MDK

Major István, ötvös,ip.müv.

A kiáll.-t rendezte:OMTI és a Magy Ip.Müv.Orsz Egyes.

"Magyarország" 1940 márc.16. 8.1.
Mária Valéria u. helys.:"Uj Magyar Otthon" kiáll.

Major István

2 db hamutál

Ernst Múzeum. I. iparművészeti kiállitás. 1952.

lo 1.

keretelésü, könyöklőpárkányos ablakai
ának diszes vasalásu vasajtaja érde-

áz.

kház, fésüs beépitésben, XIX. szá-
lokzaton uj kapu + régi kapu + ablak,
élyes, az ablakok félkörös, erős ki-
ató párkány köti össze. A helyiségek

z.

z, 1 + 1 + 2 tengelyesa A homlok-
ik, ezeken emelkednek a toszkán fe-
ek a gerendázatot tartják. Bejárata
vasalt ajtóval a sarkon van. Ve-
, helyiségei sikfödémüek.

MDK

Major István

F.J: Az üveg és fém művészete. Pesti Hirlap,
1943. nov. 9. 4 l.

MDK

Major István

Üveg és fényipari kiáll. Új Magyarság,
1943. nov. 7. 13 l.

MAJOR ILDIKÓ

Banner Zoltán:
Repkény a képzelt falon. Majo r Ildikó festmény-grafikái.

Utunk, XXXVII. évf. 47./1777./sz. 1982. nov. 19. 6.old. képpel.

Magyar Hirdető
Sajtófigyelő
UTUNK
1978 AUG 1
Major Ildikó 8
1021

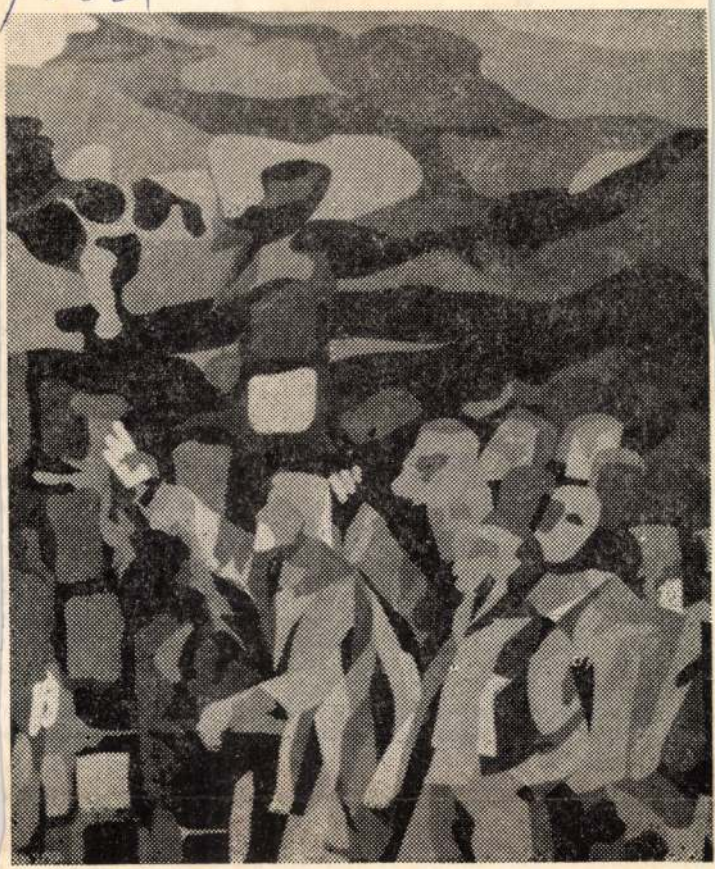

Major Ildikó: Békeküldetés

Ünnepi

Szilágyi Domoko
tes 1., függőleges
sorban.

VÍZSZINTES: **1. Az idézet első sora** (zárt betűk: J, A, S, 16. Nagyon vágyik. 17. Az arcom irányába taszít. 19. A fé energiájának elemi részecskéje. 20. Az Europolisz című regé írója (Jean). 21. Világhírű lengyel tenorista (Jan, 1902—66). Pépszerű étel. 24. Kronométer. 25. Te és én 26. Mozgásképtel testrész. 27. Aromája. 29. Takar. 30. Gallium vegyjele. 31. 1961 68 között az USA külügyminisztere volt (Dean). 33. Saját kez vel. 34. Oda fel ellentéte. 36. Igaznak tekintik. 40. Posztófaj 42. — ..., tetik: elavult igeképzők. 44. Szalagcsokor. 45. Ic számításunk szerint. 46. Dr. ... anatómiája: Rembrandt-fe mény. 48. Vétkes. 50. Jelzés összefüggő betűi. 51. Idő után é kező. 52. ... Petrich Soma: festőművész, Petőfi barátja. Szemügyre vette. 56. Principiális. 58. Zóna egynemű hangz 61. Rácsap. 63. Fundamentum. 64. Villamos energiát terme üzem. 65. Adj inni. 67. Skóciai tó. 69. Égitest. 71. Vissza: alap- és a harmadik hang, névelővel. 73. Kíméled. 74. NM 75. Bőrgyári munka kezdeti fázisát végzi. 77. Ellácska. 79. M tató névmás. 82. Helység Nagyvárad és Csucsa között. 84. I gázolja. 85. Visszahí! 87. A győzelem istennője a görög mit lógiában. 88. Morzejel. 89. Energia. 91. Török tiszti rang. Román költő, Ady barátja (Emil). 94. Cika egynemű han zói. 95. Harap. 96. Nagy doboz. 98. Keleti uralkodói cím. 1(Angol pénznem. 101. A horog és az úszó közti zsinegrész. 1(Versszakok. 104. Olasz férfinév. **105. Az idézet harmadik so** (zárt betűk: J, G).

FŐSZERKESZTŐ: LÉTAY LAJOS
FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES: SZILÁGYI ISTVÁN
SZERKESZTŐSÉGI FELELŐS TITKÁR: MIKÓ ERVIN

Major Ildikó

- grafikáival szerepelt 1978 máj. 13-án a Komuk Galériában megnyílt „Grafikusok a szülőföldről" kiállításán.

(Komuk hírei)

Komuk 1978/5

MAJOR ILDIKO
festőművész

Banner Zoltán:
Major Ildikó festmény~~5~~grafikái.

Utunk, XXXVII.évf.47.sz. 1982 nov.19.
6.old., képpel.

MAJOR ILDIKÓ

A Korunk Galériában Major Ildikó szatmári festőművész alkotásaiból nyilt kiállitás október 23.-án. /rövid hir/

Korunk, LXI. évf. 11.sz. 1982. nov.
/a hátsó boritólapon./

Major Ildikó
festőművész

Gyöngyösi Gábor:
Major Ildikó kiállitása Szatmáron.
Utunk, XXXVII.évf. 3.sz. 1982.jan.15.
7. old.

MAJOR Ildikó
Bánffyhunyad, 1950. szeptember 22.
IA Képz. Főisk. Kvár, grafikus és festő

Banner Erdély

M.D.K.

Major Imre, fazekasmester

Tófalvi Gergely Nyirbátori fazekas nála is dolgozott Hódmezővásárhelyen. 650.o.

[illegible] Barnabás: Keresztes György nyirbátori fazekasmester munkássága. 143.o.

A Nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve. VIII.-IX. 1965-66. Múzeumi Ismeretterjesztő Központ. Bp. 1967

Isaac Major, grafikus

Tempesta rézkarcát nemcsak H.R.Miller választotta elő képül Buda ostromát ábrázoló falképéhez, de a 15 éves háború eseményeit szintén megörökítő Isaac Major is Esztergom ostromát ábrázoló metszetén. /16.kép.§. 7.old

Galavics Géza: A törökellenes harc és egykorú világi képzőművészetünk 1.old

Műv.Tört.Írt. 1978. XXV. 1.sz. 5p

Isaac Major, grafikus

Major és Miller is átvették Tempesta előtt rónek alakjait a viselet is magyaros volt mindkettőnél. De más arányrendszerben dolgoztak. A prágai manierista Major nem vette át elképe nagyfiguras kompozicióját. Alakjait lekicsinyítette. De hűen követte elképe tömegelrendezését. 8.old

Galavics Géza: A törökelleni harc és egykorú világi képzőművészetünk 1.old

Müv.Tört.Ért. 1976. XXV. 1.sz. Bp

Isaac Major, grafikus

Buda ostroma.-Tempesta művét a későreneszánsz stilusirányzatot Isaac Majir képviselő művész felfogásával rokonnak érezte.H.R.Miller falképe viszont eltérően egyértelműen az új stilus, a barokk rendező alapelve szerint készült. 8.old.

Galavics Géza: A törökellenes harc és egykorú világi képzőművészetünk 1.old

Műv.Tört.Ért. 1976. XXV. 1.sz. Bp

Isaac Major, grafikus

Frankfurti születésü,a század első felében Prágában d
dolgozott.és Bécsben is.Az 1630-as években dolgozott ma
gyarországi megrendelők számára is.Csatakép-sorozata is
valószinüleg magyar megrendelő megbizásából készült.H.R.
Miller és ő is saját felfogása szerint változtattott
Antonio Tempesta előképén. 8.old

Galavics Géza: A törökellenes harc és egykorú világi
képzőművészetünk 1.old

Müv.Tört.Ért. 1976. XXV. 1.sz. Bp

Isaac Major, grafikus

16.kép.-Isaac Major:Esztregom ? ostroma, rézkarc.
Fekete repr. 13.old

Galavics Géza: A törökellenes harc és egykorú világi képzőművészetünk 1.old.

Müv.Tört.Ért. 1976. XXV. 1.sz. Bp.

MAJOR, Imre

91 11 48

Új Művészet

U. Mississippi

MAJOR, Isac

Kopjatörtés,162 k., rézkarc [részlet] - 91.11. 49

Új Müvészet

Új Művészet

MAJOR János

1990 1. 63
3. 55
91 1. 35
2. 66, 67
9. 9, 10

Új Művészet

Major István

MDK

iparművész

Az Iparművészeti Társulat üveg- és fémkiállitása.
Pest, 1943. nov.5.

MDK

Majos István ötvös

Ybl E: Iparmüvészet és szobrászat a György K. emlékkiáll.on. MI. 1934, 86. l.

MAJOR István festő M.D.K.

részvétel a kiállitáson

Magyar László: Tavaszi tárlat Vácott

Pestmegyei Hirlap 1962. junius 3. 5.1.

mdk.

Major István

„Vízparton" c. műve a Kiállitáson.

(Barabás) Pest megyei képzőművészek Tárlata
Vác, Vak Bottyán Muzeum

Népművelés, 1962. 7 sz. 27. l

MDK

Major István iparművész

Ötvösmunkái a Művészet az Iparban c.kiállításon

Cikk: Az Iparművészeti Társulat üveg- és fém-
kiállitása.

Esti Magyarország, 1943. nov.5.

MDK

Major István, ötv.-ip.müv.

ötvösművészi remekei ifj. Payer József rendezésében láthatók.

Az Ipam. Társulatnak az Ipam. Múzeumban rendezett 50 éves jub. kiállításának részletei.

Magyar Iparművészet. 1935. 265.l.

Major István,ip.müv. MDK

Szemelvények az iparmüv. anyagból.Repr.105.l.
Ötvös,keramikai és fatárgyak.

Györgyi Kálmán Emlékkiállitása -
Magyar Iparmüvészet. 1934. 105.l.

M.D.K.

Major István, takácsm.

A tapolcafői takács kis társaság cserépkorsója. Feliratból"...Bejárómester Major István...Széles Ferentz Készítette Ano 1838 Dije 29 Aprisis..." M.Népr.M.Lsz:72.359. 196.o. Függelék:61.

Nagybákay Péter: Veszprémi és Veszprémmegyei céhkorsók. 139.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei.4.1965. Veszprém.Kiadja a Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága. Veszprém.1965

MDK

Major István ötvös

Ezüstmunkái és ékszerei a társulat üveg- és fénkiállításán.

Cikk: Művészet az iparban

Az Ország, 1943. nov. 20.

M.D.K.

Majer István, rézmetsző

A Regélő 38.számú műmellékiete Telepy György rajza volt Majer metszetével: Szeged vára a bánsági oldalról. 545.o. 6.jegyz.

Telepy Katalin: Telepy Károly, a magyar táj romantikus festője. 545.o.
Debreceni Déri Múzeum Évkönyve. 1966-67. Debrecen, 1968. Alföldi Nyomda, Debrecen.

Fénykép. Milgné

Sparmüvéspeti Főiskola: 26 lts.

Ötvös szakon óra (Major István órája a Főiskolán)

Magyar Fotó (9412/5)

Fénykép.

Negatív nincs.

SZINHÁZ ÉS FILM

Őszinte mozilevél

Kerek Ferkó

Raáius

Rég jártam magyar filmnél, így függetlenítve magam filmgyártásunk termékeiről hallott és olvasott bírálatoktól, bizonyos távolságon át néztem a Kerek Ferkót. Móricz Zsigmond társadalmi regénysorozatának egyik remekbefaragott darabját filmre is a megboldogult nagy író írta. A forgatókönyv tehát szerkezeti lazaságaitól, helyenkint a képszerűség hiányaitól eltekintve, tamatos s olyan ötvözött nyelvezet, amelyről többet fölösleges is mondanom. Ami a jó forgatókönyvön túl hiba, az már ezerszer elismételt, szinte csökönyösen és folytatólagosan elkövetett rendezői baklövést.

Az alapvető tévedés azonban, hogy Kerek Ferkóból félig elmult évtizedbeli, másrészt pedig jelenkori történetet rendeztek. Átokházát, ezt a szikes, termékletlen s istenverte földet a huszas évek elején próbálja meg termékenyiteni a konzervatív zenebarát és kastélya magányában élő gróf Kerekházi Zsigmond fia, a népszerű Kerek Ferkó. Külföldről jött, gépeket szállit vagónszámra.

A hang őszinte, mondottam már, hogy a szereplők Móricz Zsigmond szép nyelvén beszélnek és a helyükön is vannak. Azontúl azonban a jellegzetesen első világháború után közvetlen időket »átemelik« a mába s látunk a doktor filozófié polgármester kisasszonyon és kedves kis vidéki vadvirág pajtásnőin a harmincas évek végén divatos jólszabott estélyi ruhákat, talán éppen fővárosi szalonokból származókat. — az átokházai tüzoltóbálon. Több gondossággal, a rendező ne haragudjék meg, ha azt mondom, műveltséggel legalább olyan jó filmet lehetett volna fotografálni a Kerek Ferkóból, mint amilyenek a Zilahy-filmek voltak.

A szereplők? Csortos Gyula mindenben és mindig Csortos. Most is vonzó az öreg gróf maradi figurájában. Az a jelenete, amikor a fia egy szivattakja után küldött távirat hívására külföldről hazaérkezik, hogy majd kedve szerint családot alapitson, nagyon emberi. Jávor Pál is kedves volt Kerek Ferkó figurájában, ez az ő igazi területe. Cigányozni máskor is láttuk, máskor is jól, amit most azon túl csinál, egyéniségéhez illik. Jól játssza. Egry Mária, aki hosszú ideig nem játszott a vásznon, felemás. Amikor a vonatban a kép elején összetalálkozik a fiatal gróffal, mint emancipált nő, hatástalan és hamis. Polgármesterkisasszonynak visszatérve, eleinte még csak éppen mondja a számára irt szöveget, amikor az átokházi határban összetalálkozik a gróffal s egy kutyát babusgat, már igazi fiatal lány.

Nem az ő hibája, hogy később, a pólyásjelenetnél túl kell játszania a szerepet azzal, hogy a rendezés nem elégedett meg kevesebb képpel, amely több lett volna, hanem a majoros kis pólyásgyermekét még be is vitette a szép kisasszony karján az apa és a jövendő férj közé. Lehotay Árpád tökéletes vidéki polgármester, de úgy, ahogyan azt a huszas évekre képzeljük. Vitéz Benkő Gyula modern mérnöke, Mihályi Ernő vidéki lapszerkesztője, Berky Lili polgármesternője és Vaszary Piroska vig özvegye, Tompa Pufi vendéglőse helyénvaló alakítások. A mellékszereplőkben is örömünk tellett és Sándor Jenőnek egy csárdása meg egy hallgatója megint eléri majd a Halvány sárga rózsa népszerűségét.

Sz. J.

11 új magyar zenekari művet mutat be a Székesfővárosi Zenekar az 1943—44. évi 24 hangversenyén

A *Székesfővárosi Zenekar* idei huszonnégy vasárnap délutáni hangversenyének műsortervezete számos jelentős újítást mutat az előző évek hangversenyműsoraival szemben. Elsőnek az tűnik fel a tervezetben, hogy a szerzők és *a művek fontosabbak* azok előadóinál és az előadók kiválasztása nagyjából a műsorokra tűzött kompozíciók természete szerint történt. Mielőtt bármit is mondanánk a műsorösszeállítással kapcsolatban elismeréssel üdvözöljük ezt a zenei szempontú eljárást, mert ezzel helyreáll a természetes egyensúly a szerző, az előadó és a közönség között. Zene nincsen előadás nélkül, de hogy nyilvános zeneelőadás létrejöjjön, ahhoz először zenei matéria, *Kompozíció* szükséges és az előadás akkor kelti életre a művet, ha az előadók mindenben, még a lehetséges külsőségekben is a zenét szolgálják. Ma Magyarországon mennyiségben és minőségben fokozódik az érdeklődés a zene iránt, használják ki ezt a kedvező fordulatot a karmesterek és hangszerszólisták azzal, hogy öncélú érvényesülésükkel ne álljanak a zeneművek és a közönség közé.

Huszonnégy hangversenyén, számos időtálló magyar mű mellett 11 új magyar, fiatal szerzőtől való zenekari munkát mutat be első előadásban a Székesfővárosi Zenekar. Ilyen arányban még eddig egy zenei testület sem állott a fiatal magyar szerzők mellé! Műsorra kerülnek *Tóth* Dénes, *Farkas* Ferenc, *Szervánszky* Endre, *Kozáky* István, *Gárdonyi* Zoltán, *Geszler* György, *Pécsi* Sebestyén, *Vécsey* Jenő, *Takács* Jenő és *Veress* Sándor új zenekari darabjai. 13 első budapesti előadás lesz *Rameau* (1683—1764), *Debussy*, *Ravel*, *Hindemith*, *Honegger*, *Falla*, *Francaix*, *Iber*, *Sutermeister*, *Poot* és a fiatal olasz *Perassi* műveiből.

Bartók művei közül hallani fogjuk a »Cantata profana«-t, a »Két arcképe«-et, a húros, és ütőhangszerekre és celestára írt zenét, a »Divertimento«-t és a »Csodálatos mandarin-szvit«-et. *Kodálytól* csak a »Galántai táncok«-at látjuk a műsorban. Művei közül különösen szívesen hallottuk volna ebben a sorozatban a Budapesten még alig egynéhányszor előadott »Concerto«-t és a »Felszállott a páva« c. variációkat.

A változatos műsorból jól emelkedik ki több *Mozart*-szimfónia, *Bach* »Magnificat«-ja, több régi szerző (Geminiani, Dittersdorf stb.) és *Szpravinszkij* ritkábban hallható művekkel.

MÜNCHHAUSEN

szombattól a Capitol filmpalotában

Szombattól kezdve igazi slágerműsort játszik a Capitol filmszínház, a legnagyobb filmsikerek utánjátszó színháza, ahol az Ufa nagy jubiláris színesfilmje, a *Münchhausen* kerül színre. Hetekkel ezelőtt Budapest legnagyobb eseménye volt ennek a minden ízében művészi és technikailag is óriási teljesítményt nyujtó színes filmóriásnak bemutatása, amely a magyar *Baky* József rendezői zsenialitását dícséri. Münchhausen, a hazudozó és nagyothalló kalandor sorsát csodálatos és káprázatos színekkel eleveníti fel a film, amely Párisba, Szentpétervárra, a török szultán udvarába, a dózsék Velencéjébe és a holdba vezeti kalandor hősét, aki minden ármánykodás sértetlenül szabadul, mert ismeri az örök ifjúság titkát. A költőileg és technikailag egyaránt kifogástalan filmköltemény címszereplője Hans *Albers*, de vezető szerepet játszik a pompás humorú Leo *Slezák*, a szép Ilse *Werner*, az érdekes Brigitta *Horney*, Ferdinand *Marian* és a német filmgyártásnak még számos nagysága.

Suhayda Mária zongoraestje

Erő és biztosság a két főtulajdonság, amivel *Suhayda* Mária pár hang leütése után már bizalmat kelt a hallgatóiban. Figyelemreméltó energia jellemzi egyéniségét; úgyszólván »keresztülviszi« műsorszámainak előadását a zongorán. Játéka mégsem erőszakos, hanem zenei felépítésében nagyvonalúságra törekvő. Felsorolt eszközeit és érdekes egyéniségét, mikor zongorázik, zenei elképzelések vezetik, ezzel válik ki igen előnyösen a hangszeren játszók sokaságából. És Suhayda Mária mindig akar valamit, van fantáziája és vannak eszközei, amelyekkel meggyőz bennünket erről. Határozottan megkülönbözteti a különféle zenei stílusokat; *Bachot* egyenletesen és hosszú ívelésű dinamikával szólaltatja meg és könnyen, megfelelő szabadsággal és színekkel érzékelteti *Chopin* klasszikus romantikáját és *Ravel* fűtött üvegházi költészetét. Aki ilyen képességekkel tud muzsikálni, annak kötelessége tovább fejlődni és megszerezni jó elképzeléseihez a legkidolgozhatóbb eszközöket, amelyek közül már most igen sokat magabiztosan és eredménnyel tud felhasználni.

ÉJJELI ZENE

Díszbemutató a Forumban

A Forum filmszínházban ma este ½8 órakor lesz a Hunnia bájos zenés vígjátékának, az Éjjeli zenének ünnepélyes premierje. A vidám filmjáték romantikus történetének hőse Sárdy János, akivel Déry Sári, Kelemen Éva, vitéz Gozmány György és a magyar filmgyártás legjobb epizodistái szerepelnek együtt.

Az ÖRÖKMOZGÓ

rádióközvetítése

A rádió népszerű prózai színházi közvetítései sorában ma este a Nemzeti Színházba látogat el a mikrofon és onnan 18 óra 35 perckor közvetíti Budapest I. műsorán *Molter* Károly *Örökmozgó* című színes erdélyi életképét, amelynek vezető szerepeit *Jávor* Pál, *Mészáros* Ági, *Eőry* Kató, *Bodnár* Jenő, *Pethes* Sándor, *Ungváry* László, *Pataky* József, *Rajczy* Lajos, *Naszódy* Sándor alakítja.

Asszony, ne ölj!

Egy híres film regénye

Charlotte *Stefanson* svéd írónő tolláből *Radó* István fordításában jelent meg az *Asszony, ne ölj!* című problematikus regény. A svéd írónő a jövő generáció drámai sorsát s a körülötte zajló morális vihart rajzolja meg éles erkölcsi szemlélettel, nagy jellemző erővel és mélységes asszonyi lelkiismerettel. A regény gerince egy klinikai főorvos és egy ápolónő szerelme, fontos azonban a környezet, a svéd »sárga klinika«, amelynek falai közt a szerelem, az asszonyi áldozat és az erkölcsi felfogás viharos erői ütköznek össze. Ez a könyv nemcsak a történet szálait fonja egybe, de megmutatja az északi népek jellegzetes felfogását és az egész világon drámai problémát érlelő kérdést, amelyet nálunk például a legszigorúbb törvény büntet. Az orvosi beavatkozás és az új élet születésének misztériuma jelenti a komoly könyv két drámai pólusát, amelyek közt az írónő nemcsak érveit vonultatja fel, de az irodalom őszinte eszközeivel mutatja meg azokat a drámákat, amelyek az új élet körül a lélekben fakadnak. Modern, szókimondó és a nyerseségig őszinte könyv ez, amelyet azonban a születés misztériumának költészete hat át. A könyvből készült a *Dr. Jörn* című nagyhatású svéd orvosfilm, amelynek Budapesten is megérdemelt sikere volt. *Iris*-kiadás. (—lg—)

A pécsi színievad vasárnap kezdődik

Pécs, november 5. *Vasárnap este ünnepélyes keretek között megnyilik a pécsi Nemzeti Színház. A szintársulat befejezte kaposvári idényét és tegnap megérkezett Pécsre.*

Mindennap premier van — Németországban

Berlin, november 5. Dr. *Rainer Schloesser* birodalmi dramaturg a lipcsei bemutató hét megnyitása alkalmával kijelentette, hogy a német színházak az ötödik háborús télen is teljes energiával dolgoznak és naponta legalább egy színházi bemutatót rendeznek. Érdekes, hogy 150 neves német színpadi író küzd a harctereken, köztük *Rehberg*, a legismertebb ma élő német drámaíró, aki a tengeralattjáró fegyvernemnél szolgál és élményeiről búvárhajószíndarabot írt.

AZ ANDRÁSSY SZINHÁZBAN most ünnepelték a Josephine 25-ik előadását. Csortos Gyula, a Josephine egyik főszereplője barátjánál, Kallós Jánosnál vendégül látta a jubiláris darab művészgárdáját.

Színházak mai műsora

OPERA: *Tristan és Isolda* (I., 5). — NEMZETI: *Örökmozgó* (K, ½7). — KAMARA: *Tartuffe* (½7). — MŰVELŐDÉS HÁZA: *Stuart Mária* (D II., 6). — VÍG: *Fekete Péter* (½7). — PESTI: *Warrenné mestersége* (6). — MADÁCH: *Hamlet* (6). — ANDRÁSSY: *Josephine* (½7). — FŐVÁROSI OPERETT: *Egy boldog pesti nyár* (6). — ÚJ MAGYAR: *Mi az igazság?* (½7). — VIDÁM: *Ballépés jobbra* (½7). — REVÜPALOTA: *Revüexpressz* (½7). — KAMARA VARIETÉ: *Lipi és Lupi* (7). — KOMÉDIA: *Ká-Pé* (½7). — BÁBSZÍNJÁTÉK: *Toldi* (½7). — ERDÉLYI BÁBSZÍNHÁZ (Rottenbiller-u. 14.): *Hófehérke; Piroska és a farkas; A láda* (4). — ERZSÉBETVÁROSI: *Sárga liliom* (½5, 7). — JÓZSEFVÁROSI: *Egy nap a világ* (½5, 7). — KISFALUDY: *Mária főhadnagy* (½5, 7).

Szombaton a legjobb szórakozás:

„30 év slágerei"

közkívánatra megismételjük nov. 6, este a pesti Vigadóban. **FELLEGI, TÜRK, RÁCZ VALI, PELSŐCZY IRÉN, KAZAL, PÁRTOS G.** stb., Holéczy együttes, **Szimfónikus Jazz-zenekar.** Jegyek az összes jegyirodákban.

A mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat. V Ü = Vasárnap és ünnepnap. M = Matiné.

ADRIA-ADMIRAL (353—707): **Fruska.** (¼4 ⅛6 ⅛8; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **ALKOTÁS** (355—374): **Láthatatlan bilincs.** (¼4 ⅛6 ⅛8; Sz ½2; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **ATRIUM** (153—034, 154—024): Második hétre prolongálva! **Sziámi macska.** (½4 ½6 ⅛8; szombat, vasár- és ünnepnap ½2-kor is.) — **BARLANG-BROADWAY** (422—722): Harmadik hétre prolongálva! **Álomkeringő.** (½2 ½4 ½6 ⅛8.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Vaskorona.** — **BAROSS-BODOGRAF** (149—510): **Szabadság vagy halál.** (3 5 7; V 11-kor is.) — **BELVÁROSI FILMSZÍNHÁZ** (384—563): Második hétre prolongálva! **Hamupipőke.** (½4 ½5 ½6 ½7 ½8; V ½2 és ½3-kor is.) — **BELVÁROSI HÍRADÓ** (181—244): **Facsúsztatás** (kultúrfilm). **Rajzos híradó Erkel Ferencről. Ufa-Magazin. Magyar, Ufa és különhíradók.** (Folyt. egyórás előadások 10—21 óráig.) — **BETHLEN-HOLLYWOOD** (225—003): **Kölcsönadott élet.** (½4 ½6 ⅛8; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **BUDAI APOLLÓ** (351—500): **Isten rabjai.** (½4 ½6 ⅛8; Sz ½2; V Ü 11 és ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Vaskorona.** — **CAPITOL** (134—337): Második hétre prolongálva! **A varieté csillagai.** (½2 ½4 ½6 ⅛8; V Ü 11-kor is.) — **CORVIN** (138—988, 339—584): Harmadik hétre prolongálva! **Botrány.** (3 5 ⅛8.) — **CSABA-SAVOY** (146—040): **Kölcsönadott élet.** (½4 ½6 ⅛8; Sz V ½2-kor is.) Vasárnap d. e. 11-kor: **Így is lehet repülni.** — **DEÁK-DÉCSI** (121—343, 125—952): Negyedik hétre prolongálva! **Sziámi macska.** (½2 ½4 ½6 ⅛8: vasár- és ünnepnap 11 órakor is.) — **DUNA-LLOYD** (111—994): **Szerelem gyöngyei.** (½4 ½6 ⅛8; V Ü ½2-kor is.) — **ERZSÉBET-VESTA** (222—401): Ötödik hétre prolongálva! **Egyetlen éjszaka.** (11 ½2 ½4 ½6 ⅛8.) — **FORUM** (189—707): **Útikaland.** (½4 ½6; V Ü 11 órakor is.) Ma ½8 órakor: **Éjjeli zene.** — **GLÓRIA** (427—521): **Nehéz apának lenni.** (½4 ½6 ⅛8; V Ü ½2-kor is.) — **HÍRADÓ FILM-SZÍNHÁZ** (222—499): **A bahák története** (kultúrfilm). **Rajzos híradó Erkel Ferencről. Ufa-Magazin. Magyar, Ufa és különhíradók.** (Folyt. egyórás előadások 9—21 óráig.) — **JÓZSEFVÁROSI** (131—316): **Isten rabjai.** (½4 ½6 ⅛8; V Ü ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Hét szilvafa.** — **KAMARA** (423—901): **Anyámasszony katonája.** (½12 ½2 ½4 ½6 ⅛8.) — **KORZÓ** (182—818). Negyedik hétre prolongálva! **Sziámi macska.** (½4 ½6 ⅛8; szombat ½2; vasár- és ünnepnap 11 ½4 ½6 ⅛8.) — **MESEVÁR-ELIT** (114—502): **Kölcsönadott élet.** (½4 ½6 ⅛8; V ½2-kor is.) — **NEMZETI (ROYAL) APOLLÓ** (222—002): **Aranypáva.** (½4 ½6 ⅛8; Sz ½2; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **NYUGAT** (121—022): **Isten rabjai.** (¼4 ⅛6 ⅛8; Sz ½2; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **OMNIA** (130—125): **A forradalom grófja.** (½4 ½6 ⅛8; Sz ½2; V 11 és ½2-kor is.) — **OTTHON** (146—447): **Fruska.** (¼4 ⅛6 ⅛8; vasárnap 11 és ½2 órakor is.) — **PÁTRIA** (145—673): **Régi szép idők.** (10 ¾12 ½2 ½4 ½6 ⅛8; V 11 ½2 ½4 ½6 ⅛8.) — **PEST-PALACE** (221—222): **Magyar kívánsághangverseny.** (½12 ½2 ½4 ½6 ⅛8.) — **PETŐFI-ODEON** (428—478): **Házasság.** (½4 ½6 ⅛8; V Ü ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Estélyiruha kötelező.** — **SZÉKELY-OLYMPIA** (226—425): **Tilos utakon.** (11 ½2 ½4 ½6 ⅛8.) — **SZITTYA-CITY** (111—140): **Aranypáva.** (½4 ½6 ⅛8; Sz V ½2-kor is.) — **TINÓDI-TIVOLI** (225—602): **Isten rabjai.** (½4 ½6 ⅛8; Sz ½2; V 11 és ½2-kor is.) — **TOLDI-RIALTÓ** (224—443): **Vihar Ázsia felett.** (10 ¾12 ½2 ¼4 ⅛6 ⅛8; V Ü 11 1 3 5 ⅛8.) — **TURÁN** (120—003): **Fruska.** (11 ½2 ¼4 ½6 ⅛8.) — **UJBUDA-SIMPLON** (268—999): **Ragaszkodom a szerelemhez.** (½4 ⅛6 ½8; Sz ½2; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **URÁNIA** (146—046): Második hétre prolongálva! **Feleség.** (3 5 ⅛8; V Ü 11-kor is.)

Az olasz arcvonal egész hosszában fokozódott az angolszász nyomás

Berlin, november 5. *(NST)* Dél-Olaszországban az ellenséges nyomás szerdán csaknem az egész arcvonalon lényegesen fokozódott — állapítja meg Sertorius százados csütörtök esti jelentésében. Ez alól csupán az Iserniától keletre levő terület volt kivétel, ahol a 8. brit hadsereg balszárnya még mindig a Cantalupo—Frosolone vonalon áll.

Montgomery nyilván erőket vont el onnan az utóbbi napokban, hogy jobbszárnyán súlypontot alkosson és a Trigno folyó mentén azóta végrehajtott támadásának nagyobb erőt adjon. Rendkívül heves tüzérségi előkészítés után az angoloknak ott sikerült is a folyón több helyen átkelniök és támadásukat észak-nyugat felé folytatniok, míg a német beavatkozási tartalékok Istoniotól délkeletre meg nem állították őket.

A nyugati szakaszon az 5. amerikai hadsereg balszárnya a Monte Massico és a Monte Croce birtokáért folyó harcokban további tért nyert, ezzel szemben az amerikaiak újabb kísérletei, hogy utat nyissanak a Volturno felső völgyébe Venafronál, nagy veszteségekkel összeomlottak.

Isernia kiürítése

Zürich, november 5. *(A Pest külön tudósitójától.)* Az olasz hadszíntérről érkezett legújabb jelentések szerint a német csapatok a szerdáról csütörtökre virradó éjjel észrevétlenül kiürítették Iserniát. Montgomery csapatai csak csütörtökön reggel vonultak be a városba. A német csapatok az Iserniától nyugatra levő síkságra vonultak, hogy megerősítsék a Vanerrónál álló német védelmi vonalat.

Valószínűnek tartják ugyanis, hogy az angol-amerikai csapatok csütörtökön megindított támadásának első célja Venafro, hogy az ottlevő erős német állások lekűzdése után utat törjenek maguknak a Cargliano folyóhoz. A harcok az egész déli olasz fronton növekvő hevességgel folynak. A nyugati szakaszon is támadásba kezdtek az amerikai csapatok, nyilván azzal a céllal, hogy a Gaeta felé vezető úton nyomuljanak előre.

Partraszállási csetepaté Pescaránál

Berlin, november 5. Olaszország adriai partján német biztosító erők az egyik legutóbbi éjszakán Pescarától nem messze meghiúsítottak egy kisebb partraszálló vállalkozást, amelyet egy francia vezetésével 10 Badoglio-párti olasz kísért meg. Berlinben jellemzőnek tartják, hogy az angol-amerikaiak a partraszálló járőrökkel szerzett eddigi rossz tapasztalataik után immár Badoglio embereihez fordulnak.

A német előretolt parti őrség, amely mindössze egy altisztből és három katonából állott, a tengerpart közelében elhaladó vasút töltéséről figyelte meg egy gyorsnaszád közeledését. Engedték partraszállni a járőrt, majd első lövéseikkel eltalálták a vállalkozás vezetőjét, a franciát. Az ő eleste után a Badoglio párti olaszok megadták magukat. Az időközben működésbe lépett német nehézfegyverek megsemmisítő tűz alá vették, majd elsüllyesztették a gyorsnaszádot. *(MTI)*

Stimson a szövetségesek földközitengeri veszteségéről

Stockholm, november 5. *(Német TI)* A newyorki rádió szerint *Stimson* hadügyminiszter csütörtökön közölte, hogy a szövetségesek földközitengeri vesztesége a körülbelül egy évvel ezelőtt bekövetkezett partraszállások óta halottakban, sebesültekben és eltűntekben *mintegy százezer ember. (MTI)*

A Mussolini-kormány zsidótörvényt készit elő nürnbergi mintára

Milánó, november 5. *(MTI)* Tájékozott helyen úgy tudják, hogy a belügyminisztérium a zsidókérdés szabályozására törvényjavaslatot készít elő. A törvényjavaslat a nürnbergi törvények szellemében készül és *intézkedik a zsidók tulajdonában levő vagyonok biztonságba helyezéséről, a zsidók foglalkozási lehetőségeinek korlátozásáról, valamint a zsidók faji különbözésének megállapításáról.* A törvényjavaslatot a Duce elé terjesztik és azután kerül a legközelebbi minisztertanács elé elfogadásra. *(MTI)*

Gróf Volpi letartóztatásban van és különbiróság elé kerül

Milánó, november 5. *(Német Távirati Iroda)* Különféle híresztelésekkel szemben megállapítják, hogy gróf *Volpi*, az ismert nemzetközi pénzember, aki szoros üzletbarátságot tartott fenn gróf *Cianóval*, a volt külügyminiszterrel, továbbra is fogságban van. Gróf Volpi *egyike Olaszország leggazdagabb embereinek* és elnöke volt a nagy olasz hajózási vállalatoknak.

Rossz egészségi állapota miatt gróf Volpit egy ideig szigorú rendőri őrizet mellett *kórházban* helyezték el. Az október 27-i minisztertanácson megszervezett különbíróság nemsokára lefolytatja ellene az eljárást, mint hírlik. *(MTI)*

A Wilhelmstrassén kigúnyolják az ellenséges propaganda állításait

Berlin, november 5. *(NST)* A Wilhelmstrassén csütörtök délben a külföldi sajtó képviselői előtt gúnyosan idézték egyes külföldi lapok jelentéseit, amelyek angol forrásokra hivatkozva azt közölték, hogy *Berlinben és más német városokban kihirdették a kivételes állapotot.* A német szóvivő tréfásan megjegyezte a külföldi ujságíróknak, *»nehogy megijedjenek ettől a kitalált kivételes állapottól«.*

Churchill nyilatkozott Albánia határairól

Lisszabon, november 5. Churchill miniszterelnök az alsóházban egy kérdésre kijelentette, hogy a brit kormány politikája Albánia irányában ugyanaz, mint amelyet a külügyminiszter 1942 december 18-án tett nyilatkozatában ismertetett, és ez a politika változatlan marad. Azt kívánja, hogy Albána szabaduljon fel és elérje függetlenségét, határainak kérdését azonban természetesen a béketárgyalásokon vitatják meg. *(MTI)*

Az új horvát külügyminiszter

Szófia, nov. 5. A *Slovo* csütörtök délutáni számában közli, hogy *Perics* Sztiepo szófiai horvát követet *horvát külügyminiszterré* nevezték ki. A szófiai reggeli lapok közlik Pericsnek egy sajtónyilatkozatát is. Ennek során többek között kijelentette Perics, hogy a *horvátok nem engedik magukat félrevezetni a kairói propagandától.* Elég jól ismerik az elmult 25 év történetét, hogy ne akarjanak többé Belgrád uralma alatt élni. (MTI.)

A Zöldfoki szigetek is az Azorok sorsára jutnak?

Lisszabon, november 5. *(NST)* Mint hivatalosan közlik, a portugál anyaország és a Verde-foki szigetek közötti egész postaforgalmat katonai cenzura alá helyezték. A rendelkezések ugyanolyanok, mint amilyeneket az Azori-szigetekre irányuló postaforgalomnál léptettek életbe. Az Azori-szigeteken a postacenzurát rövid idővel az angol-portugál szerződés megkötése előtt vezették be. Az a körülmény, hogy most, a háború ötödik évében feltünő módon közölték a katonai cenzura bevezetését a Verde-foki szigeteken is, miután a szigetekre már évek óta portugál expediciós csapatokat küldtek, a portugál népben azt a gyanut keltette fel, hogy a Verde-foki szigeteken olyan fejlemények vannak, amelyek ezt a katonai cenzurát megkövetelik.

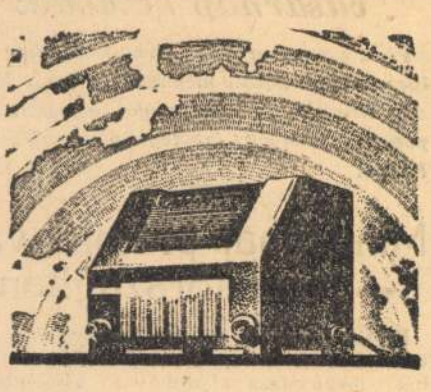

A megértés kulcsa

Egyetlen ország, egyetlen nép sem tud a környező világból a multba menekülni! Az irgalmatlan jelenben élünk, amely mindennap felveti előttünk a kérdést, hogy merrefelé vezet a sors útja? Európát fenyegető veszedelmek környékezik. Hatalmas és állandóan váltakozó feszültségek teszik félelmetessé a keleten zajló óriás-csatákat. Mindig újra és újra tisztáznunk kell önmagunkban minden idők legnagyobb küzdelmének célkitűzését, amely eldönti a népek életének és halálának s az ősi európai kultúra megmaradásának létkérdéseit.

Az események megértésének kulcsához nyul az olyan ember, aki rádikészülékének gombját forgatja. A történelem áramát közvetiti a német rádió!

Nem mindig egyszerű és kényelmes a német rádió mondanivalója!

Nemcsak halhatatlan zeneszerzők klasszikus műveit vagy elandalító bécsi valcert és Schubert-dalokat sugároz a német rádió — habár a német nép a művészet, a vidámság és a nevetés életörömeit a látharc éveiben sem felejtette el.

Uj világ hirdetője a német rádió s hallgatóinak értelméhez fordul: a gondolkodás és a képzelőerő szellemi értékeit szólítja munkába, annak az új európai közösségnek megteremtése érdekében, melyért Európa legjobb népei vért és életet áldoznak.

Aki meg akarja ismerni a szabad népek európai együttélésének és a boldogabb jövendő kiformálásának alapelveit, az hallgassa meg Németország hangját a német rádió adásaiban!

A Német Birodalmi Rádió »Donau állomása« (Donau Sender) minden nap magyarul ad hireket a 325,4/922 kHz hullámhosszon

7.15— 7.30-ig
11.00—11.10-ig
16.50—17.00-ig
23.15—23.30-ig
1.00— 1.10-ig

(DXO 49.92 m: 6.010 kHz rövidhullámhosszon is)

20.15—21.00 bő szórakoztató és tanitóműsor, sok zenével:

Vasárnapon: Kivánsághangverseny
Hétfőn: Hírmagyarázónk beszél
Kedden: Tudományos előadás
Szerdán: Politikai megjegyzések
Csütörtökön: A »Donau állomás« a birodalomban élő magyar munkásokhoz szól
Pénteken: Berlini posta
Szombaton: Fényszóró.

Ezenkivül minden adásban hirek, aktuális megjegyzések és helyzetjelentés.

A jegyzők közgyülésén beszédet mond holnap Szász Lajos miniszter

A *Községi Jegyzők Országos Egyesülete* holnap, szombaton tartja őszi közgyülését, amelyen a jegyzők felkérésére megjelenik *Szász* Lajos közellátásügyi miniszter is. *Szász* Lajos miniszter ez alkalommal *nagyobb beszéd keretében foglalkozik azokkal a feladatokkal, amelyek a jegyzői karra a közellátásban hárulnak* és rámutat azokra az irányelvekre is, amelyeket a jegyzői karnak a közellátással kapcsolatos munkássága keretében figyelemmel kell tartania.

Az Iparművészeti Társulat üveg- és fém-kiállitása

Ma délután félhatkor nyilik meg az Iparművészeti Társulat »Művészet az iparban« sorozatának idei nagy kiállítása, amelyen az üveg és fém magyar iparművészei, valamint müiparosai mutatják be java munkáikat.

Az üveg és fém multja ugyan az ókorba nyúlik vissza, mégis mindkettő a *jövő anyaga*. Nyilván ezért esett rájuk most a Társulat választása. Egyúttal bebizonyítva azt is, hogy a *kézművesség* napjaink *gépesített* ipara mellett sem válik lehetetlenné. Ellenkezőleg, a magyar iparművészet minden szakmában, igy tehát az üveg és fém megmunkálása terén is igen fontos szerepet tölt be a *szép formák* megalkotásával. Követendő mintát ad a müiparnak és jótékony hatást gyakorol a vele közös termelőmunkát végző szériagyártásra. Ez a kiállítás meggyőző tanubizonyságot tesz arról, hogy a magyar üveg és fémiparművészet, karöltve müiparunkkal, a mai nehéz időkben is kiállja és tartja az *európaiság* versenypróbáját.

A *Flach* János tökéletes tervezőművészetét dicséről belső kiképzés stilusos keretbe foglalja az egész kiállitást, amelynek anyaga két főcsoportra oszlik: az üveg- és fémtárgyak kiállítási egységeire. Ezekhez csatlakozik még a magyar keramikusművészet ujdonságainak gazdag csoportja. Üveggel dolgozó iparművészeink sorából magasan kiemelkedik *Báthory* Julia, akinek válogatott gyüjteménye külföldi viszonylatban is elsőrangú. Müipari üveggyáraink magasszinvonalú termése ugyancsak teljes elismerést érdemel, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy a magyar gyáripari »üvegfront« önálló kifejlődése alig pár év alatt ment végbe. Itt látjuk többek közt a nagy lehetőségekkel kecsegtető parádi üveggyár új termését is, amely szerencsésen megszabadult a régi szecessziós formáktól, az üveget elkínzó agyoncsiszolástól és az anyagszerűtlen »csipkefestéstől«. A nemesfémek csoportjában remek ötvösművészeti alkotások lepik meg a nézőt. Legjobb iparművészeink sorakoznak fel itt, köztük *Major* István, *Borda* János és *Tevan* Margit, hogy csak a legkiválóbbakat említsük. A csoportot kiegészítő változatos müipari anyag szintén komoly és jelentős. A nem-nemesfémek műlakatosmesterei hasonlókép remekeltek művészi vaskapuikkal, kovácsolt rácsaikkal, csillároikkal és egyéb kisebb-nagyobb dísztárgyaikkal. A híres magyar kerámiát *Gorka* Géza nagyszerű művészete képviseli legméltóbban, meg a világmárkát jelentő herendi porcellán ujdonságai. Végül egy külön teremben üveg- és fémanyagból készült modern egyházművészeti csoportozat kapott helyet.

A szép, értékes és tanulságos kiállitás ízléses, szakavatott művészi rendezéséért *Richter* Aladárt illeti elismerés, megszervezéséért pedig *Szoblya* Jánost, az Iparművészeti Társulat fáradhatatlan ügyvezető elnökét.

—p—

Az Ön hajának is a legjobb:
NEO-SHAMPOON
A "FEKETE FEJJEL"
szappan és fogmentes

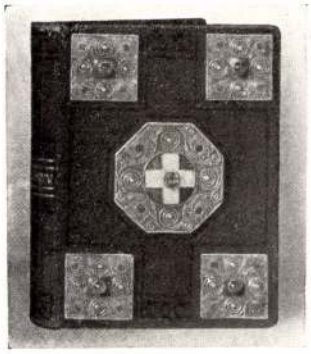

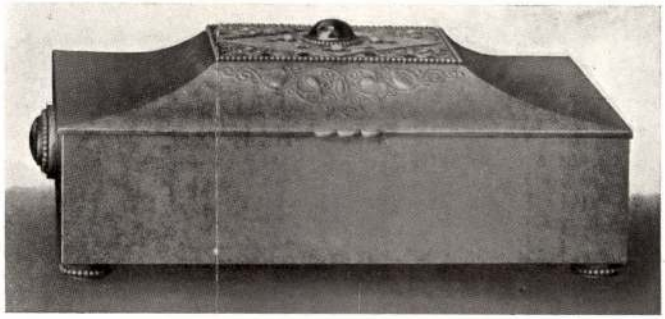

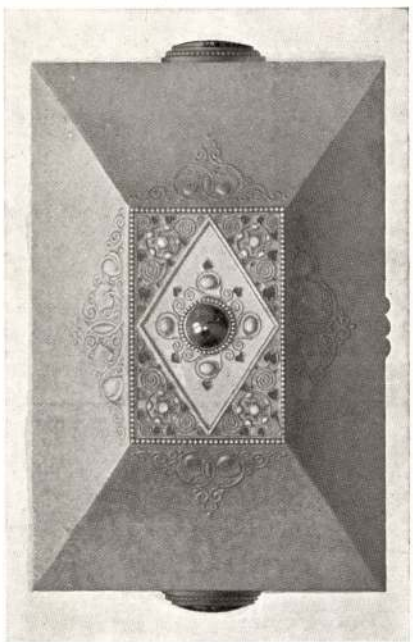

Gyümölcstál, cukordoboz és ékszerdoboz Moser Józseftől. Imakönyv Major Istvántól. Könyvfedél Berán N ndortól
(Tanár: Hibján Samu)

Majos Istvánné

Tovább

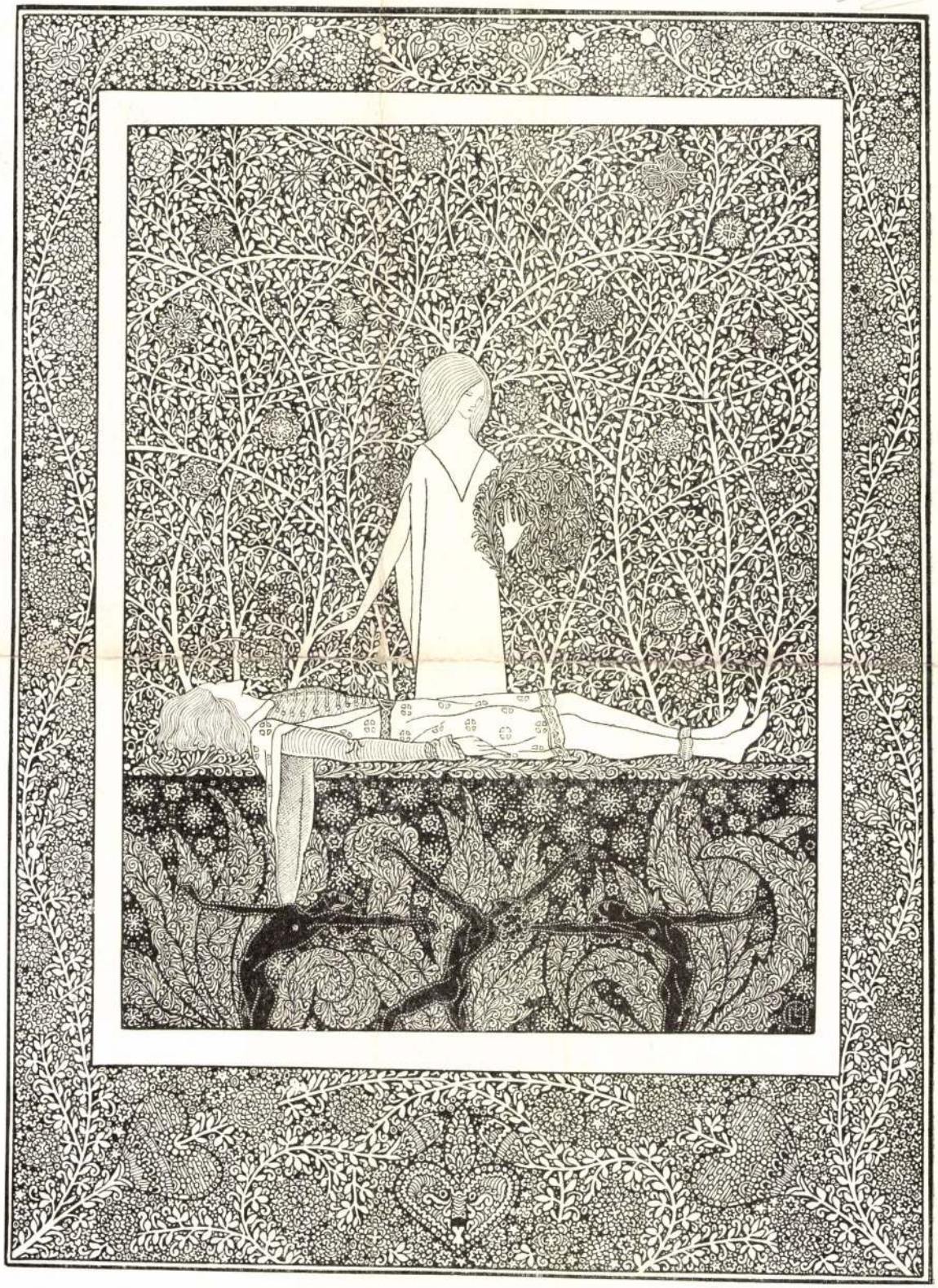

Könyvillusztráció Mihály Lilitől

(Tanár: Helbing Ferenc és Muhits Sándor)

21. tábla

Major István
ötvös

l.

Magy. Iparm
1941.45. l.

augusztus hó 17-ikéi beadott

nyertem.-

Mély tisztelettel k

az említett 200 korona felülv

intézkedni és ennek eredmény

Torda, 1915 évi

Major István

Ötvös

László

Szabad Művészet
1952. 10 sz. 480 l.

miatt vállalkozó szerződés –

gos Bizottsága nevében
gszászi m. kir. állam –
n szerződés feltételeinek
ay a meghatározott időre
zerint teljesitendő mun –
k kijáró pénzösszegek
ltételek értelmében, mind –
e lemmel arra, ha vajjon.
nlitett eset nem fenyegeti –
nak fizettetni. –

deti példányban és két hite –
ittatik ki. Az eredeti példá
ászi m. kir. államépitészeti

Major Izsák

Az Nemzeti Muzeum történelmi arcképcsarnok birtokában van 20 rézmetszetű duc, a 17 századi csata jelenetekkel 220 x 140 mm. nagyságban.

Rózsa Gy: Isaak Majors Ungarische Schlachtenbilder. Acta Historiae Artium, Budapest, 1971
3-4 p.

2691

Major Izsák

1934-ben a Képzőművészeti Főiskola korlátozott számban lenyomatokat képiletett. A bécsi Albertinában őrzött lenyomatokról több rézkarc szerepel, melyek hiányoznak a bp-i leltárból.

Rózsa Gy.: Isaak Majors Ungarische Schlachtenbilder. Acta Hist. Artium, Bpest, 1971. 3-4 2691

Major Izsák

Az első lapon láthatunk az előtérben egy heves küzdelmet, balról török rázslóvivőket láháton, jobbról kivont kardu előretörő kuzárokat.

Rózsa Gy.: Isaak Majors Ungarische Schlachtenbilder. Acta Historiae Artium, Budapest, 1971
3-4 p. 2691

Major Izsák

A második metszeten egy erős lovasoszlop lobogó zászlókkal rohamra indul egy a háttérben látható város ellen. Egy gyalogos felemelt karjával irányt mutat.

Rózsa Gy. Isaak Majors Ungarische Schlachtenbilder. Acta Historiae Artium, Budapest, 1971. 3-4 sz. 269 l

Major Izsák

A harmadik kaszon lándzsás lovasok között kiemelkedik egy turbános török lóháton megfeszített ijjal. A negyedik kaszc Szi-szek ostromát ábrázolja.

Rózsa Gy.: Isaak Majors Ungarische Schlachtenbilder. Acta Historiae Artium, Bpest, 1971 3-4 sz

2691

Major Izsák

Az ötödik kép Győr város visszafoglalását mutatja. A háttérben a városkapút robbantják, balról párdubőr-kacagányos lovas osztag tör előre.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarischen Schlachtenbilder. Acta Historiae Artium, Budapest, 1971. 3-4 p.

2691

Major Szák

A következő csata jelenetek alján már nem szerepelnek magyarázó szövegek. Így azok nál csak feltételezésekbe bocsátkozhatunk a helyt illetően.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarische Schlachtenbilder. Acta Historiae Artium, Budapest, 1971. 3-4 sz. 269 l.

Major Izsák

A hatodikon egy tipt nemlét tart lovas-csapata előtt. A hetedikon egy páncélos lovas kivont karddal, tollas kalpaggal rohamot vezet.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarische Schlachtenbilder. Acta Historiae Artium, Budapest, 1971 3-4 p.

2691

Major Izsák

A nyolcadik metszetben egy város (Veszprém) elleni ostrom látható, az előtérben páncélos lovascsoporttal. A 9-ik egy ágyú tüzelőállást mutat be.-

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarische Schlachtenbilder; Acta Hist. Artium, Bpest, 1971 3-4 sz.

2691

Major Izsák

A 10-ik metszeten egy bástyákkal megerősített falak mentén egy lobogó zászlókkal rohamozó páncélos lovasszázadot láthatunk, az előtérben egy lovasszoporttal.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarische Schlachtenbilder; Acta Historiae Artium, Budapest, 1971. 3-4 sz.

2691

Major Izsák

A 11-ik kompozíció egy madártávlati csataképet ábrázol a pergő. A tizenkettedik rézkore egy török - pardúcbőr kacagányos lovasok közötti közelharcot mutat be.

Rózsa Gy: Isaak Majors ungarische Schlachtenbilder; Acta Hist. Artium, Bp. 1971 3-4 sz.

2700

Major Izsák

A 13-ik vézkarcon római legionáriusok egy bástyát rohomoznak meg. A tizennegyedik képen a szerző, a feltevés szerint Bizsek ostromát mutatja be.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarische Stochtenbilder: Acta Hist. Artium, Bp. 1971. 3-4 sz 2 fol

Major Izsák

A 15-ik mű sikságon lejátszódó csata-jelenetet ábrázol. A 16-ikon magyar lovasok egy folyón gázolnak át, hogy a tul-só porton vivott csatában résztvegyenek.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarische Schlachtenbilder. Acta Hist. Art., Bpest, 1971 3-4

2721

14

Major Izsák

A 17-ik metszetben szereplő bovaszázad sorakozik a folyó tuloldalán álló vár elleni támadás megvívására. Lehetséges, hogy az említett vár 1591-ből való képe.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarische Schlachtenbilder. Acta Historiae Artium, Budapest, 1971. 3-4 n.

272 l

Major Izsák

18-ik metszet a főseregtől eltávolodott hajdúcsapat vonulását mutatja be. A háttérben egy város körvonalai látható. A 19-ik az 1697-es Zenta-i csatát szerepeltéti.

Rúzsa Gy.: Isaak Majors ungarische Schlachtenbilder. Acta Hist. Artium, Budapest, 1971
3-4 sz. 274 l

Major Izsák

A korábbi metszeteken a gyalogosok mellvértén látható „R" betűt ez utóbbi karcon „L" betűvel helyettesítik mester stóolja. „L"-betű Lipót császár nevének kezdőbetűje

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarische Schlachtenbilder; Acta Hist. Artium, Bp. 1971 3-4 sz.

2741

Major Izsák

A 20-ik metszeten egy keresztyén lovas kőzetkarban török ellenfelét szurja le. A 21-ik az 1594 évi Esztergom-i ostromot mutatja be. Az előtérben egy ágyuskoló lovon magyar vitéz.

Rózsa Gy.: Csaak Majors ungarische Schlachtenbilder. Acta Hist. Artium, Ty. 1974 3-41

2761

Major Izsák

E metszetek keletkezését illetően feltételezhetjük, hogy azokat a mester 1591-1606 között valósította meg. Valószínű, hogy Rudolf császár udvarának propagandiptikus céljait is szolgálták.

Rózsa Gy: Isaak Majors ungarischen Schlachtenbilder; Acta Hist. Artium, Bp. 1971

3-4 k
2761

Major Izsák

Ágidius Sadeler tanítványaként tudunk róla és majd biztosra vehetjük, hogy a mester az előbbemlitett metszetek alkotója volt. Születési évéről nincs adatunk.

Rázsa Gy.: Isaak Majors ungarischen Schlachtenbilder; Acta Hist. Artium, Bp. 1971 3-4 sz. 278 l

Major Izsák

Úgy tudjuk, hogy Frankfurt-i illetőségű volt, mint tanonc Ágidius Sadeler prágai műhelyében dolgozott. Később Bécsben telepedett le.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarischen Schlachtenbilder: Acta Hist. Artium, Bp. 1971 3-4 k 278 l

Major Izsák

Halálozási évét az irodalom 1630-ban állapítja meg. A mester két könyvcímlapja 1635-ben jelent meg Bécsben, mindkettőn allegorikus alakokat szerepeltet.

Rózsa Gy: Isaak Majors ungarischen Schlachtenbilder; Acta Hist. Art. Bpest, 1971. 3-4 sz. 278 l

Major Izsák

Az egyik metszet a Maastricht-ben pületett és Jéwben tevékenykedő Matthäus van Werm képe után képült.

Rózsa Gy: Isaak Majors ungarischten Schlachtenbilder. Acta Historiae Artium, Budapest, 1971. 3-4 p.

2781

Major Izsák

1637-ben jutott el Bécsben kinyomtatásra a magyar premontrei szerzetes Sigismundus Ferrarius-nak a szerzetről szóló története, amelynek könyvcimlapján felismerhető a mester magyar kapcsolatai.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarischen Schlachtenbilder. Acta Hist. Artium, Bp. 1971

3-4 m.
2781

Major Izsák

A Gráczban 1638-ban megjelent könyv-
ben a mester Elias Widemann-al együtte-
sen sokszorosította az előbbidézett Werms
kompozicióit.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarische
Schlachtenbilder: Acta Hist. Artium
Budapest, 1971 3-4 n. 2781

Major Izsák

Egy a bp-i Szépművészeti Múzeumban grafikai gyűjteményében található egy tollrajz, amely arra mutat, hogy a mester 1642-ben még élt.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarische Schlachtenbilder. - Acta Hist. Művészet, Bpest, 1971. 3-4 sz. 279

Major Izsák

Közölt reprodukciók fehete-fehérben:

1. p. „Lovascsata", rézkarc.

2. p. „Előképület az ostromra", rézkarc,

3. p. „Lovascsata", rézkarc.

Rózsa Gy.: Isak Majors ungarische Schlachtenbilder; Acta Hist. Artium, Bp. 1971 3-4 p.

2701

Major Izsák

4. sz. „Csatajelenet egy folyóportan," rézkarc,

5. sz. „Győr visszafoglalása," rézkarc,

6. sz. „Szemle," rézkarc

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarische Schlachtenbilder; Acta Hist. Artium, Bp. 1971. 3-4 p

2 fil

Major Izsák

7. sz. „Csatajelenet," rézkarc.

8. sz. „Vezprém ostroma," rézkarc,

9. sz. „Tüzelő állás," rézkarc.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarischen Schlachtenbilder; Acta Hist. Artium, Bp. 1971.

3–4 sz.

2720

Major Izsák

10. p. „Lovastámadás", rézkarc.

11. p. „Csatajelenet", rézkarc,

12. p. „Közelharc", rézkarc.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarische Schlachtenbilder; Acta Hist. Artium, Budapest, 1 1971. 3-4 p.

2731

Major Izsák

13. p. „Egy bástya ellenirohom", rézkarc,

14. p. „Szipek-i harc, rézkarc.

15. p. „Sikságon lefolytatott csata, rézkarc.

Rózsa Gy: Isaak Majors ungarischen Schlachtenbilder. Acta Historiae Artium, Budapest, 1971 3-4 p.

2740

Major Izsák

16. sz. „Folyónátkelés," rézkarc,

17. sz. „Visegrád ostroma," rézkarc,

18. sz. „Egy falu elleni támadás," rézkarc.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarischen Schlachtenbilder; Acta Hist. Artium, Bpest, 1971 3-4 sz.

2741

Major Izsák

19. sz. „Csatajelenet," rézkarc

20. sz. „Közelharc.", rézkarc,

21. sz. „Esztergom ostroma", rézkarc.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarische Schlachtenbilder: Acta Hist. Artium, Budapest, 3-4 sz. 1971

2750

Major Izsák

22. p. „Pórharc", rézkarc.

23. p. „Kereptrefeszítés", rézkarc.

24. p. „Tégislap", rézkarc.

Rózsa Gy.: Isaak Majors ungarische Schlachtenbilder. Acta Hist. Artium, Budapest, 1971. 3-4 p. 2751

MDK

Major István

I-s A-l: A m. üveg és fémipari müv. kiállitása.
Nemzeti Ujság, 1943. nov. 7.

MDK

Major István

L-s A-l: A m. üveg és fényképi műv. kiállítása. Nemzeti Újság, 1943. nov. 7.

MDK

Major István,

készitményei kiválóak.

? Iparmüvészeti kiállitás. ?

Müvészet. 1938.III.évf. 22.sz. 159.l.

Major István, ötvös

M.D.K.

1940-ben az Iparművészeti Főiskola tanára lett. Tanítási programjában felújította az erdélyi zománctechnikát és állhatatosan törekedett a magyar ötvösség korszerűsíthető hagyományainak elsajátítására. Az 1952-es Iparművészeti Kiállításon, növendékei elismerésért vivtak ki zománcos ékszereikkel./.

Művészettörténeti Értesitő, Bp. 1963. XII.évf.

1. sz. 6. old. + 9. old. Mihalik Sándor:

Magyar zománcművészeti törekvések.

M.D.K.

Fénykép. Milgné

Sparmüvészeti Főiskola. 163 ltg.

Vándorserleg

Az „Egyetemi katonai Tanszék kispuska tellőző verseny vándordíja".

Adományozta: A Magyar Sparmüvészeti Főiskola.

Tervezte hajós István

Készítették: A Szobrász Főhanszak hallgatói és szakoktatói

1954. I. 20

Ötvös.

Vegetáriánus.

M.D.K.

Major István, ötvös

... melyeken mellőzték a költséges ékkövek alkalmazását. A „Major István vezetésével dolgozó brigád" (Bodri László, Sümegi Sarolta, Tóth Elvira) megértették a kor szavát és a megfizethetellen drágakövek csillogását a zománccal igyekezték pótolni. A brigád később szétoszlott, de Major nak gépesített eljárásu niello-munkái követőkre találtak

Müvészettörténeti Értesitő, Bp. 1963. XII. évf.

1. sz. 6. old. + 9. old. + 15. ábra Mihalik Sándor: Magyar zománcmüvészeti törekvések

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

Major István

Az Ötvösművészek Alkotóközösségének tagja.

beszélgetlsek a müvésszel.
kikérdező:Kéry Bertalan

Müv.Tört.Dok.

Hincz Gyula

szövarch.128

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch.135.

Major István ötvösmüvész

Életrajzi adatok, müvészi tevékenységének története.

kikérdező: Kéry Bertalan

Müv.Tört.Dok.

Póo Bertalan

szövarch.128

MDK

Major István, ötvös-ip.m.

Cigaretta-tárca. Kiv. Oberfrank Ferenc.

Ezüst evőeszköz. " Henger Antal.

OMIP.Társ. Bp.-Művészet az iparban. 1943. Üveg- és Fémkiáll. Kat. 29.l.

MDK

Major István, ötvös, ip.m.

Cigarettaszelence. Kiv. Oberfrank Ferenc.
93,94. Cigarettadoboz. " " "

OMIP.Társ.Bp.-Művészet az iparban. 1943. Üveg- és Fém-kiállitás. Kat. 28.l.

MDK

Major István, ötvös, ip.m.

54.56,57. Ezüst gyürü. Kivit. Pálkövi Alajos.
Arany gyürü. " " "

OMIP. Társ. Bp. -Művészet az iparban. 1943. Üveg- és Fémkiállitás. Kat. 27.1.

Major István ötvös, tanár

Réntvett az Iparművészeti Tárlat

szervezésében

Nemzeti Újság 1938 VII. 29

M.D.K.

Májer István váczi püspök

"Drégeli emlék-kápolna" c. rajzot készitette a lap számára.
Repr.

Magyar Salon, Bp. 1884. nov. 1. II. kötet
2o5. lap

M.D.K.

Major Jakab (ó-becsei) építész

elkészítette és benyújtotta az Ó-Becsén felépítendő megyei kórház terveit és 46.750 frt-os költségvetését.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1896. XVII. évf.

szept. 8. sz. 2 old.

MDK

Major Jaroslav prágai műépitész

A kassai domonkos templomot 1931-ben renovaltak. A belső falfestmények szakszerű megújitásanak munkáját Major Jaroslav prágai műépitész vezette.

Wick Béla dr: Adatok a kassai domonkosok történetéhez. Kosice 1932. 43.l.

Major János M.D.K.

Részt vett a kiállításon

Önarckép

Sárvári Márta: Fiatal grafikusok kiállítása a Képzőművészeti Főiskolán

Magyar Nemzet 1964. május 30. 4.l.

MDK

Major István, ötvös.
ip.müv.

Teás készlet, 4 részes. Kivitelezte Varga Gizella
2. Tálca. " Csapó László
3. Tálca. " Csapó László.
13. Ezüstváza. " Kiss Zoltán.
18. Ezüst 4 részes moccagarnitura.

Kult.miniszter elismerő oklevele.
Omip Társulat aranyérme.

OMIP.Társ.Bp. -Müvészet az iparban. 1943. Üveg- és
Fémkiállitás. Kat. 26.l.

MDK

Major István

Szöveg-archív anyagából

Dávid Katalin: A Művészettörténeti Dokumentációs Központ Adattára Művért 1957.VI.évf.4.sz.322.l.

Major István

Kerepel a kegedi Tervező Vál.
Képzőművészeti Táslatán

N.N.: Házi Szállítás az Hjuszag-
Házban

Dél-magyarország 1969 X. 15

Major István

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DÉLMAGYARORSZÁG

Szeged

1970 ÁPR 3

tan.

— **Major István festményeiből** nyílik kiállítás ma, április 3-án délután Üllésen, a művelődési otthonban. Az üllési pedagógus tizenöt képével mutatkozik be első önálló kiállításán.

4021

'TT TAT 'ANNNN

Majer István, grafikus

Esztergomi káplán, magyar feliratos szentképeket adott ki és többeket ő rajzolt, met zett ki. A bánfalvi Mária képről is készitett képet. 363.old. A főoltárképről is készitett képet.

CSATKAI ENDRE: A sopronbánfalvi hegyi templom egykori főoltárképe 362.old

SOPRONI SZEMLE, Helytört. Folyóirat. XXIV. évf. 1970. Sopron

1967 APR 12

1021

„A tájat meg kell tanulni!"

Festőkkel — Ruzsán

Szalad a világoszöld mikrobusz a világoszöld földek között, s akár odakint a táj, idebent is jókedvűek az emberek. Jókedvűek, persze, hogy jókedvűek, hiszen kirándulásra indultak, s egy igazi erdő és egy igazi erdészház felé szalad velük a kocsi...

Szép vidék, tavaszi vidék várja hát a mikrobusz utasait, akik — hát kik, ha nem ők? — igazán tudnak örülni a lassan kitavaszodó tájnak. Festők ülnek ugyanis a világoszöld mikrobuszban, vagy ha igazán pontosak akarunk lenni, a szegedi járás képzőművészeti szakköreinek vezetői, akik számára a szegedi járási tanács vb művelődésügyi osztálya szervezte ezt a tapasztalatcserének nevezett közös kirándulást. S hogy miért?

— Azt szeretnénk, ha szakkörvezetőink nem unalmas ankétokon, hanem kint, a természetben találkoznának, mert ha terveiket, gondjaikat így beszélik meg, biztosan több haszonnal jár! És persze saját munkáikról is könnyebben, őszintébben esik így majd szó, mint valami cigarettafüstös, feszélyezett értekezleten.

Mindezt *dr. Vitos* Zoltánnétól, a művelődésügyi osztály művészeti előadójától tudjuk meg, aki ötletadója s szervezője volt ennek az igen hangulatosan kezdődött kirándulásnak, amely aztán — ha lehet — még hangulatosabban folytatódott.

Mert az erdő, ahová igyekeztünk és az erdészház, ahol olyan sok szeretettel vártak bennünket, tényleg igazi erdő és igazi erdészház volt. Igazi erdő, magasba törő, egymáshoz símuló fákkal, s igazi erdészház, töretlen csenddel, fehérre meszelt falakkal.

S ez a sok nyúlánk fa és ez a tiszta csend később színné, vonallá változva a szemünk elé is került: mégpedig a házigazda, *Major* István képein, aki nemcsak a Ruzsai Általános Iskola tanára, de festő is, mégpedig rangos festő, akinek pasztellkrétája tisztán adja vissza ennek a csendes, befelé élő tájnak minden szépségét.

A házigazda mellé aztán még néhány művész-vendég is felsorakozott: bemutatta képeit Sövényháza nyugalmazott orvosa, *dr. Bod Árpád*, akinek munkái azt mutatták, hogy a gyógyítás mellett egy figyelemre méltó festői életmű megalkotására is jutott ereje-ideje; *dr. Olasz* Béláné, aki Pusztamérgesen eddig egyedül, de nem eredmény nélkül gyarapítgatta festői készségét, ismereteit, *Kálnai* Mária, aki Ruzsa egyik kültelki iskolájában olyan képeket festett, amelyek kiállításra várnak; s az országos tárlatok egyik jólismert művésze, *Fontos* Sándor is, aki a kedves hívásra ugyancsak átrándult a szomszédos Üllésről.

Mondani sem kell, volt vita bőven. S ahogy azt a rendezők várták, nem olyan tessék-lássék vitatkozás, hanem amolyan igazi művészperlekedés, amelyben még olyasmiről is szó esett, hogy a többféle módszerrel dolgozó Kálnai Máriának „mi áll jobban", az olajkép vagy az akvarell.

A fő vitatkozó persze *Füstös* Zoli bácsi volt, aki nemcsak a vásárhelyiek egyik kedves festője, de amúgy, „mellékesen" Csongrád megye képzőművészeti szakköreinek felügyelője, szakreferense is. A házigazda, Major István képéről szólva ő mondta ki a címben olvasható szép mondatot is, hogy „a tájat meg kell tanulni!"

Igen, a tájat, s minden egyéb témát, amit a festő tárgyául választ, meg kell tanulni. Újra meg újra neki kell vágni a motívumoknak, birkózni kell velük, hogy aztán legyőzve őket, oda lehessen tenni őket a papírra, a vászonra. Mindenkinek a maga világa, a maga törvényei szerint...

Mire az illatos — de még milyen illatos! — pörkölt megőtt, elfogytak a képek is. S míg a pasztellek, grafikák, akvarellek gazdái összecsomagolták munkáikat, elhangzott egy olyan ötlet is, hogy az itt összegyűlt képekből kiállítást is lehetne rendezni, akár azonnal. Ha azonnal nem is, de később, reméljük, megnyílik majd ez a kiállítás!

Hogy mi volt aztán?

Aztán megettük azt az illatos — de még milyen illatos! — pörköltet, ittunk is rá, majd ismét beszálltunk a világoszöld mikrobuszba, és elindultunk haza.

De még ott, a ringatózó kocsiban megegyeztünk: ezt a „szabadtéri" ankétot megismételjük. Ha alkalom nyílik rá, megint Ruzsára jövünk, s akkor Kálnai Mária iskolájánál már nemcsak a kész képekről esik majd szó, hanem azokról is, amelyek ott, a helyszínen készülnek. Mert legközelebb már nem- beszélni. fon- tási vezetőtestülete. alkal- so alkalmatlan- nunkafüzet szerve-

Ára: 50 fillér

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

CSONGRÁD MEGYEI ★ HÍRLAP

1967. ÁPRILIS 12., SZERDA | AZ MSZMP LAPJA | XXIV. ÉVFOLYAM 85. SZÁM

A megyei tanács vb előtt a művelődésügyi osztály és a KISZ együttes jelentése

Célszerűen használják-e fel szabad idejüket a fiatalok?

Növekszik a szabad idő mennyisége

Tanulás és szórakozás

Korszerűtlen művelődési otthonok

A felnőtteken és a fiatalokon múlna?

Török László, a megyei tanács vb-elnöke üdvözölte a megyei tanács végrehajtó bizottságának tagjait, s ezzel megkezdte négyéves munkáját a megye legfel-

re. A munka melletti tanulás tömegméretű elterjedése azt is jelenti, hogy ezek a fiatalok szabad idejüknek több mint a felét erre áldozzák.

Hagyományos formái alakultak ki az elmúlt évtizedekben a tanulás, a kulturált szórakozás feltételeinek Elsősorban a kultúra intézményeinek, továbbá a kulturált vendéglátói egységeknek megteremtését szorgalmazták ahhoz, hogy mindenki, s közöttük a fiatalok is, hasznosan, célszerűen használhassák fel szabad idejüket. A vb-ülésen olyan tényeket soroltak fel, mint: 58 községben van már művelődési ház vagy otthon, s csak az utóbbi években 38 millió forintot fordítottak a helyi tanácsok községfejlesztési alapjukból kulturális intézmények létesítésére, fejlesztésére. Valamilyen sportpálya ma már minden községben van. Mozi is. Jelenleg már 27 község tud fogadni vándorszínházat. A földművesszövetkezetek már majdnem minden faluban presszót vagy

a tsz, az fmsz vagy éppen az üzem támogatásával, de a fiatalok közreműködésével, hiszen saját maguknak csinálják. Az öntevékeny munka és annak támogatása mellett foglalt állást a végrehajtó bizottság.

Figyelembe kell venni, hogy a társadalmi, gazdasági átalakulás hatással van a fiatalokra, befolyásolja szabad idejük eltöltésének módjára vonatkozó igényeiket. Ennek alapján tanulmányozzák a fiatalok különböző rétegeinek helyzetét, s állapítják meg majd a megyei intézkedést igénylő tennivalókat. A vb-határozat tartalmazza a legközelebbi feladatokat is: a kulturális intézményekkel, ifjúsági sportszervekkel stb. együtt ifjúsági programok kidolgozását, s egyéb tennivalókat.

Élüzem-jel… kerül háro…

Major István

Ötvös

1908–1912

Éimusk 1930. 86 l.

Sz. Magdolna. — 1881: 23. *Siena,* XIV. század: Szt. Agotha. — 1888: I. 14. *Niccolò Segna:* Szent Lucia. — 1896, 1897: I. 14. *N. Segna:* Szent Lucia. — 1897: I. 14. *N. Segna:* Die heil. Lucia. — 1898: I. 14. *N. Segna:* Sainte Lucie. — 1901, 1904: I. 14. *N. Segna:* Szent Lucia.

Major István

nyugdíjelőjegyzés eredm.

Éminik 1912/13

29. l.

T. 1485.

de vissza néző határőr jobb-
elirata:

glin en Croatie.

inv. et direx.

cm.

Major István

ötvös

l u 1

MAGYAR IPARMUVESZET

1940. 39. l.

Major István

Ezüstevőeszközök, fenti tervei után kérültek Henger Antal és Tsa ezüstárugyárában.

Repr-

ú

MAGYAR IPARMUVESZET

1939. 56. l.

tic artists they strongly wished to express the possibilities of their craft — had realized within those doors their architectonical dreams in forms often beautifully opulent.

Now, referring all what has been seen and experienced here to the possibilities of to-day and to-morrow, the idea arose, whether it would not be worth vile to render intentional and conscious what in Genoa was but a necessity imposed upon the masters of the XVIth century, in order to enrich modern architecture with the help of the decorative arts ? The more narrowly limited material possibilities of today surely do not favour overmuch a new „rinascimento" of decorative arts ! But an entrance hall developed to rich forms in modern style could afford, as focal centre of the front of the building, not only sure and good possibilities to decorative sculpture, to noble smithery, to new manifestations on a larger scale of figural art in building-ceramics, but could bring forward also the materials of glass and wood into the foreground of activity of Arts and Crafts ; and besides, being a nucleus of the frontal aspect of

A „Györgyi Kálmán Emlékkiállítás"-ról. Kisplasztikai rész. Fent balra: Ohman Béla, jobbra: Pátzay Pál művei. Lent: Szemelvények az iparművészeti anyagból. Ötvös- keramikai és fatárgyak, Major István, Iván István, Hodina Adolf, Bródy Maróti Dorottya, Gorka Géza, F. Deli Anna, Dömötör László munkái. — Von der „Kálmán Györgyi" Gedächtnisausstellung". Kleinplastik. Oben links: Werke von B. Ohman, oben rechts: Werke von P. Pátzay. Unten: Kunstgewerbearbeiten. Keramiken, Holz- und Goldschmiedearbeiten. Werke der Künstler I. Major, I. Iván, A. Hodina, D. Bródy Maróti, G. Gorka, A. F. Deli, L. Dömötör. — From the „Kálmán Györgyi Memorial Exhibition". Small plastics. Left above: B. Ohman's work, to the right: P. Pátzay's work. Below: selections from the material of applied art. Goldsmith-works, pottery, wooden objects, works of I. Major, I. Iván, A. Hodina, D. Bródy-Maróti, G. Gorka, A. F. Deli, L. Dömötör.

MAGYAR IPARMŰVESZET
1934

A „Györgyi Kálmán Emlékkiállítás"-ról. Tipográfiai és könyvművészeti rész. Fent balra : Kner Izidor könyvcímlapja. Fent jobbra : Horváth Endre acélmetszete. Lent : Komjáti Gyula rézkarca. — Von der „Kálmán Györgyi Gedächtnisausstellung". Typographie und Bücherkunst. Oben links : Titelblatt von I. Kner. Oben rechts : Stahlstich von E. Horváth, unten : Radierung von Gy. Komjáti. — From the „Kálmán Györgyi Memorial Exhibition". Typography and Book Art. Left above : I. Kner's book-cover. Right above : Steel-cut by A. Horváth. Below : Etching by Gy. Komjáti.

Major István

iparm.

Ert. 1928

78 alsó

79

Major István

l.

Orsz. M. Iparm. Kongr.

915. H. Martinus.
Működött a XIX. század dere

915. Haynald Lajos.

Látható

Mellig, kissé jobbra forc
szemöldöke és szeme barna, bajusza
felett nyaklánczon érdemrendet és f
fölött: »Hans Martinus 1876«.

Vászon, méretei 55: 44.6
Vétetett 1901: XII. 14-én
Elszámoltatott 1901: XII.
Az elszámolást elfogadta

(908/902)

904: V. 4.

a rendes javadalomból

Major Zsák

rézmetsző.

Major Zsák

Ferrarius, Sigismund.

De Rebus Ungaricae Provinciae Sac. Ordinis Praedicatorum, Partibus quatuor et octo libris distributi Commentarii. Descriptore F. Sigismundo Ferrario Vigilevanense etc. Viennae Austriae, Typis Mathaei Formicae, 1637. 4o 14 levél 611. lap. A címlap rézmetszete Major Zsáktól való. Felül áll Mária, Magyarország védasszonya, alatta Szent Domokos, mint az ország védője, — ezek oldalt a császári és magyar címer. Körötte a magyar dominikus rend szentjei.

Majláth Béla. Hungaricák a bécsi könyvkiállításon. Magyar Könyvszemle. 1882. 194. l.

Major István ötvös

— Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy **Major István** ötvös iparművész, nyugalmazott főiskolai tanár, életének 83. évében hosszas betegség után 1976. május 12-én elhunyt. Felejthetetlen halottunk hamvait a Farkasréti temető halottasházából 1976. június 4-én, reggel 9 órakor helyezik örök nyugalomra. A gyászoló család nevében, minden külön értesítés helyett. ×

Magyar Nemzet 1976. V. 23.

Major J.

Nagyvárad. T. 618.

A czimerrel diszitett keretben látható város épületei közül a templomok és jobbról a székes-egyház a residentiával tünnek ki. Felirata:

NAGY-VÁRAD

alól balra: Nyomtatta Frank J.M. Pesten 1857.
jobbra: Rajz. Major J.
a keret diszében: M. Kayser lith.

Kny., alányomással, mér. a vk. 22.5 : 42 cm.

Major János Lajos

Kassai Eljurs

1766-ban a Kassai
szt Erzsébet templom
déli kanja fölöbi jót
féliras megujitja, ezer
8 arany forintot Kap.

Wickkassa Kathmüeml

9. l.

Szalay Imre vár. II. 172, 176, 177.

Major

festőművész

Téli Tárlat a Műcsarnokban - képével szerepel tájképpel.

Magyarság 1931.XII.20.

Major

Alkotása, a Műcsarnok tav. tárlatán.

M.932.IV.24.

Major

Alkotása, a Műcsarnok tav. tárlatán.

M.932.IV.24.

Major

"Esti hangulat" c. műve a Műcsarnok tav. tárlatán.

8.0.932.IV.24.

Major

"Esti hangulat" c. műve a Műcsarnok tav.tárlatán.

8.0.932.IV.24.

Ezredvég Dél-Erdélyben

Kísértő múlt Hunyadon

A rad után emelkedik az út: előbb következik Hegyalja, az egykoron híres ménesi borvidékkel (a villányi vörössel egyenrangú, valaha országos hírű nedűjével), aztán Máriaradna, az ősi búcsújáró hely, hová Szegedről, Makóról is elzarándokoltak a katolikus hívők; majd Lippa, Solymos vára – végig a Maros völgyén a magyar történelem kísért, félénken, szinte rejtőzve, de azért még észrevehetően.

Marosillyét, a nagyságos fejedelem, Bethlen Gábor szülőhelyét elhagyva, a sokadik ortodox templom és a sok román felirat láttán belém villan: annyi emlékhelyet, emléktáblát, emlékművet, kopjafát avattak a magyarok Erdély-szerte 1990 óta, nem kellene ide is egy?

– Iliában? – tárja szét a karját az egyik megyei RMDSZ-vezető. Román nevén említi a falut, mint oly sokan Dél-Erdélyben. – Nincs már egy magyar sem ott, mit akarhatnánk ezzel?

Déván kissé más a helyzet. A tizenkét kőműves „magos" vára alatt a ferencesek Magyarok Nagyasszonya elnevezésű, 1992 után visszaszerzett és pompásan helyreállított kolostorában 145 magyar gyermeket találunk, meg könyvtárat, parabolaantennát. Mindez nem kis részben a Budakeszin élő 78 esztendős *Tatár József*nek köszönhető. Az általa 1990-ben életre hívott Magyar Műveltség Szolgálatnak ma már 33 csoportja működik a Kárpát-medencében, a dél-bánsági Székelykevétől a kárpátaljai Técsőig, itt Erdélyben Déván, Dicsőszentmártonban, Vajdahunyadon és Felsőbányán, Temesvárott és Brassóban egyaránt. Eddig több mint 12 millió forintnyi könyvet, tévékészüléket, videót, parabola antennát, irodafelszerelést juttatott el a magyar szórványvidékekre. Tatár József szolgálóknak nevezi magukat, jelmondatukat *Szabó Dezsőtől* vették: minden magyar felelős minden magyarért.

Tatár Józsefet érzelmein és elvein kívül s[illegible] sem rokonság

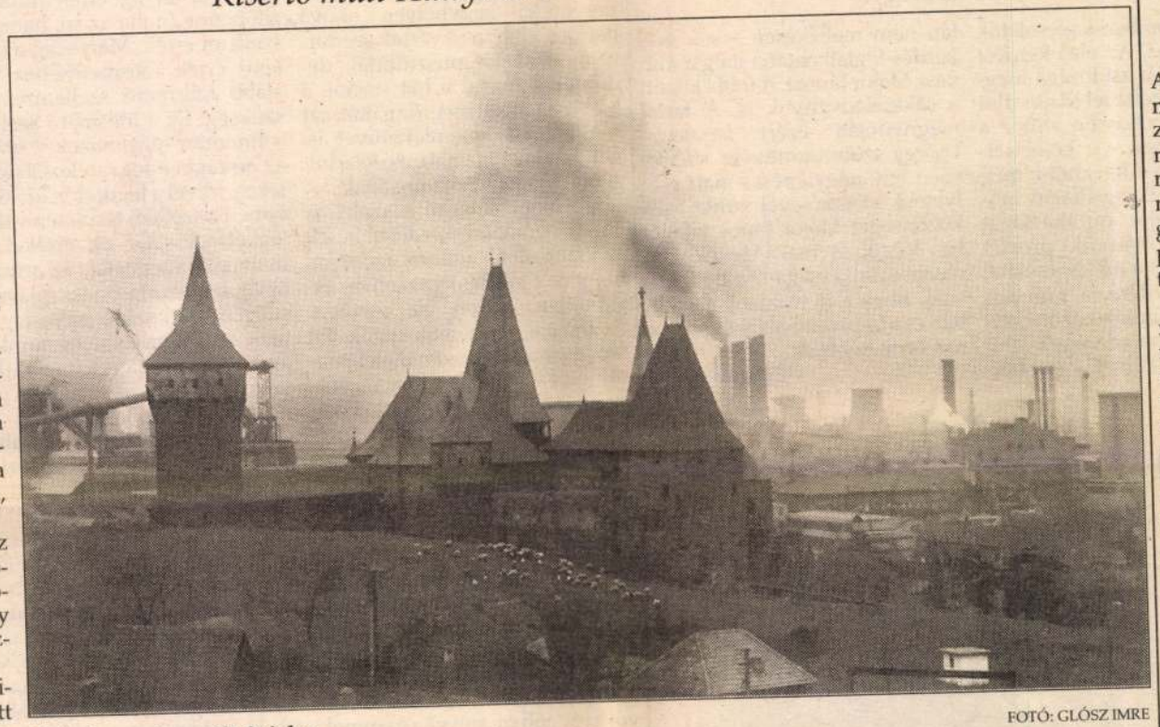

FOTÓ: GLÓSZ IMRE

Vajdahunyad – múlt és jelen

messziről látszanak az acél- és vasváros ormótlan nyúlványai. Kohók, csillék, salakhegyek, lepusztult épületek, rozsdás kerítések, füstokádó kémények mindenfelé. A már 1884 óta kiépülő vasgyár ezrével vonzotta ide az embereket a Regátból, de Erdélyből is. Az iparfejlesztésre hivatkozás kapóra jött az elrománosító politikának. A századfordulón még alig háromezer, egyharmadában magyar lakosa volt a városnak. Ma hathétezer magyar lelhető fel itt, „a román vas- és acélkohászat központjában" (ahogyan az útikönyv illedelmes tárgyszerűséggel nevezi), ahol ma már százezres tömeg él a riasztó lakótelepi betondzsungelben.

Valami mégis messze kiemelkedik a sivár betonrengetegből: a vár, a Hunyadiak és a magyar gótika szellemét idéző fenséges tartásával. Körül[illegible] ni. Közösségeket kell építenünk, hogy itt, a magyarság erdélyi kultúrközpontjaitól távol, egyenes gerinccel és emelt fővel maradhassunk az anyanyelv és az önazonosság őrzésének bástyáján – mondja *Dobolyi Beatrix* tanárnő, az EMKE helyi elnöke, a Magyar Műveltség Szolgálat helyi „szolgálója". Többen ülünk körben az irodájában, van köztünk orvos, könyvtáros, pedagógus. A vár északnyugati szárnyának egyik tornya a Nebojsza, Ne félj! nevet viseli. Az építmény egészétől leválaszthatóan alakították ki: a várnak ezt a tornyát soha senkinek sem sikerült bevenni.

Sokan a bukovinai magyarokat is csángóknak nevezik. Holott a bukovinaiak maradékai felfortyanva tiltakoznak: ők nem dévai csángók, hanem székelyek, bukovinai székelyek, a mádéfalvi veszedelem elől Csíkból kimenekült ősök utódai, akiknek kü[illegible] században igen hányatott Egész Hunyad megye, talán egész Dél-Erdély egyetlen biztosan erősödő, hatvan-hatvanöt százalékban magyar többségű faluja. A templom előtt a millecentenárium évében emelt hatalmas fakereszt emlékeztet a bukovinaiak itteni éveire: 1911–1996. Magyar évszázadok kísértenek: itt látható Dél-Erdély egyetlen máig működő vízimalma. A falubeliek nem mulasztják el megjegyezni a molnárról, hogy ő bizony nem székely, hanem „csak Árpádos", a kevés helyi magyar őslakos egyike. Nem tartozik Csaba királyfi népéhez, mondják. Az észjárás, sőt még a tájszólás is a régi, a csíki.

– Mindent meg kell őriznünk, ez a titka az egésznek – mondja *Kelemen János*, a helyi Hagyományőrző Egyesület alelnöke.

Három éve tájházat létesítettek,

PARLAMENTI NAPLÓ – BUKAREST

Magyarellenes hecckampány

Amióta megváltozott a többség a bukaresti parla[illegible] mentben, azóta nemigen kerültek terítékre nem[illegible] zetiségi vonatkozású törvények. Ez egyrészt ar[illegible] nak köszönhető, hogy a korábbi kormányzat ált[illegible] nehéz gazdasági helyzetben hátrahagyott ország[illegible] nak mindenekelőtt pénzügyi segítségre, gazdasá[illegible] gi és szociális reformokra volt szüksége, másrész[illegible] pedig annak, hogy az új kormányzat még nem ju[illegible] tott túl a „bejáratáson".

Késik tehát az a törvénytervezet, amely megte[illegible] remthetné a megváltozott, megígért szemléle[illegible] nemzetiségi oktatást, és késnek azok a törvény[illegible] módosítások, amelyek kiszélesítenék az ar[illegible] nyelv használatának jogát, vagy a magyar kö[illegible] ségnek visszaszolgáltatná hajdani tulajdona[illegible] egy részét. Kedvező, hogy a készülő közúti[illegible] lekedési kódexbe bekerült az anyanyelven[illegible] vizsgázás joga; sikerült az 1997-es költségve[illegible] bevenni a minimális anyagi támogatást a ne[illegible] kisebbségek szervezetei számára; kedvező[illegible] hogy ezt a támogatást a nem politizáló szer[illegible] tekre szűkítették, ezen kívül a törvényhozás[illegible] foglalkozott sajátos kérdéseinkkel.

De azért nem hanyagoltak el bennünket t[illegible] sen. Amint szárnyra kaptak a tanügyi gondjain[illegible] rendezéséről meg a magyar konzulátus megnyi[illegible] tásáról szóló hírek, a mai bukaresti ellenzék, a haj[illegible] dani kormánypárt beindította az etnikai diverzió[illegible] gépezetét. A legváratlanabb pillanatokban is[illegible] minduntalan a magyar veszélyről harsogtak. Ha[illegible] a költségvetési megszorítások a tanügyi állások[illegible] számának a befagyasztását irányozták elő, akko[illegible] ez ellen is az volt a legfőbb érvük, hogy „mi les[illegible] azokkal a szegény román tanárokkal, akik mos[illegible] az állam nyelvén oktatják a szaktárgyakat, h[illegible] majd azok magyarul is taníthatók lesznek? Utcán[illegible] kerülnek, üldözöttek lesznek saját hazájukban[illegible] csak azért, hogy a nemzetáruló kormány Buda[illegible] pest ügynökének, az RMDSZ-nek a kedvében já[illegible] jon". E kirohanásokat főként *Corneliu Vadim Tu[illegible] dor*, Nagy Románia, illetve *Funar* Nemzeti Egy[illegible] ségpártjának képviselői intézik ellenünk. E[illegible] utóbbiak ugyan megfosztották hirhedt elnökük[illegible] a pártelnökségtől, de polgármesteri tényked[illegible] továbbra is politikailag támogatják, és a parl[illegible] mentben idegengyűlölő kirohanásaik hangnem[illegible] durvább, mint valaha. A napirend előtti felszól[illegible] lások kétharmada a magyarság, az RMDSZ és[illegible] velük „kollaboráló parlamenti többség nemzete[illegible] lenes bűntényeiről" szól.

Min is há[illegible]

Major János

Matt négy lépésben

Major János művei a Goethe Intézetben

…mikor a budapesti Történeti Múzeumban időszaki kiállításon …utatják be a híres gótikus szo…orlelet egy-egy részét, rendsze…int színes rekonstrukciós rajzo…at is szerepeltetnek mellettük: …lyenek voltak a szobrok eredeti…en, vagy legalábbis majdnem …lyenek, hiszen a rajzok, telivér …műalkotások lévén maguk is, a …árgyilagos ábrázolás követelmé…yei mellé az alkotóművész …gyéni mondandóját is társítják. …lert e rekonstrukciós rajzok al…tója az a *Major János*, aki Ma…rország legjelentősebb művé…közé tartozik, akkor is, ha erről …sen tudnak, mert maga látha…kevés dologtól őrizkedik job…nint a túlzott nyilvánosságtól. …tizedekig alig-alig szerepelt …on, így a kortárs magyar …észet élő legendái közé tar…t: az úgynevezett Ipartervráció tagja volt, azé a cso…, amely a hatvanas-hetvenévek fordulóján több, az Ipterv vállalat székházában rendezett tárlaton kísérelte meg a kortárs értékek és hagyományok ötvözését. A csoport tagjainak útja sokféle irányba vezetett, néhányuk külföldön vált elismert alkotóvá, mások a hazai művészet reprezentánsai. Major megmaradt Major Jánosnak, s talán ez a legnagyobb eredmény, amelyet a csoport tagjai közül valaki is elért.

Mert hogy ebben – utalt rá először a Körmendi Galériában rendezett, most pedig a Goethe Intézetben rendezett tárlatának anyaga – egyrészt benne van az, hogy az 1934-ben született művész számára a mű mindig alapkérdések, a lét alapkérdései érzelmezésére szolgált. Major kés szállal kötődött az éppen aktuális, divatos művészeti problémákhoz, annál többel a korszak számbere számára egzisztenciális dekű kérdésekhez: az önazonosság és az emberi kapcsolatok problémájához. Az első kérdést elsősorban saját zsidósága megélése kapcsán tette fel Major újra és újra, hogy eljusson ahhoz a kérdéshez, hogy – a költészethez hasonlóan – létezhet-e még Auschwitz után egyáltalán művészet. A Major munkásságát meghatározó második problémakör a férfi és a nő kapcsolata, a nemiség kérdése, a művészi képzelet és a valóság közötti szakadék áthidalhatatlansága-áthidalni akarása. Persze – egyáltalán nem mellékesen – sok más kérdés foglalkoztatja még a művész Major Jánost. A többi között a sakkfeladványok is. A tárlat megnyitóján ezért *Jovánovics György* szobrászművész stílszerűen egy négylépéses matt esélyeinek elemzésével vonta be a közönséget Major János világába. Végül is már *Marcell Duchamp* munkássága óta nyilvánvaló, hogy a jó húzások a sakkban és a képzőművészetben azonos természetűek.

P. Szabó Ernő

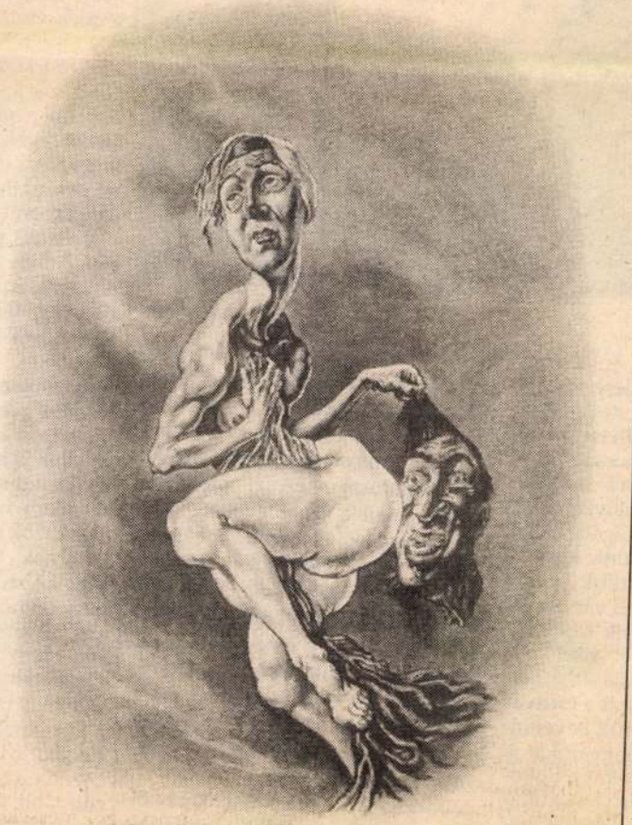

Judit és Holofernes (1995)

Kegyetlenek a kegyhely ellen

Pünkösdi hír: vasárnapra virradóra vandál pusztítás érte a máriaremetei kegyhelyet, ahová hétfőre a bíborost várták szertartásra. Éjszaka pusztítottak, ledöntötték mind a hét stációt, a Mária-szobrot, megrongálták azt a Szent István-emlékművet is, amelyben az államalapító fölajánlja az országot a Szűz Anyának.

Föl lehetne tenni a szokásos első nyomozási kérdést: kinek az érdeke? Gyanítom azonban, hogy ez a kérdés egyszerűen értelmetlen ebben az esetben. Gyanítom, hogy akik tették, föl sem foghatták igazán cselekedetük súlyát, gyanítom, egyszerűen valami heccet akartak elkövetni. Gyanítom, noha természetesen semmit nem tudok. Ám ha az érdek felől közelítünk, akkor csakis erre a következtetésre juthatunk. Ugyanis, amit megrongáltak, az közkincs, nemzeti kincs, ha tetszik; éppen úgy a rongálók tulajdona is, mint bármelyikünké. Hitetleneké éppen úgy, mint a hívőké, legföllebb a hívő tisztábban érzékeli ezt a tulajdonviszonyt, mint a nem hívő. Tisztábban, mivel a kegynek is a birtokában van.

Kétségkívül, fölöttébb nehéz megérteni annak a tulajdonlásnak a szerkezetét, amely a közkincsekben, nemzeti értékekben rejlik. Tudniillik elsődlegesen nem is az anyagi érték mutatkozik benne (noha az is), hanem a szellemi érték. Márpedig a szellemi érték fölismeréséhez legalább fölismerő szellemre van szükség. Ez a fölismerő szellem – finoman fogalmazok – ebben az országban fogyatékos. Fogyatékos, mivel a legutóbbi időkben éppen a szellem területén váltak legkétségesebbé az értékek; a materiális szemlélet, az anyagiasság itt takarta be iszapjával a süllyedő kincseket legvastagabban. A szellem igényes munkálkodása helyét elfoglalta a gátlástalan akarás, amely a zsigeri igényekből, az ellenőrizetlen, átgondolatlan önzésből táplálkozik, és ezzel a példával fertőzi az újabb és újabb generációkat.

Mert, ha hecc, hát minden bizonnyal vagánykodó ifjak hecce, akik megmutatják a világnak... Mit is? talán azt, hogy bennük is létezik annyi gátlástalanság, mint vagyont hajhászó szüleikben. Mire alapozom? Csupán arra, hogy fültanúk a puffanások mellett gépkocsizajokat is hallottak. Meg akarták mutatni, hogy erejük van, hatalmuk van, ha másra nem, hát a rombolásra. Manapság ezt is elég sokan mutogatják.

A rombolás mindig látványosabb, mint az építés. A rombolóban nem munkál, hogy emlék maradjon utána, a rombolóban a megbotránkoztatás szenvedélye működik. Gondolom, akik Máriaremetén garázdálkodtak, mitsem sejtenek a pünkösd lényegéről. Egészen pontosan: éppen azt nem tudhatják, hogy a Szentlélek által kitöltött Péter olyan prédikációt tudott mondani ezen a napon (az egyház születésének napján), amelynek hatására háromezer ember tért meg, mert szíveikben és lelkeikben eggyé váltak.

A rombolók öntudatlanul is azt manifesztálták, nincsenek, nem is lehetnek a háromezer (a szám ezúttal jelképes) között. Nincsenek és nem lehetnek, mert az ő közösségtudatuk legföllebb a bandaszellemig tart, azokkal vállalnak közösséget, akik az ilyesféle akciókban velük tartanak. De hogy egy nemzethez is hozzátartoznának, arról fogalmuk se; fölteszem, a szüleiknek szintúgy. Az a rendszer, amely nevelte őket, ezt lényegtelennek tekintette. Ami utána következett, az pedig a matéria alá szorult. Ahhoz, hogy az ember megértsen egy kegyhelyet, némi kegyelemre van szüksége.

Vélném, a Szellem kegyelmére.

fábián

Fülbe-való

Százarcú ember, százarcú lemez

A nagy múltú **Marillion** együttes sosem próbált semmilyen divatos trendhez igazodni. Ennek stílushűségnek jegyében fogant új – sorrendben kilencedik – stúdiólemezük, a **This strange engine** is, amelyen az akusztikus gitáré a főszerep. A hangszerelés kellően levegős ahhoz, hogy kedvünkre csemegézhessünk az egyes instrumentumok ötletes szólamain. Bár a korong első kompozíciója – a Man of a thousand faces – a könnyűzene-irodalom egyik legelkoptattabb harmóniamenetével indul, a sablonosság érzetét többé-kevésbé felmez is készült, amit most CD formájában is megjelentetett a kiadó. Bár a dalok képek nélkül közel sem annyira izgalmasak, egy kicsit nosztalgiázni mindenképpen lehet mellettük, hiszen egy évtized – ebben a műfajban – felettébb nagy idő. Akkoriban még létezett a Kamara Rock Trió, *Tarján Györgyi* énekelt a Sziámiban, a munkásszállásról pedig – *Cseh Tamás* helyett – *Varga Miklós* küldött helyzetjelentést. A L'art pour L'art Társulat tagjai elsősorban zenészek voltak: *Laár András* ekkor

MATT 4 LÉPÉSBEN

VILÁGOS INDUL ÉS A NEGYEDIK LÉPÉSBEN MATTOT AD *(a kerge ló)*

Tisztelettel meghívjuk

MAJOR JÁNOS

grafikusművész

kiállítására
az Óbudai Pincegalériába
Budapest, III. Fő tér 1.
(Zichy-kastély)

Megnyitja:
1989. szeptember 11-én 18 órakor
Buzás Zsuzsánna
restaurátor

Megtekinthető: 1989. október 1-ig
hétköznap 14-18, szombat-vasárnap 10-18 óráig
Hétfőn zárva.

A kiállítást rendezte: Andrási Gábor
Fotó: Tihanyi Bence
Fk.: dr. Merényi Judit
TISZSZO GT

Kiállított művek

Rajzok

1. Félreértés, 1983. k., ceruza, 450x300 mm
   (Jovánovics György tul.)
2. A Tél örömei, l985., lav. tus, 400x280 mm
3. Szobor a tóban, 1985. k., ceruza, 345x280 mm
4. Van az úgy kérem, néha, néha...,1986.
   ceruza, 430x305 mm
5. Fejes I., 1987., ceruza, 450x300 mm
6. Fejes II., 1987, ceruza, fedőfehér, 460x300 mm
7. Faun és Nympha, 1987., lav. tus, 320x450 mm
8. Allegória, 1987., ceruza, 410x290 mm
9. Róza, magában túlteng a próza, 1987.
   tus, akvarell, 470x300 mm
10. Lámpaterv, 1988., ceruza, tus, 400x280 mm
11. Én édes aranyom, Sibyll, 1988., ceruza, 480x300 mm
12. Éva és a kígyó, 1988., tus, akvarell, 480x345 mm
13. Két tűz között, 1988., tus, akvarell, 420x300 mm
14. Perspektíva és szinkronitás I-VI., 1988.
    ceruza, egyenként 440x315 mm
15. Symbolum, 1989., ceruza, 470x300 mm
16. Hitt a szerelemben a szegény bohó, 1989.
    ceruza, 470x300 mm
17. Dolce far niente, 1989., lav. tus, 40x290 mm
18. Matt 4 lépésben, 1989., ceruza, tus, 470x32o mm

Képregények

1. Képregény I. (Opus Magnum) I-VIII., 1987.
   lav. tus, egyenként 420x300 mm
2. Képregény II. (Don Juan és a kőszobor) I-V., 1988.
   tus, ceruza, egyenként 440x315 mm

MAJOR JÁNOS

kiállítása

ÓBUDAI PINCEGALÉRIA

Major János

Meghívó: A gondolat formái I–II

Óbudai társaskör

Loisd: Beöthy Balázs

1993 maj 11- jún 13- júl 18

I. rész II. rész

Major János

KÖRMENDI GALÉRIA
BUDAPEST
1997

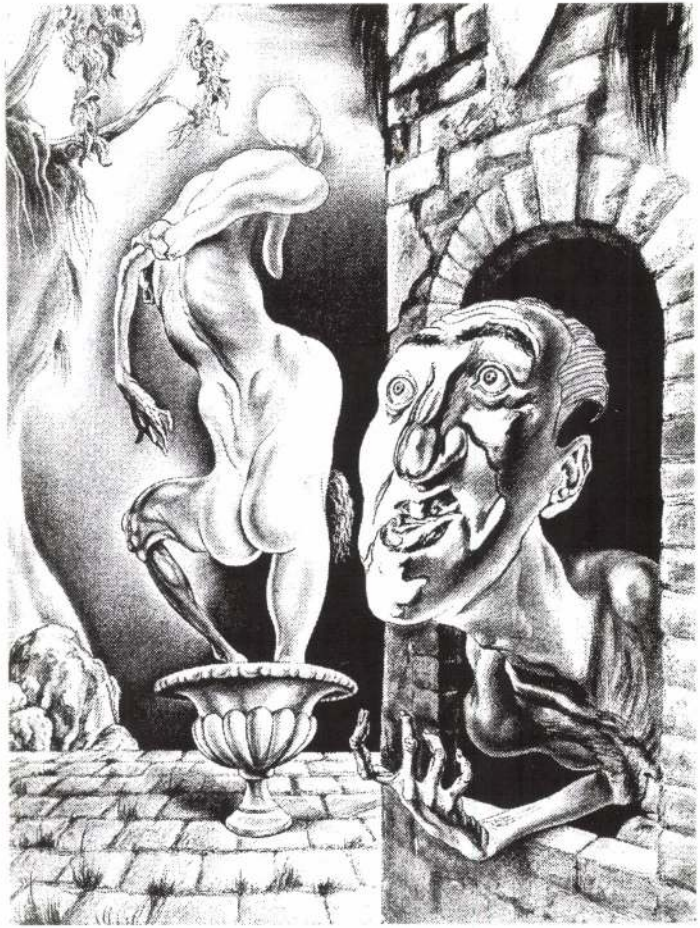

MAJOR JÁNOS „Sára és Abilemek király" 1991

KÖRMENDI GALÉRIA BUDAPEST

meghívja Önt

MAJOR JÁNOS

grafikusművész

kiállítására

1997. február 3-án 18 órakor a
Budapest, VII. kerület Damjanich u. 12-be

A kiállítást megnyitja és rendezte:

Körner Éva
művészettörténész

A kiállítás megtekinthető:

1997. február 3 – 1997. február 17-ig

Telefon: 342-5756

MAJOR János

Körner Éva: Az absurd mint koncepció.
= Balkon, 1993, 2. 11.

Blaskovich Ernőnek soha
totta ezt a kancát...sőt!

Hófehér test - égszínké

A pesti gyepen először
kovich színek: fehér test és
mány, hogy amikor Blaskovich
tott ilyen egyszerü színeket
nek, a következőt mondta: "A
és felettük a kék égbolt a k

Bár az ezt a színt elős
nevü ló még Sándor, Miklós é
Ernő intézte a versenyzés üg
Sándor vált ki, majd később

Major Jaroslav

prágai műépítész

Kassa 1931

Wick Béla dr.: Adatok a kassai domonkosok történetéhez Košice, 1932

43. l.

Szalacskai Hegy II. 143

Fk.: dr. Bodó Sándor, a BTM főigazgatója
OSZK Ny.: 96/233

A Budapesti Történeti Múzeum
tisztelettel meghívja Önt

MAJOR JÁNOS

A BUDAVÁRI GÓTIKUS SZOBROKRÓL

készült rekonstrukciós képei és egyéb munkái

című kiállítására

A kiállítást megnyitja:

Tóth Attila
restaurátor

1996. augusztus 2-án, pénteken 15 órakor

A kiállítás helye:
Budavári Palota E épülete, Metszettár

csábítót, a kis Olcsó modellt, a kis Kurvát a díszes velencei tükör előtt.

KESERŰ ÖNGÚNY formájában a múlt néz vissza arról a két rajzról, amelylyel *Major* János fogadja a Dorottya Galériában a látogatókat. Mellette a vernisszázsok közönségét próbálja „ráncba szedni" – megszégyeníteni? Major János sokkal megbocsátóbb ennél, amikor arra kéri a „tömeget", hogy egyenként, egymás után sorban, a kitűzött kordon szerint közelítse meg műveit. Ne egymásra legyenek kíváncsiak, ne a büféasztal körül sorakozzanak, hanem a képek előtt. Major János *Kondor* Bélával indult az ötvenes évek derekán.Technikailag is újat hozott rézkarcaival, amelyeken a hatvanas években egy abszurd, szürreális világot vetített elénk, nagyszerű tudással, hallatlan érzékenységgel. Később rajzaiba tragikomikus, ironikus elemek keveredtek, groteszk karikatúraszerű motívumokkal zsidóságát hangsúlyozta, karikírozva. A meg nem értettségek és belső érzékenységek, külső támadások és betegségek hatására végül is eltávolodott a szakmától, és csodálatos rézkarcai, grafikai lapjai helyén a kiállítóteremben a fiatalok ma csak az üresen maradt falat nézhetik. De tudása, sokszínű képzeletének lapjai továbbra is ott vannak a magyar grafika történelmében és a pályatársak emlékeiben.

Fekete Judit

MAGYAR JAVOS

MAGYAR NEMZET 2000 III 24

Határozatképtelenség esetén a megismételt közgyűlés napjá
Az Igazgatóság az 1999. évi eredmény terhére az elsőbbség
osztalék megállapítását és kifizetését, ezen túlmenően az Igaz
A Társaság auditált mérlegét a közgyűlés hagyja jóvá és a fi

A Társaság 1999. évi magyar számviteli szabályok sz

Eszközök	
Befektetett eszközök	58.77
Immateriális javak	52
Tárgyi eszközök	52.53
Befektetett pénzügyi eszközök	5.71
Forgóeszközök	51.84
Készletek	12.17
Követelések	19.17
Értékpapírok	17.93
Pénzeszközök	2.55
Aktív időbeli elhatárolások	491
Eszközök összesen	**111.115**

Eredménykimut
Értékesítés nettó á
Egyéb bevételek
Költségek és ráfor
Üzemi (üzleti) tevé
Pénzügyi művelete
Szokásos vállalko
Rendkívüli eredm
Adózás előtti ered
Adózott eredmény

A fenti adatok még nem tartalmazzák az esetleges o

LIPCSEY EMŐKE

Életrajzi adatok:

1957-ben született Budapesten. Magyar-történelem szakon folytatott főiskolai tanulmányokat. Jelenleg Svédországban él, magyar nyelvet tanít. A párizsi Magyar Műhely munkatársa, itt publikál rendszeresen. 1982-ben jelent meg először írása. Állandó résztvevője a Magyar Műhely bemutatóinak.

Kiállított művek:

Kopernikusz felfedezésének hatása a kőkorszak emberére 1986, fotó, 86x140 cm
Parabola 1986, fotó, 50,5x70,5 cm

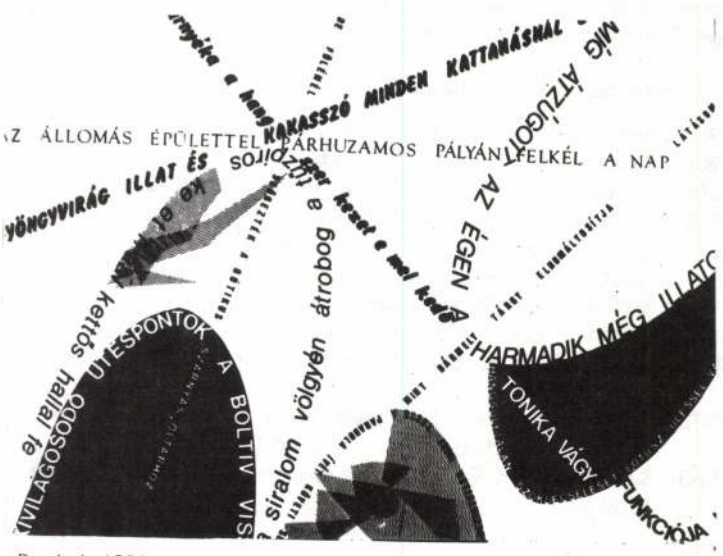

Parabola 1986

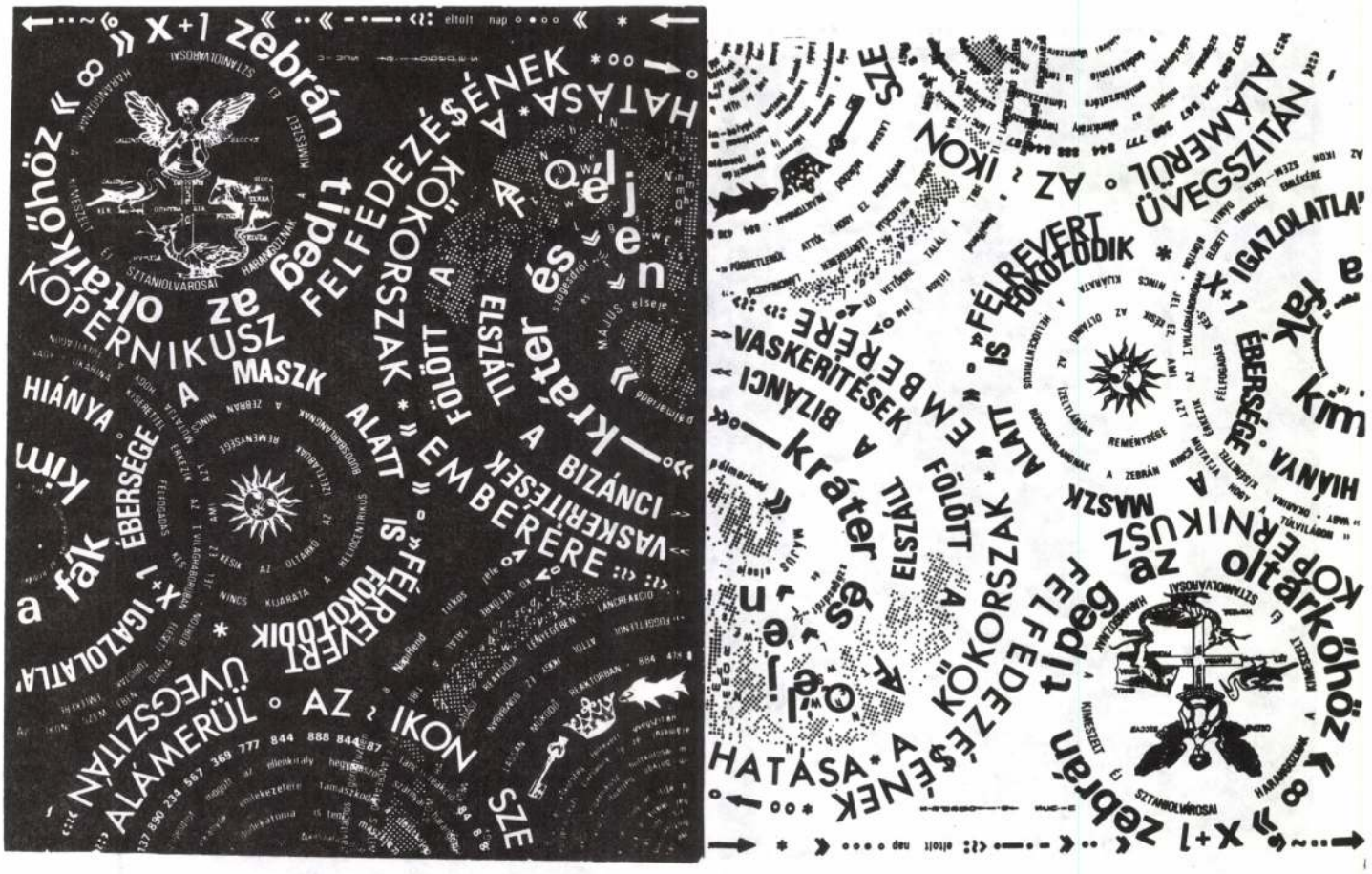

Kopernikusz felfedezésének hatása a kőkorszak emberére 1986

MAJOR JÁNOS

Életrajzi adatok:

1934-ben született Budapesten. 1953–1959 között a Képzőművészeti Főiskolán tanult. Budapesten él.

Fontosabb csoportos kiállítások:

1966. Budapest, Ernst Múzeum – Stúdió 66
1968. Budapest, Műcsarnok – Stúdió 58–68
1969. Budapest, az IPARTERV kultúrterme – IPARTERV II.
1970. Budapest, a Műegyetem R Klubja – „R" kiállítás
1973. Balatonboglár, Kápolnatárlat – Szövegek/Texts
Aalst, Antwerpen – Tendenzen van een nieuwe kunst
Södertalje – Information/perception/reflexion
1974. Budapest, Fiatal Művészek Klubja – Képregény
1976. Hatvan, Hatvany Lajos Múzeum – Expozíció. Fotó/Művészet
1980. Budapest, az IPARTERV kultúrterme – IPARTERV 68–80
Budapest, Óbuda Galéria – Tendenciák 1, 2.
1983. Székesfehérvár, Csók István Képtár – A kibontakozás évei 1960 körül

Kiállított művek:

Sírkövek 1–2. 1971–1972, fotó, 29,5x20,5 cm
Exercises by János Major 1971–1972, fotó, 20,5x29,5 cm

Képben/von-Dup. By PIM, 1987

A Sírkövek sorozatból | 1971–1972

MAJOR János

10. 15. p. - Patkó gyűjt.

Új Művészet 1992

mögen wohl die Bauverbrüderu
Freimaurergesellschaften her
Spitzbogens beigetragen habe
allem ihren Bestandteilen so
des Ganzen von Gesellschaft
"Bis zum XII. Jahrhundert wa
tur in den Händen der Mönche
in der Übergangsepoche fortw
hielten, während da, wo der
schend und der Geist der Fre
Architekten Laien waren. Wer
Verbreitung des Spitzbogenst
der neueren Zeit wurde, wahr
der Feudalbeherrschaft des a

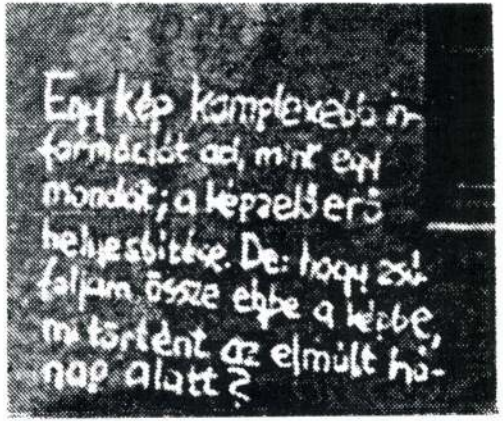

"Egy kép komplexebb információt ad, mint egy mondat"

Hajas Tibor, 1975

A gondolat formái, Nappali Ház, 1993/2.

MAJOR JÁNOS

ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALÉRIA - ÓBUDAI PINCEGALÉRIA

Bp. III. Kiskorona u. 7. Bp. III. Fő tér 1.

A GONDOLAT FORMÁI I-II.

Beöthy Balázs, Birkás Ákos, Chilf Mária, Donáth Péter, Erdély Miklós, Faa Balázs, Jovánovics György, Július Gyula, Károlyi Zsigmond, Koronczi Endre, Major János, Menesi Attila, Molnár Péter, Molnár Sándor, Schmal Károly, Szíj Kamilla, Tolvaly Ernő, Türk Péter, Várnai Gyula

Megnyitó: 1993. május 11-én valamint június 16-án 18-19 óra között

Megtekinthető: 1993. június 13-ig (első rész) és július 18-ig (második rész)
Hétköznap 14-18, szombat, vasárnap 10-18 óráig.
Hétfőn zárva.

A Fővárosi Képzőművészeti Alap támogatásával

A GONDOLAT FORMÁI I-II.

GOETHE INSTITUT BUDAPEST

meghívóEinladung

A galéria nyitvatartása
Öffnungszeiten der Galerie:
napontatäglich10.00—18.00,
szombat és vasárnap
kivételévelaußer Samstag
und Sonntag

Goethe-Institut
H-1061 Budapest
Andrássy út 24.

BUDAPEST 97 IV.28 464

MAGYARORSZÁG 0017 FORINT

A Goethe-Institut Budapest szeretettel meghívja Önt és barátaitDas Goethe-Institut Budapest lädt Sie und Ihre Freunde herzlich ein!

NYOMTATVÁNY

Uj Müvészet
Szerkesztösége
H 1054 Budapest
Báthori u. 10.

Andrássy út 24.
H - 1061 Budapest
Tel.: (0036-1) 153 22 33
Fax: (0036-1) 251 87 55

http://www.goethe.de e-mail: goethebp@mail.matav.hu

Major János

kiállításAusstellung

MegnyitóEröffnung: Jovánovics György
szerdaMittwoch 7. Maimájus 7., 18.00

Túléli a holocaustot, régészeti grafikusként dolgozik a Történeti Múzeumban, a 70-es évek elején részt vesz a budapesti avantgárd művészek koncepcionális projektjeiben, számos egyéni, gyakran zavart kiváltó tapasztalattal rendelkezik - mindezek a tényezők együttesen határozzák meg Major János művészetét. A Goethe-Institut Budapest Körner Éva gondozásában Major műveinek keresztmetszetét mutatja be. A rajzok mellett koncepcionális munkák és anyagképek is láthatóak lesznek.
Major 1934-ben született Budapesten, Magyarország legjelentősebb művészei közé tartozik, noha ritkán mutatkozik a nyilvánosság előtt. A 60-as években Budapesten, Miskolcon és Bécsben volt kiállítása, ezt követően számos magyar grafikai kiállításon vett részt Németországban, Hollandiában és az USA-ban. A kortárs művészeti BALKON magazinban a kiállítással egyidőben jelenik meg az az interjú, melyet Hajdú István készített a művésszel.
Das Überleben des Holocaust, die Arbeit als archäologischer Graphiker im Historischen Museum, die Teilnahme an konzeptionellen Projekten avantgardistischer Budapester Künstler Anfang der 70er Jahre und private, oft verstörende Erfahrungen - dies alles prägt das Werk von Major János. Das Goethe-Institut Budapest präsentiert, kuratiert von Körner Éva, einen Querschnitt durch Majors Werk und zeigt neben den Zeichnungen konzeptionelle Arbeiten und Materialbilder.

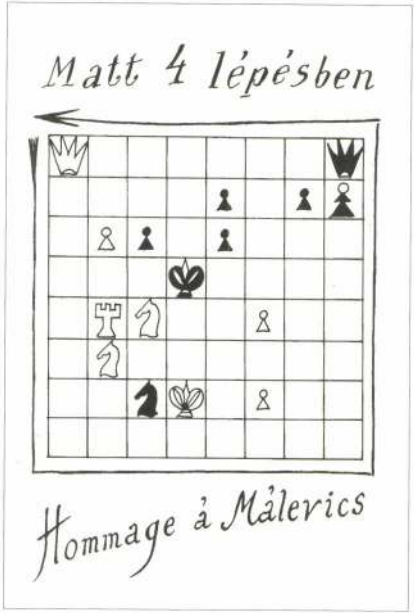

Major, geboren 1934 in Budapest, gehört zu den bedeutendsten, wenn auch in der Öffentlichkeit wenig gezeigten Künstlern Ungarns. Nach Ausstellungen in den 60er Jahren in Budapest, Miskolc und Wien nahm er an zahlreichen ungarischen Grafikausstellungen in Deutschland, Holland und den USA teil. In BALKON, dem Magazin für Zeitgenössische Kunst, Budapest, erscheint zeitgleich ein Interview, das Hajdú István mit dem Künstler führte.

7. - 30. Maimájus 7 - 30.

MAJOR János grafikus

TVélemény

Médiahajótöröttek

Hadd dicsekedjem: én is ott voltam a médiahajón, reggel fél tíztől este fél tízig, s túléltem ezer ember nyüzsgését és fontoskodását és a zajártalmakat, amelyeket folyamatosan szolgáltatott a zárt láncú tévéhálózat, imigyen megteremtve egy zsibvásár, egy strand, egy vidámpark és egy állatkert hangulatának egyvelegét. Az ellátás pazar volt, a személyzet és a testőrség úri. Itt csaknem mindenki híres volt, de legalábbis hírhedt, voltak bombariadók is, valaki megjegyezte, ha tényleg sikerült volna levegőbe röpíteni a Táncsicsot meg a Hunyadit, a médiakérdés meg is oldódott volna. A rádió délután élő irodalmi adást közvetített Visegrádról, a kétségbeesett szerkesztőnő szerint összesen ketten voltunk *írók* a seregletből, de minket sem az irodalom delegált, hanem a megélhetés kényszere. Mint médiahajótöröttek, úgy szedtük össze személyiségünk roncsait ebben a politikától átitatott, különös világban, ahol ismert ellenfelek nyájaskodtak egymással s az egész cirkusz igazolni látszott MacLuhan híres tételét: *a médium maga az üzenet*.

A magyar dráma napjáról két ismétléssel, de legalább méltóval emlékezett meg a televízió, a nemrég elhunyt Székely János klasszikus művével, a *Caligula helytartójá*-val és Csokonai *Dorottyá*-jával. Nemcsak a televízió tehet róla, hogy a mai magyar dráma élőhalott, kivéve persze azt a mai magyar drámát, amely a tévé körül s az utcán és bennünk zajlik.

Az *Aktuális* című műsorban egy politológus és egy történész fejtette ki véleményét „az ideológiák kínálati piacáról" és a szélsőjobb megjelenéséről. Érdekes megállapítás volt, miszerint a szélsőjobbon a társadalmi átalakulás vesztesei jelennek meg, s ez feltehetőleg igaz is, hiszen az elmaradt igazságtétel, a nyögvenyelős kárpótlás és a tűrt-engedélyezett vagyonátmentés tömegeket sodort reménytelen helyzetbe erkölcsi és anyagi értelemben is. Hogy hová sodorhat egy országot a meg nem gondolt gondolat és a történelem vihara, mutatja Sára Sándor jó tíz éve készült és betiltott sorozata, amelyet most vágatlanul nézhetünk végig. A *Krónika* – a 2. Magyar Hadsereg a Donnál – elbeszélője, a munkaszolgálatos Zelk Zoltán angyali derűvel és bölcsességgel mondta el sorsát, nem titkolva jót és rosszat, s így hitelesen, mert Zelk sosem lett üldözöttből üldöző. Az *Aktuális* másik adása tudósított a médiahajóról is, de nagyrészt a Demokratikus Charta műsora volt. Igaza van Konrád Györgynek, hogy gonosz szavakból lesznek a gonosz tettek, s abban is, hogy „a hangos keresztény olyan, mint ez a (stúdió asztalán lévő) vizespohár". Milyen is tehát? Átlátszó. De azért ugyanez vonatkozik a hangos nem kereszténre is, gondolom, remélem. A kora reggeli Csurka–Konrád dialógust is ez a patthelyzet jellemezte, az emberi és európai eszmecserét nem követte közeledés, mint Sárközy Erika (a médiahajón is műsorvezető) a gyermekeknek bejelentette: *a mese elmaradt*, és „egyszer majd apátok és anyátok elmeséli, miről beszélt itt ez a két bácsi". Bár már ott tartanánk. Egyelőre azonban a mese maradt csak el. Illetve még az sem, hiszen politikai mesékből bőven jut a nézőnek. Az *Össztüzet* derekasan állta, humorral is bírta Pintér Sándor rendőrkapitány, és Konrád György is újabb műsorpercekben fejthette ki – e héten nem először – a liberális ellenzék álláspontját, akár a *Hőmérő*-ben Fodor Gábor és Hága Antónia, akik a cigányok védelmében alaposan helyretették az önként megjelent bőrfejűeket és feltehetően jó szándékú, de kissé zavarosan gondolkodó pártfogójukat. Valahogyan itt is szükségképpen maradt el a közeledés, a szellemi kézfogás, és ez nem Havas Henrik hibája. Ennél jóval egyszerűbb ellentétek és előítéletek „kibeszélése" is meghaladja az egyórás tévéműsor kereteit, de az már nagy dolog, ha egyáltalán beszélni lehet róla. Mert kell. A jó tévéműsorok és jó riporterek valóságos szellemirtókként működhetnek, ez óriási felelősségük is. Az egykori moziélmény után a *Szellemirtók* című 1984-es amerikai film jóval csacskábbnak és logikátlanabbnak tetszett, mint annak idején, talán mert másféle kísértetek riogatnak minket, türelmetlen ultimátumok, sokkal valóságosabbak, mint *Az ultimátum* című 1981-es amerikai–NSZK film terroristái. A volt Jugoszlávia és a leendő Szlovákia bőrfejűi nem Hollywood találmányai, és minden tévévita legfőbb tanulsága, hogy médiahajóból lehet kettő is, de országosan azért egy hajóban evezünk.

Szentmihályi Szabó Péter

Színház

Végjáték a koporsóban

Nagyon megszereti Clavigo, a Madridban élő szépreményű spanyol ifjú Marie Beaumarchaist, a szintén Madridban élő, francia származású leányt. Házasságot is ígér neki. Ígéretét azonban később visszavonja. A dolog nem marad annyiban. Párizsból Madridba érkezik Marie bátyja, Beaumarchais, hogy a szószegő Clavigót jobb belátásra bírja. Az hajlik is az önkritikára, ám barátja, Carlos, megmagyarázza neki: rossz választás, ha a spanyol udvari körökben rá váró karrier és egy előkelő, gazdag spanyol hölggyel köthető házasság helyett lehorgonyoz egy középszerű, polgári, nem is spanyol, mellbeteg, sápadt leányzó mellett. Clavigo az önkritika után ismét visszakozik, mert Carlos érveiben sok igazságot érez. Marie bátyja azonban ezt végképp nem tűrheti. A szegény, sokat szenvedett leány nem bírja tovább elviselni a megpróbáltatásokat, halkan és szelíden jobblétre szenderül. Bátyja a temetőben vív kardpárbajt az áruló Clavigóval. Le is döfi. A halálos sebből vérző exvőlegény, aki nem tudta eldönteni, hírnév, jómód, rang kell-e neki inkább, vagy a halvány arcú és csipkefinom lelkű polgárlány, a koporsóban fekvő Marie temetére borulva leheli ki lelkét. Előbb azonban mindenkinek megbocsát, sőt, arra kéri barátját, Carlost, segítse a menekülésben a gyilkossá lett Beaumarchaist.

Ez bizony szabályos vadromantikus történet. Az ifjú *Johann Wolfgang Goethe*, a huszonöt éves fiatalember 1774-ben jelenteti meg a korszak alapművét, *Az ifjú Werther szenvedéseit*. Szerelem, ármány, árulás, erkölcsi dilemmák, sápadtság, túlzó szenvedély, halál, öngyilkosság s miegyéb abban is van bőven. Az életrajzi adatok szerint a szintén 1774-ben, mindössze nyolc nap alatt megírt *Clavigo* a *Werther* árnyékában mi más is lehetne, mint szélsőséges szenvedélyek, szentimentális hevületek és letörések drámája? Goethe nem véletlenül írja meg ezt a történetet a francia (ekkor már negyvenkét éves) *Beaumarchais* 1774-ben megjelent *Emlékiratai* egy valós tényeken alapuló részlete nyomán. A saját életében is Clavigo szerelmi árulásához hasonlót elkövetett író drámahőse alakjába is belehelyezkedik, a történetet is átveszi (Beaumarchais valóban kényszerítette nővére vőlegényét, hogy nyilvánosan ismerje be szószegését). De a bizonyítási vágyon túl (hogy ti. képes igazán színpadképes drámát is írni) megjelenik itt a korai romantika nagy témája is: a tiszta érzelmek és a számító érdek, a boldog szerelem és a kíméletlen törtetés konfliktusa.

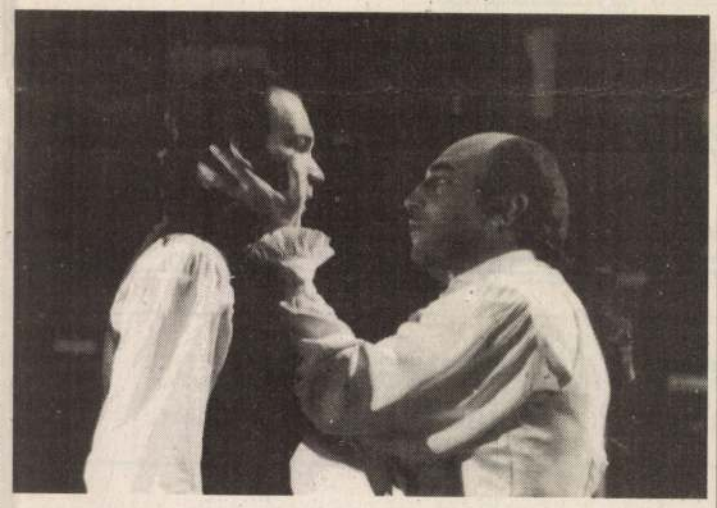

László Zsolt és Kulka János

MTI fotó: Rózsahegyi Tibor

Jól érezte meg a *Radnóti Színház*, hogy a *Clavigóban* akár mai felhangok is észrevehetők. Karrier és boldogság ma sem mindig jár együtt, vívódó Clavigók, pragmatista Carlosok, elhagyott Marie-k elég szép számmal találhatók. *Vallá Péter* rendezése néhány ponton hangsúlyozza ezt az áthallhatóságot 1774 és 1992 között. Nem tudja azonban azt az erkölcsi konfliktust eléggé megmutatni, ami a *Clavigóban* a lényeg. Elsősorban talán azért nem, mert nem dől el: kosztümökben, kellékekben, játékstílusban is kissé archaizáló előadást akar-e, vagy a dráma mára már sokszor megmosolyogtató modorosságainak, a vadromantika túlzásainak kissé ironikus kezelésére hajlik-e. Az sem tesz jót az előadásnak, hogy a legjobb alakítás az intrikus Carlos szerepében a vendégként fellépő *Kulka Jánosé*. Mellette *László Zsolt* Clavigója erőtlen, halvány, kevéssé jelentékeny. Éppígy jelentéktelenné sápad a légies, törékeny Marie is *Nagy-Kálózy Eszter* megformálásában. *Széles László*, aki a heves bosszúálló Beaumarchaist játssza, olyan romantikus hevületű, mintha Werthert kellene alakítania, esetleg egyik-másik (későbbi) *Schiller*-hőst. (Azt nem tudni, miért ad rá olyan öltözéket *Szakács Györgyi* jelmeztervező, amilyenben majd Goethe és jóval később Lord Byron Itáliát járja). *Takács Katalin*, mint Marie nővére, Sophie, *Kiss Jenő*, mint Sophie férje, két pontos kisrealista portrét ad. *Csankó Zoltán*, a kissé tisztázatlan szerepű Buenco alakjában, sem a dráma, sem a rendezés világában nem nagyon leli a helyét.

Indításként, s jelenetváltások idejére *Valló* árnyjátékot iktat be: egy rokokó öltözékű zenészpár (fuvolás lány és gitáros fiú) sziluettje jelenik meg az előfüggöny fehér vászon-négyszögén, a romantika kedvelt sziluett kivágásainak modorában, s bánatos pszeudoromantikus dallamokat játszanak. E betétek nélkül a dráma jól meglenne – különösen hogy egészen más gondolatkör felé viszik el a nézőt, mint amiről az előadás szólni akarna.

Takács István

Ki mit tud? a Televízióban

Bár Hankiss Elemér hétfőn már díjakat is osztott a magyar televízió „belső" Ki mit tud? vetélkedőjén, mint a tegnap délelőtti sajtótájékoztatón megtudtuk, az igazi, az egész országra kiterjedő és már hagyományokkal rendelkező *Ki mit tud?* 1993-ban indul. A verseny annyiban különbözik a már évtizedek óta megszokottaktól, hogy ringbe szállhatnak a határainkon túl élő magyar fiatalok is. Újdonságnak számít: a vers-, próza-, mesemondó kategóriában szónoki beszéd is szerepel.

A Hunyadi Szövetség ötletbörzéje

A Hunyadi Szövetség ma 18 órakor tartja első budapesti összejövetelét a Vasas Művészegyüttes épületében (VIII., Kőfaragó utca 12.). A rendezvényen a Bácska és a Bánság című fotóalbum vetített képes bemutatója is szerepel. Az érdeklődők találkozhatnak a könyv szerzőivel: Legeza Lászlóval és Szacsvay Péterrel. A bemutató után kötetlen beszélgetést, ötletbörzét tartanak azzal a nem titkolt szándékkal, hogy meghonosítsák a klubjelleget.

Válogatás Reader's Digest

AZ OKTÓBERI SZÁM TARTALMÁBÓL

Bámulatos francia Boregyetem
A nyolcszáz éves Suze-la-Rousse-kastélyban a borrajongók testi és szellemi táplálékhoz is jutnak

Sorsdöntő pillanat
A Los-Angeles-i zavargások poklában Bennie Newton tiszteletes nem nézhette tétlenül a vérontást

Formásabb combok
A megfelelő edzésprogram és táplálkozás meghozza a kívánt eredményt

Híd Andaunál
James A. Michener 1957 márciusában megjelent könyve az ötvenhatos magyar forradalomról szóló legnagyobb példányszámú mű, amely megrázó beszámoló a szabadságharcról.

Könyv

Egy vörös tiszt naplója

Ezt a könyvet, amely Szalai Attila fordításában jelent meg magyarul, érdemes a szerző, Sergius Piasecki életrajzával kezdeni. Piasecki ugyanis olyan pamfletet írt, hogy annak minden indulata csak és kizárólag életrajzából értelmezhető. Csak innen lehet megtudni, honnan az a nyelvi alantasságokig lemerészkedő düh és gyűlölet, ami tollát mozgatta.

E mű annyi erkölcsi szörnyűséget tartalmaz, hogy a jámborabb lelkületű olvasókat legszívesebben eltanácsolnám tőle. Hiszen mit lehet kezdeni azzal a szovjet vadbarommal, aki nem csupán intellektuális barbarizmusában élvezkedik, de professzionalista a kétlelkűségben is? A főhőst itt nehéz és értelmetlen is hősnek nevezni, hiszen egyetlen emberi cselekedete sincsen. Közben persze dúl a második világháború, Lengyelország államisága csak a lengyelek számára fontos, a nagyhatalmak szorításában csak a valódi nemzeti érzés és a napi munkálkodás jelenti a kiutat a lengyel kisember, a polgár számára. Hősünk jelesen színlel, egy lengyel közösség jámboran befogadja, amikor a németek elől menekül, ám ezt a jótettet árulással hálálja meg. A nem túl cselekményes könyv erejét a leleplező nyelvi megformálás adja, a naplójelleg a személyiség legbüdösebb odvaiba világít be.

Az olvasó számára egyértelművé válik, hogy nem csupán a bolsevik mentalitás menthetetlen, nem csupán az ideológia, de az a világszellem is, ami erre épül. (Bár a hegeli szóhasználat itt eufémisztikus.) Mindenesetre tény, hogy Lengyelország még ezt a sötét korszakot is kibírta, s ez azért vigasz lehet az ép erkölcsi érzékű olvasók számára. De ez csak úgy volt lehetséges, hogy a lengyelek képesek voltak ugyanolyan erővel gyűlölni a fasizmust, mint a bolsevizmust. Ám ez nem okvetlenül jelentett német-, illetve oroszgyűlöletet.

Ennyi talán a könyv közvetlen tanulsága. S még az, hogy a nyelv, a közlésmód, a gondolkodás legpontosabb elárulója. A hitvány nyelv hitvány lelket takar. S bár beállhat valamelyes fejlődés az emitáció során – s ezt is nagyvonalúan közvetíti Szalai Attila fordítása – a megválthatatlan személyiséghez csak zűrzavaros, hebehurgya, kuszált nyelvhasználat tartozhat.

A könyv kizárólagos terjesztője a Pannon Könyvkiadó. (Életünk könyvek, 1992)

(apáti)

Az apostol, a lovag és a többiek

Rainer Maria Rilke az archaikus torzóhoz írt verset, Illyés Gyula a budavári torzókhoz: *Így orrtalanul, ajaktalanul: / szépnek így tudd őket – hallani! / Így beszélnek hatalmasan. / Így –, feje nélkül a fejedelem, / letört keblei csonkjával a szűz, / így kardja s karja nélkül a vezér: / így magyarázzák kórusban a te anyanyelvedet, a kimondhatatlant....* E versből idéznek a rendezők a Budapesti Történeti Múzeum ma este megnyíló kiállításának a katalógusában. A tárlat a Gótikus szobrok a budai királyi palotából címet viseli, azt az Európa-hírű műtárgyegyüttest mutatja be, amelyet *Zolnay László* régész és munkatársai találtak meg 1974-ben talajegyengetési munkálatok során a Budai Vár északi előudvarán.

A leletmentés történetét cikkek

Nagy Béla felvétele

százai ismertették, a felszínre került szobrokat számos tudományos mű, népszerűsítő kötet mutatta be. S miközben mindmáig vannak vitás kérdések, mikor is, milyen céllal, kik készíttették, s kik faragták a szobrokat, egyrészt egységes vélemény alakult ki néhány alapkérdésben, másrészt a Történeti Múzeum a középkori királyi vár rekonstruált alkápolnájában és lovagtermében ki is állította a legszebb darabokat. Így hát hazai múzeumlátogatók és turisták tízezrei kaphattak képet arról, milyen is volt Zsigmond király idejében a magyarországi udvari művészet, hiszen a gótikus szobrokat valószínűleg az ő befejezetlenül maradt gótikus palotájába szánták.

Talányok természetesen továbbra is maradnak bőven. Mindenesetre az új kiállítás, amelyet nem a korábbi helyszínen, hanem a földszinti teremsor egy részében rendeztek, a korábbinál jóval teljesebb képet ad a műtárgyegyüttesről, nemzetközi kapcsolatairól (hiszen feltételezhetően szoros rokonságban van egyrészt a kor burgundiai, másrészt Bécs környéki művészetével). Mint a tegnap tartott sajtótájékoztatón a tárlat rendezője, *Végh András* régész elmondta, minden olyan töredéket kiállítanak, amely esztétikai értéket képvisel. Az új helyszín tágassága lehetővé teszi, hogy fotókkal, rajzokkal, *Major János* grafikusművész színrekonstrukcióinak bemutatásával, videoprogramokkal tegyék teljessé a tárlat anyagát. Az új kiállítás a korábbival szemben tökéletesen megfelel a műtárgyvédelem követelményeinek is, az installálás, a világítás, a légkondicionálás együttesen teszi lehetővé, hogy a rendezők kiemeljék a művek legszebb, legjelentősebb részleteit, ugyanakkor ne károsodjon a rendkívül finom kőanyag, s ne fakuljanak tovább az egykori festés számos helyen még ma is felfedezhető maradványai. Kár lenne említetlenül hagyni azt is, hogy az új bemutató néhány színes reprodukciót is tartalmazó katalógusa nem jöhetett volna létre a Magyar Külkereskedelmi Bank valamint a Magyar Olaj- és Gázipari Részvénytársaság támogatása nélkül.

(p. sz. e.)

Trisztán és Izolda videón

A Trisztán és Izolda videofelvételét mutatja be 1992. október 3-án 16 órakor Budapesten a Korona Szállóban (Kálvin tér) a Richard Wagner Társaság. A Bayreuthi Ünnepi Játékok produkcióját Jean-Pierre Ponnelle rendezte, Daniel Bareinboim vezényli, a főszerepeket Rene Kollo, Johanna Meier, Matti Salminen, Hanna Schwarz énekli.

Érték és mérték

Ha a kutya megharapja a postást, az természetesen nem hír – mondja el legalább egyszer minden pályakezdő újságírónak valamelyik idősebb pályatárs –, ellenben ha a postás harapja meg a kutyát... Nos, természetesen az sem nagy szenzáció, hogy a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat tagjai ebben az évben is tartottak vándorgyűlést, és az ilyenkor szokásos szakmai kirándulásnak most történetesen Gyöngyös – az egyik itteni templom – volt a célpontja. A dolog akkor válik izgalmassá, ha kiderül, az a templom, amelyet eddig a magyarországi barokk érdekes, de nem túlságosan kiemelkedő értékű alkotásának hittek, valójában fél évezreddel korábbi falakat – a török időkben leégett épület maradványait – foglal magába.

A restaurálásnak köszönhetően egészen sajátos módon ötvöződnek a gótikus és a barokk elemek, a magyar múlt két nagyon különböző, de mégis, egymást feltételező korszakának dokumentumai. Jelkép értéke van szinte annak, hogy éppen most, a kultúra, a művészetek őszi ünnepének napjaiban kapunk hírt a szenzációs régészeti leletről. Ez valóban hír, ha nem is írjuk nagybetűvel. Ahogyan hír az is – hogy újabb nagy ugrással a barokk évszázadából a mába érkezzünk –, hogy a budapesti Kampinski Hotelben ugyancsak szenzációsnak nevezhető esemény várható a hét végén. A világszerte ismert Sotheby aukciós ház szombaton este tartja első magyarországi árverését kortárs művészeti alkotásokból. Kortársak, mégpedig magyar kortársak festményei, grafikái, szobrai szerepelnek majd az aukción, amely további érdekességeket is kínál: jótékony célt szolgál (társrendező a Magyar Vöröskereszt), s miközben a humánus értékek megőrzését támogatja, azt is elő kívánja segíteni, hogy a művészet értékei méltó helyükre kerüljenek erkölcsi s persze anyagi szempontból is: ha nem is olyan árakról indul a licitálás, mint a hasonló külföldi árveréseken, az aukciós ház nem kívánja elkötyavetyélni az alkotásokat.

Értékőrzés, értékteremtés, érték-újrateremtés. Olyan időket él a magyar kultúra, művészet, irodalom, amelyben, hogy önmaga lényegét meg tudja őrizni, s tovább tudja gazdagítani magát, egyszerre kell törekednie arra, hogy hiteles képet kapjon saját múltjáról, s hogy hiteles képet adjon jelenéről. Hiszen csak így érvényesítheti a kultúra, művészet számára egyetlen használható mércét, az egyetemeset.

P. Szabó Ernő

MemoLuX

Szervezés, Fejlesztés és Szolgáltatás

SZOFTVERFEJLESZTÉSI Szolgáltatás

szervezési javaslatok kidolgozása,
számítástechnikai feladatok meghatározása,
szoftverfejlesztés,
tanfolyamok, eszközök beszerzésére, fejlesztésére

* nagy volumenű, precíz adatfeldoogozás,
* nagygép- és PC-alapú együttműködés

(Többéves számítástechnikai tapasztalat, támogatva az igény szerinti számviteli háttérrel)

MemoLuX®

1149. Budapest, Angol u. 27. Tel: 183-2935
183-1384
Fax: 163-5079

ÁLLAMI VAGYONÜGYNÖKSÉG
ELŐPRIVATIZÁCIÓS PROGRAMIGAZGATÓSÁG

ÁRVERÉSI HIRDETMÉNY

Az Állami Vagyonügynökség megbízásából

a KÖNYV-KOOR-SZAK Kft.

árverést hirdet

a felsorolt kereskedelmi, illetve szolgáltató egységekre

Az egység száma vagy megnevezése, címe:	Profil:	Tulajdon-forma:	Kikiáltási ár, E Ft:	Privtizációs ktg., E Ft:	Bánatpénz, E Ft:	Az árverés időpontja:
A VASÉRT VÁLLALAT üzlete						*november 10-én*
8. Budapest VIII., Baross u. 47.	szabad	bérleti jog	2 200	300	110	8.30 óra
A SPIRÁL AUTÓJAVÍTÓ VÁLLALAT üzletei						*november 10-én*
51. Budapest XIII., Lehel u. 21.	szabad	bérleti jog	460	100	23	9 óra
54. Dunaújváros, Szórád M. u. 44.	szabad	bérleti jog	390	90	19,5	10 óra
55. Budapest XIII., Hegedűs Gyula u. 49-51.	szabad	bérleti jog	390	90	19,5	11 óra
Az URÁNIA RUHÁZATI KERESKEDELMI VÁLLALAT üzlete						*november 10-én*
ruházati bolt, Szombathely, Mártírok tere 5.	szabad	tulajdonjog	2 590	250	129,5	12 óra
A KAPOS KERESKEDELMI VÁLLALAT üzletei						*november 10-én*
528. Fonyódliget, Kápolna tér 183.	szabad	bérleti jog	1 990	170	99,5	13 óra
329. Kaposvár, Pázmány Péter u. 62.	élelmiszer	tulajdonjog	1 990	200	99,5	14 óra
A BUDAPESTI ÉDESSÉGBOLT VÁLLALAT üzlete						*november 11-én*
150. Budapest VII., Wesselényi u. 33.	szabad	bérleti jog	190	120	9,5	8.30 óra
Az ÁLLAMI KÖNYVTERJESZTŐ VÁLLALAT üzlete						*november 11-én*
64. Budapest V., Váci u. 28.	antikvárium	bérleti jog	19 000	900	950	9.30 óra
A VAS MEGYEI ÉLELMISZERKERESEKDELMI VÁLLALAT üzlete						*november 11-én*
120. Celldömölk, Csokonai u. 32.	élelmiszer	bérleti jog	250	110	12,5	10.30 óra
A HEVES MEGYEI AUTÓJAVÍTÓ VÁLLALAT szervizei						*november 11-én*
Heves, Lehel u. 2.	szabad	tulajdonjog	9 500	500	475	11 óra
Kápolna, Szabadság tér 22.	szabad	tulajdonjog	9 900	500	495	12 óra
Lőrinci, Turbinaház u.	szabad	tulajdonjog	9 500	500	475	13 óra
Verpelét, Dózsa György u. 3.	szabad	tulajdonjog	8 400	450	420	14 óra

Az árverés helye: Budapest V., Nádor u. 22., IV. emeleti tanácsterem.
Az üzleti tájékoztató ugyanitt vehető át, dr. Zielinski Erikánál (IV. em. 18. szoba). Telefon: 132-0397.
Az árverésre történő jelentkezéskor bánatpénzt (készpénz vagy látra szóló betétkönyv) kell letétbe helyezni.
A jelentkezés határideje: november 3-án 15 óra.
A privatizációs költségre nem lehet hitelt és részletfizetést igénybe venni.
Az ÁVÜ, a privatizációs költséggel csökkentett összegre, kárpótlási jegyet a kamattal növelt névértékben elfogad.

Az árverésre jelentkezők anonimok maradnak.

HÍRLAPKIADÓ VÁLLALAT

ÁRVERÉSI HIRDETMÉNY

Az Állami Vagyonügynökség megbízásából a KÖNYV-KOOR-SZAK Kft. árverést hirdet a következő kereskedelmi illetve szolgáltató egységekre

Egység száma v. megnevezése	Címe	Profil	Tulajdon-forma	Kikiáltási ár, Ft	Privatizációs költség, Ft	Bánatpénz Ft	Árverés időpontja (óra)
VASÉRT VÁLLALAT üzlete — 1992. november 10.							
8.	Budapest VIII., Baross u. 47.	szabad	bérleti jog	2.200.000	300.000	110.000	8,30
SPIRÁL AUTÓJAVÍTÓ VÁLLALAT üzletei — 1992. november 10.							
51.	Budapest XIII., Lehel u. 21.	szabad	bérleti jog	460.000	100.000	23.000	9,00
54.	Dunaújváros, Szórád M. u. 44.	szabad	bérleti jog	390.000	90.000	19.500	10,00
55.	Budapest XIII., Hegedüs Gy. u. 49–51.	szabad	bérleti jog	390.000	90.000	19.500	11,00
URÁNIA RUHÁZATI KERESKEDELMI VÁLLALAT üzlete — 1992. november 10.							
ruházati bolt	Szombathely, Mártírok tere 5.	szabad	tulajdonjog	2.590.000	250.000	129.500	12,00
KAPOS KERESKEDELMI VÁLLALAT üzletei — 1992. november 10.							
528.	Fonyódliget, Kápolna tér 183.	szabad	bérleti jog	1.990.000	170.000	99.500	13,00
329.	Kaposvár, Pázmány P. u. 62.	élelmi-szer	tulajdonjog	1.990.000	200.000	99.500	14,00
BUDAPESTI ÉDESSÉGBOLT VÁLLALAT üzlete — 1992. november 11.							
150.	Budapest VII., Wesselényi u. 33.	szabad	bérleti jog	190.000	120.000	9.500	8,30
ÁLLAMI KÖNYVTERJESZTŐ VÁLLALAT üzlete — 1992. november 11.							
64.	Budapest V., Váci u. 28.	antik-várium	bérleti jog	19.000.000	900.000	950.000	9,30
VAS MEGYEI ÉLELMISZERKERESKEDELMI VÁLLALAT üzlete — 1992. november 11.							
120.	Celldömölk, Csokonai u. 32.	élelmi-szer	bérleti jog	250.000	110.000	12.500	10,30
HEVES MEGYEI AUTÓJAVÍTÓ VÁLLALAT szervizei — 1992. november 11.							
szerviz	Heves, Lehel u. 2.	szabad	tulajdonjog	9.500.000	500.000	475.000	11,00
szerviz	Kápolna, Szabadság tér 22.	szabad	tulajdonjog	9.900.000	500.000	495.000	12,00
szerviz	Lőrinci, Turbinaház u.	szabad	tulajdonjog	9.500.000	500.000	475.000	13,00
szerviz	Verpelét, Dózsa Gy. u. 3.	szabad	tulajdonjog	8.400.000	450.000	420.000	14,00

ÁRVERÉS HELYE:
Budapest V., Nádor u. 22. IV. emeleti tanácsterem
Üzleti tájékoztató átvehető ugyanezen a címen,
Dr. Zielinski Erikánál, IV. em. 18. szoba
(Telefon: 132-0397)
Az árverésre történő jelentkezéskor bánatpénzt (készpénz vagy látra szóló betétkönyv) kell letétbe helyezni.

JELENTKEZÉS HATÁRIDEJE:
1992. november 3., 15 óráig
A privatizációs költségre nem lehet hitelt és részletfizetést igénybe venni.
Kárpótlási jegyet az ÁVÜ a privatizációs költséggel csökkentett összegre, kamattal növelt névértékben fogad el.
Az árverésre jelentkezők anonimok maradnak!

ÚJDONSÁG!

Nagy értékű

INGATLANOK LÍZINGJE

10 ÉVRE!

A Realbank a legjobb 10 magyar bank között van, ezért tőkeereje és likviditása lehetővé teszi egy új üzletág beindítását *rendkívül kedvező kondíciókkal:*

- akár többszáz milliós ingatlanok megvásárlása és bérbeadása hitelképes cégeknek,
- 10 éves futamidőre szolid éves törlesztésekkel,
- különösen alacsony kamattal,
- törlesztés költségből, adómentesen.

Az induló kamat csak

évi 26%

- a kamat negyedévenként változik a piaci kamatok függvényében,
- kezelési költség nincs.

ADJA EL NEKÜNK, ÉS VEGYE BÉRBE SAJÁT IRODAHÁZÁT!
CSAK 10 ÉV ALATT KELL KIFIZETNIE ÉS A BÉRLETI DÍJÉRT ÚJRA AZ ÖNÉ LESZ!

realbank

Budapest VI., Andrássy út 124.
Eger, Széchenyi u. 34.

A REALBANK-LÍZING ÖT ÉVE A LEGJOBB!

MAJOR JÁNOS

Technikai tanulmány, 1965, vaskarc, papir 375x222 mm
91.7.6

Új Müvészet

MAJOR János

18,2281.

ARS HUNGARICA
XIX.évf.1.sz. 1991

TANULMÁNYOK
Hegyi Lóránd: Kalligráfia, absztrakt expresszionizmus, informel Magyarországon 1958–1970 között 3
Keserü Katalin: Pop art Magyarországon 15
Hegyi Lóránd: Struktúraelvű és geometrikus művészet Magyarországon 1968–1980 között 29
Andrási Gábor: A Zuglói Kör (1958–1968) 47
Mezei Ottó: A Szürenon és kisugárzása 65

DOKUMENTUM
Molnár Sándor: A festői elemek analízise (1962) 85
(Sajtó alá rendezte: Andrási Gábor)
Dokumentumok a Szürenon és kisugárzása című tanulmányhoz 111
(Összeállította: Mezei Ottó)

gadja azt. Csak a tényekre figyel, de számára tény a gyengeség, az önáltatás, a hazugság is. A megváltók szemében éppen miatta nem megy előre a világ – ő azonban mikroszkópja fölé hajolva csak mozgást lát, irányokat nem. Szerinte az önáltatástól kába hangya-lét önmozgását segíteni kell, nem pedig halálra bénítani, mint teszik azt a Gregers-féle világboldogítók. A doktor talán boldogtalan, de ezt bőséges reggelivel és néhány üveg borral jól elviseli.

Ők nem változnak, vitájuk lezáratlan. Kettejük között hever az áldozat, ők pedig mint gombostűre tűzött érdekes példány felett folytatják életidegen párbeszédüket. A drámaírók többsége itt megáll: két összebékíthetetlenül szembenálló pólus konfliktusa, és köztük az áldozat – drámának ez elég. Csakhogy Ibsen tudja, hogy a lényeg éppen az, ami az elvek közé szorul – legyen az mégoly kiszerű és gyarló, mint például Hjalmar Ekdal fotográfusnak és családjának története.

Gregers persze nem sokra tartja ezt a hazugságból és álmokból épített családi fészket, és igaza van, neki „elvileg" mindig igaza van: ha jobban megpiszkáljuk a család múltját, lefoszlik a jelen harmóniája, kiderül az igazság. És van-e szentebb az igazságnál? Az öreg Ekdal (Győry Emil) szenilis vénember, megy és megtömi pipáját, ezt mondja, de titkon konyakot vedel, néhány szánalmas karácsonyfa közt nyulakra vadászik a padláson, büszkén lóbálja a megnyúzott zsákmányt, és elégedetten vihog, pedig az az igazság, hogy mindene elveszett, erdeje is, önbecsülése is. Hedvig (Szentendrei Angéla), a tizennégy éves kamaszlány rajongva csügg apján, elvégzi helyette a retusálást, és rézmetszésről, rajzolásról álmodik, de az igazság az, hogy lassan meg fog vakulni, ezt a betegséget örökölte apjától. Mert az is igaz, hogy apja minden valószínűség szerint a látását hamarosan elveszítő öreg Werle (Kátay Endre). Erről anyja (Spolarics Andrea) hallgat. Terített asztala mellől nézve úri feleslegességek az elvek, hiszen az élet a mindennapok apró tényeiből épül. Az asszony a kép fölé hajol és gondosan retusál, lusta örömmel adja át magát a pillanatnak, múlt és jövő horizontja számára lezárul a mai kiadások feljegyzésével és a holnapi reggeli eltervezésével. Szinte lénye meghosszabbítása a kés, a tányér, az asztal, és miközben együgyű határozottsággal megterít, olyan ártatlan természetességgel néz a világra, hogy elhisszük: nem az a lényeg, férje elmegy-e a háztól, hanem az, nem felejti-e feltenni sálját, kalapját. A férfi pánikban van: kalapját nem találja, egyáltalán, elveszíteni látszik azt a helyet, ahol eddig otthon tudhatta magát. Menekült a vendégségből, hol karótnyelt görcsben, merő feszültségben, megaláztatásként élt meg minden pillanatot. De volt hová menekülnie: várta a házikabát, várta a padláson titkon nevelt vadkacsa és várta a család. Egyik oldalon tehát az otthon, másikon a nagybetűs Igazság. Köztük billeg zavarodottan Ekdal fotográfus. „Egy olyan ember, mint én...", motyogja elesetten, és próbál „felnőni" barátjához, az elvek emberéhez, „majd útközben veszek egy kalapot", tervezi, de büszkesége elillanóban, már viszszafordult az ajtóból, az asztalnál ül, kávét kortyol, vajaskenyeret majszol. És a reggelivel szemben barátjának sincsenek érvei, Ekdal menthetetlen. Kérdés, meg kell-e őt menteni.

Bérczes László

A HATVANAS ÉVEK MŰVÉSZETE

Magyar Napló
III. évf. 1 sz.

Egy korszak hűlt helye

Intenzív képi élményt, a hatvanas évek képi sűrítményét vártam ettől az első összefoglaló bemutatótól, amelyre már nem nehezedett semmiféle, művészettörténeti megfontolásoktól idegen nyomás. És mégis zavarosra sikeredett, eltorzítja és meghamisítja azt a korszakot, amelyet egymással összeegyeztethetetlen szempontok szerint mutat be.

Lehetett volna kiállítást rendezni azzal a címmel: *A hatvanas évek a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében*, s akkor a torzkép egyúttal a hivatalos műgyűjtés pontos képét adta volna. Vagy raktárba lehetett volna hordani a Galéria állandó kiállításának teljes anyagát, és megtölteni az összes termet a hatvanas években készült művekkel, ha valaki ennek értelmét látja, a Vásárhelyi Iskolától a szocreálból kimosakodók 1960 és 1969 között készült munkáiig mindennel. De tudják a rendezők – hiszen 1970–1971-es műveket is kiállítanak –, hogy a *hatvanas évek* szókapcsolatnak önálló jelentése van, csak nem döntötték el, mi. Pedig a művészettörténet háziszótárában ez elég pontosan körülhatárolható. Aminthogy *ötvenes évek*en az 1949 és 1956 közötti szocreált értjük (és nem az ugyanezen naptári években készült Gadányi, Vajda Júlia, Czóbel stb. műveket), úgy *hatvanas évek*en mindenekelőtt annak az akkor pályakezdő nemzedéknek az 1970–1972-ig készült műveit, amelyek nyitást és megújulást jelentettek a magyar művészetben; s mellettük a korszak olyan nagy magányos egyéniségeit, akik ekkor alkották főműveiket, mint például Kondor Béla, Bálint Endre, Ország Lili.

Hogy a kiállítás hangsúlya hova essék, azt eldönti az, mennyire egyedülálló a magyar művészet történetében az ilyen kirobbanó tehetségű, nagyformátumú egyéniségektől nyüzsgő generáció színrelépése. Különösen, mivel fiatalságuk egybeesett egy történelmileg is ifjúsági pillanattal, a remény utolsó hiteles korszakával. Ha a rendezők nem emlékeznének mindenre, elolvashatják saját katalógusuk néhány művészinterjújában, tanulmányában, de érzékelhetnék a műveknek abból a máig ható sugárzásából, amely csak kivételes alkotói korszakok sajátja. Olyan ritka pillanatoké, amikor egy generáció véletlenül időben érkezik, és nem is tehet mást,

MAJOR János

mint hogy rögzíti, pontosan megfogalmazza a pillanatot, amelyben él. Ehhez azonban ide kellett volna hozni ezeket a műveket. De akár észreveszik a rendezők, akár nem: *a művek írják a művészettörténetet*, s a művek túlélik az alkalmi koncepciókat.

Talán alcímet kellett volna adni a kiállításnak, s az megszabhatta volna a válogatás irányát és a rendezés szempontjait. De bármi lett volna is ez, nehezen hihető, hogy a hatvanas évek művészetét bemutató művek között a legmonumentálisabb Lossonczy Tamás Európai Iskola-szellemiségű festménye — bármennyire visszacsendülnek is melodikus vonalai a vele szemben elhelyezett Molnár Sándor-képről. Tisztelet Lossonczynak, de ennek a korszaknak nem ő volt a hőse. Sokkal inkább elmondható ez Kondor Béláról, akitől azonban *egyetlen egy* festményt látunk (és három grafikát, illetve rajzot): míg az akkor semmiféle szerepet nem játszó, talán utólag felfedezett Fenyvesi Tóth Árpádot hat lapból álló, jelentéktelen grafikai sorozat képviseli.

Teljességgel elfogadhatatlan, hogy a korszak olyan főszereplőit, mint Jovánovics György, mindössze kettő, Hencze Tamást három, Nádler Istvánt kettő, Keserü Ilonát négy, Bencsik Istvánt egy mű képviseli, Méhes Lászlót pedig *egyetlen egy sem* (bár a katalógus ígér *egy* képet), teljesen hiányzik a tehetséges és sokoldalú Kovásznai György — csak a legdurvább aránytalanságokat sorolom —, míg a hatvanas évek megújuló szellemiségétől meglehetősen távol álló Vígh Tamás három művel van jelen; valamilyen okból Varga Imre is megjelenik, Türk Péter kevésbé izgalmas műveiből hatot is láthatunk; a főként a következő korszakhoz, a koncept arthoz tartozó Erdély Miklóst pedig, aki sokkal inkább személyes barátként, inspirátorként és az elkövetkező idők előrejelzőjeként volt jelen, semmint e *kifejezetten festészeti és szobrászati* megújulás részeseként, több mint két tucat fotó, illetve mű idézi meg. Ezenkívül megjelenik az Európai Iskola néhány fontos és kitűnő művésze, akiknek a műveit nagyon szívesen látnám egy *Európai Iskola* című kiállításon.

Más kérdés, hogy a fiataloknak közvetlen motivációt jelentő Korniss, Kassák, Gyarmathy, Veszelszky és

Jovánovics György: Ember 1968.

Martyn Ferenc művei itt vannak: az ő jelenlétük nagyon fontos volt ebben a korszakban, akárcsak a hirtelen megfiatalodó Schaár Erzsébeté és Vilt Tiboré. Műveik azonban követhetetlenül szóródnak szét a kiállítás terében, Kornisst csak kalligráfia-festményei képviselik, holott más művei is erősen hatottak a fiatalokra, Kassák pedig két művével nyomja agyon követőjét, a jelen tárlat egyik virtuálisan fontos szereplőjét, az itt egyetlen művével megjelenő Fajó Jánost. Persze nemcsak számokról, *művekről* is szó van. A korszak nem jeleníthető meg hitelesen Keserü Ilona nagylélegzetű, kolorittól lobogó képei nélkül, mint a *Nagy Vidám*, a *Tükörkép* és számos *Sírkő*festménye; sem Méhes *Hétköznap*ja vagy *Palánk*ja nélkül; hiányzik Pauer *Pszeudo*ja mellől a *Pszeudo Manifesztum*, amelyet ő maga mindig kiállított, és folytathatnám. Tóth Menyhért magányos művészete nem kapcsolódott e korszak lendületéhez, ugyanezért irreleváns az örök klasszikus Borsos Miklós jelenléte is. Az ő műveik helyett jobb lett volna bemutatni Donáth Péter 1968-as kiállításának néhány darabját, Siskov Ludmil egy képét, vagy többet Karátson Gábor képeiből, Major János néhol Francis Bacont idéző grafikáiból. S ha a rendezők jónak látták dokumentálni a korszak happeningjeit, amelyek kétségtelenül érdekesek voltak, akkor dokumentálhatták volna az olyan eseményeket is, mint a két Iparterv kiállítás, az „R" kiállítás, a „Mozgás 70", a Szürenon, Halász Péterék színházának az előadásai, az Egyetemi Színpad eseményei, a Balázs Béla stúdió stb., stb., stb. S nem korrekt és nem is korhű, hogy Perneczky Géza és Körner Éva, Sinkovits Péter, Szabadi Judit kritikusi és szervező tevékenységére még a katalógus is alig utal. Az ő elfelejtésük éppúgy a történtek meghamisítása, mint egy-egy művész vagy mű kihagyása.

Mintha a rendezők nem látnák, vagy nem akarnák látni, mi történt itt a hatvanas években, amikor, ha rövid időre is, a képzőművészet hitelesebben és bátrabban fogalmazott, mint az irodalom, még ha el volt is rejtve a nagyobb nyilvánosság elől. Ez egy okkal több arra, hogy legalább utólag láthatóvá váljék mindez. A kiállítás nem idézi meg hűen, nem mutatja be a kort úgy, ahogyan az akkor hihetetlenül rövid idő alatt létrejött művek ma már történeti távlatból is láthatóan kimagasló kvalitása megköveteli. A korszak legnagyobb egyéniségeit szürkébbekkel, jelentéktelenebbekkel mosták egybe, más korszakok szereplőivel elegyítették, legfontosabb műveiket el sem hozták. Nem idézték meg azoknak az éveknek a fényét és pezsgését.

„Mi mindannyian az egész világot akartuk" — mondja katalógusinterjújában Keserü Ilona: erről szólt ez a korszak, és erről szóltak azok a művek, amelyek ezeknek az éveknek a hiteles kifejezői, s amelyek nagy része hiányzik erről a bemutatóról. Persze, éltek mások is. Például Anna Margit, aki arra emlékszik vissza: „Akiben volt pezsegnivaló, az pezsgett... Nem tudom, én nem pezsegtem." Őket másutt és máskor kellene megidézni.

Forgács Éva

MAJOR János

PERNECZKY Géza: Kisérlet egy legenda racionalizálására : György Péter - Pataki Gábor: Az Európai Iskola és az Elvont Müvészek Csoportja. Bp., 1990 [rec.] - Buksz, III. évf.2.sz. 1991 201. p

Buda, amikor még Aranyalma volt

A királyi vár ötszáz évvel ezelőtti ábrázolása

Milyen volt a budai vár Mátyás király korában? Nehéz erre a kérdésre válaszolni, mert bár a vár legkorábbi ábrázolása 1490 körül, tehát éppen Mátyás halála idején keletkezett, mai szemmel nézve igen nehéz kiigazodni rajta.

Major János grafikus, a Budapest Történeti Múzeum munkatársa azonban megpróbálta ezt a Schedel-féle metszetet és a régészeti kutatások eredményeit figyelembe véve valósághűen megfesteni, mai vizuális igények szerint megmutatni az ötszáz évvel ezelőtti királyi várat. Íme. Körülbelül ezt látnánk, ha időben fél évezredet visszarepülve megállnánk a pesti Duna-parton, a mai Erzsébet híd magasságában, s átnéznénk Budára.

A vár innenső végén ma is megtaláljuk a nagy rondellát és a Buzogány-tornyot. De itt a képen azt is látjuk, hogyan emelkedett ki a palotából az István-torony, amely Nagy Lajos király fiatalon elhunyt öccséről kapta nevét. A csúcsos, karcsú építményt őrtoronyként használták.

Tőle északabbra a vaskosabb Csonka-torony magaslik: a rettegett várbörtön. A királyi kápolna támfalas szentélyével néz felénk, állítólag a hozzá illeszkedő szárnyépületben őrizték a corvinákat.

Északabbra a sokkéményű konyha látszik, s az épületsor végén az úgynevezett Friss-palota, melyet Zsigmond király építtetett: belül gyönyörű szobrokkal, valamint a híres, hetven méter hosszú lovagteremmel. A hegyoldalon két, fatetővel fedett záró fal szalad le a palotától a Duna-partig, lépcső is vezetett rajtuk, így a várlakók könnyedén lesétálhattak a parti védművekhez. Például a vízi rondellához, melyben szivattyú működött – ez emelte a friss Duna-vizet a várba.

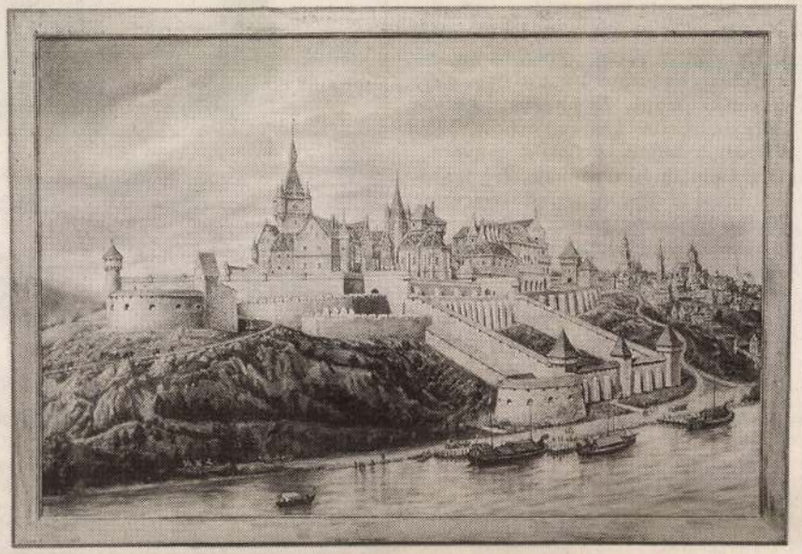

Major János grafikája a Schedel-féle metszet és a régészeti kutatások eredményeinek alapján készült

A festmény láttán úgy képzeljük, a Mátyás kori palota mesés építmény lehetett: hegyes tornyaival, színes tetőivel, arany csúcsdíszeivel. Semmivel sem maradt el a kor európai királyi városaitól. Nem véletlenül nevezte Budát a török Kizil Elmának, vagyis Aranyalmának.

Cs. L.

TERÍTÉKEN

Zsiráf az uborkafán

Új! Új! Új! – írta a műsorújság a Curia utcában megnyílt La Noche éteremről, és mi már indulunk is. Hivatástudat, közérdek, szolgálat: enni kell. Kell, de nem lehet. Kedves, szőke, mosolygós leány kérdezi, hogy segíthet-e valamit. Ebédelni szeretnénk, mondjuk, ő azonban, vicces kis hölgy, azt mondja, hogy nem lehet. Az ebéd elfogyott. Kinevetgéljük együtt ezen magunkat, aztán kiderül, hogy ez nem vicc. Fél kettőkor már nincs étel, kevesen jönnek, keveset főznek, viszontlátásra. Könnyű eset. Konyha: hibátlan, kiszolgálás: mosolygós, végre valami pozitív kicsengés, de kíméletlen urunk, a gyomor korogva kerget tovább a Belvároson át.

Nem jutunk messzire. Zsiráf néven három hete nyílt új vendéglő a Százéves étterem mellett, friss, elhasználatlan hely, ragyog az evőeszköz, ropog a vászon az asztalon. A stílust nehéz lenne megmondani. A név alapján akár az Állatkert gyorsbüféjében is lehetnénk, a berendezés erős, nyers, koptatott bajor bútor, az ablak elé helyeztek egy faragott zsiráfot valami Afrika-boltból, a személyzet pedig úgy öltözködik, mintha egy elhibázott operettben ők jelentenék a spanyolos koloritot. A pincér nem megy, nem vonul, nem lebeg, és nem lejt, hanem riszál. Amúgy rendes fiú, de megjátssza magát. Nagy hókuszpókusszal fölveszi a rendelést, szent komolysággal adja a bankot, aztán odariszál a pulthoz, és azt mondja, hogy a csíkosingesnek vigyetek már egy ásványvizet. Tálcán hozza ki a szalvétákat, saját kezünkkel kell elvenni a keményített anyagot, de a végén a számlát nem teszi se tokba, se tálcára, hanem egyszerűen a kezünkbe nyomja, nesze.

Egyébként van minden, főleg ügyesen kifejlesztett üzletpolitika, rendelésnél észnél kell lenni, mert van itt nagyszabású turistafejés a kilencezer forintos orosz kaviárral, de mellette ott van a véletlenül betévedők számára a lacipecsenye hétszázötvenért. Az utóbbit kipróbáltuk, elég gyönge kis cubák, de nagyon szépen tálalják. A tálalás egyébként is a hely erőssége, de időnként a csirkecomb alól kilóg a lóláb; az ételek gusztusosak, kívánatosak, ám néha keserű a csalódás. Két levesünket például körülbelül ugyanolyan hőfokon kapjuk, ami azt jelenti, hogy a vargányából készült hideg, a dinnyeleves viszont meleg. Elmarcangolódunk a lacipecsenyével, de kellemes meglepetésként szinte felhőtlen öröm a pirított magokkal tálalt pisztrángfilé. Az édességeknél tovább folytatódik a látványkonyha, szép a rétes, szép a lepény, de mire megyünk vele?

Bambulásra való hely. Kinézünk az utcára, nyitott sportkocsiban baseballsapkás fiúk húznak el, a teraszon kopasz, aranyláncos kft.-igazgató fűzi fiatal, de pattanásos titkárnőjét. Jobb, ha beismerjük: a Zsiráf pont olyan, amilyennek lennie kell.

Kiszolgálás: érzéki
Konyha: csalódás
a Wittman fiúk

Népszabadság 1999. szept. 11. 38.

Játékos városok találkozója

Sztárfellépők és zsúfolt program a Battai napokon

Aki kedveli a Játék határok nélkül című televíziós vetélkedősorozatot, az élőben is élvezheti hazai változatát. Ma Százhalombattán rendezik meg a már hagyományos Játékos városok találkozója című műsort, amelyet a városi szabadidőközpont úszómedencéjénél tartanak. Százhalombatta testvérvárosai, a lengyelországi Brzesko, az olasz Sannazzaro de Burgondi, illetve a környező települések, Ercsi, Diósd, Gárdony, Tárnok csapatai küzdenek meg egymással délután két órakor. A színes jelmezekbe öltözött versenyzőknek mulatságos feladatokat kell teljesíteni vidám, nagyszabású díszletek között. Tavaly Mátyás király korába kerültek az ugráló, úszó, futó versenyzők, az idei tematika még meglepetés. A remek hangulatról két műsorvezető, a TV 2-ből ismert *Kósa L. Adolf* és *Barta Sylvia* is gondoskodik. Természetesen részt vesz a játékban az a százhalombattai csapat is, amely tavaly megnyerte a Játék határok nélkül nemzetközi döntőjét.

A sportteljesítménynek sem utolsó vetélkedő része a péntek óta zajló Battai napok rendezvénysorozatnak. Ma reggel nyolc órától főzőverseny zajlik a strand területén, tíztől pedig a sátorszínpadon is elkezdődnek a programok. Lesz játszóház, táncbemutató és bábszínház is. Eközben dioráma-, makett- és ólomkatona-kiállítás nyílik a sportcsarnokban. Délelőtt a focipályán íjász- és repülőmodell-bemutatót élvezhetnek a látogatók. Az este a zenéé: olyan sztárok váltják egymást a színpadon, mint az Animal Cannibals, az Emergency House, Auth Csilla, a Piccasso Branch és a V-tech. Utánuk nosztalgiazenés bált rendez a Golden Rock Band, tűzijáték lesz, majd folytatódik a sztárnévsor a Back II Blackkel, az UFÓ-val és az Unisexszel. A belépő 600 forint.

Holnap tizenegytől autós ügyességi verseny, majd focimeccs, kutyás agilitybemutató, kaszkadőrshow, küzdősportok szórakoztatják a nagyérdeműt. Délután lesz néptánc, felolvasóest, majd a Pa-Dö-Dö ad koncertet. Diszkó zárja a programot. A hét végén folyamatosan lehet sárkányrepülőzni, utcai focibajnokságon részt venni, ingyenesen vérnyomást mérni, kipróbálni a vidámparkot és az omnibuszt, vagy megnézni a kiállított különleges autókat és motorokat.

M. H. T.

teljesíteni azeki most 4990 Ft-en
többféle színben és méretben,
amíg a készlet tart!
Hozza magával a hirdetést, meglepetésben
részesül vásárlás esetén!
Díjtalan méretre igazítás.
Cím: McGILL **Ruházati Raktáráruház**
Bp. XIII., Lehel u. 8.
(Vevőbejárat: Lőportár u. 20.)
Nyitva tartás: hétfőtől vasárnapig 9–19 óráig.

Négyszáz jegenye árnyékában

A dányi tó drága, ám rengeteg a hal

A dányi horgásztóról kevesen tudnak, pedig fekvését tekintve aligha van nála szebb horoglógató hely Pest megyében. Merthogy közel van a Gödöllői-dombság, a lankás Galga-mente, s a láthatár peremén zöld csíkként húzódnak a jászsági erdők. Sokszínű ez a táj, amiből a víz sem hiányzik, négy nevesincs erecske a Hajta-patakban egyesül. Ennek vizét terelték egy húszhektáros völgybe ezelőtt harmincöt évvel, igaz, nem horgásztó létesítése céljából. Hajdan a tározó mellett üzemelt a helyi téesz 400 hektáros paradicsomültetvénye, ennek öntözéséhez kellett a víz, ám hamarosan akadtak kezdeményezők, akik horgászegyesület létrehozását, és ezzel együtt halasítást sürgettek. Így született meg a Fortuna Horgász Egyesület, aminek idővel félezer tagja előtt, a helyieken kívül a társközségek pecásai is ide pártoltak. A közelmúltban a tó tulajdonjogi helyzetének rendezése céljából megalakult a Dányi Tó Közhasznú Társaság, ám ez nem befolyásolja sem az éves, sem a napijegyes horgászatot.

A tagsági díj nem csekély, 16 ezer forint egy évre, viszont cserébe egész éves intenzív halasítást garantál a közhasznú társaság, és példásan rendben tartja a tó környékét. Napijeggyel is lehet horgászni, 1800 forint az ára. Ottjártunkkor a horgászoktól kérdeztük, mit lehet fogni, illetve miből van a legtöbb a tóban. *Nagy Zoltán* szerint a ponty áll a lista élén, ezt követi az amur, amiből a 30–40 kilós példány sem ritka. A süllők is szép kort – és súlyt – megértek, Nagy Zoltán fogási naplójában egy nyolckilós öreglegény van bejegyezve erre az évre.

A dévérállományt nem is kellett firtassuk, *Balogh Gábor* és *Szécsi Sebestyén* lapát nagyságúakat vezetgettek a napra a zölden tükröző vízből, ami a tó fölé magasodó 400 jegenye tükörképétől kapja a színét, a horgászok pedig a hűsítő árnyékot a legnagyobb kánikulában is.

Dányt autós horgászoknak ajánljuk, lévén, hogy a buszmegálló messzi van a tótól. Budapestről Gödöllő és Isaszeg vagy Pécel és Isaszeg érintésével érjük el. Napijegyet a halőrnél lehet kapni.

Matula Gy. Oszkár

Folyik a sör Pesterzsébeten

MUNKATÁRSUNKTÓL

Ötödik alkalommal rendezték meg a hét végén a hagyományos Búfelejtő Sör- és Borfesztivált Pesterzsébeten, a Csili Művelődési Központban. Ám a rendezvénynek még korántsincs vége. Tegnap délután *Szabados Ákos* polgármester sörcsapolással és ünnepi szavakkal buzdította mulatásra az egybegyűlteket. Aki nem tudott elmenni, az sem maradt le semmiről: ma és holnap minden korosztály megtalálja a neki tetsző látványosságot. Három estén rophatják a pesterzsébetiek. Ma láthatják a vásárok, mulatságok elmaradhatatlan hősét, Paprika Jancsit, lesz gyermekkoncert, a Maszk Bábszínház Borok, dalok, bábok című előadásával szórakoztat. Az este a hagyományos utcabállal zárul, hogy aztán vasárnap újra kezdődhessék a mulatság. A délutáni szundikálást hangulatos gitárzene váltja fel három órakor, a Hundows együttes közreműködésével. Természetesen lesz nemzetiségi táncprogram is: fellép a Soroksári Nemzetiségi Táncegyüttes. Végül a sörhöz tartozó sramlizene szól este hattól a Pilischger sramlizenekar közreműködésével, közben persze folyik sör és bor, késő estig.

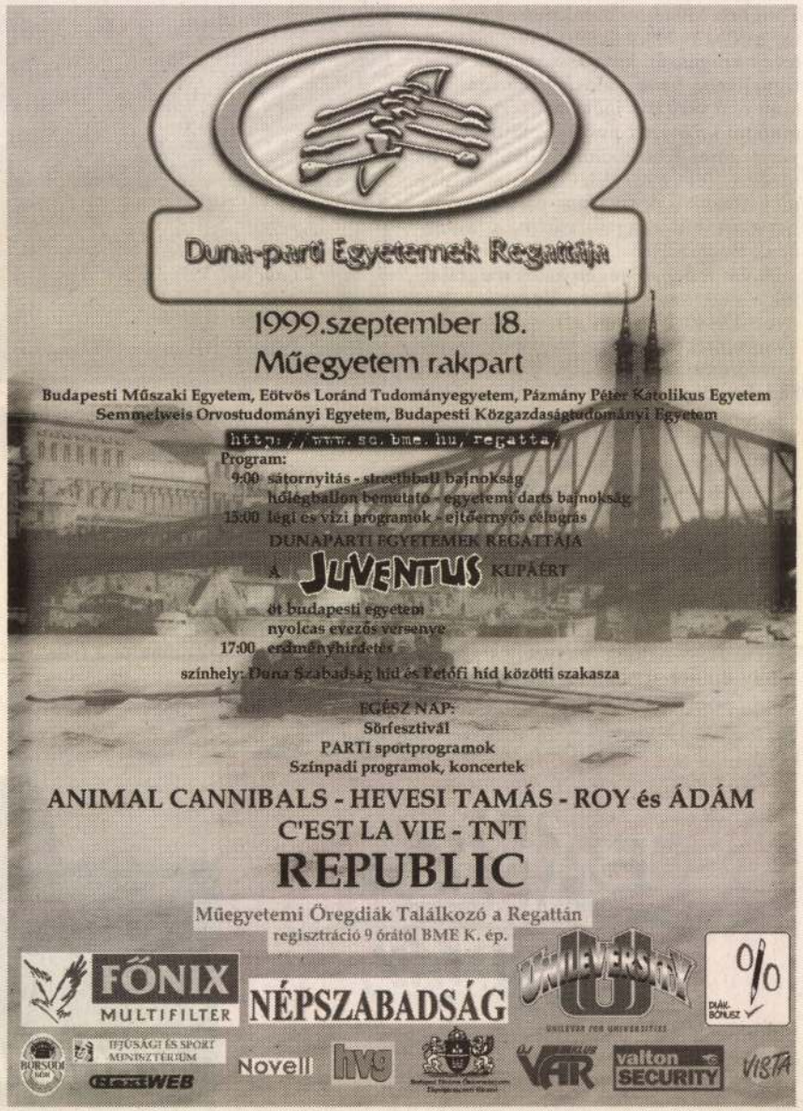

MAJOR János grafikus

PERNECZKY Géza: Hideg víz : Vita a „Hatvanas Évek" című kiállítással. = Kritika, 1991. 6. sz. 22 - 23. p.

bevezetés Major János sírkőfelvételeihez

Beke László

Fotóművészet 1972/4.

A mai képzőművészt a fotó állásfoglalásra kényszeríti. Lehetetlen nem tudomásul vennie, hogy a fényképezés nélkül életünk egyszerűen elképzelhetetlen, még ha egyébként azt a negatív következtetést is vonja le, hogy alkotásaiban éppen az „objektív látásmód" ellenpólusát kell létrehoznia. Sok festő és szobrász maga is fényképez, kedvtelésből, tanulmányi céllal vagy művészi igénnyel; az alkotás során gyakran használ kiindulópontként, munkaeszközként vagy nyersanyagként saját maga vagy mások által készített felvételeket. A *grafikus* Major János akkor kerül szembe a fotó problémájával, amikor egyfajta fotografikus szemléletmódot érvényesít, abból a feltételezésből kiindulva, hogy minden nézőben kiolthatatlan az igény az „élethű" ábrázolás, a dolgok érzékletesen részletező visszaadása iránt, mert az ember mindig szeret ráismerni az önmaga valóságára. Más a helyzet, amikor Major a temetőket járva fényképezőgépet vesz a kezébe, ekkor a fotó dokumentatív szerepét — a fotó-dokumentációnak mint esztétikai kategóriának szerepét tartja szem előtt. Könnyű ugyanis belátni, hogy a sírkövek meghökkentő, szinte hihetetlen extremitása semmiféle képzőművészeti eljárással nem dokumentálható, csak a fotón válik hitelessé. Major valóban nem különleges beállítású, technikailag tökéletes vagy érdekesen megvilágított „művészfotókat" akar itt készíteni, hanem mindössze regisztrálni és reprodukálni.

Tehát felvételei „csak" a tárgyuk miatt érdekesek.

De mi az, amit dokumentálnak?

A téma a temetők világa — amiről finoman hallgatni szoktunk, vagy (vérmérséklet és beállítottság szerint) tartózkodó közömbösséggel vagy kíváncsi borzongással foglalkozunk vele. Gyakoribb, hogy egyszerűen kikerüljük a kérdést, aki pedig mégis hozzányúl, könnyen megkaphatja a „morbid" jelzőt. Emlékezetes marad az a megrökönyödés, melyet Juhász Ferenc József Attila sírjáról szóló verse pár éve kiváltott. Pedig a halál és az elmúlás reális probléma, a temető létezik, és gyakran produkál bizarr jelenségeket, és ami létezik, azt jobb kimondani, mint elhallgatni.

Alig van olyan fotós, aki ne próbálta volna megragadni a temető atmoszféráját, ne látta volna meg a „jó témát" egy-egy korhadó fejfában vagy földbesüppedt, elhagyott sírkőben, groteszk emlékszoborban. Kezdetben Major is ezen a nyomon indult el, fogvatartotta a „temetőhangulat". Melankolikus tartású századfordulós géniuszokat, gazzal-borostyánnal benőtt klasszicizáló oszlopokat, pátosszal teli kő- és bronz leányalakokat fotografált, és gyakran barna papírra készítette nagyításait. Kifejezetten művészi szándék hozta létre azokat a felvételeket is, melyek a temető és a *pusztulás* fogalmának összefonódását tudatosan poentírozzák, azáltal, hogy kiemelik a sírkő vagy síremlék materiális pusztulását, az idő elmúlásának esetleges, de frappáns lenyomatait. Az emlékszobrok csonka végtagjaikat mutogatják, a lecsurgó esővíz idővel groteszk fekete foltokat rajzol a bánatos kőfejekre. A temető elmúlással dacoló vagy abba már belenyugvó jellegzetes figurái az eső és fagy elől műanyagfóliába csomagolt Krisztus, a felkúszó repkényből fejét kidugó, üdvözült mosolyú leányfej, a nagy füves térség közepén magányosan üldögélő anya csecsemőjével, a festő ecsettel és palettával (melltől fölfelé, hosszú talapzaton). Hazánk nagy fiának büsztjét megtámadta a bronzbetegség, s ezért úgy fest, mintha átlőtték volna a pofacsontját; egy ifjú valamikor virágot nyújthatott fel egy csoportozat főalakjának, de most már üres a marka, és mintha kötelet húzna le a magasból; valamit szerelnek a temetőfal mellett, és a drótkötelet átvetik Jézus és egy

hátrahanyatló nőalak vállán; a kezét búskomoran puskája agyán nyugtató nagy vadászt mintha lepiszkították volna az ég madarai; az ifjú hölgy átszellemült arccal tárja ki karját — és egy gyárkémény füstjét szívja magába; a fejnélküli harcos csákóját szorongatja egyik kezében, a másikkal gyöngyvirágot tart lábánál szomorkodó kutyája elé(!); egy atlétatermetű csupasz érc-férfiú testét mintha ragya verte volna, azonfelül igazi vívókard csonka markolatát szorítja. A valaha még őszinte részvét, jámbor belenyugvás érzését vagy az idővel büszkén dacoló szellem gondolatát felkelteni hivatott szobrok bizony ma már kissé eltérő hatást váltanak ki a nézőből... A fényképész számára kétségkívül ezek a hatásosabb témák, de egyszersmind a könnyebb megoldások is. A fotók meghökkentenek bennünket, de a meghökkentésnek ez a fajtája megszokottabb is — az ilyenfajta kontrasztokra éppen a fotó jóvoltából már „be vagyunk állítva".

Ma már nyilvánvaló, hogy Major János igazi fotós területe nem képi poénok keresése vagy megkonstruálása, hanem a szisztematikus gyűjtőmunka, a tudományos igényű dokumentáció, a sírkövek tárgyilagos filmre rögzítése. De miért van arra szükség, hogy pont az utolsó 50—100 év művészinek nem éppen mondható sírköveinek dokumentációját őrizzük meg az utókor számára?

Annyi ugyanis könnyen belátható, hogy az évszázados síremlékek kataszterbe vétele kötelességünk. A sír sokszor az egyetlen információnk a régi korok művészetéről, és megfordítva: egyes kultúrák művészete szinte teljes egészében a halotti kultusz kiszolgálója (etruszkok, egyiptomiak). Nagy művészek, mint Michelangelo vagy Canova a legremekebb szobraikat síremléknek szánták. A sírkőben és a műalkotásban közös a szándék, hogy az ember általa győzze le az időt, túlélje a halált és az ábrázoltnak vagy az alkotónak „örök" emléket állítson. De a modern nagyvárosi temetőben elenyészően kevés a valódi műalkotás, ezzel szemben a „megörökítés" igénye nem tűnik el, sőt, talán még fokozódik is. Minden halott fölé emelkedhet reprezentatív síremlék, függetlenül az életében betöltött társadalmi helyzetétől vagy egyéni érdemeitől, ha a hozzátartozójának pénztárcája bírja. Az a jellegzetes kép, ami a Kerepesi úti, farkasréti vagy rákoskeresztúri temetők látogatóit fogadja — egyszerű fakeresztek és kőtáblák, pompázatos-giccses faragványok, rozsdás öntöttvas rácsok és lámpák, pöffeszkedő működbüsztök kavalkádja — legnagyobbrészt spontánul alakult ki a századforduló táján, majd a két világháború között; létrejöttében legföljebb nagy vonalakban érvényesült csak valamiféle rendezőelv. Bár a temető „köztér", és köztéri szobraink felállításának — különösen ma — a legszigorúbb esztétikai (városképi-, stílus- stb.) követelmények szabnak határt — a sírkő mintha mindeddig ki tudta volna vonni magát e korlátozások alól. És bár több olyan kísérletről tudunk, mely befolyásolni kívánta a sírkőállítók ízlését (így pl. a 30-as években jeles építészek, iparművészek, szobrászok terveztek funkcionalista vonalú, variálható sírkő-prototípusokat), a végső kialakítás lényegében majd mindig kizárólag két ember függvénye maradt. Az egyik a specializálódott kisiparos, a sírkőfaragó, aki sokszor minden alap nélkül művészi ambícióit szeretné kiélni, a másik a megrendelő, aki viszont nem elégszik meg az elhunytra jellemző emlékkel, hanem szubjektív elképzeléseit is érvényesíti. És bármilyen bizarr is legyen a kétfajta ízlés találkozása — a sírkő mindig felállítható. Az eredmény így lehet giccses, ízléstelen, ügyetlen, de mint egyedi megnyilvánulás, minden esetben konkrét, leolvasható emberi érzések vannak mögötte. Az expresszió annál intenzívebb, minél közelebb áll hozzánk időben, minél inkább érezzük az életszerűség nyomait. Így az újkori temető a mi társadalmunk néha kissé torz, de mindenképpen sajátosan artikulált tükörképe. Különös nagyvárosi folklór vagy naiv művészet, melyben jól megkülönböztethetők az elmúlt évtizedek jellegzetes stílusainak lecsapódásai (még inkább: sírkődivatai), vallások és időszakok jellegzetes halál-interpretációi. Félig giccs népművészet, melyben minden előfordulhat, melynek alkotásaiban találkozik az emberi élet legdöntőbb eseménye, a megrendelő őszinte vagy alakoskodó fájdalma, a hozzátartozó és kivitelező legspontánabb érzés- és ízlésmegnyilvánulásai. Mindez történetileg pontosan nyomonkövethető, adatolható, mert a sírkövön ott a név és az évszám. A temető tanulmányozásától nem lenne szabad elzárkóznia sem a szociológusnak, sem a közelmúlt kultúrhistóriáját, ízlésvilágát vizsgáló kutatónak, annál is inkább, mert ezeket az emlékeket egy-egy temetőrendezés bármikor eltüntetheti. Major János fotói ezért értékesek és pótolhatatlanok.

sírkő-dokumentációk

Major János felvételei

ITT NYUGSZIK
1933 - 1947
MINT VIHARBAN ZSENGE FANAK
UGY TORT KETTE ELETEM
SIRVA LÁTOM FAJÓ SZIVVEL
HOGY SIRATNAK ENGEMET.
POSAR

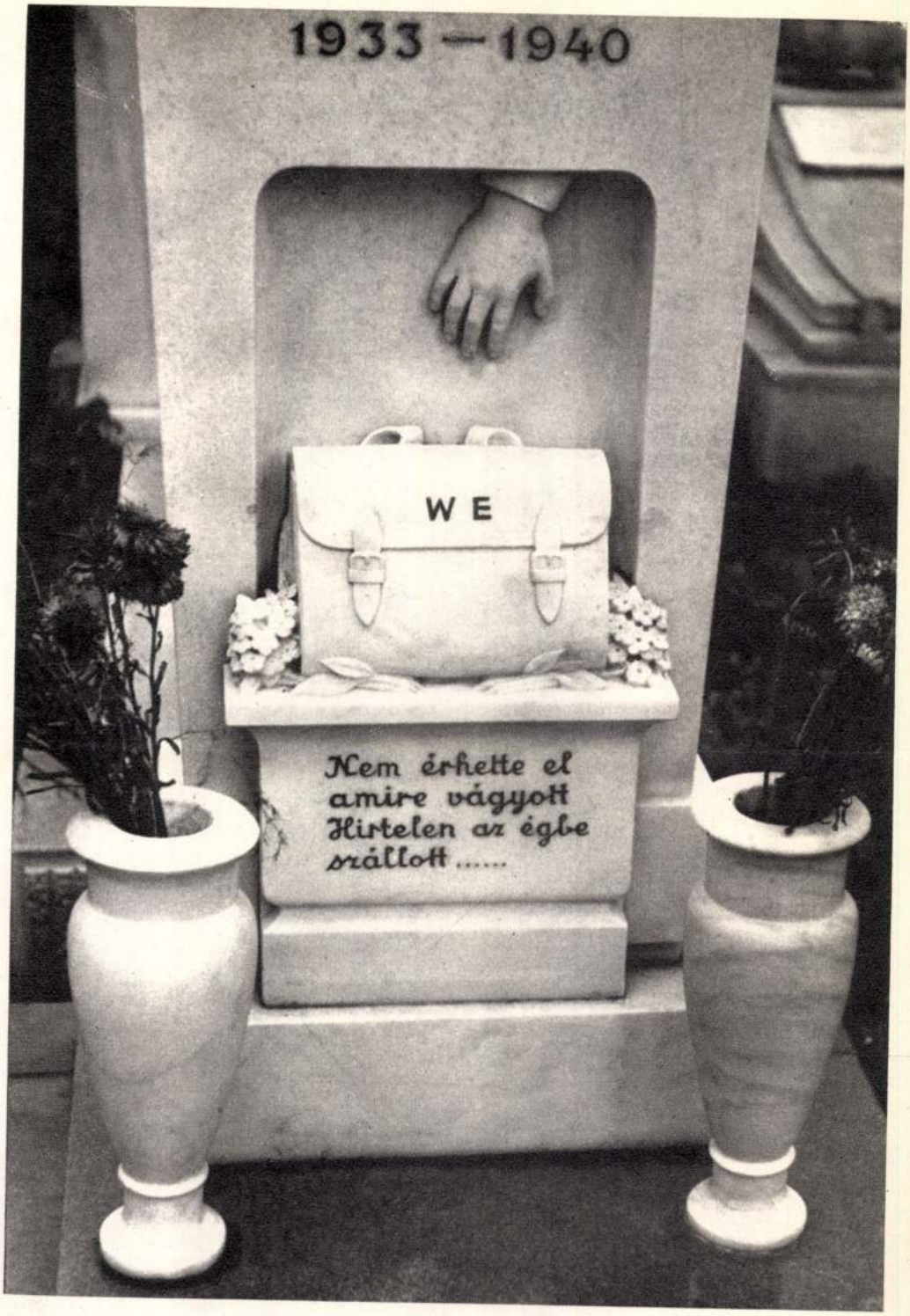
1933—1940
W E
Nem érhette el
amire vágyott
Hirtelen az égbe
szállott .....

FELEJTHETETLEN DRÁGA GYERMEKÜNK

NYUGODJ BÉKÉBEN DRÁGA ÉLETEM
EGYETLEN MINDENEM. PRO PATRIA
ÉDES ILÁM: 1910.VIII.25.-1945.II.18
GÜSZTI: 1906.VIII.25.-

Hősnő voltál
ÉS FÉRJE
MÓR

ANYUKÁM!
JÉZUSKA LEJÖTT HOZZÁM
EGY ÉJJEL
ÉS KICSI ANGYALSZÁR-
NYAKAT ADOTT
ÉN FELSZÁLLTAM VELÜK
GYORSAN AZ ÉGBE,
HOGY BEJUTNI SEGÍTSEM
ANYUT ÉS APUT.
TE VOLTÁL A
MINDENÜNK

ER ADOLF
R RÓZA
אסתר בת חנה

„SLÓZI"
75 x A HAZÁÉRT

Kezdetben úgy terveztem, hogy cikkem számos Major-fotó elemzését fogja tartalmazni. Csak a munka közben jöttem rá, hogy ez teljesen fölösleges. A felvételek tökéletes dokumentumok, róluk minden leolvasható, minden további interpretáció csak belemagyarázás lenne. Az általánosítás szintjén azonban érdemes még elidőzni néhány észrevétel erejéig. Megfigyelhető, hogy a sírkövek esztétikájának alaptörvénye az örökkévalóság, a halhatatlanság eszméjének és a pillanatnyi életszerűségnek állandó összeütközése. A sírkő állítói mindig úgy akarják a maradandóság maximumát elérni, hogy az elhunyt legegyénibb vonásait akarják megörökíteni. Ezért látható számtalan végletekig egyedített portré, sőt fénykép, a halott életéből vett karakterisztikus jelenet a sírköveken — és minél jellegzetesebb ez a mozzanat, annál nagyobb a kontraszthatás. Túlontúl személyhez és időhöz kötöttek a meghitt becenevek, a „nyugalmazott detektívfőnökhelyettes" típusú rangok és címek, a formai kialakítás ügyetlenségei, a praktikus vagy takarékossági szempontok szülte utólagos sírkőátalakítások, és feliratok. Számtalan hasonló kontraszt-elem figyelhető meg az ábrázoló és ábrázolt, a felirat és név, felirat és ábrázolás között. Ha Major képeinek előző csoportja a pusztuló temetőt mutatta be, itt viszont ezeken a kontraszt-mozzanatokon keresztül éppen az *élet* hatol be minduntalan a halál háboríthatatlan birodalmába. Ügyetlenül vagy naivan, de éppen ezért mindig nagyon emberi módon.

Szavakkal próbáltam bizonyítani, miért tartom annyira fontosnak Major János most már többszáz fotóból álló gyűjteményét. A tények azonban mindennél beszédesebbek: a cikk írása közben értesültem arról, hogy az itt bemutatott sírkövek közül kettőt máris mindörökre eltávolítottak helyéről. Nem maradt róluk más dokumentum, csak ezek a fényképek.

LÁSZLÓ BEKE: AN INTRODUCTION TO JÁNOS MAJOR'S PHOTOGRAPHS OF TOMBS. — The noted graphic artist experiments with a photographic vision in his copper engravings. His photographs presented here follow a documentary purpose: that of collecting shots of characteristic tombstones of the last 50—100 years as curiosities of metropolitan folklore otherwise doomed to destruction.

emlékező naptár

1972. augusztusában a Nemzetközi Fotóművész Szövetség Hon. EFIAP kitüntetést adományozott Gink Károly, Langer Klára és Zinner Erzsébet fotóművészeknek

1972. augusztusában Laczy Zoltán fotóművész, a dunaújvárosi Rosti Pál fotóklub alapító tagja, a klub fennállása 10. évfordulója alkalmából „Szocialista Kultúráért" kitüntetésben részesült

1972. szept. 3.: megnyílt Horváth Péter fotóművész kamarakiállítása Szekszárdon

1972. szept. 7.: Pálfai Gábor fotóművész vietnami felvételeit az Indokínai Szolidaritási Hét keretében a Fészek Klubban mutatták be

1972. szept. 8.: Czeizing Lajos fotóművész „Budapest" felvételeit Prágában mutatták be

1972. szept. 16.: Dobos Lajos fotóművész „A magyar műemlékvédelem" c. fotókiállítását a firenzei Palazzo Vecchioban mutatták be

1972. szept. 17.: Néprajzi Fotókiállítás nyílt Zalaegerszegen

1972. szept. 24.: Vencsellei István fotóművész kiállítása a nyiregyházi Móricz Zsigmond Színházban

1972. szeptember: Tóth István fotóművész (Cegléd) kiállítását a szófiai Magyar Intézet mutatta be. További kiállítási sikerei: ezüstérem az NSZK-beli, a hongkongi és argentínai nemzetközi kiállításon, bronzérem a hongkongi és a dublini kiállításon

1972 okt. 1.: Lantos Miklós fotóművész „Népi építészet" c. kiállítását a kaposvári Rippl Rónai Múzeum mutatta be

1972. okt. 8 : Dr. Lajos Sándor szegedi fotóművész kiállítása a salgótarjáni Galériában

1972. okt. 13.: Kaposvárott megnyílt a KPVDSZ X. Országos Kiállítása

1972. okt. 14.: megnyílt az Országos Fotóművészeti Kiállítás a Budapesti Fotóklub Belgrád rakparti helyiségeiben. A kiállításra beküldött képeiért Czeizing Lajos fotóművész a Magyar Fotóművészek Szövetsége tiszteletdíját, Kabáczy Szilárd fotóművész a Fotó c. lap tiszteletdíját, Horváth Péter fotóművész a FORTE-gyár tiszteletdíját, Horling Róbert, Kovács Tamás és Tóth József fotóművészek a Népművelési Intézet tiszteletdíját, Horváth Lajos fotóművész a REANAL-gyár tiszteletdíját, Demjén Gábor fotóművész az OFOTÉRT tiszteletdíját, Biró Klára fotóművész a Fővárosi Fotó tiszteletdíját, Lussa Vince fotóművész a Budapesti Fotóklub tiszteletdíját nyerte

1972. okt. 29—30.: Budapesten tanácskozott a FIAP Ifjúsági Világbizottsága

1972 októberében megjelent a Corvina kiadásában a „Fotó André Kertész" monográfia; Kónya Kálmán fotóművész felvételeivel a Veszprém c. városmonográfia, valamint a Spanyolországban élő Juan Gyenes felvételeivel a Granadától Segoviáig c. kötet

1972. nov. 3.: Győrött megnyílt a X. Országos Egészségügyi Fotókiállítás

1972. nov. 7.: Békéscsabán megnyílt a VII. Kulich Gyula országos premfotókiállítás

1972. nov. 11.: a Műcsarnokban megnyílt a „Pentaphot" — Öt város — fotókiállítás

1972. nov. 18.: Miskolcon megnyílt az „Északmagyarország" c. kiállítás

1972. dec. 12.: Zinner Erzsébet fotóművész „Látomások" c. kamarakiállítása a Fészek Klubban

1972. decemberében a szófiai Magyar Intézet bemutatta Almási László fotóművész kiállítását

MAJOR János grafikus

Cimzetes egyetemi tanár

A Magyar Képzőművészeti Főiskolán 1990.julius 12-én a Rektori Tanácsülésen kinevezték az uj tanárokat:

Budapest, 198... év .....hó

Ph.

Érvényes 19.....tól ...

Felkérjük, hogy a fenti kutatá
példányát az MTA MKCS Könyvtár
küldeni szíveskedjék.

MAJOR János

BÁN András: Az avantgárd előretürtése : Beszélgetés Beke Lászlóval. = Magyar Nemzet, LIV.évf. 3o.sz.1991 febr. 4. 7.p.

Az MNG 60-as évek kiállitásáról

Budapest, 198... év .....hó

Ph.

Érvényes 19.....tól ....

Felkérjük, hogy a fenti kutatás
példányát az MTA MKCS Könyvtára
küldeni sziveskedjék.

Major János grafikus

Érdemes művész

MAJOR JÁNOS grafikusmű-
vész;

Népszabadság, 1990. márc. 14.

Major János: Két tűz között. (Reprodukció: Tihanyi Bence)

MAJOR János
Magyar Nap16, II.évf.25.sz.1990. 16.p.

koztak, hervadtak, hullottak mellőle a primadonnák, a szubrettek, de ő megmaradt örök Miska pincérnek, Mágnás Miskának, Tschöll-papának, Zsupánnak, előbb Kukorica Jancsinak, majd Bagónak.

A Művész 1961-től *repertoár-színházzá fejlődött, s a '60-as években volt olyan esztendő, hogy egy évadban nyolc bemutatót tartottak, s az egyik hónapban két premier volt. Molnár Ferenc házi szerzőjüknek számított: 1961 és 1979 között hét darabját vitték színre. Kertész Sándor ezredik rendezése Csiky Gergely Nagymamája* volt, s ő ismét a régi Tódorka Szilárd lehetett. Színi pályafutásának 50. évfordulóján ugyanazt a kettős szerepet játszotta az *Egy bolond százat csinál*ban, mint a harmincas években idehaza, a „kis Latabár" partnereként. S mindeközben számtalanszor talált módot arra, hogy a legnevesebbek közül hívjon pesti vendégszereplőket, aminek egyaránt örültek a művészek és a közönség. Évente aratták a fesztiválokon a legjobbaknak Sándorról, a színészről, de ahogy öregedett, úgy szomorodott: fogyatkozott a közönsége. Az öregek megtanultak angolul, a második-harmadik nemzedék már kevésbé kötődött az óhaza nyelvéhez s „a Kertész színházához", ahogyan mindenki nevezte. Hiszen nemcsak rendezett-játszott, hanem a körleveleket is ő írta, dugta borítékba a jegyeket, nyomatta, hordta szét és ragasztotta ki a plakátokat a magyar hentes, vendéglős, fűszeres, fodrász és az autójavító kirakatába. Életművéért kitüntette a magyar kormány is.

„A színház narkotikum. Nekem legalábbis az. Nem tudom abbahagyni, és mindig akad, aki arra biztat, hogy még egy kicsit" – mondta nekem 1987-ben. Az idén tavasszal az újonnan alakult torontói Magyar Színházban még föllépett. A régi szerepére már nem vállalkozott, de előadta néhány magánszámát. Ezúttal is vastapssal.

Most: *függöny.*

Molnár S. Edit

MROŻEK -FESZTIVÁL

A gödöllői Petőfi Sándor Művelődési Központ színházbarát köre kirándulást szervez a nemzetközi Mrożek-fesztiválra, Krakkóba, június 24–30. között. A fesztiválon többek között részt vesz a Teatr Polski Warszawa a *Vatzlav*, a Stary

Krakkó

Teatr Krakkó *Az arckép* című előadással és a Minszki Színház az *Emigránsok* című darabbal. A fesztivál záró rendezvényén, a *Párizsi éjszakán* valamennyi részt vevő színházi együttes fellép 29-én este 9 órakor a krakkói főtéren.

AJÁNLA

A KILÁTÓ G
margitszigeti vízt
magyar festők és
tatkoznak be. A k
vételével naponti
zött tart nyitva jú
DIVAT ÉS LÁ
nyílt kiállítás júni
Múzeumban, júli
va.
A KODÁLY V
ad hangversenyt j
főn a Zenélő Udv
62.). Közreműkö
(klarinét), Gyöng
vola) és Németh
ra). Műsoron Ha
Weber művek sze
BALASSA PÉT
Bartók Béláról a F
záró rendezvény

Szeretettel
deklődőket jú
VÁLon, a Bu
Mindkét nap
hetnek szerke
Csalog Zsc
Endre, Mészö

MAGYAR NAPL
A Magyar Írószövet
Helyettes: Kis Pinté
Gróh Gáspár, Kukc
Németi Rudolf, Pály
Balassa Péter, Bálint
Alapító tervező: Laj
cím: 1426 Budapest,
16 óráig. Kiadja a Pa
1073. Felelős kiadó
dapest. Felelős vez
Intergraf GM. Nyon
zető: Hupján József
dünk vissza. Terjesz
tahivatalnál, a Posta
(HELIR) Budapest)
postautalványon, v
02799 pénzforgalmi
példány ára: 18,50 F
kedelmi Vállalat (Bp
vagy ennek megfele

és más, mert a játszók a rájuk eső játékidőt éppen ott és éppen

Kiss Sándor

„...fájdalmas életet élj..."

Major János kiállítása az Óbudai Pincegalériában

JÓ TÍZ ÉVVEL ezelőtt egy társaságban — majdnem megverettetésemig — vitatkoztam afelett: vajon *Kondor* Béla vagy *Major* János nevét kell-e lobogónkra hímeznünk. A vita szóváltásba, majd cirkuszba csapott át, s mindenki üvöltötte a magáét. En Majorban, a többiek Kondorban hittek (hisznek máig), s a legriasztóbb az egészben az volt, hogy semmi esély sem látszott az összebékülésre. Pedig — lehet, hogy csak most, így utólag — az a gyanúm, találhattunk volna közös nevezőt, mégpedig az önszemlélet síkján. Kondor szálkás, ironikus pátosza, és Major univerzálissá terjesztett mazochista önirónia hasonló, *negativista nárcizmusból* fakad, még ha a stílus és sok egyéb, például a származás, a kulturális identitás ezt el is fedi.

Az indulatok azt is kimosták az agyunkból, hogy Kondor már több mint fél évtizede halott volt, Major pedig legalább ugyanennyi idő óta nem rajzolt. Vagyis hiányzott személyes jelenlétük a szcénából. Kondor életműve lezárult, Majoré pedig, aki személyes okok miatt fölhagyott a „részvétellel", különös legendává libbent. Látszólag tehát nem az aktuális jelen veszített össze bennünket, hanem a megmerevedett múlt, ám ezt abban a pillanatban nem vettük észre. Major és Kondor rivalizáltatásának egyébként ma már — úgy látom —, semmi értelme. Nem a tárgyat, hanem a hívőt minősíti a hit, s hogy melyikünk kit választott, az csak következményeiben, a dolog holdudvarát tekintve fontos.

Major János ekkor már körülbelül tíz éve ki sem állította munkáit, s még ugyanennyi időnek kellett eltelnie, hogy most újra megmutassa magát. A hetvenes évek közepétől a nyolcvanas évek derekáig csupán régészeti szakrajzokat készített, önmagát feladva, hogy aztán '85-től kezdve ismét „műlapokat" rajzoljon.

AZ ÚJRAKEZDÉSIG, a hosszú csendben, míg Zsigmond-kori szobrok törmelékeivel bíbelődött egykedvű fegyelemmel, úgy tűnt, Major fölszámolt mindent. Emlékét hagyta csak annak a döbbenetes mélységű művészetnek, melyet a hatvanas években művelt, s amellyel — még ha reputációja alig is volt — magában álló, ismételhetetlen minőséget teremtett.

Az ötvenes évek végén kezdve pályáját, Major János bizonyos értelemben részese lett egy nemzedék vagy inkább egy művészi attitűd kibomlásának. Bár autonomitását igen hamar megteremtette, munkáin, akárcsak legjobb magyar kortársaién, a klasszikus szürrealizmus Max *Ernst*-i jegyei és az osztrák mágikus vagy fantasztikus realizmus nyomai a hatvanas évek végéig megmaradtak. Zsúfolt, montázsszerű városképei a VIII. kerületi Kun utca és környéke híresen romantikus és festői, meg emelkedetten emberbarát világát poetizálták át. Nyomorúságérzet és csömör vegyül pátosszal ezeken a lapokon, melyeken jelentést kap a felület, s formát a megfogalmazhatatlannak látszó mélységes félelem. Némely grafikája viszont szinte teljesen üres; képtárgyaik — tűzfalrészletek, utcai lámpák — a semmi jeges állandóságát sugallják.

A „veduták" távlata időközben egyre szűkült, s végül Major egyetlen tájképi elemre vetette tekintetét: önmagára, a zsidó grafikusra.

Az a gesztus, amivel Major személyiségét megjelenítette, „vizualizálta", azt hiszem, példátlan a magyar képzőművészetben. Nincs köze egyetlen „önszeretőhöz", önáthelyezőhöz, elvágyódóhoz: Major pontosan tudta, itt van és itt kell lennie. Szemléletét az osztrák Egon *Schielééhez* és az orosz-zsidó Chaim *Soutine*-éhoz fűzi szoros rokonság. Ami elválasztja elődeitől, az az indulat megnyilatkozásának formája. Major „történetiségében" és „egyetemességében" elemzi lényét, s az expresszivitás pillanatnyisága, a robbanásszerű öndestrukció helyett az analizáló elveboncolást választja. Nem drámaként, hanem tragikomédiaként éli meg létét, melyben semmi fenséges sincs. Az önutálat és önszeretet féktelen áradását viselik el lapjai, melyeken Major hol mint valami undokságot, hol mint a szánalom szeretetközeli aurájába vont esendőséget „kezeli" Énként. Az attitűdben, amellyel előzékenyen megnyitja önmagát például az antiszemitizmus előtt, ahhoz hasonló mozdulat munkál, amivel *Arany* János szőlősgazdája verte szét életét. „Zsidózó" rajzai a legélesebben sértették a különféle érzékenységet, de legfőképpen a fajsovén elvakultságot. Az infernális öngúny már-már elviselhetetlen; Major mazochizmusa végigszalajtja a hideget a néző hátán, s a legkevesebb, amire rákényszeríti: az önvizsgálat.

A HETVENES ÉVEK legelején fölhagyott a rajzolással. Síremlékeket fényképezett; az idegen számára mulatságos, mókás kövek a gyász és az emlékezet tárgyának és alanyának gyakran groteszk viszonyára figyelmeztetnek.

Új művei — a nyolcvanas évek közepétől — már egy „indulattalan" művész munkái. A pokoli irónia karikaturisztikus ábrázolásmóddá szolidult és szelídült; az Óbudai Pincegalériában látható képregényei és rajzai a századforduló meg az art deco újságvicceinek jellegzetes, nyúlóslekerekített szellemében és stílusában készültek. (Egy hatlapos sorozat kivételével, melynek részei hallatlan tisztasággal perspektívacsalásokat rögzítenek, mintha Cornelius Mauritius *Escher* szemcsapdái elegyednének Joseph *Albers* bauhausos kockológiájával.) Major továbbra is önmagát kínozza, de már meglehetősen egykedvűen, s csak úgy „privátim". A tragikomédiából csak a komédia maradt, s ennél nincs semmi tragikusabb ebben az esetben.

Hajdu István

Pályázat

Pártra magyar!

Várjuk azon szerzők jelentkezését, akik képesnek tartják magukat egy 15—25 ív terjedelmű szociográfia megírására a többpártrendszer kialakulásáról, a **Magyarország felfedezése** sorozat múltjához méltó színvonalon, irodalmi eszközökkel, kritikus szemlélettel. A pályázóktól 20—40 sor terjedelmű munkatervet és rövid szellemi életrajzot kérünk. A nyertes 12—18 hónapon át, havi 3—5000 forintos költségtérítést kap, és sikeres megvalósítás esetén, művét a sorozatban megjelentetjük. Beküldési határidő: október 20., eredményhirdetés: november 5. Cím: Pünkösti Árpád, 1125 Bp., Zsolna u. 39.

A Magyarország felfedezése szerkesztő bizottsága

Alaxai Lászlóné
Budapest

MEGLEPETÉSSEL OLVASTAM, a Magyar Nemzet augusztus 10-i számában megjelent „Újpesti polgárokból budapesti alattvalók" című írást.

Fekete János tanácselnök nyilatkozatával teljes mértékig egyetértek, ahhoz csupán néhány kiegészítést szeretnék fűzni Újpest gazdasági, költségvetési és jogi önállósága elválaszthatatlan a törvényhatóság — a helyi tanács — apparátusának gyökeres átszervezésétől. Ezt én nem tekinteném kísérletezésnek — itt csupán az 1950-es erőszakos egyesítést megelőző közjogi állapotok visszaállításáról van szó. Ez magában foglalja a tanácstestület létszámának mintegy 25—30 főre csökkentését és a tanácstagok szerepének megváltozását. A végrehajtó bizottság megszüntetése egy olyan intézmény felszámolását jelentené, amely a múltban lényegében a közvetlen népképviseleten alapuló demokrácia korlátozását, politikai szempontok alapján történt háttérbe szorítását volt hivatott szolgálni. Hasonlóan antidemokratikus módszer a tanácselnöknek a tanácstestület saját kebeléből történő megválasztása. A lakosság és az ellenzéki szervezetek javaslatai egyértelműen a polgármesteri hivatal visszaállítását követelték — ennek betöltése ugyanis közvetlen választások útján történik. A lakosság bizalmából megválasztott polgármesternek a város egészének érdekeit kell képviselnie — akár egyes helyi érdekcsoportok és az őket támogató tanácstagok ellenében is.

UGYANCSAK meglepő *Menczel* Andrásnak az a kijelentése, miszerint az elszakadást a jelenlegi tanácstestület fogja megszavazni avagy elvetni. Bár ez a tervezetből nem derül ki, alig hihető, hogy ilyen horderejű kérdésben a lakosság megkérdezése — népszavazás — nélkül, mintegy a fejünk felett szülessen döntés.

Egy azonban bizonyos: nem kerülhető el a tervezet széles körű ismertetése és társadalmi vitára bocsátása, illetően pedig független szakértőkkel történő véleményeztetése.

Egy konkrét kérdésben mindenesetre ígéret hangzott el a lakossági fórumokon: megszűnik a kényszerű áttelepítés. A szanálások során lebontásra ítélt lakásokból egy őshonos újpesti polgárnak sem kell többé akarata ellenére más kerületekbe költöznie. Reméljük, az önállóság és demokratikus közigazgatás az évezred végére ismét azzá teszi Újpestet, ami volt: a kor színvonalát meghaladóan fejlett, polgárosodott, virágzó várossá.

A Független Kisgazdapárt újpesti szervezete nevében:
Mayer György

alternatívok

zetésében tömörülő nagy egyéniségektől, a szellem igazi arisztokratáitól eltérően a vidéki derékhad legtöbbször még az önkifejezés problémáival küszködik, s a politizálás gyakorlatát elsajátítandó csak most teszi első félénk lépéseit. Igazi amatőrök készülődnek itt, sok hittel és lelkesedéssel, de mindenképp többszörösen hátrányos helyzetben.

Mert hát mi is kell ahhoz, hogy a kimondott szó, a leírt gondolat meggyőző és mozgósító legyen? Kell hozzá egy megfelelő információs bázissal, kommunikatív készséggel s eszközrendszerrel egyaránt rendelkező hiteles személyiség. És ez bizony nem könnyen, s főleg nem gyorsan jön össze.

AMI MAGÁT a hiteles személyt illeti. Tán ez az a kritérium, ami előnyeit illeti, az itt be is fejeződik. Több nincs, bár persze ez sem kevés.

Hogy is állnak az információk birtoklása terén? Sehogy. Rendelkezésre legtöbb esetben csak az áll, amit különféle akadályok leküzdése után szívós magánkutatásokkal, ismeretségek révén, amatőr módon begyűjtenek. Foglalkozása és beosztása függvényében van, aki részterületek szakértője, töredék információk birtokosa, de legritkább eset, hogy átfogó helyi koncepció kialakításában, döntéselőkészítési anyagok összeállításában vagy magukban a döntésekben ma még hatékony részt vállalhatnának. Közös érdek, hogy ez a helyzet mielőbb megváltozzon! A káderhatásköri listák több évtizedes gyakorlata

Zsidók, karme
és a lengyel demo

LENGYEL KATOLIKUS VAGYOK; 1956—1961 között Krakkóban diákoskodtam, mielőtt 1965-ben férjhez jöttem Magyarországra, Oswiecimben (Auschwitzban) laktam; bátyám történészként ma is a haláltábor levéltárában dolgozik.

Diákéveim alatt Karol *Wojtyla* segédpüspök teológiai és filozófiai eszméi meghatározó befolyást gyakoroltak a „legyen Oxford" java értelmiségére, s nem utolsósorban a hozzá különösen közel álló *Tygodnik Powszechny* című katolikus hetilap és a *Znak* című havi folyóirat útján. Ezek az újságok a II. Vatikáni *Zsinat előtt* is az ökumenikus nyitottság, a politikai tolerancia szellemét sugározták, a cenzúrával szüntelen közelharcban emlékeztettek a „jogállamiság" követelményeire. Következetesen, félreérthetetlenül léptek fel az antiszemita előítélet, annak különösen is a vallásos megjelenései ellen. A Tygodnik főszerkesztője, Jerzy Turowicz — talán hivalkodás nélkül nevezhetem őt a „lengyel Bibó István"-nak — 1956-ban írt aforizmatikus tömörségű megállapítása szállóigévé vált köreinkben: „Választanunk kell mindnyájunknak. *Vagy* katolikus valaki, *vagy* antiszemita". A Tygodnik és a Znak varsói testvérlapját, a *Wiez*-t — hasonló szellemben — Tadeusz *Mazowiecki* szerkesztette.

Az elmúlt 40 év alatt az antiszemitizmust Magyarországon tabutémaként kezelték. Lengyelországban ennél hasonlíthatatlanul szégyenletesebb folyamat zajlott le: a LEMP az állami politika rangjára emelte az „anticionizmus"-ként fellépő antiszemitizmust. Ebben a „Pax" nevű katolikus világi társadalmi mozgalom — a háború előtti szélsőséges nacionalista Nemzeti Demokrata Párt „jogutódja" — asszisztált neki.

Nem kell hát részleteznem, milyen keserves próbatételként nehezedett rám az oswiecimi karmelita kolostor körül kirobbant világbotrány, s annak „begyűrűzése" Magyarországra. Nemcsak hazám egy magas rangú egyházi vezetőjének nyilatkozata miatt kellett pironkodnom. Azzal is számolnom kellett, hogy második hazámban, Magyarországon csak kevesen s keveset tudnak arról, hogy Lengyelország megújulásában milyen jelentős szerepet játszanak a *katolikus demokraták*, a katolikus humanisták, a katolikus európaiak és hazafiak. Szorongtam, hogy a *zsidóellenes* előítélettel terhelt főpapi megnyilatkozások nem gerjesztenek-e Magyarországon sokakban *lengyelellenes* előítéleteket?

Mélységesen hálás vagyok hát

Major János, grafikusművész

Sinkovits Péter: Áttünések, átfesteszet. Baranyay András kiállítása. Székesfehérváron.

A hatvanas évek végen a fotózás kreatív felhasználása, képi formálása tűnt fel a hazai műtermekben, az ipartere-generáció légtöbb tagját magával ragadva. Sokan kezdtek fotóval foglalkozni Major János, Maurer Dóra és még többen.

Művészet, 1989., okt., 11 és 13-old.

Major János, grafikusművész

Megay László: a rézmetszés klasszikusa, Rékassy Csaba.

A hazai grafika régóta nélkülözi a rézmetszetet. Születtek ugyan e technikával készült kitűnő lapok, voltak és vannak nagy ígéretek – mint a közelmúltban Major János, ma Badacsonyi Sándor és még néhányan – de igazi életművet Rékassy Csabán kívül senki – a rézmetszetben – sem alkotott.

Művészet, 1989., 11-12., 19-old.

Major János

grafikusművész

Kiállítássorozat a Fészek Galériában,
az Iparterv 20. születésnapján.

Hudva Klára
cille

Kiállítás
89/6

Major János

festő - grafikusművész

Új művelet jelent lezett az Óbudai Pincegalériában

Ezelet a rajzolat jellemzi „a megfoszt fémű mesterségbeli csillogás, és az újvalezdés..."

Bán András
ciche

Új Tükör.
1989 04. 1.

Major János grafikus

Szerepel a „Studió 66" c.
kiállításon az Ernst
Museumban

Kortárs 1966 VIII. n. 1337 old.

Major János

Város c. mű (repró)

Szerepel a Studió 1966 c.

kiállításon az Ernst

Múzeumban

Kritika 1966 VI-n 50 old.

MDK

Major János

Önarckép, repr.

Grafikai kiáll. Képzőm. Főisk. 1964.

Major Janos
grafikus

M.D.K.

~~Gondolatok~~ Resít vett a tailaton,

Bohgár Kálmán: Gondolatok a Studio 66-ról
Művészet, 1966. december - 45 kep.

M.D.K.

Major János

Müvei a kiállitáson

2 rézkarc

Perneczky Géza: Fiatalok Studiója, 1966.
Kiállitás az Ernst Muzeumban

Magyar Nemzet 1966. ápr. 22. 4.1.

M.D.K.

Major János

Művei a kiállitáson

2 rézkarc

Perneczky Géza: Fiatalok Studiója, 1966.

Kiállitás az Ernst Muzeumban

Magyar Nemzet 1966. ápr. 22. 4.1.

Major János

Major János a torzók rajzi má-
saira „hondta fel" szobrainknak szín-
helyes holonítját. Ez a rajzsorozat te-
hát az a rejtett arculat, amelyet a
kiállítás be nem mutathat.

Zolnay László: A budai gótikus szobrgalória színei.
Művészet, 1979. október – 24. lap

Major János

1976-ban Major János grafikusmű-
vészt kérte fel a Budapesti Történeti Mú-
zeum a gótikus szobor galéria szinezés
rekonstrukcióját végezze el.

Zolnay László: A budai gótikus szobor galéria szinei.
Művészet, 1979. október – 24 lap.

Művészet

1984. április

1021

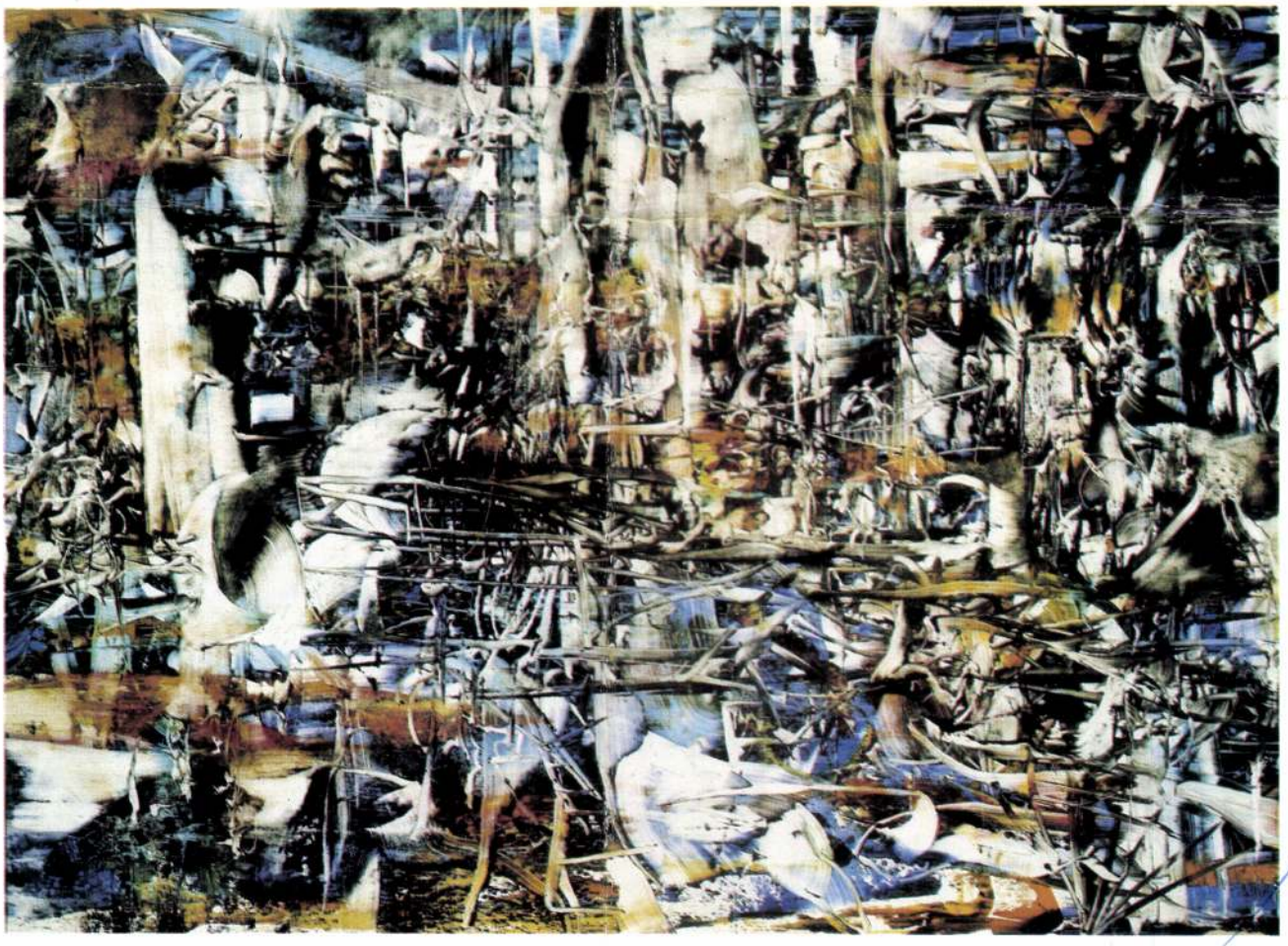

Major János grafikus-
művész.

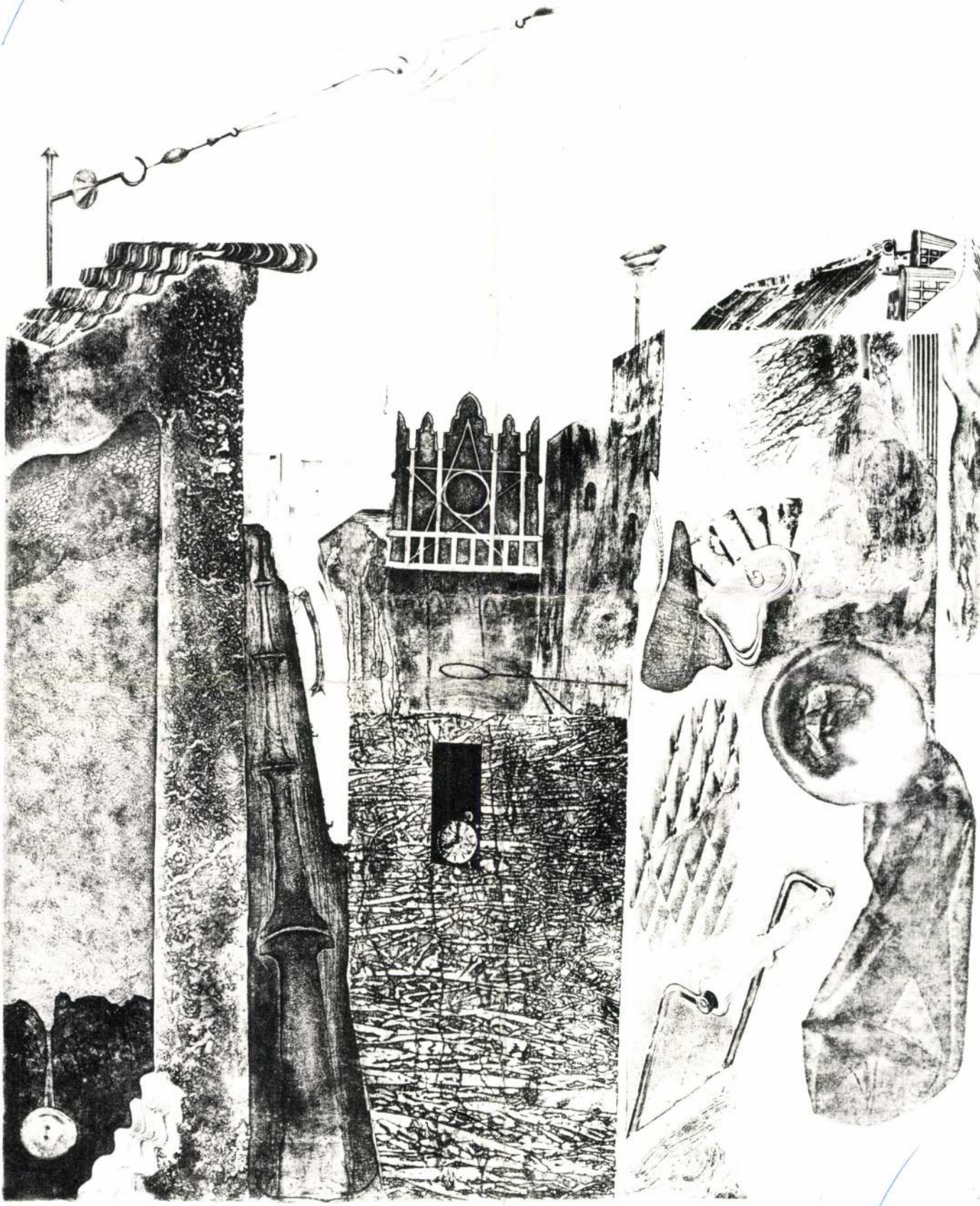

Major János: Város, rézkarc, 29x24 cm, 1964 (fotó Somfai)

MAJOR János

kiáll. óbudai Pincegaléria

ism. JÓZSA Ágnes: Orrkoppintás, de jóleső =
Kritika, 1989/11, 46.

XX.12.45.u / Mesterek

Major János

Ridep Gábor: Hosszu út hazáig

Művészet, 1983. május

Major Tamás

Sinkovits Péter: Tisztelet Picassónak

Művészet, 1982. március

Major János

Szabadi Judit: Happyménny és korszerűség

Selenkor, 1984. IX.

Major János
Kiállítás Székesfehérvárott

Magyar Nemzet 1984. 11.7.

Major János

Tabáthrázné Lakner Lászlóval.

Mongyi Nemzet, 1986. VII. 26.

Major János

Rajzbiennálé Salgótarjánban

Magyar Hanszet, 1986. XI. 18.

Major János gr.

Szombathelyi Képtárba

→ Bálint Endre

MŰVÉSZET 1985/10/29

Major János gr

Astoteka

Kondor Béla

MŰVÉSZET 1985/1/60

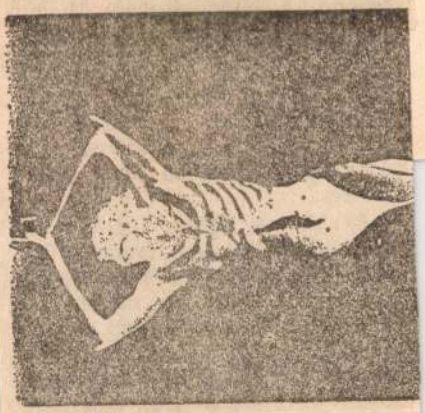

BODOR PÁL:

ÁTÍRO

Van, aki otthon Eiffel-tornyot épít gyufaszálból. Én újságot készítek magamnak. Elégedetlen voltam; nem is a lapokkal. A világ sorával. Most aztán van egy saját, egyetlen példányban megjelenő napilapom. Én írom a vezércikket és az apróhirdetéseket, az összes hírt én találom ki, s így újságomból pontosan megtudom, mi törté-

art. Hogy
hangot.

Az Élet és Irodalom április 5-i számának 3. oldalán egy rajz felett ez áll: Opus magnus. Nos, a latinosok tudják, hogy nem minden -us végű főnév hímnemű. Aki például szép latin jelzőt akarna ragasztani nemzeti ünnepünk latin nevéhez és ezt írná: „március magnificus idusa!", éppúgy hibáznék (mivelhogy az „idus" nőnemű), mint az, aki semleges „opus" mellé azt teszi, amit rajzolónk tett. Most helyesen (és nem ritkán idézve) „Opus magnum" vagy méginkább: „Magnum opus".

Radó György

★

Több olvasónk észrevette azt a nyelvtani hibát, melyet Radó György is kifogásol. Ez a felirat Major János Képregény című rajzának része. Gyakran előfordul, hogy a grafikákon szereplő szöveg — a rajzoló szándéka szerint — nem követi szigorúan a nyelvtan szabályait. Ezúttal valószínűleg tévedésről van szó, s ezért olvasóink szíves elnézését kérjük.

A szerkesztőség

41/XIXX

3

Nézzük az időket, alulról, belülről,
borulás nem rettent, csaló fény nem bűvöl,
együtt-hódító kor, közös tűz, hol tűnöl?
Tűnődöm. Immár csak csillagokról, űrről.

SEBŐK JÁNOS:

MIRE ÖLEL A M

Szélesebb, mélyebb medret is le-
ıetett volna vágni annak a part-
alan hömpölygésnek, amelynek a
zórakoztatás ürügyén kellett vol-
a lefolyni az Élet és Irodalom ha-
ábjain. De hömpölygésről egye-
ire szó sincs és a Szántó—Nagy
andó páros (akik elsősorban a
umorról váltottak szót) vájta
ıedret is alig bővítették a hozzá-
gyében születik. Elég ezzel kapcso-
latban a rádiós-tévés kívánságmű-
sorokra, a vállalati ünnepségek
szórakoztatónak szánt műsoraira, a
a művelődési házakban „lezavart"
haknikra utalni. Azt hiszem, az
általánosítás vádjával együtt is ér-
vényes, hogy bántóan, ordítóan la-
pos, visszataszítóan ízléstelen a tö-
megkommunikációs felhozatal.

MAJOR János

kiáll. Óbudai Pincegaléria

ism. FRANK János: Pszeudo – karikatúra
= Élet és Irodalom, 1989. szept. 15.
ill.

XX. sz. 45 u. / Mesterh

Major János

Sinkovits Péter: Művészet az utcán és a kiállítóteremben
Beszélgetés Kenéry Györggyel

Művészet, 1982. április

Major Ferenc

Lóska Lajos: Elidegenítés gyűrűvel

Művészet, 1983. augusztus

Major János, grafikusművész

A Zichy kastély felső termében „Tendenciák 1970, 1980" című kiállítás látható, ami egy második kiállítás egy sorozatban, mely 6 részből áll. A kiállítást Hajdú István látta. — A földszinten egy kamara jellegű bemutatón Bálint Endre és Országh Lilin keresztül Kondor Béláig, Major Jánosig látható egy realizmus értelmezés. A katalógus és a kiállítás szerzői úgy gondolják, hogy mindez előzménye annak a tendencia sorozatnak, ami a kastély felső termében látható.

Láttuk, hallottuk.

1980. okt. 3. Kossuth 17.42 |M.|

Major János

Méltatás.

Lóska Lajos: Tények és lehetőségek.
Művészet, 1981. felmár – 4. lap.

Major János

1974 márciusában a Fiatal Művészek Klubjában rendezett "Képregény" kiállitáson részt vett a művész.

Bereczky Lóránd: Évtizedes léptekkel.....
Művészet, 1980. október - 2. lap.

Major János

1966-ban a "STUDIO 66" kiállitásán az ERNST MUZEUM-ban szerepelt a müvész a müveivel.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde müvészetről. MÜVÉSZET, 1980. október - 20. lap.

Major János

„Ő narchép" (repro)

Szabó Júlia: Emlékek a 70-es évekből.
Művészet, 1980, október – 9. lap.

Major János

Önarckép (kék)
(1979)

Szabó Júlia: Emlékek a 70-es évekből.
Művészet, 1980. októbere – 9 lap.

Major János

Az 1976-os hatvani Expozíción kiállításon szerepelt a művész Sirkő-sorozata és Önarckképe.

Szabó Júlia: Emlékek a 70-es évekből. Művészet, 1980. október - 9. lap.

Major Jakab

1968-ban a STUDIO 56-58 kiállításon
részt vett a müvész.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde müvészetről.
MÜVÉSZET, 1980. okt óber - 20. lap.

Major János

A művész kiállitása a Müszaki Egyetem "R" klubjában 1970.decemberében volt.

BEKE LÁSZLÓ: Dátumok a magyar avantgarde művészetről. MŰVÉSZET, 1980.október - 20.lap.

Major János

1969.szeptemberében a Fényes Adolf Teremben
kiállitása volt a müvésznek.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde müvészetről.
MŰVÉSZET,1980.október - 20.lap.

Majoros János

kerámia falikép

Kovács Gyula: A kifeje ző és a dekorativ vonal III.
Müvészet, 1978. október / - 34.oldal.

13. Majoros János: Kerámia falikép, Miskolc, Műszaki Egyetem, 1967

Funkcióját tekintve ez a mű térlezáró kompozíció. Voltaképpen sportolókról, kosárlabdázókról készített skiccrajz, amit látunk rajta. Csakhogy a skiccrajz, ez a tapogatózó vázlatrajz erővonalakat kapott. S az erővonalakhoz társult a dekoratív vonal.

Major János restaurató művész

Budapest 1978/11

Mozaik a főváros múltjá

1930. november 7.

A két világháború közötti Magyarország történetében a magyar munkásosztály legjobbjai többször tettek kísérletet — az illegális évenkénti megemlékezések mellett — a Nagy Októberi Szocialista Forradalom megünneplésére a nyílt utcán. Ezek az ünnepségek, tüntetések a Horthy-rendszer elleni politikai akciók formájában zajlottak le. Az egyik ilyen jelentős demonstráció — az 1930. szeptember elsejei tüntetést követő — november 7-i megmozdulás volt, amikor a klerikális Központi Sajtóvállalat Honvéd utcai épülete előtt szervezett tüntetést a Kommunisták Magyarországi Pártja.

A Budapest Főváros Levéltárában levő bírósági iratok rendezése közben kerültek elő az eseménynyel kapcsolatos értékes dokumentum-töredékek. Ezekben a tanúvallomási jegyzőkönyvekben a horthysta államrendőrség detektívfelügyelői és detektívjei, a hírhedt Hain Péter, Wayand Tibor és társaik számolnak be a nem kevésbé hírhedt rendőrtanácsosnak, Sombor-Schweinitzer Józsefnek az akció résztvevőiről és az események lefolyásáról. A tanúvallomások és a fennmaradt egyéb bírósági iratok alapján az eseményeket a következőkben rekonstruálhatjuk.

A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék vizsgálóbírója, B. II. 12622/1930/1. sz. alatt hozott végzésében „Magánosok elleni erőszak bűntette, állami és társadalmi rend felforgatására irányuló vétség, hatósági közeg elleni erőszak vétsége miatt gyanúsított Sári Lajos és társai ellen" az alábbiakkal indokolta az előzetes letartóztatások elrendelését „. . . tényként állapítható meg, hogy a kommunizmus 13-ik évfordulója alkalmával eddig még meg nem állapítható személyek fiatalemberekből álló nagyobb tömeget toboroztak össze, hogy ez alkalommal a kommunista eszmék mellett tüntessenek és az így megszervezett, . . . egyének 4—5 csoportokba (!) verődve a Honvéd u. 10. alatti Pallas Nyomda Rt. épülete elé mentek, ott „Éljen a proletárdiktatúra, Éljen a III. Internacionálé" szavakkal izgattak, majd pedig a Pallas Nyomda utcára nyíló ablakait kövekkel (mintegy tíz ablakot) beverték."

Mielőtt az indoklást tovább ismertetnénk, Hain Péter államrendőrségi detektívfelügyelő 1930. november 8-án tett jelentéséből idézünk. Ugyanis őt és csoportját bízták meg a tüntetés megakadályozásával, s a vizsgálóbírói indoklásban foglaltak is az ő jelentését vették alapul. „A KMP-nek a Központi Sajtóvállalat ellen intézendő tüntetése értesülésünk szerint rombolásokkal volt egybekötve — jelentette Hain. A figyelő detektíveket a környező utcákban állítottam fel és mindegyiknek utasítást adtam arra, hogy a tüntetés céljából befutó egyéneket a Gorove utcába beszorítva fogják majd el . . . a tüntetők 4—5-ös csoportokban, különböző oldalakról szállingóztak az épület környékére. Amikor már úgy érezték, hogy kellő számban vannak jelen, 8 óra előtt néhány perccel a sajtóvállalat elé kezdtek koncentrálódni . . . Kiadtam . . . az utasítást, hogy az összegyűltek összefogandók, rögtön azonban rá már kiabálások hangzottak el. Ilyeneket kiáltottak: »éljen a proletárdiktatúra!« »éljen a szovjet!« »le a Horthy bandával!« »le a burzsoáziával!«. Ezzel egy időben üvegcsörömpölést hallottam."

Kummerländer Béla, a Pallas Nyomda Rt. nyomdai gondnoka az ablakokkal kapcsolatban — ugyancsak 1930. XI. 8-án — a következőket mondotta: „Összesen 10 ablaktáblát zúztak be a tüntetők. A tüntetés lefolyása után átvizsgáltuk a szobákat, és ekkor az ott feltalálható köveket összeszedtük. Ma reggel még egy követ találtunk az egyik könyvnyomó-gépen . . . A falakat nem piszkolták össze vörös tintával. Úgy látszik rosszul sikerült a dobás, mert a fal előtt, a járdán ömlött ki, illetve tört össze a vörös tintával telt üveg."

Jékli János detektív hallotta, hogy a tüntetők

„Éljen a ko
„Éljen a Sz
a detektívc
nem tudna
Részint ökö
terjedelmű
vagy boxere

Török K
hogy miért
közelharcot
korábbi val
„Kezünkben
rohantunk a
Sári Lajos a
el az ifjú r
tektívvel is.

Burschits
lomásában u
az orosz szo
zen tudták
mán utcába

Dr. Hives
árulja, hogy
csoportjána
bizalmas ú
szovjet fenn
Sajtóvállalat
csolatban be

Hogy a K
szervezett
formációt a
tudjuk meg
Szőke Lajos,
Igaz István,
György, Nus
tán, Zsinkó
Közülük Bir
sága ellenér
tett államel
pedig a nov
letartóztatá
Jenő gyanúsí
kedésnek, Sc

Major János rekonstrukciós rajza az 1974-ben talált fejedelek alapján

Szent férfialak (Bertalan apostol?) bal kezében eszköz nyelével, 85 cm

Szakállas próféta, 73 cm

Szakállas, köpenyes, kezében eszköz nyelét tartó szent férfialak torzója, 74 cm

Sisakot tartó heroldfigura százszorszépes övvel, babérkoszorú övezte fejjel, 85 cm (fotó Piros)

szöveg. A szék, az asztal, még maga a könyv sem mű, ezek csupán kényelmi-technikai feltételek a „mű" megalkotásához. Másrészt viszont a szituációnak az a szervezése, amely egyáltalán eljuttatta a „mű" küszöbéig, maga is olyan módon működtette Dr. Akárkit (minden szabadsága mellett), mint a mű létrehozásaiban az elemzésféle „támpontjai".

A „műélvezés" további lépései egy megállíthatatlan láncreakció elemeivé válnak, melynek során Dr. Akárki egész világát felfalja az a különös, egyre tágabb, de mindig hasonló mezőt átható mozgás, amelynek a mozgatója Dr. Akárki, de az irányítója egy külső Valaki, a szituációt megszervező Művész, illetve rajta túl az őt megszervező „X" faktor. Dr. Akárki ereje tehát egy olyan gépezetet mozgat – méghozzá úgy, hogy az egyre növekvő mértékben kisajátítja erején kívül egész belső világát is –, amelynek teljesen alárendelődik, és amelynek zsarnoksága alól csak akkor szabadulhat, ha egy önreflexió révén felismeri szerepét a modellben, és ő, aki eddig a gépműalkotás-szörnyetegért való volt – önmagáért valóvá válik. Ekkor és csak ekkor, a műalkotással való leszámoláskor képes meghaladni saját „eredendő" műélvező Dr. Akárki voltát. És ez az a lépés, amit Dr. Akárki minden műveltsége és jószándéka ellenére is képtelen megtenni, holott ez az egyetlen lehetősége arra, hogy a művet mint totalitást egészében magáévá tegye.

És ez nem csupán kihasználható lehetőség, hanem kötelezően kihasználandó, a mű szempontjából is, mert ez az ő kiteljesedésének feltétele, mivel a meghaladásáig mint „semmi" létezik, semmiségét nyilvánítja ki a semmivé tett Dr. Akárkinek.

Nézzük meg ezek után, menekülhet-e Dr. Akárki korábbi műalkotások élvezésébe vigasztalásul, azaz „kevésbé nyitott-e" egy impresszionista kép. Tagadható-e, hogy alávetve magát az alkotás fegyelmének, kénytelen a fenti séma szerint beavatkozni a műbe? – vagy beérheti kellemes szervérzéseivel, amelyeket úgy nyer, hogy a művész által adott kész olvasatot teljes homályos konnotációs holdudvarával együtt számtalanszor újraélvezi, gyönyörködve az egyedi műves formában, hiszen a bizonytalan jelentés számtalan különböző olvasatot tesz lehetővé? (Hála Dr. Akárki érzékeny lényének is.) A kérdés feltevésének módja előlegezi a nemleges választ.

Dr. Akárki ugyan kétségtelenül így nézi a „vásznat", de a művet a maga egészében éppúgy nem látja, mint a modern műalkotást. Az impresszionista mű is világmodell, noha Dr. Akárki nem tud erről, vagy ha tud is, csak elvontan, hiszen az iskolában és otthon megtanulta: hogyan formálta az impresszionizmus saját képére a közgondolkodást, míg maga is föl nem oldódott benne.

Vizsgáljuk meg, hogyan rendelődik alá Dr. Akárki egy impresszionista képnek, nevezetesen annak, amely mondjuk virágzó almafákat ábrázol. Az evidenciának tűnik (de ha nem is az, modellünk hogy almafákat ábrázol, hanem az a mód, ahogyan ábrázolja. Ennek a módnak három összetevője érdekes számunkra: 1. az aspektus, „ahonnan" a festő úgy lát; 2. az a felhívás, hogy a néző helyezkedjék a festő nézőpontjára, azonosuljon vele; 3. nézze a festő aspektusából az egész világot, amit csak láthat.

Az első összetevőben az az érdekes, hogy az érvényes szabályok alóli felszabadulás egyetlen módja, egyszersmind jele is; a másodikban az, hogy a „meghaladás" más számára is lehetséges, és ez a más vele bizonyos szinten azonosulni képes lény; a harmadikban pedig az, ami akkor derül ki, amikor Dr. Akárki először csak a valóságos almafavirágzást látja hasonlónak a képhez, majd lassan az egész életet ennek a modornak megfelelően stilizálja, egyre tágabb területeket engedve át belső világából, sőt maga az, aki ezt a folyamatot mozgatja, de megint csak nem ő az, aki irányítja. Innen kezdve ugyanaz a helyzet, mint az első modellben.

És most derül ki (remélhetőleg), midőn a két séma a leginkább rokonnak tűnik, a diszkrepancia. Az ugyanis, amit egy impresszionista modell tesz Dr. Akárkivel, őt büszkeséggel tölti el, és kellemes szervérzéseket eredményez nála, amíg a modern mű legalábbis felemásan, de inkább kínosan, megalázóan hatott rá.

A két műalkotás egyaránt „nyitott", a különbség tehát abban van, hogy a művész milyen módon szembesíti a nézőt ezzel a nyitottsággal. Az impresszionista festő úgy is el tudta érni a nyitottságot, hogy a műbe úgyszólván belecsalta az anyagát és mozgatóerejét hozzáadó Dr. Akárkit, anélkül hogy drasztikusan kényszerítette volna a szolgálatra. Ezt azzal érte el, hogy lehetségessé tette, hogy a mű kiteljesedésének folyamata a műtől való térbeni és időbeni elszakítottságában valósuljon meg, a néző a képet pusztán mint kellemes külsejű tárgyat, és ne mint falánk szörnyeteget nézze, mint műtárgyat, a világ egyéb tárgyaival össze nem téveszthető szépet, ellentétben a modern mű példájaként megjelenő szék-asztal-könyv „kompozícióval". Másrészt az egyén impresszionista kisajátítása felmentette az egyént a világ szabad, motiválatlan, önálló elsajátításának terhe alól.

A „modern" mű, éppen ellenkezőleg, már a műélvezetet a szabadság miatti vezekléssé tette, és nemhogy nem adott új szabályt, példát a világ elsajátítására, de visszavont minden előzőt is.

TORMA ANDRÁS

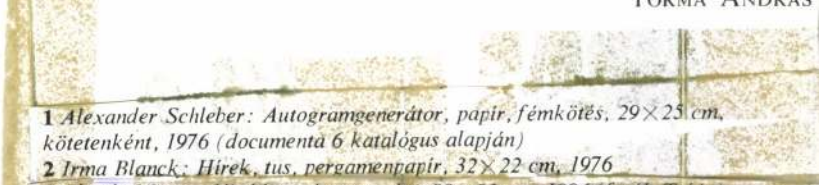

1 *Alexander Schleber: Autogramgenerátor, papír, fémkötés, 29×25 cm, kötetenként, 1976 (documenta 6 katalógus alapján)*
2 *Irma Blanck: Hírek, tus, pergamenpapír, 32×22 cm, 1976*
4 *Claude Monet: Vízililiomok tava, olaj, 90×92 cm, 1904 (fotók Tahin)*

Major János

A grafika művészetének 1945 után történt további fejleményeiről Passuth Krisztina számol be.
Tanulmányát az itt megnevezett művészek alkotásainak egy-egy reprodukciójával illusztrálja:
Kassák Lajos, Bálint Endre, Korniss Dezső, Gyarmathy Tihamér, Deim Pál, Gross Arnold, Kondor Béla, Lakner László, Kass János, Maurer Dóra, Major János és Pásztor Gábor.
A folyóirat megemlit több külföldi kiállitást: a St. Louis Art Muzeum tárlatának grafikai anyagát , Dürertől Jasper Johns-ig, James Ensor, Alphonse Mucha, Toulouse-Lautrek és több más művészt.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. febr.7. XXIII.éf. 7. sz. 6. lap.

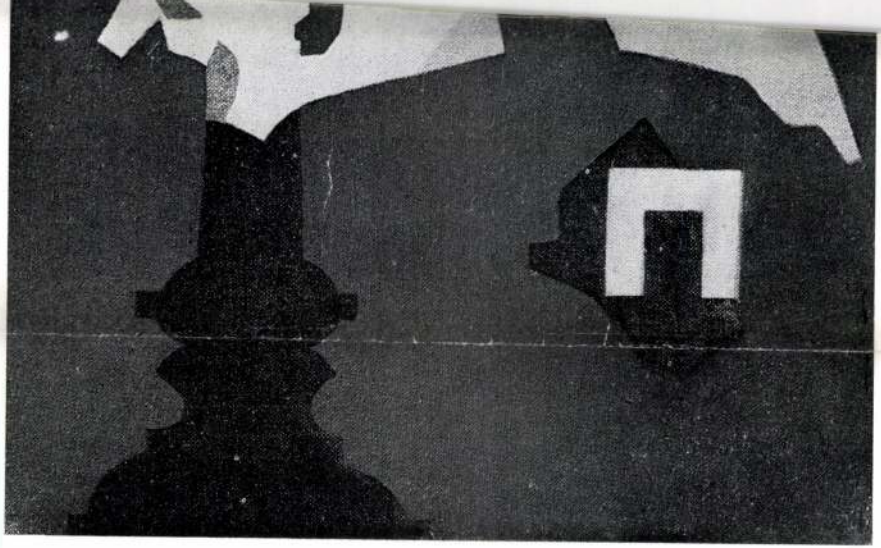

Bálint Endre: Szomorú ünnep

MAJOR JÁNOS

Frank János: Jóva bist mülemel

Bp. Nagyoldi 1975

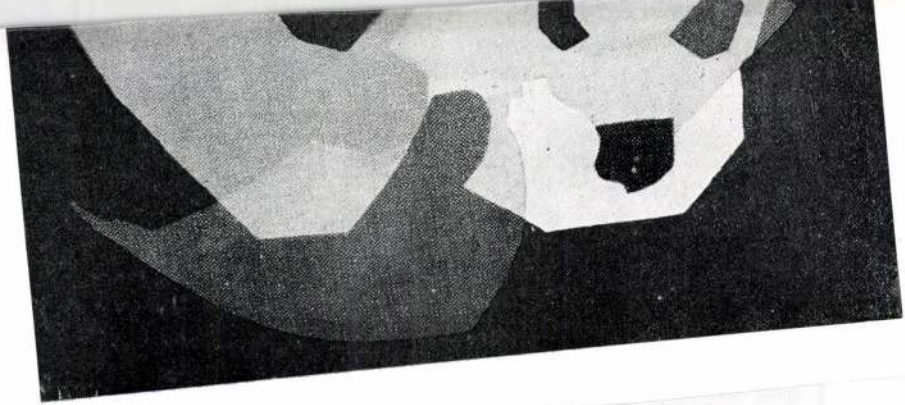

Major János: Önarckép

Major János

1.-

A grafikai eljárások különféle változatainak kelet-európai történetéről, s ezzel kapcsolatban magyarországi fejlődéséről is beszámol a New York-i "Print Review" c. közismert folyóirat.
Bodri Ferenc: "Grafikánkról New York-ban" címmel ismerteti a kiadványból Pataky Dénes tanulmányát, mely számot ad 1530-tól 1945.-ig e művészeti ág utjáról is egyben bemutatja: Szelepcsényi György, Tischler Antal, Morelli Gusztáv, Barabás Miklós, Olgyai Viktor, Komjáti Gyula, Buday György, Rudnay Gyula, Uitz Béla, Moholy Nagy László, Derkovits Gyula és Barcsay Jenő alkotásának egy-egy reprodukcióját.
Élet és Irodalom, Bp. 1979. febr. 7. XXIII. évf. 7. sz. 6. lap.

Major János grafikai színrekonstrukciói

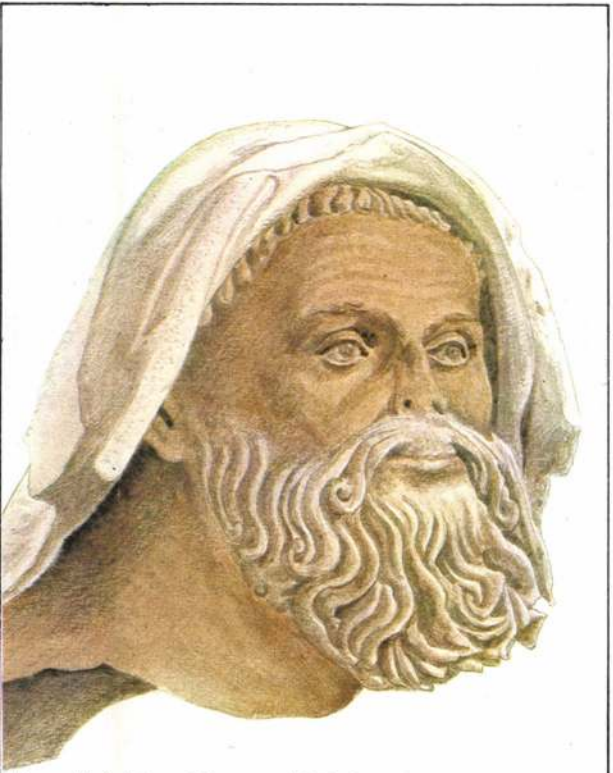

Szent férfialak (próféta?) csuklyás feje, a váll- és a hátrész egy darabjával, 17 cm

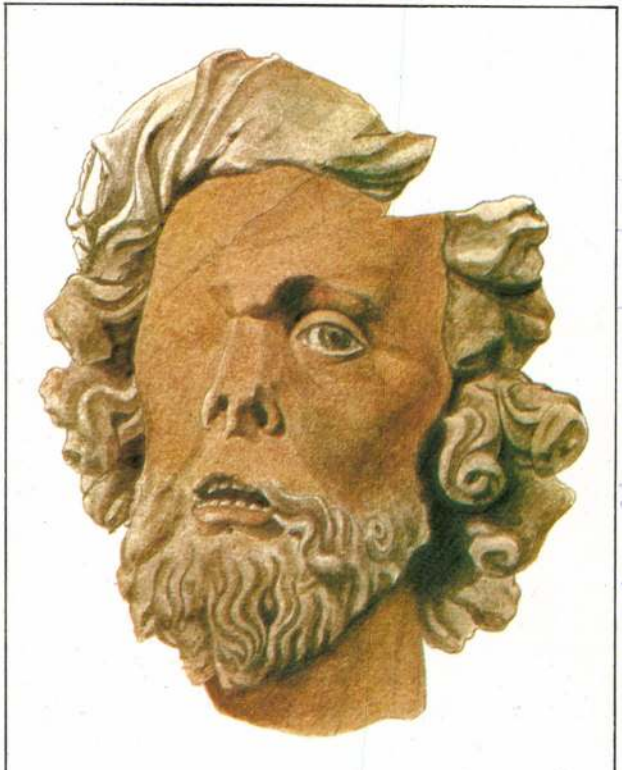

Szakállas férfifej nyitott szájjal, 26 cm
Major János grafikai színrekonstrukciói, Tihanyi B. fotói

1021

Vásárhelyi művészet I.*

Mítosz és valóság

„Mert növeli, ki elfödi a bajt." (ILLYÉS GYULA)

Ritkán adatik meg élő embernek, hogy egy mítosz eleven részese legyen; ritkán léphet tegnap-még-volt hősök lába nyomába, áldozhat ki sem hűlt oltárköveiken. Áhítat és nagy elszánások, csodálat és lelkesedés, igaz és tiszta szándék hozzák ilyen helyekre. Aztán, megvetve lábát a megszentelt földön, szembe kell nézzen a valóval: vizet fakasztó szándéka elé táruló sivataggal, győzelme elé tornyosuló hegyekkel. És végül magával a mítosszal.

Amikor jó másfél évtizede – mint frissen végzett festőnövendék – Hódmezővásárhelyre telepedtem, a várost elsősorban *Németh László* tanulmányaiból és az *Égető Eszter*ből ismertem, főiskolás művésztelepeim nyári egy hónapjait pedig a külső területeken töltöttem; letelepedésemhez a természeti környezet adott indítékot. A „vásárhelyiség" fogalmát velem – éppúgy, mint az ország olvasó embereivel – Németh László ismertette meg. Ő maga már a hu-

régen még egy egész ország szeme szegeződött – különféle indulatokkal –, mint a legizmosabb ígéretére az új rend adta lehetőségeknek képzőművészetünkben. A *Hic Rhodus, hic salta!* bizonyságtételét várták tőlük azok, akiknek szívügyük volt a magyar kultúra, s a kezdeti időszak valóban jót ígért. E sikeres nyitány után azonban két út látszott valóban továbbjárhatónak, azaz – mint látni fogjuk – igazából csak egy lehetett volna az, de a művésztelep fiataljai mégsem ezt választották. Hogy miért nem, arra választ egyedül ők adhatnak – elsősorban önmaguknak. Mert az összes problémák gyökerei láthatók, csak egyszer végre föl kell tárni őket, minden szépítés nélkül.

Vásárhely példája azért is fontos számunkra, mert a város – mint már annyiszor – ismét kísérleti laboratóriuma lett a múlt és jelen, sőt a bontakozó jövő történelmi összecsapásának, sorsfordulójának: Németh László, ha megéli, bizonnyal újabb tanulmányhoz elegendő nyersanyagot talált volna benne. S mint annyiszor, a vásárhelyi példa ezúttal is túlmutat saját problémakörén: tanulságai a fel-

Major János

1973.áprilisában a müvész kiállitást
rendezett a KFKI KISZ Klubban.

Bereczky Lóránd: Évtizedes léptekkel.....
Müvészet,1980.októner 2.lap.

Major János

A Galerija Savremene Unjetnosti Zágrábban
a Tendencije 5 kiállításon részt vett
a művész.

Bereczky Lóránd: Évtizedes léptekkel....
Művészet, 1980. október - 2. lap.

Magyar János

1973 augusztusában a müvész kiállitást rendezett a New Reform Gallery, Aalst Antwerpenben.

Bereczky Lóránd : Évtizedes léptekkel.....
Müvészet, 1980. október - 2. lap.

Major János

1973 juniusában kiállított a művész
a Galántai György kápolna-műtermében
Balatonbogláron.

Bereczky Lóránd: Évtizedes léptekkel.....
Művészet, 1980. október - 2. lap.

Major János

A nemzetközi fotókiállitás résztvevője volt
a művész a Kunsthalle-ban Sodertölje-ben.

Bereczky László: Évtizedes léptekkel.....
Művészet, 1980. október - 2. lap.

Major János

A MŰEGYETEM Irirnyi utcai kollegiumában
1968. áprilisában rendezett kiállitáson
részt vett a müvész.

BEKE LÁSZLÓ: Dátumok a magyar avantgarde müvészetről.
MŰVÉSZET, 1980. október - 20. lap.

MAJOR JÁNOS grafikus
Budapest, 1934

Ék Sándor növendékeként végzett a Főiskolán 1959-ben. 1961 óta kiállító művész, egyéni tárlata 1969-ben volt a Fényes Adolf Teremben. Szerepelt a mai magyar grafika bécsi, esseni, kieli, berlini, moszkvai és kölni bemutatóján. 1966-ban Bécsben, 1968-ban Vignolában és Essenben nyert nemzetközi díjat. - Zaklatott vonalak, éles kontrasztok, karikaturába hajló ábrázolásmód, kegyetlen őszinteség önmagával és a világgal szemben, jellemzik alkotásait. Elsősorban a dolgok érzelmi oldala fogja meg, érzékenyen reagál a valóság legapróbb rezdüléseire is.

Művészéletrajzok 1975

Major János grafikusművész

A hatvanas évtized a hazai grafika nagy korszaka volt. Szinte egyidőben lépett pályára Kondor Béla, Major János, Würtz Ádám.

(-megay): Néhány könyvét sok pályatárs életműnek elfogadná.

Magyar Konzervipar, 1976. dec. 22.

Major János
Grafikus

Bécsben az osztrák nemzetközi grafikai Biennalen részt vett, 1966-ban díjat nyert.

- emer - : Grafikai biennálék 1972.
Művészet, 1973.julius - 39.oldal

Major János

Németh Lajos könyve, a „Modern magyar művészet" átfogó képet ad a képzőművészetnek arról az időszakáról, mely az 1890-es évektől napjainkig tart. Szaggesztív és érvényes jellemzését nyújtja a XX. sz. kiemelkedő egyéniségeinek. Könyvében ír a művész munkásságáról.

D.I.: Új művészeti könyvek.
Vigilia, 1969. febr. 131–132 old.

Major János grafikusművész

Grafikai kiállítás nyílt meg szombaton a Gák István Galériában „Forradalomról forradalomra – képek a Magyar Tanácsköztársaság történetéből" – címmel, melyen a művész rajzai láthatók.

Magyar Nemzet, 1969. márc. 2.

Major János

Objektiv v.szubjektiv okokból hiányzó
művészek között neve említve

Németh Lajos:Reflexiók a XI.Magyar Képzőművészeti
Kiállitásról /Kritika 1968/6/

Kritikák és képek Bp.Corvina 1976 303.old.

Major János

Beke László írása

„Bevezetés Major János szülőfelvételeihez"

Fotóművészet 1972/4

Kritikát és hejsel 1976 Bp. Corvina

400. old.

Major János

„Kun utcai tűzoltóság tornya", „Önarchép" (1969)

c. művei említve

Beke László: Fotólátás az új magyar művészetben

Kritikát és lépet Bp. Corvina 1976.

397. old.

Major János

„Város" 1965. Kőrlenc 30x24 cm

163. tép.

Kritikák és képek Corvina Bp.1976.

Major János

Major János több arcból
össze „fotózott" ő narchépe
szerepel a hatvani tárla-
ton.

Szabó Júlia: A fotó mint a képzőművészet...
Művészet, 1978. március – 29. lap.

Major János

„Lao-Ce példázat"
(repro)

Takács József: Internacionalis tevékenység...
Művészet, 1978. március – 31 lap

Major János, festő

L: Deim Pál

Lóska L: Vázlat a... 24-29.

Mozgó Világ, Bp. 1978. dpr. IV/2.

Major János
grafikus

Major János ö marchipe, a látvány
és valóság problémájával szembeszt,
igen sulleemesen.

_____: Major János grafikai munkássága.
Müvészet, 1974. szeptember - 21.oldal

Major János

Szitanyomat. (fotó)

Szabados Árpád: Metrés és montázs 43 p.

Major János

Önarckép

Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972

Major János

Tanyai humoros rajzokat állított ki a Fényes Adolf Teremben (1969. IX. 26 - X. 10.).

Képzőművészeti Almanach 3, Gorsium 1972, 60. l.

Major János
grafikus

v a Fényes Adolf terembe szerepelt
/miállításon/
Keserű Ilonával és Bencsik Jánossal
/1967./

Képzőmův. almanach 3. 60.
Corvina 1972

Major János

~~fs~~ grafikus

„Ōnarchép"

Repr.

Képrőmű v. Almanach 3

Corvina 1972.

Major János

A Corvina Kiadónál,-"Metszés és nyomtatás" cimmel- jelent meg Szabados Árpád grafikusmüvész könyve.
A müvet Frank János ismerteti, s felsorolja a benne szereplő müvészeket, közöttük a müvészt is.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. ápr. 28.
XVII. évf. 17. sz. 13. lap.

MAJOR JANOS, grafikus

Szabados Árpádnak "Metszés és nyomtatás 1972/című könyvébe az emberiség egészének képzőművészettörténeti anyagából meriti illusztrációs anyagát. Így pl.: japán gyermek grafika, Miró, MAJOR JÁNOS, stb. művei szerepelnek közöttük. 103. oldd

S. NAGY KATALIN: Könyvekről-----Műhelytitkok 101. oldd

VALÓSÁG, a TIT. folyóirata, 12. sz. Bp.

Major János grafikus

„Önarckép", 1969.
(repr.)

Művészet, Budapest, 1974. 9. 21. old.

Major Jairus

Részt vett a Műszaki Egyetem R. kollégiumában rendezett kiállításon

Vadas József: Új magyar avantgarde?

Új írás 1971/5 100 old

Major János

Maurer Dóra, Méhes László, Pauer Gyula, Szentjóby Tamás, Tót Endre, Attalai Gábor, Bak Imre, Erdély Miklós, Gáyor Tibor, Jovánovics György, Lakner László művészeket sorolja fel Klaus Groh: "Actuelle Kunst in Osteuropa" c. -Kölnben megjelent- antológiájában, mely a keleteurópai szocialista országok uj, művészi kezdeményezéseiről tájékoztat.
Beke László, a párisi "Magyar Műhely"-ben közölt tanulmányában ismerteti a művet.
Timár György: "Manipulált hangyák" cimmel, -a lap május 4.-i számában- megjegyzéseket füz Beke László elemzéséhez, ami éles vitát váltott ki a két cikkiró között. A választ, a lap juni. 8.-i száma "Csak a hangyák?" c.-el közli.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. juni. 8. XVIII. évf. 23. sz. 2. lap.

Major János

grafikái egészítik még ki a Fényes Adolf Terem együttesét, ha ugyan ezt a kifejezést nem inkább azzal kellene felcserélnünk: koronázzák meg, teljesítik ki a tárlatot. Mert Major grafikái vonzó gondolatgazdagságukkal és taszító, gyötrelmesen őszinte „csúnyaságukkal" felejthetetlen művek, külön világot alkotnak nemcsak e kiállításon, hanem talán az egész magyar művészeten belül.

Ő is a szecesszió és az eklektika felelevenítésével kezdte, ezt egy 1960-as „Mata Hari" című rajza igazolja. De hol van ma már Major a stiláris játékoktól? Mata Hari izgatóan ósdi legendája helyett rátalált azokra az emberi vonásokra, amelyek minden újsághír, botrány vagy szenzáció nélkül is tényszerűen ósdiak. A lebontásra ítélt, de még le nem bontott körutak mö-
...tti bérházak élete látszik ezeken
...zokon, és az a belterjes, re-
...nül önmaga körül forgó
...lág, amelyet Major ki-
...al a lélek mellék-
... E művek ar-
...essük el ez
...szicho-

Beszélgetni aka-
— Mégsem.
— Pedig azt mon
— Nem szer
— Akkor mi
Hogy minden
menj? Biztosan
— Szeret?
amennyit felté
utoljára, csökö
ja, ha minden
gyél, találkozh
maradjak nála
— Ezt kital
tiú. Mert nem
— Igen, mif
— Velem v
akarsz ennyire
— Semmit s
— Hát akkor
, A legköze
mész?
kispolgári v
mélet
helyiségeiben szatirá
mélet
ra indítanak, hogy tün
elavult életforma minden p
lógiai torzulását. Major közben a
bonyolult lélektani helyzetektől az
egyszerűbb kompozíciók felé fejlő-
dik. Újabb rajzai között már olya-
nokat is találunk, amelyek egy-egy
építészeti motívum szuggesztív raj-
zával adnak tökéletes szociológiai
metszetet.

Első önálló kiállítása
Budapesten 1970-ben nyílt meg

Major János
grafikus

M.D.K

Részt vett a tárlaton.

Kenessei András: Nagy mázás kiállítása
Művészet, 1968. augusztus – 43 kap.

MDK

Major János

Anyám, szül. Norberger Friderika

/repr/

Népművelés 1967 dec.

Major János

Város 1966 /repró/.

Németh Lajos, drodem magyar múmúl
Corvina 1968

146.f.

Major János
grafikus

Kedvelt kifejezési módja a sokszorosító grafika. Különleges technikai eljárással dolgozik.

Frank János: Major Jánosnál
Élet és Irodalom, 1967. május 6-8 lap.

M.D.K.

Major János
grafikus

A „Scharf Móricz emlékezete" ciimű
karcsa a valóságot megtévesztően
utaízó technikával készült.

Frank János: Major János-nál
Élet és Irodalom, 1967. május 6 - 8 lap

Major
~~Frank~~ János
Grafikus

M.D.K.

Az utolsó időben készült a
tiszaeszlári tárgyú kompo-
zíciója.

Frank János: Major Jánosnál
Élet és Irodalom, 1967. május 6 - 8 lap

Major János

Frank János: Major Jánosnál - Élet és Irodalom, 1967. máj.6.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

83. l.

M.D.K.

Kettes számu cédula.

Major János

Rajzain.."a lebontásra itélt, de még le nem bontott körutak mögötti bérházak élete látszik... és az a beteges reménytelenül önmaga körül forgó kispolgári világ, amelyet a müvész kiméletlen szatirával a lélek mellékhelyiségeiben ábrázol."

Élet és Irodalom, Bp. 1969. okt. 4.
XIII. évf.40. sz. 9. lap

Major János
grafikus

„Torony". 1969.
„Gigasor". 1962.
„Anyám: szüldett
Morberger Friderika" 1960.

repro

_____: Major János grafikai munkássága.
Müvészet, 1974.szeptember - 21.oldal

Egyes számu cédula. M.D.K.

Major János

A "Képzőmüvészet" c. rovatban Perneczky Géza: "Magyar Pop-müvészet" cimmel ir több kiállitásról, -közöttük a müvész alkotásairól is. "..grafikái vonzó gondolatgazdagságukkal és taszitó, gyötrelmesen őszinte "csunyaságukkal" felejthetetlen müvek, külön világot alkotnak nemcsak a kiállitáson, hanem talán az egész magyar müvészeten belül."

Élet és Irodalom, Bp. 1969. okt. 4.
XIII. évf. 4o. sz. 9. lap

Major János

a tragikusan világélményt öntépő öniróniába feloldani akaró etikai tépelődés

Képjönnév. Almanach Bp. 1969. 28. o. Németh:

Mai magyar grafika

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Major János

Groteszk jellegű grafikákkal csoporthiállításon szerepelt a Műszaki Egyetem Diákotthonában (1968. IV. 12 – IV. 26.).

Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 69. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XII. Zugligeti u.11-

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvata
és a könyvtárra vonatkozó szab
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . .hó.

Major János

Az amszterdami Kristiaan Galériában többekkel együtt az ő lapjait is bemutatták (1968. III. 5 – III. 28.), majd 1968. VI. 15-én Tillburgban a Holland Festinál keretében.

Képzőmű. Almanach 1. Corvina 1969, 71. f

Major János

A temetők lehangoló látványát hosszu cikkben fejtegeti Vadas József: "Halandó müvészet" cimmel.
A müvész nevét "egy nagyszerü fényképsorozatá"-val kapcsolatban emliti meg, mely képet ad a temető siremlékeiről, "a klaszszkus sémákat ügyetlenül utánzó szobrokról" emléktáblákról.

A fenti c. cikket lásd: Lajta Béla nevénál.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. május 14.
XXI. évf. 2o. sz.12-13. lap.

Major János, grafikus

L: Kő Pál

Láncz Sándor: Képzőnű vészeti krónika 68-73 o.

Jelenkor, Pécs 1977. jan. 1/XX.

Major János
grafikus

A művész 1962-ben készült „Csigasor" című lapja akár a pop-artéhoz hasonló asszociációkat keltheti.

_____: Major János grafikai munkássága.

Művészet, 1974. szeptember - 21.oldal

Major János
grafikus

„Önarchép", 1969.
„Egy dumántúli mandulafáról."
} repro

Kanálsson Gábor: Major János grafikai munkassága.
Művészet, 1974. szept. ~~xxx~~. – 21 lap.

Major János
Grafikus

Major János művei réz metszetek, réz és vaskarcok, cenzurarajzok. Major János moralista, művein részben részben tompítja, részben hangolultabbá teszi ítéletét.

_____: Major János grafikai munkássága.
Művészet, 1974.szeptember - 21.oldal

Major János
grafikus

Major egyik rajza az „Anyám, született Morberger Friderika" nem a hagyomanyos anyaság ábrázolása.

_____: Major János grafikai munkássága.

Művészet, 1974. szeptember - 21.oldal

Major János

1969-ben az IPARTERV" dísztermében
kiállitása volt a müvésznek.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde művészetről.
MŰVÉSZET, 1980. október - 20. lap.

Major János

A fiatal nemzedék rangos képviselője a grafika műfajában. Foglalkoztatja a modern képző művészet új látáskultúrájának grafikai átírása /Város 1966/.

Németh Lajos: Modern magyar művészet
Corvina 1968
148. l.

Major János

A grafikai „új hullám" egyik képviselője. Jellemzői az etikai tépelődés öniróniába oldottan, tragikus világélménnyel a háttérben.

Németh Lajos: Mai magyar grafika, kiállítás a MNG-ban; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 28. l.

MDK

Major János

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1968 febr.29

Major János, grafikus

L. Szabó Vladimir

P. Kiss J. Egy anakronizmus változásai 7.

Nep szabadság Br. 1980 okt. 17.

Major János: Anyám, született Morberger Friderika, 1960
(Fotó: Petrás)

Major János

zben ta-

a törté-
e deter-
vagyunk
; erre a
nészetén
et, mint
alakítja

ett Mor-
yos iko-
iába ke-
ő gyer-
nőt áb-
kit a csa-
bizarrul
lnia kell,
gével az
atottság
eredet
m eddig

l, amely
sít igen

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 — 9
MŰVÉSZET
Budapest

Major János

szellemesen; avval a nyilvánvaló, de általában elidőzésre nem méltatott ténnyel, hogy testünk egyéb részeitől eltérően arcunkat csak tükörből nézhetjük. Ezt a különálló fejre és testre bontott önnézést a köldöknézéssel, a misztikus szemlélődéssel asszociálhatnánk, Major azonban kizárja ezt az önirónia gesztusával, nem enged többet látnunk tárgyszerű ábrázolásnál.

Ezzel a végletességgel, amellyel elutasít nemcsak konformizmust, hanem az élet színeit is, mindazt, ami elvonhatná a figyelmet a problémáról, amelyre koncentrál, Major nem áll egyedül. A radikális magatartás, tehát a *mai* mondanivaló feltétlen akarása az ő esetében is az egyetemességről való lemondást jelenti; e tekintetben nemzedéki problémát képvisel. A teljesség említésére a mai

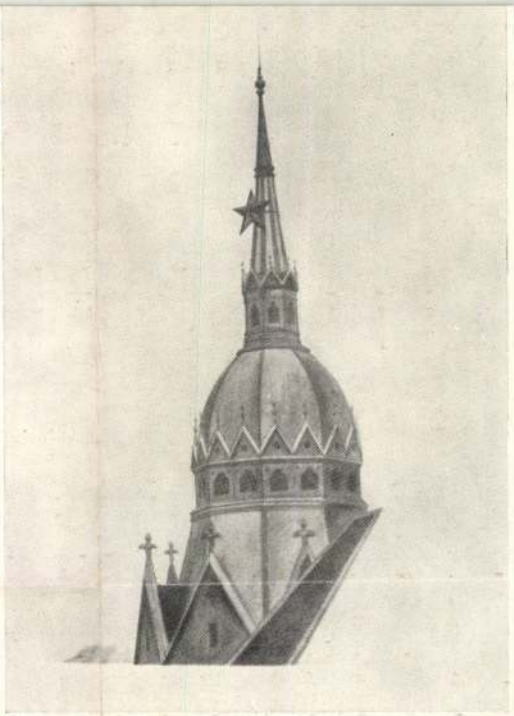

Major János: Torony, 1969 (Fotó Petrás)

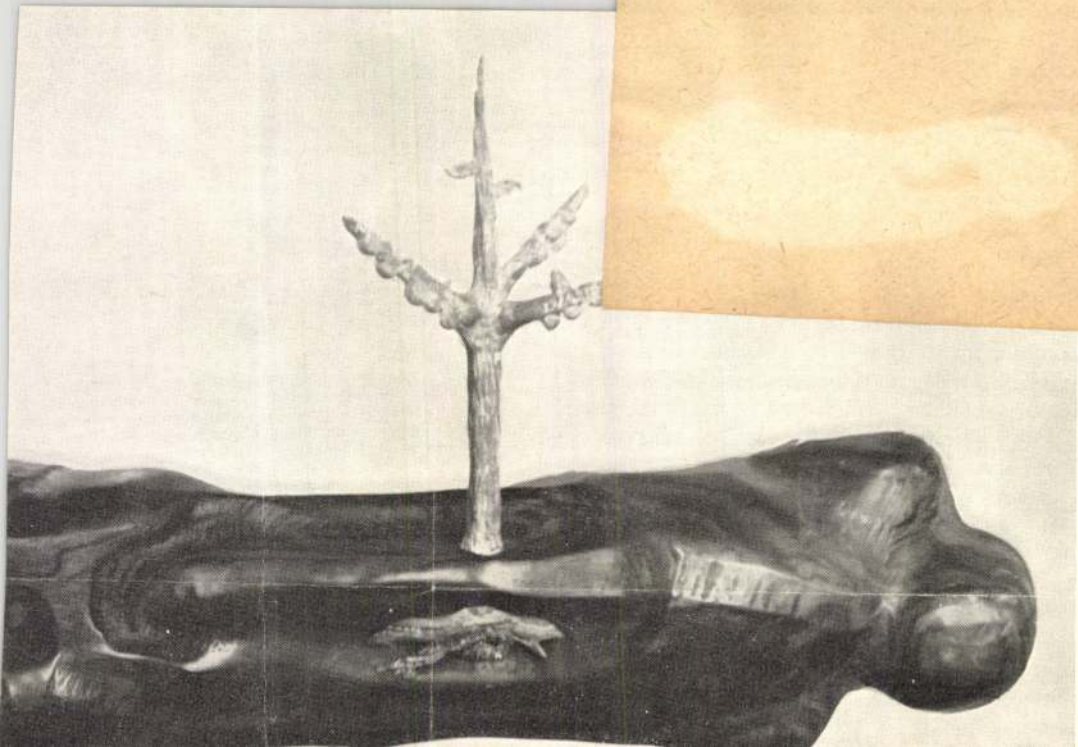

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1975 JAN 18

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
Major János

1021

Major János: Fej

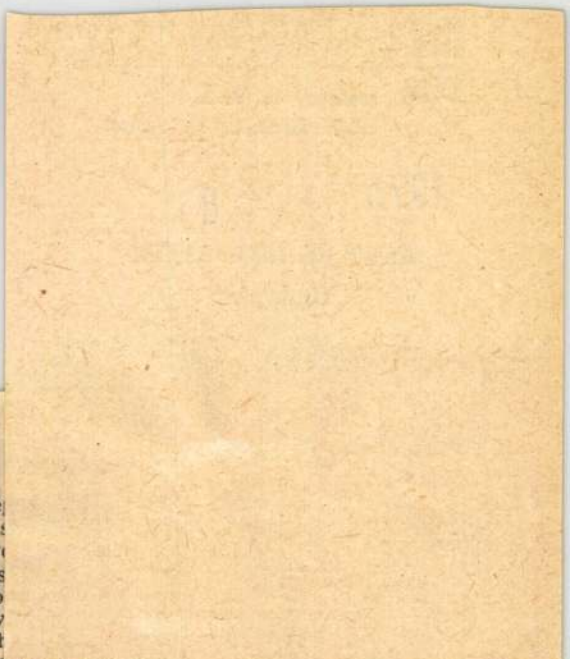

többször kilé
vészet útjai
zóbbak, bony
ropai fejlődés
félébb tudato
tések felé ny
maga az is, h
határozható r
zünk, nem a fejlődés egy korábbi, „naivabb" szintjén lépett fel, hanem éppen a legutóbbi időszakban, a múlt század vége óta, egyidőben a legtudósabb és legezoterikusabb vállalkozásokkal, nem egyszer azok társaként? Talán mert ezek a nagyon is teoretikusan megalapozott törekvések is a nagyobb naivitást keresték a művészetekben. Ha muszáj (még pedig a festészetről beszélőnek is el kell követnie valamiképpen a kategorizálás egyéniségelleni merényletét), ha tehát muszáj, mert muszáj, meghatározni valamiképpen, e festményeket és rajzokat leginkább e naív festészet keretében utalhatjuk. Anélkül, hogy — ezt mégegyszer hangsúlyozom — pontosan meg tudnánk határozni, mit értünk naív művészeten. Hiszen egyrészt naivitás nélkül egyáltalán nincs művészet; másrészről viszont, tudatosság és szellemi tevékenység nélkül sincs. De a naívnak nevezett festőknél valamiképpen megrövidül az út elképzelés és megvalósítás, lelki tartalom és képi formálás között. Kiszorulnak a folyamatból a külső vonatkozások, az önkontroll és a társadalmi kontroll figyelembevétele egyaránt, a különböző többé-kevésbé tudatos elvárások, és önmagunk elfogadtatásának

nyes és szugges
belénkvésődő vo
zom magam. Ne
ni magam a szá
én magam meg
gyeltek, mindny
ségekre bukkant
néztek, akkor
szemben sem ma

A képzőművés
legmegszokottabl
a mindnyájunk
le egy másfajta,
és átrendezett lá
vészet ősibb és
egyesek a nem-l
vány nyelvére. N
zolásához veszik
játos többletét;
fejezéséhez veszi
bizonyos formae
az ilyesfajta, me
sőséges és spont
éppen a képzőm
becsülést jelentő
Gerlóczy Sári sz
kenynek bizonyu
lan és merész, e

Major János

A 36 magyar festő és grafikusművész bemutatkozása alkalmával az esseni Folkwang Múzeumban (1968. V. 10 – VII. 14.) a Múzeum grafikai II. díját kapta.

Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 71. l

Major János

Anyám, született Morberger Friderika, ceruzarajz,
350 × 250 mm

Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 190. l.

Frank János: Szóra bírt műtermel
Bp. Megvető 1975

MAJOR JÁNOS

(A képzőművészek rendkívül nagy megbecsüléssel emlékeznek vissza az arra érdemes egykori tanáraikra, de hogy egy fiatalembert mesterükként tiszteljenek, ritkán esik meg. Ilyen Major János. Major a legszigorúbb – olykor kegyetlen – zsüri előtt, a művésztársak véleményével kapta meg a legelső besorolást. Mesterüknek tisztelik a náluk, jóllehet, fiatalabb kollégát. Grafikus, rézkarcoló – ide számítom e művészeti ág változatait is. Kiállítása nem volt, néha részt vett a fiatalok tárlatain egy-egy lappal, tudjuk róla, hogy a bécsi Europahaus 1966-os Nemzetközi Ifjúsági Kiállításán II. díjat nyert. Visszahúzódó művész, talán nem is külső okokból. Visszatartja a szerepléstől túl erős, túl szigorú önkritikája, őszinte szerénysége. Neki van mire szerénynek lennie. Vigyázat! Az önmagáról tett tartózkodó kijelentéseit kritikával kell fogadni! Ezért is írtam róla cikket.)

– Ritkán látom munkáidat a tárlatokon.

– Igen, mert kevés van. Illetve kevés olyan, amit kiállítok vagy kiállítanék. Rendszeresen dolgozom, de rossz szokásom, hogy az olyan karcok lemezeit, melyekkel elégedetlen vagyok, újra átdolgozom, teljesen lecsiszolom vagy eldobom.

– Akkor érdekelnének ezeknek a nyomatai. Akármilyenek. Láthatnám?

– Sajnos nem. Azokkal befűtök.

– Hogyan lesz valaki, mint te, sokszorosító grafikus?

– Festőnövendék voltam a főiskolán, amíg ki nem tettek, de nem is ez volt az érdekes. Hanem, hogy egy év múlva a grafikai szakra vettek vissza. Véletlenségből lettem grafikus. Most már úgy

látom, nem is lehetett volna másképpen. Nem is festek azóta. És tulajdonképpen mindig a legnagyobb szerelmem volt a régi német grafika; Dürer, Grünewald . . .

– És miért maradtál meg ennyire hűségesen a sokszorosító művészetek mellett?

– Ezen a módon tudom magam a legjobban kifejezni. Arra, ugye, nem is gondolok, hogy fessek, de a rajzaimnál is közelebbinek érzem a rézkarcot. Egy munkáról száz, akár ezer levonatot készíthetünk, és valamennyi eredetinek számít. De a sokszorosításnál nem is a gazdaságosság az elsődleges. Olyasmi ez, mint a könyvnyomtatás: sokszorosított igazság. Már a puszta, csiszolatlan lemez levonatának is van egy sajátos tónusa; ha nincs rajta egyetlen vonal, akkor is. Olyan hatású grafikai felületet ad ez, mint a külváros füstös levegője. Ez az én világom. Ez adhatja már a hátteret is.

– Eddig tehát még üres a lemez.

– Van egy szenvedélyem, a technikai kísérletezés, noha ez nem fedi, nem egészen fedi a művészi alkotás fogalmát. Bármilyen anyag kerül a kezembe, arra gondolok, hogy lehet-e vele elérni a műfajomban valamit. Szeretek olyan anyagokkal dolgozni, melyek könnyen elérhetők, mint a szarvasfaggyú vagy a padlóviasz. Gyártottam magamnak különleges vésőket, a műhelyemben kis üvegekben vannak olyan vegyszereim, melyeknek az alkalmazására magam jöttem rá. Izgatott, hogyan lehet a felületet megmunkálni a lemezen. Például egy „cuppantást" olajfestékkel könnyű elérni, de én megpróbáltam a réz- vagy a vaslemezen. Egyre inkább használom a vaslemezt, pedig a hasonló acélmetszet-technikát már elavultnak tartják. Nemcsak azért veszek a réz helyett vasat, mert olcsóbb. Egészen más művészeti hatást érhetek el vele, éppen a

másfajta fizikai és kémiai tulajdonságai miatt. Mintha férfiasabb művészet volna a vaskarc. A vonal világosabb, egyértelműbb.

Egy időben elsősorban a technikai problémák izgattak. Most már nem ezek a dolgok érdekelnek, hanem elsődlegesen a tartalmi. De valószínűnek tartom, hogy az eljárások tanulságait fel fogom használni.

– Hogyan alakult ki ez a művészet, melyet az újabb lapjaid képviselnek? És hogyan tovább?

– Koffán Károly korrektúrái ébresztették fel bennem az érdeklődést. Nem is a sokszorosító grafikai technikákat tanultam tőle, hiszen nem is voltam a tanítványa, csak gyakran fordultam hozzá tanácsért, segítségért. A legfontosabb, amit Koffán mestertől tanultam, hogy elsősorban magamat kell keresnem.

A legjobban hatottak rám Dürer és Kondor Béla. Dürer nyomán akkor a gótikus vonalvezetésre törekedtem. Konstruktivitásra, de nagyon tiszta rajzra, düreri realizmusra, de már akkor is a mai embert, a mai tájat akartam kifejezni. A másik nagy hatás volt a Kondor-féle stilizálás, az a nyers igazmondás, az az atmoszféra, ami olyan szuggesztív Kondor Béla műveiben. Viszont – mint a lapjaimon látható – stilárisan sohasem követtem Kondort.

Néha úgy látom, hogy a szándékaimat nem tudom keresztülvinni. Az utóbbi években olyan tervek foglalkoztatnak, olyan ötleteim vannak, melyeknek a kifejezési eszközeit még nem találtam meg. De talán a megoldás küszöbéig már eljutottam.

(Major grafikáinak is vannak korszakai, minden korszakot azonban mindössze egy-két mű képvisel. Most már tudjuk, hogy azért ilyen kevés, mert a sorozat többi lapját megsemmisítette a művész. De érettségük is jelzi, hogy társai vannak, hogy voltak, hogy volt mögöttük valami. Gondolatokat és az azokat követő gondola-

tokat, asszociációs ugrásokat rögzíti a papír itt, de Major szürrealizmusa nem doktrinér, úgy látszik, megfogadta mestere szavát, hogy mindenütt magát kell keresnie. Ezek a művek nem gyönyörködtetnek, sőt taszítanak, de a nézőt, a passzív felet mindenképpen magukkal ragadják. Mondanivalója súlyos, s ezt nem enyhíti a rezignált irónia sem. Újabban a montázstechnikát transzponálta Major minden ragasztás nélkül egy lemez nyomatába. Látszólag összedobált elemeket hoz egységbe. Bonctani ábrát, a W. C.-lehúzó láncát, az újságszöveg-kivágás antikváit és a sírkövek héber betűit vagy Tiszaeszlár problémáját irodalmias felvetése után, képzőművészeti nyelven.

(1967)

Major János

meghökkenti a nézőt olykor müveivel igy például "Anyám, született Morberger Friderika" cimű grafikájával. Rajzain, rézkarcain biztos tudás és stilus nyilvánul meg.

Sölymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest, 1972. 22 l 19 l.

Major János

Reprodukciók:

111.sz. Város, 1965, rézkarc, 295 x 242 mm.

112.sz. Anyám, született Morberger Friderika, 1960, ceruzarajz, 350 x 250 mm.

Solymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest, 1972.

1966-ban Bécsben szerepelnek művei és II dijat nyer. 1968-ban a Nemzeti Galéria grafikai, és a Stúdió jubileumi kiállitásán és a moszvai magyar tárlaton vett részt.

Solymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest, 1972.

Major János 1.

1934-ben született Budapesten. A Képzőművészeti Főiskolát 1959-ben Ék Sándornál végezte. A Miskolci Grafikai Biennálék és a Fiatal Képzőművészek Stúdiója kiállitásainak állandó résztvevője.

Solymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest, 1972.

Major János

a formailag dadaista és szürrealista gyökereket éreztető „uj hullám"-hoz tartozik.

Solymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest, 1972. 22 l. 9 l.

Major János

Kérepel az amsterdami magyar kiállításon

N. N.: Sokasodnak külföldi kult. kapcsolataink

Hajdu Bihar megyei ~~Napló~~ Népujság 1969 I. 10

Major János (Bp. 1934)

grafikus
kiállítások: Bp. Miskolc
1966.-ban Bécsben díjat nyert.

A Pesaro-i Kortárs magyar grafika
c. kiállításon szerepelt:

69. Reggel 1965. - rézkarc 28 x 20
70. Nevető 1965. - " - 26 x 28

Kiállítás katalogusa (1966. szept 10-24)

Major János

A jó felkészültségü, önálló arculatu népes fiatal gra fikusgárda tagja, müvei a Magyar Nemzeti Galéria Mai magyar grafika kiállitásán szerepeltek

Vigilia 1968. máj. 351.l

Major Jaius

A Központi Fizikai Kutató Intézet
KISZ klubjában állította ki műveit

Merey Ottó: Progresszív fiatalok kiállítása
Művészet, 1969. november – 42 lap.

Majos János

valami féle vágyódás mutatkozik meg a természetábrázolás felé. Csernus Tibor és Lakner László irányzatához közelóll művészete.

Szabadi Judit: Set down in black and white. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 29 sz. 197 h.

Major János grafikus

szerepel a Fényes Adolf

terem kiállításán

Magyar Nemzet

– Kiállítások –

1969 október 5.

6. old.

Major János

Szerepel a Műegyetem
R. épületének tárlatán
(1970 XII. 14)

Meghívó

Major János

Szerepel az Iparterv Klubjában
nyílt kiállításon

Ferenc Kamosi: Kunstgewerbe
und Pop

Budapester Rundschau 1969 XI. 28

Major János

Szerepel a KFKI Kisz klubjában
mint Szálmatáson

Magnívó 1969 V. 3

MDK

Major János, grafikus

Szerepel Amsterdamban a Kristiaan Gelevia tárlatán.

— : Magyar tárlatok külföldön 12

Népszabadság, Bp. 1968. márc. 3.

Major János

Cynthia kacsája
Város
Növekség

Repr-h

Ungarische Kunst der Gegenwart, Museum Folkwang, Essen, 1968.
43.o.

Major János

Kiállított művei

Cynthia kacsája, 1961. rézmetnet, 29,5 x 22,3 cm
Vázos, 1965, rézmetnet, 29,5 x 24,2 cm
Szövetség, 1967 (Major János, Molnár István Cpg.)
rézmetnet, 30 x 34,5 cm.

Ungarische Kunst der Gegenwart, Museum Folkwang,
27 r. Essen, 1968

Major János

A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának VI. kiállításán szerepel

Kritika 1966. jún.

Major János, grafikus

MDk

Szerepel a Stúdió 66 tárlaton.

Rózsa Gyula: Végletek és távlatok

7

NÉPSZABADSÁG 1966. máj. 7.

Major János

Szerepel a müegyetemen rendezett kiállításon

Ferenc Szamosi: Zwei Ausstellungen

Budapester Rundschau 1971 I. 18

Major János

Munkásnők c. képe prepró/
szerepel az alábbi tárlaton

Kovács Gyula: Studió 1958-68

Művészet 1969 IV. sz. 3 old.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

MDK

Major János, grafikus

Kiállít a Fényes Adolf

Teremben.

8.

– : Hír

Népszabadság,
~~ESTI HÍRLAP~~, B.p. 1969. szept. 27.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György út 41.

Major János

Szerepel a KFKI Kisz klubjának
Számításán

Plakát

Major János

grafikus
született 1934
A Képző művészeti Főiskolát 1959-ben fejezte be,
Ék Sándor tanítványa volt.

Kiállításai:
Nitrolaci Grafika Biennale
Fiatal Művészek Stúdiójának kiállításai
1966-ban Berlinben 2. díjat kapott.

Ungarische Kunst der Gegenwart, Museum Folkwang, Essen, 1968.
27.0.

Major János grafikus

A Kův. gimnáziumban, a Kép. mův Főiskolán Ék Sándornál, majd Koffán Károlynál tanult. Gyakran szerepel a kiállításokon. 1966-ban a bécsi Europahaus táslatán. II. díjat nyert

Petőfi ládió 1969 X. 3

Major János grafikus

Ék Sándor és Koffán Károly tanítványa volt. 1966-ban Bécsben az Europahaus kiállításán II. díjat nyert. 1968-ban a vignolai grafikai kiállításon aranyérmet nyert. Szerepelt német és holland kiállításokon. Most a Fényes Adolf teremben szerepel

B.: Hármas bemutató

Képes Lyság 1969 X. 18

MDK.

Major János

Kiállítási kritika

Népszabadság 1966 máj.1.lap 7.

Major János
grafikus

M.D.K

Rézkarcait mutatta be a
tárlaton.

Szabó György: Fiatalok próbája.
Élet és Irodalom, 1966. május 7 - 3 lap.

MDK.

Major János

Kiállitási kritika

Müvészet 1966 dec.p.47.

MDK.

Major János

Önarckép

Müvészet 1964 szept.p.45.

Major János

Szerepelt a Soproni Tűzegyi Fletek alkalmá-
ból rendezett kiállításon.

Kisalföld 1966. jul. 8.

Major János
grafikus

M.D.K.

Resit vett a tárlaton.

Mihlós Pál: Mai magyar grafika
Élet és Irodalom, 1968. márc. 16 – 7 lap

Major János

a grafikusok új nemzedéke

Ungarische Kunst der Gegenwart, Museum Folkwang
Essen, 1968.
7.0.

Major János

Olajtelep - rézkarc Bp.1961.
242x325 mm. 87.-Ft.

Az 1961 és 62. évi grafikai plakátok és metszetek /összeállitotta: Munkácsi Piroska/ 221.l.
O.Sz.K. Kiadványai Bp.1965.

Major Tamás

Szerepet a magyar grafikai
kiállításon Hollandiában (1968)

N. N.: Külföldi kulturális kapcsolatok

Petőfi Népe 1969 I. 10

Major János

Szerepel az amsterdami magyar

Kiállításon

N.N.: Kulturális kapcsolataink

Fejérmegyei Hirlap 1969 I. 10

Major János grafikus

A Fényes Adolf teremben

Kiállítása nyílt

Pesti Műsor 1969 X. 23

MDK

Major János
grafikus

Grafikai művei vel szerepel a
tárlaton.

Vajka Aurél: Veszprém megyei tárlat
Művészet, 1968. október - 42 lap.

Major János

grafikus- részt vett a magyar grafikai kiállításon a Magyar Nemzeti Galériában.

Perneczky Géza: Mai magyar grafika
Magyar Nemzet 1968. febr. 29. 4.o.

Major János
festő

M.D.K

„Munkásnők"
(repro)

Kovács Gyula: Studio 1958-68
Művészet, 1969 ápszlis - 3 lap.

Fk.: dr. Bodó Sándor, a BTM főigazgatója
OSZK Ny.: 96/233

MAJOR Jakab

A Budapesti Történeti Múzeum
tisztelettel meghívja Önt

MAJOR JÁNOS

A BUDAVÁRI GÓTIKUS SZOBROKRÓL

készült rekonstrukciós képei és egyéb munkái

című kiállítására

A kiállítást megnyitja:

Tóth Attila
restaurátor

1996. augusztus 2-án, pénteken 15 órakor

A kiállítás helye:
Budavári Palota E épülete, Metszettár

MDK

Major János

Város, rk.

Tanulmány, rk.

Fiatalok Studiója 1966. Ernst Muz.

MDK

Major János

Levegőzés, rk.

3. Miskolci O.Grafikai Biennale,

Herm.Színház 1965.

M.D.K.

Major Tamás grafikus

nevét a modern magyar grafika fiataljai között említi a szerző.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,
Akadémiai Kiadó, Bp.1968. 159. old.

MDK

Major János

Önarckép, rk.

Kompozició, rk.

Grafikai kiáll. Képzőm. Pécsk. 1964.

Major Weiss

Quartzkép, 1x.

Kompozíció, 1x.

Major János
Grafikus

M.D.K

A Műegyetemi Diákotthonban
rendezett tárlatot.

— : Kiállítások

Művészet, 1968. május – 48 lap

MDK

Majer János , Herend

Kerámia kiáll. Székesfehérvár, Veszprém,
Szombathely, Keszthely, Pála 1966-67.

MDK

Major János

Kiállitási kritika

Napló/Veszprém/ 1967 nov.12.

MDK

Major János

Kiállitási hir

Művészet 1968 máj.p.48.

MDK

Major János

Város, rk.

Tanulmány, rk.

Fiatalok Studiója 1966. Ernst Múz.

Major János – Gy. Molnár István

Társulásod (repr.)

Valóság XI. (1968.) 5. sz. 11. l.

Major János – Gy. Molnár István.

Társulások (repr.)

Valóság XI. (1968.) 5. sz. 11. l.

Major János

Szerepel a „Mai magyar grafika"
c. kiállításon

Horváth Pál: Mai magyar grafika

Kortárs 1968 Ü. 56 old

MDK

Major János

Kiállitási hir

Népszabadság 1968 márc.3.

MDK

Major János

Kiállitási hir

Buda ester Rundschau 1968 márc.15.

965. 5000. FNyV. 4. 3233.

Major János

Említve

Solymár István: Mai magyar grafika
Utunk 1970. ápr. 3

Major János

Művei hiányoznak a XI.
Országos Képzőművészeti Kiállításról
– említve

Népszava 1968 április 14
7. old.

Major János
„Grafikus"

szerepelt a „Mai magyar grafika"
c. kiállításon a MNG-ban.

Tótmesi János: Mai magyar grafika
Dunántúli Napló 1968 IV. 4. 7.

Major János

Említve

F. L. Rézkarcok és metszetek

Major Hirlap, Jg. 1970. sep. 1.

Major János

a legutóbbi években olykor nálunk új-szerű formálással jelenthezett.

Solymár István: A mai magyar grafika-kiállítása a M. Nemzeti Galériában. „Mű-vészet" folyóirat, Bp. 1968. febr. 2. sz.

4 l.

Major János

műve: „Vörös", fekete-fehér reprodukció.

D. Fehér Zsuzsa: A miskolci grafikai Biennálé: „Művészet" folyóirat, Budapest, 1968. febr. 2. p. 14 l.

Major

Résztvesz a kiállításon

Dr. Tóth Ervin: Kiemelt grafikák sorog-
nemleje a Mestyrszky-teremben
Hajdu-Bihari Napló, Debrecen 1970. jul. 21.

Major János

1. Varós, 1965. k. 29,5 × 24,2 cm
2. Emlék, 1966. k. 13,6 × 15,7 cm

Major Múzeum 1945–1969.
Műcsarnok, 1969. sep–okt.

Major János
grafikus

Nem vett részt a tárlaton.

Borbély László Az V Miskolc Országos . . .
Művészet, 1970. március – 19 lap.

Major János

művei kiönyozgnak a kiállításról.

Németh Lajos: The 1968 Exhibition.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 31 sz. 194-97 l.

194 l.

Major János

Kiállítása nyílt a Bp-i Fényes Adolf teremben.

Népszabadság, Bp. 1969. sep. 27.

Major János

Önnérés; Vasárnap; Mata Hari
Táj c. műve (emb.) szerepel
a Tényes Adolf terem kiállításán

Bojás Iván: Négy fiatal művész –
két kiállítás

Magyar Hírlap 1969 IX. 30

Major János
grafikus

M.D.K.

Nem vett részt a tárlaton.

László Sándor: A grafika a XI. . . .
Művészet, 1968. május - 24 lap

MDK

Major János

Kiállitási kritika

Élet és itodalom 1968 márc.16.

Major János

Anyám, mielett Norbergek Friderika c. műve szerző, szerepel a „Mai magyar grafika" c. kiállításon a Nemzeti galériában

Négyműveléz 1967 XII n. hátsóborító

MDK

Major János, grafikus

Szerepel a Nemzeti Galériában.

Rózsa Gyula: Mai magyar grafika c.

Népszabadság, Bp. 1968. márc. 31

Major János
Grafikus

M.D.4

Keserű humorával alkotja
művét

B.L. Grafikus
Művészet, 1969 január - 20 lap.

Major János

Érzékenyen reagált a pop artra.

Véray K.: Pop Art a 60-as évek művészete; Művelődés, 1990. 1. sz. 32.

Major Jains
grafikus

17 Dürer Lőfordulós kiállításán
nem vett részt

Solymár István: A magyar grafika tisztelgése Dürer előtt.
Művészet, 1971. augusztus - 10.oldal

Major János

neve említve

– Németh Lajos: „Modern magyar" művészet" c. Zöngvének ismertetése

Képzőművészet

Vigilia 1969 február

131. old.

Major János

Város (reproduzció)

Kritika 1966. jún.

Major János grafikus

Szövegy két rézkarcát emliti

Pemeczky Géza:
Fiatalok Studiója 1966

Magyar Nemzet 1966. ápr. 29

MAJOR JÁNOS

Új művészet

1997. ~~Nyár~~ május-június

28.o. - 39.o.

MAJOR JÁNOS

Erotika és szexualitás a magyar képzőművészetben, Szerk. Andrási Gábor, Bp. 1999

Szöveg: 118, 119, 123

Kép: 118, 119

szállt sűrű ködben 70 jármű rohant egymásba, nyolcan meghaltak és 57-en megsérültek, az osztrák utakért felelős Asfinag most intézkedéseket foganatosít a veszélyes szakaszokon. Egyelőre mozgó jelzőtáblákat helyeznek ki, és az útpályára jelzéseket festenek fel azokon a részeken, ahol gyakori a köd. Az olasz mintát követő – és Graz környékén már alkalmazott – módszer szintén az autósok figyelmeztetését szolgálja. Az útpálya szélére 30 méterenként felfestett nagy pöttyök a látási távolság felbecsléséhez adnak segítséget: ha csak kettő látható, akkor 60 km a megengedett sebesség, ha azonban alig egy vehető ki, akkor 40 km/óránál gyorsabban nem szabad haladni.

Ennél is hatékonyabbak lesznek azok a ködérzékelők, amelyeket a múlt heti baleset – és általában ködveszélyes helynek tartott – salzkammerguti tóvidék környékén, Salzburg és Felső-Ausztria határán kívánnak felállítani. A két kilométerenként kihelyezendő világító táblák automatikusan jelzik, ha leszáll a köd, és értelemszerűen távolabbról is láthatók. A szakembereket most az a probléma foglalkoztatja, hogy a figyelmeztető jelzésnek csak akkor szabad felvillannia, ha tényleg köd van. A téves figyelmeztetés hiteltelenné teszi a rendszert, márpedig lehet számítani rá.

Kicsit futurisztikusnak tűnik az útkarbantartó cég egy másik elképzelése, amelynek műszaki előkészületei már megkezdődtek. Magát az okot próbálják megszüntetni, mégpedig úgy, hogy a kialakult ködfoltokat jégágyúval szétlövik. A módszer arra az eljárásra épül, amit Németországban repülőtereken – nemritkán pedig labdarúgópályákon is – alkalmaznak, de a tervvel kapcsolatban felidézik azt is, hogy annak idején a Szovjetunióban minden ünnepi parádé idején felhőtlen volt az ég. Igaz, akkor ott vegyszerrel lőtték szét a felesleges felhőket. A most tervezett ausztriai rendszerben az ágyúk mínusz 78 fokos mesterséges jégtestecskéket juttatnának a ködbe. Ezek magukba gyűjtik a nedves cseppeket, és kristállyá, avagy vízcseppé alakulva hullanak vissza a földre. A Berlin melletti gyártócég elképzelése szerint az ágyúk teherautókon juthatnak gyorsan a ködös szakaszokra. Tapasztalatok egyelőre még nincsenek: idén ősszel Bajorországban és Észak-Olaszországban tervezik a próbaüzemet. A megoldás nem olcsó: az osztrák cég egymillió eurót szán a köd elleni harcra, ami még mindig kevesebb, mint a tömegszerencsétlenségek „ára".

Szászi Júlia

tés. *(MTI)*

A HERCZEG KLÁRA-DÍJ junior díjazottja az idén a 28 esztendős Kokesch Ádám festőművész lett, szenior kitüntetettje pedig az 1934-ben született Major János grafikus. A hírt a Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület közölte az MTI-vel. Az elismerést a hagyományok szerint ezúttal is október 13-án, a díj névadója, Herczeg Klára (1906–1997) születésnapján adják át az V. kerületi Képíró utca 6. szám alatti Stúdió Galériában, ahol kiállítás is nyílt a jutalmazottak munkáiból. *(MTI)*

TRAGIKUS ÉRT szombato tüdős merülés jának megjavítá sérlet: a franc Mestre búvárnő fizetett a Domin saság meleg, n partvidékén vég kordkísérletért. tűzött 171 méte get elérte, ám n felemelkedni a nére, hanem s emelték ki a testé kötél segítségéve lés megkezdés már kilenc perc orvosok hasztala megmenteni a

Az ötös és a hatos lottó

11, 24, 34, 41, 87

Jokerszám: 401 187

ZÍROZÁSSAL. Az autó, amelyet mindenütt elismerő pillantások kísérnek. Az autó, amely yelmével és megbízhatóságával is kiemelkedik kategóriatársai közül. Az autó, amely 97-192 lóerős ötajtós Hatchback, négyajtós Sedan, tágas Wagon, illetve egyterű Verso változatokban áll az Ön ozás kedvezményes hitelfeltételeivel kínálnak márkakereskedőink. Toyota Corolla. Az autó, amely-

Önerő (20%)	Havi törlesztés (72 hónapra)*	Megtakarítás a teljes futamidő alatt**
699 000 Ft	49 718 Ft	350 928 Ft
712 000 Ft	50 643 Ft	357 408 Ft

megrendelt COROLLA és COROLLA VERSO modellekre érvényesíthető, egyes modellek esetében csak a kész- törlesztőrészletek változhatnak. **A megtakarítás összegét a Toyota Pénzügyi Szolgáltató Magyarország Rt. nem sk vásárlása esetén az akciós finanszírozás csak korlátozott értékig vehető igénybe.
ált üzemanyag-fogyasztás (l/100 km): 5,7-8,3

www.toyota.hu

Készítette: OMSZ

Balaton
Velencei-tó
Tisza-tó
Szelidi-tó
Atlanti-óceán
Földközi-tenger
Adriai-tenger
Fekete-tenger
Balti-tenger

Esztergom	10 fok	Zalaegerszeg	12 fok
Nyíregyháza	8 fok	Sopron	13 fok
Békéscsaba	10 fok	Debrecen	9 fok
Győr	13 fok	Siófok	11 fok
Miskolc	9 fok	Keszthely	11 fok

Országos előrejelzés (5 napos)
A szolgáltatás díja: 180 Ft+Áf
Általános előrejelzés:
Repülésmeteorológia:
A szolgáltatás díja: 360 Ft+ Áf

A HÉT VÁRHATÓ IDŐJÁRÁSA

Kedden az ország déli részén már barátságosabb idő várható, északon néhol meg eshet az eső. A hét közepén reggelenként egyre többfelé kell erős párássággal, ködtel számolni, napközben azonban több órás napsütésre van kilátás, eső pedig nem várható. A hőmérséklet folyamatosan emelkedik. A hét második felében, illetve vegefelé ismét frontok érnek el bennünket, akkor megint sok felhő érkezik fölénk, és ismét megered az eső, záporeső. Később az északnyugatira forduló szél is megerősödik.

Kedd	Szerda	Csüt
Min:4 Max:13	Min:5 Max:16	Min Max
Délen kevesebb felhő	Felhő és napsütés	Nyugat felhős

Tisztelettel meghívjuk Önt

MAJOR JÁNOS

kiállításának megnyitójára

2000. március 17-én, 18 órára

a Dorottya Galériába

A kiállítást megnyitja: Major János

A kiállítás megtekinthető 2000. április 9-ig,
naponta 10-től 18 óráig,
szombaton 10-től 14 óráig, vasárnap zárva.

Dorottya Galéria, Budapest V., Dorottya utca 8.

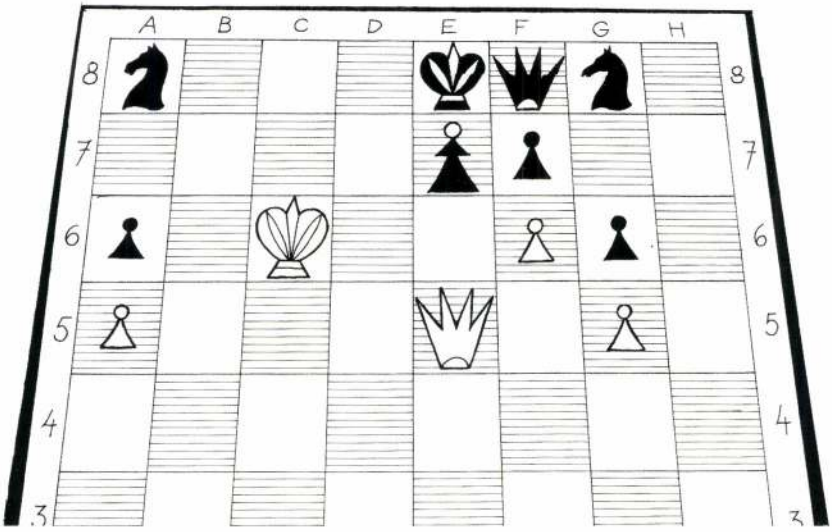

Tanulmányrajz egy sakkozóról aki előbb a világos bábokkal keresi a győzelemre vezető kezdőlépést, majd — miután minden reménnyel biztató lépést kipróbált — átül a tábla ellenkező oldalára és ismét a fenti állásból kiindulva, a sötét bábokkal próbál győzelemre vezető kezdőlépést találni.

Miért vág sakkozónk ilyen fancsali képet?

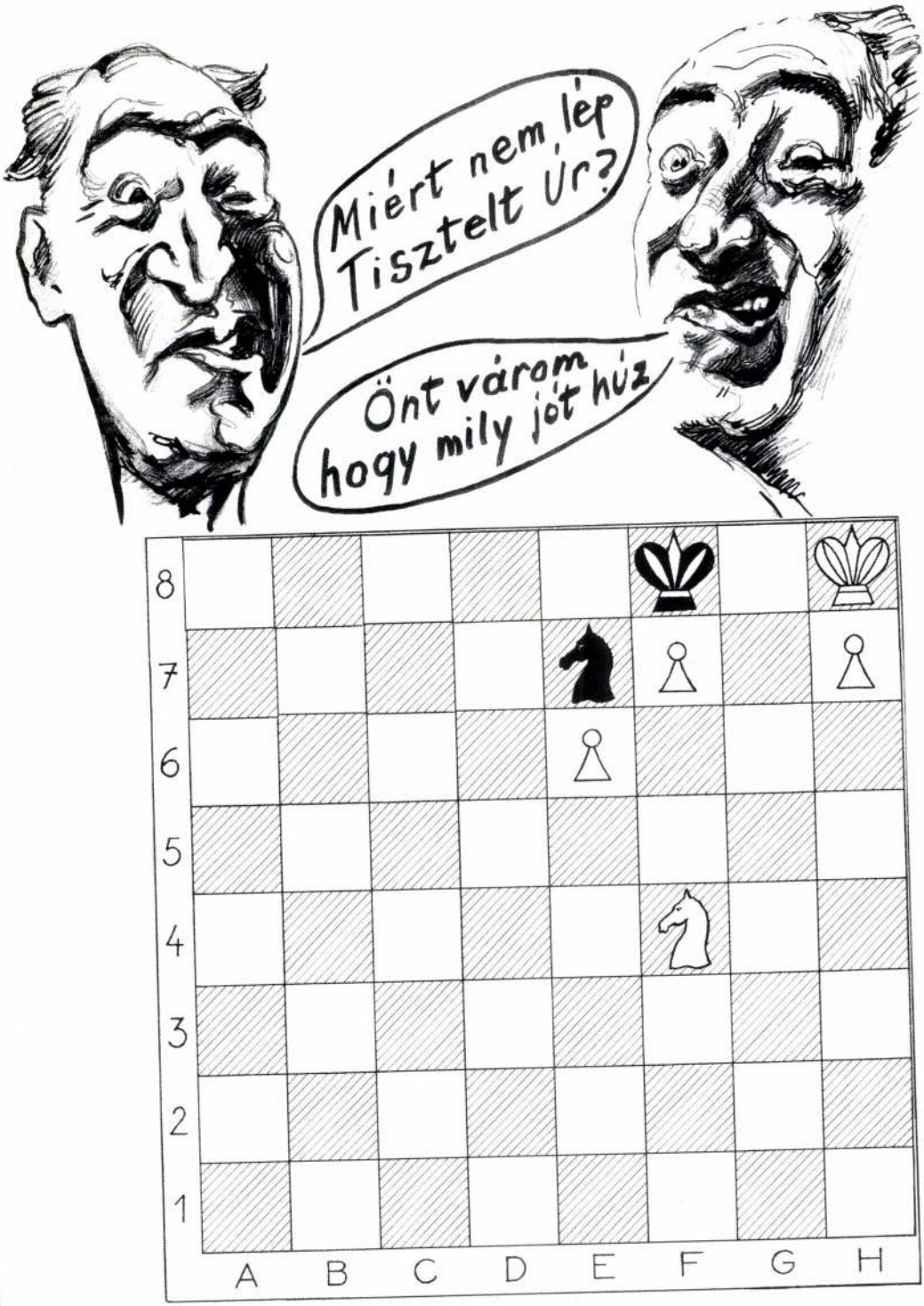
Miért nem lép Tisztelt Úr?
Önt várom hogy mily jót húz
8
7
6
5
4
3
2
1
A B C D E F G H

MAJOR JÁNOS
GRAFIKUSMŰVÉSZ
(Munkácsy-díjas érdemes művész)

Budapesten született 1934-ben. 1959-ben diplomázott a Magyar Képzőművészeti Főiskolán képgrafika szakon. Az 1956 után Kondor Bélával induló fiatal grafikusnemzedék egyik eredeti képviselője volt technikailag is újszerű rézkarcaival.

Legeredetibb munkái a 60-as évek közepén készített lapjai, melyeken groteszk tragikomikus, ironikus-öniro-nikus, abszurd-szexuális képzettársítások, zsidó és politikai vonatkozású motívumokkal keverednek. E munkái az akkori Magyarországon még nem ismert Allen Ginsberg és Philiph Roth gondolatvilágával rokoníthatók.

1976 óta a Budapesti Történeti Múzeumban dolgozik mint régészeti rajzoló. Zolnay Lászlóval, a budavári gótikus szoborgaléria feltárójának irányításával kezdett hozzá e leletanyag rekonstrukciós képek által való szemléletesebbé tételéhez. Azóta is ez áll munkásságának homlokterében.

ALMÁSI TIBOR

A PATKÓ IMRE GYŰJTEMÉNY

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM
GYŐR, 2000

MAJOR JÁNOS
1934 -

Grafikusművész, Munkácsy-díjas, Érdemes Művész. 1952 és 1959 között végezte el a budapesti Képzőművészeti Főiskolát. Tanárai Pap Gyula, Hincz Gyula, Ék Sándor, a grafikai tanszéken pedig Koffán Károly voltak. Groteszk, expresszív, szürreális alkotásai számos nemzetközi (Bécs, Vignola, Essen) kiállításon szerepeltek és részesültek elismerő kitüntetésben. Aktív része volt a hatvanas évek magyar avantgárd művészet kibontakozásában.

ABLAK, 1960
papír, rézkarc, 200x180 mm.
j.b.l.: Major 50/16 Ablak
j.l.: Major János 1960
Ltsz.: K. 85.332.1.

HIERONIMUS BOSCH EMLÉKEZETE, 1964
papír, rézkarc, 240x150 mm.
j.b.l.: 30/50 Hieronimus Bosch emlékezete
j.l.: Major János 1964
Ltsz.: K. 85.333.1.

TÖREDÉK, 1964
papír, rézkarc, aquatinta, 290x280 mm.
j.b.l.: Töredék 50/48
j.l.: Major János 1964
Ltsz.: K. 85.374.1.

"Majornál a torz, a rút az önanalízis kifejezője. Ritka művészi attitűd ez, amely az önszeretet helyett az önleleplezést állítja a mű középpontjába.

Major grafikusi szemlélete a konkrét ábrázolástól az elvonatkoztatáson át az abszurddá csupaszított realitásig ívelt... A 60-as évek végére már felvetette művészetében mindazokat a kérdéseket, amelyek a 70-es évek alkotóit foglalkoztatták. Munkásságával a modern magyar művészet és a neoavantgárd tendenciák előkészítői közé tartozik, s mindennek egyik első művelője is volt" -

Krunák Emese

IRODALOM

Frank János: Major Jánosnál. Élet és Irodalom. 1967. május 6.

Kenessei András: Négy művész kiállítása. Művészet. 1968. IX. évf., 8. sz., 43-44.o.

Karátson Gábor: Major János grafikai munkássága. Művészet. 1974. XV. évf., 9. sz., 21-22.o.

Frank János: Szóra bírt műtermek. Magvető Kiadó, Budapest, 1975. 131-134.o.

Krunák Emese: Az avantgárd grafika előfutára. Művészet. 1987. XXVIII. évf., 5. sz., 12-15.o.

Sinkovits Péter: Önarckép torzító tükörben. Új Művészet. 1997. VIII. évf., 5-6.sz., 34-39.o.

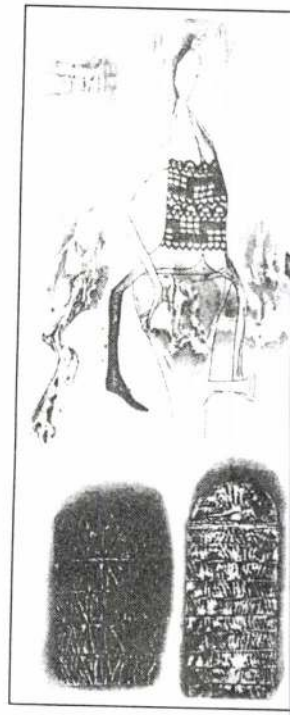

LELKED ÖRÖK VÁGYBAN ÉGETT
SZOMJAZTA A TISZTA SZÉPET

Tisztelettel meghívjuk
Önt és családját

MAJOR JÁNOS

festőművész

Major János
és embertársai kapcsolatát
szimboleizélő rajzok
című kiállításának megnyitására

2001. november 22-én, csütörtökön 17 órára
a Szinyei Szalonba
(Budapest, VI., Szinyei u. 2.)

A kiállítást megnyitja
Major János

A kiállítást rendezte Sinkovits Péter művészettörténész.
Megtekinthető: 2001. december 12-ig
hétfőn és szerdán 13-15-ig, kedden, csütörtökön és pénteken 13-18-ig,
szombat-vasárnap zárva, tel.: 312-0712.
(Bejárat a belső udvarból jobbra.)

A hátoldalon:
A művész (Major János) és embertársai kapcsolatát szimboleizélő rajz

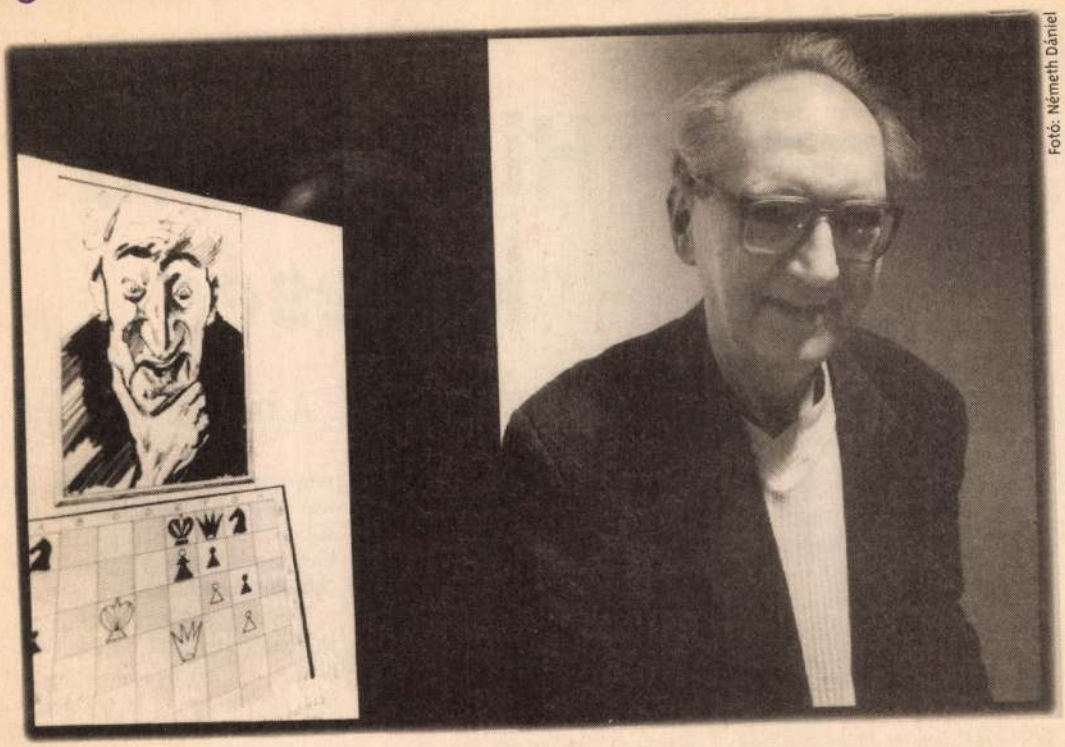

Fotó: Németh Dániel

Világos, sötét

Major János grafikusművész

1965–70 körül a pártállami tűréshatáron mozgó kollégák között állított ki (Iparterv, R-Klub), majd, miután idegeire mentek a saját tűréshatárát átlépő rendőri zaklatások, műveit megsemmisítette és leállt. A 70-es évek közepétől a budavári gótikus szoborleletekről készített régészeti rajzokkal kereste kenyerét. Mostani önironikus kamarakiállításán önmagával sakkozik a rajzokon, mégis csak veszíthet.

MaNcs: Összesen két rajzot tett ki: miért?

Major János: Vannak régi munkáim a 60-as évekből, egy-két rézkarc, amiket szeretek, és mostanában is csinálok groteszken erotikus rajzokat. De Beke Laci, a Műcsarnok igazgatója (*a kiállítás szervezésekor még a Műcsarnokhoz tartozott a Dorottya Galéria – a szerk.*) váltig mondogatta, hogy a sakkfeladványokat szeretné kiállítani. Hát jó, gondoltam, csináljuk meg, nehogy az legyen, hogy a Majornak fölajánlottuk, aztán mégsem élt vele. Elég sok sakkfeladványom van, nyilván vegyes értékűek, szerintem van köztük olyan, amely egy sakkfolyóiratban is megállná a helyét. Ezek viszont nem feladványok, hanem paradox sakkállások: mindig az veszti el a partit, aki indul. Akár a világos, akár a sötét. Pedig a sakkban a kezdeményezés előnyt jelent, a legtöbb partit világossal nyerik. Az, hogy aki indul, az veszít, önmagában egy paradoxon a sakkban, nem is könnyű előállítani. Tudomásom szerint nem lehet még egy olyan állást csinálni, mint amelyik azon a rajzon van, ahol két fej látszik, hogy aki indul, az a következő lépésben mattot kap. Tiszta sakkfeladványokat nem akartam kiállítani, ezeken a képeken rajz is van, az is megértheti őket, aki csak a lépéseket ismeri.

MaNcs: Nincs is több ilyen rajza?

MJ: Nincs. Azazhogy egy van, de az igazi sakkfeladvány, és nem gondoltam, hogy jó lenne harmadikként kitenni. Végül is kettő vagy három, az már mindegy, ezek viszont passzolnak egymáshoz, és érthetők. Önkarikatúrák... A másik dolog, amiért belementem ebbe a kiállításba, az az a szöveg, amit a meghívóra írtam: „Legeredetibb munkái a 60-as évek közepén készített lapjai, melyeken groteszk-tragikomikus, ironikus-önironikus, abszurd-szexuális képzettársítások zsidó és politikai motívumokkal keverednek. E munkái az akkori Magyarországon még nem ismert Allen Ginsberg és Philip Roth gondolatvilágával rokoníthatók." Volt egy rézkarcom, a *Scharf Móric emlékezete*, leginkább erre vonatkozik ez a szöveg; a Philip Roth talán túlzás, nem kellett volna leírnom, de a Ginsberg mindenképpen áll. A rézkarcom nagyon hasonlít a *Kaddis Naomi Ginsbergért* című versére, bizonyos motívumok a rajzon és a versben szinte egy az egyben megvannak. Az én apám is hasonló cipőben járt, mint a Ginsberg édesanyja, akit agyonoperáltak, és egy homloklebenyműtéttel tettek végül teljesen hidegre. Ez van. Apám '43-ban meghalt, később anyámmal és a húgommal hamis papírokkal bujkáltunk Budapesten... Nagy szívfájdalmam, hogy művészettörténész még soha le nem írta azt, hogy „Major János *Scharf Móric emlékezete* című rézkarca", legfeljebb utaltak rá. Pedig ebből a rézkarcból rengeteg bajom volt, rendőri figyelmeztetés, házkutatás, kihallgatás.

MaNcs: Kiállította valaha?

MJ: Egyszer, a Központi Fizikai Kutató Intézet klubjában, egy hasonlót pedig az építészegyetem kollégiumának klubjában. A Sinkovits Péter szervezte Iparterv-kiállításon nem szerepelt, de a katalógusában igen. A 60-as években mindenki azt mondta, ilyesmit nem lehet csinálni, ilyesmit nem lehet kiállítani.

MaNcs: Mi volt vele a baj?

MJ: A rendőri figyelmezetés úgy szólt, hogy faji gyűlölet szítására alkalmas. Mivel zsidó motívumok szerepeltek benne, a faji gyűlölet szítása egyértelműen az antiszemitizmust jelentette. Ami abszurd dolog, magam is izraelita származású lévén, váltig tagadom, hogy épelméjű izraelita antiszemita lehessen. A modern kori antiszemitizmus egész más, mint a régi, amikor a zsidókat azért üldözték, mert ők emésztették el a szegény Jézus Krisztust: maga a szó is valamikor a múlt század végén született, és faji alapon való megkülönböztetésre utal. A modern kori antiszemita a zsidót más, alacsonyabb rendű fajnak tartja; épeszű ember nem vallja magát alacsonyabb rendű fajtához tartozónak. De még nem épelméjű sem.

MaNcs: Zsidó témájú rézkarcairól annak idején levelet írt dr. Szita Ernőnek. Ő kicsoda?

MJ: A levél nem fiktív, egyetlen szó megváltoztatásával el is küldtem, de a címzett nevét megváltoztattam (*A Jelenlét című antológiában jelent meg 1989-ben – a szerk.*): valójában Rosta Endrének hívták, ő volt a Kulturális Kapcsolatok Intézetének vezetője, a Dorottya utcai galéria (*a mostani kiállítás helyszíne – a szerk.*) a KKI-hez tartozott. Személyesen nem ismertem, de azért küldtem el neki, mert Sinkovits Péter attól félt, hogy kirúgják az iparterves katalógus miatt, amiben az én „antiszemita" rajzom szerepelt. Arra gondoltam, hogy ha ezt elolvassa, talán nem gondolnak többé antiszemitának. De nem lett semmi eredménye.

sen beszél az ember, magáról nehezebben. Volt egy olyan változat, ahol több filmtekercset találtak, és összerakták őket, ez érdekes lett volna, de mondom, a munka során egyre inkább a magánéleti jelenetek fűződtek össze, nem akartam még jobban megbonyolítani a nyomozással. Nem hiszek azokban a történetekben, ahol a titkok kiderülnek. Ezekkel a találtam-valamit-keressük-meg-a-folytatását történetekkel mindig az a bajom, hogy az élet nem ilyen. De éppen ettől izgalmas. Megtalálni a széttépett levél hiányzó részeit, hogy meglegyen a kincs, vagy kiderüljön, ki a gyilkos – ezek hitchcocki vagy polanskis történetek. Ha lehetőség van rá, én jobban szeretnék kérdéseket feltenni, és nem titkokat megfejteni. Mivel én a széphez vonzódom, szép filmeket szeretnék csinálni. Számomra dicséret, ha azt mondják a filmemre, hogy szép volt.

MaNcs: Gondolom, tudsz róla, hogy egyszer belóg a mikrofon, egy francia vagy belga benzinkútnál meg sz-szel van kiírva a Super, ami hihetetlenül illúziórombolóó – ezekről mit gondolsz, így utólag?

PJ: Mikrofon nem lóg be, a gépész rossz „kaput" tett föl, szélesvásznúban kéne vetítenie, és akkor nem látszana. A „Szuper" feliratot észrevettük, sokat gondolkodtam is rajta, mit lehetne tenni. Utálom, hogy így van, csak nagyon drága lett volna utólag kitakarni. Talán másképp kellett volna vágni, de szükség volt arra a megérkezésre. Tudtam, hogy ott az az „Sz", de nem volt másik snittem.

MaNcs: Azért bosszantó az ilyesmi, mert érződik – például a főszereplő lány ruhatárán –, hogy ügyeltetek a részletekre.

PJ: Sajnos hajlamos vagyok arra, hogy ne tulajdonítsak nagy jelentőséget az ilyesmiknek, mint ez a felirat. Sokkal fontosabb, történetvezetési problémák izgattak. Ez valahol a nyolcszázadik volt a sorban, de most már valószínűleg belenyúlnék, változtatnék rajta – más kérdés, hogy általában nincs pénz korrigálni. Olyan sűrűek a forgatási napok, hogy nincs kellő idő és energia arra, hogy mindig minden a legnagyobb rendben legyen. Szerintem egyébként alaposan készítettük elő a filmet, nagyjából helyükön vannak a dolgok. Az ember folyamatosan tanulja a szakmát, de valamely oknál fogva bizonyos fázisok mindig kimaradnak. Van egy titok, amit nagyon nehéz megfejteni: hogyan tudsz érzelmi hatást kiváltani, hogyan tudod a nézőt becsalogatni a történetbe, benntartani, izgalmasan és emberien elmesélni neki valamit. Hogyan emelkedik vagy süllyed egy-egy szakasz, hogyan készítesz elő egy-egy dolgot. Alapvető, hogy a forgatókönyvnek klappolnia kell, a másik a színészek kiválasztása, játéka, a rendezés. Bár rengeteg munka van benne, ha lehetne, én még dolgoznék a forgatókönyvön. És sohasem szabad azt gondolni, hogy majd a forgatáson. Ilyen nincs, ott másra kell már figyelni.

MaNcs: A testvéred, Pacskovszky Zsolt író. Nem dolgoztok együtt?

PJ: Vele konzultálni szoktam, mindig elolvassa, amiket írok. De mások is: Prekopp Gabi dramaturg, Simó Sándor, a Hunnia stúdióvezetője, Szabó István, Makk Károly, ők tanítottak a főiskolán, és nagyon jókat tudnak mondani. Zsolt, az öcsém hét évvel fiatalabb. Ez elég jelentős különbség – amikor én voltam főiskolás, ő még nem, amikor ő járt egyetemre, én már nem –, ennyi idő alatt minden teljesen más lett. Én egy védettebb világban nőttem fel, ő egy keményebb világban. Én a finomabb történeteket szeretem, picit elrugaszkodok a valóságtól, ő pedig keményebb, benne van, hál' istennek. Az ő történetei túl erősek nekem, de ettől még alkalmasak lehetnek filmre, dolgozott például az *Altamirá*ban Mispál Attilával, *A Morel fiú*ban Xantus Jánossal.

MaNcs: És a lengyel nagyapa, akit a filmben Emmi keres? Őt ismerted?

PJ: Igen, de sajnos korán elveszítettem. Hétéves voltam, amikor meghalt. Nagyon kedves, jópofa ember volt. Nem tudott rendesen magyarul. Soha nem hagyott nyerni a kártyában, a játékokban. Utánoztam, ahogyan evett. Szép kép volt, ahogy vasárnap délutánonként a nagymamával motorra ültek, és elmentek vidékre. Titokzatos ember volt számomra, egy másik világ. Nagyon kevés emlékem maradt róla – talán ezért is mertem hozzányúlni. A háború elől menekült Magyarországra, de ezen túl, azt hiszem, bár ebben nem vagyok biztos, titokban elege volt a családjából, az ottani életéből, és egy újat akart kezdeni.

Szőnyei Tamás

Film

Hiábavaló keresés

Pacskovszky József: A mi szerelmünk

Várakozás és reménykedés tölti el a nézőt a film kezdő percei alatt, erre több oka is lehet, az egyik épp a rendező legutóbbi munkája, a kellemes élményként rögzült *Esti Kornél*. Mert ahogyan indul a dolog, az meglehetősen ígéretes: meleg színekből komponált elegáns képek, finom arcú fiatal hölgy a negyvenes évekből származó amatőr felvételt figyel, rajta egy eltitkolt epizód önnön családjának életéből. Míg a név szerinti nagyapa a fronton járt, a nagymama mással (tán a vér szerinti ősszel) enyelgett szakadatlan, s járta meg Franciaországot, ám hogy akkor miként és miért is szakadt vége a viszonynak, a múlt jótékony homálya fedi. Emminek több se kell, nekiiramodik, hogy bejárván őseinek útját, összetákolja a fellelt cserepeket, s így megtalálja önmagát is, no meg az igazi szerelmet. Habár olybá tűnik, ez utóbbit már a magáénak tudhatja régen.

Emminek szép szál, Párizsba szakadt magyar vőlegénye van, tudja ezt a mindenért felelős archív szalagokkal bíbelődő Légoza is, de nem törődik bele, a lány elrabolta a szívét, hát bolond lenne nem utánaindulni, s ettől fogva együtt utazhatunk a szereplőkkel keresztül-kasul a francia vidéken, meg sem állva egészen Lengyelországig. Az utazós filmek rákfenéje, miszerint a rendező oly könnyeden mereng el a táj szépségein, hegyeken-völgyeken, a város legendás szobrain, hogy aztán dafke megelégszik ennyivel, és nem is nagyon mutat mást, itt példás igyekezettel küszöbölődött ki. Az alkotók többnyire ellenállnak az ilyesféle csábításnak, s a figyelmet könyörtelenül a történetre és annak kevés szereplőjére irányítják.

Ámde a dolog éppen e jelentős tényezőkön hasal el. A történet kerek, ám jobbára izgalommentes, tele sokszor látott mozzanatokkal. Nem is kell a helyszínnél messzibbre szaladni, minden ízében a jellegzetes francia szerelmes filmeket, vígdrámákat idézi a darab, mit idézi, láthatóan az kívánna lenni jómaga is. Ez többnyire sikerül, ám a dolgozat hol a vérszegény jeleneteken és dialógusokon, hol a dramaturgia hiteltelen fordulatain bicsaklik meg. A legszebb valóban az, amikor Emmi hirtelen átvált az addig gyengéden dédelgetett vőlegényéről, Alexről az egészen addig benne láthatóan semmit meg nem mozgató Légozára, ez egy tetőpont, katarzis viszont a fasorban sincs, csak bosszankodhatunk kedvünkre, nem először a játékidő során. Hinni kéne a csodákban, sugalmazza egy helyen a darab, ami meglehetősen bajos dolog, ha már a színészek sem küzdenek meg igazán ezért (azaz értünk), így nem működik a varázs, langyosan telnek a forrónak szánt percek. Érdektelenségbe omlik az egész az első fél óra után, még a mellékszereplők a legvitálisabbak, hozzájuk fűződik egynéhány kellemes pillanat, Jan Kidawa-Blonski jeleneteivel az élen. Kevés ez, persze.

A zárásban Légoza a lengyel tenger partján gubbaszt, Emmire vár éppen ott, ahol a lány nagyszüleinek titkos találkája zajlott (volna) anno. Hogy eljön vagy sem: rejtve marad; s minket ez ekkor már nem is igazán érdekel.

- greff -

A mi szerelmünk, színes, magyar, 1999, 100 perc; rendezte: Pacskovszky József; fényképezte: Gózon Francisco; szereplők: Rudolf Teréz, Major Melinda, Eric Defosses, Bertók Lajos; forgalmazza a Budapest Film

MaNcs: Magát a szöveget műalkotásként fogta fel?

MJ: Nézze, amikor a rézkarcaimmal csak ilyen idézőjelbe tett sikereim voltak – elismertek ugyan, kértek is kiállításokra rézkarcokat, de megmondták, hogy ne a *Scharf Móric emlékezetét* adjam –, eléggé el voltam keseredve. Viszont akkoriban jött be Magyarországra is a koncept art, mindenki konceptet csinált, egyet-kettőt én is. Műalkotásnak szántam ezt, de most inkább csak dokumentumnak tartom. Nem tartom magam koncept-művésznek. Nem szeretem, ha velem kapcsolatban emlegetik a konceptet, mert azt nem én találtam ki. Szemben a rézkarcaimmal, amiknek mind a technikája, mind a témája és a témafeldolgozása újszerű volt. A rézkarcolásban én voltam az első, aki akvatintát csurgatott, aki részleteket nyomtatott bele; a *Scharf Móric emlékezetében* például rengeteg ilyen rész van.

MaNcs: Az elsőségről, az újításról szól a *Kubista Lajos síremléke* című konceptje is. Ez hogy született?

MJ: Egy Groh nevű német ki akart adni egy kelet-európai koncept-anyagot. A rézkarctól elvették a kedvemet, mondván, hogy Németországban úgyis elavult műfaj. Ha viszont rézkarcot nem küldhetek, akkor mit? Volt egy pár sírkőfotóm. Visszaírtak, hogy tetszenek, csak meg kéne mellé írni, hogy mi a koncepciójuk. Máig sajnálom, hogy megírtam ezt a szöveget (*ez is a Jelenlétben olvasható – a szerk.*), mert a félreértések következtében ebből is sok bajom származott. Félig-meddig dühből írtam, azt akartam vele bizonyítani, hogy Magyarországon is születnek tehetséges emberek, de mind külföldön csináltak karriert, és hogyha valaki itt ki akar találni valamit, eleve kibérelhet egy kriptát. Közel laktam a Kerepesi temetőhöz, mindig, amikor betegségből lábadoztam, oda mentem sétálni, és hobbiból fényképezgettem. Kubista Lajos sírköve egyébként a Farkasréti temetőben van, ott is sokat sétáltam és fotóztam. Megfogott a temetői hangulat és a gyakran groteszk feliratú sírkövek látványa, amin inkább mosolyogni lehet.

MaNcs: Miért hagyott fel annak idején a rajzolással, rézkarccal, kiállítással?

MJ: Diliházba kerültem. A legelképesztőbb képzetekkel próbáltam megmagyarázni a történteket. Persze magamat is okoltam. Hogy nem szabadott volna olyan rézkarcot csinálnom, ami annyira hasonlított a Ginsberg versére. Ma már tudom, hogy csak egy „sorsszimfónia" volt, ami velem történt. Ez annyira megviselt, hogy a betegségem mélypontján beszélni sem mertem. Egy keresztrejtvénybe nem mertem beírni Dalida, a híres francia sanzonénekesnő nevét, mert attól féltem, hogy ezzel ártok neki. Soká tartott, mire rendbejöttem. Most már egy vén trotli vagyok.

MaNcs: A restaurátori rajzolás terápia és megélhetési forrás volt?

MJ: Igen, de rokkantsági segélyt is kaptam a Képzőművészeti Alaptól, mert amit a Történeti Múzeumban kerestem, abból nem lehetett volna megélni.

MaNcs: Saját tulajdonában vagy közgyűjteményben van a *Scharf Móric*-kép?

MJ: Három lapom van belőle. Elhatároztam, hogy nem adom el őket, amíg élek. Remélhetőleg nem fogok rászorulni, hogy eladjam. A Nemzeti Galéria grafikai gyűjteményében van pár rézkarcom. Ha a galéria igényt tartana rá, akkor esetleg az egyiket, mert három különböző nyomat ez, van egy barnás, egy fekete, amelyiknek más a szövege – „Óriási pánik a zsidó nőegyleti bálon"; az eredeti szöveg egy Renata Müller nevű színésznő tragikus halálát hozza kapcsolatba Hitlerrel –, a harmadik pedig lila. Amikor az összes munkámat kidobtam, kidobtam ennek a rézkarcnak a lemezeit is. Kidobtam mindent, ami nálam volt. Csak olyan nyomataim vannak, amiket innen-onnan visszakaptam. Ebből a háromból az egyik Keserü Ilonánál, a másik Maurer Dóránál volt, a harmadik nem is tudom, honnan került elő. Van olyan rézkarcom is, amiből nekem nincs is igazán jó nyomatom. Szinte csoda, hogy egyáltalán megmaradtak. Ami papíron volt, azt elégettem a kályhában, akkor még nem központi fűtés, hanem fafűtésű kályhánk volt, a lemezeket meg a kukába dobtam. Ez egy jó út egyenesen a Lipótmezőre. Sajnos az idegeim nagyon megviseltek, reggel is orvosnál voltam, gyógyszereket szedek, nem vagyok egy ép harcos már.

Szőnyei Tamás

Major János kiállítása április 9-ig látható a Dorottya Galériában (Bp. V. ker., Dorottya u. 8.)

Film

Rómeók és Rómeóbbak

Hálószobák és előszobák

Ízig-vérig független alkotás egy láthatatlan közösségről, mégis profi, bár nem hinném, hogy szerencsés esetben a kettő kizárja egymást. Robert Farrar londoni illetőségű forgatókönyvíró írta, ezért az elsöprő angol humor, a nemi szerepek shakespeare-i komédiája, és Rose Troche amerikai rendező, a *Go Fish* című film rendezője szeretett bele, mármint a könyvbe, innen az amerikaiak önkeresésének ekszta-tikus lendülete.

A közösség, ami a film vizsgálati tárgya, már kitalálhatták, a homoszexuális férfiak társadalma, mégpedig azoké, akik saját és egymás férfiasságát keresik, no nem a nadrágban, bár permanensen fantáziálnak ilyesmiről is. Anélkül, hogy bármiféle rózsaszín gettósítás részei kívánnának lenni, szeretnék felfedezni alternatíváikat az életre, nem mint karikatúrák, hanem mint emberi lények, akiknek megvan az individualizmushoz való joga. Amit végképp nem akarnak: tüntetni büszkeségi karneválokon és harcolni a jogért, hogy testük valami sötét, a világ szeme elől rejtett zugban összecuppanhasson. Pont azt gondolják, hogy nekik erre egy demokráciában már semmi szükségük, mert a szabadság magától értetődő. A megmutatkozás mégis akadályverseny. Ezek a hímek ugyan közös, napfényes előszobákban és legitim hálószobákban élnek, mégis lelki támaszt keresnek egy önsegélyező vagy önszuggesztiós férficsoportban, szellemi vezetővel. A pengeél, a hiperrealista angolokra annyira nem jellemző provokáció a közös táborban kezdődik, ahol élelem nélkül, igazi vadember módjára, az ősi férfiösztönök felkorbácsolása céljából gyűlnek össze. Végül túlélik. Nem is akárhogy.

- sissova -

A filmet március 23-tól a Hunnia mozi és a Cirko-gejzír filmszínház játssza

BORSODI

SÖR

ÁPRILIS 14-15. SOPRON

VOLT

VOLT FESZTIVÁL

2000

PÉNTEK

Kapunyitás: 18h

KISPÁL ÉS A BORZ • IRIGY HÓNALJMIRIGY • GANXSTA ZOLEE ÉS A KARTEL
HEAVEN STREET SEVEN • VÁGTÁZÓ HALOTTKÉMEK • THE PERFECT NAME
FRESHFABRIK • BLIND MYSELF ■ TILOS RÁDIÓ PARTY: NEO • THAIFUN
DAVID & FABRICIUS • DJ. PALOTAI vs. CADIK • DEEP MUSIC DEPO CREW –
Dj. NEGRO & Ä • MC PUBLO ■ PESTI EST PARTY: DJ. GERZSON

www.est.hu

SZOMBAT

Kapunyitás: 16h

QUIMBY • ANIMA SOUND SYSTEM • MÁSFÉL • KORAI ÖRÖM • BLACK OUT
PUBLO HUNNY • SZIÁMI • NYERS • HELLHOLE • PÁL UTCAI FIÚK ■
HIP HOP JAM: SUB BASS MONSTER • ANIMAL CANNIBALS • AZ ÁRRAL
SZEMBEN ■ FREEE PARTY: DJ-K.: BUDAI • TOMMYBOY • HOT-X vs. IGOR
DO'URDEN ■ VOLT PARTY: DJ. SPIGIBOY • ■ PESTI EST PARTY: DJ. GERZSON

BOMBA! ENERGY DRINK

További programok a Sportcsarnokban: Mindkét teremben két napig koncertek és partik. Szombaton: Kerekasztal beszélgetés: A Függetlenfilm hazai és nemzetközi áttörése – Vezetik: Bakáts Tibor Settenkedő, Győri Csilla, Czabán György, részt vevők a VOLT Moziprogramjában szereplő filmek alkotói., Rögtönzések Színháza, VOLT Shop, Borsodi Söröző, Az Elit Moziban: válogatás a 31. Magyar Filmszemle filmjeiből.

PESTI EST
EST-LAPOK ORSZÁGSZERTE

JEGYÁRAK: NAPIJEGY ELŐVÉTELBEN 1400 FT, A HELYSZÍNEN 1600 FT – BÉRLET ELŐVÉTELBEN 2600 FT, A HELYSZÍNEN 2900 FT.
Jegyelővétel: Sopron: Blues bagoly, John Bull Pub, Premier Center, Deep • Budapest: Ticket Express, Music Mix • Győr: Híd • Szombathely: K.O. lemezbolt • Pécs: Est szerkesztősége • Veszprém: Enyhe Finitor, MCD

A részletes programot a PESTI EST – VOLT FESZTIVÁL KÜLÖNSZÁM közli.
Országszerte a mozikban és a jobb helyeken.

Szállásinfo és jegyrendelés: tel.: (06 20) 321 2000, e-mail: volt@gamma.hu

08.2-9. 07.6-9.

Pepsi Sziget 2000 · Wanted Fesztivál · Hysteria 2001 · Rockinform · Freee Magazin · PNRM · Wanted · Film · Mancs · Index · Szuperinfó · Gamma

MAJOR JÁNOS

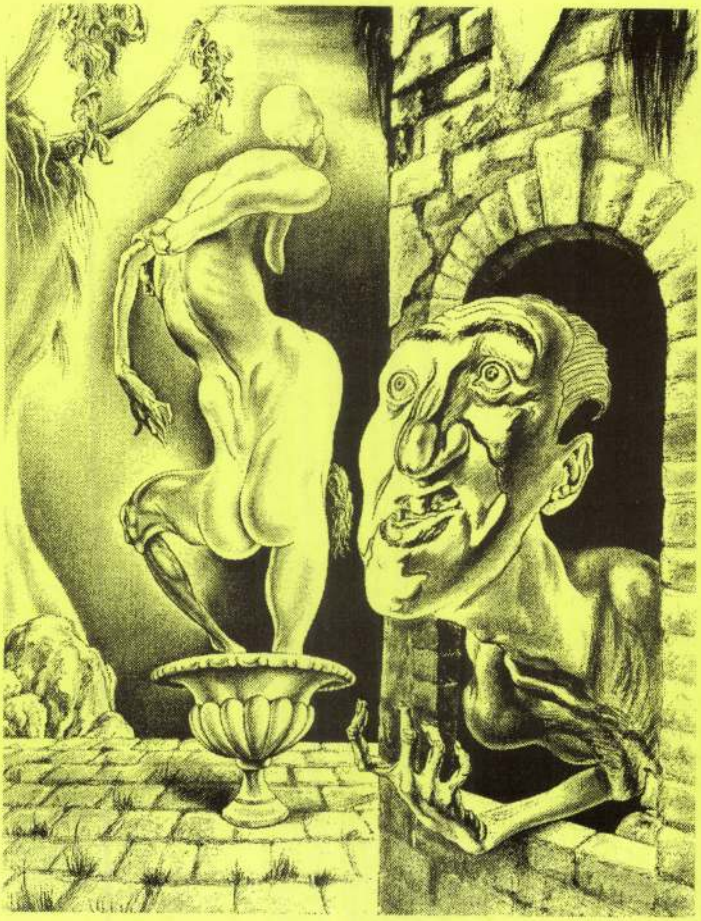

önmagáról

MAJOR JÁNOS

1934-ben született Budapesten.

Tanulmányait a Művészeti Gimnáziumban és a Képzőművészeti Főiskolán végezte. 1959-ben kapott diplomát, mesterei Ék Sándor és Koffán Károly voltak. Szerepelt a Fiatal Művészek Stúdiójának killításain, a Miskolci Grafikai Biennálé és a Magyar Grafika 1968 kiállításon. 1966-ban Bécsben az Europahaus kiállításán második díjat nyert, 1968-ban a Vignolai Grafikai Kiállításon aranyérmet kapott. Részt vett magyar grafikai kiállításokon német és holland városokban. Külföldi tanulmányúton Németországban, Hollandiában és az Egyesült Államokban járt.

Önálló kiállításai: 1989-ben Óbudai Pincegaléria, 1996-ban Budapesti Történeti Múzeum, 1997-nem Körmendi Galéria, Budapest.

Szerkesztette: Csák Máté

KÖRMENDI GALÉRIA
BUDA PEST
1997

1025 Budapest, Nagybányai út 25.
Telefon: 275-0214 Tel./Fax: 176-2110

MAJOR JÁNOS ÖNMAGÁRÓL

Szerettem a festőket, a régieket jobban, mint a moderneket, de igazi szerelmem mégis inkább a költészet volt.

Ha felidézek pár versszakot kedves költőimtől, talán értelmezi azt, ami nekem is művészi szándékom.

Baudlaire:

Kedves két leányka a halál és a Kicsapongás
hogy szeretnek, vadúl és egészségesen!
Rongyfedte és örök-szűz ölük, mintha folyvást
fárad és dolgozik, még nem szült sohasem.

A családkerülő, gyászos költőt, ki romlás
kegyence, sanyarú udvaronc, s pénztelen,
a sír s a lupanár vackán oly öröm, oly láz
várja, amely soha önvádat nem terem.

A koporsó meg az alkóv pokoli odva,
két irgalmas nővér, iszonyú képeket
kínál, szörnyű gyönyört, s borzadályt, édeset.

Kicsapongás, mikor temetsz szennyes karodba?
S mikor jössz, óh, halál, szép riválisa, hogy
roncs mirtuszába oltsd fekete ciprusod?

Heine:

No mi vagyunk csak aztán
az igazi furcsa pár,
a lányt elfujja a szellő,
s a fiú soha talpra nem áll.

Nyavalyás cicuska a nő, és
a legény beteg kutya,
s úgy sejtem, egyik se szörnyen
egészséges koponya.

A lány lótuszvirágnak
álmodta néha magát,
s úgy véli a sápatag ifjú
hogy ő a holdvilág.

Kelyhét kitárja a lótusz
a holdra, kitárja szegény,
de nem élet hull az ölébe,
csupán egy költemény.

Ez a vers egyébként példa a heine-i önirónia, ami nyilván nagy hatással volt rám.

Egy Juhász Gyula vers, melyet emlékezetből, tehát nyilván csak pontatlanul tudok felidézni:

A képzeletbeli utazás villámröptű vonatán
Mely égen és légen át új tájakra vezet
Nem érdekel a táj, se tiroli se talján
London se Moszkva se, mert én vén szekeres
Nagyon is jól tudom, hogy mind e földi tájon
Egy nagy szerelem él és egy nagy fájdalom
És minden tájakon csak magamat találom
Merengő Máriust Karthágói romon
Hellasz azúr egén az istenekre vágyom
A Szajna partjain Musset sírhantja fáj
Itáliában én az Infernót találom, mely Dantéban lobog
És mind e drága táj és mind e régi rom
Nekem furcsa álom
Melynek színes kö,dén át a bús való cikáz
Holt vágyaim íve von Szivárványt mind e tájon
És mindne táj halott, haldokló és hibás
Ha sebektől vérző szívünkbe nézünk
Mely vak örvényeit kitárja szüntelen
S melytől míg élünk nincsen menekülésünk
Sem tűnő tájakon, se tündöklő égen.

S végül álljon itt „A romlás virágai"-hoz írt utóhang-terv két befejező sora, melyet maga Baudlaire is magyarázatnak szánt költészetéhez.

„Mivel minden dolog leglényegét kivontam,
Sarat adtál nekem, s arannyá tettem azt."

Csak az igazat mondja, legyen az a fő gondja.

1954 nyarán egy hónapos katonai szolgálatra vonultunk be mint főiskolások. A kaszárnyában először is le kellett adnia ruhákat és mezte-lenül egy folyosón várakoztattak bennünket. Meleg nyár volt, de a kaszárnya alagsori folyosóján pucéran várakozni hideg, s ilyenkor az ember szíve összeszorul. A hosszú sor vége egy ajtó mögött tűnt el. Mi lesz ez megint? Valami orvosi vizsgálat? De mikor én is az ajtóhoz értem, szerettem volna a föld alá süllyedni.

A terem közepén, tisztek néma sorfala előtt, egy szép szőke lány ült, kezében sárga fertőtlenítőporba mártott vatta, – elébe kellett járulnunk.

Jó lett volna a föld alá süllyedni.

Megkülönböztetve lenni, pont ezen a kényes ponton, pihent agy kellett hozzá ilyesmit kitalálni, még ha tekintetbe vesszük is, hogy az ötlet a kőkorszakban született, s az éceszgéber nem gondolhatott arra, hogy ebből a XX. században bonyodalmak származhatnak.

1954-et írtunk ekkor, 1944 óta még csak 10 év telt el, amikor én pont 10 éves voltam és sárga csillagot kellett hordani, s egy 10 éves gyerek az már tudja, hogy azt nem kitüntetésből adják, hogy az szégyellni való dolog, hogy az bizony szégyenfolt. Szememet tehát most is a földre sütöttem, féltem a vigyoroktól és méginkább a sokat sejtető fapofáktól.

De be kell, hogy valljam; mikor ott álltam előtte
Aki előtt annyian elvonultak már s aki már mindent láthatott
Ami nekem a legjobban fájt, sokkal jobban a felsoroltaknál
Egy sejtés volt az mely nem kívánt távlatot
Mely fejlődésben lévő személyiségemben mély nyomot hagyott
Mely miatt hangom halk volt akkor is, mikor a közértes-lánytól
a jegyes-tejet kértem mely gyermekeim után járt
– Hogy megmérettem, s mértéken alulinak találtatott.

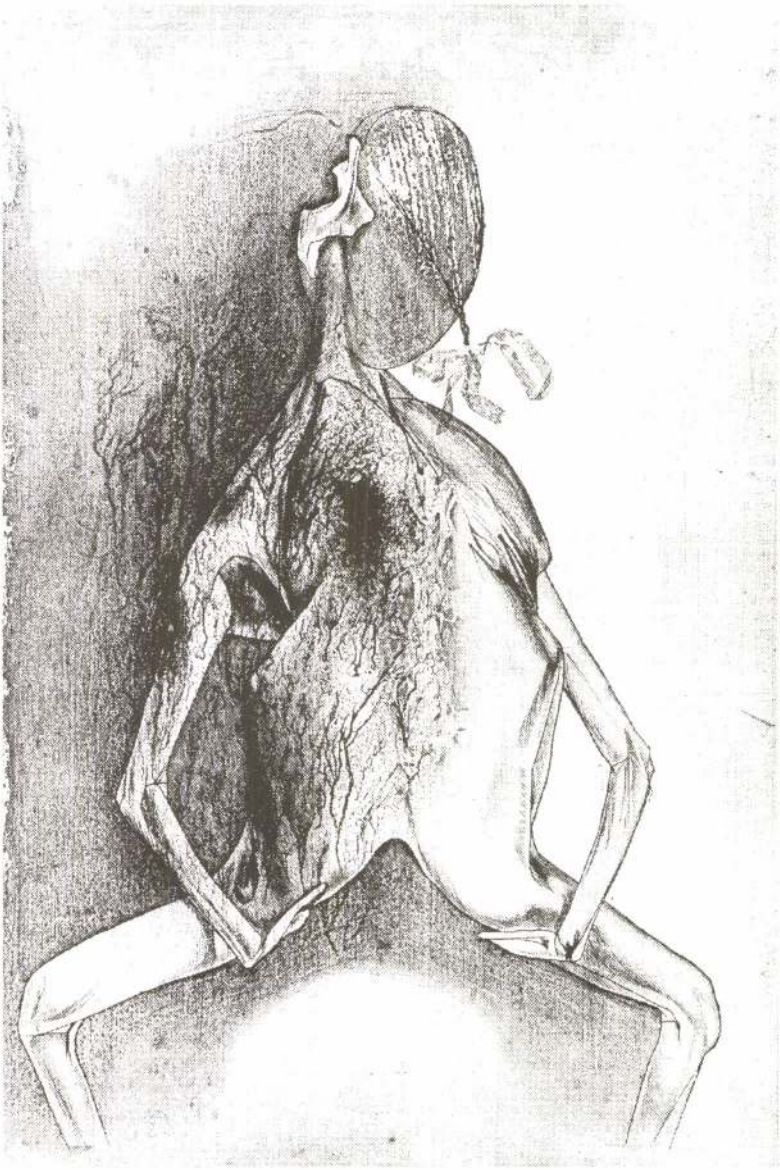

Félbehagyott rézkarc részlete (1967)

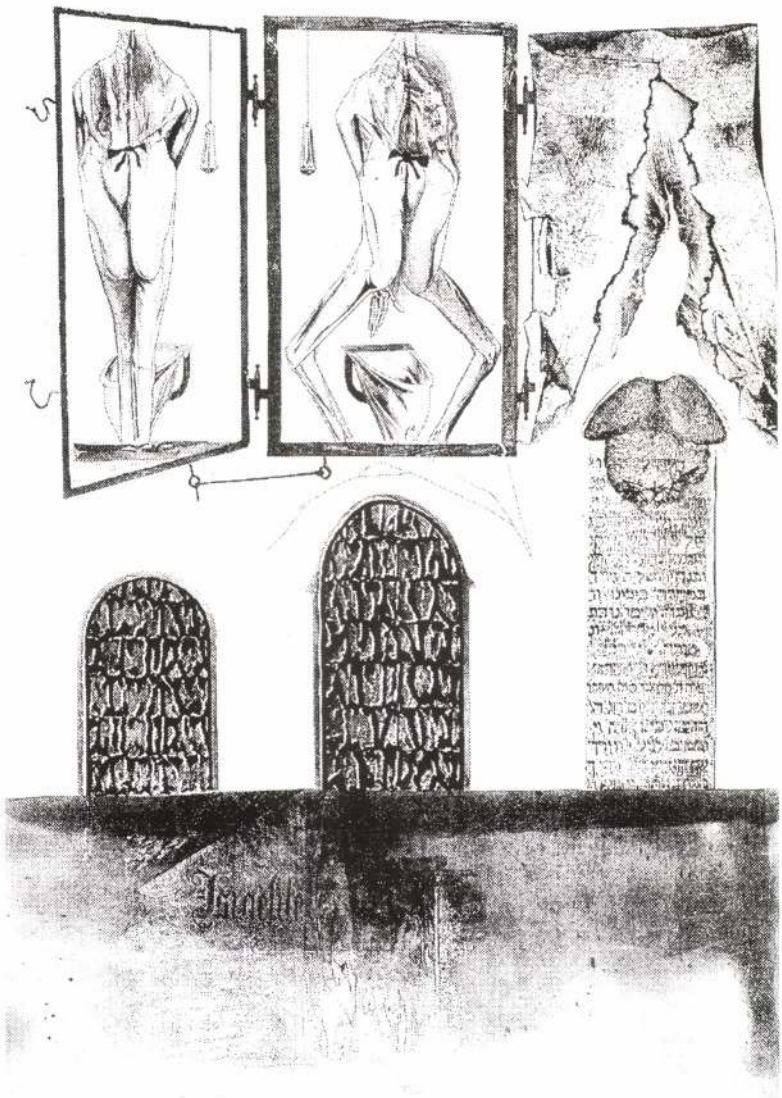

„Az agresszor lelepleződik" (1967)

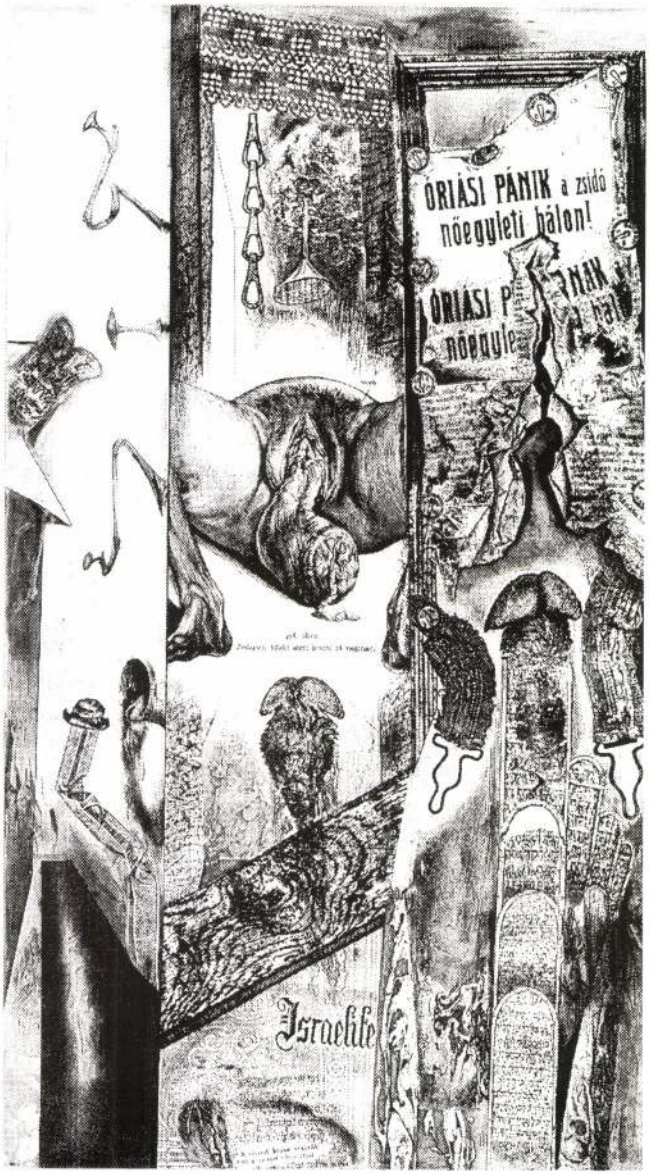

„Scharf Mária emlékezete" (1966), vaskarc

VIII. ker.
KUN
UTCA
3
7
АВТОПОРТРЕТ
BIBOLDÓ
MOSAKSZIK
1907
BUDAPEST

„Judit és Holofernes" (1995)

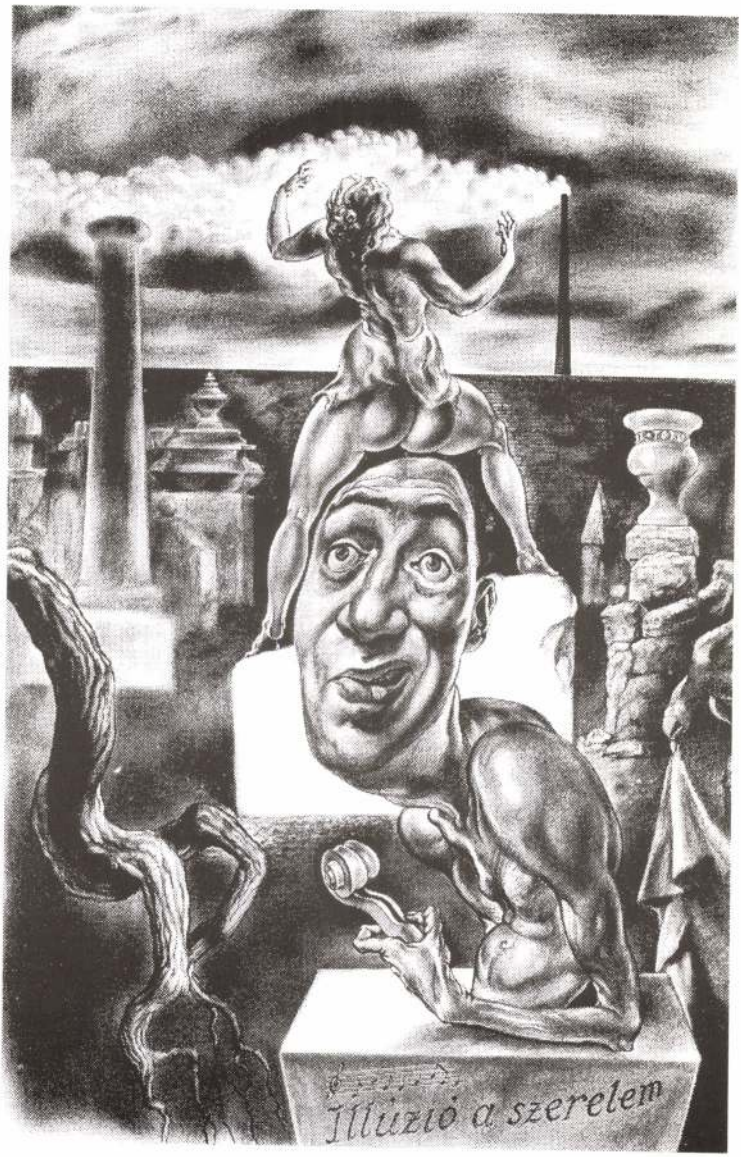
Illúzió a szerelem

Az u.n. «Mesüge Metóre» házából leletmentéses feltárás során előkerült, cirkumcizált penis feltárását ábrázoló töredék.

az Alt-Ofeni Satyr

„Rajz szöveg nélkül" (1994)

Idyll

Sokunk közül Kosztolányi óta is csak néhányan tudjuk, hogy versünknek hőse mi magunk vagyunk, életünk egy „Én"-regény, sorsunk az individumé.

Magunkba zárkózva, mint néhány dióbélkirályfi, érzékenyen és sértődöttség nélkül, vagy ha tetszik a sértődöttség páncéljban féltve ügyeljük a dióhéj kemény sértetlenségét.

De persze nem bírunk így maradni, „szeretnénk magunk megmutatni, hogy látva lássanak". Ennek a gondolatnak a kivitelezésére földi halandó nem vállalkozhat, isteni lény pedig nem akar vállalkozni, marad a köztes teremtmény „a művész", a félig emberi, félig isteni lény. Major János művész urat és művészetét hovatovább három évtizede ismerem, Sinkovics Péter művészettörténész hívta fel rá a figyelmemmet az „Iparterv" kiállítások idején, majd a közelmúltban Körner Éva művészettörténész lelkesedése okán csodálkoztam rá.

Major János különleges megfontoltsága különlegesen megfontolatlan műveket eredményez. Minden vonalát, tónusát, mindent amit a síkon csinál, kiszámítottság jellemzi, hogy a végén elhitesse velünk kiszámíthatatlansága spontán varázsát.

Kérjük, hogy beavasson alkotó titkaiba, közben elhisszük, hogy joga van elhessenteni minket, mint modellfestő a műteremablaknál kíváncsiskodó kamaszokat, vagy nénikénk a cinkék közéletébe avatkozó verebeket.

Major János ritkán szerepel. Halk kuncogás, dévaj vigyor és borzalmas csönd veszi körül.

Gyűjtői tudják, hogy már most megfizethetetlen érték, ahol pedig dolgozik, már meg sem próbálják megfizetni.

Major János önmagáról beszél. Fecseg. Anekdotázik. És közben hallgat a mély. Elbúcsúzik az évszázad, el az évezred. De mi valahogy itt maradunk lecövekelve, dermedten figyelve magunkat, ilyennek lát Major János, de milyenek vagyunk, míg felejtik emlékünk unokáink, a koldus istenadták.

Csák Máté

Major Jenő

Kmitató 1927. őszi kiáll.

MARÓTHI MAJOR JENŐ: KERTEKALJA

Írge Gergely f. (429, 431, 432, 448, 452) TS.
ítz János sz. (179.)

ádnay Miklós f. (413.)
ainerné Istvánffy Gabriella f. (441.)
ayki István sz. (172.) EK.
auscher Juliska f. (468.)
ibarik Sándor f. (368.)
omek Árpád f. (1, 7, 16, 17.) F., SZF., KE., J., KE.
ottmann Mozart f. (396, 407.)
ubovics Márk f. (425.)

ándor Béla f. (533.)
y. Sándor József f. (230, 232, 233.) KE., LK., DK.
árdy Brutus f. (234, 235, 237, 238.)
árkány Gyula f. (5, 13, 37. 142.) F., KE., EK.
eregély Dezső sz. (193, 194.)
olymássy Konrád f. (507.)
oós Vilmos szamosi sz. (149.) HV., LK.
óváry János sz. (173, 185.)
zabó Dezső f. (24, 138, 143, 403, 518.)
zamossy Imre f. (169, 177)
zántó Gergely sz. (192)
zántó Lajos f. (134.)
zánthó Mária f. (409, 411.)
zege Sándor sz. (188.)
zerencsi Zoltán f. (511.)
zent Istvány Gyula f. (10, 14.) KA., D., SZF., TVPB.
r. Szokoll Villibald f. (528.)
ződy Szilárd sz. (181.)
züts Sándor czeczei f. (427, 428.)

y. Takách Béla f. (418, 465, 467.) E.
amássy Miklós f. (534.)
écsy László sz. (176, 198.)

A: TÁTIKA ROMJA

MARÓTHI MAJOR JENŐ: BÚZAKERESZTEK

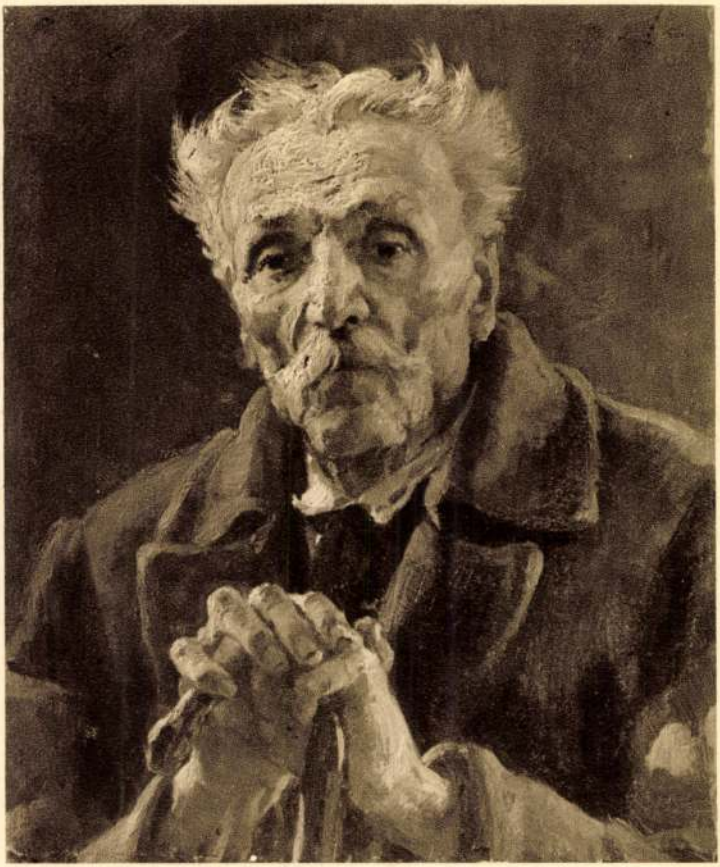

MERÉSZ GYULA: ŐREG BÉRES

Major Jenő

84. Magyar bika.
85. Öreg fűzfák.
86. Alföld.
87. Sárguló fák.

Folytatása a IV. teremben.

VII. TEREM.

maróthi MAJOR JENŐ.

Született 1870-ben Budapesten. Középiskolai tanulmányai elvégzése után, — ahol már kitünő rajzoló volt — 1887-ben az Országos Mintarajz-Tanodába iratkozott be. Székely Bertalan és Lotz Károly voltak tanárai. Körülményei azonban úgy változtak, hogy nem lehetett festővé, hanem bevonult katonai szolgálatra és az önkéntesi év letelte után ténylegesittette magát és négy évig Csehországi helyőrségekben szolgált, de katonai szolgálatai alatt is szorgalmasan festett. A művészet iránti vágya azonban egyre jobban jelentkezett, így 1896-ban megvált a katonai élettől és Németország egyik legkiválóbb müvészeti iskolájában Karlsruheba ment, ahol Weisshaupt tanitványa lett.

Müvészi pályafutásán kizárólag a magyaros tájképmotivumok érdekelték és a természetet tekintette irányitó mesterének. Első müvét 1904-ben állitotta ki a Műcsarnokban, amellyel azonnal elnyerte a Harkányi-dijat. A világháboru azonban ismét megszakította müvészi pályafutását, amelyet mint százados harcolt végig. 1919-ben ismét kezébe vette az ecsetet. 1922-ben egyik hangulatos tájképére kitüntető elismerést nyert; 1923-ban elnyerte a Ráth György-díjat. Mint kitűnő pasztelista és grafikus, három ízben nyerte el az állami grafikai nagy díjat és három ízben a pasztel díjat. A táj és népéleti kiállításon kitüntető elismerésben részesült.

KMTárs. 1930. Őszi kiáll.

Művészi alkotásai közül több képe van a királyi palotában és paszteljeinek, valamint rajzainak legjavát a Szépművészeti Múzeum szerezte meg. Több műve külföldön talált gazdára. Ezúttal kiállított művei két évi munkásságának eredménye.

maróthi MAJOR JENŐ MŰVEI.

Pasztelek, olajfestmények. Eladók. A magántulajdonnak jelzett művek nem eladók.

1. A Duna Békásmegyernél.
2. Alkony a Nyírségben.
3. Kánikula.
4. Nyírfaerdő. Olajf.
5. Téli naplemente.
6. Tanulmány. Olajf.
7. Nyári reggel.
8. A Duna Zebegénynél.
9. Kertben.
10. Tavasz a hajógyári szigeten.
11. Vadvizek a Kis-Kúnságban.
12. Részlet a Római-fürdői erdőből.
13. Faluvége.
14. Dombvidék.
15. Eső után.
16. Őszi fasor a Nyírségen.
17. Felhőtanulmány.
18. Felhős Alföld.
19. Őszi napsütés.
20. Tanya a patak mellett.
21. Októberi reggel.
22. Fehér felhők.
23. Uszályhajók.
24. Hajógyári kobolya. Magántulajdon.
25. Naplemente.

Major Jens

foto

Elektr. arch.

Gellmad 343.L

44
FW

84. Magyar bika.
85. Öreg fűzfák.
86. Alföld.
87. Sárguló fák.

Folytatása a IV. teremben.

VII. TEREM.

maróthi MAJOR JENŐ.

Született 1870-ben Budapesten. Középiskolai tanulmányai elvégzése után, — ahol már kitünő rajzoló volt — 1887-ben az Országos Mintarajz-Tanodába iratkozott be. Székely Bertalan és Lotz Károly voltak tanárai. Körülményei azonban úgy változtak, hogy nem lehetett festővé, hanem bevonult katonai szolgálatra és az önkéntesi év letelte után ténylegesittette magát és négy évig Csehországi helyőrségekben szolgált, de katonai szolgálatai alatt is szorgalmasan festett. A művészet iránti vágya azonban egyre jobban jelentkezett, így 1896-ban megvált a katonai élettől és Németország egyik legkiválóbb müvészeti iskolájában Karlsruheba ment, ahol Weisshaupt tanitványa lett.

Müvészi pályafutásán kizárólag a magyaros tájképmotivumok érdekelték és a természetet tekintette irányitó mesterének. Első müvét 1904-ben állitotta ki a Műcsarnokban, amellyel azonnal elnyerte a Harkányi-dijat. A világháboru azonban ismét megszakította müvészi pályafutását, amelyet mint százados harcolt végig. 1919-ben ismét kezébe vette az ecsetet. 1922-ben egyik hangulatos tájképére kitüntető elismerést nyert; 1923-ban elnyerte a Ráth György-díjat. Mint kitűnő pasztelista és grafikus, három ízben nyerte el az állami grafikai nagy díjat és három ízben a pasztel díjat. A táj és népéleti kiállításon kitüntető elismerésben részesült.

KMTárs. 1930. őszi kiáll.

Művészi alkotásai közül több képe van a királyi palotában és paszteljeinek, valamint rajzainak legjavát a Szépművészeti Múzeum szerezte meg. Több műve külföldön talált gazdára. Ezúttal kiállított művei két évi munkásságának eredménye.

maróthi MAJOR JENŐ MŰVEI.

Pasztelek, olajfestmények. Eladók. A magántulajdonnak jelzett művek nem eladók.

1. A Duna Békásmegyernél.
2. Alkony a Nyírségben.
3. Kánikula.
4. Nyírfaerdő. Olajf.
5. Téli naplemente.
6. Tanulmány. Olajf.
7. Nyári reggel.
8. A Duna Zebegénynél.
9. Kertben.
10. Tavasz a hajógyári szigeten.
11. Vadvizek a Kis-Kúnságban.
12. Részlet a Római-fürdői erdőből.
13. Faluvége.
14. Dombvidék.
15. Eső után.
16. Őszi fasor a Nyírségen.
17. Felhőtanulmány.
18. Felhős Alföld.
19. Őszi napsütés.
20. Tanya a patak mellett.
21. Októberi reggel.
22. Fehér felhők.
23. Uszályhajók.
24. Hajógyári kobolya. Magántulajdon.
25. Naplemente.

Major Jenő kiáll. 1930

26–48. sz. l. a Komplett példányban

Major Jenő *(maróthi)*, festőművész. Született Budapesten, 1871-ben. Középiskoláit Pécsen és Nagykanizsán végezte, majd a Képzőművészeti Főiskolára került, ahol Székely

Bertalan és Lotz Károly növendéke lett. Az önkéntes éveinek letelte után ténylegesitette magát s mint hadnagy szolgált négy éven át Prágában és más csehországi helyőrségekben. De mert vágya mindjobban a művészet felé vonta, 1896-ban megvált a katonai élettől és egy ideig Karlsruhében Weisshaupt tanitványa lett. Innen hazatért és kizárólag a festészetnek élt és a világháboru kezdetéig a magyar táj szépségeit elevenitette meg alkotásain. 1915-ben hadba vonult és az orosz harctéren teljesitett szolgálatot, majd a sajtófőhadiszállásra került és hadifestő lett. Az általános leszerelésnél mint főhadnagy szerelt le. Képeivel első izben 1904-ben szerepelt a Mücsarnok kiállitásán, ahol megnyerte a Harkányi dijat. Ez idő óta állandó kiállitója a Mücsarnoknak és a Nemzeti Szalonnak. 1922-ben a Nemzeti Szalonban rendezett gyüjteményes kiállitást. Svédországban, Finnországban, Dániában és Hollandiában rendezett magyar kiállitásokon is szerepelt, s több képe maradt ottani műbarátok tulajdonában. Képei a Szépmüvészeti Muzeumban, Ferenc József király mügyüjteményében és számos más bel- és külföldi mügyüjtő birtokában vannak. Dijai: „Téli kép" c. müve nyerte a Harkányi dijat. 1924-ben a Mücsarnokban „Téli alkony" cimü müve a Ráth György-dijat. Két izben nyert kitüntető elismerést, a Nemzeti Szalonban 1910, 1911 és 1912-ben első grafikai dijat és három izben elnyerte a Magyar Akvarell- és Pasztellfestők Kiállitásának pasztelldiját. Törzstagja a Képzőművészeti Társulatnak, tagja a Céhbelieknek, a Magyar Akvarell- és Pasztellfestők Egyesületének és a Szövetség Művészegyesületnek.

78563 — ATHENAEUM

: Uccaresziet. Fruchter Lajos 50
: Szobasarok. Fenyő Miksa 51
: Ablakból. O. Ártinger Imre 51
: Önarckép 52
: Csendélet. Szépművészeti pest 53
: Sárga szoba 54
: Csendélet kosárral. Fővárosi st 55
: Csendélet. Vajda István tul. 56
Dezső : Önarckép. Szépművém, Bpest 57
Dezső : Női arckép. Szép-Múzeum, Bpest 57
Dezső : Akt 58
Dezső : Atléta 58
Dezső : Férfifej 59
Dezső : H. I. arcképe 59
Dezső : Don Quijote. Fővárosi st 60
Dezső : Bányász 61
Dezső : Matyó menyecske 62
Dezső : Schulteisz Baba 63
Dezső : Négykézláb 64
Sterin, Budapest 50
J. Kmetty : Teil einer Gasse. Sammlung L. Fruchter, Budapest 50
J. Kmetty : Zimmerecke. Sammlung M. Fenyő, Budapest 51
J. Kmetty : Blick aus dem Fenster. Sammlung I. O.-Ártinger, Budapest 51
J. Kmetty : Selbstbildnis 52
J. Kmetty : Stilleben. Museum der Bildenden Künste, Budapest 53
J. Kmetty : Gelbes Zimmer 54
J. Kmetty : Stilleben mit Korb. Hauptstädtische Bildergalerie, Budapest 55
J. Kmetty : Stilleben. Eigentum v. I. Vajda, Bukarest 56
D. Bokros-Birman : Selbstbildnis. Museum der Bildenden Künste, Budapest..... 57
D. Bokros-Birman: Weibliches Bildnis. Museum der Bildenden Künste, Budapest 57
D. Bokros-Birman : Akt 58
D. Bokros-Birman : Athlet 58
D. Bokros-Birman : Männerkopf 59
D. Bokros-Birman : Bildnis H. I.'s 59
D. Bokros-Birman : Don Quijote. Hauptstädtische Bildergalerie, Budapest 60
D. Bokros-Birman : Bergmann 61
D. Bokros-Birman : Junge Matyó-Frau 62
D. Bokros-Birman : Baba Schulteisz 63
D. Bokros-Birman : Auf allen Vieren 64

Major Jenő, Marothi

1. Friss hó, olaff.
2. Falurészlet -

1932 fév új szerzem kiáll Mücsarnok

Major Jenő

Olvadás c. képe
vepr.

KMTárs jub. kiáll.
1936. máj. – jun.

Major Jenő

Kápolna c. képe
repr. –

KMTárs 1937. téli Eiáll.
Eat.

Major Jenő

Balatonpart c.
képe repr.

KMTars Horthy
jub. ki-ill. 1939-40.

Major Jenő

Koll. kiáll. a Műsarnok-
ban.

Kultúrs. 1930. őszi kiáll.
kat.

VII. terem 1—48.

Major Jenő, maróthi

Balatonpart olvadás-
kor c. képe repri?

~~Műcs. Kiáll, tól~~
Pipics 167. l.

lás köszönetet mondok vitéz Paál Dénes esperes úr és Bachó László alezredes úrnak, kiknek megértő, meleg szíve könyvjutalmak kiosztását tette lehetővé.

Hálás köszönetet mondok továbbá a vezetőségben helyet foglaló összes tiszt- és tanármunkatársaimnak, akik fáradságot nem ismerő munkásságukkal a kör kezelési ügyeit irányították és végezték; továbbá az összes osztályvezető tiszt- és tanár uraknak, akik önzetlen munkájukkal a tanulságos, helyes irányt megszabták és az eredményt előkészítették. Nem sorolom fel őket egyenként, mert hiszen egyenlő mértékben részesei az elért eredménynek. Mégis külön megemlítem vitéz Rózsás százados urat, akinek az ifjúságot szerető, izzó magyar lelke élénk visszhangot keltett mindnyájunkban, tisztben és akadémikusban egyaránt és akit ez a lélek más szolgálati beosztása dacára is itt tartott — és fog tartani a jövőben is — közöttünk.

Nem mulaszthatom el az alkalmat, hogy külön köszönetemet fejezzem ki: Szentneményi főhadnagy, Dudinszky festőművész, Baranyay zenetanár, Olcsvay iparművész és Endrődi gyorsíró tanár uraknak, akik istenadta képességüket és tudásukat önzetlenül ennek a nemes célnak a szolgálatába állították.

Köszönetet mondok végül az összes ifjúsági tisztviselőknek és tagoknak, élükön Tormássy akadémikussal, akik tevékenységükkel szép példáját adták

Major Jenő marötki

festői tarpiaszág

Műcs, kiáll, tól

Pipics 45. l.

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
BUDAPEST, 80.
VIII., NEMZETI MUZEUM.

Nagyságos

Dr. Szentiványi Gyula
titkár úrnak,

Budapest.
XI. Lánchíd-utca 16.

MARÓTHI MAJOR JENŐ OLVADÁS

MARÓTHI MAJOR JENŐ: HAJÓGYÁRI KOBOLYA

MARÓTHI MAJOR JENŐ : NAPLEMENTE A BALATONON

BENKHARD ÁGOST: MATYÓ MENYECSKE HÉTKÖZNAPJA

MARÓTHI MAJOR JENŐ: A BALATON

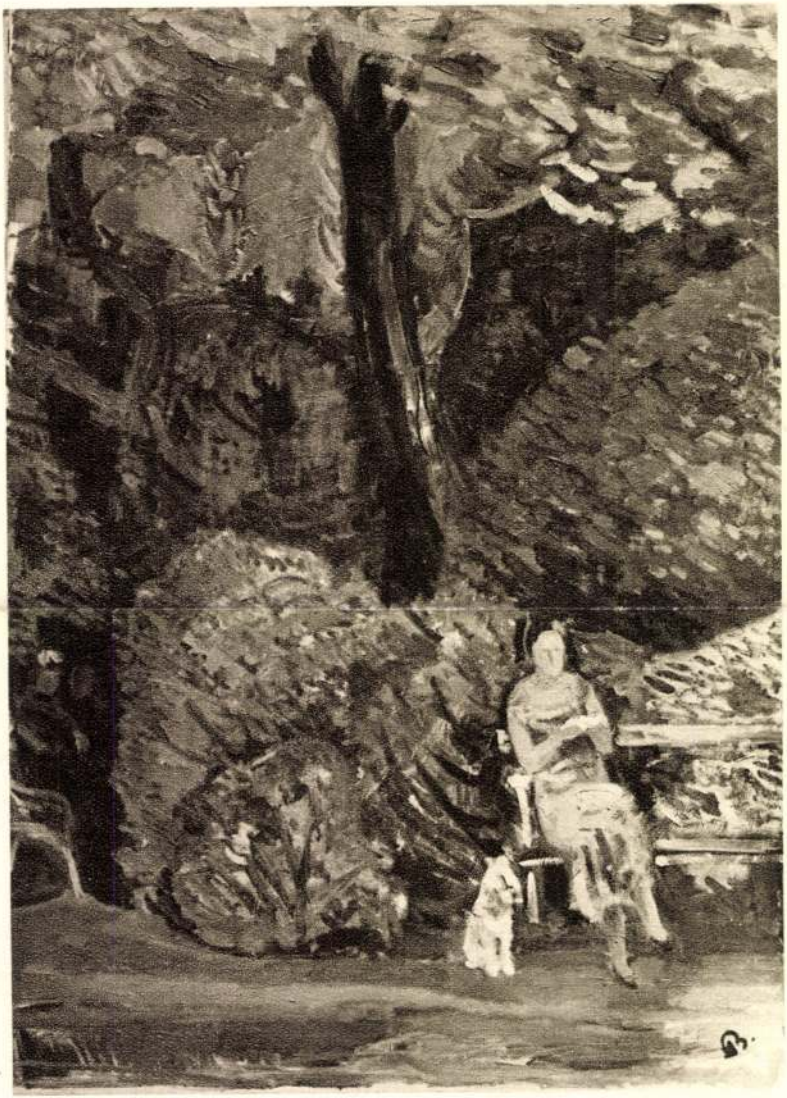

BERNÁTH AURÉL : PARKBAN

Major Jenő: Olvadás.

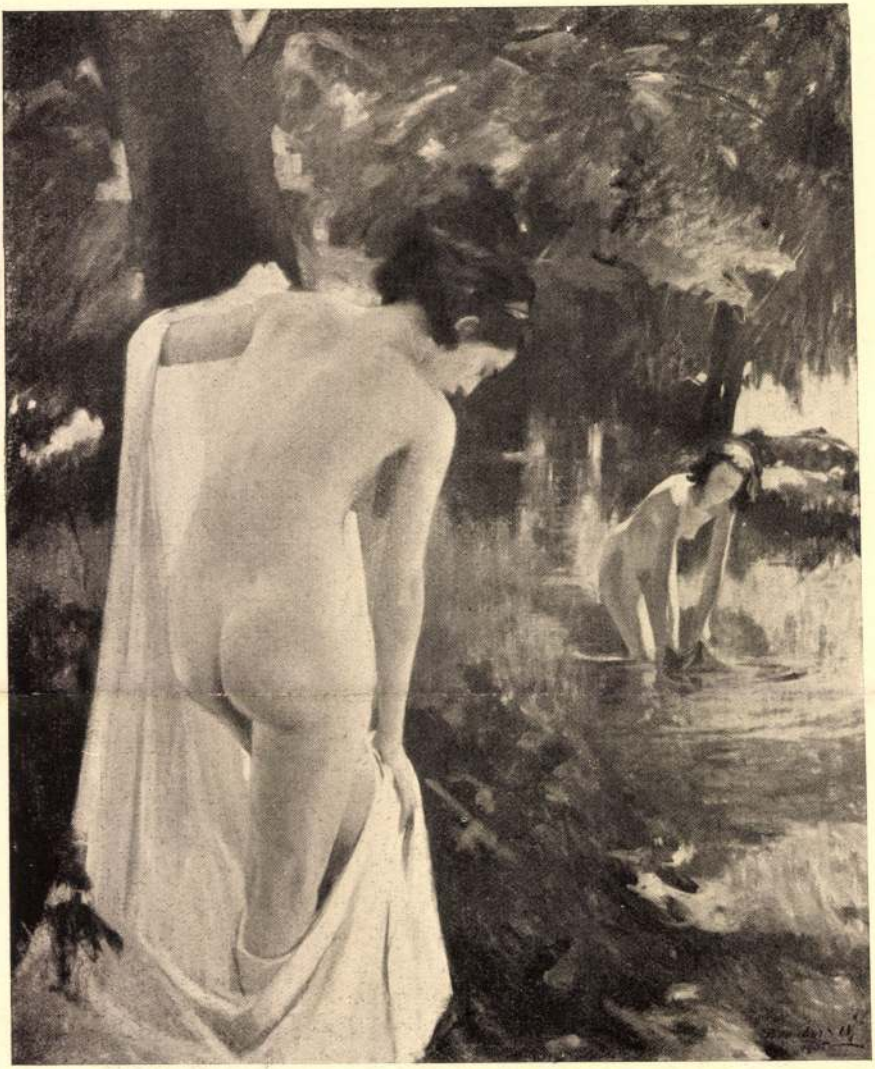

Benkhard Ágost: Fürdés után.

Major Jenő

MARÓTHI MAJOR JENŐ: REGGELI HANGULAT

KMTársz. 1928/29. téli kiáll

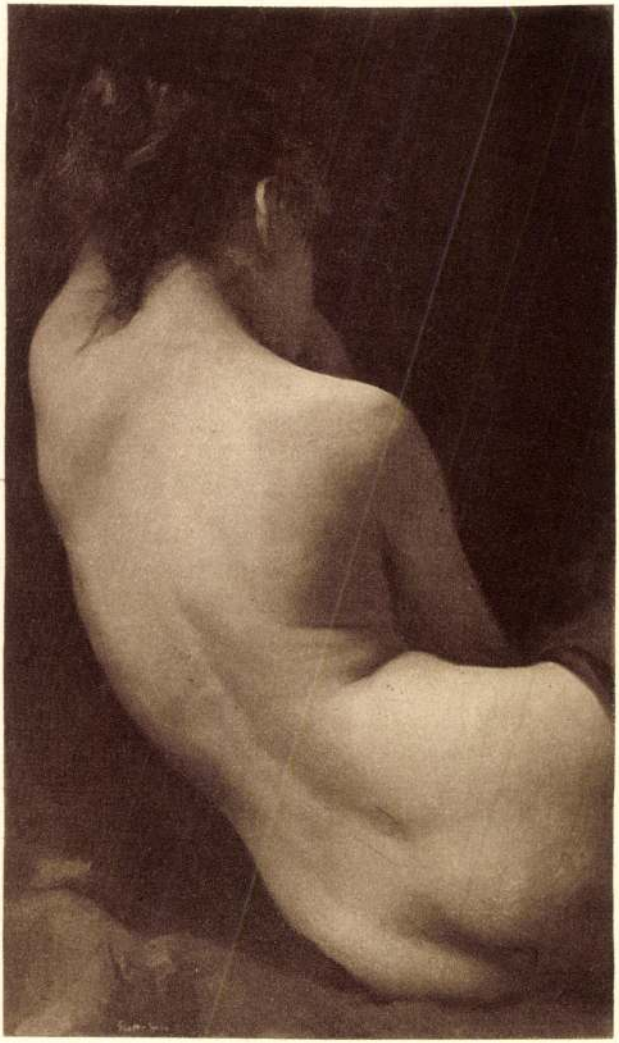

GLATTER GYULA: FÉLAKT

Major Jenő

Eső után, pastell

Repr

Nemzeti Szalon

MAPE 14. kiáll. 1928 okt.

Vészi-nyomda. Tel. 108—03.

Major Jenő

MAPE pasztell díja 1925, 1928. maróti

áll. ~~rajzmai~~ paszt. díj 1911.

Nemzeti Szalon

MAPE ~~[illegible]~~ ~~1929~~ ~~[illegible]~~

16. kiáll. 1930. dec.

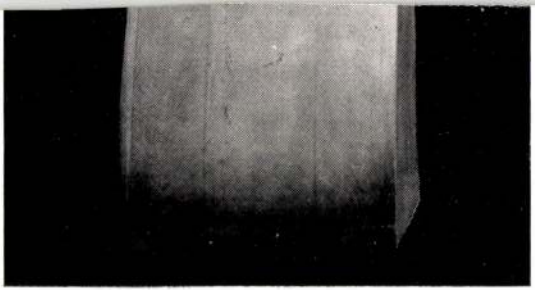

SÜLYI KÁROLY: Faszobor.

Major Jenő, marsti

223. Virpart, pasztell repr.

Nemzeti Szalon

1927.
maj.-jun

MAPE B. kiall.

A jelen budapesti kiállitás a hetedik, melyet ezuttal a Nemzeti Szalon helyiségeiben rendez az egyesület.

Midőn az UME tizéves fennállása alkalmával rendezett kiállitását a nagyközönség elé tárja, hiszi, hogy tagjainak munkálkodásával a magyar művészi kultura nagy ügyét szolgálja s ennek jegyében kivánja folytatni további müködését is.

Kelt Budapesten, 1937. évi április hó.

AZ UJ MŰVÉSZEK EGYESÜLETE

rlsbadi czipőraktár. A legkitünőbb Karlsbadi czipők egyetlen budapesti raktára

AJÁRI DEZSŐ-nél Dorottya-utcza 8. sz. Korcsolya, báli és szalonpők urak, nők és gyermekek részére.

Kiss Inzse

Major Jenő

irod.

Szanatórium

366. l.

maróthi MAJOR JENŐ

87. Füzfák, paszt.

— 88. Ködös reggel a Balatonon, paszt.

89. Kikötőépítés Balatongyörökön, paszt.

Nemzeti Szalon

Magyar Bajok
1939. dec.

Major Jenő

festő

Tanulmányok a Dalmát tengerpartról I – VI.

Nemzeti Szalon
1900. tav. kiáll.

maróti Major Jenő
56 Váziat. Olajf. 8000.—
57 Tutajok. Olajf. 8000.—
58 Paraszthház. Olajf. 6000.—

Nemzeti Szalon
Téli tárl.
1922. jan

Kath. Anasztázia
Prot. Atala

CSÜTÖRTÖK

16

Kath. Lab. Ben. Józs.
Prot. Lambert

PÉNTEK

17

Kath. Anicét p.
Prot. Anicét

Izr. 30. Ros Kh.

SZOMBAT

18

Kath. Apollonius vt.
Prot. Ilma

Izr. 1. Ijar, S. Thasz. 2. P. R. Kh.

16. hét ◆ 1931 ÁPRILIS HÓ ◆ 30 nap

Nemzeti Szalon
1900. tav. kiáll.

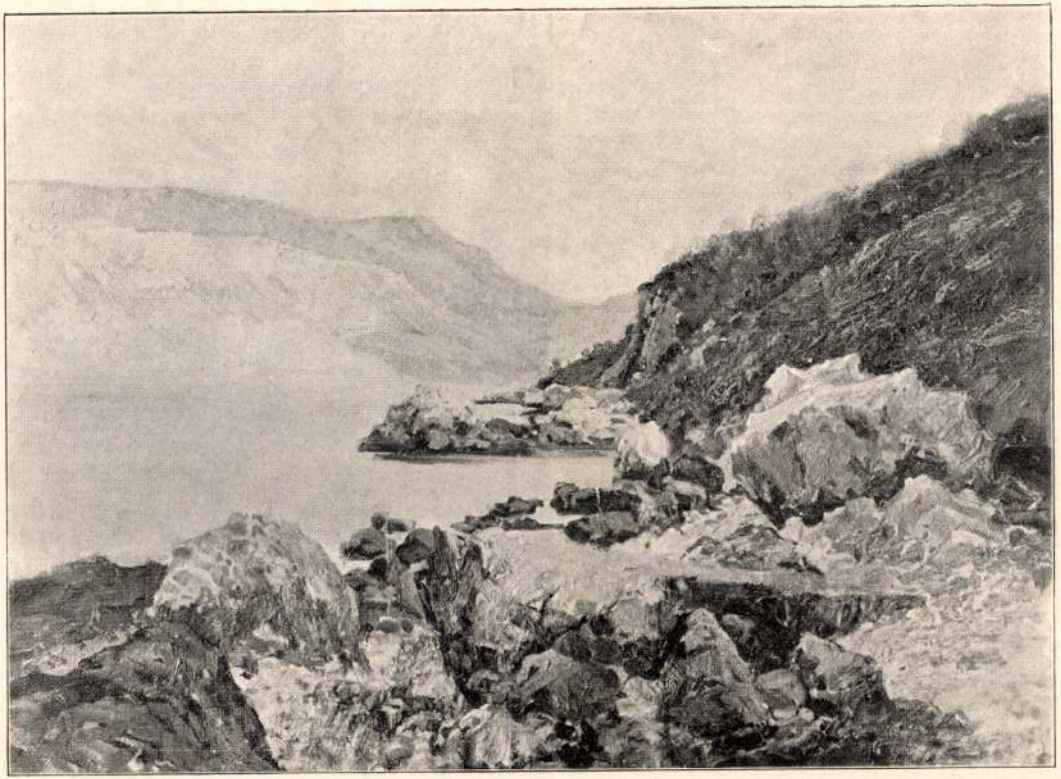

Major Jenő: *Részlet a dalmát tengerpartról.*

Major Jenö

festö

Grazia maestro!

Abbazia, január.

Este kilenc... A társalgóban ülünk és unottan nézzük egymást. Az ujonnan érkezettek *még*, a régi vendégek *már* nem érdekelnek. Jó ilyenkor a közömbösítő menekvés: a rádió. Az muzsikál, — mi, ha akarjuk, hallgatjuk, ha akarjuk, úgy teszünk, mintha hallgatnók. Zoltán úr, a rádióigazgató. Ott ül esthosszat a világ hangjait magába gyüjtő, lakkozott fekete doboz előtt és úri szeszélyét követve kapcsolja Bécset, Rigát, Berlint, Moszkvát, Barit, Varsót, Párizst és minden hullámhossz minden kóbor és mégis hozzánk kötött hangját.

Budapest cigányzenézik, Berlin agitál, Bécs vitatkozik, Varsó Chopint »hoz«, Bukarest gramofónlemezeket ad. Moszkva franciául felvilágosit, és amint Zoltán úr cél és rendszer nélkül forgat és intézkedik szegény, vajúdó Európa hangja körül, egyszerre telihangzású, a szobát és a szíveket betöltő zenekar hangja zendül elő a rádióból.

Csak két taktus és az egyik vendég, aki mindent felismer, már ki is hirdeti:

— *Bajazzók!*

Úgy van. Csakugyan a *Parasztbecsület*.

De milyen forrón, érzéki erővel árad szét a szekrényből. A régismert, elcsépelt hangok új zengéssel hangzanak és még a közvetítő gépezeten át is egyéni varázzsal hatnak. Alfio, Santuzza, Turridu, az anya áriái, az olasz népdalok hagyományain felépült kórusok szokatlan elevenséggel zengenek, mintha csodálatos megújhodás történt volna.

Mi ütött a Cavalleriába, ki ez a varázsló, aki így szólaltatja meg?

És következik a híres Intermezzo. Ez a szélesen hömpölygő, édes szentimentalizmussal telt, világokat bejáró, ma már »Schmachtfetzen«-nek ható remek.

Mi ez? Amit mi odahaza szentimentálisnak, édesnek éreztünk, itt drámai, vérző lendületű lesz, felzaklatja az idegeket, az epikát átvezeti a felfokozott feszültségbe, amelynek vége halál. A készülő vihar lüktet és morajlik ebben az intermezzóban. Soha így, ilyen megrázó közelségben nem éreztem a Parasztbecsület tragikumát, mint itt, most... egy penziótársalgó szokványos keretében: — a rádión keresztül, tehát gépies közvetítéssel.

És mikor elhangzott az Intermezzo utolsó üteme, a zsúfolt nézőtérről (mert fantáziámban ilyen előadáshoz csak zsúfolt nézőtér illet!), felhangzott egy elragadtatott félhangos sóhaj:

»*Grazia maestro!*«

A következő pillanatban viharzó, dörgő taps, a lelkesedés orkánja tört ki. Percekig tombolt, az Intermezzot meg kellett ismételni.

Kitalálták!

A bejelentő (magyarul: szpiker!) tudtunkra adta, hogy a Parasztbecsület ezen az estén a turini Operában került színre. *Vezényelte Pietro Mascagni.*

Hogy miért írom ezt meg? Mert itt is éreztem az »egyéniség« hatalmát a művészetben. Enélkül nincs művészet, nincs siker, ez kiütközik gépeken át is, csak ennek jár ki az üdvözlet és hódolat: »Grazia maestro!«

Pásztor Árpád

— **Kiosztották a karácsonyi gyorsíróverseny díjait.** A *Magyar Gyorsirók Országos Szövetsége* szombaton délután a református gimnázium Lónyai uccai épületének dísztermében nagyszámú közönség jelenlétében díszülést tartott, amelynek keretében szétosztották a karácsonyi gyorsíróverseny díjait és jutalmait. Az iskolák egyesített pontversenyében az első díjként kitüzött serleget a *Radnai-iskola nyerte el;* a középiskolák csoportjában első lett *a budapesti református gimnázium.* A kereskedelmi iskolák csoportjában a *Wesselényi uccai »Dobó Katalin« női felsőkereskedelmi iskola lett a győztes. Egyéni díjakat nyertek: Pintér* Sándor, *Paulinyi* Piroska, *Máté* Ilona, *Nagy* Kázmér, *Szántó* Ernő, *Prusek* József, *Szöllössy* Márta, *Mérey Kádár* Miklós és *Lévay* Zoltán.

— **Névmagyarosítás.** *Megla* László esztergomi egyházmegyei áldozópap és fővárosi hitoktató eddigi családi nevét belügyminiszteri engedéllyel *Sebő* névre változtatta át.

— **Visszaélés a Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesületének nevével.** Többen bejelentették a Szefhe-nek, hogy az egyesület részére adománygyüjtések és egyéb ügynökölések folynak. Az egyesület közli, hogy semmiféle adománygyüjtésre nem adott megbízást és hasonló akciót nem folytat.

— **Egymaga tizenöt farkassal küzdött meg.** *Belgrádból* jelentik: A Politika-nak jelentik Vucsiterna délszerbiai községből, hogy Ozmanovics Bejta parasztgazda udvarában tizenöt éhes farkas jelent meg. A gazda, aki amellett erdőőr is, több lövéssel néhány farkast leterített, majd amikor golyói kifogytak, kézitusára ment az ordasokkal és többet megfojtott közülük. A többiek elmenekültek.

DARMOL
családi hashajtó

— **Lord Allenby tengernagy Holland-Indiából visszautazott Londonba, mert merényletet akartak ellene elkövetni.** *Londonból* jelentik: Lord *Allenby* tengernagy, a keletázsiai kérdések egyik kiváló szakértője, az angol kormány megbízásából a *keletindiai holland gyarmatokra utazott,* hogy ott *angol-holland együttműködést létesítsen, ha Angliának és Hollandiának távolkeleti érdekei veszélyeztetve volnának.* Allenby kénytelen volt keletindiai tartózkodását váratlanul *félbeszakítani, mert élete ellen merénylettervet fedeztek fel* és az ottani rendőrség emiatt állandóan őrizte. Allenby most *visszautazott Angliába.*

— **Címadományozás.** A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére dr. Vargha Elemérnek, Debrecen helyettes polgármesterének a közszolgálatban sok év alatt szerzett érdemei elismeréséül, dr. *Osváth* Ferenc budapesti ügyvédnek az ügyvédi pályán kifejtett érdemes tevékenysége elismeréséül a magyar királyi kormányfőtanácsosi címet adományozta. — A miniszterelnök előterjesztésére *Fecske* Sándor jászberényi gőzmalomtulajdonosnak és *Csemez* Elek köveskáli kisbirtokosnak közhasznú érdemes tevékenységük elismeréséül a magyar királyi kormánytanácsosi címet adományozta.

— **Elloptak egy házat Zalatárnokon.** *Nagykanizsáról* jelentik: *Németh* Károly zalatárnoki gazda elment Petrikeresztúrra, hogy megnézze ott karácsonykor vásárolt házát. Meglepetéssel látta, hogy a házat ismeretlen tettesek majdnem teljesen lebontották és elhordták. A csendőrség megindította a nyomozást.

— **Művészest a bécsi magyar követségen.** Alig zajlott le a ragyogó estély, melyet *Nelky* Jenő bécsi magyar követ Az ember tragédiája nagysikerü bécsi bemutatója alkalmával rendezett, máris új eseménye lesz a bécsi magyar követségnek. Február 3-án, szombaton este 8 órakor megnyitja *Nelky* követ a régi delegációs dísztermet, hogy helyet adjon annak a monstre művészestnek, melyet a bécsi gyermekeknek a Balatonszabadi Gyermekszanatóriumban való üdültetése érdekében rendez a bécsi Szent István Egyesület a bécsi Iskola Egyesülettel karöltve. A hangverseny illusztris közreműködői: *Dohnányi* Ernő, *Darvas* Lili, *Németh* Mária, *Pataky* Kálmán, *Anday* Piroska, *Angerer* Margit, *Bokor* Margit és *Szántó* Enid. A díszhangversenyre a MÁV félárú kedvezményt engedélyezett Bécsbe és vissza. Az egységesen 10 sillingben megállapított hangversenyjeggyel együtt a menettérti jegy a gyorsvonaton a III. osztályon 31.60 pengő, a II. osztályon 43.50 pengő. Indulás február 3-án, szombaton reggel 7 óra 5 perckor a Keleti pályaudvarról, Bécsből vissza február 4-én, vasárnap 18 óra 30 perckor. Jelentkezni lehet a Zsófia Gyermekszanatórium Egyesületnél, Stefánia út 61. Telefónon is: 974—50.

— **Elevenen elégett egy piromániás öregasszony a Kálvária téren.** Szombat este a Kálvária tér 10. számú házban elégett egy öregasszony. Egyik földszinti lakásban lakott *Bezuk* Józsefné 78 éves asszony. Az öregasszonyról a szomszédok azt mondják, hogy piromániás volt és gyufákat gyujtogatott szükségtelenül. Szombat este arra lettek figyelmesek a szomszédok, hogy *lángok világítják meg az öregasszony szobájának ablakait.* Berohantak, az öregasszonyt a lángoló ágyban találták. Rögtön leöntötték vízzel, a tüzet elfojtották. Mire a mentők megérkeztek azonban, addig *az öregasszony belehalt égési sebeibe és füstmérgezésbe.*

— **Halálozás.** *Kemény* Iván szigorló gépészmérnök 27-én, nagy szenvedések után, 24. évében elhunyt. Temetése hétfőn délután 3 órakor lesz a rákosi temetőben a római kat. vallás szertartásai szerint.

Teltsch Mórné temetése ma, vasárnap délben 12 órakor lesz a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Seager Albert pusztaberényi ménesmester Pusztaberényben 61 éves korában meghalt. Temetése hétfőn lesz Kaposváron.

— **Át kell alakítani a veszélyes rádiótetőantennákat.** A tűzoltóság részéről panaszok hangzottak el, hogy egyes épületeken a rádiótető-antennák szabálytalanul vannak felszerelve, sok antenna olyan alacsonyan függ, hogy tűz esetén a tűzoltóság munkáját akadályozná, sőt veszélyeztetné is. A főkapitány elhatározta, hogy a legszigorúbban ellenőriztetni fogja a házakon felszerelt rádióantennákat és ahol szabálytalanul felszereltet találnának, tulajdonosát az antenna átalakítására fogja kötelezni. Akik egy héten belül ennek a kötelezettségnek nem tesznek eleget, azok ellen büntető eljárást indítanak. A polgármester ebből az alkalomból rendeletet intézett a kerületi elöljárókhoz, akiket szintén felhívott, hogy a főváros tulajdonában lévő épületeken elhelyezett antennákat szintén vizsgáltassák meg, a lakókat szólítsák fel a rosszul szerelt antennák átalakítására és akik a felszólításnak eleget nem tesznek, haladéktalanul jelentsék fel a rendőrségen.

— **Elindult Dél-Amerikába az első olasz postarepülőgép.** *Rómából* jelentik: A Róma melletti Montecellio repülőtérről szombat reggel 6 óra 42 perckor indult el az első *Róma—Buenos-Ayres* közötti rendes postarepülőgép. Az indulásnál ott volt *Valle* légügyi államtitkár is.

— **Erkölcstelen merénylet egy innsbrucki tanár felesége ellen.** *Innsbruckból* jelentik: *Koffler* egyetemi tanár felesége *erkölcstelen merénylet áldozata lett.* Amikor a tanár lakásába hazatért, *vértócsában, eszméletlenül találta a feleségét.* A rendőrség kideritette, hogy a merényletet *egy igen jelentős személyiség követte el.* Az ügy részleteit egyelőre *még titkolják.* A súlyosan sérült asszonyon *vérátömlesztéssel kellett segíteni.* A szükséges vérmennyiséget férje bocsátotta rendelkezésére.

— **Távrepülésre indult egy francia repülőnő.** *Párizsból* jelentik: Maryse *Hilz* ismert francia repülőnő, aki sportrepülőgépével *Tokióig* akar repülni, szombat reggel *Marseilleből elindult hosszú útjára.*

Kiállítások

Csoportkiállitás az Enst-Múzeumban. Az *Ernst-Múzeum* ma megnyiló csoportkiállításán hét művesz vesz részt s csaknem valamennyinek kollekciója megiepő változásról, friss és új mondanivalóról tanuskodik. Legjelentősebb, egyuen legszerencsésebb alakuláson ment keresztül *Istokovics* Kálmán. *Vörös* Géza és *Gádor* István művészete. *Istokovics* most bontakozik ki igazi erejével mint festő, elhagyva a grafikus előadás túlzott hangsúlyát. Itt-ott valami ridegség ugyan még ma is érzik piktúráján, de ennek oka inkább abban kereshető, hogy rendszerint két ellentétes tendencia, — pátoszra és nyugalomra való törekvés — ütközik össze vásznain. Teljes feloldást és harmonikus kiegyenlítődést talán csak a *Nő tükörrel* című pompás képe mutat, amely summázva adja legjava kvalitásait. Azonban festményeinek egész sora jelzi már az önmagáratalálás felszabadító lendületét, amely bizonyára rövidesen egységesebb szemlélethez és előadáshoz segíti. *Vörös* Géza kellemes meglepetést hoz: anélkül, hogy dekoratív finomságaiból bármit veszitett volna, képei lírával telítődtek, átéltebbek és meggyőzőbbek lettek. Különösen szép két gyümölcscsendélete, pár női portréja és a *Karácsonyfa.* Valamennyi csupa ízlés és elegancia. *Gádor* István végre otthagyta a kisplasztika groteszk kerámiastílusát (amelynek különben nálunk ő volt megteremtője és első mestere), minden érdeklődésével a monumentalitásra törekvő, architektonikus zártságú ,leegyszerűsített formákba kötött, komoly szobrászat felé fordul. S mingyárt teljes sikerrel. *Magyar parasztja, Szállítómunkása* és *Szegény asszonya* époly erőteljes, mint kifejező s Gádort egy csapásra legkiválóbb modern szobrászaink sorába emeli. *Cserepes* István kollekciója — bár helyenként még most is kisért benne mesterének szuggesztív emléke — finomságban és könnyedségben rendkívül gazdag. *Novotny* Emil Róbert egyéni erejű tehetségének fokozatos elmélyülését meggyőzőn tanusítják újabb aktjai, arcképei s szürkés tónusfátyolban borongó tájakvarelljei. *Förstner* Dénes fölényesen biztosrajzú grafikái a festőiség elemeivel keveredve is csak erőteljesebbekké válnak, míg *Erdei* Viktor — mintegy ellentétül — a tiszta vonal kulturált, gyengéd, hajlékony vezetésével éri el lírikus művészetének legnemesebb eredményeit. *K. A.*

Az UME kiállítása. A Szépművészeti Kiállítások Mária Valéria uccai helyiségében vasárnap délelőtt nyilik meg az *Új Művészek Egyesületének* reprezentativ kiállítása. Az UME húsz tagja vesz részt az együttesben, tizenhét festő és három szobrász, változatosan képviselve a korszerű művészeti törekvéseket. Ha magasan kiugró, eredeti nagy tehetség nem is mutatkozik köztük, az egész csoport igen jelentős színvonalat tart, túlnyomórészt figyelemreméltó művekkel. Az élenjárók közül *Pécsi-Pilch* Jenő most még bravurosabban könnyed, *Frank* Frigyes még kitisztultabb ízlésü, *Friml* Géza pedig — főkép *Lovasok* című képével — még festőibben kiérett, mint volt. Ugyancsak komoly fejlődésről számolnak be *Emőd* Aurél, *Bélaváry* Alice, *Gábor* Jenő, *Klie* Zoltán, *Róna* Klári, *Rozgonyi* László és *Vosinszky* József képei. A szobrász *Schaar* Erzsébet három finom portréja stílusosan egészíti ki az értékes kollekciót. —*io.*

A téli kiállítás díjai. A Műcsarnok téli kiállításának díjait szombaton osztotta ki a díjak bíráló bizottsága dr. *Nékám* Lajos egyetemi tanár elnöklete alatt. A Képzőművészeti Társulat nagy díját *Maróthy Major* Jenő »Koratavasz a Balatonon« című művének ítélték oda. A Képzőművészeti Társulat építészeti díját pedig *Györgyi* Dénes kiállított műveinek ítélték. Az Ipolyi-díjat *Kukán* Géza »Lisieuxi Kis szent Teréz« című műve kapta, a báró Forster-féle Vaszary-díjat pedig *Mihályfits* Miklós »Krisztus szenvedése« című olajfestménye. Halmos Izor magyar életképdíját *Viski* János »Hazafelé« című olajfestményének, a kisplasztikai díjat pedig *Cserhalmy* Jenő »Fej s után« című szobormüvének adták ki. E díjakon kívül *kitüntető elismerésben* részesítette a bizottság *Moldován* Béla Szőnyi Ottóról festett arcképét. *Belatincz Hadzsy* Duci svábhegyi hősi emlékszobormüvét és *Rokk* Károly »Olvadáskor« című vízfestményét, valamint *újabb kitüntető elismerésben* részesített ifj. *Gyenes* Lajos »Menedékház« című épitészeti rajzát.

— **A főkönyvelő sikkasztásai miatt összeomlott a Jánoshalmi Takarékpénztár.** *Jánoshalmáról* jelentik: Bács megyében feltünést kelt *Reiner* Leónak, a Jánoshalmi Takarékpénztár főkönyvelőjének letartóztatása. A vizsgálat most igyekszik tisztázni milyen károkat okozott Reiner Leó. Annyi már bizonyos, hogy *sikkasztásai meghaladják a 31.000 pengőt.* A takarékpénztár Reiner üzelmei miatt anyagilag *összeomlott.* Emiatt kénytelen volt hátrányos körülmények között fúzióra lépni a Jánoshalmi Általános Takarékpénztárral, mely a Jánoshalmi Takarékpénztár öt részvényéért csak két részvényt ad. Reiner még nem árulta el, hol van az elsikkasztott pénz. Valószínűnek tartják, hogy elrejtette, vagy valamelyik budapesti bankban tette le álnév alatt. A sikkasztással kapcsolatban egyébként még egy letartóztatás várható.

Veszek gőzkazánt
cca 220 m² tüzfelülettel, B. W. vizcsöves tipust, 14 atü üzemnyomással, gőztúlhevitővel és láncrostély tüzeléssel
Ajánlatok „Azonnal 117" jeligére Rudolf Mossehoz, Váci ucca 19

Másról beszél

Irta: Stella Adorján

(Két úriember találkozik a kávéházban.)

Első úriember: Szervusz, öregem! Hogy vagy?

Második úriember: Éppen a pincér miatt bosszankodom. Kérlek, ez valódi pesti szokás. Magyarázom neki, hogy a kávét ne föllel hozza, hanem kivételesen habbal és ne eperdsemmet adjon hozzá, hanem narancsot és ő folyton másról beszél.

Első: Hogyan?

Második: Tudod, régi törzsvendég vagyok ebben a kávéházban . . .

Első: Hogyne tudnám, azért jöttem ide, hogy megtaláljalak . . .

Második: Szóval, kérlek, a pincérekkel bizalmas viszonyban vagyok és ezzel úgy visszaél ez a Jani, bármit mondok, mindig kedvenc témájára, a futballra tér vissza. Mondom: »Küldje az ujságost is, Janikám!« Erre azt feleli: »Meglátja, nagyságos úr, amíg a szövetségi kapitány nem távozik, addig nem fogunk nagy nemzetközi győzelmet aratni.«

Első: És ezen bosszankodsz?

Második: Igen, kérlek, mert az ilyesmi nemcsak szórványos tünet, hanem valósággal járvány. Tegnap felkerestem a háziorvosomat, ismered te is Sándort, kitünő doktor, valósággal tudós. Pár napja szúrást érzek a mellem táján . . .

Első *(rémülten):* Csak nincs valami bajod? Mit mondott Sándor?

Második: Mit mondott? Folyton színházról beszélt, mert imádja a kulisszák világát és mint igazi nyárspolgár, aki egy színésznőt sem ismer személyesen, jobban tudja, hogy Rökk Marika mit reggelizik, mint az összes intimpisták.

Első: Meg sem vizsgált?

Második: Dehogy is nem! Kezdett tapogatni. Így beszélgettünk: Én: »Ott... ott... ott fáj«. Ő: »Majd elmúlik. Igaz, hogy a szőke szubrett válik?« Én: »Különösen, ha köhögök«. Ő: »Rátkai valóban fog prózai szerepet játszani?« Én: »Különösen éjjel, vagy ha köhögök«. Ő: »Darvas másképpen játssza a Tovarist, mint Titkos?«

Első: Miért nem beszéltél vele energikusabban?

Második: Rászóltam: »Kérlek, beszéljünk végre a betegségről. Mit gondolsz, nem lesz ebből komplikáció?!« Nevetett: »Te csacsi, tudod, hogy Bajor Gizi milyen beteg volt és most már meggyógyult, elutazott és a jövő héten próbál«. Erre dühösen eltávoztam.

Első *(kis szünet után):* Kérlek szépen, azt akarom mondani . . .

Második *(közbevág):* Rendben van, egy orvos szórakozott, pláne Sándor, ilyen nagy tudós, — de mindenki ugyanezt csinálja Budapesten. A szabómnál megjelentem, hogy megbeszéljek vele egy modern fordítást, tudod, sportruhát kitünően lehet fordítani, mert rávarrott zsebei vannak, én folyton erről beszéltem, ő pedig Pallavicini őrgróf legújabb frakkjáról és az Operabálról tart előadást. Ez a kedvenc témája.

Első: Kérlek, vannak ilyen emberek például . . .

Második: A kedves szabóm folyton arról érdeklődött, hogy Mici, az angyali művésznő, milyen toalettben vonul fel a bálon . . .

Első: Ápropo, Mici! Sokat látnak benneteket együtt. Hogy halad az udvarlás?

Második: Nem tudom szóbahozni az érzelmeimet! Így szoktunk diskurálni: Én: »Mici, most egy kicsit mosolyogjon rám, mert igen kedves dolgot mondok . . .« Ő: »Ó, nekem híres mosolyom van! Amikor Olmützben vendégszerepeltem, egy ujságíró azt írta, hogy a mosolyom veri a Mona Lisáét. Mondja, az melyik színháznál van?« Én: »Egy vallomással tartozom magának . . .« Ő: »Pont így kezdte velem a diskurzust Mr. Nothing, a híres amerikai impresszárió, aki meghívott filmezni Hollywoodba.« Én, kétségbeesve: »Imádom!« Ő: »Jaj be kedves, hogy az »Imádom« című darabot említi. Ebben tudniillik annakidején nagy sikerem volt, tudja, amikor kijöttem aranylamé-ruhában . . .«

Első: Hiszen ez rémes!

Második: Nekem mondod! De nehogy azt hidd, hogy csak az egocentrikus színésznő beszél ilyen csökönyösen másról. Itt van például az adófelügyelőnk, nagyon komoly ember, egyénileg is barátom, ő szokott közbelépni, amikor foglalni akarnak adóhátralék miatt. Tegnap reggel felkerestem.

Első: Pardon, bocsáss meg . . .

Második: Várj csak, ezt még elmondom. Hozzárohanok és sírva panaszolom, hogy lefoglalták a fizetésemet adóban, illetve csak hozzáfogtam elmesélni a dolgot, azonnal bridzsről kezdett beszélni.

Első: Miért?

Második: Mert szenvedélyes bridzsjátékos és bármiről van szó erről beszél, pláne olyan régi barátjával, mint én. Amikor legjobban sírtam, hogy milyen nagy bajban vagyok, elmesélt egy bravúros partit, amelyben megcsinált egy kontrázott hat pikket, fényes eliminációval.

Első: Mi az?

Második: Nem tudod, mi az eliminació?

Első: Dehogynem. Bocsáss meg, nem figyeltem oda.

Második *(sértve):* Micsoda? Hiába beszélek neked, másra figyelsz?!

Első: Igen kérlek, mert nagy bajban vagyok. Negyedórája akarok tőled kölcsönkérni húsz pengőt, de nem jutok szóhoz, mert te is folyton másról beszélsz.

— **A jövő héten tárgyalják a képviselőházi bizottságok a fővárosi törvényjavaslatot.** A fővárosi törvényjavaslat bizottsági tárgyalásait a jövő héten tartják meg. *A közjogi és közigazgatási bizottságot szerdára hívták össze,* akkor kezdik tárgyalni a javaslatot. Az alkotmányvédő szövetség kedden délután értekezletet tart, amelyen megbeszélik, hogy a törvényjavaslat bizottsági tárgyalásain milyen álláspontot foglaljanak el. A keddi értekezleten az egyes módosításokat és részletkérdéseket is megbeszélik. *A törvényjavaslat plenáris tárgyalása valószínüleg február 7-én lesz.* Ha a javaslat vitája nem lesz túlhosszú, akkor a költségvetési vita előtt a kormány még le akarja tárgyaltatni a kultuszminiszter három fontosabb törvényjavaslatát, nevezetesen a középiskolai reformról szólót, a közgazdasági egyetemnek, a soproni főiskolának és az Állatorvosi Főiskolának a Műegyetembe való beolvasztásáról szóló és a Gyüjteményegyetem átszervezéséről szóló törvényjavaslatokat. Egyes hírek szerint még a nyári szünet előtt törvényhozás elé kerül *a telepítésről és az irányított gazdálkodásról szóló törvényjavaslat.*

— **»Stavisky-ügy« Csehszlovákiában.** *Brünnből* jelentik: A Pittel et Brausewetter cég megvesztegetési ügye minden várakozáson felüli méreteket ölt. Miután a cég összes fiókjaira kiterjesztették a nyomozást, megkezdték a frainl völgyelzárómüvek ügyében is a nyomozást. A völgyzárógát építése négy évig tartott. Az építkezésnél fejenként egyharmadrészben voltak érdekelve a Pittel et Brausewetter, a prágai Lanna és a Böhmisch-Mährische Baugesellschaft cégek. A cégek együttesen hetvenmillió csehkorona értékben eszközöltek szállításokat, azonban ezt a határt erősen túllépték. A Moravska Orlice cimü lap jelentése szerint teljesen nyiltan beszélnek politikai korrupcióról. A lap három politikai pártot nevez meg, amelyek bele vannak keverve a panamába. Az utóbbi napok folyamán a Lanna és a Böhmisch-Mährische Baugesellschaft helyiségeiben házkutatást tartottak és az iratok egész csomagjait vitték el a brünni központi bíróságnak. Rendkívül sok nyugtát foglaltak le, amelyeket titokzatos egyének írtak alá. A Moravska Orlice leleplező cikkében azt írja, hogy *a Pittel et Brausewetter ügye semmisem ahoz képest, ami ezután jönni fog.*

— **Balla Ferenc ügyvéd megmérgezte magát egy szállodai szobában.** Szombaton reggel 9 óra tájban az egyik Gróf Zichy Jenő-uccai szállodában szobát vett ki magának egy jólöltözött úr. Délután félöt óra tájban feltűnt a személyzetnek, hogy az új vendég megérkezése óta állandóan a szobájában tartózkodik. Kopogtattak az ajtaján, nem kaptak választ, mire betörték az ajtót. A vendég eszméletlenül, hörögve feküdt az ágyán. Kihívták a mentőket, akik megállapították, hogy *súlyos luminálmérgezés* történt és a Rókus-kórházba szállították. Az okmányaiból kiderült a Rókusban, hogy az öngyilkosjelölt dr. *Balla* Ferenc 54 éves ügyvéd és a Sziget ucca 38 alatt lakik. Tettének oka *ismeretlen.*

— **A Budapesti Könyvnyomdászok az idény legszebb és legolcsóbb *álarcos jelmezes táncestélyét*** 1934 február 3-án. szombaton rendezik a Vasasok márványtermében (VIII., Magdolna ucca 5.). Kezdete este 9 órakor. A tánczenét a közkedvelt *Kassai* Endre 12 tagú művész-jazzenekara szolgáltatja. Jegyek kaphatók a nyomdászegyesületben (VIII., Kölcsey ucca 2.), a nagyobb nyomdákban, a Vasasok székházában (VIII., Magdolna ucca 5.), valamint a munkások kultúrpropagandaosztályában (VII., Erzsébet körút 35.). Meghívóigénylés: Tel.: 31—1—94.

5 LITER VAJBAB 96 fill.

ÉLELMISZEREK:
(IV. em. Lift.)

Cca ½ liter Rum (üvegb. 34 f.)	96
Cca ½ liter Konyak (üvegb. 34 f.)	96
Cca ½ liter Likőr (üvegb. 30 f.)	96
2 kiló Japán rizs	96
2 kiló Malátakávé (cellofánban)	96
1 kiló Aszaltszilva (nagyszemű)	96
2 kiló Szilvaiz, tiszta sulyban	96
1 kiló Vegyesiz, tiszta sulyban (cserépkocsögbetét 14 f.)	96
1 kiló Mustár (üvegbetét 30 f.)	96
10 deka „Kalifa" Pörköltkávé	68
⅛ kiló Pörköltkávé (arany csom.)	96
¾ kiló Szent István cikória	96
¾ kiló Kakaó	96
¼ kiló fekete Bors	96
½ kiló Kömény	96
¼ kiló édes nemes Paprika	96
40 deka Rózsapaprika	96
30 deka Mogyoróbél	96
30 deka Mandula	96
1 üveg „Faliko" 1½ literes ecetes uborka vagy paprika (üvegbetét 32 f.)	96
1 doboz Orange Pecco-tea, brutto 10 deka (Tara 1½ deka)	96
4 doboz Szardinia, norvég 1/10-es	96
2 kiló Sárgaborsó, feles	48
2 kiló Tarka bab	48
1 kiló Lencse, nagyszemű	48
1 kiló Kókmák	48
2 kiló Árpakása	48
1 kiló Árpagyöngy	48
1 kiló Tarhonya (kitünő fehér áru)	48
¾ kiló Tarhonya, 2 tojásos	48
1 doboz Csőtészta, 2 tojásos Brutto 75 deka (Tara 8 deka)	48
1 üveg Étolaj (üvegbet. 28 f.)	48
1 üveg Oroszhal 3/10-es (üveggel)	48
¾ kiló Buzakeményitő	48
30 deka Mazsola	48

CUKORKÁK: (IV., V. EM.)

30 deka Csokoládé-dragée	48
30 deka Sósperec	48
30 deka Nápolyi szelet	48
30 deka Selyem sav. stb. cukorka	48
½ kiló Fondant-cukorka	48
¼ kiló Csokoládé-Mignon	48
¼ kiló Gyümölcs-gelee	48
¼ kiló Kókusz-csemege	48
½ kiló Keksz	48
½ kiló Linzer	48
½ kiló Mézescsók	48
¼ kiló Kókuszcsók	48
¼ kiló Cukrozott narancshéj	48
¼ kiló Kávé- vagy tejkaramella	48
4 kiló Fehérbab	58
2 kiló Buzadara	58
10 darab Lámpázott friss tojás	60
40 deka Csokoládépor	68
40 dekás Tábla étcsokoládé	68
40 deka Mogyorós csokoládé	68
20 deka Dióbél	68
3 kiló O-gg Liszt	78
4 darab Háziszappan, cca 40 dekás	96
2 csomag „Antonia" gyertya (2×300 gramos csomag) összesen	96
½ kiló Piperészappan, Ia	96

HUSNEMÜEK: (V. EMELET)

10 pár Virsli	60
1 kiló Kolbász	86
1 kiló Háj	96
1 kiló Marhahus	80
1 kiló Balatoni keszeg	58
1 kiló Vegyes zöldség	10

PÁRISI NAGY ÁRUHÁZ
Vidéki rendelések azonnal eszközöltetnek.

Ne fáradjon és ne hozza el ócska, használt zománcedényét, mivel leszámitom az árból akkor is, ha otthon hagyja, mert **csere nélkül vásárolhat nálam olcsóbban duplán zománcozott** páncéllemez, garantáltan *gáztüzálló* **„Titán" edényt**
Azonkivül valódi alpakka evőeszközök, üveg, porcellán és háztartási cikkek vásári árban!
Minden darab „Titán"-edényért felelősséget vállalok.
WOLF EDÉNYHÁZ IX., Ráday u. 35 (Kinizsi ucca sarok)

Kikiáltási ár pengőben

566. MARÓTHI MAJOR JENŐ, Erdőrészlet. Olajf. 36×46. J. l. j. 60
567. —, Patak. Olajf. 54×48. J. l. b. 60
568. —, Füzes. Olajf. 34×45. J. l. b. 60
569. —, Falurészlet. Pasztell. 36×52. J. l. j. 90
570. —, Tájkép. Olajf. 38×52. J. l. b. 80
571. MARASTONI JAKAB (1804—1860), Férfiképmás. Olajf. 60×47. J. j. k. 62
572. —, Női képmás. Olajf. 60×47. J. j. k. 62
573. —, Búcsú. Szines rézkarc. 22×28. 8
574. MARGITTAY TIHAMÉR, Isten hozott. Olajf. 40×57. J. l. b. 20
575. MARKÓ ERNŐ, Tájkép. Olajf. 34×48. J. l. j. 40
576. —, Erdei patak. Olajf. 110×80. J. l. b. 60
577. MARKÓ FERENC (1832—1874), Cséplés lovakkal. Olajf. 65×92. J. l. j. 200
578. MARKOVICS ISTVÁN, Őszi táj. Olajf. 58×50. J. l. j. . . 35
581. MATICSKA JENŐ Hegyi táj. Olajf. 15×25. J. l. j. . . 40
(Illusztrálva a X. táblán)
582. MAYR M., Tájkép. Olajf. 42×34. J. l. b. 98
583. MÁRTON FERENC, A békedelegátusok elindulása. Ceruza. 24×22. J. l. j. 15
584. MÁTRAY GUSZTÁV, Tanyaudvar. Olajf. 55×87. J. l. j. 45
585. BÁRÓ MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ (1852—1919), Fehér felhők. Olajf. 80×105. J. l. j. 1600
(Illusztrálva a VIII. táblán)
586. —, Virágos rét. Olajf. 14×21. 60
587. —, Akt-tanulmány. Szénrajz. 47×30. 20
589. —, Virágzó fák. Olajf. 23×32. J. l. j. 35
590. MELEGH GÁBOR (1801—1835), A Szt. Család. Olajf. 30×40. 230
(Illusztrálva a VIII. táblán)
591. MENAGEOT, FRANÇOIS GUILLEAUME (1744—1816), Férfi és női képmás. Két olajfestmény. 25×20. J. f. j. . . 550
(Illusztrálva a XVI. táblán)
592. MENDLIK OSZKÁR, Hullámzó tenger. Olajf. 43×65. J. l. b. 400
593. MENZLER WILHELM, Nő virággal. Olajf. 30×20. J. l. j. 30
594. MERÉNYI RUDOLF, Női akt. Olajf. 50×40. 55
595. MÉSZÖLY GÉZA (1844—1887), Tájkép. Olajf. 16×21. . . 30
596. — után WOERNLE, Balatoni halásztanya. Rézkarc. 55×72. 14
597. MIERIS, FRANS VAN (1635—1681) után PEIROLERI PIETRO (1741—1777), Gyermekek ablakban. Rézmetszet. 32×24. 52
598. MIHALOVITS MIKLÓS, Heverő nő. Olajf. 55×55. J. l. j. 80
599. —, Tengerpart. Olajf. 37×48. J. l. j. 55
600. MIKOLA ANDRÁS, Városrészlet. Olajf. 52×54. J. l. j. . . 42

	Kikiáltási ár pengőben
528. KUNFFY LAJOS, Tanulmányfej. Szinezett kőrajz. 50×35. J. l. j.	12
529. KUNWALD M., Virágcsendélet. Olajf. 58×45. J. f. b.	18
530. LAKOS ALFRÉD, Péntek este. Olajf. 60×80. J. l. j.	100
530/a —, Zsidó templomi jelenet. Olajf. 50×70	100
531. LANCRET NICOLAS (1690—1745) után SIMON J., Ősz. Rézkarc. 30×42.	40
532. —, Tavasz. Rézkarc. 27×35.	40
533. LANDSEER, SIR EDVIN (1802—1863), Lófej tanulmány. Kőrajz. 45×33.	18
534. LAURENT A., Női képmás. Olajf. 29×22. J. f. b.	25
535. LÁSZLÓ FÜLÖP, Tanulmányfej. Ceruza. 16×24.	10
536. —, Leány gereblyével. Vörös kréta. 18×11. J. l. b.	80
537. LENGYEL-REINFUSS EDE, Lovak a gémes-kútnál. Olajf. 60×80. J. l. j.	110
538. —, Előörs. Olajf. 65×95. J. l. j.	150
539. —, Fekvő női akt. Olajf. 28×40. J. l. j.	100
540. LIEDER FRIEDRICH JOHANN GOTTLIEB (1780—1859), Férfiképmás. Vízf.	160
(Illusztrálva a címlapon)	
541. LIEZEN-MAYER SÁNDOR (1839—1898), Falusi tánc. Szépia. 46×31. J. l. b.	50
542. LITTKEI ANTAL, Fürdő után. Pasztell. 48×38. J. l. j.	130
543. —, Olvasmány. Pasztell. 60×50. J. l. b.	170
544. —, Levélírónő. Pasztell. 65×50. J. l. b.	40
545. —, Alvó leány. Pasztell. 40×50. J. l. j.	125
546. LOT HENRY (1822—1878), Tájkép tehenekkel. Olajf. 135×205. J. l. j.	500
547. LOTZ KÁROLY (1833—1904), Testvérek. Olajf. 55×44.	400
548. —, Szüret. Olajf. 28×22. J. l. j.	250
549. LUNDENS GERRIT (1622—1677), Falusi lakodalom. Olajf. 85×115.	1500
550. M. G. JELZÉSŰ MŰVÉSZ, Lovas. Fametszet. 30×27.	25
551. MAGYAR MANNHEIMER GUSZTÁV, Olasz táj. Olajf. 56×52. J. l. j.	120
552. —, Olasz táj. Olajf. 50×40. J. l. j.	120
553. —, Park a tavon. Olajf. 50×40. J. l. b.	250
554. —, Tirolban. Olajf. 50×40. J. l. j.	200
555. —, Zivataros táj. Olajf. 50×40. J. l. j.	150
556. —, Őszi hangulat. Olajf. 50×40. J. l. j.	150
557. MARÓTHI MAJOR JENŐ, Tájkép. Olajf. 34×48. J. l. j.	80
558. —, Tájkép. Olajf. 24×35. J. l. j.	68
559. —, Pihenő. Olajf. 41×51. J. l. j.	60
560. —, Mocsaras vidék. 36×45. J. l. b.	60
561. —, Nyár. Olajf. 34×45.	60
562. —, Erdőrészlet. Olajf. 41×51. J. l. j.	60
563. —, Tanyaudvar. Olajf. 40×51. J. l. b.	60
564. —, Falusi utcarészlet. Olajf. 34×49. J. l. b.	60
565. —, Búzakeresztek. Olajf. 34×49. J. l. b.	70

Árverési Körlevél 1931. 1. rk

Major Jenő, marótki

Befagyott folyó, pastell
Őszi este "
Őszi reggel "
Őszi erdő "
Részlet a Római fürdőből, olaj.
Falurészlet "
Október végén "

Czóbel Béla III. kiáll

Nemzeti Szalon
1921

CÉHBELIEK" KITÜNTETÉSI
ABÁLYZATÁBÓL.

képzőművészek társasága a nemzeti művé-
állításain résztvevő céhtagok és az azokon
két kitüntetést alapit. Ezeket a kitüntetése-
szokásos vegyes, művészek és nem mű-
l, maguk a kiállitó művészek itélik oda a
obrászati alkotásnak.
következők:
'koszoruja" és „Arany Érme" a Céhbeliek
evő összes művészek által titkos szavazás
gy festőművészeti és egy szobrászművészeti

érése" (Mention) ezüst érem és okmány for-
s évi kiállitasán résztvevő összes művészek
legjobbnak itélt 1 festőművészeti és 1 szob-
legtöbb szavazatot nyert: 2 festőművészeti
lkotásra.
ényképen az első kitüntetés kiadandó azon
alkotásnak, amely műtárgy a leadott szava-
avazat) $^2/_3$-át elnyerte.

Major Jenő

kiáll.

Nemzeti Szalon

1921. jan.

Föv. Képt.

Major Jenő, máriti

Cihbelick V. kiáll

Nemzeti Szalon 1924.

Őszi napfény, pasztell
Szeles idő "
Téli nap "
Őszi reggel "
Tájkép "

Művé

Szerkes

Lyka K

Maróthi Major Jenő

135	Buzakeresztek	Olajfestmény
136	„Téli világ“	„
137	Szürke hangulat	„
138	„A felhők“ (Holdas este)	Pasztell
139	„A felhők“ (Naplemente)	„
140	„Kiskunság“	Olajfestmény
141	Holt Duna	Pasztell
142	Téli hangulat	Olajfestmény
142a	Felhőtanulmány	„

Céhbeliek IV. kiáll

Nemzeti Szalon

1923

SZÉPM

HAVI FOLYÓIRAT, MEGJELENIK MIN
DÉSÉVEL SZERKESZTI MARIAY ÖDÖ
MAGYAR EGYETEMI NYOMDA, BUD
— LAPZÁRTA MINDEN HÓ 15-ÉN —
POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZ
37.473. — KIADÓTULAJDONOS: KIR

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem adunk

BILDENDE KUNST

MONATSCHRIFT — UNTER MITWIRKU

marőti Major Jenő

162	Eső után, pasztel	6000
163	Nyári délután, pasztel	5000
164	Alföld, pasztel	3250
165	Tavaszi napfény, pasztel	2500

Czóbel VI. kiáll

Nemzeti Szalon, 1926

44. Edv

maróthi Major Ferenc festő

Görgey Arthur-utca 44. Műtermek

1930. tav. Kiáll. 7, 95, 97

1930/31. jub. kiáll. 443, 449, 453

1934. téli Kiáll. 14, 305, 307

1934. nemz. képzm. kiáll. 280, 316.

H, KE, R, KE

Vasländzsa-óriás, hallstatti

VI. 127

Major Jenő

I.

Evang. templ.

333. l.

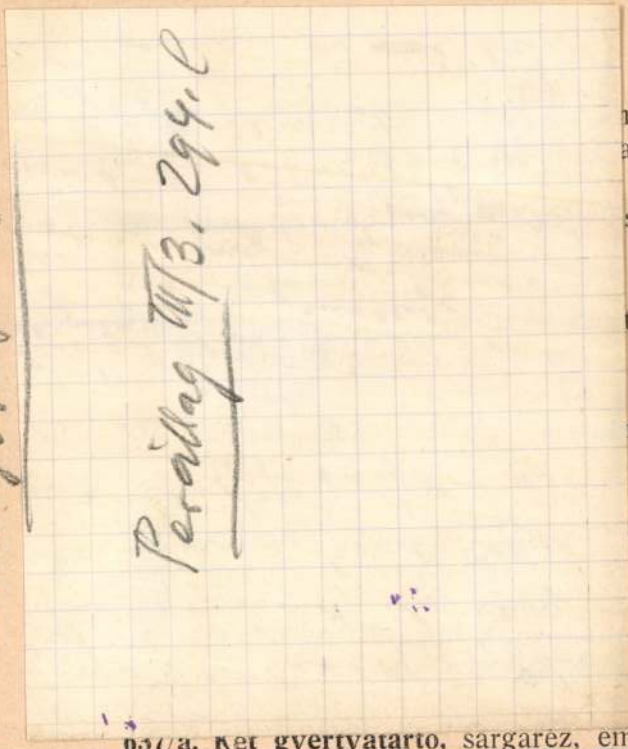

fekvő mez-
aglotti
s diszítéssel.
tben, Krisztus
rocska. XIX.
domború réz-
domború. vé-
. sz. e.

637/a. **Két gyertyatartó,** sargarez, empire izlésben.

642. Szűrőkanál, vas, maratott mauresk-diszítéssel, Peter Flötner modorában. XIX. sz.

643. Tizenegy darab fogó, olló, körző, vas, maratott mauresk-diszítéssel. XIX. sz.

644. Hat darab kapa, kés, lapát, bárd és egyéb szerszám, vas, maratott, német renaissance ízlésű diszítéssel. XIX. sz.

645. Vaskazetta, maratott diszítéssel, régi zárral

645/a. Tányér, vas, aranytausirozással, közepén domború Medúza-fő, renaissance ízlésben. XIX. sz. m. f.

646. Vas dombormű, Pieta baldachin alatt, Mária Schosenberg in Hungarn felirattal. XIX. sz. e. f.

Major Jenő

Perállag III

1485. l.

Major Jenő

festő

irod

z

Az Ujság

1921. febr. 20

(e.a.: A Nemzeti Szalon csoportkiállítása.)

892 volt, sőt az előző évi 852 főnyi létszámmal szemi
növekedést is mutatott. Ez a szép siker a nagys
előadó lelkes közreműködésén kívül a vezetőség od
zásának tudható be. *Dr. Czettler Jenő* Őnagymél
Nyári Egyetem elnökének munkássága mellet
Dr. Romwalter Alfréd, Dr. Márffy Ede, Dr. Tárczy-
tal és *Dr. vitéz Bokor Rezső* urak fáradhatatlan te
kell kiemelnünk, de köszönet illeti *Pöttschacher Ru*
forgalmi igazgató urat is körültekintő gondoskodás

Örömmel jelentem, hogy a Kormányzó Úr Ő
1940. évi május hó 15-én kelt legfelsőbb elhatározás
István nyug. főiskolai rendes és címzetes egyetemi
des tanárt nyugalomba vonulása alkalmából a felső
szakirodalom terén szerzett érdemeiért elismerésé
tette, *Szádeczky-Kardoss Elemér dr.*, adjunktust,
szakelőadót, egyetemi magántanárt pedig az egyet
rendkívüli tanári címmel tüntette ki.

A Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úr Őnagy
Verő József dr. egyetemi magántanárt, adjunktust a
tési osztályba intézeti tanárrá, *Kresadlo József* okl. b

Buda, XVIII. sz. — SCHÜSSEL, Fayence, oval, mit

mőczbánya, XIX. sz. közepe. — TELLER, Steingut,
bánya, Mitte XIX. Jahrhundert.

LER, Zsolnay-Fayence, der Rand mit Blumendekor.

III. sz. — DECKEL, Fayence, dreieckig, mit rotem

IX. sz. első fele. — TELLER, Steingut. Ungarisch,

— DECKEL, Fayence, mit bunten Blumensträussen.

— TELLER, Steingut, mit grünem Blattdekor. Igló,

Holics, XVIII. sz. — DECKEL, Fayence, von drei-
III. Jahrhundert.

sz. — DECKEL, Fayence, mit bunten Blumen und

Major Jenő. 20. l.
Margitay T. 20. l.
Márk Sajos 20. l.
Markó Károly ifj. 20. l
Medvyánszky L. 20, 21. l
Mesterházy Kálmán 21. l
Mihalik Dániel 21. l
Molnár Arpad 21. l.
Molnár József {21. l / 22. l
Müller Leopold Carl 22. l.
Muzsinszki Nagy E. 22. l
Nádler Róbert 22. l.
Nagy Ernő 22. l.
Nagy Sándor 22. l.

l.

Nemzeti Szalon II. aukc.

Kovács

INVENTO PULSANS HIC G
DET APTO. Anyaga márványs
kemény fehér mészkő. — V. ö.: RÉ
VIKTOR: Zalavári emlékek. *Arch.*
1892. 63—64. l. — HAMPEL JÓ
A régibb középkor emlékei Mag
honban. id. m. II. 510. l. — *U*
Alterthümer des frühen Mittela
in Ungarn. id. m. II. 435. l.

197 HAMPEL, u. o.

198 HAMPEL JÓZSEF: Keresztény emléke
régibb középkorból. *Arch. Ért.*, 1
23. l. — *U. a.:* A régibb közé
emlékei Magyarhonban. id. m.
VARJÚ ELEMÉR: Szent István ko
sója. *Magyar Művészet*, 1930. 372-
— Varjú érdeme, hogy éles
téneti és helyrajzi okfejtéssel a sírlá
mint Szent István koporsóját azon
totta.

199 V. ö. HUSZKA JÓZSEF: Az istenfa
Magyar Mérnök- és Építész-Egylet K
lönye, XLII. (1908) 173. l.

200 HENSZLMANN IMRE: Archeológiai ki
dulás Csanádra. *Arch. Közl.*, V
1871. 30. l.

Major Jenö, maroti

Thieme Becker

XXIII. 580. l.

(Dyka)

Major Jenő, marótki

Szövetség Műcsarnok tagja

1931. tav. kiáll. 37, 175.

1931. őszi kiáll. III. 301, 303, 307, 309, 343.

1931/32. téli kiáll. 290, 291, 293, 307, 309.

1932. febr - márc. kiáll. 301

1932. tav. kiáll. 7, 35

1932. őszi kiáll. III. 18, 21, 22, 23, 25, 26, 27

1932/33. téli kiáll. 178, 397, 398, 402, 403

1933. nemz. képzm. kiáll. 394, 395.

KÖNYVNYOMDA
VONALZÓ-INTÉ
KÉPVISELI

Gyakorlati példák a
Globus nyomda rt.
műhelyéből

1716 előtt — a mely alkalommal I. Pét
orosz czárral jutott összeköttetésbe s őt le
festette — kellett megismerkednie, mert Lo
kowitz Ferd. Vilmos, kinek arczképét a cs
ládi képtár számára megfestette, 1708-b

[1] J. C. Füssli: Leben Georg Philipp Rugenda
und Johannes Kupezki. Zürich, 1758.

J. R. F.(üssli): Allg. Künstl. Lex. Züric
1779—1819. II: 654—55.

J. D. Fiorillo: Gesch. d. zeichnenden Küns
in Deutschland u. den vereinigten Niederlande
Hannover, 1815—1820. III: 295.

J. G. Meusel: Neue Miscellaneen. Leipzi
1795—1803. X: 220.

mossági tünet. Nézetünk szerint azonban régi magyarországi festészettel foglalkozókk Csehországban is kell analógiák után kuniok. Miniatür festészetünk egy csoportjáll kétségtelenül megállapítható a virágzó eh miniatür hatása.

Számos arczképe van a raudnitzi várban a VI. században működött ú. n. «Meister der erren von Lobkowitz»-nak, aki szintén cseh stő volt; a Cranach irányát követte s a ellett velenczei és spanyol hatásokat olvaszott magába. A vár régi urainak udvari fesje, a «Meister der Herren von Rosenberg», intén a XVI. században élt; művészete szász olasz hatások keveréke.

A raudnitzi képtárban Kupeczky Jánosnak bb arczképével találkozunk. A nálunk kidatlan képek (valamennyi olajfestmény) rövid irása a következő:

Inv. 214. Károly főherczeg (a későbbi I. Károly). Életnagyságú kép. Vászon. 2×92 cm.

Inv. 264. I. József. Életnagyságú mellkép. ánczélban. Széles fürtű, dekorative disponált aróka. Vászon. 68×87 cm. Oszlopos hátér. Széles ecsetkezelés (repr. XIII. tábla).

Major Jenő

Lombhullás után c.
rajza, mely

Művészet 1910. 421. l.

KIR. UDV. KÖNYVNYOMDÁJA, BUDAPEST.

Kilencedik é

Budapest 1
Az Országos Magyar Kép
támogatásá
Kiadja Singer é

EGY „MŰVÉSZ-TÁRSASÁG" ESZMÉJE 1832-BEN

ÉS GR. SZÉCHENYI ISTVÁN

Széchenyi István egyik legjellemzőbb mondása: „tiszta lélek, tiszta szándék, akár siker, akár nem" azt sejtetné, hogy a „legnagyobb magyar" még a legkalandosabb terveknek is szives szószólójuk volt, ha azokat tiszta lélekből jövő tiszta szándék vezérelte. A valóságban mégis semmitől se idegenkedett annyira, mint éppen az időszerűtlen s a gyakorlatban kivihetetlen tervektől. Az egyszerre sokat akarásnak éppen ő volt a leghevesebb ostorozója. Szeretett mindent — rohanva haladó honfitársaitól eltérőleg — az első lépéssel kezdeni s nem egyszer koczkáztatta népszerűségét (a mire úgy se adott sokat) bátor, sőt kiméletlen szókimondásával.

Közéleti hatásának jellemzése az 1825/7-iki országgyűléstől 1832-ig, nagyon messze vinne tárgyunktól; de miután néhány, eddig teljesen ismeretlen adat segélyével alkalmunk lesz gondolkozásának gyakorlatiasságát a magyar művészet érdekei szempontjából is megvilágítani, közéleti működésének főbb körvonalait is jeleznünk kell, hogy sokoldalú egyéniségének egyöntetűsége e kérdésben is kitünjék.

A mit ő tervel, az nem csupán a napi szükséglet érdekeiből kivánatos, hanem mindig lényegbe vágó nemzetünk egész jövőjére. Kaszinóival nem zártkörű kártyázó és pipázó társaságokat akar teremteni, hanem egy józan közvéleménynek társadalmi úton történő kifejlésére óhajt közreműnkálni. A vagyonilag biztos alapra helyezendő játékszínnek Pesten történő fölállításával nyelvünk terjedését, a főváros megmagyarosodását s ezzel egész társaséletünknek nemzeti irányban való kifejlését kivánja előmozditani. „Hitel"-évl a nemesi rozoga szervezetnek fogyatékosságaira mutatva, az ő új magyar társadalmát ennek romjain kivánja fölépiteni. Ő költőinkre hagyja a „régi dicsőség" emlegetését, magasztalását. A saját lelkében egy nagy jövő ábrándos képeit szövi a ridegen számító ész nyugalmával. De a miként magát se engedi elragadtatni valósithatatlan ábrándoktól: akként honfitársait se mulasztja el, bár a legudvariasabb formában, terveik valósithatatlan voltára figyelmeztetni.

Társadalmi állapotainkat alapjaikban fölrázó föllépése oly egészséges forrongást hozott létre minden téren, hogy szinte magától kinálkozik

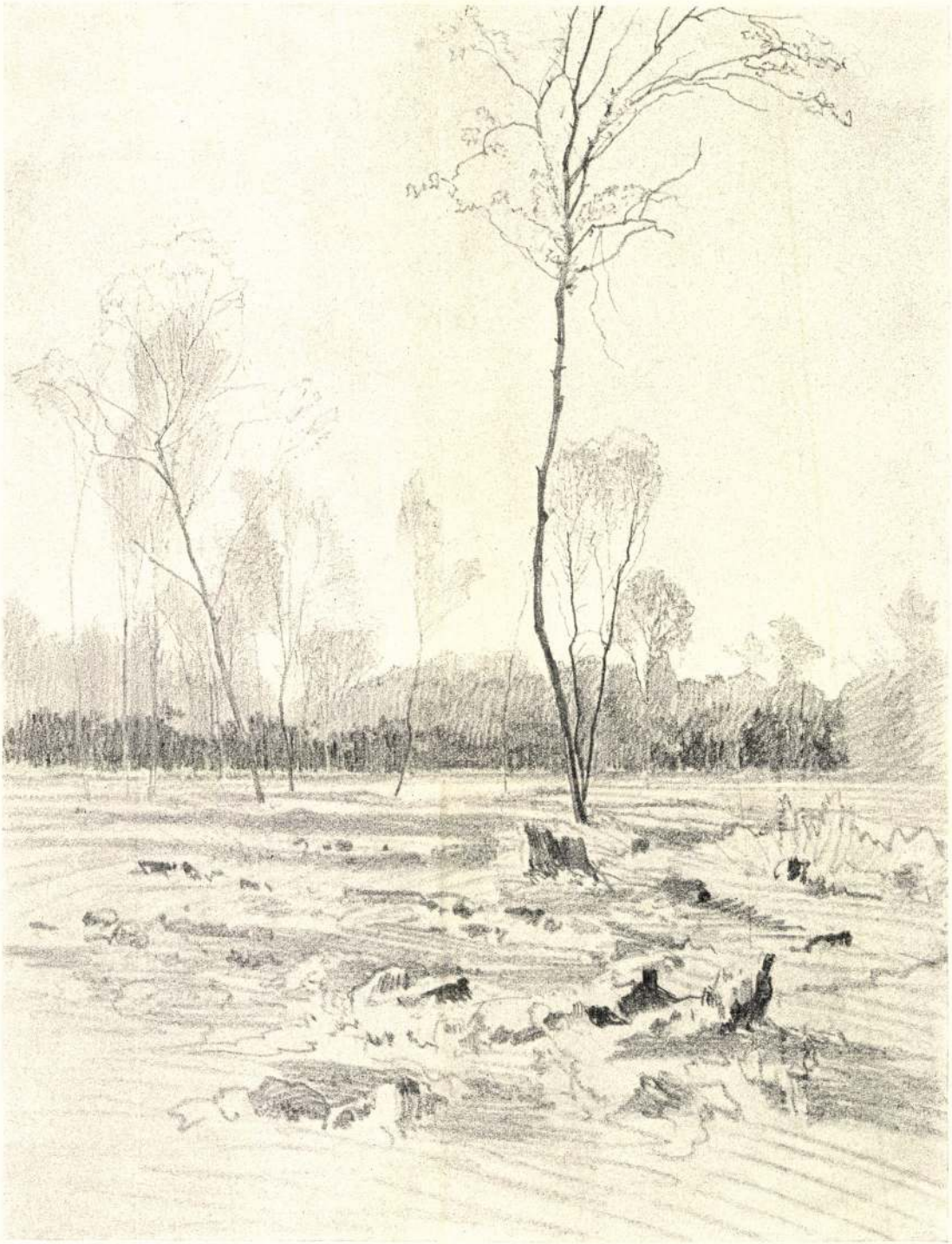

TANULMÁNY
MAJOR JENŐ RAJZA

Művészet 1903.

Major Jenő

festő

Bőéletr. arch.

Szefeltlex 826. l.

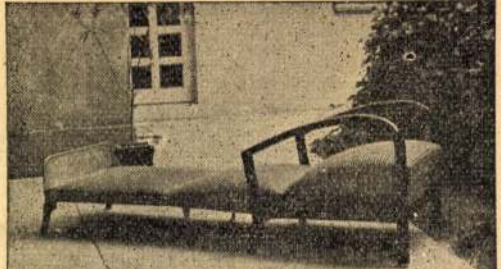

„Fidor“ fotel-ágy széjjelnyitva.
8 lábon nyugszik, ülés kivehető, egy kézmozdulattal ággyá alakitható. Kényelmes fekhely. **Féregmentes.**

Abszolut kényelmes fekhelyet nyujtanak.

„Fidor” fotel-ágy összecsukva.

„Fidor” fotel-ágy széjjelnyitva.

Abszolut kényelmes fekhelyet nyujtanak.

M. Major Jenő

5 paszkell

Nemzeti Szalon

MAPE 20-ik jub. kiáll.
Kat. 1935. dec. 20 –
1936. jan. 6.

Major Jenő

1908/9 II.

Ferképzomfoiskèvk

110. 1.

„hazugkirály" fölött. Különösen figyelemreméltó Dareios alakja, amint a lázadók vezérére, Gaumatára lép s jobbját Auramazda szárnyas napkorongja felé emeli. Az eseményt többnyelvű kimerítő felirat magyarázza. Persepolis kapuit állatkoloszszusok őrzik, gondos modellírozású szárnyas bikák és bikaemberek, amelyek a hettitáktól s az asszíroktól kerültek a perzsákhoz; ezeken kívül Persepolisban sok érdekes relief is maradt fenn, részint az udvari élet köréből vett jelenetekkel, részint a király szimbolikus küzdelmeinek ábrázolásával. Különösen szépek és élethűek azok a reliefek, amelyek a királynak egy oroszlánnal és egy oroszlán-sárkánnyal vívott kézitusáját örökítik meg. Dekoratív szempontból talán legérdekesebb a „százoszlopos terem" egyik reliefjének trónbaldachinja, finom és művészi állatábrázolásokkal és ornamentikával, viszont legmonumentálisabb a nagy lépcső 200 m-es reliefszalagja, a királyi testőrség s a provinciák követeinek szinte élettelenül merev, de talán éppen ezért fölöttébb dekoratív, tömegükben impozáns hatású figuráival. Kitűnő állapotban vannak azoknak a lépcsőknek domborművei, amelyeket a csikágói egyetem E. Herzfeld vezetése mellett folytatott 1931-i ásatásai tártak fel (leigázott népek követei, lándzsás testőrök sorai). A Persepolis melletti királysírok reliefjein is természetszerűleg a király áll az ábrázolások középpontjában, amint a szárnyas napkorongot imádja. A susai kastély is bővelkedik érdekes maradványokban. Különösen szépek és dekoratívak a zománctéglából összeállított frízek, a fegyveres királyi testőrség, oroszlánok, szárnyas bikák

Major János

1887/88 - 1890/91

Ferkèpzamfoiskèvk

110 l.

satrapák hellenisztikus periódusa következik (Kr. e. 323—250), de ez időszak városai, Seleucia és a többiek, még nincsenek kellően feltárva s így építészeti emlékünk a hellenisztikus korból igen kevés van.

A Seleucidák hatalmának a nomád parthusok vetnek véget. Az ő korukból (Kr. e. 250—Kr. u. 226) valók az északmezopotámiai Hatra nagyszabású romjai, dongás csarnokokkal, szép hellenizáló maszkokkal és ékítményekkel.

A parthus hellenizmusra a Sasanidák Zoroaster-imádó, nemzeti kora következik (Kr. u. 226—636). A Sasanida fegyverek erejét Róma és Bizánc is megérezték. A birodalom önállósága a VII. sz. derekáig tart, amikor Perzsia a kalifátus provinciája lett. A Sasanidák korában az építészet magas fokon állott. A boltozat használata általánossá lett: I. Ardasir firuzabadi palotájában a kupolás és dongás termek egész sora csatlakozik egymás mellé. E palota külső architektúrája nem éppen szerencsés keveréke klasszikus, keleti és egyiptomi elemeknek. A III. sz. 2. felében épült a ktesiphoni palota, amelynek kihallgatási csarnoka, négyemeletes, arkatúrákkal ritmikusan tagozott homlokzatával s hatalmas elliptikus dongáival, romállapotában is egyike az ókor legimpozánsabb és legfestőibb hatású építészeti emlékeinek. A korszak egyéb épületei közül a sarvistani palota, a kasri sirin-i vadászkastély s a dastagird-i rezidencia érdemelnek említést, egy haldan nagyhatalmú világbirodalom utolsó századainak architektonikus maradványai.

II. *Szobrászat és iparművészet.* Az Achaemenida szobrászat legrégibb emléke, a Kr. e. VI. sz. derekáról, a Kyros pasargadea-i palotáinak romjai között talált lapos relief, amely egyiptomi feidíszű szárnyas génuszt ábrázol; különösebb művészetet nem lehet rajta felfedezni. Sokkal érdekesebb és ikonográfiai szempontból is

TANULMÁNY
MAJOR JENŐ RAJZA

München 1906

bútornak művészi piaca, vagyis szakkifejezéssel élve: miliője? Sehol sincs. Ezek csak a belés főleg a külföldi kiállítások díjainak kedvéért készülnek. Ott azt a látszatot keltik, mintha itthon a magyar közönség ilyen bútorokat használna a lakásában, pedig nem használ és nem is használhat. Csak kifelé szóló, mutatós parádé ez pályadíjak elnyerésére, úgy mint az a díszmagyar, amelyben a magyar mágnások az udvari bálon, vagy mint követek a külföldön megjelennek. Itthon nem lehet ezeket az élet szükségleteibe harmónikusan beleilleszteni, mert ugyan ki venne magyarstilű butort, ha nincs meg hozzá a teljes magyar interiör, a magyar ház, a magyar architektura? Az iparművészetnek egyedül álló, külön választott túlfejlesztése nem is lehet önmagában a helyes cél. Ez csak a japánizmus túlhajtott divatjából eredhet. Csak a magyar házból, a magyar építészetből kiindúlva s avval szükséglet szerint összefüggve keletkezhetik oly iparművészet, amely bensőleg igaz és valódi és nemcsak üres vasárnapi díszruha, mint ahogy Angliában is így keletkezett.

Ezek után felmerül a kérdés: miért nem létesülhetett eddigelé az építészeti mesteriskola? Dacára annak, hogy az összes magyar művészek és képzőművészeti eszthetikusok, továbbá a Magyar Építőművészek Szövetsége memorandumban és — kivétel nélkül az egész sajtó javallása mellett — kérelmezték azt? Ez onnét van, hogy a döntő művészi forumokon nem művészek, hanem inkább tudósok vagy üzletemberek szerepelnek. Vagy konzervativak ezek vagy úgy gondolják, hogy a kezdetleges magyaros stilus nem lévén még tetszetős sablón, üzletileg nagy építkezések tervezésénél a szokott könnyűséggel ki nem használható.

Nálunk ma a legfőbb építészeti tanfórum a műegyetem, tehát olyan főiskolai fakultás, amely tisztán tudományos jellegű. Ezért az építészetnek — szintén fontos — tudományos és történelmi részét kultiválja elsősorban. Annak művészeti részével csak annyiban foglalkozik, amennyire (tehát mellékesen) azt egy ilyen intézmény szelleme megkivánja. Ahol azonban igazán művészi élet folyik és céltudatos művészi törekvés uralkodik, ott mindenütt művészi, nem pedig tudományos fórumra van bízva az építészet vezetése. Így például — hogy csak Bécset emlitsem — a tudományos, szerkezeti előtanulmányokra ott is fontos a politechnikum, amely legalább is olyan elismert, mint a mienk. De az építőművészet tanitását az akadémiának kénytelen átengedni. Ide nem tudósokat, műtörténészeket, hanem kiváló, független és szabad művészeket hívnak meg mesterekül. Így például Hansen, Schmidt és most legutóbb a modern bécsi irány vezetője: Wagner Ottó elsősorban mint elismert, szabadon működő művészek hivattak meg. És ezek a mesterek alapitották meg a modern Bécs építészeti hegemoniáját, pedig még nem is egy emberöltő, hogy működni kezdtek. Ez a legújabb speciális modern bécsi stílus az építészetből kiindúlva már teljesen áthatotta a festészetet, az iparművészetet és olyan fényes művészi eredményeket ért el, hogy ma már az egész világ elismeri és jellemzően „bécsi stílusnak“ nevezi azt. Pedig kezdetben éppen úgy gúnyolták, kicsinyelték, letagadták a jó oldalait és felfújták a kezdetleges hibáit,

Major Jenő

Revai XXI. 584. l.

A STILUSRÓL

A művészettörténet első feladata a művészettörténeti események egymásutánjának a megállapítása. De mik a művészettörténet eseményei? Úgy látszik, az egyes művek, hisz ezek a művészek alkotásának termékei s a művészek alkotása csinálja a művészet életében azokat a változásokat, amelyeket mi műtörténetnek nevezünk. Ezek szerint a műtörténet feladata lenne a művek pontos kronológiai egymásutánját megállapítani s a műveknek ilyen egymásutánban való felsorolása szolgáltatná a műtörténet eseményanyagát. Csakhogy a művek száma rengeteg s ezek felsorolásával nem nyerhetünk mást, mint hogy az azelőtt talán világos képzeteinket elhomályosítjuk, egy kúsza össze-visszaságot kapunk, amely tekintettel arra, hogy a cél mégis csak az anyag valamelyes összefoglalása és megértése, a munka számára nem nyujt kielégítő alapot.

Mi képezi hát a műtörténet eseményanyagát? Nem az egyes műtermékek, épp úgy nem, mint ahogy a történet tárgya sem az egyes csip-csup események egymásután való felsorolása. Ha a történet leírna minden eseményt, amely a naponkénti életben lefolyik, akkor ő is kúsza zavarhoz jutna, viszont az események önkényes kiválogatása sem engedhető meg, hisz ez a történeti élet meghamisítására vezetne.

A műtörténésznek sem szabad úgy eljárni, hogy sok és áttekinthetetlen lévén a műtermékek rengetege, egy részt választ ki, s azt tekinti a történet anyagának. A történetkutató érzi, hogy a naponkénti életet ma sajátos mozgató erők hajtják s nem képzelhet el oly időt, amikor az élet ilyen mozgató erők nélkül lendült volna előre. Minden apró esemény csak kifolyása az élet ez irányító alapjának, magában semmi. A történeti életet társadalmi osztályok ellentétei s osztályoknak egymás elleni harca teszik ki, az egyes események mind csak ennek a társadalmi osztályharcnak a szimptomái. Ezekből a szimptomákból kell a mult időkre vonatkozólag az osztályok életét, az ellentéteket, azok egymás elleni küzdelmét, a küzdelem módszereit megkonstruálni, amint azok az egyes eseményekből rezultálódnak.

A műtermékek sem jelentik egyenként a művészet történetét. De ezek az egyes események is bizonyos uralkodó tendenciáknak lehetnek kifejezői, ezek is rezultálódhatnak egy irányba, mint a történelmi események s e rezultánsok lesznek a műtörténet eseményanyaga. Ezt a rezultánsát egy kor műtermékrengetegének nevezzük: stílusnak.

A művészettörténet eseményei tehát a stílusok. De mit értünk stílus alatt? Ez egyike a műtörténet leggyakrabban s legtöbb értelemben használt szavainak, jó lesz egyszer értelmét közelebbről megvilágítani.

Minden egyes mű egyes külön érzés szülötte s külön mondanivaló eredménye, ezért nemcsak minden művész, de minden műter-

VÍZPARTJA
MAJOR JENŐ RAJZA

mék is külön individuum. De amint egy alkotó művei is testvérei egymásnak, úgy hogy hosszabb tanulmány nélkül is felismerjük őket, úgy egy-egy kor művei is egy család gyermekei. Minden művész képzetéből alkotja meg a műterméket s a képzeteket abból a világból meríti, amelyben él. Ez áll úgy a tisztán technikai és formai jelentőségű elemekre nézve, mint a tartalmi és érzésbeliekre. Bizonyos közös képzetanyag uralkodik egy-egy kor művészei között s természetes, hogy ez bizonyos rokonvonásokban nyilatkozik meg. Ezek a rokonvonások nem tisztán individuálisak, ellenkezőleg ezek azok, amelyek külön-külön egyének között is ismételten jelentkeznek. Nem olyanok, amelyek bizonyos technikai, formai vagy tartalmi területen mutatkozó hatások alapján jelentkeznek, mint közös vonások, hanem amelyek minden kölcsönhatás nélkül is szükségképen így fejlődhettek volna ki, ahogyan általában egy kor művészetében jelentkeztek. Ezek az interindividuális jegyei egy kor műtermékeinek formai, tartalmi, érzésbeli és technikai területen együtt képezik a kor stílusát.

Ezzel azonban nem állapítottuk meg a stílus jelentését pontosan, csak megközelítettük. Mindenekelőtt be kell látnunk, hogy a stílus nem valami pozitívum, nem olyas valami, ami minden további nélkül pusztán egy szemléletben adható. Ami egyetlen szemléletben adva van, az maga az egyes mű, az individuális és subjektiv elem a műben; az általános, ami egy-egy kor minden művében, a legegyéniebbekben is feltalálható, azt csak úgy lehet kianalizálni az egyes művek összehasonlítása alapján. De nemcsak azért nem pozitívum a stílus, mert a szemléletben nem adhatók a jegyei, hanem más okból is. A szemléletben a fizika fogalmai nincsenek adva, a természetrajzi tárgyak, állati és növényi típusok fogalmai nincsenek készen a

Művészet 1911.

Major

M. 3. *Jenő*, festő. * Budapest 1871 nov. 11 s u. o. végezte tanulmányait. Eleinte tájképrajzaival tűnt fel (őszi erdőrészletek, vén fák ágainak gazdag rajzú pontos képei), utóbb leginkább realisztikus pasztell-tájképekkel szerepelt. Számos kitüntetést nyert. 1921. kollektív kiállítást rendezett a Nemzeti Szalónban és 1930. a Műcsarnokban Falurészlet, Olvadás és Reggel c. képei, valamint több rajza a Szépm. Múzeumban, Kora tavasz és Friss hó a faluban c. pasztelljei a főváros tulajdonában vannak. A Szövetség Művészegyesület tagja.

E. G. II. 75 l

Viselet.

Tolpács.

A jobbra fordultan vágta
bal kezében lévő pisztolyt el
vidék jobbról házak közül kie
TOLPATCH EN ACT
legalól: A Paris Chez Mo
vis a vis le

Szines rm., mér. a rl

Szn. 30-9
686-902-

Major Jenő, marótki

Koll. kiállítás a Műcsarnok-
ban 1930. őszi kiállítás
keretében. Életrajz.

Maróthy Major Jenő

Falurészlet. olaff.

Tm. Bp. 1932.

48. Ereklyemuz.

nbe
van ábrázolva.
Haja bajusza és leberetvált álla körüli
Mellénye magas atillája zsinór[illegible].

.
rczi emlékek muzeumából (107/95. No 39).
-iki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

706

Major Jenő, maróthi

szül. Budapesten 1871 nov. 11.
A bpesti mintarajziskolában Székely és Lotz voltak mesterei. 1902 óta szerepel a kiállításokon. 1903, 1904 és 1906-ban állami graf. díjat, 1907-ben a Harkányi díjat, 1911-ben a graf. kiáll. pastell díját nyerte. Hófoltok és Magányos hajó egy Duna-ágban c. képeit a Király, Buzakeresztek c. képét József főhercel vette meg, több rajza és két pasztellképe a Szépműrészeti Múzeumban. Naturalista tájképfestő. 1921-ben a Nemzeti Szalonban 54 művéből kollektív kiállítást rendezett.

Nemzeti Szalon 1921. febr. – márc. ~~kiáll.~~ csoportkiállításának katalogusa.

~~Árpádkori bronz nyakperecz VI. 161~~

Maróthy Major Jenő

Friss hó, olaj

Tm Bp. 1932

n Hogarth.

10-én. † Chiswickben 1764
26-án.

e.

rafordultan, szembenézve és
ölében, balját pedig a mel-
ugtatja. Haja, szemöldöke

dros főkötő fekete csipke-
nruha elől négy szalagpánt-
dorral. A párnázott szék fa-

·2 cm. — Lelt. sz. 3963. —
122883 sz. rendelet alapján az
(2108–910). — Elszámoltatott
— Az elszámolást jóváhagyta
szvsz. határozat (872–912).

560

III.

560 (3963)
617 (219).

Maróti Mayer János

Kora tavasz, pastell

Budapest székesfővárosi tulajd.

87.

magas 70.

Marótzi Mayer Jenő

Friss hó a faluban, pastell

Budapest székesfőv. tulajd.

~~Boglár, római VII. 40.~~

~~Szenzáció, V 35~~

~~Dunaj malatka II. 12~~

Maróthi Major Jenő

A Szövetség tagja, ennek 1925. apr. kiállításán 10 pasztellje kiállítva.

Nagyvárad V. 289 293.

a múzeumegyesület elnökségének	a
a főiskola előljáróságának	a
a városi tanácsnak	a
a biharmegyei és nagyváradi régészeti és történelmi egylet elnökségének	a

Major Jenő

Magyar művészek. Maróthi Major Jenő. A Nép, jún. 14. Írta: (kas.)

~~1926~~ 1925.

(Magyar Művészet 1926. 180. l.)

Major Jenő

Egy művész levele. Irta Major Jenő. Budapesti Hirlap, március 28. 1915.

(Művészet 1915. 287. l.)

Major Jenő

Művészet 1903. 206-1.

A Nemzeti Szalón vízfestmény-, rajz- és metszetkiállításán a Képzőművészeti Tanács a közoktatásügyi miniszterium díjait a következő művészeknek ítélte oda: A figurális rajzra kitűzött 500 koronás díjat Glatz Oszkárnak adta ki „Este" című munkájára. A tájrajzra kitűzött 500 koronás díjat Major Jenőnek ítélte oda „Tavaszi erdő" című rajzára. A könyv természetéhez alkalmazkodó illusztrációra kitűzött 500 koronás díjat Nagy Sándor nyerte el kollekciójával, melylyel Kadocsa-Lippich Elek költeményeit illusztrálta. A metszetekre kitűzött 600 koronás díjat Rauscher Lajos „Részlet Szélaknáról" akvantintájának adták ki. Az akvarellre kitűzött 500 koronás első díjat Edvi Illés Aladár „Tájkép" című vízfestménye, a 300 koronás második díjat pedig Tull Ödön „Bretagnei utcarészlet" című vízfestménye nyerte el.

Művészet

Major Jenő (marótki)

életrajz

írod.

Csókássy 110. l.

helyezett tojásdad medaillon. Réteges ke-
öltözött és az aranygyapjas rend jel-
ott keretnek disze fölül lobogók közt
ág és alól a tigrisbőr előtt álarcz.
:

von Österreich
n Burgau

6.8 cm.

zn. 138-900.
332-900-91.

Major Jenő

Téli nap c. képe, mely a Harkányi-díjat nyerte, repr.

Művészet 1904. 188. l.

Papnevelde Artner fötisztelendő úrat

Titkar úr lépjen érinkeréstbe

Képrestuarási ügy Lechner Ömelts

ajánlása folytán

telefon hitfő reggel 10 óra

Salatt

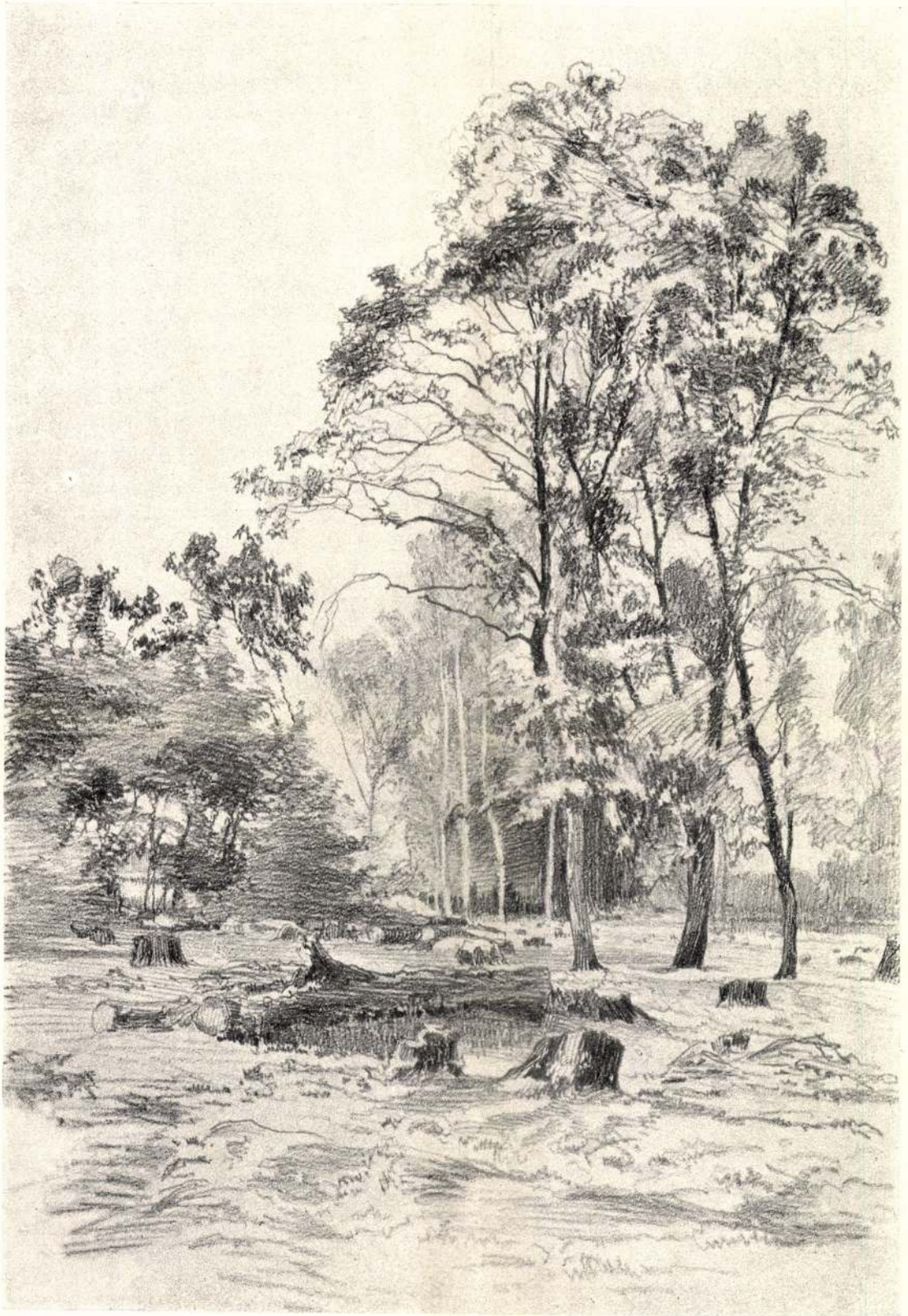

TANULMÁNY
MAJOR JENŐ RAJZA

105

Művészet 1903

az a kérdés: minő nézetei voltak a magyar szépművészetekről annak a Széchenyinek, kiben 1833-ban már meg volt az a bátorság, hogy a hírneves Ender Jánossal nyiltan szakítson, pedig az ő társaságában járta be Olaszés Görögországot s így bizonyos tekintetben mestere volt művészi ízlése kifejlesztésében. Midőn Bajza kérdést intézett Széchenyihez arcképe lemásolása ügyében, ezt írja neki Enderről: „ő igazi mázoló lett s ezt nyersen s tán igen is nyersen szemére lobbantám". A tanitvány hálája nem tartóztatta őt vissza attól, hogy őszinte véleményt ne mondjon akkor, midőn mesterénél a hanyatlás jeleit veszi észre s leplezetlenül bevallja Bajzának: „ő és én felette ellenséges lábon vagyunk." *

Ezt a tényt azért említjük meg, hogy Széchenyinek művészi kérdésekben is erős és határozott véleményéről tegyünk tanubizonyságot s így igazoljuk álláspontjának művészi alapvető tanulmányokon fölépülő helyességét egy oly kérdésben, mely váratlanul, zavarbaejtőleg lepte volna meg akkori közéletünknek csaknem mindegyik államférfiát. Egy magyar „Művész-társaság" eszméjét a legtöbben bizonyára megmosolyogják s hallgatással mellőzik, egyedül Széchenyinek lehetett bátorsága ahhoz, hogy véleményt mondjon egy oly tervről, mely kalandosnak látszott, de csupán időszerűtlensége volt nyilvánvaló, mert alapjában véve közműveltségünknek egyik legnevezetesebb s bizonyára legjobban elhanyagolt oldalát érintette.

Midőn Pyrker 1827-ben elfoglalta az egri érseki széket s Eger városával egyetértőleg rajziskolát állított föl, a rajztanári székre egy lelkes magyar fiút hivott meg, Joo Jánost, kinek kineveztetését 1828-ban a Helytartótanácsnál ki is eszközölte. Ez a fiatal tanár ott élt akkor is Egerben — épületterveket szerkesztve, akvarelleket festegetve, tanítva — midőn Széchenyi föllépése fölvillanyozta az országot. „Ez időben hangzottak föl Széchenyi lángszavai — írja Joo János kézirati önéletrajzában — melyek az ifjabb nemzedéket tettre lobbantották a haza újjászületésére közremunkálni. Én is ez úttörők közé állottam" . . . Ez az úttörő ifjú aztán levelet írt Széchenyinek és egy „Művész-társaság" fölállításának szükséges voltát fejtegette. E levél, sajnos, eddig ismeretlen s így Joo János terve részleteiről biztosat nem mondhatunk, de annál értékesebb Széchenyi válasza e levélre. Hogy Széchenyi válaszra méltónak tartotta Joo János levelét, már ebből is arra következtethetünk, hogy érdemes embernek tartotta írója, tervét alapjában célravezetőnek s így a terv megvalósítása nem annak ábrándos és kivihetetlen voltán, hanem csakis időelőttiségén mult. Széchenyi leplezetlenül bevallja, hogy Joo János „intézetét" szükségesnek és elmulhatlan hasznunak ítéli maga is, de bevallja azt is, hogy hazánknak egyebekre van még szüksége, aztán — mintegy magát mentve — szerényen hozzáteszi: egy ember képtelen arra, hogy mindent ő vigyen körösztül. Sok dolga miatt se vállalkozhatnék a kivitelre. Hogy nem tekinti nevetséges ábrándképnek a „projectumát", éppen levelével bizonyítja legjobban, mert minden hazafiúi érzésnek s így a Joo Jánosénak is örökös tisztelője. A „tiszta lélek, tiszta szándék" megbecsülése másoknál is, így válik Széchenyinél testté, de viszont vonakodik másokat is arra buzdítani, hogy „akár siker akár nem", hozzáfogjanak terveik kiviteléhez. Ennél az elvnél csak magára gondol, mint a ki a külső siker előtt nem szeret kalapot emelni.

De álljon itt maga a levél, szószerinti szövegében, mint eddig ismeretlen adalék, Széchenyi nagy egyéniségének új oldalról való jellemzéséhez:

Pesten, Január 13-án 1832.

„Igen tisztelt Hazámfia! Hazafiúi meleg érzéssel teljes sorait a' napokban vettem, mellyben egy Művész-Társaságnak Pesten leendő felállittatását javasolja; világosan a legnyomósabb okokkal tünteti ki abban ezen Intézet' szükséges voltát, valamint elmulhatlan hasznát; s errül én szint úgy meg vagyok győződve, mint annak lelkes javaslója. Azonban tudom, Ön igen átlátja milly sokra van hazánknak szüksége, mennyiben vagyunk hátra, 's azt is, hogy egyes mind ezen hátramaradások gyökeres orvoslására elégtelen, valamint hogy egynek mindent egyszerre kezdeni nem

* L. Széchenyi levelei: Budapest, 1889. I k 236 l. és L. Hevesi: Oesterreichische Kunst im 19-ten Jahrhundert. Leipzig, 1903 23 lap.

Major Jenő

1903. tájrajz díj
~~a graf~~ a Nemzeti
Halomban rem d. graf.
Kiállitásra
lásd a Kat.

1904. tájrajzért u. ott.
500 K ás díj.
l. Katalogust

1906. tájrajzért u. ott
500 K. díj.

Major Jenő

festőművek

1.) Tavasz az erdőben. A neuv. szalon 1903. i rajzkiállításán megvette a kormány.

Művészet, 1903. 352.

2.) Tanulmány. cerúza rajz. (fiatal fák.) Művészet, 1903. 104.

3. Tanulmány. cerúza rajz. (fák). u.o. 105. l.

Major Jenő, fedő; szül. 1871 november 11-én Budapesten.

Major Jenő

Művészet, 1903. 104, 105, 139, 206
– 1904. 187, 188
– 1906. 13, 212, 421
– 1910. 421
– 1911. 131, 144, 192, 280
– 1915. 287

Magyar Művészet
1926. 180

— Huszárroham 129 (981), 4165 (841).
— Parapetpár 129 (981), 4163 (840).
— Zászlósrendtelés 129 (981), 4164 (841).

Major Jenő

Társ.

Nemzeti Salon Almanach

1927.

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

tam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Magos Jenő

Művészeti lexikon

471 l.

Fogaspolcz, zóljommagyei III. 215.

Major Jenő, Máriti

Mucsarnok
1914. tav. kiáll. 69, 72, 73
1920–21. téli kiáll. 280, 311
314, 330

1921. őszi kiáll. 201, 311, 319
1922. jub. kiáll. 11. 352, 540, 549
1924. tav. kiáll. 328, 331, 363, 365
1924. őszi kiáll. 1, 47, 127, 130
1926. angol-magy. kiáll. 270,
272, 280, 285, 287.
1927. tav. kiáll. 502, 510, 515, 516,
517
1927. magyar táj. 638, 668
1927. őszi kiáll. 133, 203, 223, 231
1927/28. téli kiáll. 287, 304, 390
1928. tav. kiáll. 308, 310, 320

~~Csillaghegy, Kertsor 3~~
Mátray u. 9.

1928/29. téli kiáll. 440, 441
443, 444

Szent Imre VI. 77.

Major Jenő, Maróti

Műcsarnok Dusnok

Pestmegye

1909. graf. neuvreth. kiáll.

123, 160, 347, 348, 354, 627

1909. tav. kiáll. 382

1910. tav. kiáll. 218, 219, 221, 222

1911. tav. kiáll. 430, 432

1911–12 pib. kiáll. 485

1912. márc. kiáll. 165, 167, 448, 453, 458, 463, 466, 469–471

1912–13. téli kiáll. 512, 584, 588, 641

1913. tav. kiáll. 135, 137, 138

1913–14. téli kiáll. 63, 65

Assunta Pizziától VII. 206.

Major Jenő

élete –

Nemzeti Kalvin

1921 febr.

Bronzkori kőnyílhegy V. 34.

— agancsbalta V. 34. — eszköz V. 34.

— csontár V. 34. — tű V. 34. — fog V. 34.

— csontlap V. 34. — nyílhegy V. 34.

— csonttárcsolya V. 34.

— bronztőr V. 34

— bronztű V. 35.

— bronzpiszta V. 35.

— agyagtárgyak V. 35–39

— agyagedények V. 35–37. — mészbetétes V. 35, 36, 37, 38, 39.

— csupor V. 35.

Marothi Major Jenő

Műcsarnok Cs. Magyar

1923. tav. kiáll. 339, 347, 408, 410, 412, 414, 469

1925. tav. kiáll. 203, 284, 290, 292

l. Major Jenő alatt is.

1926. téli kiáll. 31, 241, 249

Major Jenő

vül. Budapesten 1870-ben

Rk. 1 gim.

1887/88 I. rendéglet

1887/88 II " "

1888/89 I " "

1888/89 II " "

Thegzö" - család, feldobolyi lófő", levelei V. 185.

1797. Major Jenő.
Sz. Pesten 1871 november 11-én
Dalmát tengerpart.

A tenger vizét körülzáró hegyek közül, a szemben lévő, fehér mészkő, mig a tengerbe benyuló és az előtért elfoglaló különböző szikla-alakzatokat mutat. Az égbolt derült. Jelzése alól jobbra bekarczolt betükkel két sorban: Major Jenő, (1900.

Vászon, méretei: 52.8:70.7 cm.
Vétetett 1900: V. 26-án a 37857 sz. leirattal (292/900) 200 K-án.
Elszámoltatott 1900: IX. 3-án (457/900).
Az elszámolást elfogadták 1900: XII. 17-én 14683 sz. alatt (689/900)

904: IV. 30.

37857 - 900

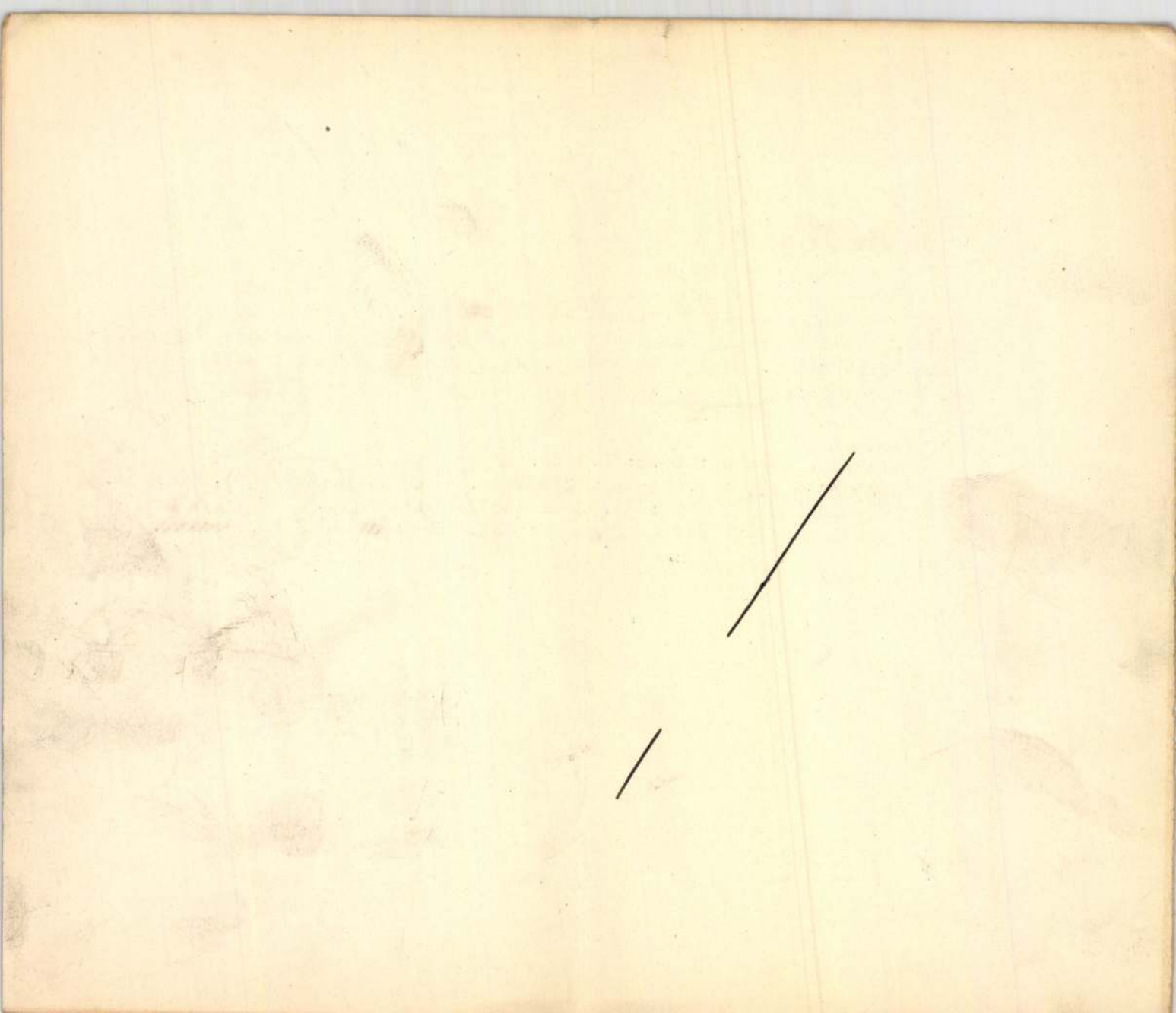

Major Jenő, maróti

1920. dec.

kiáll. Nemzeti szalonban

Ősi este, olaff. 6500.–
November, olaff. 7000.–
Téli reggel, olaff. 8000.–

állandó kiállító itt.

1921. jun. n. o.
4 tájkép.

1921. sept. n. o.
4 tájkép.

Vándorkönyvtár, Julian-Egyenület V. 84.

Major Jenő

Múcsarnok
1904. tav. Eráll.

Uszód
Pestmegye

232, 233, 243, 244.

...r:

dombos és napnyugta utáni vilá-
...özépén ide-oda kanyargó vizmosás
...égbolt derült.

135·2 cm.

a 4924. sz. leiratból 400 Kán. — El-
...án (29/900, 457/900), a felszámolás el-
... a 14683 sz. leiratból (689/900).

Vid. Mur.

Major Jenő, maroti

Műcsarnok,
1929. Tav. Kiáll. - 25, 32, 33

Sümeg X. 141.

Major Jenő

MAPE díja pasztellre
1925-ből 1928.

3187. Fr. Friedländer.
Sz. Kohljanowitzban. 1825. jan

A rokkant.

Egy fapadon ülő, balra fordult
harczos, az előtte álló iskolás f
kezében porczellán cseh-pipát és
lette lévő asztalon piros zsebke
és pohár van. Figyelő kutyája l
rokkant katonai egyenruhát visel
kalapot szorongat és könyves
rövid kabátot, térdig érő nadrág
A háttérbeli szekrény tetején
mába font palaczkot és bögrét he
lendáriumot, tintatartót és beke
melynek tövében balról korsó tün
lóg; a polczon túl pedig törülkö
Friedländer 83.

Fa, mér. 34.4:26.5 cm.
Gillming Hermina úrnő ajá

Gillming H. ad. Sz. n. 2328-905

Major Jenő, Marót

4 /

MAGYAR MŰVESZET

1926. 180
1930. 564

Major Jenő, Jertő, stb. l.

471. old. – Mered!

623.

Heiss Elias Cristoph

Georg Friderich von Snoilsky arcképe. Mezzo-tinto.

K, 8.—

277 m. 187 sz.

Major Jenö

MAPFE tärlaten 1911

ällami pasztellalj

646

Klein, Adam

Sátor előtt fölállított táboré konyha.

Rk.

K. 3.

166 x 222 mm.

Major Jenö

MAPFE dijak 1925

fenti nyeste pasztellre.

Keszeics Ferenc, igazgató-tanító

V. 305.

Major Jenő

vul. 1870

1889/90 I. fest. ostáj

1889/90 II " —

1890/91 I-II. " "

960 Schödlberger, Johann Nepomuk

Vízesés. Vízfestmény.

K. 50.—

155 m, 123 sz.

Major Jenő

maróthi

Zsil. Bpest 1871 nov. 11.

Naturalista -

1921. Coll. Eiatt

Nemzeti Halon

Velasquez III. 160.

Major Jenő, maróthi

festő szül. 1871 nov. 11. Bpest.

Cród

Krück. II. 199. l.

etlen művész.

századból.

ıfordultan és arczélben ábrá-
zú nyakú vezérét, kinek hom-

haja rövid, szemöldöke dús,
öltözete jobb vállra vetett

ınzat, méretei 4·3 : 3·5 cm. —
– Az 1911 évi római nemzetközi
Miklós Ödönnek ajándéka 1912
elfogadtatott 1912 április 23-án
13 márczius 15-én (465–913).

Mayer Jenő, második festő

Műcs. kiáll. 1904 tól
Pipics 116 l.

Követel.

22410 —
200000 —
1200 —
2210298
480
962221
25533999

...n:

...ászló Kurák Miklós

...sunk találtuk:

Major Jenő, Maróthi

Dunaparti részlet c. képe

repr.

Árverési Csarnok aukció

kat. 34. sz. 1926 okt.

235 ifj. Berkes Antal. Tanulmány. Olajfestm. Eladó.
236 Telepy Károly. Riverbera. Olajfestmény. Eladó.
237 Telepy Károly. Adria partján. Olajfestm. Eladó.
*238 Telepy Károly. Tátra-Lomnic. Olajfestmény. Eladó.
239 Kúnfy Lajos. Arckép. Olajfestm. Magántulajdon.
240 Telepy Károly. Gömörvégi erdőszél. Olf. Eladó.
241 Telepy Károly. Zsil völgyéből. Olajfestm. Eladó.
242 Telepy Károly. A murányi vár alatt. Olf. Eladó.
243 Major Jenő. Téli nap. Olajfestmény. Magántulajdon.
244 Major Jenő. Esti szürkület. Olajfestmény. Eladó.
245 Kúnfy Lajos. Majorrészlet. Olajfestmény. Eladó.
246 Peske Géza. Gyere már! Olajf. Eladó.
247 Peske Géza. Ez sem könnyű! Olajfestmény. Eladó.
248 Skutezky Dömе. Felsőmagyarországi tájkép. Olajfestmény. Eladó.
249 Gyulai László. Tarló őszszel. Olajf. Eladó.
250 Gulácsy Lajos. Alkonyat. Olajfestm. Eladó.
251 Gyulai László. Vetés mellett. Olajfest. Eladó.

XIV. TEREM.

252 Jávor Pál. Tanulmány. Szénrajz. Eladó.
253 Conrad Gyula. Téli táj. Szénrajz. Eladó.
254 Jávor Pál. Merengés. Szénrajz. Eladó.
255 Székely Árpád. Est. Eredeti aquatinta. Eladó.
256 Székely Árpád. Fatanulmány. Felgyógy, részlet. Eredeti rézkarcok. Eladó.
257 Székely Árpád. Tölgyek. Eredeti aquatinta. Eladó.
258 Feiks Jenő. Karikatúrák. Eladó.
259 Vágó László és Vágó József. Kastély tervezete. Épit. rajz. Magántulajdon.

Major Jenő

211 **Mednyánszky László báró.** Poprádi tó. Olajf. Eladó.
212 **Tull Ödön.** Falusi kikötő. (Anglia.) Olajf. Eladó.
213 **Tull Ödön.** Themse partján. Olajf. Eladó.
*214 **Tull Ödön.** Csendes utca. Olajf. Eladó.
*215 **Koszta József.** A munkánál. Olajfestmény. Eladó.
216 **Tull Ödön.** Utca egy angol faluban. Olajf. Eladó.
217 **Tull Ödön.** Naplemente a pusztán. Olajf. Eladó.
218 **Tull Ödön.** Hollandi szélmalom. Olajf. Eladó.

XIII. TEREM.

219 **Markó Ernő.** Naplemente Őszszel. Olajfestm. Eladó.
220 **Reinhard Károly.** Szegény asszony otthona. Olajfestmény. Eladó.
221 **Deák-Ébner Lajos.** Farkasfalvi részlet. Olajfestmény. Eladó.
*222 **Endrey Sándor.** Arckép. Olajf. Magántulajdon.
223 **Molnár János.** Csendélet Olajfestmény. Eladó.
224 **Endrey Sándor.** Arckép. Olajf. Magántulajdon.
325 **Kúnfy Lajos.** Bretagnei partvidék. Olajfestm. Eladó.
226 **Reinhard Károly.** Parasztvirtus. Olajfestm. Eladó.
227 **ifj. Berkes Antal.** Őszi levegő. Olajfestm. Eladó.
228 **Markó Ernő.** Ó-budai részlet. Olajfestmény. Eladó.
229 **Skutezky Döme.** Idehaza. Olajfestmény. Eladó.
230 **Jászay József.** Kuruc nóta. Olajfestmény. Eladó.
231 **ifj. Berkes Antal.** Várakozás a műteremben. Olajfestmény. Eladó.
232 **Major Jenő.** Őszi csend. Olajfestmény. Magánt.
233 **Major Jenő.** Téli világ. Olajfestmény. Eladó
234 **ifj. Berkes Antal.** Partrészlet. Olajfestm. Eladó.

fordít

Képröm. Társ. 1904
tav. Eiáll. Gát.

Maróthi Major Jenő

(Kas) Magyar művészek.
Maróthi Major Jenő. A
Nép 1925. jun. 14

ZŐVETSÉG
zakmák Országos Egyesülete
5. — Telefon: 86—4—85.

ztályi Tagtárs Ur!

Barátom!

ő cserkész csapatát, szövetségünk tekin-
viszonylatban is oly nagy fontossággal
ztus hó folyamán megrendezendő világ
szerepeltetése költségekkel jár, amelyeket
ıyok között magára vállalni nem képes,
ell, hogy igénybe vegyük.
rra kérem szakosztályi Tagtárs urat, le-
nálásával, avagy a bemutatott gyüjtőiven
hozzánk juttatni.
ért ismételten köszönetet mondok vagyok

.....szakosztály
elnöke.

Maróthy Major Jenő

Hatvanyi díj 1904

Kitüntetés oklevél 1922

Major Jenő

1728.

1727. Major Jenő.

Sz. Pesten 1871 november 11-én.

1727. Falurészlet.

Az ábrázolt falunak náddal és zsindelylyel fedett szélső házai közül, jobbra húzódó széles út vezet, a melynek mentén virágzó kukoricza tünik szemünkbe. A házakból csak három vehető ki. A Környéken fák diszlenek. Hátul mintegy tizenkét liba megy hazafelé. Az égbolt könnyen felhőzött. Jelzése alól balra: Major 99.a

Lökö

Vászon, méretei 33.6: 52 cm.

Vétetett 1899: XI. 22-én a 88927 sz. leirattal 50 frton.

Ugyanazzal kiadatott a Miskolczi Muzeumnak (639/99)

Elszámoltatott 1900: IV. 18-án (186/900). Az elszámolást elfogadták 1900: IV. 19-én a 6882 szvsz. alatt (236/900).

Az átadást tudomásul vette az 1900: VIII. 31-diki 56964 sz. leirat. (451/900.)

Vid. Muz.

1728. Major Jenő:
S. Pesten 1871 novemberben 11-én
1728. Reggel.
A reggeli világításban ábrázolt

kissé hegyes vidék előterét a biróék kertje foglalja el, hol mák is terem és a hol két asszony beszélget. Az egyik kissé jobbra fordul a másik háttal áll és bal karján kosarat tart. A középtért facsoport és két falusi ház tölti ki. A háttérben pedig hegyek látszanak. Az asszonyok öltözete: fehér fejkendő, lila rékli, kék kötény és barna szoknya. A vidéket reggeli világításban szemléljük. Jelzése alól jobbra: Major 99.

Vászon, méretei 33.5: 52.5 cm.

Vétetett 1899: XI. 22-ét a 88927 sz. leirattal 60 frton.
Ugyanazzal kiadatott a miskolczi Muzeumnak (639/99).

Elszámoltatott 1900: IV. 8-án (186/900). Az elszámolást elfogadták 1900: IV. 19-én a 6882 szvsz. számmal (236/900).

Az átadást tudomásul vette az 1900: VIII. 31-diki 56964 sz. leirat. (451/900.)

Vid. Muz.

Major Jenő, festőrnüvész

Muz. és Kvt. Ei I. 131.

1904 V. 11. Miniszterhez. Felterjesztés az eperjesi ág. ev. Kollégium könyvtárának állami felügyelet alá való helyezése tárgyában.
(234/904)

Radio-fényképfelvétel a «Vestris» hajó utasainak lázas mentőkészülődéseiről, közvetlen az elsüllyedés előtt.

Maróthi Major Jenő: Erdei ut.

Magyarország Egyes mell
1928. dec. 16.

MARÓTI MAJOR JENŐ: OLVADÁS.

és gyümölcsöző eredményeivel. És hiányzik körülök mindennek folyományaképpen saját koruk műveltségének és saját koruk művészeinek az a színvonala, mely csak egy ilyen évszázados fejlődésen alakulhat ki. Az angol, francia, német, holland, vagy olasz művészzsení és kora, vagy kortársai között haladásban, képességben, produktivitásban, mélységben és magasságban soha nincs az az égbekiáltó szakadék, mely a magyarokat saját korukkal és otthoni kortársaikkal szemben elválasztja, azokon kívül és azok fölé emeli. Azoknál a zsení, mint egy hegyláncnak a többi csúcsoknál valamivel magasabb csúcsa jelenik meg, mint egy szem, egy magasabb, egy teljesebb akkord egy gazdag hullámskálában. A magyar művészzsení mint magányos csúcs szökik fel a lapályból, mint magányos szálfa a cserjék erdejében. Neki önmagában korokat kell átélnie, vagy átugrania, önmagában pótolnia mindazt, amit a nemzeti társadalom a háromszázéves megszakítás miatt, mikor puszta fizikai létéért kellett küzdenie, művészileg nem élhetett át és nem építhetett ki se önmagában, se a környezetében. Levegő nélkül, anyagi vagy szellemi és morális életföltételek nélkül fuldokolva kellett — vagy kell még ma is ? — külföldre menniök. Igy menekültek az itthoni magánosság elől, hogy ott künn még nagyobb

Ex KNT. 1928.

MARGÓ EDE: DANKÓ PISTA.

Major Jenö

Ünnep. 1935. 49. 7.

Major Jenő: Olvadás

Tél tárral

Major Jacó
(Maróti)

KATALOGET

FOR AF DEN

VII

UNGARSKE

REPRESENTATIVE

UTSTILLING

1923. APRIL-MAI

CHRISTIANIA

KUNSTFORENING

Utgare (Edition) kunstanstalten Pro Arte

Kataloget er trykket i Globus Trikkeriet Budapest, Aradi ucca 8

UTSTILLINGENS PROTECTOR:

BARON

GYULA VON BORNEMISZA

BEFULDMAEGTIGET MINISTER
UNGARNS GESANDT

AERESPRAESIDIUM:

Johann Basberg
Josef Bergh
Lars Eriksen
Bernhard Folestad
Ola Geelmüyden
Dr. Endre Gregersen
Albert von Hanne
Fru Dr. Haugseth Lujza Lamats
Dr. Béla Leffler
C. C. Möller

UDENLANDSKE KOMITÉ I LANDS-RAADET FOR DE BILDENDE KUNSTER:

President:

Greve Miklós von Bánffy
forhenværende Minister
for udenlandske Anliggender

Vicepresident:

Oszkár Glatz
Maler Professor

Flóris Korb
Architekt

Forretningfører:

K. Róbert von Kertész
Ministerraad, Chef av Sectionen
for Kunst i Ministeriet for Kultus
og Undervisningsvaesen

Referent:

Dr. Ervin von Ybl
Ministerial secretär i det
kong. ungarske ministerium
for Kultus og Undervisning

Fagreferent:

Dr. Farkas von Szőcs
Sectionsraad i det kong.
ungarske ministerium for
Kultus og Undervisning

COMITÉMEDLEMMER:

Lajos Ágotai, Direktör for Kunstindustri
Ede Balló, Professor, Maler
Zoltán Bálint, Architekt
István Csók, Maler. Direktör av Mesterskolen
Elemér Czakó, Ministerraad
Béla von Déry, Maler. Direktör av Kunstforeningen „Nemzeti Szalon"
Ödön Faragó, Kunstindustri Professor
Dr. Tibor Gerevich, Direktör av Muséet
István Gróh, Kunstindustri Direktör
Kálmán Györgyi, Direktör av Landsforeningen for Kunstindustri
Rezső Hikisch, Architekt
János von Horvai, Billedhugger
Bertalan Karlovszky, Maler
Zsigmond von Kisfaludi Strobl, Billedhugger
Dr. Jenő Lechner, Architekt
Miklós Ligeti, Billedhugger
Dr. Pál von Majovszky, Pensioneret Ministerraad
Géza Maróti, Professor. Billedhugger
János Pásztor, Billedhugger
János Pentelei Molnár, Maler
József Rippl-Rónai, Maler
József Róna, Billedhugger
Miksa Róth, Kunstindustri Professor
Ferenc Sidló, Billedhugger
Alajos Stróbl, Billedhugger. Professor
Ferenc Szablya-Frischauf, Professor. Maler
István Szentgyörgyi, Billedhugger
Ede Telcs, Billedhugger
István Tóth, Billedhugger
János v. Vaszary Professor. Maler
Gyula Wälder, Architekt
György Zala, Billedhugger

DEN REPRESENTAVIVE UTSTILLINGS KOMITÉ:

President:

Róbert K. von Kertész
Kongelig ungarsk Ministerraad
Chef for Kunstsectionen
i det Kong. Ung. Ministerium
for Kultus og Undervisning

Medlemmer:

Károly Lyka
Rektor paa hoiskolen
for de skjönne kunste

Dr. Elek Petrovics
Generaldirektör for Museet
for de skjönne kunste

Dr. Gyula von Végh
Generaldirektör for
Kunstindustrimuseet

Dr. Ervin von Ybl
Ministerialsekretär

Béla von Déry
Direktör for Kunstforeningen
„Nemzeti Szalon"

DE DELTAGENDE KUNSTNER ER MEDLEMMER AD FÖLGENDE KUNSTFOREININGER:

Landsforening for de bildende Kunster 1862. (Országos Magyar Képzőművészeti Társulat)
President:
Greve Gyula von Andrássy

Kunstforening Nemzeti Szalon 1894. (Nemzeti Szalon művészeti egyesület)
President:
Greve Gyula von Andrássy

Bildende Kunstneres Forening 1894. (Magyar képzőművészek Egyesülete)
President:
György Zala

Kunstforening „Neget" 1909. („Kéve" művészegyesület)
President:
Ferenc Szablya Frischauf

Laugbrödre 1913. („Céhbeliek")
President:
Sándor Nagy

Foreningen for de ungarske Pastell og Aquarell malere 1913. (Magyar akvarel- és pasztelfestők egyesülete)
President:
Róbert Nádler

Selskapet Szinyei Merse 1921. (Szinyei Merse Társaság)
President:
István Csók
Generalsekretär:
Dr. Sándor von Jeszenszky

Selskapet Benczúr 1922. (Benczúr Társaság)
President:
János Pentelei Molnár

Conrad Gyula

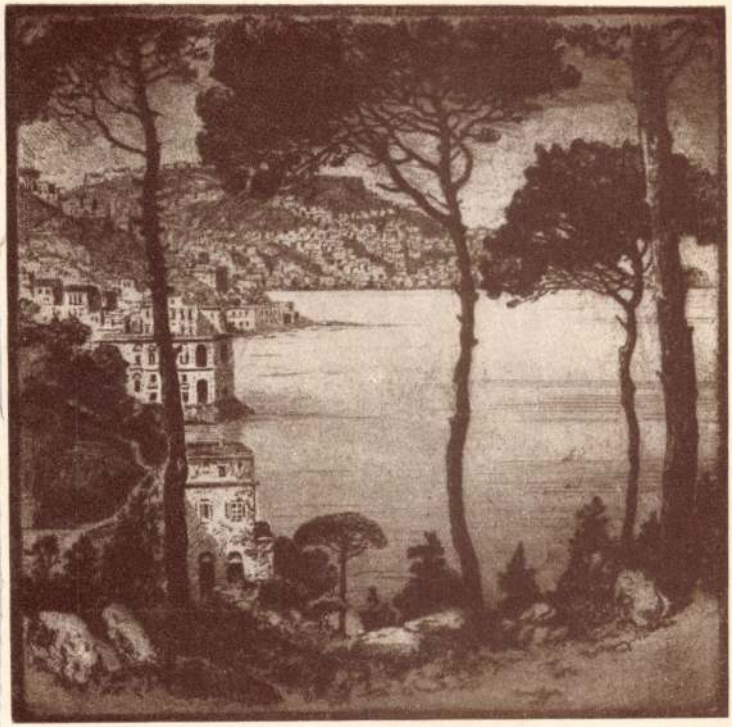

Gyula Conrád: 15. Posilippo

Christianiai magy. kiáll.
1923. április, május

Zsigmond von Kisfaludi Strobl: 207. Plakett

UNGARNS KUNST!

Den ungarske kunst har altid hat betydning som europäisk kunst, og har det den i dag. Utenfor Ungarns naturlige gränse mot öst findes ingen europäisk kunst, d. v. s. ingen med de samme idealer, som hos de vesteuropäiske folk. Untenfor denne gränse stanset utviklingen i middelalderen, saa at i Sydeuropa repräsenterer ungarsk kunst den siste store zone, hvor den europäiske kunst gjennem aarhundreders organiske veksel stadig har utviklet sig. Strengt tat er netop denne livlige organiske utvikling hovetkarakterstrækket i den europäiske saavel som i den ungarske kunst, imotsätning til den österlandske.

Den som vil studere middelalderens mystiske domer, renaissansens höitidelige harmoni, og barockens lidelsesfulde pomp kan finde mange udmerkede eksempler i Ungarns kunst men vil söke forgjäves efter disse utenfor Ungarns sydlige og östlige gränser Paa det vis var Ungarn gjennem aartusender vogteren for den universelle europäiske kunst, ikke bare vogter, men ogsaa en trofast dyrker.

Der findes faa i utlandet som vet hvilken varierende kirkestil, som der blev skapt i Ungarn i middelalderen. Forgjäves fremböd det närliggende Byzanz sin pragtfulde, straalende kunst. Ungarn fölte, at det tilhörte vesten og fik sin lärdom og inspiration derifra. I fagliteraturen tales der meget litet om, at gotikens

dypt poetiske stil blomstret för i Ungarn, end i de fleste andre lande. Det er ogsaa lite kjendt, at det netop var Ungarn som först böd den italienske renaissansens verker velkommen, og gav dem et hjem. Vi beklager, at vi ikke kan indgaa utförligere paa dette omraade, men vi vilde bevise, at Ungarns kunst altid har väret en organisk del av Europas kunst. Aarsaken er let forklarlig, og de som kjender til Ungarns tusindaarige historie finder selv lösningen. Aarsaken er at magyarerne til alle tider og i alt hadde integrant del i Europas kulturfällesskap. Deres sympati har altid vendt sig mot vesten. Deres lange blodige kampe har altid väret forsvarskampe mot östen. Ungarn var gjennem aarhundreder Europas värn mot östens invasioner, og forsvarte ikke bare Europas kultur med enestaaende utholdenhet, men hadde desuten svare tap paa kunstens omraade. Netop dette tilskriver vi ödeläggelsen av utallige kunstskatte og saa mange kunstners emigration. Derfor forlot Albrecht Dürers far de ungarske sletter i det femtene aarhund rede, derfor reiste Ádám Mányoki i det attenaarhundrede til Warschau, senere til Dresden, hvor han blev hofmaler, senere Károly Brocky, som blev höitt skattet ved det engelske hof under droning Victoria, Mihály Zichy som av Theophile Gauthier kaldtes „monstre de genie", og nöd godt av tre zarers gunst. Gyula Benczur, Sándor Wagner, Sándor Lietzen—Mayer arbeidede langere tid som professorer ved kunstakademiet i München. Károly Marko bekjendt her hos os var bosat i Italien. Viktor Tilgner en feiret skulptör i Wien, Munkácsy, Paal som tilbragte störste delen av sit liv i Paris. Krafttapet var jo herigjennem meget stort, men allikevel kunde den ungarske kunst ta del i utviklingen. Likesom i vesten kom ogsaa til os klas-

sicismen, av barockens mest fremstaaende malere var Károly Marko den äldre, den som slipte denne stil til en saadan fuldkommenhet paa sine landskapsbilleder, at han blev en av sin tids mest berömte kunstnere. Senere begyndte hos os ligesom i vesten en ny strömning, som forlot den klassiske skole og viet individualismen til kunstens tolk. Denne opfatning behersket ogsaa i Ungarn al slags kunst. Den förste mester som avvigte fra Markós klassicme og opfattet og malte de ungarske landskaper efter individualismen var Géza Mészöly, ham har vi at takke for hundrede av förstklassige malerier fra Balatons sölvovergjödne melankoli, den förste som lar stemningen lyde i sine ömme skalaers ridgom, han gjengir sjöens taage poesi uten kunstgrep i sin rene yppig het. Mészöly bygget sine billeder paa tonens finhet; men der fandtes en av hans samtid, som erobrede fädrelandets natur med helt andre vaaben, det var Pál Szinyei-Merse. Mészöly var slettens barn, Szinyei fjeldets. Hans barndom henrandt paa faderens eiendom med sine blomsterfyldte enger mellem venlige lunde, som lyste i rödt og citrongult om hösten. Han studerte i München hos Piloty, men hav avveg baade fra lärere og kamerater, hans farverike barndomsminder la ogsaa her grundlaget til billederne; med historiske kompositioner syslet han ikke, men den flammende valmue i grästäppets smaragd, den hvite skys skiftning i rummets azur, paa farverigdom og paa indre ild grundet han sin stil. Dengang enkelte franksmänd eksprimenterte med de rene farvers problem, hadde han allerede löst det. I den förste tiden blev han overalt mis forstaaet, da han var länge forut for sin tid. I et av sine mesterverker „Majális" (fest i det grönne) löser han allerede i 1873 saadanne farve-

probleme med hvilke samtidig mange malere i Europas centrum eksprimenterte. Den samtidige tredje fremstaaende maler László Paál var fra Sydungarns skogrike del. De mörke dype skove var hans elsklingsmotiv, han malte mest omkring Paris ved Barbizon, hvor kjämpeträrne vagte barndomsminder selv i utlandet. Paál var et fremstaaende medlem i den malerkreds som bodde i Fontenbleus skove, hans verker karakterisertes av kraft og manlig alvor, endel av dem findes i utenlandske samlinger (Holland, England) László Paál döde meget ung. En av hans yngre arbeidsbröde br. László Mednyánszky har helt til sen alter utviklet en särdeles rig virksomhet. Karpaternes vilde klippeformationer, dens urskoves poesi, og dens dype melankoli har ikke mangen kommet saa nar som han. Han skapte sig en egen fremstillings metode for sine naturaabenbarelser tolkede taagedisen, den i aftensolen glödende skog eller klippernes stemning. Han besat evne til at fremstille den rene natur uten at tilegne sig tekniske grep fra andre. Disse fire fremstaaende talenter representerte höidepunktet for det ungarske landskapsmaleri i 70—90 aarene og paysage intime fremkommen efter klassicismens landskapsmalninger. Hos os gjentog sig gjennem disse mestres haand det samme som i utlandet, men her kan der ikke bli tale om efterapning, forde disse mestre hentet sin inspiration direkte fra sit fädrelands natur. Mange hundrede malere arbeidet vedsiden av disse mestre, men i dette korte overblik kan vi bare vise hen paa de mere fremstaaende. Noen fremstaaende medlemmer av samme generation har utviklet den episke stilen i den historiske kompositionen og freskomalerier. Bertalan Székely og Károly Lotz disse to mestre betyr to adskilte verdener. Begge

to prydet de ved restaureringen av de gjennem krigen ödelagte gamle kirker med kjämpestore freskomalerier, senere János Hunyades ridderslot (Vajda-Hunyad : Székely og mange offentlige bygninger bl. andre Operan i Budapest og videnskapsakademiet Lotz) Yrende livsgläde skjönhetens naive beundring straaler fra hans vidlöftige fresker, samme stemning strömmer ut fra hans maleirier, hvor han feirer kroppens skjönhet.

Bertalan Székely er de äldgamle ungarske legenders epiker, hans vakreste arbeider i denne art pryder Vajda-Hunyad borgens saler. Hans malerier fortäller om hele hans ungarske fölelsesverden. Han oplevet, den ungarske frihetskrig i aaret 1848, nederlaget fulgte, da den til Österikets hjälp skyndende rusiske overmagt kastet sig over de for friheten kjämpende. Forfölgelsernes aar fulgte. Székely malte i disse triste tider Ungarns tragiske fremtid med sin stils store enkelthet, hvilket gav hans billeder en merkelig kraft. Ogsaa han var Pilotys lerling, men i hans fresker paaminder ikke en strek om läreren, hans personlighet overstieg skolens kreds.

Blant denne generations malere skiller de store begavelser sig paafaldene ut ; schablonen er ukjendt i deres atelieer. Viktor Madarász malte ogsaa historiske kompositioner fra Ungarns fortid, men han adskiller sig fra Székely deri, at han ikke lägger vegten paa epikens bundne stil, men at han med energisk haand vill gjengi virkelighetens illusion. Denne malers sträben utförtes forlänge siden av hans samtidige Mihály Munkácsy.

Hans kompositioner har vandret gjennem Europas og Amerikas store städer, og er spredt over hele verden i de av Koepping reproducerte kobberstik.

Han repräsenterer den heftig utbrytende kraften. For at kunde lösslippe sit temperement grep han altid til dramatiske händelser, som f. eks. „Mozarts siste time", „Kristus for Pilatus" Avgjörende er jo ikke det, at han valgte disse emner, men at der fra hans fremstillende kunst straaler samme dramatiske hefden store tyske maler, hans beundrerog lärer skriver den store tyske maler, hans beundrerog larer skriver om Munkácsy : „slike arbeider har ikke väret malt siden de gamle, store mestres tid ; Hans kunst er ubetinget mesterlig. Mihály Zichy er mere tegningens mester, hans illustrationer til „Ember tragédiája" (meneskets tragedie) er storartet. Munkácsy og Zichy besökte ofte Paris, deres samtidige arbeidet ogsaa i München, Gyula Benczur, Sándor Wagner, Liezen Mayer som akademi professorer, og var ikke bare kjendte som historiske malere, men ogsaa som Schiller og Goethe illustratörer. Benczur flyttet til hjemlandet og utviklet en stor virksomhet som historisk og porträtmaler, til den siste gruppe hörer et mesterlig utfört porträt av greve István Tisza. Den nye generations yndlingstema er ikke historien, men det friske liv og landskapet. I de forskjellige dele av landet opstod kunstnerkolonier, den berömteste er den som blev grundet i Nagybánya av Simon Hollóssy og hans venner. Károly Ferenczy, István Réti, János Thorma, István Csók, Béla-Iványi-Grünvald, Oskar Glatz m. fl. Hollósy hadde en vel bekjendt kunstskole i München, som besöktes av mange forskjellige nationalitäter, og hele dette internationelle selskap fortsatte om sommeren sit arbeide i Nagybánya i Ungarn. Hans frie kunstnersjäl gjorde at deres samliv ikke skapte en schablone, men heller tjente den frie individuelle utvikling. Her blomstret Ferenczys kunst

med alle sine finheter, og Retis melankoliske drömmende billeder.

Thormas häftige sterke malerier, Iványis kompositionsfärdighet, Csóks yppige farverigdom, — det blev formange at regne de op alle. Vi maa nöie os med at omtale at paa samme maate opkom kunstnerkolonier i Szolnok, med saa fremstaaende mestre som Adolf Fényes, Lajos Szlányi, Ferenc Olgyay, Zombory. Her har ogsaa en av de äldre ungarske plein-air mestre Lajos Deák-Ebner, som senere malte ungarske folketyper. Sándor Bihari i Szeged og i Hódmezővásárhely väkket ogsaa op fremstaaende begavelser, blant de mange nävner vi bare József Koszta og Gyula Rudnay. Lignende kolonier dannedes i Gödöllő med fölgende mestere som leder Aladár Kriesch von Kőrösfő den storstilede freskons kultiverer paa samme gang var han vor mest fremstaaende mat kompositör, senere Sándor Nagy skaperen av dypt symbolske tegninger som i fällesskap med Kriesch og Géza Maróti komponerte pragtfulde glasmalerier. János Vaszary og József Rippl-Rónai kan vi heller ikke gaa forbi.

Vi vil ogsaa omtale flygtig den ungarske skulpturs utvikling. Det er ikke underlig at skulpturen i middelalderen var lige fast bundet til arkitekturen i Ungarn, som i det övrige Europa. Det interesserer kanske de utenlandske läsere, at der allerede i det XIV aarhundrede fandtes skulptörer hos os — brödrene Kolozsvári — som skulpterte flere store statuer og hadde eget stöperi. Et eneste av disse bronseverk räddedes under krigens herjinger. Dette er Georg den helliges satue, som nu er en av de vakreste kunstprydelser i Prag. Skulpteret 1373. Den störste del av vore renässansstatuer ödelag des av

östens invasioner, men av barockens verker findes der endnu mange, István Ferenczy var i begyndelsen av det nittende aarhundrede, den derpaa følgende klassicismens hovedrepräsentant. Canovas og Thorvaldsens lerling. Den klassicistiske retning var hos os omtrent lige länge fremherskende som i utlandet.

Den individuelle og umiddelbare oplevelsens förste skulptör var hos os Miklós Izsó, den förste som istedenfor gräske guder modelerte efter naturen. „Den bedrövede vogter." Med. dette aapnes den nye vei, det gamle akademis strenge skranker ramler, og alle de mindesverker som pryder de ungarske byers promenader skaptes i denne stil. Huszár og György Zala skulpterte den ungarske frihitskamps martyrers mindesdöd i Arad. I Pozsony, Kolozsvár og Szeged staar János Fadrusz, Alajos Strobl, János Horvay, István Szentgyörgyi, Zsigmond Kisfaludi Strobl, Ferenc Sidló, János Pásztor, Ede Kallós, Miklós Ligeti, Ede Telcs var mestre for vore store mänds mindestatuer. Sörgeligt at störstedelen av disse Ungarns kulturminder ödelagdes og blev brudt i stykker av invasioner fra nord og öst. Ved siden av den monumentale skulptur blomstrer den intimere plastiske kunst, i bronse og terracotta utfört av Damkó, Szirmay, Rubletzky med flere. Fülöp Ö. Beck og Lajos Berán arbeider vakre medaljer og plaketter. Flere av vore skulptörer pryder kirkegaarden med sine kunstverk, Gyula Donáth var heri specialist. Der findes ingen vesteuropäisk kunst, som har undgaaet Ungarn. Hundredevis av kirker i romansk og gotisk stil har vi endnu, men mange er bleven ödelagt under krigen. I ridderborgernes levninger ser vi middelalderens kunst, som i vor erindering fremkalder den feodale verdens straalende turnérspil, og den tid, da Europas

folk valgte den ungarske kong László den hellige til korstogenes härförer, og den tiden da Europas folk satte sit haap i den geniale härförer János Hunyady mot invasionens farer fra östen. Medens adlen ofrede sit liv for vestens forsvar, aapnedes saamangt et hjem for kulturen ; klostrene med sin egne kunst i glasmalen. Buda landets hovestad hadde straalende kongeslot, og kirker i gotisk stil, som blev utvidet av kong Mátyás. Hvilken stoiartet mecenat kongen var bevidnes av mange skrivelser fra utenlandske reisende som besöge og beundrede den ungarske hovedstad. Vore vakreste og mest klassiske kirker findes i Esztergom og i Eger, de fik sin fulendelse av Hild. Vort nationalmuseum er den mest harmoniske arkitektur fra begyndelsen av det XIX aarhundrede. Efter klassicismen indrettet sig arkitekturen hos os i middelalderens stil, dens mestre var : Schulek, Steindl) renässanses hovedrepräsentant Ybl. Saa fulgte den nye barocken, meget fremstaaende var Fessel som bygget Vigadó i Budapest, og en av de modernste er Ödön Lechner.

Omkring disse mestre samlet sig de mange hundrede arkitekter, som skapte de ungarske byer som de nu er. Om kunstindustrien som gjör hjemmene hyggelige og varme med sine forskjellige material og teknik, er det vanskelig at uttale sig i korte träk. Om glasmaleri og bronse har vi allerede talt, det er äldgammel ungarsk teknik, dertil kommer originelt ungarsk guldsmedarbeide som allerede for länge siden var vidt og bredt berömt. Hertil kommer jern lären og textilmaterialens kunstige bearbeidelse.

Vi er tvungne til i korthet at sammenfatte karaktersdragene av en slig kunst, som i nästen tusind aar levet og utvekslede forskjellig form og farve mellem det store Ungarn som omgives av Karpaterne.

Vi inser at vi gjennem disse linjer har bare kunnet gi vore läsere en kortfattet og mere end beskjeden memento Likeledes kan denne utstilling ikke väre mere end en haandfuld blomster, som plukkedes her og der paa de ungarske enger og sendtes til det fremmede land til forstaaelses fulde kulturmenesker fra en dödsdömt nation.

KÁROLY LYKA

FORTEGNELSE AF DE UTSTILTE KUNSTSAGER

Vaerker med Stjernelegne (*) findes iliustreret i kataloget.

OLJEMALERIER, AQUARELLER, TEGNINGER, KOBBERSTIKKER

Ferenc Alberth :

1. Huser. Oljemaleri.

Ede Balló :

2. Kristus Studie I. Oljemaleri.
3. Kristus Stude II. Oljemaleri.
4.* Italiener Mand. Oljemaleri.

Greve Gyula von Batthyány :

5.* Hexer. Tegning.
6. Báthory Erzsébet. Tegning.
7. Festin. Oljemaleri.

Gyula Beron :

8. Dunaelven. Blyant tegning.
9. Fureeren. Blyant tegning.
10. Skibe. Blyant tegning.

† Ernő von Béli Vörös :

11. Lampeskin. Oljemaleri.

István Bosznay :

12. Sluser. Oljemaleri.
13.* J. Köldalen. Oljemaleri.
14. Mai. Oljemaleri.

Gyula Conrad :

15.* Posilippo. Kobberstik.
16. Orologio (Venezia). Kobberstik.
17. Ca d'Oro (Venezia). Kobberstik.
18. Festa Veneziana. Kobberstik.

Dénes Csánky :

19. Plöining. Oljemaleri.
20.* Harvning. Aquarel.

István Csók :

21.* La femme adorée. Oljemaleri.
22.* Zigeunerbryllup. Oljemaleri.
23. Balatonsöen om Morgenen. Oljemaleri. Fra Samlingen af Her József Svarba.

János Czencz :

24. Drömmeri. Oljemaleri.
25.* Smerte. Oljemaleri.

Lajos Deák Ebner :

26. Natur. Oljemaleri. Privat Ejendom.

Béla von Déry :

27. Vaerftet (Holland). Oljemaleri.
28. Hollandske Motiv. Oljemaleri.
29.* Plage (Warnemünde). Oljemaleri.

Jenő Major von Maróth :

102. Vinterstemning. Oljemaleri.
103. Dunaelven i Graavejr. Pastell.

Ödön von Márffy :

104. Kvindeportraet. Oljemaleri.
105. Promenadepladsen. Oljemaleri.

Lajos Márk :

106. Vanitas. Oljemaleri.
107.* I Haven. Oljemaleri.
108. Hoilende Model.

Ferenc Márton :

109.* Stedbarn. Blyant Tegning.
110. Liggende Kvindefigur I. Blyant Tegning.
111. Liggende Kvindefigur II. Blyant Tegning.

† *Baron László von Mednyánszky :*

112. Apache i Paris. Oljemaleri.
113. Vinterbarakker. Oljemaleri.
114. Albans Bondeby (Kostaljevica) Oljemaleri.
115. Tarpatak fossen. Oljemaleri.
116. Ved Gröften. Oljemaleri.
117. Aftenstemning. Oljemaleri.
118. Bondekarre. Oljemaleri.
119. Aepler og Oranger. Oljemaleri.
120. Backhen om Vinteren. Oljemaleri.
121. Stemning. Oljemaleri.

István Mérő :

122. Hvede. Oljemaleri.
123. Svibelfletning. Oljemaleri.

Miklós Mihalovits :

124. Bröd og Vand. Oljemaleri.

Rudolf Mihály :

125. Skov. Aquarel.
126. Blomster. Litografie.

Ödön Moiret :

127. Aften. Pastell.
128. Graad over Christi Lig. Tegning.

István Nagy :

129. Bondebillede. Tegning.
130. Drukkenbolden. Tegning.

Vilmos Nagy :

131. Ved Speilet. Oljemaleri.

Sándor Nagy :

132.* Kjaerligheden. Aquarel.
133. Digteren og Vinstokken. Aquarel.
134. Lys ! Aquarel.
135. Kjaerlighedens Rosestok. Aquarel.
136. Ved Grinden. Aquarel.
137. Verden er en dybe Skov. Aquarel.
138. Illustration I. Aquarel.
139. Illustration II. Aquarel.
140. Illustration III. Aquarel.

Róbert Nádler :

141. Paa hin Side af de fagre blue Bjerge. Oljemaleri.
142. Hvad gjör du da hvad syer du ? Oljemaleri.
143.* Kvern paa Donauen. Oljemaleri.
144. Tátrabjergene. Aquarel.
145. Sidi-Bon-Saed ved Tunis. Aquarel.
146. Pytte. Oljemaleri.

János Pentelei Molnár :

147.* Frygte. Oljemaleri.
148. Paprika. Oljemaleri.

Ervin Raáb :

149.* Hösten har begravet Sommeren. Oljemaleri.

József Rippl-Rónai :

150. En Kvinde i hvidprikket Kjole. Oljemaleri.
Fra Samlingen af Her Miksa Márkus.
151.* Boulevard de Montparnasse (Paris) Oljemaleri.
Fra Samlingen af Fru Dr. Ferencz Pfeiffer.
152. En Sommervaertshus. Aquarel.
153. Vaerelse med rödt Meubles. Pastel.
154. Huse paa Bakken. Pastel.

Lajos Szlányi :

155. Hösten. Oljemaleri.
156.* Vinteren. Oljemaleri.
157. Sommerformiddag. Oljemaleri.
158. Den svulmende Zagyva. Oljemaleri.

Ödön von Szmrecsányi :

159. Huse i Erdély landet. Oljemaleri.

Kálmán Tichy :

160. En snaver Gade. Tegning.
161. Blomster. Aquarel.

Sándor Ungváry :

162. Vinden. Aquarel.
163. Vilde Roser. Oljemaleri.

János von Vaszary :

164. Russiske Fanger. Oljemaleri.
165.* Bulgarske Kameeltrain i Üszküb. Oljemaleri.
166. Russiske Barakker. Oljemaleri.
167. Udsigt fra Ateliervinduet. Oljemaleri.
168. Dans. Oljemaleri.
169. Frygte. Oljemaleri.

Lajos Várady :

170. Vinteraften. Oljemaleri.
171. Rákosbaekken. Oljemaleri.
172. Polytechniket i Budapest. Aquarel.

Béla Vidovszky :

173.* Sommerlandhus. Oljemaleri.

István Zádor :

174.* Ateliervinkel. Oljemaleri.
175. Goslar. Tegning.
176. Domkirken i Hildesheim. Tegning.
177. Kastel Biebrich ved Wiesbaden. Tegning.
178. Till Eulenspiegels Hus i Braunschweig. Tegning.
179. En gammel Lystpark. Kobberstikke.

† *Tivadar Zemplényi :*

180. Liegbegaengelse paa Landet. Oljemaleri.
181. Thunfiskere. Oljemaleri.
182. Kjaerring med Kartofler. Oljemaleri.

Antal Diósy :

30. Töveir paa Felten. Aquarel.
31. Landskab. Aquarel.

Andor von Dobai Székely :

32. Landskab i Sáros. Oljemaleri.
33.* Citadella i Aleppo. Aquarel.

Aladár Edvi Illés :

34.* En Svömmer i Simenthal. Aquarel.
35. Under Borgen ligger öde en Have. Aquarel.
36. Solnedgang paa Sletten. Oljemaleri.
37. Landskab. Oljemaleri.
38. Faarehjord. Oljemaleri.
39. Bondehuser i Kiskunság. Oljemaleri.

Alfréd Feiks :

40. Ballet. Oljemaleri.

Jenő Feiks :

41. Hesteveddelöb. Oljemaleri.
42. Strand. Oljemaleri.

Frigyes Frank :

43.* Avismanden. Oljemaleri.
44. Mimi. Oljemaleri.

Ferenc Gaál :

45. Vaarsol. Oljemaleri.
46. I Lunden. Oljemaleri.

Oszkár Glatz :

47. Bondebyen om Vinteren. Oljemaleri.
48.* Mormors Omhu. Oljemaleri.
49. Naar man udlöser Zvedskekjener. Oljemaleri.
50. Hjemad. Oljemaleri.
51. Mor Sári. Oljemaleri.
52. Kjaerringen ved Syen. Oljemaleri.
53. De förste Traeer. Oljemaleri.
54. Unge Kvinde fra Buják. Oljemaleri.

Móric Góth :

55.* Kvinde fra Mezökövesd. Oljemari.
56. Kvinde med Haandarbeide. Oljemari.

Hugó Gregersen :

57. Plöjning I. Tegning.
58. Plöjning II. Tegning.

József Gy. Sándor :

59. Byen bedaekket med Snee. Oljemaleri.

Lipót Herman :

60. Heracles og Antheus. Aquarel.
61. Bryllupsreisen. Aquarel.
62. Profeten Elias. Aquarel.

Béla von Horthy :

63. Vaaren. Oljemaleri.
64. Vinteren. Oljemaleri.
65.* Husarpatrulle. Oljemaleri.

Józsa Járitz :

66. Aktskitse. Oljemaleri.
67. Lyshaaret Kvinde. Oljemaleri.
68. Zigeunerinde. Oljemaleri.
69. Sneelandskap. Oljemaleri.

Nándor Katona :

70.* Rotterdam. Oljemaleri.
71. Landskab. Oljemaleri.

Kálmán Kató :

72. Erzsébet Broen i Budapest. Oljemaleri.
73.* Donau Quai i Budapest. Oljemaleri.

Baron Ida von Kohner :

74. Kalkunsk Hauer. Oljemaleri.
75. Fra Perugia. Oljemaleri.
76.* Gaarde i det Jászság. Oljemaleri.

Endre Komáromi Kacz :

77. Fra Ungarns bortreone Dele I. Oljemaleri.
78. Fra Ungarns bortreone Dele II. Oljemaleri.
79. Atelier. Oljemaleri.

Károly Kotász :

80. Gaasedrenge. Oljemaleri.
81. Rákosbaekken. Oljemaleri.

Géza Kövesdy :

82. Heste i Balatonsöen. Oljemaleri.

† Aladár Kőrösfői-Kriesch :

83.* Kunstnerens Hustru. Oljemaleri.
84. Selvportraet. Tempera.
85. I Bondebyen. Oljemaleri.
86. Klokkestol paa Vejen. Oljemaleri.
87. Paa Engen. Oljemaleri.
88. Vaaren. Oljemaleri.
89. Graessende Hjord. Oljemaleri.
90. Landskab i Graavejr. Oljemaleri.
91. Landskab. Oljemaleri.
92. For Anfaldet. Oljemaleri.

Géza Kukán :

93.* Moor og Barn. Oljemaleri.

Lajos Kúnffy :

94. Böffel i Sneen. Oljemaleri.
95. Landskab. Oljemaleri.

Cézár Kúnwald :

96. Vinteren. Oljemaleri.
97. Ved Oonen. Oljemaleri.
98. Billed af den dansk Forfaller Johannes V. Insen. Oljemaleri.

Róbert Lénárd :

99. Sadagora. Tegning.
100. Görz. Tegning.

Ernesztin Lohwag :

101. Hoilende Kat. Oljemaleri.

Magyar Építőművészet 1990. 2.

IN MEMORIAM
DR. MAJOR JENŐ
1922—1988
A MAGYAR TÖRTÉNETI FÖLDRAJZ KUTATÓJA

A magyar település tudomány e jelentős tudósa 1922. február 15-én született a nyugat-dunántúli, Sopron megyei Felsőszakonyban. Édesapja itt tanító volt, s az ő 1929-ben bekövetkezett halála után a család Sopronba költözött.

Major Jenő itt érettségizett, a nagymúltú evangélikus gimnáziumban, 1940-ben, kitűnő eredménnyel. 1940—44 között a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen történelem-földrajz tanári képesítést szerzett, mint kiváló képességű diák, az Eötvös kollégium tagjaként.

1945-től, az egyetemi oktatás megindulásától tanított, először gyakornokként a Pázmány Péter Tudományegyetem Földrajzi Intézetében, majd 1946—47-ben az Eötvös József kollégiumban a földrajz megbízott előadója volt.

1947-ben szerezte meg történettudományi doktorátusát a keszthelyi Georgikonról írott tanulmányával és földrajzi doktorátusát Sopron településföldrajzáról írott disszertációjával. A Széchenyi Könyvtár térképtárában, majd a Tudományegyetem táj- és népkutatással foglalkozó Keleteurópai Intézetében dolgozott. Ennek feloszlatása után, 1949-ben a Tervhivatal mellett létrehozott Területrendezési Intézet alkalmazta. A Budapesti Műszaki Egyetem Városépítési Tanszékén 1951-től 1958-ig működött, ekkor az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Általános Gazdaságföldrajzi tanszékére ment át, és településföldrajzi kutatásokat végzett Mendöl Tibor professzor munkatársaként és választott utódjaként.

A Tudományegyetemen azonban az ötvenes évek végén eluralkodott, történeti háttér és távlat nélküli gazdaságföldrajzi szemlélet nem tette lehetővé Major Jenő alapvető kutatási irányainak, a településtörténetnek és településmorfológiának a művelését, ezért 1960-tól újra a Műegyetem Városépítési Tanszékén, majd 1980-tól a Műegyetem Építészettörténeti és Elméleti Intézetében folytatta kutatómunkáját, töretlen kitartással 1986-ban történt nyugalombavonulása után is.

Több fontos szakmai kérdésben kidolgozott korai elméleti, történeti felfogását a későbbi várostörténeti feltárások évtizedek múlva teljes mértékben igazolták. Így történt ez ifjúságának városa — Sopron — településtörténeti kutatásánál is, melyben doktori disszertációjától kezdve haláláig résztvett. Ha végigtekintünk tanulmányainak, cikkeinek több mint kétszáz címet tartalmazó hosszú során, témái a tudományterület átfogó és mély műveléséről tesznek tanúbizonyságot. Tudományos kutatásai során résztvett városépítési, rendezési tervek megalapozásában (Békéscsaba, 1952; Karcag, 1972; Balassagyarmat 1972.)

Írt a településtervezést megalapozó kutatások céljáról és módszereiről, a különböző hazai településformákról, falvaink eredetéről és változásáról, a várostörténet kezdeteiről. Településtörténeti-földrajzi tanulmányai hallatlanul részletes és eredeti források alapján kidolgozott történeti vizsgálatokon alapultak. Foglalkozott többek között Székesfehérvár, Óbuda, Esztergom, Pápa, Abony, Heves, Baja, Kőszeg, Gyöngyös településtörténetével, de a részleteket mindig a térség — Pannónia, a középkori Magyarország vagy Középeurópa — összefüggéseibe építette be.

Kimerítő tanulmányokat folytatott a Duna és más vizeink geológiai-történeti kialakulásáról, változásairól és ezeknek a településekre gyakorolt hatásáról.

Előadásokat tartott a hazai tájfejlődésről, „Magyarország történeti földrajzá"-t a Tudományegyetem és a Műegyetem mérnöktovábbképző kurzusain oktatta. Résztvett a Műszaki Lexikon, a Néprajzi Lexikon településtudományi, településtörténeti, településnéprajzi fejezeteinek kidolgozásában. Dolgozott tudományos egyesületekben, folyóiratok szerkesztésében. Tagja volt a Magyar Tudományos Akadémia Településtudományi Bizottságának és Városépítéstörténeti Bizottságának, a Magyar Néprajzi Társaságnak, a Magyar Urbanisztikai Társaságnak, a Magyar Történelmi Társulatnak.

Több évtizedes kutatómunkája eredményeit mindig kész volt megosztani nemcsak tudóstársaival, hanem tanítványaival is. Eredményeit, elgondolásait nemcsak szavaival, hanem kitűnő rajzaival is illusztrálta.

Segítőkészsége, választott tudományának hallatlanul alázatos de rendíthetetlen szolgálata tette hitelessé minden mondatát munkatársai és tanítványai előtt, noha tevékenységét a kor „hivatalos" kitüntetései nem kísérték, a címzetes egyetemi docensi cím is csak halála után, későn érkezett. Halk figyelmeztetését a történeti folyamatok valódi ismeretének fontosságáról zajosabb környezete elfedte, s késői elégtétel halála után két évvel — a már lassan be is vallott — településtervezési kudarcok felismerése.

Korai és váratlan halála megakadályozta abban, hogy tervezett művét, Magyarország középkori történeti földrajzának összefoglalását elkészítse, s ezzel egyszerűvé tegye az utána következő kutató nemzedék helyzetét. Azonban végigtekintve számtalan tanulmánya, cikke, előadása anyagán, ezek összegyűjtése is teljes képet alakíthat ki munkásságáról, a 20. század jelentős magyar szellemi teljesítményei közé tartozó életművéről. Az összefoglalás azonban már tanítványaira vár — akik, ha tudományukban valóban előre akarnak lépni — nem nélkülözhetik Major Jenő életművének eredményeit.

Horváth Alice

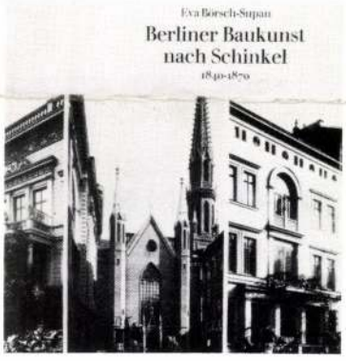

EVA BÖRSCH-SUPAN: BERLINER BAUKUNST NACH SCHINKEL 1840—1870

(BERLINI ÉPÍTÉSZET SCHINKEL UTÁN 1840—1870)
PRESTEL-VERLAG, MÜNCHEN, 1975

A 863 oldalas, 611 fekete-fehér képet tartalmazó mű a Fritz Thyssen alapítvány támogatásával megjelenő *Studien zur Kunst des Neunzehnten Jahrhunderts* (Tanulmányok a 19. sz. művészetéhez) c. sorozat 25. köteteként, másfél évtizeddel ezelőtt látott napvilágot. Megkésett bemutatását az magyarázza, hogy az ilyen jellegű munkák köz-, sőt szakkönyvtárainkba is csak akadozva-késve, esetlegesen érkeznek meg; indokolja pedig az adat- és szempontgazdag mű fontossága a 19. század építészettörténetének évtizedek óta folyó európai kutatásában, valamint hasznossága a lassan kibontakozó hazai historizmus-kutatás számára.

Eva Börsch-Supan könyve a berlini építészetnek és építészeknek azt az időszakát tárgyalja, mely pontosan egybeesik a magyarországi romantikus építészet 1840-től 1870-ig számítható korszakával. Ez utóbbinál természetesen tudva azt, hogy a klasszicizmus utóélete még sokáig elhúzódik, s 1860-tól kezdve fokozatosan teret hódít a historizáló neoreneszánsz. Ha nem is ugyanaz, de hasonló zajlik le Berlinben és Poroszországban is. Természetesen a különböző formációknak korábbi megjelenésével, s az alkotások nagyobb léptékével és számával. Schinkel hazájában is — érthetően — tovább él a klasszicizmus, de erőteljesen jelen van — korábbi kezdetekre támaszkodva — a középkori stílusok felújítása, s megjelenik a historizáló klasszika, a nálunk is ismeretes két alapvető változatban: a klasszicizmusból szinte kinövő tartózkodóbb, puritánabb formájában és a neoreneszánsz formák erőteljes felújításával.

Mindezt megkísérli a könyv első része két nagy fejezetben áttekinteni: egy rövidebb történeti s általános problémákkal foglalkozó fejezetben, és egy sokkal terjedelmesebb, stiláris szempontokból tagolt fejezetben. Ez utóbbi igen árnyaltan, első tekintetre talán túlságosan széttöredezett képet közvetítő módon tárgyalja a szóban forgó harminc esztendő berlini építészetét. Valójában azonban nem marasztalhatjuk el a szerzőt. Nemcsak azért nem, mert a szerteágazó jelenségek ábrázolása mellet átfogó szempontokat is érvé-

nyesít, hanem azért sem, mert a stílus-pluralizmus korszakának feldolgozásához csak ilyen módon közelíthetünk. Éspedig két okból: egyrészt, mert a historizmus feldolgozásának, művészi értelmezésének és értékelésének viszonylagosan rövid időszaka még nem volt elegendő egy a jelenségeket hamisítás nélkül átfogó, igazán mélyre ható szemlélet kialakulásához, — másrészt, ettől függetlenül is, az ilyen feldolgozásnak első feladata a korszak építészetének szabatos, hiteles, ha szabad azt mondani, fenomenológiai megismerése. És ennek a célkitűzésnek választott területén a szerző maradéktalanul eleget tesz.

A Schinkel utáni berlini építészetnek íly módon történő differenciált ábrázolása haszonnal szolgálhat a korszak magyarországi építészeti jelenségeinek értelmezéséhez, valamint — s ez már a mű egészére vonatkozik — a berlini-poroszországi építészet magyarországi hatásának kutatásához. A bécsi és müncheni hatások érthetően ismertebbek, s feltehetően jelentősebbek is, de a Berlinből kiáradó nem jelentéktelen sugárzás feldolgozottságának eddigi mértéke még nem takinthető kielégítőnek. Bár ebből a szempontból a hazai mesterek berlini tanultsága, vándorlása, mintakönyvek, folyóiratok szerepe fontosabb, nem érdektelen a berlini építészek Magyarországgal kapcsolatos szerepe sem. A könyv ezeket nem hagyja figyelmen kívül. Így pl. tárgyalja a berlini kör vezető mesterének, *August Stüler*nek megvalósult pesti Akadémia tervét, és illusztrációt is közöl *Wilhelm Stier*nek az 1844-es pesti Országháza tervpályázatra készített, számunkra mind ez ideig ismeretlen gótizáló-romantikus munkájáról (oldalhomlokzat).

A könyv második, terjedelmes és hihetetlenül adatgazdag katalógus része ABC-rendben tartalmazza az építészek életének és működésének tüzetes ismertetését, források megadásával, valamint közgyűjteményekben fellelhető terveiket jelzetük kíséretében, laponként leírva. Továbbá a berlini Építész Egylet havi tervpályázatait, évenkénti Schinkelpályázatait és az egylet rendszeresen tartott előadásainak jegyzékét, ugyancsak katalógusszerűen, különböző szempontú mutatókkal kiegészítve.

A kitűnő könyv ilyenformán nemcsak tartalma révén hézagpótló és értékes az európai, valamint a hazai historizmus-kutatás számára, hanem feldolgozásának gondosságával, alaposságával mintaszerű is, különösen a hazai építéstörténet-írás számára.

Komárik Dénes

ÉRTESÍTÉS

A COLOROC HOMLOKZATI BURKOLATOK KFT.

megkezdve működését,

Magyarországon kizárólagosan hozza forgalomba

Coloroc *védjegyű*

homlokzati burkolatokat
7 féle színben
a hozzá tartozó rögzítő elemekkel.

ÉRTÉKESÍTÉS

SZERELÉS

FELÚJÍTÁS

TERVEZÉS

KARBANTARTÁS

1089 Budapest VIII., Bláthy Ottó utca 25.
Telefon: 133-2921 Telex: 22-3289
Telefax: 114 4448

A lapokat gyártja:
Durisol-Werke GmbH., Nachfolg. K. G., Wels
Ausztria
Osztrák „KIVÁLÓ ÁRU" minősítés

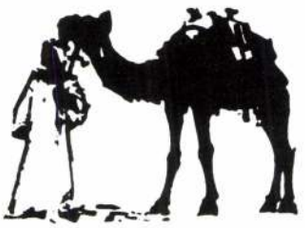

LEGNAGYOBB GYÁRTÓ
LEGNAGYOBB VÁLASZTÉK
LEGKEDVEZŐBB ÁR

Telefon: 184-2641, 115-2993
Telefax: 115 0035

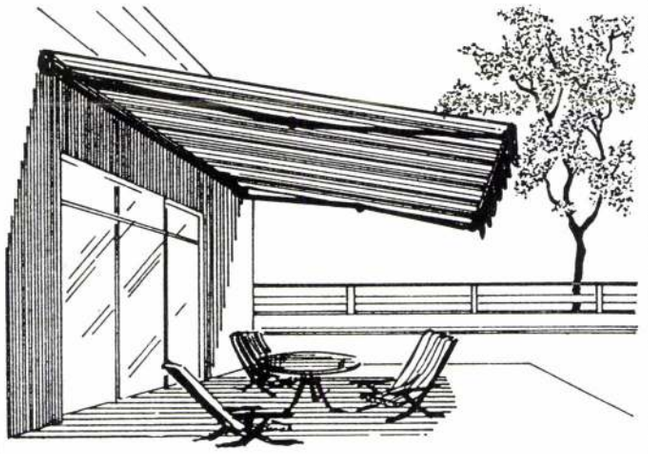

NAPELLENZŐT KAPITÁNYTÓL!

1155 Budapest XV.,
Széchenyi u. 55.

MDK

m. Major Jenő

a MAPE diját nyerte pasztellre, 1925.

Nagy. Akvarell és paszt. festők XX 14. kiáll. M. Szal. 1928. okt.

2o. 1.

175

MDK

m. Major Jenő

Állami pasztelldijat nyert 1911

Magy.Akvarell és paszt.festők 14. kiáll. N.Szal.

é928. okt. 2o. 1.

MDK

maróthi Major Jenö,festö

Esö után, pasztel
Buzakeresztek. "

Bp.Mücs.-OMKT Nemz. Képzömüv.kiáll./Rend.M.Kir.Vall.-és Közokt.Min./ 1933 ápr.19.-máj.25. Kép.tn. 32.l.

MDK

Major Jenő, maróthi

Erdőrészlet, of.

Árv. Csarnok 1o4.aukc. 1942. máj. 1o. 1.

MDK

M. Major Jenő

választott/rendes/ tag

nagy. Akvarell és paszt.festők 14.kiáll. N.Szal.

1928. okt. 19. 1.

MDK

maróthi
~~xxxóthx~~ Major Jenő

Buzakeresztek, paszt.

Naplemente, "

Magy.Akvarell és paszt.festők 14. kiáll. N.Szal.

1928. okt.

MDK

Major József, festö

Tavasz. Vizf.

KMTárs.Téli tárl. 1938.febr.-márc. Gyüjt.kiáll.
Bp.Mücsarnok. Kat. 24.l.

MDK

M.Major Jenö,

A M.Akv.-és Paszt.f.Egy. müvész tagja.

A Magy.Akv.-és Paszt.f.Egy. X.kiáll. 1923.Nov.
Nemz. Szal. Kat.

Major Jenő festő M.D.K.

Balaton c. Rége emlitve:

Tél a művészetben. Bp. 1942, 4

Major Jenő, Maróthi festő

M.D.K.

Téli táj

Bizankció 1957. Budapest.

218.

Major Jenő
festő

M.D.K.

302) Tópart

303) Naplemente

304) Felhőstáj

305.) Nyár

Egyik köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke.

Budapest, 1952.

20 l.

MDK

maróthi Major Jenő

Eső után, paszt.

Buzakeresztek, paszt.

Nemz. Képzőműv. kiáll. Műcs. 1933. ápr. 1.

MDK

Major Jenő, sz. 1871.

Falusi házak, festm.

Lány a viz partján, festm.

Mocsaras táj, "

Ernst Muz. 42. aukc. 1929. máj.

11-12[1].

MDK

Major Jenő, sz. 1871.

Sziklás táj, festm.

Nádas, festm.

Ernst Muz. 42. aukc. 1929. máj.

11-12 l.

MDK

Major Jenő, sz. 1871.

Táj szénaboglyával. festm.

Magános csónak, "

Ernst Muz. 42. aukc. 1929. máj.

11-12 l.

MDK

Major Jenő, sz. 1871.

Zuzmarás táj, festm.

Vizpartja, "

Ernst Muz. 42. aukc. 1929. máj.

11-12 l.

MDK

maróthi Major Jenő

Dunamenti táj, paszt.

Naplemente, "

Tájkép, of.

Salzkammergut, paszt.

Árverési Közl. 1938. 6.rk.

24-25 l.

MDK

maróti Major Jenő

Balaton, paszt.

Faluvége, paszt.

Tájkép, paszt.

Árverési Közl. 1938. dec. 8.rk. 88. aukc.

25 l.

MDK

maróthi Major Jenő

Balatoni táj, paszt.

Esti hangulat, of.

Balatoni táj, paszt.

Nyár, of.

Árv. Közl. 1935. 2.rk.sz. 74.sz. 27 l.

MDK

maróti Major Jenő

Vázlat, olaj

Tutajok, "

Paraszthház, olaj

N. Szal. és Bicskei Müv.telep kiáll. N. Szal.

1922. jan. 7 l.

MDK

Major Jenő, festő; m. 1871

Tájkép. Vánon.

Jelz. l. j.: Major

Ernst Múz. aukciói, XXV-XXV. – 35. l.

MTDK

Majos Jenő, festő.
Téli nap. 1904. k. Harkányi F.-féle 450 kor. díj

OMKT-Vánd. kiáll. 1910 szept. 8-dec. 27-ig.
Kitünt. műv. lajstr. - Hornyánszky V.
kvy. 66. l.

MDK

maróthi Major Jenő

Filatori gát, paszt.

Árverési Közl. 1938, 3.rk.sz.

17 1.

m.Major Jenő

MDK

állami paszt.dijat nyert 1911

MAPE 12.kiáll. kat. N.Szal. 1926. máj.
5 l.

5).

MDK

maróthi Major Jenő

Tájkép, of.

Árverési Közl. 1938. x 3.rk.sz. 16 l.

MDK

marothi Major Jenő

November, paszt.

Reggeli hangulat, paszt.

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. 11. kiáll.
N. Szal. 1925. febr. 13 l.

MDK

marothi Major Jenő

Buzakeresztek, paszt.

Sziklás hegytető, "

Őszi reggel, "

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. 11. kiáll.
N. Szal. 1925. febr. 13 l.

MDK

Major Jenő, festő
pasztellyei az 1931 es tárlat értékei.

(gy.) Magyar Akvarell- és Pasztellfestők Egyesülete.
Képzőművészet. 1931 43-44 sz. 185-l.

MDK

Major Jenő festőművész

(A mai szegedi festők között felsorolva.)

Szelesi Zoltán: Szeged új képzőművészete.

Tiszatáj, Szeged, 1955. dec. IX. évf. 5-6. sz. 379. l.

maróthi Major Jenő
Öreg pajta, pasztell
Késő délután, pasztell
Őszi reggel, pasztell

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesülete kiállitás. Nemzeti Szalon, 1942, december, 3, 8 l.

Major Jenő
Tájkép, rajz
Öböl, olaj

A Nemzeti Szalon első bujai kiállitása, 1906. 6 1.

éksebbek, a rendszeres gyűjtés eredá gazdag delfti vázák, egyéb nemes ények, elefántesontok, nagy szelencek és a gyűjtemény legnevezetesebb dakályha. A San Marco gyűjtemény, nemvonta az esztergomi múzeum körét, s ózgyűjtemények között.
került a Múzeumba Serédi Jusztiniánéksége alatt is: köztük a magyar mű-ly fontos emlékek, mint Kassai Jakab az 1500 körüli Kassa-vidéki üvegnyes Adolfnak egy nagyobb és Molnár képe. Serédi primás korának azonban légis, a felbecsülhetetlen értékű anyag gel megmentése Esztergom négyhavi

ánképtára háromnegyed századon át lyesedett. Fejlesztése, kiépitése tuönös hangsulyt nyertek. A szakemberek

MDK

Major Jenő
Koratavasz a Balatonon c. képért a Képzőmüv.Társ.
nagydija

A téli kiáll. dijai. Nemz. Ujs. 1934. jan. 28.
27 l.

Major Jenő festőművész
Falusi utca
Tájkép
Szépm.Muzeum I.Grafikai kiállitása
19o7 február

Vörös feliratok s szövegrészek. Vörös és kék kezdőbetűk. 2 *miniatura. Kötés:* egykorú, XVI. századi kopott, dísztelen sötétbarna bőr, a veretek hiányoznak. A kézirat egy csonka, színezett metszetekkel díszített német pergamennyomtatvány közé van kötve. E nyomtatvány „Das büchlin ist genant der Gilgengart ainer yetlichen Christenlichen seel" Augsburgban 1520-ban és 1521-ben August Schönspergernél jelent meg. A Petrarca-mester metszeteivel díszített nyomtatványnak négy kiadása ismeretes. (Lásd Berkovits Ilona: A budapesti Egyetemi Könyvtár festett kéziratai. Magyar Könyvszemle, 1931. 19—20 l.) Az esztergomi nyomtatvány vörösbetűs címlapja a Panzer, G. W.: Annalen der ältern deutschen Litteratur (Nürnberg 1788.) I. köt. 26. lapon, No. 37. szám alatt leírt évszám nélküli példány címlapjával azonos. A gondosan színezett nyomtatványban csak 5 metszet s 19 lapkeret van. A 3., 7. és 8. metszet, továbbá 6 lapkeret hiányzik.

Sváb, augsburgi munka a XVI. század első negyedéből.

A nyomtatvány címlapján bejegyzés: 159 [2(?)] J. K. P. A nyomtatvány 7a lapján (b) bejegyzés: „Infrascriptus libellum hunc a Reverendo Domino Joanne Schulcz 2-i anni Theologo charo infrascripti discipulo acceptum donat Bibliothecae Ven. Capituli E. M. Strigoniensis Tyrnaviae die 26a. — Juli 1830. Franciscus Pribelyi in Lyceo Aeppali Studii Biblici Professor." A könyv a Nagyszombatban levő esztergomi káptalani könyvtár 1833-ban készült kéziratkatalógusában szerepel. (Catalogus Biblioth. Supex Ven. Capi. E. M. Str. Tyrnaviae. A. 1833. 422. l. Nº. VI. 24.)

95b lap: Egy miniatura (*85×73* mm) *Szent Afra* megtérését ábrázolja. Jobboldalt, kék

marothi Major Jenő

Balatoni táj, paszt.
Téli táj, paszt.
Faluvége, paszt.
Esti hangulat, olaj
Római fürdői részlet, paszt.
Tájkép, paszt.
Tájkép, paszt.

Árverési Közlöny, 1936. márc. 2.remk. sz.

Major Jenő festőművész
Tavaszi erdő
Szépm.Muzeum I.Grafikai kiállitása
19o7 február

Major Jenő

Ömarchépe Sós Endre gyűjteményében.

D. Szűcs Julianna: Érzelmes gyűjtemény, Műgyűjtő, 1970. 3. sz. 8. l.

M.Major Jenő festőművész

Szérüskertek
Patak Zebegényben

A Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesülete
XVI. kiállitása, 193o. december N. Salon

LIAK*

Csernyánszky 31—33. l. (Képe 32. l.) — Lepold—Lippay 41. l. — Lepold Katalógus 148. sz.

KORONÁZÁSI INFULA, (277. kép)

felülete gyöngyhímzés, kétoldalt 13—13 szekrényesen foglalt, többnyire cabochon drágakővel. A két szalag aranyozott ezüst pántján gotikus levelek közt egy-egy papagály. A szalagokon a süvegéhez hasonló 3—3 drágakő. Csúcsán két zafíros kereszt. Hengeres pereme 1550 körül, 1791-ben gróf Keglevich Frigyes nagyprépost rendeletére Qurzinger Máté nagyszombati szabómester javította. Bélése 1864-ből.

Mag. 37·5 cm.

Magyar munka, 1440 körül.

Talán Pálóczy György prímásé volt. A koronázás alkalmával használták.

Először az 1528. évi leltárban.

Henszlmann: A bécsi 1873. évi világtárlatnak magyarországi kedvelőinek régészeti osztálya. Bp. 1875—1876., 188—189. l. — Árvízkárosultak, 1876., 44. l. 1484. szám. — I. A.: Magyar mű- és történeti emlékek kiállítása. Századok, X., 1876., 522. l. — Otte—Czobor: A középkori egyházi művészet kézikönyve. Bp. 1878., 183. és 191. l.

* A leírásból hiányzanak a használatban levő, kizárólag XIX. és XX. századi tárgyak, tekintettel csekélyebb művészi értékükre.

Major Jenő, sz.1887.
Havas folyópart, szén

N.Szal. III. auke. 1924. 9 l.

maróthi Major Jenő
A Balaton, paszt.

Tavaszi Tárlat. Műcsarnok, 1932. április, 6 l.

Forster: Magyarország műemlékei II. kötet, Bp., 1906., 285. és 287. l. — Gyulai Rudolf: Az esztergomi lipsanothekáról. AÉ, XXVI., 1906., 191. l. — Csánki: Árpád és az Árpádok. Bp., 1907., képe 302. l. — Diehl, Charles: Manuel de l'art byzantin. Páris 1910., 616—619. l. (Képe 618. l.) — Dalton, O. M.: Byzantine Art and Archeology. Oxford 1911., 525. l. — Esztergom vármegye . . . Bp. é. n. 43. l. (Képe 211. l.) — Művészet, XIII., 1914., 320. l. — Lepold—Homor 70. l. — Cecchelli, Carlo: Il tesoro del Laterano. Dedalo, VII., 1926., 232. l. — Serra, Luigi: L'arte nelle Marche. I. kötet, Pesaro, 1927., 254—255. l. — Lepold: Esztergom . . . A Műgyüjtő, II., 1928., 244. l. — Lepold: Esztergom egyházművészeti jelentősége. MIP, XXIII., 1920., 58. l. — Gerevich PA, 188. l. (Képe 189. l.) — Décsei: Könyvismertetés, MM, V., 1929., 172. l. — Lepold: Adatok, 1—2. l. — Varjú Elemér: Az esztergomi sztaurotéka, MM, VII., 1931., 433—439. l. (Képe 433. l. előtt) — Bossert: Geschichte des Kunstgewerbes. V, kötet, Berlin, 1932., 147. l. — Éber László: Művészeti lexikon I. kötet, Bp., 1935., 293. l. — Bréhier, Louis: La sculpture et les arts mineurs Byzantins. Páris, 1936., 42. és 91—92. l. (Képe LXVII. tábla) — Molinier: La reliquiaire de la vraie croix au trésor de Gran. Gazetta Archeologique 1887. — Darkó Jenő: A Dukasz Mihály-féle korona célja és jelentősége

MDK

MajorJenö, festöm.

ennek a teremnek értéke az ö szereplése.

Boross Mihály: ? VIII.-IX.terem. -Műcsarnok.
Képzömüvészet.1931. 37.sz. 43.l.

M.D.K.

Major Jenő

"Részlet a Dalmát tengerpartról" c. festményét bemutatja a lap.
Repr.

Magyar Salon, Bp. 1900. julius
710. lap

MDK

Major Jenő

Irén, o.

20.sz.i m. festészet és szobrászat N.Gal.
és Móra F. Muz. Szeged 1966.

MDK

Major Jenő

Őszi napfény

Művész Kurir. 1938. 4. sz. 49.l.

MDK

Major Jenő

Budapesti Képszalon a "Müvészház"-ban. Dunántul
1922. márc. 5. 11.l.

Major Jenő

Kiáll'it.Pesti Lloyd Társ.diszterme.

P.H.934.XII.16.

Major Jenő MDK

"Részlet Velencéből"

szerepelt a Szeged városi és Csongrád megyei rajztanárok kiállitásán.

Juhász Antal: Kiállitások.

Pedagógusok Lapja. 1962. nov. 20.

Major Jenő

Téli világ, olajf.

c.művét megvásárolta az Orsz.Magy.Képzőm. Társ.1904.évi tav.kiállításán Böhm Miklós Kétegyháza. Társulati nyerő tag.

Művészet, 1904. 279.l.

MDK

Major Jenő

szerepelt a Móra Ferenc Muzeumban rendezett kiállitáson.

L.F.: Pedagógusfestők kiállitása.
Dél-Magyarország. 1962 nov. 28.

Major Jenő.

Müveiből kiállitást rendezett a Nemzeti Szalon 1921-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat

Major Jenő.

A "Céhbeliek" társaságának tagja.

Bende J: A Képzőművészeti egyesületek története

Major Jenő MDK

Esti szürkület, olf.

Műcsarnok 1904. tavaszi kiáll.

Major Jenő MDK

Őszi csend, olf.

Téli világ, olf.

Mücsarnok 19o4. tavaszi kiáll.

MDK

Major Jenö, festör.

csupa tudás pasztelljeit láthattuk.

Tárlatok.-Aquarellisták és Pastellfestők kiál
-a.
Képzőművészet.1928. 14.sz. 228.l.

Major Jenö, festöm. MDK

jó képekkel szerepel.

/gy./: A Műcsarnok téli tárlata.
Képzőművészet. 1929. 16.sz. 25-28.1.

MDK

Major Jenö, festöm.

két kvalitásos tájképe állja a mesterségben való jártasság erös próbáját.

Chroniqueur:
Mücsarnok.-Téli tárlat.
Képzömüvészet. IV.évf. 26.sz. 28.1.

Major Jenő

"Anya gyermekével"

Szelesi Zoltán: Helyi képzőművészetünk eredményei és további feladatai a megyei kiállítás tükrében. DÉLMAGYARORSZÁG, Szeged. 1956. aug. 30.

MDK

Major Jenő

szentesi művész

szerepelt a kiállításon.

"Nyári délután"

Dr. Tóth Ervin: A tiszántuli képzőművészek II. vándorkiállításáról.
HAJDU-BIHARI NAPLÓ: 1958. aug. 24.

MDK

A Nemzeti Szalon grafikai kiállitása dijai.

Major Jenő

Müvészet 1911. 192.o.

MDK

M.Major Jenö,festö

képei megállapodott stilust képviselnek.

R.Szörédi Ilona ;A magyar müvészetért "mozgalom nagy kiállitása. Mücsarnok.-Uj Magyarság. 1943 máj.16. 13.1.

Majos Jenő. [Jestő] MDh

A művésztanárok kiállításán szerepel.
(Móra f. Múzeum képtára.)

–: Szegedi mozaik 14.l.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1962. ápr. 1. [Vidéki]

Major Jenő
(n. 1918)

Reprod.: Kertben
: Tavaninapsütés
: Iréa

Szeged mai képzőművénete (Reproduk-
ció) Szerk.: Krajkó András, Szabolcsi
Gábor. Bev.: Horváth Miháj, 1959.
Tinatájnod. Kiskönyvtár.

40 l
41 "
42 "

Major Jenő

„Arckép" c. festmeje reprodukálva.

54. Erő ulán - pantel

55. Arckép, olaj

56. Tanulmány - olaj

Tíznántúli festőművének vándorkiállítása. 1957. Bev. Kákai Ferenc, Bélásszaba. 1957,

M.D.K

Major Jenő
festő

A horán elhalt művész a nagy-
banyai beállítottságú szemlélé-
tet hozta magával.

Vinkler László: Szegedi festészet.

Művészet, 1968. január - 24 lap.

Major Jenő

Irén, o.

20.sz. M.festészet és szobrászat. B.Gal. és

Móra F.Muz. Szeged, 1966.

MDK

Major Jenő

Maradandót alkotott a Balatonról.

F.T.: Festőművészekről és a Balatonról.

Középdunántuli Napló . 1958. jul. 6.

MDK

Major Jenő

szerepelt a szegedi TTIT Horváth Mihály utcai klubjában rendezett kiállitáson.

Kis Kiállitás.
DÉLMAGYARORSZÁG, Szeged. 1956. febr. 11.

mdk

Major Jenő műveszlanár

Vízparton c. műve
reprodukció

L. F. Jegyzések a szegedi kiállításokról

Tiszatáj: 1962, 5. sz 4. l.

MOK

Major Jenő

Szerepelt a szegedi Móry Ferenc Múzeumban megnyílt kiállításon.

Elvont szinérzékenység tükröződik munkáiból.

Szelesi Zoltán: Séta a Tiszántuli Festőművészek Vándorkiállításán.
DÉLMAGYARORSZÁG, Szeged. 1957. máj. 8.

MDK

M.Major Jenö, festö

Reggeli hangulat a Balatonon.	Pasztell.
Tanyaudvár.	"
Öszi napfény.	"
Esti hangulat.	"
Tavaszi reggel.	"

Nemzeti Szalon.-MAFE XX.Jub.Kiáll. 1935. dec.2o.- 1936. jan.6. Kat.

Major Jenö, graf. MDK

NAPE tagilletm.:

Falurészlet. Ceruzarajz.

Patakrészlet. "

Mücs-OMKT Hegedüs L.és Tull Ö. hagyat.kiáll.
és
Akv.- és Paszt.festök Egyes. és Graf. Egyes.-nek kollekcióiból rendezett kiáll. 1912.márc. Kat. 5o.l.

Major Jenő
testőmüvész

Tavaszi kiállítás. Műcsarnokban – őszinte tág-
hangulatával szerepel

Nagyarság

1929 III. 3

MDK

Major Jenő

Felhős táj, past.

Nyár, o.

Egyéb köztulajdonból elveszett mütárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

MDK

Major Jenő

Tópart, o.

Naplemente, past.

Egyéb köztulajdonból elveszett mütárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

Major Jenő MDK

Olvadás, repr.

Műcsarnok 1935 téli és Székely Bertalan emlékkiáll.

M.D.K.

Major Jenő festő

„Anya gyermekével" c. paszteljét említi a lap a VI. Megyei Képző művészeti Kiállításról írt beszámoló jában.

Viharsarok, Hódmezővásárhely, 1956, jul.22.sz.

Major Jenő.

Tájképe szerepel a Műcsarnok téli kiállításán.

Budapesti Hírlap, 1928. dec. 16.

~~Major~~ Major Jenő

Kiállít

P. H. 932. XII. 20.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Ezekről megjelent kritikák, méltatás

. . . . . .

. . . . . .

Milyen kitüntetéseket kapott . . . . .

. . . . . .

Szerepelt-e külföldi kiállitáson, mely

. . . . . .

. . . . . .

Vol-e 1954 után külföldi tanulmányuto

. . . . . .

. . . . . .

Major János

Kiállít

K. ó. U. 932 XII. 18.

d ő i v

ok művészetéről: . . . . . .

Milyen pályázatokon vett részt: . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Milyen megbizásai voltak (vannak): .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Jelentősebb müvei:. . . . . .

. . . . . .

~~marótni~~ Major Jenő MDK

Balatonpart, repr.

Műcsarnok 1939 dec-1940 január

MDK

Mayor Jenő

A Szövetség kiáll. Székesfehérvár. Képzőművészet 1928. 10. sz. 137.l.

M.Major Jenő

festőművész

Téli Kiállitás - Műcsarnokban - képével szerepel.

Esti Kurir
1934.I.14.

MDK

Major Jenő

Győzött a Reformcsoport a M. Képzőm. Egyesületében.
Képzőművészet 1930. IV. évf. 29. sz. 1o4.l.

Major Jenő

MDK

Tájkép, szénrajz

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai művek nemzetközi kiállítása

Major Jenő MDK

Tavaszi erdő, ceruza

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztelek és grafikai müvek nemzetközi kiállitása

MDK

Major Jenő, f.

Két kiáll. Magyarság 1924. márc. 16.

MDK

Almásy-Tel. 2.auk. 1939. nov.

Major Jenő

MDK

Füzfatanulmány, pasztell

Műcsarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi Tárlat

Major Jenő MDK

Kora tavasz, pasztell

Müçsarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi Tárlat

Major Jenő MDK

Szalmakazlak, pasztell

Műcsarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi tárlat

marothó Major Jenő

MDK

Nyári napsütés, pasztell

Műcsarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi Tárlat

madk

Major Jenő

műve a Kiállításon.

L. F. Rajzos dolgozatok műveinek kiállítása a Móra Ferenc Múzeumban. -

Tiszatáj, 1962. 7. 12 4. l.

M.D.K.

Major Jenő

"Tanulmányát"közöljük a 13-ik oldalon.Eredetije ceruzarajz.

Cikk: Hazai krónika.

Művészet 1906. 66.l.

maróti Major Jenő NDK

Falurészlet, repr.

Miskolc 1943.nov-dec.
Téli kiállitás

M.D.K.

Major Jenő
festő

Szegedre volt kiállítása

—: Hírek
Művészet, 1962. július — 38 lap

Major Jenő MDK

Falurészlet, pasztell

Műcsarnok 1943. nov-dec.
~~Emj~~ Téli kiállitás

Major Jenő

MDK

Bujkáló nap

Miscarnok 1943. nov-dec.
Téli kiállitás

M

MAJOR Jenő festő

K.D.K.

A szegedi pedagógiai Főiskola tanára
Műveiből kiállítása Móra Ferenc Muzeum képtárában

Napló

Magyar Nemzet 1962. március 27. 4.l.

Major Jenö, festöm. MDK

a szolnoki telepen dolgozott, ma az ujabb magyar müvészgárdához tartozik.

dr.Lázár Béla: A törzstagok és a telep többi müvésze. Szolnok a müvészetben. c.Emlékkönyv/ifj.Gonda Béla szerk./ a 25 éves jub. alkalmából. 1927.szept. 48.l.

Major Jenő MDK

Borulás, pastel

Műcsarnok 1924. tavaszi kiállitás

Major Jenő

MDK

Kertek alja, pastel

Műcsarnok 1924. tavaszi kiállitás

Major Jenő /Maróthi/ MDK

Őszi este, pastel
Holt Duna

Műcsarnok 1924. tavaszi kiállitás

MDK

Major Jenő

Képzőművészet 1928. II. évf. 6.sz.,11.l.

maróthi Major Jenő festőművész

Őszi hangulat Balatongyörökön

Jubileumi kiállitás tárgymutatója. Műcsarnok 1934.

MD K

Major Jenő, festőm.

tájképei fatanulmányok. Érdekes változatai vannak egyszerű krétájának.

A N.Szal. uj tárlatából. -1903. -Vas.Ujs. 1903.5o.évf. 2o.sz. 32o.l.

MDK

Major Jenő,

a N.Sz.által rend.63 csop.kiáll. egyik-másikának szereplője volt. 1921.

A Nemz. Szal. 400-ik jub.és a KEVE XX-ik kiáll.-a. 1929. febr.

Major Jenő

M. 933. III. 31.

* **A Pátria Klubban megalakult a szobrászok és festők szakosztálya.** A Pátria Magyar Irók, Hirlapirók és Művészek Klubja megszervezi a köréje csoportosuló összes társadalmi rétegek szakképviseletét. E szakbizottságok közül már megalakult a *festőké*, melynek elnöke *Major* Jenő, előadója *Kampis* János festőművész lett, továbbá a szobrászművészeké, akiknek elnöke vitéz *Székely* Károly, előadója *Borsy* Jenő szobrászművész lett. E szakbizottságok már meg is kezdték munkájukat és ki fogják egésziteni magukat társadalmi, politikai és gazdasági téren is olyan előkelőségekkel és tényezőkkel, akik a művészek érdekeit megfelelően tudják képviselni. Legközelebb megalakul az épitőművészek, iparművészek szakbizottsága, *pénteken, március 31-én este hét órakor* pedig az iróké. Azután következik a szinművészek, zeneszerzők stb. szakbizottságának megalakitása s valamennyi szakbizottság megalakulása után közös és egységes program szerint fognak dolgozni.

Major Jenő

Szerepelt a Műcsarnok tavaszi tárlatán.

Nh 1930. III. 15.

MDK

Major Jenö, testöm.

Tavaszi ersö. Repr.

Vas. Ujs. 26. sz. 1903. 5o.évf. 32o.l.

Major Jenö, festöm.

fatanulmányai feltünnek a tájképek között. Jól látja a természetet ez a fiatal müvész

Az egyszerü kreta színes a nyaggá válik kezeiben.

A Nemzeti Szalon uj tárlatából.

Vas. Ujs. 2o.sz. 1903. 5o.évf. 22o.l.

MDK

Major Jenő

szegedi müvész

A tiszántuli képzőművészek II. vándorkiállitásán /Szeged 1958. jun 29- jul. 13./ szerepelt.

Délmagyarország 1958. jun 22.

40 = 80

Major Jenő MDK

Őszi hangulat Balatongyörökön, pasztell

Mücsarnok 1934 dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

MDK

Major Jenő

Falurészlet. Ceruzarajz

KMTárs. 1912. tav. kiáll. kat. 50.l.

MDK

Major Jenő

Patakrészlet, ceruzarajz

KMTárs. 1912. tav. kiáll. kat. 50.l.

M.Major Jenő
festőművész

Képzőművészeti Társulat kiállitása - Műcsarnokban - képével szerepel.

Nemzeti Ujság 1931.XII.22.

Major Jenő

Szerepelt a Műcsarnok tav. tárlatán.

E.K.932.IV.24.

Major Jens

Major Jenő

Csoportkiállításon szerepelt a Szép n-3-ban.

E.K. 1931. I.3.

Major Jenő

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

N. h. 1931. IV. 26.

Major Jenő

Kiállít a Műcsarnok tavaszi tér-
latán.

P.N. 1926. V. 16. (Pesti Napló)

MDK

Major Jenő festő, Szeged

Dél-alföldi képzőm. kiáll. szegedi
Móra F.Muz. 1961. jul.

Mayor Jenő

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

PH. 1931. IV. 25.

Major Jenő

* Műcsarnok 1927-es tavasri tárlatán szerepelt.

M. 1927. IV. 1.

Major Jenő

A Műcsarnok 1942-ben rendezett téli tárlatán szerepelt.

Új Magyarság 1942. XII. 8.

m. Major Jenő
Jestő

Kiállít a Téli Tárlaton

N.U. 1939. I. 28.

Major Jenő

M. Akv. és Pasztellf. Egy. mér kiáll. -- ám szerepel

(C. m.): Őszi Tárlat. - Pállya Celestin 50 éves jub. a.

Major Jenő festő

Alkotásai a Műcsarnok őszi tárlatán.

M.O.930.X.19.

Major Jenő

Művével szerepel a
Kis Galéria
első képzőművészeti
kiállításán.

m. h. 929. XI. 3.

Major Jenő

Művével szerepel a Műcsarnok
Téli Tárlatán.

N. Ú. 929. XII. 22.

hajó fenő

Balaton c. kéjre nézegel a
Műcsarnok téli tárlatán /
/emlitve/

Est 1938 II. 6.

Major Jenő

Szerepelt a Műcsarnok téli tárlatán.

PSL 1932. XI. 20.

Major Jenő

festőművész

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - képével szerepel.

Magyarság
1930.XII.21.

maróthi Major Jenő.

A Műcsarnok téli tárlatán reggeli hangulatu tájképe szerepel. (emlitve.)

Magyarság, 1927. dec. 18.

M.D.K.

Major Jenő
festő

A Tanárképző-Főiskolára
Deres János mestere volt.

Dér Endre: Deres János kiállítása Szegeden.
Művészet, 1967. január - 47 lap

Major Jenő.

Műve szerepel a Műcsarnok téli tárlatán.

Pesti Napló, 1927. dec. 18.

Blatt 4 Pfg.

Illus. Postkarte
für Briefzwecke.

Petit. Wurde 1927. Pfg. 14.

Major Jenő.

Tájképei szerepelnek a Műcsarnok téli tárlatán. (emlékeztető)

Nemzeti Ujság, 1927. dec. 18.

Major Jenő.

A Műcsarnok táj- és népéleti kiállításon szereplő „Olvadás" c. pasztelljének a búrálóbizottság kitüntető elismerésben részesítette.

Magyarság, 1927. jan. 27.

Major Jenő.

„Olvadás" c. műve kitüntető elismerésben részesült a magyar táj- és népéleti kiállításon. (emlitve.)

Magyarság, 1927. jan. 30.

Major Jenő

Magyar akvarell és pasztellfestők kiállításán a Nemzeti Szalonban neve szerepelt

EK-930-XII-14.

Utalvány-szám ..... /Bl ..... ngyosztály.

Fizetési

.....

a magyar királyi államvasutak főpénztára

.....

Pengő

azaz

A ..... Pengő ..... fillérről kiállítandó .....

.....

.....

Budapesten, 192 .....

Utalványozza « ..... » főosztály:

.....

A könyv lap-száma	Számlázás

Major Jenő

Festőművész

A Képzőművészeti Társulat műtárgysorsjáték részére a Műcsarnokban kisorsolták képét.

Naplemente a Dunán /pasztell/

Pesti Hirlap
1930.XII.24.

maróthi Major Jenő MDK

Füzfatanulmány, pasztell

Mücsarhok 1944 Tavaszi tárlat

maróthi Major Jenő MDK

Falurészlet, repr.

Mücsarnok 1943 Téli kiállitás

Márothy Major Jenő

"Vis Szabon" decemberi kiállításán képével szerepelt.

NU. 930. XII. 10.

maróthi Major Jenő

MDK

Bujkáló nap

Falurészlet, pasztell

Mücsarnok 1943 Téli kiállitás

Maróti Major Jenő

Magyar akvarell és pasztellfestők kiállításán a Nemzeti Szalonban pasztell-tájaival szerepelt.

PH. 930. XII. 14.

maróthi Major Jenő

MDK

Szalmakazlak, pasztell

Koratavasz, pasztell

Műcsarnok 1944 Tavaszi tárlat

MDK

Major Jenő

Téli napfény, paszt.

Vozparti táj, o.

Pipacsos rét, o.

Szépmüv. Muz. háborus veszteségeinek jegyzéke

Bp.1952.

Major Jenő

Szerepelt az O. M. Idegenforgalmi Hivatal

kiállításszorozatán

N. M. 1939. XII. 19.

Major Jenő

Szerepelt az I. nemzeti tárlatan.

M. 1933. IV. 20.

Major fenő

Szerejtel a Műcsarnok téli

Tárlatán

Esti Kurir, 1938 II. 9

Major Jenő

szerepelt a magyarság képzőművészeti kiállításán.

M. 1933. XI. 5.

Hajos tenő

Tájakkal nerepel az akvarell és pantell kiállításon a Nemzeti Szalonban

Nemzeti Cipőg 1938 XI. 20.

Major tenő

hozejnek a műcsarnok tér

tárlatán

Est. Kurir 1938 II. 9

Major fenő

Képekkel vezetjük Műcsarnok

téli Tárlatán

Magyarság 1938 II. 6

Major Jenő

festőművész

Téli Tárlat - Műcsarnokban - képével szerepel.

Uj Magyarság
1935. I.17.

maróthi Major Jenő

MDK

Nyári napsütés, pasztell

Mücsarnok 1944 Tavaszi tárlat

Major Jenő

Kiáchít

Mj M. 1942. IV. 19.

örgy ut 41.), készpénzfizetés ellenében.
49.650-51 Művészettörténeti Dokumentá-
. Ebben az esetben a kért könyvet pós-

'Acta Cassae Parochorum" egri anyaga,
örök utáni állapotát rögziti.

Művészettörténeti Dokumentációs
Központ

MDK

Major Jenő

Irén, repr.

Szegedi képzőművészek retrospektiv kiáll. 1945-58. Móra. F.Muz.

Major Jenő MDK

xbxbXoxbázbxbzbgbkb

Olvasó fiu, of.

Tavaszi napsütés, of.

Vázlatok I-II., vf.

" III.IV., "

Irén, of.

Anya gyermekével, paszt.

Szegedi képzőművészek retrospektiv kiáll.

~~1948~~ 1945-58. Móra F.Muz.

Major Jenő

Tanya, of.

Képzőművészetünk a felszab. után kiáll. Szeged 196o. jul.

MDK

Major Jenő

Országut, of.

Képzőművészetünk a felszab. után kiáll. Szeged 1960. jul.

Major Jenő

Művével nemzet a
Műcsarnok jubiláló
kiállításán

N. U. 936. V. 3
Új U. 936. V. 3

Major Jenő

szerepelt a nemzeti kiállításon.

PH 1933. IV. 20.

M.D.K.

Major Jenő /1871-

302. Tópart. Olajf. 35x52 vászon.
303. Pastel 34x51 papir
304. Felhős táj. Pastel cca. 100x120 papir.
305. Nyár. Olajf.

Elvesztek. /A 302. 303. mü Csanád vm.
a 304. mü Budai kir. palota,
a 305. " a Somogymegyei Muzeum
tulajdonából/ .

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet.
20. l.
MUMOK. Bp. 1952.

Major Jenő
festő

M.D.K.

A megujhódott Alföldet
ábrázolta képén.

Szelesi Loltán: Képzőművészeti napok Szegeden
Művészet, 1961. október – 44 l.

M.D.K.

Major Jenő/1871-

388. Téli napfény. Pastel. 57.5 x 94.5, papir.
389. Vizparti táj. Olajf. 35 x 49.2, papir
390. Pipacsos rét. Olajf. 35 x 29.2, "

Háborus műtárgyveszteség-jegyzékek. I. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 44. l.

MDK

Major Jenő

Őszi este, of.

November, of.

Téli reggel, of.

N. Szal. Téli Tárl. 1920. dec.
13.1.

Major Tenő.

1936-ban kezdett tanulni az Iparművészeti Főiskola grafikai osztályán. 1939-ben katona. 1941-ben tanult tovább, Szőnyi István mellett. Hadifogságban van 1949-ig. Ekkor kerül a szegedi Pedagógiai Főiskola rajztanszékére.

Németh Lajos: Major Tenő emlékkiállításáról.
Tiszatáj 1964. 7. szám, 12. lap.

Major Jenő MDK

szerepel a kiállitáson.

—: Szegedi festők kiállitásával megnyilt a Képcsarnok uj bemutatóterme.

Délmagyarország. 1963. ápr. 27.

MDK

Major Jenő festő

Rajzóra, temp.

Üzemrészlet, "

Utasok, "

Kültelki villamosmegálló, temp.

Szegedi Áll.Pedagógiai Főisk. műv.tanárainak kiáll.
Móra F.Múz.

MDK

Major Jenő festő

Nagymama unokáival, temp.

Balatoni táj, "

Kendergyári részlet,"

Szegedi Áll.Pedagógiai Főisk. müv.tanárainak
kiáll. Móra F.Muz.

MDK

Major Jenő festő

Alföldi táj I., temp.

Utcarészlet, "

Strandolók, "

Ujszegedi utca, vf.

Szegedi Áll.Pedagógiai Főisk. müv.tanárainak kiáll. Móra F.Muz.

MDK

Major Jenő festő

Vizparton, vf.

Alföldi táj II., vf.

Csendélet, vf.

Hajóállomás, vf.

Szegedi Áll.Pedagógiai Főisk. müv.tanárainak kiáll. Móra F.Muz.

MDK

Major Jenő festő

repr.:

Utasok, temp.

Játékkirakat,"

Rajzóra, "

Szegedi Áll.Pedagógiai Főisk. müv.tanárainak kiáll.
Móra F.Muz.

MDK

Major Jenő festő

Ponyvakészités, o.temp.

Országut, o.

Tájkép, o.

Játékkirakat, temp.

Szegedi Áll.Pedagógiai Főisk. műv.tanárainak kiáll.
Móra F.Muz.

3, 16, 74, 7÷, 86

(18)

Major Jenő (1918 – 1963)

A nagedi Ped. Főiskola szajzi tanszékének egyik vezetője

Üzemben (szepző)

Sz. Z. Kis szegedi művéne Höztének

Tiszatáj 1968 VII. n. hátsó borító

Major Ferenc

Szegedi művész. Művei szerepelnek a Szegedi Galéria gyűjteményében.

Dél-Magyarország, 1970. okt. 20.

MDK

Major Jenő (festő?)

Erdélyi származású. A szegedi Pedagógiai Főiskola rajztanszékén tanár. Rendszeresen szerepel a szegedi kiállításokon.

(Rúzs): Beszélgetés Vinkler László képzőművészeti életéről.
Tiszatáj, Szeged, 1960. április. 14. l.

MDK

Major Jenő (festő)

Részt vett a nyár végén (Debrecen, 1958) megnyílt Tiszántúli Képzőművészek II. vándorkiállításán.

Tóth Ervin: Debrecen képzőművészeti életéről.

Alföld, Debrecen, 1958. nov-dec. 110. l.

MDK

Major Jenő (festő)

A Szilágy megyei Krasznán született 1918-ban. Itt végezte a négy elemit, majd a zilahi Wesselényi kollégiumba került. Négy testvére volt. Rajztanárja vette észre tehetségét; a grafikai pályát javasolta számára.

Horváth Mihály: Major Jenő műtermében. Tiszatáj, Szeged, 1959. május. 11. l.

MDK

Major Jenő (festő)

Derbem c. műve repr.
(képaláírás.)

Tiszatáj, Szeged, 1959. május. 4. l.

MDK

Major Jenő (festő)

Inkább festeni szeretett volna, de elhelyezkedési okokból a grafikát választotta; Budapestre jön az Iparművészeti Főiskola grafikai szakosztályára. Egy nemzetközi vöröskeresztes plakátpályázaton országos első díjat nyert.

Horváth Mihály: Major Jenő műtermében.

Tiszatáj, Szeged, 1959. május. 11. l.

MDG

Major Jenő (festő)

Szabad idejében továbbra is festegetett; 1952-től rendszeresen. Ebből kerülve valamennyi helyi (Szeged) kiállításon szerepel. Rengeteg tanulmányt készít. (Néhány szó munkamódjáról.) Főterülete a pasztell és a tempera. Említve: Tavaszi napsütés, Kertben, Olvasó fiú, Udvaron c. művei.

Horváth Mihály: Major Jenő műtermében. Tiszatáj, Szeged, 1959. május. 11. l.

MDK

Major Jenő (festő)

Tanár a (szegedi) főiskolán.

Horváth Mihály: Major Jenő műtermében.
Tiszatáj, Szeged, 1959. május. 11. l.

MDK

Major Jenő (festőművész)

Pasztelljei és temperái szerepeltek a (szegedi) Retrospektív kiállítás anyagában.

Horváth Mihály: Gondolatok a Retrospektív kiállítás után.

Tiszatáj, Szeged, 1959. január. 10.1.

MDK

Major Leno (festő)

Műve: Tavaszi napsütés – repr.

(képaláírás.)

Tiszatáj, Szeged, 1958. július. 6. l.

MDK

Major Jenő festőművész

Részt vett az alkotmány ünnepén Szegeden rendezett VII. Megyei Képzőművészeti Kiállításon.

Képzőművészeti figyelő.
Tiszatáj, Szeged, 1957. szeptember.
[5. l.]

MDK

Major Jenő (festőművész)

Csendéletekkel szerepel a szegedi képzőművészeknek a Móra Ferenc Múzeum képtárában rendezett képzőművészeti kiállításán.

Szelesi Zoltán: A szegedi képzőművészek kiállítása.
Tiszatáj, Szeged, 1957. nov. (3 l.)

Major Jenő

Részt vett a csongrád megyei rajztanárok kiállitásán szegeden a Móra Ferenc Muzeumben.

Rajztanitás 1962. V.sz. 30.l.

Major Jenő

Műcsarnok téli tárlatán tájképe szerepelt.

M.929.XII.22.

Major Jenő"

Hazai Művészárlók Egyesülete a Téli Tárlaton vásárolt "Buzakeresztek" c. képét sorsolta.

PH.929. XII.22.

Major Jenő

Műcsarnok téli tárlatán képe szerepelt.

NU. 929. XII. 22.

Major Jenő

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi Tárlatán.

M. 1930. III. 15.

Major ~~József~~ Jenő

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

8 órai Újság 1930. III. 15.

Major Jenő

Szerepelt a Műcsarnok Tavasi tárlatán.

M. 1930. III. 15.

MOL.

Major Jenő
grafikus, festő

Tavaszi erdő" c. műve nyerte el a
" tájrajzra kiírt állami díjat

÷ A Nemzeti Szalon grafikai díjai

Grafikai Szemle 1903 évf. 5 sz. 80 l.

Major Jenö,

a vall.- és közokt.miniszter 300.- frt.-os ösztöndíjában részesült.

Ösztöndíjas művészek.
"Mücsarnok" 1899. 373.l.

MDK

Major Jenő

a festőszakosztály alelnöke lett

A Magyar Képzőművészek Egyesülete közgyülése. Képzőművészet 1929.19.sz. 1o4.l.

MDK

Major Jenö,

Nemz. Szal.- Zichy Mihály Müvész Egyesület. 1930.jun.
Kat.

MDK

Major Jenö, festöm.

1904. Báró Harkányi Frigyes -féle 45o koronás dij:,Téli nap.

OMKT-Vándorkiállitások. 1911. szept.8.-dec.27. Eger, Miskolc, Kassa, Eperjes, S.a.ujhely, Debrecen, Gyöngyö
Kat. 66.1.

Major Jenö, festön. MDK

a tájképben érdemes, régi specialista.

Pipics Zoltán: Téli Tárlat. - Mücsarnok.
Uj Magyarság.1939.jan.29.

MDK

Major Jenő

Major Jenő tájképe a Műcsarnok 1943/44 évi téli kiállitásan.

Pipics Zoltán:Téli tarlat a Műcsarnokban.

Uj Magyarság,1943.nov.21. 14.1.

MDK

Major Jenő

Képzőművészet 1930. 34. sz. 216.l.

MDK

Major Jenő

Képzőművészet 1927. I. évf. 1. sz. 11.1.

MDK

Major Jenő

Művével szerepelt a Zichy Mihály Társaság kiállításán a Nemzeti Szalonban.

Cikk: A Zichy Mihály Társ.kiáll.

Képzőművészet, 1930. 32.sz. 170.lap

MDK

Major Jenő

Cikk: A Magyar Képzőművészek Egyesülete a Képzőművészeti Főiskola megreformálását követeli.

Magyarság, 1923.okt.21. 4.lap

Major Jenő

MDK

Patakrészlet, ceruza

Műcsarnok 1912. Hegedüs L. Tull O. Akvarell- és pasztellfestők és a grafikusok egyesülete kiállításai

Major Jenő MDK

Falurészlet, ceruza

Műcsarnok 1912. Hegedüs L. T. ull Ö. A. kvarell- és pasztellfestők és a grafikusok egyesülete kiállitásai

MDK

Major Jenö, festöm.

vérbeli tájképfestö.

A Duna környéke változatos témájának fáradhatatlan müvelöje ö.
Legkedvesebbek kis hangulaképei, közvetlen természeti impressziók alapján készültek.

M.V.: A "Szöbetség" elsö kiállitása a Nemzeti Szalonban.
"Let" 1924.ápr. 14. 8.sz. 157.l.

MDK

Major Jenő

a Mücsarnok téli tárlatán a Képzőm. Társ. nagydiját nyerte

Dijkiosztások. Képzőművészet 1934. 47.l.

MDK

Major Jenő

Képzőművészet 1928. 6. sz. 11.l.

MDK.

Szlányi Lajos és Major Jenő
festőművészek.

Bizonyos rokonlátás jellemzi művészetüket a Balatonnal kapcsolatban.

Csánky Dénes:: A balatoni tájképfestészet.
A festői Balaton. Bp.1942.77.lap.

MDK

Major Jenö, festöm.

képei méltóak a följegyzésre.

A Mücs. téli Tárlata. -
Képzömüvészet.1932. VI.évf. 46.sz. 18.1.

MDK

Major Jenő

A velencei magyar kiállitás. Ország-Világ 19o9. 237.l.

MDK

Major Jenö, graf.

Tanulmány. /Erdőrészritkitás./ Rajz.

Repr. 105.1.

Tanulmány. /Kiirtott erdő helye/1 Rajz.

Repr. 104.1.

Művészet.1903. 105.1. és 104.1.

Major Jenő festő M.D.K.

Szövőnők. repr.

Szelesi Zoltán: Szeged uj képzőművészetének bibliográfiája 1945-1960.

Móra Ferenc Muzeum Évkönyve 1960-1962. Szeged, 1962. 187.1.

Major Jenő festő

M.D.K

Major Jenő a Szegedi Pedagógiai Főiskola Rajztanárszakának vezető docense 1963 decemberében elhunyt. Műveiből a szegedi Móra Ferenc Múzeum rendez az évben emlékkiállítást.

Gellesi Loltán: In memoriam Major Jenő

Művészet, 1964. május — 43 lap.

Major Jenő

Festőművész

* **A téli kiállítás dijai.** A *Műcsarnok* téli kiállításának dijait szombaton déli 12 órakor osztotta ki a biráló bizottság. A Képzőművészeti Társulat nagydiját maróthy *Major* Jenő *Koratavasz a Balatonon* című művének itélték oda. Az épitészeti dijat pedig *Györgyi* Dénes kiállított müveinek itélték. Az *Ipolyi*-dijat *Kukán* Géza, a Forster-féle *Vaszary*-dijat *Mihalovits* Miklós *Krisztus szenvedése* című olajfestménye. *Halmos* Izor magyar életképdijját *Viski* Jánosnak és a kisplasztikai dijat pedig *Cserhalmy* Jenő szobormüvének adták ki. E dijakon kivül kitüntető elismerésben részesitette a bizottság *Moldován* Béla *Szönyi* Ottóról festett arcképét, *Belatinné Hadzsy* Duci svábhegyi hősiemlék-szobormüvét és *Rökk* Károly *Olvadáskor* című vizfestményét, valamint ujabb kitüntető elismerésben részesitette I. *Gyenes* Lajos egyik épitészeti rajzát.

Magyarság

1934. I. 28

M. Major Jenő

Akvarellisták és pasztellfestők kiállításán a Nemzeti Szalonban neve szerepelt.

NU. 930. XII. 14.

Major Jenő

"Kis Szalon" karácsonyi
kiállításán neve szerepelt.

M.930.XII.11.

Maróti Major Jenő

A Duna Zebegénynél.

Major Jenő

Nemzeti Szalonban a Magyar Akvarell- és Pasztell festők Egyesületének kiállításán neve szerepelt.

PN. 930. XII. 14.

Major Jenő

MDK

Szerepelt a Csongrád megyei rajztanár festőművészek szegedi tárlatán /Móra Ferenc Muzeum/.

L. F. Pedagógus festők kiállitása.

Délmagyarország. 1962. jun. 27.

MDK

Major Jenő

Képzőművészet 1928. 6. sz. 11.1.

MDK

Major Jenő

Báró Harkányi Frigyes 1898-ban tett 10.000 korona alapitványából évi 450 korona dij a Társulat kiállitásán először résztvevő művészek egyikének kitüntetésére. 1904-ben Téli nap, c. olajfm.

SzmKT 50-131.l.

MDK

Major Jenő

Lombhullás után c. rajzának repr.

Művészet, 1910.évf. 421.lap

MDK

Major Jenő

A Műgyűjtő. 1930. évf. 299.l.

MDK

Major Jenő festő

Szerepelt a Dél-alföldi Képző-
művészek Kiállításán, Szegeden.

Szelesi Zoltán: Dél-alföldi
Képzőművészek Kiállítása Szege-
den.
Tiszatáj, Szeged 1961. szeptember
9. l.

Major Jenő MDK

A szegedi képzőművészek a muzeum képcsarnokában kiállitást rendeznek. A Felszabadulás óta eltelt évek legjobb alkotásaiból.

Esti Hirlap 79 sz. 1958.ápr. 3. 2 old.

HAZAI KRÓNIKA

ÉVRŐL-ÉVRE SAJNOSAN TAPASZTALJUK, hogy minden kiállítás megnyitása után a visszautasított művészek keserű szemrehányásokkal illetik, pajtáskodással, részrehajlással, sőt határozottan lelkiismeretlenséggel vádolják a felvételi jury tagjait, és ez a keserűség egyik legállandóbb forrása azoknak az áldatlan torzsalkodásoknak, amelyek hovatovább teljesen illuzóriussá teszik a magyar művészet érdekében buzgólkodó intézmények működésének a sikerét.

Ezek a visszás állapotok évek óta megfontolás tárgyai az illetékes körök előtt. Mindenki érzi, hogy az ebből származó bajokon valamiképpen segíteni kell, eddig azonban, bár a megbeszélések során tömérdek eszme merült föl, még nem sikerült olyan módot találni, mely ennek a kiállításról-kiállításra ismétlődő elégedetlenségnek az orvoslására alkalmas volna.

Most egy müncheni szaklapban olvasunk egy javaslatot, melynek tervezője — egy művész — azt reméli, hogy javaslatának a megvalósítása, ha nem is orvosolná teljesen, de a lehető minimumra redukálva a visszautasított művészeknek ezt az elégedetlenségét, mely nemcsak nálunk, de külföldön is mindenütt tapasztalható s úgy a művészek mint, a közönség előtt tiszta képet adna a felvételi jury működésének az eredményéről.

A javaslat szerint minden kiállítás alkalmával fönn kellene tartani egy megfelelő kiállítási helyiséget arra a célra, hogy benne a visszautasított művek, mondjuk százankint, 8—8 napi időtartammal kiállíttassanak. Ilymódon az egy-egy kiállításra beküldött művek sorozatosan mind a közönség elé kerülnének, s úgy a közönség, mint a beküldő művészek közvetlenül meggyőződhetnének róla, hogy a jury teljesen pártatlanul és elfogulatlanul járt-e el fontos és felelősségteljes hivatása teljesítésében. Másrészt a jury is talán az eddiginél fokozottabb óvatossággal és lelkiismeretességgel mondaná ki az ítéletét.

Igaz ugyan, hogy az eszme megvalósításának árnyoldalai is volnának, így, hogy egyebet se említsünk, egy-egy műtárgy megítélésére abszolút mértéke senkinek sem lévén, könnyen megeshetnék, hogy a közönség a maga ízlése, s egy-egy visszautasított művész a maga érdeke szempontjából — bár tisztán művészi szempontból teljesen jogosulatlanul, — mégis az elfogultság bélyegét sütné rá a juryra és hogy a közönség olykor valósággal elrettentő „műalkotások"-kal volna kénytelen megismerkedni: — az eszmét mégis ajánljuk az illetékes tényezők komoly megfontolásába. (—)

GUZMICS KÁLMÁNT itthon még nem ismerhette a nyilvánosság: egész elején volt pályájának, amely ketté tört, épp akkor, amidőn már alig egy lépés választotta el a fiatal művészt, hogy rövid, de vívódásokkal teljes életének megérje első örömét: azt, hogy nagyobbszabású kompozicióját, amelynek színes vázlata mult nyáron Rómában, az 1905. évi nemzetközi tárlaton volt látható, egész formában nekünk is bemutassa. Akik közelből figyelték, hogy minő nélkülözések árán, s mégis minő szívóssággal tanult és dolgozott: tanárai a mintarajziskolán s főleg Hegedűs László, akinek ajánlatára szülővárosa, Székesfehérvár, 180 frtos ösztöndíjjal Rómába küldte, mind érdemes talentumot ismertek meg benne, amely így, korán való elmulással, amelynek gyönge szervezete s a kedvezőtlen életkörülmények a csirái: sajna, igéret maradt csupán. 1881-ben, Székesfehérvárott született, nagyon szegényes családból. Középiskoláit is amiatt nem végezhette el, s hogy a piktorpályán maradhasson, jó ideig egy odavaló ügyvéd irodájában irnokoskodott, s ebből a sovány jövedelemből tartotta fenn magát és fedezte mestersége első szükségleteit: festéket,

vásznat. Ennek dacára oly szorgalommal dolgozott, hogy mielőtt 1902-ben a budapesti mintarajziskolába jött: szülővárosának már egy kis kiállítással mutatkozott be, amely kiállítás egyelőre annyit dokumentált, hogy Guzmics különös kedvvel hajlik a szimbolikus vonatkozású témák felé. Ezt a kedvét még jobban fokozta Róma, ahová 1904-ben ment először, s ahol eleinte a Palazzo Veneziában ingyen műtermet kapott. Itt, a római környezetben érlelődött meg első jelentősebb munkája, amelyről a mult évi tárlat katalógusa röviden csak annyit mond: Cristo in Cafarnao. Biblikus kép volt, melyet az olasz sajtókritika több helyütt dicsérőleg említ, s amelyet végleges, nagy formában nem fejezhetett be a fiatal Guzmics: meghült, s a szervezetében régóta rejtőző tüdőbaj december 11-én pusztította el.

NAGY SÁNDOR rajzolta első mellékletünk képdíszét Lenkei Henrik „Rembrandt halála" című költeményéhez. Ugyanennek a művésznek műve a 8-ik oldalon közölt „Vízcsöpp-Társaság plakátja" című rajz.

GLATZ OSZKÁR rajzolta a második mellékletünkön látható „Karácsony" című képet. Eredetije pasztell.

MUHITS SÁNDOR rajzolta az 1, 2, 3, 6, 7, 10, 11, 14, 15, 18, 19, 22, 34 és 62-ik oldal könyvdíszét.

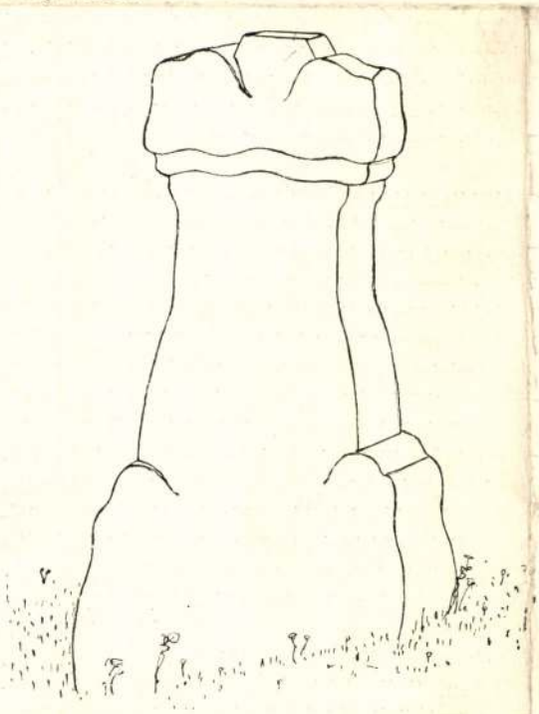

A MŰVÉSZET SÍRKŐPÁLYÁZATA
„TE BENNED BÍZTUNK ELEITŐL FOGVA"
MEGVÁSÁROLT PÁLYAMŰ
GÖNCZY MIKLÓS MŰVE

NAGY VILMOS „Tanulmány"-át közöljük a 4-ik oldalon. Eredetije szénrajz.

RUDNAY GYULA rajzolta a „Hárman valának együtt" és „Kis halott" című képeket (5. és 16. oldal). Az elsőnek eredetije szénrajz, a másodiké krétarajz.

RÁTH ANNA rajzolta a 9 ik oldalon reprodukált „Otthon" című képet. Eredetije szénrajz.

RAÁB ERVIN „Besztercebányai részlet" című rézkarcát közöljük a 12-ik oldalon.

MAJOR JENŐ „Tanulmányát" közöljük a 13-ik oldalon. Eredetije ceruzarajz.

HEGEDŰS LÁSZLÓ „Krisztus siratása" című olajfestményét reprodukáljuk a 24-ik oldalon. Ez a mű nyerte el a Műcsarnok téli tárlatán a 2000 koronás Ipolyi-díjat.

TULL ÖDÖN „Pihenő" című vízfestményét közöljük a 25-ik oldalon. Ez kapta meg a Műcsarnok téli tárlatán a 600 koronás Esterházy díjat.

CSÓK ISTVÁN „Ateliersarok" című olajfestményét közöljük a 29-ik oldalon. Ez kapta meg a Műcsarnok téli tárlatán a Lipótvárosi Kaszinó 1000 koronás díját.

SARKADI EDE rajzolta a 35-ik oldal fejlécét.

HIRSCHMANN TIVADAR rajzolta a 65-ik oldal fejlécét.

KÜLFÖLDI KRÓNIKA

MÜNCHENI KRÓNIKA. (Az iparművészeti kiállítás. Wenglein és Greiner. A Hollósy-iskola.) Azon új mozgalom a művészi ipar terén, mely a „Kunstgewerbe" szó óvatos mellőzésével „Kunst im Handwerk" vagy „angewandte Kunst" neve alatt küzd Németországban az érvényesülésért, Münchenben inkább, mint másutt, ellenszegülést és forrongást jelent a hagyományos, archaizáló formák uralma ellen. Az utolsó nagy iparművészeti kiállítások az 1878-iki és 1888-iki stílismétlők voltak, az a német renaissance, ez a barokk és rokokó újraébredését eredményezte. Hatásuk alatt oly általános lett e régi formák uralma itt, hogy ma, mikor már úgyszólván új müncheni iskoláról lehetne szó, a fiatal mozgalomnak első önálló föllépése alkalmával veszszük észre, hogy kiválóbb képviselőit Münchentől már elhódította a többi, életrevalóbb iparművészeti központ: Darmstadt, Drezda és Berlin. Egy előnye

Major Jenő

** **Az akvarell- és pasztellfestők kiállításának állami díjai.** A Képzőművészeti Tanács díjitélő bizottsága az alábbi állami díjakat itélte oda: I. Állami vizfestménydíj: ~~Halápy~~ Edének (130. katalógusszám, Borus téli nap), a II. állami vizfestménydíj: *Páris* Erzsinek (281. katalógusszám, Kilátás a Svábhegyről), az állami pasztelldíjat: ~~Holasi Horváth~~ Istvánnak (122. katalógusszám, Hegytetőn), az állami rajzdíj: *Harsányi* Jenőnek (145. katalógusszám, Fiatal dobosgimek), az épitészeti rajzdíj: *Beron* Gyulának (35. katalógusszám, A párisi templomban), az illusztrációdíj: *Petry* Bélának (294. katalógusszám, A királyleány). A Magyar Akvarell- és Pasztellfestők Egyesületének pasztelldiját a művésztagok maróti *Major* Jenőnek itélték oda (240. katalógusszám, Február). A kiállitás az állandó és élénk érdeklődésre való tekintettel nem vasárnap, e hó 21-én, hanem szerdán, 24-én délben záródik.

Vászon. 82×69 cm.

65.— 25.— 40.— 120.— 80.— 60.— 80.— 30.— 200.—

415. SODOMA PUSZTULÁSA.
Vászon. 70×91 cm. 60.—

Norman (XIX. század).

416. VITORLÁS.
Vászon. 17×27 cm. 40.—

Oeser, Ádám Friedrich (?) magyar festő (1717—1799).

417. DE VERNE GRÓFNŐ ARCKÉPE.
Vászon. 85×67 cm. 800.—

Olasz festő (XVI. század).

418. SZENT CSALÁD.
Vászon. 87×63 cm. 1100.—

Olasz festők (XVII. század).

419. KRISZTUS A POKOL TORNÁCÁN.
Vászon. 98×142 cm. 800.—

420. BORIVÓ ÖREGASSZONY.
Vászon. 75—59 cm. 60.—

421. ECCE HOMO.
Vászon. 95×71 cm. 200.—

422. KECSKÉVEL JÁTSZÓ PUTTÓK.
Vászon. 120×148 cm. 500.—

Major Jenő

A "Szövetség" kiállitásáról, -melyet a Nemzeti Szalonban rendeztek-, Szokolay Béla ir, -Lay. sign.-val.
Az alant felsorolt hat művészt csupán, mint a tárlat résztvevőit emliti, munkájukat külön nem ismerteti:

Major Jenő, Kacziány Aladár, Edvi Illés Ödön, Győrffy István, Moldován Béla, Baksányi Dezső.

Fenti kritikában szereplő valamennyi művésznevet lásd: Kron Jenő nevénél.

ÉLET, Bp. 1925. május 24. XVI. évf. 11.sz.

239. m. MAJOR JENŐ: Eső után. Pasztell

Magy. Akv. és Pastfest. Egyesülete
XIV. Kiáll. Nemzeti Salon
1928. Okt.

Major Jenes

MAJOR JENŐ

A Móra Ferenc Múzeum
és a Szegedi Tanárképző Főiskola meghívja Önt

MAJOR JENŐ (1918–1963)

festőművész

HAGYATÉKI KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

Megnyitóbeszédet mond:
NÉMETH LAJOS művészettörténész

1964. május 10-én, vasárnap déli 12 órakor,
a Móra Ferenc Múzeum
Horváth Mihály utcai képtárában

1963 APR 27
19.
1021

Szombat, 1963. április 27.

Szegedi festők kiállításával megnyílt a Képcsarnok új bemutatóterme

A szegedi képzőművészek jólrendezett tárlata igen kellemes benyomást kelt. A látogató először *Tóth Sándor* rézdomborításában gyönyörködhet; Az *Anya gyermekével* finommívű, gondosan komponált, belső melegséget sugárzó alkotás. *Vinkler László Korsós csendélet*-e kellemesen hangolt, színei mély átélést tükröznek. *Fontos* Sándor tájképei a konstruktív vonalvezetés mellett lírai színkontrasztokra épülnek. *Pintér József Dunakanyar* című képe kolorisztikus, tisztaformájú zöldbe, barnába tartott színeivel hívja fel a magára a figyelmet. *Dorogi* Imre *Házcsoportja* mély színhangulatával, tájképe pedig sugárzó, őszi aranyával ragad meg. *Major* Jenő lírai színvilága és finom vonalvezetése sok belső finomságra és komoly alkotói átélésre enged következtetni. *Vlasics* Károly *Piac* című műve élettel telt, jól szerkesztett kép. *Tápai* Antal *Ady*-domborítása ihletett, tiszta alkotás.

Budai Lajos *Paprikagyár*ának izzó vörösei, *Cs. Patay* Mihály *Kocsi*jának melegbarnái és *Fischer* Ernő *Vitorlások* című képének villózó vörösei dús festői látásról tanúskodnak. *Stefániai* Edit *Ötvösműhely* és *Penelope* című grafikai jellegű munkái csiszolt technikai tudást, belső tisztaságot, konstrukciós rendet tükröznek. *Dér* István *Női portréja* egyszerű, tömör munka.

Horváth Mihály *Téli táj*, *Sándor* János *Interieur*, *Beszédes* Kornél *Partfürdő*, *Hemmert* János *Dóm-tér*, *Tápai* Lajos *Tájkép*, *Zombori* László *Építők*, *Szegfű* János *Tisza-part* című képével jelentkezik a kiállításon.

Magyar Hirdető
SAJTÓIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

DELMAGYARORSZÁG

451

Hét végi

SZOMBAT

Labdarúgás. NB III: Építők—Mezőhegyes, SZ... pálya, 4 óra (Sándor). Megyei bajnokság: Sz. Dózsa—UTC, Hunyadi tér, fél 5 (Bálint). Ruhagyár—Móravárosi Kinizsi, Juta-pálya, fél 3. A Hunyadi téren ifjúsági előmérkőzés. Városi bajnokság: Juta—Baktó, Juta-pálya, negyed 5 (Kasza). Ifjúsági bajnokság: SZVSE—H. MEDOSZ, külső Vasutas-pálya, 4 óra. SZEAC—Építők, SZEAC-stadion, 4 óra.

Atlétika. Szeged—Pécs egyetemek közötti verseny, SZEAC-stadion, fél 3.

Röplabda. NB I női: Sz. Kender—Újpesti Dózsa, Kisstadion, fél 5. Megyei mérkőzés a Kisstadionban, a SZEAC-stadionban és a Rókusi Tornacsarnokban, fél 4.

Teke. Megyei bajnokság: Vörös Meteor—Előre, SZAK-pálya, 7 óra.

Vívás. Megyei párbajtőrbajnokság, Ady téri vívóterem, fél 6.

VASÁRNAP

Labdarúgás. NB I: SZEAC—Újpesti Dózsa, SZEAC-stadion, 11 óra (Zsolt). Fáklya—S... kus. ...ra.

Röplabda. NB I női: Sz. Spartacus—Újpesti Dózsa, Rókusi Tornacsarnok, 9 óra. Sz. Kender—Bp. Vörös Meteor, Kisstadion, 11 óra. Három megyei mérkőzés, Rókusi Tornacsarnok, 10 órától.

Súlyemelés. Megyei serdülő bajnokság, Roosevelt téri edzőterem, reggel 8 óra.

Teke. NB I női: Sz. Kender—Rózsa Ferenc Építők, Postás-pálya, 1 óra. NB II férfi: Sz. Postás—EKA, Postás-pálya, reggel 8 óra.

Torna. Megyei felnőtt és ifjúsági női bajnokság, Pedagógiai Főiskola, 9 óra.

Vívás. Megyei kardbajnokság, Vasutas-pálya tornaterme, 9 óra.

Vízilabda. NB II: SZEAC—Szentesi Kinizsi, újszegedi uszoda, 4 óra.

Sóvárit hat, Mátét öt hónapra eltiltották

Az MLSZ I. számú fegyelmi bizottsága pénteken dél...

XX. n

Major (Jenő?)

festő

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. I. 777 – 782. l.

Nagy Tavasi Tárlat (Műcsarnok).

Major Jenő, Pető (1871–

Pásztortűz, 1930 8 sz.

192 .l.

Krónikás: magyar kultúrkrónikás

Művészet új: Nemzeti Salon grafikai kiállítás.

Major Jenő

Művészet I. évf. 1906. 212 l.

M a j o r Jenő festő

M Ű V É S Z E T
II.évf. 1903.
75-76.
"Müvásár"

Major Jenö

Katol.Szemle.1930.II.1011-18.1.

Major Jenő festő

Népszava 1921. febr. 25. 4. o.

Csoportkiállítás

Majon (Jenő?)

festő

Nouvelle Revue de Hongrie

1932. XXV. a. XLVII. I. 76-77. l.

Magyar művének Párisban.

M Ű V É S Z E T
IX.évf.1910.
421.l.

Péczely

Major Jenő:

Lombhullás után.

Ceruzarajz

M Ú V É S Z E T
III.évf. 1904.
188.l.

Péczely
Béla

/Maróthi/ M a j o r Jenő

Téli nap

Vizfestmény

A Mücsarnok tavaszi kiállitásán a Harkányi dij nyertese.

Péczely Béla

M a j o r J e n ő :

Tájképtanulmány.

Ceruzarajz.

Egész oldalas kép.

M Ű V É S Z E T .
II.évf. 1903.
105.old.

Péczely Béla

M a j o r J e n ő :

Tanulmány.

Ceruzarajz.

Egész oldalas kép.

M Ű V É S Z E T .
II.évf. 1903.
104.old.

M Ű V É S Z E T
V.évf. 1906.
13.old.

Péczely Béla

/Maróti/ M a j o r J e n ő :

Tanulmány/Kopár fa/

Ceruzarajz.

M Ű V É S Z E T
X.évf. 1911.
280.

Péczely

/Maróthi/ M a j o r J o n ő :

Vizpartja

Krétarajz.

Major

grafikus

Revue de Hongrie

1910. III. a. V. I. 784-785. l.

Humoristák kiállítása Kömpves Kálmán-nál.

Major, festő

Pásztortűz, 1930. 8 sz.
192. l.
Magyar hulló csillagok

Major Pecci festő

Pesti Hirlap. 1924. febr. 24. 6-7

k. k. h. Hágyni kiállítás

Major Jenő fest.

Pesti Hírlap. 1923. okt. 21

a képzőművészek gyűlése...

Major Jenő festő

Pesti Hirlap. 1923. dec. 4.5

Díjbiosztás az Marcell-kiállításon

Major Jenő festő

Pesti Hirlap. 1921. febr. 20. 4

k. k. d. Csoportkiállítás

Marótí Major Jenő festő

Pesti Hirlap. 1923. febr. 11. 5

k. k. l. A Cékbeliek kiállítása

Marótkiy-Majer Jenő fertő

Prot. rzemiosła

1924. 189-90.

Major Jenő festő

Pesti Hirlap. 1921. Sept. 18. 6

K. k. L. Képek és gobelinek

Major Jenő.

Pórai Ujság.
1930. x. 19., 4.
(:Kritika.:)

Major Jenő festő

Pesti Hirlap. 1926. febr. 28. 4

k. k. l. A Lehbelich Kiállítása

Major Jenő festő

Pesti Hirlap. 1926. máj. 4. 6

k. k. l. chronell és posztelfestőh

kiállítása

Major Jenő

a Csongrád m.-i Tanács és a Szeged m.-i városi Tanács műtárgyvásárlásaiból rendezett „Kortárs művészet" c. kiállítás ma megnyílik, melyen részt vesz műve.

Meghívó

1974. Okt. 5.

Major Jenő

A kritika elismeréssel emliti meg a müvész munkáit a tárlatról, melyet "A Nemzeti Szalon cimmel irt, a Müvészet c. rovatban.

A HÉT, Bp. 1903. okt. 25. XIV. évf.
43. sz. 705. lap.

Major Jenő

A tárlaton szereplő tájrajzait kiemeli a kritika a Müvészet c. rovatban "Nemzeti Szalon" cimmel.

A HÉT, Bp. 1903. május 1o. XIV. évf.
19. sz. 314. lap.

Major Jenő

"Uj ember"-ként emliti meg a kritika, aki több mint tiz évi szünetelés után visszatért a művészethez. "Ugy látszik, hogy katona volt idáig, éltető, tiszta levegőt fest, igen sikerülten"-irja Gróh István: "A Nemzeti Szalon és az iparművészeti kiállitás" cimmel.

A HÉT, Bp. 1899. dec. 1o. X. évf.
5o. sz. 824-826. lap.

/1/

Major Jenő

A lap a "Képek" c. rovatában ismerteti a Nemzeti Szalonban rendezett Grafikai kiállitáson szereplő müvészek nevét. Először azokat sorolja fel, akiknek a munkáját egyöntetüen nivósnak, eredetinek tartja: Pogány Villy, Vadász Miklós, Kara-Kron Jenő, Olgyai Viktor, Körösfői Kriesch Aladár, Undi Mariska és Nagy Sándor.
Tipary Dezső szinvonalas linoleumait és Kövér Gyula szines fametszeteit komoly elismeréssel méltatja.
Major Jenő és Kővári munkái dicséretet érdemelnek.
A folytatás a /2/ sz. cédulán következik.

ÉLET, Bp. 1911. január-junius.III.évf. I.kötet 386. lap.

Major Jenő

A kritika véleménye szerint -a felsoroltak közül- Pálla Jenő: finom izléssel és nagy tudással készült vizfestményei a tárlat legsikerültebb dolgai közé tartoznak még.
Aiglon: a most bemutatott "Ópiumálmaiból" hiányzik az az üde közvetlenség, ami korábbi rajzaiból áradt.
Tichy Gyula: munkái egyhanguak, visszaérzések korábbi elképzeléseire.
Lénárd Róbert: rézkarcai minden elismerést megérdemelnek.
Lakatos Arthur:pasztelljei nagyon szépek, kiváló stilusérzékre vallanak.
Jaschik Álmos: igen érdekes egyéniség, de rajzai tulzsufoltak.
Vida Árpád: akvarelljei kiválóan szépek.

ÉLET, Bp. 1911. január-junius. III. évf.I. kötet, 386. lap.

Major Jenő

Müvei szerepeltek a Nemzeti Szalonban rendezett Grafikai kiállitáson /1906/

Fülep Lajos:A müvészet forradalmától a nagy forradalomig

Bp.1974 Magvető 179.old.

Major Jenő

Olgyai Viktor, Perlrott Csaba Vilmos, Kandó László, Uitz Béla, Pólya Tibor és a közelmultban elhunyt Csáktornyai Zoltán, Falus Elek, Major Jenő, Kmetty János, Dobrovits művészek dolgoznak a Kecskeméti Művésztelepen, valamint Nikolsky orosz festő, aki hadifogolyként került ide, megszerette a magyar tájat, itt maradt és magyarrá lett,-irja Kun Imre, majd megemliti Iványi Grünwald Béát, mint a legrégibb és Prohászka Józsefet, mint a legidősebb tagot. Kivülük ott él Révész Imre professzor, aki a fiatal művészeket oktatja aktfestésre.

A HÉT; Bp. 1921. ápr. 1.
XXXII. évf. 9. sz. 158. lap.

Major Jenő

"Részlet a Dalmát tengerpartról" c. festményét bemutatja a lap.
Repr.

Otthon, Bp. 19oo. évf. 8. füzet.
19. lap

Major Jenő, festő

L: Zombori László

Simai Mihály: Zombori Lászlónál 103-107.

Tiszatáj, Szeged, 1978. máj. XXXII/5.

MAJOR JENŐ, festő

1899.nov.11-én nyilt meg a kiállitás Miskolcon. Ekkor a vallás és közoktatásügyi miniszter átadta a múzeumnak letétként Majornak: "Falúrészlet" "Birók kertje" c. müveit, melyeket a miniszterium megvásárolt. 53,old, 8, jegyz.

ZSADÁNYI GUIDO: Az első képzőművészeti kiállitás Miskolcon 53.old.

A MISKOLCI HERMAN OTTÓ MUZEUM KÖZLEMÉNYEI, 6. 1964. júl. 1964

MAJOR JENŐ, festő

A Borsod-Miskolci Közművelődési és Múzeum Egyesület 1899.nov.11-én a megyeházán kiállitást rendezett. A Miniszterium itt képeket vásárolt. Ezekből Major: Falu részlet és Birók kertje c. képeket átadta a Múzeumnak 184.old.

VARGÁNÉ ZALÁN IRÉN: A Borsod-Miskolci Közművelődési és Múzeum Egyesület kialakulása és fejlődése az első világháborúig 169.old.

A HERMAN OTTÓ MUZEUM ÉVKÖNYVE, X. 1971. Miskolc

Major Jenő

Pogány Vili, Rózsaffy Dezső, Tuszkai Márton, Csánki Dénes, Góth Móric, Körösfői Kriesch, Kövér Gyula művészek szerepelnek a Magyar Grafikusok Egyesülete által, -a Nemzeti Szalonban- rendezett kiállitáson, amelyről a Művészet c. rovatban közölt kritika számol be "Grafika" cimmel, kiemelve a művészek munkáit, megállapitja róluk, hogy emelik a tárlat szinvonalát.

A HÉT, Bp. 1911. márc. 26. XXII. évf. 13. sz. 2o6-2o7. lap.

Major Jenő

lásd

Árv. Csarnok

(1926. febr.) 31. aukc.

416 – 423 sz

ménytár

A mű neme	A mappa jelzése	Megjegyzések
Fényképek		

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Major Jenö, festöm.

Téli nap. Olf.

Esti szürkület. "

Műcsarnok. 1904. Tavaszi kiáll. Kat. 34.l.

MDK

Major Jenö, festöm.

Öszi csend. Olf.

Téli világ. "

Mücsarnok. 1904. Tavaszi kiáll. Kat. 33.l.

Major Jenő

festő

Nemzeti Salon

1899. téli kiáll.

Biróczk kertje,

Murai malmok,

Reggel

Falurészlet

07

Major Jenő

festő

l.

Müv. Krónika

1904. 3. n. 9. l.

Budapest, a postabélyeg kelte.

sunk !

ı megkísérelte tagsági díjnyugtánk be-
edményteleníl.
ısa jelentékeny összegeket igényel, fő
tagsági díjak képezik, nagyon kérjük
iveskedjék tagsági díját, esetleg annak
i lapon nekünk beküldeni.

Teljes tisztelettel

pénztáros h.

Major Jeno

l.

Szépm. Mus. Ltk

IX. 274. l.

597. szám.

19

Műemlékek Orsz

Tárgy:

Centrum 42·50 P.-ös irodaszer-számlája. (Boritéle, lev. lap.)

A beadvá

Melléklete

Egyúttal e

Előirat sz

Utóirat sz

Másolta:

Összeolva

szerelme), továbbá a polgári iskolai tanárjelöltek énekkara és *Kún* László művészi czimbalomjátéka töltötte ki.

Este nyolcz órakor ugyancsak a Royal termében «*Kurucz-estély*» volt, a melyen *Wlassics* Gyula közoktatási miniszter is megjelent. A műsor javarészt kuruczkorbeli ének és zeneszámokból volt összeállítva. A vidéki főiskolák nevében *Kún* Béla kolozsvári joghallgató mondott beszédet, jelentve, hogy úgy Kolozsvár, mint az összes vidéki fő- és középiskolák szintén meg fogják ünnepelni Rákóczi emlékezetét. Az emelvényen az ifjuság által festői csoportokban alakított kurucz tábor helyezkedett el, mely az előadások keretéül szolgált. Úgy ezt, mint a délelőtti felvonulást *Nemes* Mihály történelmi festő rendezte.

VILÁGJÁRÓ ISKOLA.

A tengerészek gyakorlati kiképzésének úgyszólván nélkülözhetetlen segédeszköze az iskolahajó. Ezen tanúlják meg a tengerész-növendékek azokat a különféle tengerész-műveleteket, a melyek a biztos és gazdaságos hajózásnak alapföltételei. Ez az oka annak, hogy főleg újabb időben a kereskedelmi tengerészet is mind nagyobb fontosságot tulajdonít az iskolahajónak. Nálunk is már 1894-ben foglalkozott az «Adria» magyar kir. tengerhajózási társaság egy vitorlás iskola-hajó létesítésével és nagy kár, hogy az életre való eszme akkor nem valósúlhatott meg. Azóta többször és több oldalról fölmerült ez az eszme, de sikertelenül. Most azonban a kereskedelmi miniszter vette a kezébe az ügyet s a szabadhajózási törvény keretében szándékozik azt megvalósitani s így bizvást remélhetjük, hogy nálunk is nem sokára meglesz a vitorlás iskola-hajó s nekünk is lesz módunk szakképzett magyar tengerészeket nevelni.

A míg azonban mi itt Európában csupán a tengerészek kiképzésére csinálunk iskola-hajókat, az amerikaiak e téren is túlszárnyalnak bennünket ennek az intézménynek egy új, tökéletesebb változatával. Rhode-Island állam ugyanis most egy olyan úszó-iskolát építtet, mely az iskola-hajók czéljait sokkal tágabb, nagyszabású keretben valósítja meg.

Ez az úszó-iskola, a «*Joung America*», most épül Perth-ben (New-Jersey államban), e nyáron fogják vizrebocsátani s szeptemberben már világútra indúl.

A «*Joung America*» abban különbözik a mi iskola-hajóinktól, hogy a míg emezek csupán a gyakorlati hajózási ismeretek elsajátítására szolgálnak, addig amazon a növendékek nem csupán a vitorlázás és gőzhajózás elméletében és gyakorlatában nyernek megfelelő kiképzést, de a főczél tulajdonképen az, hogy a növendékek világot lássanak, megismerkedjenek — és pedig közvetlenül — mindenféle idegen népekkel és intézményekkel, idegen természeti viszonyokkal s ily módon alapos gyakorlati előismereteket szerezzenek mindazon pályákhoz, a melyeken a *világlátottság* a siker előfeltétele.

Mertens és társa fényképe.

GRÓF BUTLER JÁNOS SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSE A LUDOVIKA-AKADÉMIA KERTJÉBEN.

Igazi amerikai felfogásra vall a modern haladás kivánalmainak ilyetén megértése, az a szinte megdöbbentő erély, a mely még ezt a nehéz igényt is kielégíteni igyekszik és az áldozatkészség, mely az eszme megvalósításánál mutatkozik.

A «*Joung America*» aczélból épül, teljes hoszsza 270 angol láb, hoszsza a vízvonalban 230 láb, legnagyobb szélessége 44 láb, magassága a fenéktől a fedélzetig 34 láb, merülése a közepén 18½ láb, teljes ürtartalma (deplacement) 18½ láb merülésnél 2600 tonna. A hajó teste igen finom, élesen kidolgozott vonalakkal van épitve, szinte azt mondhatnók, hogy oly kecses formája van, akár egy úszó sirálynak, úgy hogy vitorlákkal óránként 12 tengeri mérföldet képes haladni. De fel van szerelve egy 500 lóerős gőzgéppel és csavarral is, úgy hogy szélcsendben, gőzerővel nyolcz tengeri mérföldet képes megtenni óránként.

A hajó a technika legújabb vívmányai szerint van épitve s a legmodernebb fölszereléssel és berendezéssel van ellátva. A helyiségek villamosan vannak világítva és szellőztetve; el van látva a hajó a kellő friss vízzel, szűrő- és hűtő-készülékekkel s mindenféle biztonsági, kényelmi és a legmesszebbmenő igényeknek is megfelelő szükségleti berendezésekkel.

A fedélköz hátulsó részén vannak az elfogadó-helyiségek 24 tanár részére, a fedélzet szomszédos részében pedig a tanárok kajütjei. A hajó közepén vannak a növendékekre felügyelő kapitány és a tisztek fülkéi. A fedélzeti részen vannak elhelyezve a növendékek, de nem külön fülkékben, hanem hajósmódra, együttesen. E mellett vannak a konyha, a mosó- és hűtőhely és a hajólegénység helyiségei. Az ú. n. iskola-fedélzeten vannak a tantermek, a könyvtár, a kórház, az üdülőhely és az iskolaigazgató helyisége. Ez előtt van a kadet-zászlóalj közös helyisége, melyet vászonfüggönyök kisebb fülkékre osztanak. Ezen túl vannak még külön fülkék két tanár és hat kadet részére. A jobbfelőli oldalon a kadetok nagytermével szemközt van a múzeum, emléktárgyak, árúminták s más effélék megőrzésére. Ezután következnek a kadetok fürdőszobái. A hajónak ezt a részét erős deszkafal választja el az éléstártól, a műhelytől és a matrózok fürdőjétől. A legfelső födélzeten, a főárbocz mellett négy felügyelő lakik; ott vannak továbbá a dohányzó-, játszó- és zenetermek. A keresztárbocz mellett van a tisztek pihenőszobája és a hajó műszertára.

A hajó tiz darab, egyenkint 28 láb hosszú ladikot, két 36 láb hosszú vitorlás dereglyét és két 36 láb hosszú gőzbárkát visz magával. Ezeken kivül föl lesz szerelve a mély tengerben végzendő fenéktanúlmányokra szolgáló eszközökkel is.

A hajón 414 ember számára van hely. Ezek a következők: egy kapitány, egy végrehajtó tiszt, négy más tiszt, egy iskola-igazgató, húsz tanár, két orvos, egy pap, a kapitány titkára, 250 növendék (kadet), harmincz matróz, tizenöt inas, ötven szolga, egy gyógyszerész, egy gépész, két gépápoló, hat fűtő, egy főszakács, két pék, két ács, két szabó, egy nyomdász, egy kitömő (praeparator), négy mosó, egy vitorlamester, egy segéd, két dynamo kezelő, két segéd, egy mázoló, egy fényképész, egy kovács, egy czipész és öt zenész. A hajó vezényletére a legkiválóbb tengerésztiszteket választják ki s a növendékek katonai módon századokba és szakaszokba vannak osztva s akként képezve, hogy a vitorlakezelésben és a kormányzásban mindegyikük megszerezze a kellő jártasságot. Az elméleti oktatás kiterjeszkedik az összes hajózási, nép- és földrajzi, kereskedelmi és egyéb közhasznú ismeretekre, mindenkor megfelelő vonatkozással a hajó által meglátogatott tengerek, partvidékek, illetve országok különleges viszonyaira. Az oktatás naponkint délelőtt 8½ órától 12½ órig tart. A délutáni órák a pihenésnek, különféle gyakorlatoknak, nyilt tengeren a hajó mindenkori helyzetére vonatkozó számításoknak, a partok mentén a tájak szemléletének, kikötőkben a helyi viszonyok tanúlmányozásának, a hajózó sportnak, stb. lesznek szentelve. Este a növendékek tanúlnak és szórakoznak.

Az úszó iskola tanfolyama négy évig tart, mely idő alatt a növendékek megtesznek a hajóval vagy 100,000 tengeri mérföldnyi utat s bejárják a világ valamennyi jelentékeny partvidékét és kikötőjét. A négy évi tanfolyam elvégeztével a növendékek szabadon mehetnek akár a tengerész pályára, akár egyetemekre, avagy a kereskedelmi pályára is. S az az egy kétségtelen, hogy a ki ezen az úszó iskolán sikerrel elvégezte a négy évi tanfolyamot, az oly széles látkörrel, a közvetlen ismeretek, tapasztalatok és benyomások oly nagy gazdagságával, a szellemi erő oly magas fokával lép a további kiképzés avagy mindjárt a gyakorlati élet terére, a minőt semmiféle szárazföldi iskola sem nyújthat. A praktikus amerikai ezzel az úszó

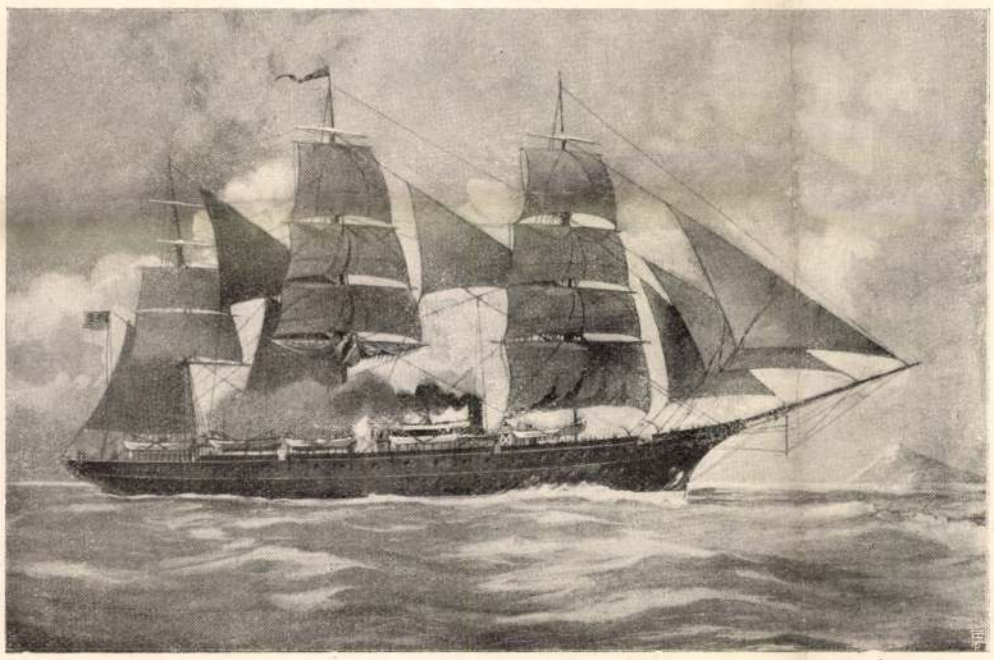

A «JOUNG AMERICA» AMERIKAI ISKOLA-HAJÓ.

Major Jenő: Tavaszi erdő.

és világjáró iskolával szinte új és teljesen eredeti eszmét visz be az ifjúság kiképzésére hivatott intézményekbe s ezzel csakugyan az életnek, az élet gyakorlati követelményeinek megfelelőleg igyekszik nevelni az ifjúságot.

Gonda Béla.

A NEMZETI SZALON ÚJ TÁRLATÁBÓL.

Régi igazság, hogy a rajzolás abc-je a festőművészetnek és hogy még a legnagyobb tehetségek sem képesek teljes sikert elérni s minden tekintetben összhangzatos, művészi alkotásokat létesíteni, ha a rajzolásuk fogyatékos. A legújabb magyar festőnemzedék tagjaival szemben is rendesen azt a vádat hangoztatják a művészet ügye iránt lelkesedő és szigorúbban itélő kritikusok, hogy nem fordítanak elég gondot a rajzolásra s nem ismerik azt a csaknem aggályoskodó szabatosságot, mely a klasszikus iskola festőművészeinek kiváló sajátsága és erénye volt. A gondos rajzolás alatt pedig nemcsak azt értjük, hogy a művész a fára vagy vászonra még a festés megkezdése előtt figyelmesen fölrakja az ábrázolandó alakok és tárgyak körvonalait. Mert hiszen a művész nemcsak ónnal és krétával, hanem ecsettel, sőt szinfoltokkal is rajzolhat, sőt újabb időkben a legtöbb képiró csakis így dolgozik. A gondos rajz alatt manapság azt az erényt értjük, hogy a művész kompoziciójának minden részletét az igazság erejével tudja felruházni s az élet látszatát adja meg alkotásainak. Hogy ilyen hatás eléréséhez nagy tudás és gyakorlat szükséges: még az is beláthatja, a ki a művészetekkel csak felületesen foglalkozik. Azok a kiváló impresszionisták, kik műveiken, úgyszólván, csak jelzik a vonalakat és formákat, rendesen egytől-egyig kiváló rajzolók s érdemük főként abban áll, hogy minden szinfoltocskát a maga helyére raknak s hogy ez a szinfolt csak ott és másutt már sehol sem érvényesülhet.

A rajztudás eme nagy fontosságától indíttatva *Wlassics* miniszter közelebb pályadíj kitűzésével buzdította a magyar művészeket s a Nemzeti Szalon-nak módot nyújtott arra, hogy helyiségeiben vízfestmény-, rajz- és metszetkiállítást rendezhessen. Ez a tárlat közelebb nyílt meg — s dicséret a magyar művészek buzgólkodásának — mintegy ötödfél száz kisebb és nagyobb művet tartalmaz. Nem mernénk állítani, hogy a gyűjtemény minden egyes darabja kiállja a szigorú kritikát; de hiszen művészeink nagyobb tömegben ezúttal lépnek föl először kézi rajzokkal s a későbbi kiállítások alkalmával majd maguk is jobban megitélik: nyilvános kiállításra minő művek valók és minők nem alkalmasak.

A mostani kiállítás fogyatékosságai mellett is eléggé érdekes és változatos. Van benne igen sok czeruza- és kréta-rajz; a toll kezelésének művészetét érdekes példányokon láthatjuk; szines krétákkal, a szépia szineivel nem egy képirónk figyelemre méltó hatásokat tud elérni s ha tiszta akvarell nincs is a kiállításban, több lap azt mutatja, hogy a gouache-festékek kezelésében elég jártasságot szereztek fiatal művészeink. Külön gyűjtemény látható ezeken kívül a sokszorosító művészet különböző nemeiből: rézkarczokból, fekete és szines litografiákból. A toll kezelését a karrikatura-rajzolók mutatják be a legnagyobb változatosságban.

Hegedüs László: Tanulmány.

Régibb művészeink közül itt van *Baditz* Ottó, a mindig kutató, érdemes művész, kinek kerékpározó amorettjei a felfogás eredetiségével s a kivitel nagy finomságával méltó feltünést keltenek. Ugyancsak ő tőle szép illusztrációkat is találunk Petőfi költeményeihez. A nagy költőt magyarázzák *Révész* Imre illusztrációi is, köztük egy, a magyar életet teljes eredetiségében mutató pompás szines krétarajz. *Hegedüs* László, a legjobb magyar rajzolók egyike, az Iparművészeti Társulat diplomájának bájos nőalakjával s a százkoronás bankjegy tanulmányaival tesz bizonyságot művészetének erejéről és biztosságáról. *Simay*, ki már a Képzőművészeti Társulat kiállításán is figyelmet keltett, eleven érzékkel dolgozó állatfestő. Majmokat ábrázoló krétarajzai a Nemzeti Szalonban is méltán lekötik érdeklődésünket, e tréfás állatok mozdulatainak helyes megfigyelésével. A tájképek közt feltünnek *Major* Jenő fatanulmányai. Ez a fiatal művész jól látja a természetet s a mit látott: nemcsak hangulattal, de szokatlan erővel és biztossággal is tudja átvarázsolni papirlapjára. Az egyszerű kréta szines anyaggá válik kezeiben, melynek érdekes és változatos árnyalatai vannak. A szinek világító ereje jellemzi *Poll* Hugó pasztelljeit s könnyedség és finomság ömlik el *Kubinyi* Sándor szines rajzain.

Lassankint a könyvdiszítés is megteremti nálunk a maga mestereit. *Honti* Nándor, a kin különben még nagyon meglátszik a párisi illusztrátorok hatása, tetszetős rajzokat készített Yvette Guilbert dalaihoz; *Nagy* Sándor K. Lippich Elek költeményeit ékesítette igen elmésen, *Faragó* József pedig kecses ex librisével kelt figyelmet.

A reprodukáló művészet terén — igen helyesen — még mindig a rézkarcz áll elől. Újabb mesterei közül ki kell emelnünk *Pravozinszkyt*, kitől ezen a kiállításon érdekes lapokat láthatunk. Nagyon jelentékeny lap a Tisza Kálmánt ábrázoló arczkép. *Faragó* József rézkarcza. Litográfiáikkal *Glatz* Oszkár és *Olgyay* Viktor válnak ki társaik közül. Végül említjük *Zichy* Istvánt; ez a kiállításainkon tudtunkkal először szereplő művész szines és tonusos litográfiáival ér el nem közönséges hatásokat. Hihetőleg az ő mesterei is a franczia voltak.

Olgyay Viktor: Novella.

A NEMZETI SZALON ÚJ KIÁLLITÁSÁBÓL.

Major Jenő

tájképfestőnek mutatta meg először alkotásait

Benedek Péter.

Forrás 1971/3/55

Funkó Z:Benedek Péterről

MAJOR JENŐ

Nr. 39. Pasztell. Vizpart. 73 x 97 cm

Budapest, I. ker. Tárnok u. 7. Esterházy palota.
Veszélyeztett Magángyüjtemények Miniszteri Biztossága.
LX. számu leltár. 1949. (Iparmüvészeti Muzeum, Adattár)

MAJOR JAZZ

No. 39. Free-bell. Vinyard. 75 x 97 cm

MAJOR Jenő

15 év tudományos kutatásai.
Bp. : BME Éptört. és Elm.Int., 1988
32 p.

I

Ippisch (Ippis) Ján Nepomuk, s
(„architectus“, „Bau- und Maurerme
doložený v rokoch 1815—1816, keď vi
monštrátskeho kláštora a kostola v I
pracoval plány a rozpočty. Samotnú p
pod jeho vedením užhorodskí staveb
murársky majster Anton Dienstel a te
vel Rusnák s celým radom pomocní
Ippisch vypracoval v službách leles
1818 aj plány na stavbu hospodársk
a pod.

Intibus Juraj, maliar v Trenčín
niensis“), doložený prvý raz v daňov
z rokov 1749—1750. Zistiteľný aj v da
1773 a naposledy v rokoch 1779—178
daň tri zlaté. Juraj Intibus býval v do

MAJOR Jenő festő

IV. MŰVÉSZET

A Szegedi Pedagógiai Főiskola Évkönyve
1961

AZ ABSZTRAKT FESTÉSZET KIALAKULÁSA ÉS HELYZETE KORUNKBAN

Írta: MAJOR JENŐ

1. Az absztrakt művészetnek, a művészet fejlődésében betöltött szerepét illetően sokat vitáznak. Nálunk a festők körében az utóbbi években élénkültek fel ezek a viták. Vannak akik az absztrakt művészet hatását általában pozitívan értékelik. E felfogás szerint az absztrakt művészet a kifejezés eszközeit nagymértékben gazdagítja. Formai „felszabadultságánál" fogva olyan tartalom kifejezésére tartják képesnek, mely a hagyományos festői módszerekkel elképzelhetetlen.

A kiállításokon ugyan újabban nem jelentkeznek a festők absztrakt képekkel, de az absztrakt művészetet tanulmányozzák, és a képépítés absztrakt módszereit alkalmazzák. Az így kialakult helyzet sok problémát vet fel. Nem szabad ugyanis elfelednünk, hogy az absztrakt művészet a kapitalista társadalom felépítményeként jött létre. Számolnunk kell viszont azzal is, hogy a technika mai fejlettsége mellett a rádió, repülő, televízió korában a kultúrák nem fejlődnek elszigetelten. A kölcsönhatás minden feltétele megvan. Nem is lenne helyes mechanikusan elzárkózni a megismerés lehetősége elől még akkor sem, ha közben negatív jelenségekkel is találkozunk. Viszont lényeges, hogy a dolgokat a helyükre állítsuk és helyesen értékeljük. Vizsgáljuk meg tehát, hogy indokolt-e azok állásfoglalása, akik az absztrakt művészetben a művészet formavilágának gazdagodását és a modern életforma kifejezésének mélyebb lehetőségét látják.

Ezt a kérdést csak úgy válaszolhatjuk meg, ha ismerjük az absztrakt művészet keletkezésének okait. Ennek érdekében célszerű végig követnünk a modern művészet fejlődésében azokat a jelenségeket, amelyek az absztrakt művészet kialakulásához vezettek.

A legújabbkori művészet problémái rendkívül bonyolultak és sokszor ellentmondásosak, éppen ezért minden olyan törekvésnél, amely az egyszerűsítésre irányul, fennáll a vulgarizálás veszélye. Mégis célunk érdekében szűkítenünk kell a vizsgálódás kereteit. Úgy gondolom, hogy a témánk szempontjából alapvető művészeti irányzatoknak elsősorban a valósághoz való viszonyát szükséges elemeznünk ahhoz, hogy a kérdés lényegéhez közelíthessük. Ezzel kapcsolatban a művészi absztrakció jellegét is felfedjük, hiszen ez éppen a művészetnek a valósághoz való viszonyára utal, a mindenkori művészet központi kérdésére. Pontosabban: a művészetnek a valóságtükrözési funkciójával kap-

csolatos ez a folyamat, amelyben a tartalmat kifejező, megjelenítő művészi forma az absztrakció egyik fajtája.

2. A modern művészet gyökere a XIX. századba nyúlik vissza és fejlődése éppen olyan ellentmondásos, mint az a társadalom, amelynek talajáról sarjadt. A kapitalista társadalom belső ellentmondásainak okait a marxizmus feltárta. A XIX. századvégi polgár számára azonban a társadalom mozgástörvényei, a saját osztálykorlátai és a mind bonyolultabbá váló gazdasági és társadalmi viszonyok következtében áttekinthetetlenek voltak. Még az írók is, akik legkinkább képesek a társadalom mélyebb összefüggéseinek meglátására, még azok sem tudják a részletről az egészre irányítani figyelmüket. Balzac egyetemes társadalom rajzához képest Zola inkább töredék, amint Daumierhez képest Bastien Lepage sem hatol az összefüggések mélyére. Mintha csak a művészet a maga módszerével nem lenne képes többé a sűrítésnek arra a fokára, amire az előző korokban természetes módon vállalkozott. A jellemző művészeti stílus a század első felének realizmusával szemben a század végén a *naturalizmus* és az *impresszionizmus*. Létrejöttüknek egyik oka az, hogy a művészek érzik a hagyománytisztelő akadémikus módszereknek alkalmatlanságát a kor művészi tükrözésére. Viszont a naturalizmus és hasonlóképpen az impresszionizmus a társadalmi, emberi problémák felvetését tudatosan kerüli.

Az impresszionizmus ellentmondásokkal terhes stílus. A főellentmondás abban van, hogy lényegében a rideg és teátrális akadémizmussal szemben az impresszionizmus az élet melegét, a valóságos élmény közvetlenségét jelentette, de ugyanakkor első lépcsőfoka egy olyan folyamatnak, melyben éppen a művészet valósághoz való viszonya válik problématikussá.

Nézzük meg részletesebben az impresszionizmusnak ezt a kétarcúságát. Az impresszionizmus keletkezése idején a polgárság által elfogadott „hivatalos" művészet, az akadémizmus, tematikus művészet volt. A témák azonban és ezek eszmei tartalma hamis volt. A nagypolgárság csak luxusnak tekintette a művészetet. Nem a mélyebb problémákat, az élet megértését, az esztétikai élményt kereste, hanem legfeljebb a felszínes szórakozást. (Nem is akarta megérteni a társadalom valódi mozgását, mert az nem sok jót mondott számára.) Így pl. különösen kedveltek voltak még mindig a már régen értelmüket vesztett mitológiai témák. A nagypolgárság minden törekvése az volt, hogy hasonulhasson az arisztokráciához, amelytől a vezető szerepet már gazdaságilag átvette. Az alkotások formavilága is méltó volt a tartalomhoz. A precíz, rideg rajz, a figurák teátrális elrendezése, a konvencionális színezés, a képből száműz minden közvetlenséget.

(Pl. kedveltek voltak J. Lefebvre, Jean — Jaque Henner E. Meissonier stb. képei, ugyanakkor Millet őszinte és bensőséges parasztábrázolásain, valamint Courbet erőteljes munkásképein megbotránkoztak.)

A kispolgárság szerényebb, abban megegyezik ugyan a nagypolgársággal, hogy nem igényli a nagy emóciókat, nem égetik a problémák. Mindennapi szürke, de viszonylag nyugodt, eseménytelen életét hűen kifejezte a XIX. század biedermeier-naturalizmusa. (Greuze, J. Danhauser, F. Amerling, Waldmüller stb.)

Bár a gazdasági és politikai hatalom nélküli proletáriátus számbelileg állandóan növekszik, művészeti igényével a társadalom nem törődik.

A művészeti erjedés mégis megindult. A társadalmi ellentmondások feszítő ereje olyan nagy, hogy időnként forradalmakban csap ki. Törvényszerűnek

foghatjuk fel, hogy a legőszintébb, legemberibb hangú művészi alkotások éppen a kisemmizettek életét tükrözik, a proletársors átéléséből fakadnak. (Pl. Courbet: Kőtörők.) A XIX. század második felének képzőművészetében a realista igényű törekvés csak elszigetelt jelenség. A fejlődés vonala más irányban halad, a vezető szerepet a polgári szemléletű művészek veszik át, akik tele jószándékkal, a művészi igazság iégnyével keresik a kibontakozást. A megoldás, mely arra irányult, hogy az akadémizmus szorításából szabaduljanak, nem lehetett tökéletes. A művészek osztályhelyzete lehetetlenné tette a teljességre való törekvést. A társadalom mozgásiránya épp úgy rejtve maradt előttük, mint osztályuk előtt, amelyhez tartoznak. Érezték, hogy a közízlés által elfogadott festészet hamis hangvételű, hogy tematikája, tartalma idegen a művészettől, de nem arra a következtetésre jutottak, hogy az a bizonyos tartalom és tematika hamis, hanem arra, hogy egyáltalán az eszmei tartalom idegen elem a festészetben. Mindez azért történhetett így, mert maguk a festők idegenedtek el a társadalomtól. Érezték a polgári társadalom ellentmondásait, embertelenségét, és elfordultak a társadalom egészétől. Érezték, hogy a szabadság hangoztatása ellenére a polgári társadalom ezer láthatatlan szállal béklyózza az egyén kezét és szellemét, de nem ismerték az okot, nem hitték hogy kiút is lehetséges belőle. Kárpótlásul a művészet szabadságát hirdetik meg, a l'art pour l'art elvét. A természet jelenségeiben elgyönyörködés, az érzékek látványöröme lesz a festészet bevallott célja. Az impresszionizmusban az ember a maga problémáival nem képtéma többé. Továbbra is szerepel ugyan az emberi figura a képen, de nem több jelentőséggel, mint a fa, bokor, vagy más képi tárgy. (Monet: Karneval a Kapucinus Bulevardon). Nincs szükség képi szerkezetre sem, kompozícióra, amely valami eszmei tartalom kifejezésének sűrítését célozza. A természetnek valamely kellemes részletét, jelenségét ragadja ki, olyat, ami a szemet gyönyörködteti [1]. Ez az elvi magatartás szükségképpen természetelvű szemléletet feltételez, de ugyanakkor az érzéki öröm igénye, követelménye nem elégedhet meg a naturalista köntössel. A tudományok fejlődése, (a fizika, lélektan, színelméletek) nagymértékben közrejátszott abban, hogy a festők a látvány élményét, szépségét, mindnagyobb hatóerővel fejezhessék ki. Bár kezdetben valószínűleg csak az lehetett a törekvésük, hogy a természet különböző változásait, a természet valamely állapotáról szerzett szinte pillanatnyi benyomásaikat minél maradéktalanabbul rögzítsék, lassanként rájöttek a színek hangulathordozó szerepére is [2]. Ez a festészetben rendkívül nagy jelentőségű felfedezés. Ezen keresztül lett az impresszionizmus élettelibb, bensőségesebb az előző irányzatoknál. Képes lett hangulatot, élményt tolmácsolni. Ezt nyújtja kárpótlásul — ha annak nevezhető — a társadalmi, emberi mondanivaló helyett.

Ime az impresszionizmus két arca:

1. A közvetlenség, hangulati tartalom.
2. Eszmei mondanivaló kiesése.

Elfogadottá tett egy elvet: a l'art pour l'art elvét, megszakítja a művészet közösségvállalását a társadalom fejlődéséért vívott küzdelemben, de bizonyos vonatkozásban még mindig a közösséghez tud szólni, mert ha nem is harcol, de gyönyörködtet. A művészet korábbi társadalmi funkcióját csak részben vállalja. A valóságot tükrözi, de csak felszínről. Azt adja nagyobb hatóerővel,

amit a természetben gyönyörködni tudó szem egyébként is meglát. Mélyebb összefüggésekre nem hívja fel a figyelmet.

A renaissance a perspektívát, a térábrázolást ajándékozta a festészetnek, ezzel az ábrázolást tárgyiasabbá, földibbé, racionalisabbá tette, az impresszionizmus az érzelmi gazdagodás lehetőségét villantotta fel, de háttérbe szorította a racionális elemet.

3. A művészetnek a valósághoz való viszonya az impresszionizmusban tehát más értelmet vett, mint azelőtt általában. A felületen maradt, de azt sokrétűen ragadta meg. A végsőkig elment a látvány elemzésében, a tapasztalati illúzionizmus művészi rögzítésében. Pillanatnyi állapotot tükröz, de a rögtöni változás érzését közvetíti. Az akadémizmus statikus hatású formavilágával szemben sokkal mozgékonyabb, de a XIX. század rendkívül mozgalmas korának csak felületi hullámait jelzi, mint egy nemes veretű, de beteg műszer, mely már nem képes a teljes rezgést visszaadni. (Monet: Napkelte impressziója).

A XX. század elejének képzőművészete a polgári művészet agóniáját még hívebben tükrözi. Ez elsősorban talán abban jelentkezik, hogy az impresszionizmus után az „izmusok" szinte áttekinthetetlenül megsokasodtak.

Már az átmeneti korszak, a *posztimpresszionizmus,* amely még bizonyos teljességre törekszik, sejteti az utak szétágazódását, a művészet formaelemeinek önálló életrekeltését, azt a folyamatot, amelyben egy-egy formaprobléma a művészeti irányzat tartalmává magasztosul.

A művészettörténészek az áttekinthetőség kedvéért a tágértelmű posztimpresszionizmus [3] fogalmával olyan különböző egyéniségeket és művészeti törekvéseket fognak egybe, mint Cézanne, Van Gogh, Gauguin, illetve az általuk képviselt irányzatokat. Persze minden különbözőségük ellenére van olyan vonásuk, amelyek alapján az impresszionizmussal egyaránt szembeállíthatók, és ez abban az őszinte törekvésben nyilvánul meg, hogy a valóságot mélyebben megragadják. Hogy ez milyen mértékben sikerül és milyen ellentmondásokkal vívódnak, majd a továbbiakban térünk rá.

A posztimpresszionizmus azonban csak átmenet, ugródeszka, melyről a XX. századi forgatagba jutunk. A művészettörténelemnek nincs még egy olyan viharos korszaka, mint amilyen a XX. század eleje volt. E vihar sodrása, kitérőkkel ugyan, de az absztrakt (non figuratív) művészetek kialakulása felé vezetett.

A posztimpresszionizmus úgy tűnik fel, mint kétségbeesett küzdelem a művészet teljessége érdekében. Tiltakozás az impresszionizmus felületi szépségeket kereső, passzívan gyönyörködő álláspontjával szemben, küzdelem az ernyedés, a széthullás, a művészet halála ellen. A művészek vállalkozása nehéz volt és súlyos ellentmondásokkal telített. Valójában a kiélt nyugati festészetbe akartak új lelket önteni [4]. Hogy a széthullás felé tartó folyamatot nem tudták feltartóztatni, nem rajtuk múlott. Őszinteségükhöz kétség nem férhet. Életük szakadatlan munka, anyagi és erkölcsi elismerés nélkül.

A művészet léte társadalmi szükségszerűség. A múltban a tömegeknek a valósághoz való esztétikai viszonyát tükrözte. A művész csak eszköz volt, melyen keresztül a társadalmi tudatnak ez a formája megnyilvánult. A XIX. század végével a művészek, a társadalommal szemben elfoglalt álláspontjuk következtében ezt a hagyományos szerepet nem tudták betölteni. A művészet individuálizálódik, a művészek sajátos helyzetének tükörképe elsősorban annak

az állapotnak és problematikának vetülete, amelyben a művészek élnek. Közvetve természetesen a kort is tükrözi, amennyiben erre a korra a nagymértékű, szinte a közösség-ellenességig fejlődő individuálizmus a jellemző. Az új művészet egyik alapvető belső ellentmondása abból adódik, hogy mint tudatforma társadalmi eredetű, de mindinkább az egyén, a társadalomtól elszigetelt művész belső életének tolmácsolójává kell válnia.

Ebben a korban alakul ki a művészeknek az a sajátos életformája, amely még ma is él a köztudatban. A „bohémélet" romantikusan hangzó fogalma sok nyomorúságot, meghasonlást, vitát takar és nem utolsósorban megfutamodás a társadalom problémái elől. Nemcsak a polgár veti meg az üzleti érzék nélküli, rendszerint koplaló, nyomorgó művészt, de az is a polgárt társadalmával együtt. A művészek külön kasztot alkotnak, idegen testet a polgári társadalmon belül. Az elszigetelődés, amely a szűklátókörű polgári életforma tagadásából ered, művész-magatartássá vált. Ez a kényszerűségből létrejött helyzet semmi esetre sem kedvezett annak, hogy a festők figyelme a társadalom, de egyáltalán az ember égető kérdéseire terelődjék. A művészek szűk körében természetes folyamatként válhatott központi kérdéssé a művészet formai problémája. Sok izgalmas lehetőséget ígért az impresszionizmus által felvetett színprobléma, és talán még vonzóbb volt az a művészi szabadság, amit az impreszszionizmus a „művészet a művészetért", a l'art pour l'art elméletében hirdetett meg. Ez a szabadság azonban csak a művészi forma szabadsága lett, ami végül oda vezetett, hogy egy-egy részprobléma abszolutizálódott a különböző művészeti irányzatokban.

Sajátságos, de törvényszerű, hogy később, ha egyik-másik művész keresi is a társadalommal, emberrel való intenzív kapcsolatot, akkor is mélységesen magára marad. Van Gogh példája meggyőzően szemlélteti ezt az állapotot. Az sem véletlen, hogy e kor másik két nagy festőjének: Cézanne-nak és az önkéntes száműzetést vállaló Gauguin-nak is a legteljesebb magányosság jutott osztályrészül.

Szinte különös, hogy ilyen körülmények között a posztimpresszionizmus említett képviselőinek volt erejük a teljesség igényére törekedni, ez azonban csak törekvés maradhatott, mert a társadalomtól való elszigeteltségükben egyúttal elvetették a későbbi formabontás csíráit is.

Cézanne-nak a „múzeumi klasszikus festészet" a mintaképe. Poussin-tól és a velenceiektől tanul kompozíciót, de meghirdetett geometriai alapelvei miatt a kubisták benne vélik megtalálni elődjüket [5]. Ez a jelenség arra mutat, hogy Cézanne festészetében olyan mozzanat tűnik fel, ami a régebbi, egyenes vonalon fejlődő európai festészettől idegen. A kubizmus a térábrázolás és a képszerkesztés újszerű felfogásának problémáját veti fel. Ha ilyen szempontból vizsgáljuk meg Cézanne műveit, valóban érdekes megállapításokat tehetünk.

Elég rápillantanunk pl. a „Fürdőzők"-re vagy bármely tipikusan Cézanne képre, határozott térélményünk van. A három dimenzió erőteljes hatását érezzük, mégis ha közelebbről vizsgáljuk a képeket, szinte nyomát sem leljük a tradicionális, perspektivikus térábrázolásnak. A tér kifejezése más eszközökkel, más felfogásban történik. A renaissanceval kezdő illúzionista térábrázolás a centrális látásából eredően, a tárgyak távlati elváltozására épül. Ahhoz, hogy a festészetben olyan elemi fontosságú térhatás kifejeződhessék — konven-

cionális módszerrel — a tárgyak pontos perspektivikus megfogalmazására van szükség.

Az impressizonisták még szintén a mélység irányába nyitják a teret, de a vonaltávlatot nagymértékben mellőzni tudják, mert a színtávlattal, a színek térértékének (valeur) alkalmazásával helyettesítik. Így laza, tárgyi formát bontó előadásukban nem érezzük hiányát a precíz perspektivikus megfogalmazásnak. Erre vonatkozó kevés utalással is beérjük.

Cézanne viszont már szinte síkra feszíti a teret. A kép egész felülete hullámzik, feszül, de szinte csak egyenletes kis térmélységekig (majdnem reliefszerűen). Ilyen szempontból a képfelület minden részlete egyenlő jelentőséget nyer, a levegő is testszerűen tapinthatóvá válik, de a testek is levegősen plasztikusak. Egy új világkép formálódik meg művészetében, a világ egyből öntöttségének, érzékileg tapinthatóságának élményét közvetíti. És ez a világ ugyanakkor dinamikus, változásra kész. Különösen erőteljes ez az élmény, ha egy Cézanne kép mellé helyezünk egy klasszicista képet (pl.: Ingres valamelyik művét).

Cézanne lelkileg kétszeresen is megbántva vonul vissza Aix-i magányába. Nemcsak a társadalommal hasonlott meg, de művészbarátait is elveszti, közöttük Zolától, fiatalkori barátjától is elidegenedik. Aszkétikus zárkozottságában mérhetetlen erőfeszítéseket tesz, hogy művészetét kibontakoztassa, hogy magát kifejezze. A kifejezésre érdemes lényeges mondanivalót, nem az emberi viszonylatokban, hanem a tárgyak sajátos szerkezeti felépítésében véli megtalálni. „Minden a természetben a gömb, henger és a kúp mintájára alakul" — hangoztatta bizalmas ismerőseinek, mint olyan igazságot, amellyel a festészetet a zsákutcából kivezetheti [6].

A tárgyak mértanias felfogását impresszionisztikus formabontással ötvözte, ami sajátos belső feszültséget ad képeinek, és ezt még tovább fokozza képeinek rendkívül érzékeny sárga, kékeszöld egymást átszövő kontrasztjával.

Zsenialitásán múlik, hogy formavilága több emberi tartalmat sűrít, mint amit talán szándékolt, és képei a századvégi ember zaklatott lelkivilágának, márcsak egyéni sorsánál fogva is, sokkal hűbb tolmácsolói lehetnek, mint a passzív impresszionizmus. Nem Cézanne hibája egészen, hogy később a kubisták egyoldalú következtetéseket vontak le művészetéből és csak formavilágának újszerűségét látták meg, nem érzik mögötte a vergődő embert, a tartalmat, ami hitelesíti a formát. Így elődje lesz egy olyan irányzatnak, melyben a tartalom valóban csak formai elem.

Van Gogh művészete egyértelműbb. Nem mintha élete kevésbé zaklatott lenne, mint Cézanne-é. Sőt, még kiszolgáltatottabb és hajszoltabb is. De nem tagadja meg az embert. Művészetével szolgálni akarja. A társadalom azonban nem igényli művészetét. Nagyon is emberi, de túlfűtött hangja nyugtalanítja a polgárt. Mondanivalóját rendkívüli intenzitással fogalmazza meg. Szín- és vonalritmus újszerű eszközeivel fokozza fel, és teszi élménnyé a néző számára a kép tartalmát.

A szín szerepe tehát itt a kifejezés lesz, eszköz a kép igazságának mélyebb, élményszerűbb megragadásához. A kifejezés új lehetőségével gazdagítja Van Gogh a művészetet, a szín és ritmus szerepének új értelmezésével.

A korábbi festészetben a szín lényegében csak járulékos eleme a képnek, az ábrázolt tárgy tulajdonsága volt, mint a tárgy alakja vagy mérete. Az impresszionizmus már az ábrázolt táj, valóságrészlet pillanatnyi állapotának

jellemzésére (napsütés, borús idő stb.), valamint a távlat kifejezésére alkalmazta. Van Gogh a szín érzelmi vonatkozásait fedezi fel és alkalmazza képeiben.

A színekben rejlő lehetőségeket a továbbiakban az expresszionisták aknázzák ki nagymértékben, és a végső következtetéseket az absztrakt festészet hívei próbálják levonni.

A harmadik nagy festőegyénisége e kornak Gauguin. Az ő félrevonulása a társadalomból szószerint érthető, kivándorolt Tahiti szigetére.

Művei az ősi, primitív emberi életformát tükrözik, ahogyan azt a kapitalista társadalom felszínes civilizációjától megcsömörlött kulturált ember látja: a civilizáció ellentmondásától mentesnek, idillikusnak. A nagy, nyugodt, színekben jól összehangolt felületek, képeinek szinte szőnyegszerűen dekoratív hatást kölcsönöznek, és egyben maradéktalanul tolmácsolják azt az életérzést, ami az önmagával és az új világával megbékélt Gauguin-nak e szigeten sajátja lehetett.

Gauguin képeinek békés, harmonikus világa egyáltalán nem jellemző e kor európai valóságára. Mégis művei nem maradnak hatástalanok. Mint új lehetőségre, a színek dekoratív értékére tereli a mindinkább formai problémákkal viaskodó, szinte mániákusan új lehetőségeket hajszoló festők figyelmét.

A XX. század első évtizedének rövidéletű, de jellemző csoportosulása az ún. *Fauves*-ok [7], élén Matisse-al.

Gauguin és Van Gogh színproblémáit tovább fejlesztve és mintegy ötvözve, a Fauves-ok elementális erejű szín-forradalmat hoznak létre. Műveiknek szinte kizárólagos eleme a szín lesz. Teljesen elvetik a posztimpresszionistáknál csökkenő jelentőségű, de még fellelhető hagyományos illúzionista fényárnyékot. Képi szerkezetük teljesen a színre épül. Keresik a drámaiságot, de tartalmilag nem mentek túl az impresszionizmuson. A drámai jelleget csak a színek feszültségére épített képszerkezet sugallja, tartalmi vonatkozás nélkül. Belső ellentmondásai következtében pár éven belül felbomlik mint irányzat, képviselői nagyobbrészt a kubizmushoz csatlakoznak. Szinte csak Matisse marad hű mindvégig a század elején kialakított rendkívül kulturált stílusához.

4. A posztimpresszionizmus és a Fauves-ok alapjaiban rendítik meg a hagyományos festészetet. Támadásuk a klasszikus perspektíva és ezzel összefüggő illúzionisztikus ábrázolás ellen irányul. Ugyanakkor felvetik a lehetőségét az új képszerkesztési módszereknek. A kép felépítésének ez az új esztétikai rendje, bár határozottan jelentkezik a művekben, a végső következtetéseket mégsem ők, hanem a későbbi irányzatok képviselői vonják le.

A továbbiakban a „fejlődés" rendkívül bonyolult módon történik.

Az első világháború felé sodródó kapitalista társadalom belső feszültsége robbanásig fokozódik. A tőke kénye-kedvének kiszolgáltatott embert, testi és szellemi elnyomorodása mellett a közelgő háború réme megsemmisüléssel is fenyegeti. Ugyanakkor éppen a legelnyomottabb, de számbelileg mind jelentősebb osztály, a proletáriátus már erejének tudatára ébredt. A korábban magabiztos polgár mozogni érzi lába alatt a talajt. E kor forradalmi tendenciái még feszültebbé teszik a társadalom légkörét.

Erre a helyzetre a kapitalista társadalom valóságától már korábban elidegenedett művészek többféleképpen reagálnak. Egyrészt még teljesebb elzárkózással, végleg lemondva arról, hogy a valóságot a maga ellentmondásaival művészileg megragadják, a művészet formaproblémáihoz menekülnek. De

akadnak olyan festők is, akik vállalják a forradalmat, és nem ritka az olyan sem, aki rapszódikusan hol a legnagyobb együttérzéssel tükrözi műveiben a válságokkal küzdő embert, hol kiábrándulva a kilátástalannak vélt küzdelemből, a művészet formavilágára fordítja teljes érdeklődését.

Egyaránt jellemző azonban e kor festőire, hogy a formát forradalmasítani akarják. Egyik része azért, mert a festészet fejlődését egyszerűen csak a formán keresztül tudja elképzelni, mások azért, mert a forradalmi tartalomhoz csak az új forradalmi formát tartják megfelelőnek.

Egymás után és egymás mellett hamarosan sok irányzat kel életre, és mindegyik a kifejezésnek valami újszerű lehetőségét ígéri. Sok esetben azonban tisztázatlan kérdés marad, hogy mit akarnak kifejezni. Az irányzatok közül csak a témánk szempontjából legfontosabbakra: a *kubizmusra* és az *expresszionizmusra* térünk ki. Ezen a vonalon jutunk el az absztrakt művészet kialakulásához, mint az általuk felvetett formai problémák végső konklúziójához. Ez a végső, lényegében negatív irányú fejlődés nem jelenti azt, hogy mind a kubizmusnak, mind az expresszionizmusnak ne lettek volna érdemei a művészet formai kérdéseinek tisztázása szempontjából.

A kölcsönhatás a törekvések között nem vitatható. Mégis lényeges a különbség. A l'art pour l'art, a „tiszta művészet" elvét valló festők műveiben a központi kérdés a formai probléma, s ha valamely tartalmi vonatkozással találkozunk is, ez csak ürügy, a forma kedvéért van, a felvetett probléma megoldását szolgálja. Ez a folyamat végül is ennek a művészetnek tartalmi és formai elszegényedéséhez vezet.

A társadalmi haladás gondolatát vállaló festők az új formai lehetőségeket, mint a tartalmi kifejezés teljesebb eszközét veszik igénybe. Művészetük éppen ezért többszólamú, soha nem redukálódik egyetlen formaprobléma variálására. Ennek még az sem mond ellent, ha történetesen a művekben valamely formalista irányzat stílusjegyei hangsúlyozottan jelentkeznek. (Pl. Kollwitz-nál az expresszionizmus, Picassó-nál a kubizmus.) A XX. század művészetének ez a vonala, ha egyes szempontokból problematikus is lehet, mégis az új valóság teljes megragadására törekszik, jelzi a polgári társadalom mélyében meginduló forradalmi mozgalmakat. Ismételten azt bizonyítja, amit a múlt időálló műalkotásai, hogy a teljes értékű művészet törvényszerűen a társadalmi valóság előrehaladó mozgásához kapcsolódik. De egyben azt is dokumentálja, hogy az adott kor meggyőzően csak a neki megfelelő formanyelven fejezhető ki. A különbség tehát a formalista irányzatok képviselői és a haladó gondolkodású festők között nem az új forma igényén, illetve annak elvetésén múlik, de nem is a polgári társadalommal szemben elfoglalt álláspontjukon. Egyaránt igénylik az új formát, és egyaránt szemben állnak a polgári társadalom életformájával. A különbség a társadalmi valóság törvényszerű mozgásának felismerésében van. Ennek megfelelően vállalták a harcot vagy nem, és ennek megfelelően lett központi kérdés művészetükben: az új valóság kifejezése vagy elfordulás a valóságtól. A valóságtól való elfordulással természetesen a művészet az éltető talaját is elvesztette.

Mivel mindkét folyamat ugyanazon korban, ugyanazon társadalmon belül zajlik le, kölcsönhatásban vannak, élesen nem szigetelhetők el egymástól. A kibékíthetetlen ellentét a két irányzat között akkor válik nyilvánvalóvá, mikor a Szovjetunió létrejön és az új szocialista kultúra igénye is jelentkezik. De ez

már későbbi probléma, most kövessük nyomon a polgári társadalmon belül a művészet valóságtól távolodó útját.

Az elszakadás folyamata elsősorban és következetesen a már említett kubizmus vonalán zajlik le. A kubizmus központi kérdése a tér kifejezésének újszerű lehetősége. A folyamat — amint láttuk — már előbb megindult. A kubisták nem tagadják a tér kifejezésének szükségességét, de a statikus hatású, egy nézőponthoz kötött perspektivikus térképzést elavultnak érzik, új lehetőségeket keresnek.

A *korai kubizmusnál* ez az igény egyáltalán nem a valóságtól való elszakadás jegyében vetődik fel. Sőt a dolgok szerkezetének és anyagiságának kézzelfogható valóságát igyekeztek kifejezésre juttatni.

Az első fázis a prekubizmus, amely Cézanne és a néger plasztika tanulságai alapján a perspektivikus térhatást a testek mértanias szerkezetének erőteljes hangsúlyozásával helyettesíti. A kép síkját szinte betördeli, kristályrendszerré építi ki. A színnek redukált jelentősége van, csak annyi, hogy fokozza a sík reliefszerű feldaraboltságának hatását. (Picasso: Három nő).

A második fázis az *analitikus kubizmus,* a képfelület síkját tiszteletben tartja, érzi, hogy lényegében a korábban elvetett illúzionista módszert (persp. térhatást) plasztikus hatással pótolta, és ez még akkor is ellent mond a sík valóságának, ha azt csak kismélységekig szaggatta meg. És nem mondott el mindent a tárgyról sem, mert csak egy nézőpontból mutatja be. Most spekulatív meggondolások alapján lebontja a testről a különböző nézeteket (aspektusokat) és ezeket a lapokat egymás mellé, néha egymást részben takarva, a kép síkjára préseli. Ezáltal a képfelület elrendezésének egészen szokatlan lehetőségéhez jut el. A térhatást az egymást részben fedő síkok közvetítik, de ugyanakkor a foltok síkszerű jellege az elrendezés sajátságos dekoratív lehetőségét biztosítja. A szín szerepe egészen redukált, szürkésbarna hatású. A kép már majdnem absztrakt, mert a tárgyakról önkényesen lefejtett nézetek tárgyi vonatkozás szempontjából önkényes, csak a képi szerkezetnek alárendelt elhelyezése, a felismerhetőség rovására megy. Az analitikus kubizmus tehát a valóságból indul ki olyan értelemben, hogy racionálisan elemzi a természeti formát és a motívumot, amit a kép alakítására felhasznál. A valóságról fejti le a szó legszorosabb értelmében ,mégis nagymértékben eltávolodik a természettől, mert a formákat nem a természetes látásnak, illetve a forma szerkezetének megfelelően illeszti össze a képen, hanem spekulatív úton, több nézőpontot egyesítve a kép felépítésének szüksége szerint. Tehát a képszerkezet esztétikai rendjét nem hozza összhangba (nem is akarja) a természetes látáséllménnyel, a kettő elszakad egymástól. (Braque: Gitárjátékos).

Az analitikus kubizmusban is mindinkább nyilvánvalóvá vált az ellentmondás. Elemző módszerének célja eredetileg a tárgyi világ szerkezetének mélyebb megismerése volt. A végsőkig fokozta a szerkezeti elemzését. A tárgyak felbontása lehetővé tette, hogy eredeti szerkezeti kötöttségeik helyett egy új térfelfogás általános elveit juttassák kifejezésre. Képi megfogalmazásuk azonban éppen a valóságról mindinkább kevesebbet mondott.

A harmadik szakasz, a *szintétikus kubizmus* nem is kísérletezik tovább a természetből vett tárgyi formákkal. Szabadon kitalált síkmértanias jellegű foltokkal, jelekkel építi a képfelületet úgy, hogy azok elrendezésükkel, kölcsönös viszonyukkal némileg utaljanak a természeti formára. Megtartja és fejleszti a kép felépítésének előbb felfedett lehetőségeit. A szürkésbarna tónu-

sok helyett gazdagodnak a színek és hangsúlyosabb szerep jut a foltok síkszerű, ritmikusabb elrendezésének. A kép kompozíciója dinamikusabbá válik. (Picasso: Három muzsikus).

A további lépés már a teljes absztrakciót jelenti. Érdekes, hogy itt már szétágaznak az utak, a kubizmus eredeti célkitűzéseinek megfelelően tovább nem fejleszthető. A kubizmus legnagyobb képviselői: Picasso és Braque, nem is mennek tovább az absztrakció felé.

A kubizmus a térhatás újszerű lehetőségeinek kísérlete mellett a sík felület dekoratív elrendezésének újszerű megfogalmazását is kialakítja. A régebbi korok dekoratív jellegű felület kiképzésénél lényegesen kifejezőbb. Azelőtt ugyanis a dekoratív értelmű megoldások, rendszerint a kötött formájú motívumok kötött ritmusú szabályos rendjére vagy éppen a szimmetriára épültek. Ez minden esetben kellemesen harmónikus hatást biztosított, de a kifejezés szűkebb skáláját jelentette. A kubisták kísérletei a formák szabad ritmusának, az aszimmetria alkalmazásának és a képi egyensúly elvének bevezetésével, ennek a skálának bővítését eredményezték. A hatása elsősorban a dekoratív művészeteken mutatkozik. A modern plakát, könyvcímlap, belső építészet stb. nagymértékben felhasználja a kubizmus tanulságait.

A kubizmusból tovább haladó irányzatok már az absztrakt festészet keretébe sorolhatók. Csak a legjellemzőbbeket említem meg:

A *konstruktivizmus* egyetlen problémája a horizontális és vertikális vonalak ritmusa (Mondrian: Kompozíció), vagy egy adott felületen a síkmértani alakzatok harmonikus elrendezése (Malewitsch: Szuprematista kompozíció). Ezek a kísérletek lényegében már nem is illeszthetők a festészet keretébe. Inkább a modern építészetre voltak hatással.

Ugyancsak a kubizmusból ered a *Section d'Or* (aranymetszés) mozgalma. A kellemesen összehangolt színfoltokat az aranymetszés szabályának megfelelő arányban viszonyítják egymáshoz. (Jaque Villon: Versenyló).

Egy további irányzat az *Orfizmus,* bár részben a kubizmus talajáról szakadt el, lényegében visszahatás a kubizmus klasszicizáló jellegével szemben. Az a pont, ahol a kubizmusból kiinduló absztrakt festészet vonala az absztrakt expresszionizmussal találkozik. A képek a színek hideg-meleg kontrasztjára és a színfoltok ritmusára épülnek. A közelítő hatású meleg és távolodó hideg színek a tér mélységi hatását a ritmikus elrendezés időbeliségével próbálják ötvözni, a tér és idő egységének megfogalmazása érdekében. (Delaunay: Levegő, tűz és víz).

Amint látható, a kubizmusból kiinduló irányzatok problematikája még tovább szűkül. Az egész folyamat lezajlása persze bonyolultabb volt és több kitérővel történt, mint ahogy vázlatosan bemutattam. De nem volt szándékomban teljességre törekedni, csak a főirányvonalat szemléltetni annak illusztrálására, hogy az eszmei tartalom kiesése, tagadása hogyan vezet szükségképpen a művészeti forma elszegényedéséhez.

Az előbbihez hasonló folyamat tapasztalható az expresszionizmus keretén belül is. Csakhogy amíg a kubizmust a teljes objektivitás, a művész szubjektumának háttérbe szorítása jellemzi, (már amennyire ez lehetséges művészi jellegű alkotásnál), az expresszionizmus a művész érzésvilágának szinte beteges kivetítése. Annak a szorongásnak és tragikus életérzésnek jelentkezése, amely az embert az első világháború körüli időkben jellemezte. Formavilága sokkal dinamikusabb, mint a kubizmusé és nem véletlen, hogy azok a festők, akik

ebben a korban vállalják a haladás gondolatát, nagyobbrészt az expresszionizmus nyelvén szólnak. Azok viszont, akik elfordulnak a társadalom problémáitól, műveikben a saját szubjektív világukat tárják fel, az énjük lesz művészetük középpontja. A fejlődésnek ezen a vonalán végül már csak legfeljebb a külső világ által ébresztett érzelmeket akarják tolmácsolni anélkül, hogy konkrétan vonatkoztatnák valamire. Így hamar eljutnak az ábrázolás teljes tagadásához.

Míg a kubisták, mint közvetlen ősre Cézanne-ra hivatkoznak, az expresszionizmus a kifejezésnek azokat a lehetőségeit fejleszti tovább, melyeket korábban Van Gogh művészetében és a Fauves-oknál láttunk feltűnni.

A valóság talajáról való elszakadás azonban itt sem történik egyik pillanatról a másikra. Kezdetben még a színek kifejező erejét valóságból vett témára vonatkoztatják és így konkrét tartalmi megfogalmazáshoz jutnak. Oskar Kokoschka az expresszionizmus egyik legnagyobb képviselője, a szín és formaritmus rendkívül mesteri alkalmazásával a legmélyebb pszichológiai elemzésre képes portréiban. De még tájképei is szinte emberi életet élnek. Művészete jellemző példa arra, hogy milyen gazdag lehetőség rejlik az új művészi formában, ha mély emberi tartalom telíti.

Franz Marc erősen szubjektív, a misztika felé hajló művész. Az első generáción belül azt a típust képviseli, aki az absztrakció felé törekszik, éppen a túlzott szubjektivitásánál fogva. A valóságból vett motívumokkal teljesen szuverén módon bánik, a kifejezés érdekében torzítja és alárendeli a képi felépítésnek. A kép gondos szerkesztése a kubizmus hatására is utal. (Franz Marc: Kék lovak).

Nem lehet véletlen jelenség, hogy míg a kubizmus a nem ábrázoló állapot felé haladva színesedni kezd, tehát az expresszionizmusra jellemző elemeket vesz át, addig az expresszionizmus a valóság tárgyi elemeinek mértanias redukálásán keresztül közeledik az absztrakcióhoz. Végül is a két különböző formai célt kitűző törekvés az absztrakció fokán találkozik, mert önmagában mindegyik elégtelennek bizonyult. Az absztrakt festészet a kubizmus képszerkesztési elveit az expresszionizmus színproblémáival egyesíti.

W. Kandinszky-ról, az *abszolút* (absztrakt, non figuratív) festészet meghirdetőjéről és egyik fő teoretikusáról nehezen lehetne eldönteni, hogy a kubizmus vagy expresszionizmus képviselője-e. Legtöbb képe kubista és expresszionista elemek szintézisét jelenti. Ez a szintézis azonban a festészet formaelemeinek rendkívül leszűkített skáláját tartalmazza. A formának csak a legáltalánosabb jelentésű, legelvontabb elemeit: a színt és a rávonatkoztatott ritmust foglalja magában. De Kandinszky nem is akar többet. A festészetet a zenéhez szándékozik közelíteni. Ezért vet el minden olyan elemet a képből, amely a külső valóságra utalna. Az ember belső világának, érzelmeinek zenei értelemben vett vizuális kifejezésére a színt tartja a legmegfelelőbb eszköznek, mint a legáltalánosabb tartalmú, legtárgyiatlanabb esztétikai minőséget.

Ez a törekvés teljesen szakít a festészet hagyományos szerepével, lényegében egy másik művészeti ág, a zene feladatait akarja betölteni. Felesleges bővebben fejtegetnünk, hogy ezen az úton ugyanolyan hibához jutunk el más vonatkozásban, mint azok a XIX. századbeli festők, akik a festészet eszközeivel irodalmi jellegű témákat akartak megjeleníteni. (Greuze). Akkor a festészet

elirodalmiasodott, most elzeneiesedett. Lényegében mind a két törekvés merénylet a festészet ellen.

5. A XX. század második évtizedének végéig kialakult az absztrakt festészet. Ezideig még ezt a folyamatot nem lehet egyértelműen csak negatív jelenségnek minősíteni, különösen akkor, ha a kubizmus és az expresszionizmus képviselőinek személyét és szándékait tekintjük. Negatív jelenség ugyan olyan értelemben, hogy a festők elfordulnak a társadalom és az ember problémáitól. Ez a passzivitás azonban, mint az előbbiekben láttuk, éppen a polgári társadalomtól való elidegenedésből ered és abból, hogy reménytelennek látták az ember jövőjét a kapitalista társadalom keretein belül. Művészetükkel nem akarták ezt a társadalmat szolgálni.

Pozitív vonásként foghatjuk fel, hogy törekvésük őszinte volt, a művészet határait akarták kiterjeszteni és inkább tragikus mozzanat, hogy miközben úgy vélték, teljesebb értékű művészetet hoznak létre, részproblémákon rágódtak. Viszont kétségtelen, hogy a részproblémák tisztázása terén kifejezett érdemük van, ez már a korabeli realista igényű művészeten lemérhető. És ugyancsak befolyásolták a modern iparművészet, formatervezés és építészet fejlődését is, amint a tapasztalat bizonyítja, nem előnytelenül [8].

Az absztrakt művészet további fejlődése egészen más értelmezést kíván. A Szovjetunió megalakulása után az ideológiai harc világviszonylatban megerősödik. Ebben a küzdelemben az absztrakt művészet az idealizmus oldalára áll.

Az absztrakt irányzatok ideológusai az absztrakt műveknek misztikus, „természetfeletti" tartalmat tulajdonítanak. Itt már nem formaproblémák tisztázásáról van szó többé, nem is a valóság által ébresztett érzelmek vizuális kifejezéséről, — Kandinszky értelmében —, hanem egy misztikus világkép megfogalmazásáról. (Fritz Winter: A Föld hajtóerői).

Lehet, hogy vannak olyan absztrakt festők is, akik bevallottan csak a színvariációk lehetőségeit kutatják, sok esetben utalnak erre a képcímek is (pl. Bissiére: okker és kék), vagy éppen valamely valóságtartalom kifejezését célozzák (Manessier: Éjszaka), mégis közvetve a reakció ideológiájának tesznek szolgálatot, amennyiben elterelik a figyelmet a művészet valódi feladatáról. És azt is megállapíthatjuk, hogy bár a színek variálása szinte kimeríthetetlen, az alapvető elvi problémák kb. az első világháború befejezéséig tisztázódtak.

A Szovjetunió és később a népi demokráciák megalakulása meggyőzően szemlélteti, hogy a kapitalizmus kultúrát elsorvasztó világa az ember társadalmi fejlődésében nem a végső állapot. A reménytelenség és passzivitás ma már nem menthető olyan értelemben, mint az első világháború előtt, amikor még a fejlődés távlatai bizonytalanok voltak, és a kapitalista életformával szembeni passzív magatartást is haladónak lehetett minősíteni. Különösen vonatkozik ez a művészekre, akiknek ősi örökségük, hogy kezüket a társadalom életének ütőerén tartsák és a fejlődést jelző minden mozgást művészetükkel, mint erre legérzékenyebb műszerrel kifejezzék.

Ugyanakkor helytelen lenne a művészeket az olyan kutatásban korlátozni, amely arra irányul, hogy a mély emberi tartalmat korszerűen, a legnagyobb hatóerővel fejezzék ki. Sőt örömmel kell venni minden olyan erőfeszítést, mely a korszerű művészi forma kialakítására irányul.

A korszerű művészi forma és az absztrakt művészet közé azonban nem tehetünk egyenlőségi jelt. Az absztrakt művészetet a formai elszegényedés jellemzi. Mint művészeti fejlődés: mellékvágány. A leszűkítés és nem a teljesség felé halad. Ha a múltban, főleg előzményeiben voltak is érdemei a formaproblémák tisztázása terén, ma éppen leszűkített formavilága teszi lehetővé jelentéstartalmának tág értelmezését, a ködösítést, misztika belemagyarázását, amit a reakciós ideológia saját céljára eszközként felhasználhat. Az absztrakt művészet ma feltétlenül negatív jelenség.

A szocializmus korának művészi realizmusa viszont csak úgy tölti be hivatását, ha bátran alkalmazza azokat a legkorszerűbb kifejezési eszközöket, amelyekkel meggyőző erővel tudja tolmácsolni és élményesíteni a ma igazságát. Nem vethet ki eszközei közül egyetlen formaelemet sem azon a címen, hogy az valamikor, mint részprobléma esetleg az absztrakt művészetben is szerepelt. Ehhez természetesen nincs szükség arra, hogy a festők absztrakt képeket fessenek, de szuverén módon kell bánniok minden olyan eszközzel, amire a tartalom kifejezése érdekében szükség lehet. A társadalmi valóság mozgását felismerő művész a tehetségéhez mérten mindig meg fogja találni a kifejezés legmegfelelőbb formáit és módszereit.

JEGYZETEK

[1] Cézanne mondja Monet-ról: „Monet csak szem, de jó isten, micsoda szem". (Hans Graber, Paul Cézanne).

[2] Monet, Pissaro, Sisley művei meggyőzően bizonyítják, hogy a színek elsősorban nem a tárgyak tulajdonságaként jelentkeznek (mint általában a korábbi festészetben), hanem egyrészt a tárgyak térértékét (valeur!) másrészt összhatásukkal a látvány hangulatát fejezik ki. Monet pl. a Roueni katedrálisról egész sorozat képet festett, a nap különböző szakaszaiban, hogy a fénynek a színekre gyakorolt módosító hatását tanulmányozza.

[3] *Posztimpresszionizmus* alatt azok a különféle áramlatok értendők, melyek az impresszionizmus tanulságait leszűrték, részben magukévá tették, de lényegében eltérnek az impresszionizmustól.

[4] Cézanne a képépítés klasszikus szilárdságát kereste, Van Gogh újra ki akarta fejezni az emberi tartalmat, Gauguin a széthullott képfelületet dekoratív egységgé alakította.

[5] Cézanne művészetével a kubizmus első korszaka, az ún. *prekubizmus* hozható kapcsolatba. A kubizmus ebben a szakaszában még nem csak megtartja a formák természetes összefüggését, de a szerkezetet és a plasztikát nagymértékben hangsúlyozza is.

[6] Leo Larguier fiatal francia író megemlékezéseire hivatkozva közli Hans Graber Cézanne-ról írt könyvében.

[7] *Fauves* (Vadak) a Henri Matisse körül 1905 tájt csoportosuló francia festők gúnyneve. Az elnevezés Luis Vauxcelles művészeti kritikustól származik és később hivatalosan is elfogadják.

[8] A legújabbkori épületek homlokzati kiképzése, a modern kisbútorok formai megoldása, a kárpitok színhatása, a belső építészet, a modern járművek és használati eszközök formái stb. erre a hatásra utalnak.

IRODALOM:

Guszev, Alkotás és világnézet (Realizmus és Modernizmus c. kötet) 1959.

Nedosivin, Művészet és társadalmi élet (Művészetelméleti tanulmányok Képzőműv. Alap Kiadó V.).

Borjev, A művészeti módszer természetéről (Realizmus és Modernizmus c. kötet).

Vanszlov, A szép problémája (1960).

Fischer, A valóság a modern művészetben. Valóság 1959. 2. sz.

Fischer, A művészet szerepéről. Valóság 1959. 4. sz.

Komlós János, Modernség és mesterség. Valóság 1959. 4. sz.
Koczogh Ákos, Muzikális korszakába lépett a festészet. Muzsika 1960. 5. sz.
Bóka László, Modernség, modernizmus, kritika. Élet és Irodalom 1959. 28. sz.
Kandinsky, Über das Geistige der Kunst. München 1912.
Hevesy Iván, Öt esztéta az absztrakt művészetről. Szabad Művészet 1949. 7—8. sz.
Genthon István, A posztimpresszionizmus. 1960.
Hans Graber, Paul Cézanne. Basel, 1942.
Németh Lajos, Képzőművészet 1919-től napjainkig. 1960.
Németh Lajos, Képzőművészet a XX. sz. elején. 1960.
Körner Éva, Picasso. 1959.

ВОЗНИКНОВЕНИЕ И ПОЛОЖЕНИЕ АБСТРАКТНОЙ ЖИВОПИСИ В ИСКУССТВЕ НАШЕГО ВРЕМЕНИ

Й. МАЙОР

В наши дни идут споры среди художников о роли абстрактного искусства в развитии изобразительных искусств. Некоторые из художников положительно оценивают абстрактное искусство. По их мнению оно обогащает средства художественного изображения, и даёт возможность более глубокому художественному изображению действительности.

Возникается вопрос, что действительно обогащение художественной формы и более глубокий подход к действительности характеризует ли абстрактное искусство?

Следуя за направлениями искусства XX века, указывающими посредственно или непосредственно на абстрактное искусство, можно установить, что для них характерна постепенная оторванность от действительности. Вследствие этой оторванности идейное содержание в живописи отодвигается на задний план и проблемы формы становятся первичными. Выдвижение на первый план проблем формы значило одновременно уменьшение данного вопроса. Это течение началось импрессионизмом и становится всё сильнее при приближении к абстрактной (абсолютной, non figurativ) живописи.

Абстрактная живопись сохраняет в сущности только цвет и ритм, как эстетическое качество самого общего значения, и отрицает каждый элемент формы, указывающий на действительность. Вследствие этого она имеет такой широкий смысл, что по сущности уже не говорит ничего, именно поэтому даёт возможность любому пониманию её содержания.

Абстрактное искусство возникло как надстройка капиталистического общества. Буржуазию не интересует художественное раскрытие общественной действительности, она поддерживает абстрактное искусство, ибо оно отводит внимание от истинной задачи искусства.

DIE ENTWICKLUNG DER ABSTRAKTEN MALEREI UND DEREN LAGE IN DER KUNST UNSERER ZEIT

Von

J. MAJOR

Über die Rolle, die die abstrakte Kunst in der Kunstentwicklung spielt, wird in den Kreisen der bildenden Künstler auch heute noch debattiert. Es gibt Künstler, die die abstrakte Kunst positiv bewerten. Ihrer Auffassung nach bereichert die abstrakte Kunst die Mittel des Ausdrucks und ermöglicht so die tiefere künstlerische Darstellung der Wirklichkeit.

Ob wohl tatsächlich Bereicherung der künstlerischen Form und tieferes Erfassen der Wirklichkeit die abstrakte Kunst charakterisieren?

Wenn man in der Kunst des XX. Jahrhunderts jene Richtungen verfolgt, die mittelbar oder unmittelbar auf die abstrakte Kunst hinzielen, kann man feststellen, daß diese Richtungen durch ihre sukzessive Loslösung von dem Boden der Wirklichkeit gekennzeichnet sind.

Dies geht in der Malkunst Hand in Hand mit dem Zurückdrängen des ideellen Gehalts und dem inden-Vordergrund-stellen der Formenprobleme. Das Vordringen der Formenprobleme bedeutet zugleich auch das Einengen des Problemenkreises. Dieser Prozeß beginnt mit dem Impresszionismus, und tritt markanter hervor, wenn wir uns der „non figurativen" (abstrakten, absoluten) Malerei nähern.

Die abstrakte Malerei hat im wesentlichen nur mehr die Farbe und den Rhytmus — als ästhetische Qualität allgemeiner Bedeutung — behalten, verleugnet aber alle solchen Elemente, die auf die konkrete Winklichtkeit hinweisen würden. Infolgedessen läßt sie sich so dehnbar deuten, daß sie eigentlich schon nichts mehr sagt. Eben deshalb gibt sie die Möglichkeit, jeden beliebigen Sinn hineinzudeuten.

Die abstrakte Kunst ist als Überbau der kapitalistischen Gesellschaft entstanden. Die Bourgeoisie, in deren Interesse es nicht steht, daß die gesellschaftliche Wirklichkeit künstlerisch dargestellt und so vor Augen gebracht werde, unterstützt die abstrakte Kunst, weil diese die Aufmerksamkeit von den wahren Aufgaben der Kunst ablenkt.

MAJOR Jenö jr.

Major Jenő: *Gyárrészlet* (45×50 cm tempera)

Buday Lajos: *Faluvége* (30×45 cm aquarell)

Major József

Művével szerepelt a székesfőváros tanitóművészeinek kiállitásán.

N.U.936.XII.15.

Major József

Pannónia-utcai fővárosi elemi iskola folyosóját freskószerű képekkel díszítette, hogy a történelmi múltat szemléltesse.

PH.932.VI.F.

Major József

* Nemzeti Szalon tavasi tárlatán szerepelt.

Új Magyarság 1942. VI. 11.

MDK

Major József, festö.

Loggia. Vizfestm.-tempera.

OMKT.-Műcsarnok. IV.Nemzeti Képzömüv. Kiáll. MP.1937. ápr.29.-jun.2o. Kat. 12.1.

MDK

Major József, festö

Duna. Vizf.

Alkotás Müvészház XXXVI.kiáll. Öszi tárlat. 1917.szept.
Kat.

MDK

Major József

Zsireshegyen, vf.

Szelnoki park, vf.

Őszi tárlat. N. Szal. 1942. okt.

Major József MDK

festő

Kiállitás
Uj Magyarság 1942. jun.11.

Major József

Január, paszt.

Margitsziget, vf.

Épül a híd, "

Alkotás művészház 59.kiáll. 1969. febr.

Major József MDK

Zsiroshegyen, vizf.
Szolnoki park, vizf.

Nemzeti Szalon 1942, okt.
Őszi tárlat

MDK

Major József

Május, temp.

Zsákolók, temp.

Erkély, vf.

Műterem 4.csop.kiáll. 1957. ápr.

MDK

Major József

Képzőművészet 1930. jan. 24.1.

Major József

MDK

Tavasz, vizf.

Műcsarnok 1938 Téli tárlat

Major József MDK

Loggia, vizf.tempera

Műcsarnok 1937 IV. Nemzeti Képzőm. Kiáll.

Major József
festő
V. Személynök u. 7.

MKSz 1947

MAJOR JÓZSEF

62. Tavasz, vízf. 100.
63. Május, vízf. 130.

Nemzeti Szalon
Tavaszi Szalon

1942

MAJOR JÓZSEF

104. Zsiroshegyen, vizf.
105. Szolnoki park, vizf.

Nemzeti Szalon
Őszi tárl. 1942. okt.

Major József

építőm.

1866

l. 116

Kiss Lajos: A nyüregházai szücsmesterséges szücsornamentika

Bp. 1929. 43. l.

~~[illegible]~~

nicht nur einer der erfolgreichsten Darsteller seiner Epoche, er war ihr
erwöhntes Kind, mit ihr verwachsen, in ihr wurzelnd, selber ein Stück
künstlerischer Beziehung einer ihrer bedeutendsten Repräsentanten, war
önlich eine der Säulen von Alt-Wien ...

— * —

Major József

festő

Műcs. kiáll. 1937 tól

Pipics 116 l.

1355. Ismeretlen

~~Atilla~~ Gúny-érme

Csaknem mellig,
~~[illegible]~~ ábrázolja a hunok
ja rövid, szemöldöke du
~~nyakának izmai duzzadta~~

Atillát,

Galvanoplasztik
4,3:3,5 cm.-- Lelt.sz.1
állitás kormánybiztosána
nuár 6-án.-- Értéke 3 K
rilis 23-án (195-912).

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

PEDAGÓGUSOK LAPJA
1967 MÁR 7.

Major József
1021

Major József képei a Fáklya-klubban

Messziről kell nézni ezeket a festményeket, a szabálytalan formákban feldobott színek így állnak össze sokatmondó képpé. Mintha jelképe lenne a távolság annak az útnak is, melyen eddig a kiállításig jutott el a művész.

Messziről indult ő is. Először egészen más »rajzot« tanított, földrajz-természetrajz szakos lévén. Ezekhez társult később harmadikul az igazi rajz. Szemlélet, művészi felfogás és technika tekintetében egyaránt nagy utat tett meg. Pályája kezdetén még a XIX. századi festészet tartotta fogva, majd Vaszary János iskolájába került, és szinte válság-szerűen szakadt el korábbi ideáljától. Nyugtalan makacssággal kezdte keresni a saját formáját, persze a korszerű stílusok

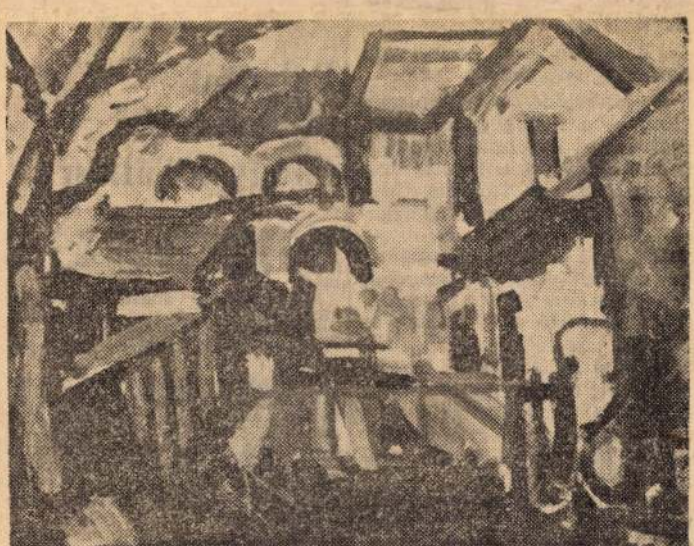

Pincék a hegyoldalban

körében, az expresszionizmus és konstruktivizmus egyéni egyeztetésével. Huszonhárom évet tanított az V. kerületi Szemere utcai iskolában, és csak nyaranta jutott ideje alkotó munkára, kísérletezésre. Az ötvenes évek elejétől esztendőről esztendőre felkeresi a nyári művésztelepeket; Sopron és Gyula, Nagymaros és Pécs, Balatonfüred és Dunaújváros művésztelepeinek rendre visszatérő kedves vendége. S amikor néhány évvel ezelőtt nyugdíjba ment, szinte szárnyakat kapott: pazarló bőséggel kerültek ki ecsetje alól az érdekesebbnél érdekesebb festmények, többnyire olajképek.

Erről a gazdag őszről tanúskodik a tárlat negyven képe. Hogy a termés kiállítássá állt össze, abban nagy része van a baráti segítségnek: a pedagógus képzőművészek budapesti stúdiójának vezetői ösztönözték, hogy önálló gyűjteménnyel lépjen a nyilvánosság elé. Ahogy maga vallja: »Kimozdítottak a medve-barlangból. A Fáklya-klubnak sokat köszönhetek.«

A megnyitó kivételesen népes közönsége és a napról napra megforduló látogatók bizonyíthatják, hogy érdemes volt kilépnie a műterem magányából. Művei egyéni, gazdag világot tárnak a néző elé. Major József képein a látvány mindig bonyolultan összetett. Tág szemhatárral fog át természetet, teret, szűk kivágásokkal alig-alig dolgozik. Ám képei mégsem keltik a dolgok zűrzavarának érzetét, mert a merész színekkel és határozottan meghúzott formákkal értelmet, rendet visz beléjük, de úgy, hogy izgató érdekességüket is megőrzik. Életkedv, öröm, fiatalság árad ezekből a képekből. Jó nézni őket, hogy színt kapjon tőlük a gyakran színtelennek látott világ.

F. A.

Nyári munkalehetőség a gyermeküdülőkben

A nyári gyermeküdültetést a SZOT gyermeküdülőiben az eddig szokásos öt csoport helyett hat csoportban fogják lebonyolítani. A csoportok időbeosztása a következő:

1. jún. 7 — jún. 20.
2. jún. 21 — júl. 4.
3. júl. 5 — júl. 18.
4. júl. 19 — aug. 1.
5. aug. 2 — aug. 15.
6. aug. 16 — aug. 29.

A SZOT Üdülési és Szanatóriumi Főigazgatósága ilyenképpen 26 000 gyermek üdültetését biztosítja. Ebben a munkában nyaranként eddig is ezernél több pedagógus vett részt. *A tizenöt év alatt kialakult törzsgárda kiegészítésére ez úton kéri azoknak a pedagógusoknak a jelentkezését, akik a nyár folyamán szívesen vennének részt a gyermeküdültetésben.*

Jelentkezni csak négy- vagy hathetes időtartamra lehet.

A Művelődésügyi Minisztérium — a Pedagógusok Szakszervezete központi vezetőségével, valamint a Szakszervezetek Országos Tanácsa Üdülési és Szanatóriumi Főigazgatóságával egyetértésben — 20 974/1956. III. sz. rendeletében *engedélyezte a pedagógusok jelentkezését — az osztályfőnök kivételével — azokra az üdülési csoportokra is, amelyek még az iskolai év befejezése előtt (ebben az évben június 7-én) kezdődnek, illetve a tanév-előkészítő értekezletek idején (augusztus 29-én) végződnek.*

Az üdülőhelyekre vonatkozó kérelmeket a főigazgatóság csak a lehetőségeken belül tudja teljesíteni. Fenntartja azt a jogot is, hogy egyes zsúfoltabb jelenkezési időpontok esetén más időpontot ajánl fel.

A díjazás a 122/1966. (13.) Mü. M. számú utasítás szerint a tanári vagy tanítói képesítéssel rendelkezőknek napi 45, a tanár- vagy tanítójelölteknek pedig napi 35 forint. A nevelőt beti egy fizetett szabadnap illeti meg. Az étkezésért napi 10 forint a térítés. A napidíjat 6 százalékos jövedelemadó terheli. Az oda- és visszautazás költségeit az üdülő megtéríti.

Fiú-üdülőbe csak férfi, leány-üdülőbe pedig csak nő nevelők kaphatnak beosztást.

A jelentkezésnek a következőket kell tartalmaznia: *név, életkor, képesítés, szaktárgyak, beosztás, munkahely, pontos levélcím, valamint a szakszervezeti bizottság, illetve a bizalmi és az iskolaigazgató javaslata.*

A jelentkezéseket ***március 15-ig*** kell beküldeni a következő címre: SZOT Üdülési és Szanatóriumi Főigazgatóság, Budapest, VI. Dózsa György út 84/b, Budapest 76. Postafiók 31.

KI TUD RÓLUK?

Keresem mindazokat a kollégákat, akik *1909-ben* szerezték meg tanítói oklevelüket Sárospatakon. Kérem, értesítsenek az elhalálozottakról is, közölve az elhalálozás helyét és idejét. *Boda József, Sopron, Gesztenyés út 2.*

Pályázat népművelési felügyelői állásra

A Siófoki Járási Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya pályázatot hirdet népművelési felügyelői állásra.

A betöltendő állást a 113/1961. Műm. M. (T. K. 34.) sz. utasításban előírt illetménnyel fizetjük.

Szolgálati lakást biztosítani nem tudunk.

A jelenkezők önéletrajzzal, a képzettséget igazoló iratokkal és a jelenlegi munkahely működési igazolásával felszerelt kérelmüket — a hirdetés megjelenésétől számított 8 napon belül — a Siófoki Járási Tanács V. B. Művelődésügyi Osztályának Vezetője — Siófok címre küldjék meg.

AZ ÉNEKTANÁR

Major József

A pedagógus képzőművészek kiállitásán a Páklya klubban részt vett Gál Dezső:Lányce csendélet /szürrealista kép/,Bazsó Márta :Kut az üveghegyen ,Illés Árpád, Ebergényi Amadil:Háló,Major József, Moletz Kasa Judit .

Rajztanitás 1975/4-32
Dr Maksay:Fővárosi Pedagógus Képzőművészek kiállitása

Major József.
képei is szerepelnek a Fáklya
Klubban csütörtök este megnyitó
kiállitáson.

Magyar Hirlap 1973/126 8 old.

Major József festő

A kiállításon bemutatta a „kámi-kulái"-jat.

Horváth Béla: Kiállítási jegyzetek.
MŰVÉSZET, 1973.január - 5.oldal

Major József

Csaportos kiállításon szerepelt új alkotásaival a fővárosi pedagógusművész, a Fáklya klubban.

-i- s: Kiállítások Salgótarjánban és Budapesten.
Pedagógusok Lapja, Budapest, 1973. máj. 25.

Major József, [ ]

Kiállít a fáklya klubban

—: Hír 8.

Népszabadság, Bn 1973. máj. 12.

Major József

Önarckép

Raptanitás 1973/6 32 old.

Major József 1

A művészet inkognitóban születik, s ez természetes is" – mondotta Balogh András. „Hogy ne maradjon inkognitóban, éppen ez a mi feladatunk, tanároké; ezt a célt szolgálják zsúfolt termekben azok az előadások, amilyen ez is, és amelyeken nagy érdeklődéssel mélyülünk el egy-egy mester munkásságába. Akikről gyakran műrészeti dokumentációnk nem is tud, s a lexikonban is hiába keresnénk nevüket, pedig igen jelentős élet-művük áll együtt. Ezt Major József diapozitívei-ből is látni fogjuk."

(–) Major József alkotóműhelyében.

Raptanitás 1973/6 32 old.

Major József

Cyklámen, gouache

Tengerpart, -"-

IV. Országos Akvarell Biennálé

Eger, 1974.

Major József

1

Művei szerepelnek a Fáklya

Zápsönnövény csoport Ziállitásán

Magyar Nemzet 1973 junius 1

u. old.

Major József

2

„Farsang" c. címe
aulitve

Magyar Nemzet 1973
junius 1
4. old.

Major József

Müve szere pel a fővárosi pedagógusok Fáklya klubjába n rendezett kiállitáson

Ma gyar Nemze t 1973 május 6

11.old.

Major József 1/a

Festményeit három alkotó periodusból is-
merjük meg. Először azokat a képeket lát-
hatjuk, melyek a motívum előtt készültek
a helyszínen. Heves temperamentummal
létrehozott expresszív alkotások ezek, fő-
leg a vörösberényi és a nagymarosi művész-
telep tájairól. A hazai festészetre jellemző látás-
mód, energikus előadás, bátor színezés jellemzi
őket, és erős szürítés, a téma lényeges elemének
hangsúlyozásával.

Major József alkotóműhelyében.

Raptanitás 1973/6 32 old.

Major József 2

Második csoportba azok a festmények tartoznak, melyeket alkotójuk a termeszetben látott elemekből komponált ugyan, de már nem a motívum helyszínén, hanem főleg emlékképek alapján, a műteremben. Ezek az első csoportnál még tételesebb, még dinamikusabb, még felfokozottabb, gyakran a „fiv" képszerkesztésre emlékeztető expresszivitással, konstruktiv is dekorativ kompoziciós hatások alkalmazásával.

(-) Major József alkotóműhelyében.

Rajztanitás 1973/6 32 old.

Major József. 3

Ezek a tömör, lényegre törő alkotások, melyeket a festői indulat gyakran az absztrakció határáig zodor, jellemzik az átmenetet Major József képeinek 3. csoportjához, az absztrakt művekhez. Major absztrakt művei különös ötvözete a képzelet és a valóságos élmények együtteseinek. Belső látás eredményei, ahol a gerendákra és darabokra, növényi strukturákra vagy vízekre emlékeztető kompozíciós elemek gyakran csodás kaprázatokká állnak össze, mintegy esszenciái annak is heves festői temperatúmának

(–) Major József alkotó műhelyében

Rajztanítás 1973/6 32 old

Major József 4

A fokozodó tetszést kiválló diabemutató e képekben érte el az előadás csúcspontjál. A látványnak a látomásig ívelő munkásságának ismertetése után Balogh András így bucsúzott: „Szeretnem ha azzal mennének haza kedves vendégeink, hogy a magyar művészet mégsem születik teljesen inkognitóban".

(–) Major József alkotóműhelyében.

Rajztanítás 1973/6 32 old.

MDK

Major József
Tavasz, vizf.

KMTárs. Téli térl. 1938.

MDK

Major József. festő.

Munkások ebédje. Vízfestm.

Műcs.-Tav. tárl. a Műcs.-ban. Hősök tere.

1952 máj. 10-jun. 4. Jegyz. 12. l.

Major József festő

az Építők Műszaki Klubjának

répzőművész tagja, művével szerepel

az Ipartere Kiállításán.

Magyar Nemzet

1969 május 16

– Napló –

Major József

Szerepel az Építők Műszaki Klubja
tárlatán az Ipartelepben

Mephisó 1969 V. 5

Major József

festőművész kiállitása. Bp, Fáklya Klub. - Ism: Szántó Gábor, Köznevelés, 1967.23.évf.5.sz.198.l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Irt. 1970.1.sz. 66-107. l./

92. l.

Major József

MDK

Énekpróba, akv.

Micsarnok 1961 Boldog gyermekévek kiáll.

Major József

A pedagógusok bajai művésztelepének évadzáró kiállitásán sikerrel szerepelt. 1961.

Domonkos Imre : A Pedagógus Szakszervezet nyári művésztelepeiről
Rajztanitás 1961. V. sz. 30.l.

Major József

A Stúdió tagja

A budapesti pedagógusok képzőművész stúdiója 1953-1963
Bev. Vajkai Aurél Bp. 1963.
Zs. o.

Major József

A Studió alapító tagja

A budapesti pedagógusok képzőművészeti stúdiója
1953-1963. Bev. Vajtai Aurél Bp. 1963.
29 o.

Major József

Séd patak
Olajfestmény
Repr.

A budapesti pedagógusok képzőművészi stúdiója
1953-1963. Bev. Vajkai Aurél Bp. 1963

MDK

Major József

Budapest, of.
Farkasrét, vf.
Alkony, vf.

Pedagógus szakszerv. I.képzőműv.kiáll. 1947.máj. 6. l.

Major József f. m.

tartata a Ped. Fáklya klubjában,

II. 17-én nyilik

Magyar Nemzet, 1967. II. 16. 4. o.

Major József
festő

M.D.K

A Mücsarnokban rendezett jubileumi
kiállításon részt vett.

Makkay László: Boldog gyermekévek
Művészet, 1961. szeptember — 40 l

Major József

MDK

Szerepelt a sproni nyári művésztelep termését bemutató kiállitáson.

"Viz mellett"

(h.i.):Termékeny nyár(Jegyzetek egy kiállitásról). KISALFÖLD 1963. szept. 1.

Major /József MDK

résztvett a Pedagógus Szakszervezet VII. kongre szusa tiszteletére rendezett kiállitáson.

Péter Imre: Pedagógus müvészek kongresszusi seregszemléje.
Köznevelés. 1963. Márc. 8.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Major József

MAGYAR NEMZET

1963 ÁPR - 6

A Hazafias Népfront XIV. kerületi bizottsága vasárnap délelőtt 11 órakor látogatást szervez Major József festőművész Népszínház utca 40. szám alatti műtermébe. Érdeklődőket szeretettel várnak.

maciai képviseletek tagjai.
Martin Ferenc nagykövet és

Major József

Festményeiből kiállitést rendeztek 1967-ben.

Szász Károly István: Major József kiállitása
Rajztanitás 1967. III 26.1.

Major József

"Táj" /repr/

Szász Károly István: Major József kiállitása
Rajztanitás 1967. III. 26.1.

Major József

Budapesti festő-rajztanár.
"Női portré" /repr/
a gyulai nyári művésztelep anyagából.

Rajztanitás 1963. IV. 13.1.

MDK

Major József

Énekpróba, akv.

Boldog gyermekévek ... kiáll. Mücs. 1961.

M.D.K

Major József
festő

Részt vett az Építők Rózsa Ferenc
otthonában rendezett tárlaton.

Nagy László: Pedagógus képzőművészek országos kiállítása
Művészet, 1965. szeptember – 45 lap.

Major József

MDK

Munkáspk ebédje, vizf.

Műcsarnok 1952 Tavaszi Tárlat

Major József festőművész.

Magyar Nemzet.
1948. XII. 21. 4. old.
(:Ripart.:)

Major Józsefné

Érden az esztétikai nevelés őre. Fáradhatatlan a képzőművészeti kultúra terjesztésében.

Losonci Miklós: Pest megye vajztanárai képzőművészetünk őrhelyén

Pest Megyei Hírlap, 1976. szept. 15.

Az uj sajtófőnök

A miniszterelnökség patinás palotájának földszintjén van az a hivatal, ahol nem is olyan régen még a munkapártot dicsőitő cikkek készültek jámbor és kormánypénzen kitartott vidéki lapok számára. Ennek a hivatalnak vezére, feje lett a napokban *Gellért* Oszkár, akivel vérbeli ujságiró és izmos tollu publicista került ebbe a komoly és felelősségteljes állásba. Ha valaha, ugy most van a legégetőbb szükség arra, hogy a miniszterelnökségi sajtóiroda hasznos és eredményes munkát fejtsen ki. A csehek, a szlávok, a románok, a szerbek, kik Magyarország földjét maguk közt szétosztani szeretnék, évek hosszu sora óta rendszeresen dolgoznak, hogy a külföldi sajtóban közzétett hirekkel, cikkekkel igazolják erre a csonkitási müveletre való történeti jogukat. Az ő sajtóirodáik francia és angol lapokban helyezték el hivatalból készült közleményeiket, a mienk pedig még csak el sem olvasta azokat, megelégedett a Kisbürgözdi Tárogatóval, amelybe megfelelő pausálé mellett minden vasárnapon el lehetett helyezni a mungókat magasztaló vezércikket.

A forradalom utáni Magyarországnak

KERNSTOK KÁROLY korrigál
Major rajza

RIPPL RÓNAI JÓZSEF korrigál
Major rajza

ilyen sajtóirodára nincs többé szüksége. Évtizedek mulasztásait kell helyrehozni és menteni, ami még menthető. A népköztársaság sajtóirodájának terénuma a Nyugat nagy sajtója, kis rongyos vidéki lapok helyett az egész müvelt világon olvasott ujságlepedők. Kitünő publicista és elsőrendü ujságiró kell ennek a nagy és nehéz munkának a megszervezésére és Gellért Oszkárban a népkormány végre megtalálta a maga emberét.

Az uj sajtófőnök budapesti ember és 1882-ben született. Nevét költeményei tették először ismertté, finom, ujhangu lirája a Nyugatban tünt fel és verskötetei (Az első stációnál, A deltánál, Ofélia térdein) népszerüsitették. A háboru előtt a Pesti Hirlap szerkesztőségének tagja lett, de legértékesebb ujságirói ténykedését a háboru alatt fejtette ki: ő irta azokat a magyarázó, következtető, sokszor agyoncenzurázott cikkeket a háboru napieseményeiről, amelyek a Pesti Hirlapot oly közkedveltté tették.

A háboru véget ért és Gellért Oszkár most a béke cikkeit irja. A leghatékonyabb pacifista munka most az övé, és egy rövid, de jól megfogalmazott távirata, mely az ententesajtóban visszhangra talál, többet ér és nagyobb jelentőségü lehet, mint az órákhosszat tartó diplomáciai tárgyalás. Zsurnalisztikai készsége, publicisztikai tudása, sokoldalu müveltsége kiválóan alkalmassá teszik

őt erre a fontos feladatra és az a körülmény, hogy a komoly politikai iróban egy vérbeli, gyengédérzésü és müvészi lirikus szive is dobog, csak növelik a munkájába vetett legteljesebb bizalmunkat.

Képzőművészeti szabadiskola

Egészen párisi mintára alapitotta két esztendeje *Kónyay* Elemér a képzőművészeti szabadiskolát. Az iskola a Julien-t követi, a tanitványok nincsenek korlátok közé szoritva, mindenki dolgozik ahogyan akar, s a kitünő mesterek csak mint korrektorok szerepelnek a műtermekben. Nemrégiben egy műbarátokból álló társaság vette át az iskolát és igazgatójául *Feiks* Jenőt, a kitünő festőt szerződtették. Ebből az alkalomból Major rajzaiból bemutajuk *Rippl Rónai* Józsefet, *Kernstok* Károlyt, *Vedres* Márkot, *Egri* Józsefet, *Tihanyi* Lajost, az iskola kitünő tanárait és néhány növendéket munkaközben.

VEDRES MARK

Major rajza

EGRY JÓZSEF

Major rajza

A Medgyaszay-Szinház második müsora

Első müsorával Budapest legfrissebb szinháza elfoglalta a maga méltó helyét a főváros müintézetei között. Három műfaj kamaraszinháza: ez a Medgyaszay-szinház. Egyfelvonásos vigjátékok és más prózai művek nagyszerü kis szinháza éppen ugy, mint ahogy egyfelvonás operettek előkelő kultuszát legfontosabb tervei közé sorozza és végül egyetlen hajléka Budapesten az intim karakterü kioperáknak.

A bemutatkozás meghozta a teljes elismerést. „A vándor" és „A patikus" uj hangot ütöttek meg a szinigazgatásban Vámos, aki bőkezüen mindjárt két operát is adott az első programmon, megnyerte a csatát. A szinháza elsőrangu kis operaháznak bizonyult, amelyben minden mértéket megbiró operacegyüttes és kiváló dirigens vezetése alatt a főváros egyik legnivósabb kis orchestere működik. „Incidens az Ingeborg-hangversenyen" cimü Szomory-darabja az irodalom eseménye volt, „Háztüznéző" cimü operettje pedig Reinitz Bélát a magyar operett-muzsika klasszikusának jelölte.

Egy tanitvány
Major rajza

Ezen a csapáson halad tovább a tiszta és szép célokért dolgozó vezetés. A második műsor is megtartja az elsőnek beosztását, amely nyilván állandó fog maradni: egy operácska, egy prózai darab, egy operett és ezek között három gondosan válogatott magánszám.

Hogy az uj műsorban melyik az opera és melyik az operett a két zenés darab közül, bajos megosztályozni. Mindakettő igényt tarthat arra, hogy az operett átlagos fokánál előkelőbb zenei mértékkel mérjék.

Itt van egy *Offenbach*-egyfelvonásos, az „Un mari devant la porte" cimü darab, amit zseniális komponistája maga kis vigoperának minősitett. Vámos hosszu kutatás után akadt rá az operettirodalom e ragyogó kis ékszerére. Olyat keresett Offenbach művei között, amely teljes sikerrel biztasson, de ne legyen nagyon ismert. Ez a darab mindakét követelménynek megfelel. *Harsányi* Zsolt, a klasszikus zenés darabok leghivebb érzékü tolmácsa, forditotta le és a „Kivül tágasabb" cimet adta neki. Roppant kedves kis darab; arról van benne szó, hogy egy lakodalmas házba a kéményen keresztül szökik be egy komponista, akit egy féltékeny férj üldöz. A menekvő éppen a menyecske szobájába kerül, aki kénytelen kizárni a nászéjszakán az urát, amig az ismeretlen vendéget el nem távolitja. A menyecskét *Kruyswick* Annie énekli, barátnőjét *Flittner* Rózsi, a kéményen át becseppent komponistát felváltva *Járay* és *Szenes* Ákos. Van még egy szerep, a férjé, aki folyton beszél és énekel, de az egész darab folyamán láthatatlan. Ezt önfeláldozóan *Palotay* Árpád személyesiti.

A másik zenés darab muzsikáját *Nádor* Mihály komponálta, szövegét pedig nem kisebb ember irta, mint maga *France* Anatole. Kiki emlékezhetik még arra a pompás kis egyfelvonásosra, amit az Andrássy-uton játszott *Medgyaszay* Vilma. Ez volt a cime: „A néma asszony, vagy története ama férfiunak, aki néma asszonyt veve feleségül". Középkori miliőben mondódott el benne az a história.

TIHANYI LAJOS
Major rajza

NÖVENDÉKEK
Major rajza

hogy a birónak nagyon szép, de néma felesége volt. Nagynehezen meggyógyittatta felcserekkel, de ekkor aztán annyit beszélt az asszony, hogy a biró kénytelen volt sajátmagát megsiketittetni. *Gábor* Andor ültette át magyarra a darabot szenzációs középkori nyelven, ugyancsak ő formálta most librettóvá Nádor számára. Ez sem operett egyszerüen, hanem bőven megüti a vigoperai mértéket. Amennyiben a zenei részek között próza is van néhol, ott erre a darab viccének van szüksége. A szavát nyert néma asszony annyit beszél, hogy ez csak prózában jár kellő hatással, zenésen elvesztené a hatása ja[illegible]arészét. A cimszerepet a zenés formá[illegible]an is *Medgyaszay* Vilma játssza, ő [illegible]gja sikerre vinni a pompás kis munká[illegible] ami kétségkivül maradandó nyomot f[illegible] hagyni az eredeti magyar opera-kom[illegible]nálás történetében.

A próz[illegible] részt *Lakatos* László kitünő neve képv[illegible]eli. Nagyon érdekes Napoleon-darab[illegible] irt: „A császár partra szállt" a cime. A [illegible]écsi kongresszus idején játszik, amely[illegible]bájos empire-korszaknak Lakatos kitün[illegible]ő buvára és tudósa, de kitünő költője is. Bécsben játszik az uj Lakatos-darab, N[illegible]apoleon maga nem szerepel benne, de hatalmas alakjának árnyéka érzik azon a finom udvari szerelmi történeten, amelynek Metternich és egy szépséges bécsi grófné a hősei. A grófné *Medgyaszay* Vilma játssza, diplomata férjét *Bársony* István, egy Napoleon-rajongó udvari futárt pedig *Ihász* személyesit. Metternich alakitója külön szenzáció: a szerep eljátszására Vámos Árpád a Nemzeti Színház engedelmével *Iványi* Jenőt szerződtette.

Mindehez három magánszám, amelyekről nem kell többet mondani, mint felsorolni a neveket: *Medgyaszay* Vilma, *Vidor* Ferike, *Nyáray* Antal.

A héten már megtartják a bemutatót. Külön szinházi öröme ez a nemes irodalom és muzsika minden barátjának. Vámos Árpád előkelő szándékai minden elismerést megérdemelnek.

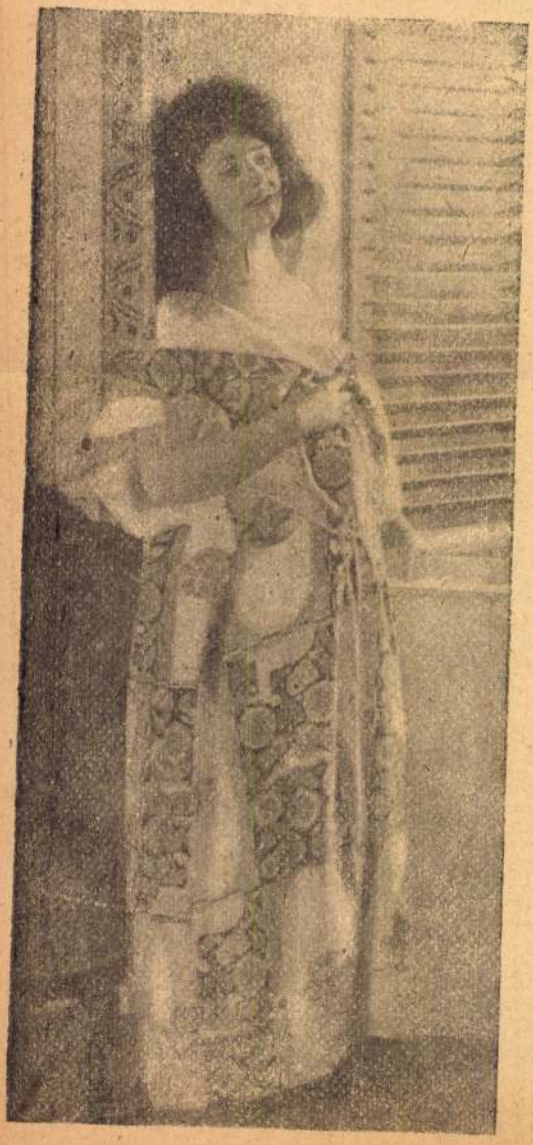

HARASZTHY MICI
Apolló-Kabaré *Papp felv.*

A NAP. *Huszár* Károly egyike a legkésőbben kelő embereknek Pesten. Nem csoda, hiszen rendes szokásai közé tartozik, hogy előadás után társaságba megy, vagy társaságot fogad lakásán. A minap is délre járt már az idő, amikor Pufi ébredezni kezdett.

— Istenem, de jó, hogy embernek teremtetted a férjemet! — sóhajtott Pufiné. — Ha ő lenne a nap, örök sötétség borulna a világra. Sose tudna — *felkelni.*

***

KÜLFÖLD. *Rózsahegyi* Kálmánnak sürgős beszélnivalója akadt egy nagy bank direktorával, felkereste tehát a hivatalában.

— Itt van a direktor ur? — kérdezte Rózsahegyi a hivatalsegédtől.

— Nincs itt, kérem. Elutazott külföldre.

mi végzünk! (Egykori följegyzésből.)

— *Villamoson?* — sóhajtott Rózsahegyi és fájdalmasan gondolt a mindinkább közeledő demarkációs vonalakra.

MAJOR JUDIT keramikus

Fiatal tehetségek a művelődési házban

A Május 1 Művelődési Házban *Major Judit* keramikus „Versek" című tárlatával új képzőművészeti sorozat indult, amelynek célja a régióban élő és alkotó kevéssé ismert képzőművészek bemutatása. Az Iparművészeti Főiskolát majd Pécsett mesteriskolát végzett Major Judit keramikus grafikával, festészettel, fotózással, irodalommal is foglalkozik.

A bemutatott képversei, versképei egy kísérlet eredményei. A gondolat szavakban és képekben együtt jelenik meg a kiállított 18 grafikán. Ahogy ő mondja, engedelmeskedik a kényszernek, hogy a kifejezési módok lehetséges kombinációival mutassa meg az élet teljességét. A fiatal képzőművész Szegedről indult, ma – szintén keramikus férjével és két kisgyerekével – Budapesten él, de az év jelentős részét palkonyai házában tölti, ott dolgozik. Ez az első ilyen jellegű kiállítása, kíváncsi a reakciókra, amik választ adhatnak útkeresésére.

A tárlatot a Villány melletti Palkonya polgármesterasszonya, a fotós és művészetbarát Becker Leonóra – Colin Foster szobrászművész felesége – nyitott meg, egy hónapon keresztül látogatható.

A sorozat következő képzőművésze *Majorné Lázár Éva* lesz, aki július 6-tól mutatja be festményeit a komlói közönségnek.

D. G.

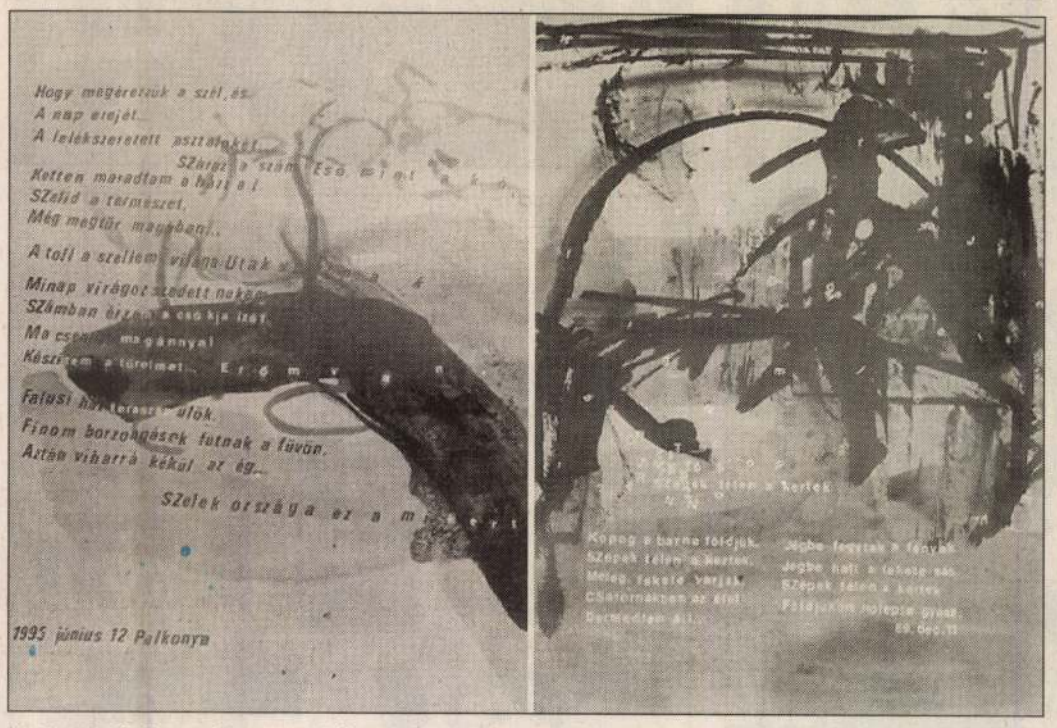

Major Judit keramikus munkái

REPRODUKCIÓ: LÖFFLER GÁBOR

1996. jún. 11. Dunántúli Napló

1996

TASI
ÉS
ALTERNATÍV KÖZGAZDASÁG
GIMNÁZIUM

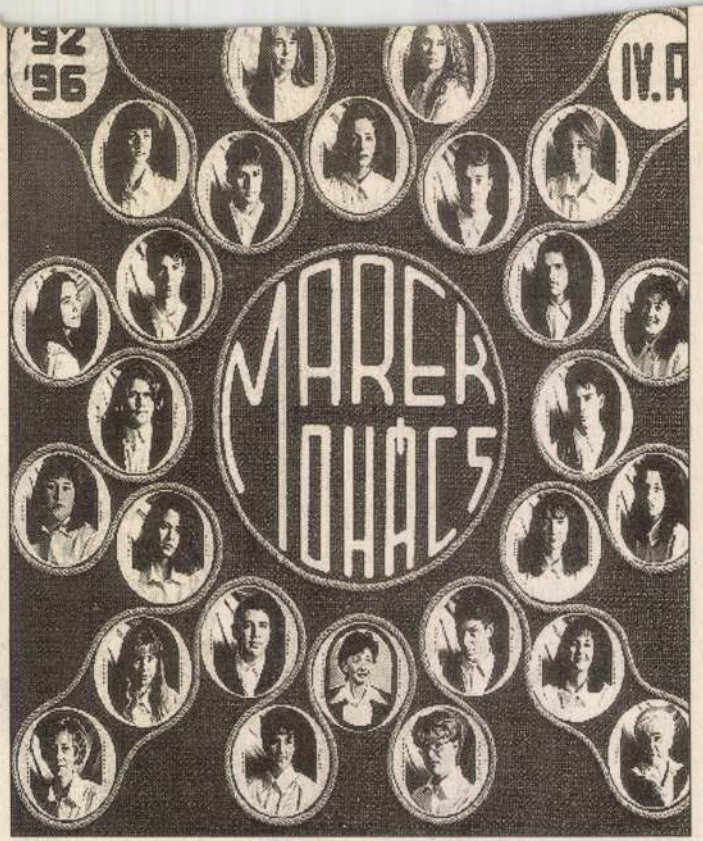
'92
'96
IV.A
MAREK
JÓZSEF

Major Judit, [építész]

„Egyetemisták a fővárosért —" — pályázaton díjat nyert.

— : Díjkiosztás 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. márc. 14.

Major Judit, iparművészet

L. Domanovszky É

Torday Aliz: Iparművészet a Vigadóban 2.
Esti Hírlap, Bp. 1980. máj. 10.

Major Judit

díjazott munkáit említi /képpel/ Komor Vilma az "Egyetemisták a fővárosért" c. diplomaterv-pályázatról írt cikkében.

Budapest, 1974. 8.sz. 12-14.l.

Major József

Szerepel az Építők Műszaki Kenbja
Liáni társán

Magyar Nemzet 1969 V. 16.

MAJOR Judit

Kiállítók:

Balázs Péter
Beöthy Balázs
Böszörményi István
Kuti László
Major Judit
Nyári Zsolt
Somody Péter
Tábori Katalin
Viszoczki Mária

Tisztelettel meghívjuk

Pé
Képzőművészeti
Mesteriskola

1992. május 23-án
18 órakor nyíló
kiállítására,
a Parti Galériába
(Pécs, Káptalan u. 4.).

Sváby Lajos
festőművész,
a Magyar Képzőművészeti
Főiskola rektora

Horányi Özs
a JPTE TK Bölc
tudományi kará
dékánja

dr. Kurucsai Csaba
a Baranya Megyei Közgyűlés
alelnöke

Major Kálmán
festő

M.DK.

A Magyar Nemzeti Bank kultúr
Sermében volt kiállítása. – „Világ-
kiállítás 1958" (repro)

—:—

Művészet, 1963. július – 47 kap

Major Kálmán I.

A Magyar Nemzeti Bank képzőművészeti csoportjának kiállításán festményével szerepelt.

Forint. Magyar Nemzeti Bank dolg. lapja 1951. júl. 1.

MDK .

Major Kálmán

Kritika

Müvészet 1966 szept.

Major Kaiman

Kritika

Nivéaxet 1965 accept.

M.D.K.

Major Kálmán
festő

Kiállítás'an külföldi utazások élmenyei láthatók.
„Notre Dame II." (repro)

Fábri Erwin: Idegen tájak, magyar ecsettel.
Művészet, 1966. szeptember - 47 lap.

1

Major Kálmán

csoportkiállításon vett részt a párizsi Galeries Raymond Duncan-ban f. „Revue moderne des Arts et de la Vie" élismeréssel emlékezett meg az együttesről.

„Művészet" Budapest, folyóirat, 1968. febr.

2. sz. 48 l.

Major Kálmán

Külön is foglalkozott a mester műveivel, kiemelve nagy összefoglalásokra törekvő kolorizmusát és könnyed vonalvezetését.

"Művészet" folyóirat, Budapest, 1968. febr.

2. p.

48 f.

Major Kálmán

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ESTI HÍRLAP

1970 SEP 26

☐ MAJOR KÁLMÁN festőművész, akinek legutóbb három évvel ezelőtt volt önálló kiállítása Párizsban, most ismét szerepelt a párizsi Raymond Duncan galériában, a „Salon de Septembre 1970" című tárlaton.

Major Máté

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR HÍRLAP

HUSZONÖT FRANCIA MŰVÉSZ mintegy hatvan alkotását mutatják be azon a faliszőnyeg-kiállításon, amelyet pénteken nyitott meg a Műcsarnokban dr. Major Máté akadémikus. Az ünnepi alkalommal jelen volt Raymond Gastambide, Franciaország budapesti nagykövete is.

Major Tálmán
festő

A párizsi Galerie Raymond
Duncan-ban őszi kiállítása
volt Major Tálmánnak

———:———

Művészet, 1971. január - 20 lap.

Major Kálmán
fa tömüvén

műveitől kiállítást rendeztek a miskolci Műegyetemen.

Énakmagyarország 1968 jún. 2

Major Kálmán, festő

MDK

Szerepel a párizsi Raymond Duncan galériában, a „Salon de Septembre 1970" c. tárlaton.

—: □ Major Kálmán . . . 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. szept. 26.

MDK

Major Kálmán, festő

Sikere volt a Galerie Raymond Duncanban megrendezett csoport-kiállításon. (V. ö.: La Revue Moderne des Arts et de la Vie ismertetését.)

—: Magyar festő Párizsban

2

ESTI HIRLAP Bp. 1968. márc. 16.

MDK

Major Kálmán, festő

Miskolcon nyílt meg tárlata.
Külföldi utazásainak élményeit
idéri fel 16 vásznán.

— : Hír 8

EST! HIRLAP Bp. 1968 ... 10.

MAJOR Kamil fotó, grafikus

91 6. 23

Új Művészet

LJ MJv6529f

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

1979. JÚN. 9.
Major Kálmán

— **MAJOR** Kálmán festőművész képeiből rendeznek kiállítást a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem II. emeleti kiállítási termében. A tárlatot június 5-én, szerdán délután 4 órakor dr. Bocsánczy János rektorhelyettes nyitja meg.

1021

gül pedig:
„Özvegy Jáfet".

Major Kálmán

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1968 JUN 10

ESTI HÍRLAP

MAJOR KÁLMÁN FESTŐMŰVÉSZ kiállítását nagy sikerrel rendezték meg a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen. A művész külföldi utazásainak élményeit feldolgozó 16 vásznát állította ki: a bolgár Aranyhomok és a londoni Temze, a Szajna és Kairó, zürichi táj és — a Lánchíd szerepel, a többi között, színgazdag, egyéni feldolgozású kompozícióin. A kiállítás június 15-ig tart nyitva.

veszteséget szenvedett, hogy *ezen az estén teljesen alárendelt szerepet játszott* a végig frissen, ötletesen rendkívülien nagy játékkedvvel játszó hazaiakkal szemben.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Major Kálmán

TEXTILMUNKÁS

1922 MÁJ

1021

ÉLJEN MÁJUS 1.

(Major Kálmán grafikája)

Hír... a világ minden részéről

A bombayi textilmunkások sztrájkja. Bombayban febru-
ir 28 óta 200 000 textilmunkás sztrájkol. A sztrájkolók köve-
elik, hogy munkáltatóik azonnal fizessék meg részükre az
1964. évi prémiumokat és hogy álljanak el a munkabérek
leszállítására vonatkozó szándékuktól. A dolgozók azt is kö-
vetelték, hogy a kormányzat vegye át azon textilgyárak veze-
tését, amelyeket tulajdonosaik lezártak.

Spanyolország. A bilbaoi „HILADOS Y TEJIDOS LA CONCHITA" textilüzem dolgozói 1966. januárjában 12 napos sztrájkot tartottak, melynek célja béremelés és a kollektív szerződés aláírása volt, és amelyet a munkaadók minduntalan elhalasztottak, hogy ezáltal ignorálják a dolgozók, különösen pedig az asszonyok követeléseit. A sztrájk csak akkor ért vé-get, amikor a vállalkozók kötelezték magukat arra, hogy az új kollektív szerződést a lehető legrövidebb időn belül meg-kötik.

Svájc. A Szövetségi Tanács elhatározta, hogy 1966. február 1-én életbe lép a munkatörvény, amely a munkahetet 46 órá-ra csökkenti és évente 2 hét kötelező szabadságot vezet be.

Szovjetunió. Az engelszki nagy szintetikus műrostkom-binát széleskörű kutatómunkát végzett a termelési tartalékok-kal kapcsolatban. Ezen munka alapján a kapronszál gyártás-technikájának, lényeges megjavításába kezdtek, egyes eljárá-sokat, mint pl. a mosást, a harmadik sodrást és a legombolyí-tást elhagyják és így a gyártási költségek a kapronnál ton-nánként 350—370 rubellel csökkennek.

A vállalatoknál dolgozó kollektívák kötelezték magukat arra, hogy minden előállított tonna kapronnál és acetatse-lyemnél 3—7 kg-mal csökkentik a nyersanyagfelhasználást, ami által a kombinát évente 600 000 rubelt takarít meg.

A világ szintetikus szál- és anyagtermelése és fogyasztása. A Hoechst Farbwerke eladási vezetője egy sajtóértekezleten közölte, hogy szakmai körökben világviszonylatban a szintéti-kus szál-termelés megkétszereződése várható 1970-ig.

Belgiumban a textilmunkások szakszervezeti központja sztrájkot szervezett, amelynek célja a tömeges elbocsátások megakadályozása és magasabb munkabérek kivívása. A szak-szervezeti vezetők különösen az iparban dolgozó nők számára [illegible] Ismeretes, hogy Belgium-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MŰVÉSZET
Major Kálmán
1966 SZEP

Idegen tájak, magyar ecsettel

Talán a látott, s meghódított szépségek átadásának, élményszerű, friss közlésének vágya jellemzi leginkább Major Kálmán festőművész kiállítását.

Az utazások — mint Major Kálmáné Franciaországban, Jugoszláviában, Csehszlovákiában, Belgiumban — minden utazóban nyomot hagynak; a festő ecsetje segítségével azonban az elfutó benyomások alakot öltenek, így öröme kettős: megoszthatja velünk.

Major Kálmán legutóbbi kiállítása óta — képei révén — egyre inkább kitapintható: milyen iskolán nevelkedett, s hogy használta fel ez iskola legjobb hagyományait egy mai látásmód kifejlesztésére. Az impresszionizmusra gondolunk nála s arra, hogy vannak még kései kiaknázható tartalékai.

Anélkül, hogy Major Kálmánt mostan be vánnám skatulyázni egy stílus feltétlen övetői közé, — az impresszionizmus hatá-át érzem ki képeiből. A teljes valóság (tehát természettudományi értelemben vett objek-ív valóságnak és a szubjektív látásának együt-es valóság) ábrázolása legalább annyira, sőt sokkal inkább megfelel a realizmusnak, mint némely, sokáig annak nevezett irányzat.

Az említett stílus hatása azonban korszerű nódon érvényesül Major Kálmánnál: így kétségkívül csak a mai ember láthatja a világot, mert maga ez a világ is mai. A Szent Mihály útja Adyra a század elején még az úton röpködő tréfás faleveleivel hatott, kánikulában, amikor egy percre beszökött az ősz. Ugyanez a Boulevard Saint Michel a ma festőjére már éjszakai forgalmával, neonfényeivel is hat, sőt mi több, ezek sűrített esztétikai hatásával, különös önálló szépségtényezővé „előlépett", összefolyó gépkocsifénysávjaival és fényfoltjaival. Mindaz, ami a korábbi impresszionizmusban még viszonylag statikus volt, a ma embere, a ma festője kezében már mozgásba jön. Így is lehet modern, ugyanakkor sokak számára érthető, mint Major Kálmán képei.

Mit mondhatnék még róla? Talán derűjét, őszinte líráját emelném még ki, s ha egy festőnek lehet a jövőre nézve valamire felhívni a figyelmét, ennyit: azt hiszem tehetségéből nagyobbszabású kompozíciókra is futja.

Fábri Ervin

művészinek?) csak mérsékelten [illegible]
Pedig az utóbbi években mind a közönség, mind művészeink részére adódtak jó példák. Hiszen köztudott a skandináv formaművészet magas foka, az olasz bútor, a francia háztartási berendezések, az angol szerszámgépek kiképzésének színvonala, hogy csak azokat említsem, amelyeket Budapesten is látni lehetett. Nem beszélve a nagyszámú folyóiratról, amelyek hónapról hónapra bemutatják a legújabb eredményeket.

Konecsni mester két tanítványa alapos felkészültségről tesz tanúságot: erre szükség is van, ha kerülni akarják a neves külföldi elődök epigonjának szerepét, az anyag mélyére kell hatolniuk. S ezt dicséretes szorgalommal meg is teszik. Az olyan műfajban, ahol naponta sok ezer alkotás születik, nagy művészi alkotóerő szükséges. S a két fiatal művész — egyelőre még alakuló egyénisége — máris elhatárolja alkotásaikat.

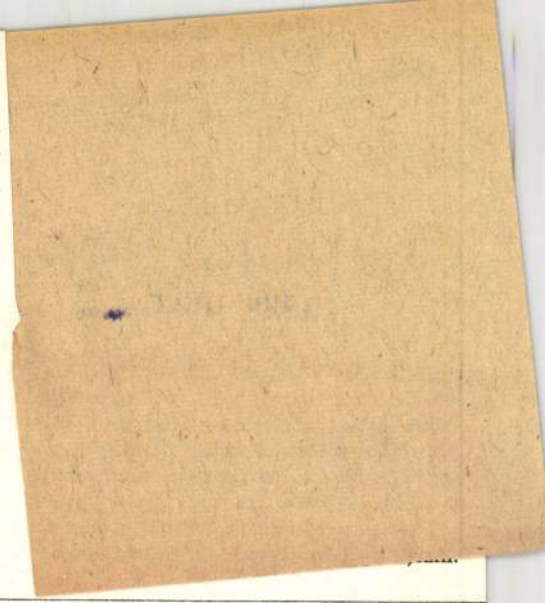

MŰVÉSZET

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

ARADI NÓRA, D. FEHÉR ZSUZSA, ÉK SÁNDOR, FARKAS ZOLTÁN, GÁBR

Kiadja a Lapkiadó Vállalat. Budapest, VII., Lenin körút 9—11. Telefon: 221-285. Felelős kiadó

Felelős szerkesztő: POGÁNY Ö. GÁBOR * Szerkesztő: SOLYMÁR ISTVÁN * M

A szerkesztőség címe: Budapest, V., Szent István tér 15. Telefon:

66.2458 Athenaeum Nyomda, Budapest. Felelős vezető: Soproni Béla igazgató. A képanyag mél

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál (Bp., V., József ná

Előfizetési díj ¼ évre 30,— Ft. Csekkszámlaszám: egyéni: 61 280, közi

INDEX 25602

1021

Régi magyar iskolavárosok

PÁPA

„Az igazi iskola túllép a saját kerítésén.
Szavát messze vidékeken
is meghallják"
(Móricz)

Pápa szavát én Pestig hallottam. Egy — azóta, fájdalom meghalt — festőművész tárlatán sejtettem meg először, milyen életre szóló élmény lehet az, ha valaki Pápán volt diák.

A Rákóczi úti Fényes Adolf kiállító terem több érdeklődőt talán még sohasem fogadott, mint azon a megnyitón. Lőrincze Lajost a nyelvészt láttam a megjelentek között, Rab Zsuzsa műfordítót, Illés Jenő dramaturgot, Major Judit iparművészt — és pillanatokon belül megtudtam, hogy ők, akárcsak a megjelentek zöme a kiállító művész diáktársai voltak Pápán. Mint ahogy utóbb hallottam a Bakony peremén épült város iskolái nevelték Babics Antal orvos egyetemi tanárt, és Beke Manó professzort is, Csoóri Sándor és Nagy László költészetén nyilván nyomot hagyott a pápai diákévek alakító varázsa, Szabó Csilla zongoraművésznő itt ismerte meg a muzsikálás szépségét és Pap Éva báját és tehetségét előbb ismerték a pápai diákkorzón, mint a fővárosi filmgyárak stúdióiban.

Pápa, jóllehet büszkén emlékszik történelmének olyan nagy eseményeire, mint amilyen Petőfinek és Jókainak pápai tartózkodása volt — nem szorul arra, hogy a messzi múltba nézzen vissza, ha érveket, tényeket keres, híre, neve igazolásához.

Iskola és törvény

Mégsem árt, ha csak néhány sebtiben összegereblyézett adattal emlékeztetjük önmagunkat, milyen távoli századokba nyúlik vissza Pápa művelődési intézményeinek története.

A nevezetes pápai főiskola magva már az 1531. esztendőben megvolt. Már 1577-ben nyomdával dicsekedhettek e város lakói — a heidelbergi káték első magyar kiadása, továbbá a hercegszőllősi zsinat határozatainak magyar és latin nyelvű szövege került ki sajtójuk alól abban az évben.

Csaknem egy évszázada, 1874-ben alakult meg náluk az Ismeretterjesztő Társulat, mely egy régi följegyzés szerint „... kizárólag az ismeretek terjesztését, a tudomány népszerűsítését tette feladatává s e feladatot népszerű felolvasások, majd népkönyvtár felállításával iparkodott megoldani ..."

Közművelődési egyesületeik között jelentős szerepe volt a kaszinónak is. Az még 1834-ben alakult. Példásan támogatott minden művelődési törekvést. Adakozott a pesti és a bécsi műkiállítási társaság fönntartására; csaknem 300 forintot gyűjtött a pesti Nemzeti Színházra; támogatta a pesti testgyakorló intézetet, Rózsavölgyi Márk Magyar nóták című művét hálából a Pápai Kaszinónak ajánlotta.

Vajon sejtik-e a mai diákok, hogyan élt valaha Pápán a tanuló ifjúság?! Mert a lőporfüstös régi századokban zord, katonás életrend uralkodott az iskolában is. Hajnali három kor már ébresztőt csengettek. Egy órával később iskolai könyörgésen vett részt mindenki. Még az 1800-as évek elején érvényben volt iskolai törvények is azt mondták: „A reggeli oskola télen hét órakor, nyáron hat órakor kezdődik, a délesti pedig télen egy órakor, nyáron két órakor. Az egész napi tanításra egyébkor hat óra, a rövid téli hónapokon pedig legalább öt-öt óra fordíttassék."

A keményhangú iskolai törvények sem vehették elejét teljességgel, hogy a legénykorba lépett diákok ne látogassák a közeli Somló hegy vigalmat kínáló borospincéit, ne sodródjanak oda a céhmulatságok résztvevői közé, ne dalolják végig disznótorok idején a sétányokat:

Söprik a vápai utcát ...

Az ország kosztosai

Ahol annyi fiatal él, mint Pápán, ott sohasem csöndesül el a jókedv. Ebben a barokk épületegyüttesekkel ékes városkában ma 8 általános iskola 4000 növendéke és 4 középiskola mintegy 1800 diákja gondoskodik erről. A gimnáziumok 30 kilométeres sugarú, a közgazdasági szakközépiskola és a mezőgazdasági technikum fél megyényi körből vonzzák a tanulókat. Nem véletlen, hogy az Ó-kollégium a város egyik legbecsesebb épülete. Pápa századok óta szíves vendéglátója a tudást áhító diákságnak. Napjainkban is 320 férőhely várja a falu fiait (ezenkívül elkelne még egy 200 személyes kollégium is) kosztosdiákot is fogadnak jónéhányan, ha nem is annyian, mint a korábbi időkben, midőn a szeptemberi csengetéskor az utcán is megszólították az apróbbacska nebulók szülőit: „Csak nem kosztra-kvártélyra volna szüksége a fiúcskának?"

A szállásadók ma már kevés diákra főznek — kivéve a rokongyermekeket — a legtöbb kosztos az olcsó menzát veszi igénybe. A fűtés nélküli hónapokban magánhelyen 150 forintot kérnek egy tanulótól. Többnyire két ilyen lakót helyeznek el egy szobában. A fűtési idény kezdetétől fejenként havi 50 forint tüzelőpénzt is kérnek a vendéglátók. Egyébként oly sűrűn közlekedő autóbuszjáratok kötik össze Pápát a környező falvakkal, hogy végszükségben 30—40 kilométerről is bejárhat az, aki nem jutott kollégiumi elhelyezéshez vagy sokallja a magánszállás költségeit. (Többen hunyorítva, bizalmasan megsúgták nekem: „Jó ideig a közlekedésügyi miniszter volt a képviselőnk, hát egy kicsit a kedvünkben járt ..." Kedvükben járt vagy nem — ma jószerivel minden kisvárosnak van olyan buszközlekedése, mint Pápának.)

— Tehát mire büszkék? — kérdeztem valakitől, mert az már vagy egy órája bűvészkedett a helyi fények és árnyak harmóniájának megteremtésével.

— Büszkék? — húzta az időt. — Hát a mi büszkeségünk az olyan tatarozott büszkeség. Hogy magyarázhatnám azt meg?

Másutt és másvalakitől mégis csak választ hallottam a kérdésre.

Büszkeség — tatarozva

Iskolaépületet a harmincas evek óta nem kapott Pápa. Viszont tekintélyes összegeket fordítottak az elmúlt tíz évben az iskolák fölújítására. Nagyjából 10 millió forintot. Sikerült a meglevő épületeket

KÖZNEVELÉS
Magyar Hírlető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-391

Heitler László (Pápa) linómetszete

kívül-belül otthonossá tenniök. Már alig egy-két helyen van hátra a padlócsere.

Figyelemre méltó szintet ért el az audió-vizuális eszközökkel való ellátottságuk. Valamennyi pápai iskolának van már tv-je, magnója, rádiója, lemezjátszója, diavetítője. Lényegében kicserélték az elmúlt évtizedben az iskolák bútorzatát.

Kevés város pedagógusai mondhatják el azt, amit a pápaiak: már 1948-ban önálló kultúrotthonuk volt — ha mégoly szerény is.

Ez a serény tatarozó igyekezet, sajnos nem terjed ki az egész városra. Sajnálnivalóan sok Pápán az elhanyagolt külsejű épület, még azok sorában is, melyeken tábla közli az érdeklődőkkel, hogy műemlék-jellegűek. A Dunántúl más városaihoz, mérten feltűnő, hogy Pápán milyen kevés új lakás épült az elmúlt húsz évben. Ez érezteti hatását a pedagógusok lakáskörülményein. Noha most építenek kölcsönnel 12 tanár-tanító családnak otthont, még legalább 20 lakásra volna szükség ahhoz, hogy a pápai oktatók lakáshelyzetét elfogadhatónak mondjuk. Csak egy példa az ilyen természetű gondokból: van olyan tanítónő, aki három gyermekével lakik albérleti szobában.

Veszprém—Pápa

A helybeliek által „közléknek" nevezett átjárók, a város kellős közepén épült kastély, a rokokó köztéri szobrok és a Tapolca vizére hajló malmok, a bábsütők valahai céhháza, — ódon romantikát árasztanak. Csakúgy mint az a köznapi tény, hogy a város szívében minden közel van egymáshoz: a Fő utca táblán hirdeti munkálkodását Jankó Mihály órás, és ha ő kitekint kirakatablakán, éppen a kedves nevű Eper János órásmester cégtáblájára pillant...

A XVIII—XIX. századi barokk városképre vadászó filmesek alighanem jókedvű elégedettséggel látják, hogy Pápa legközepe fölött megállt az idő. Nem ilyen derűs élmény ugyanez a pápaiaknak, akik sokat panaszkodnak, mert a kívülről gyönyörködtető barokk házak többségében vizesek a lakások, málik a vakolatuk. Sok az olyan roskatag ház, hogy csak beléje kéne vágni a csákányt. Gyakran fölemlegetik, hogy Pápa a megye többi városához képest csak nagyon szerényen fejlődött a fölszabadulás óta eltelt évtizedek alatt.

A panaszok mögött gyakran kimondatlanul is az emberöltők óta kialakult Pápa kontra Veszprém vetélkedés húzódik meg. Veszprém, amióta egyetemi várossá lett, valóban „leköröz te" Pápát, mint ahogyan arról egy fiatal sportember beszélt nekem. A megyeszékhely több munkaalkalmat, tágabb érvényesülési kereteket is biztosít — ez sokakat arra késztetett, hogy áttelepüljenek oda. A századforduló idején három újsága is volt Pápa városának. Most a Veszprémben megjelenő megyei lap foglalkozik híreikkel, ügyükkel. A XIX. század második felében rendszeresen vendégszerepeltek

öröme...

Kölcsey intelme

Egy szó mint száz! ez a város veszített korábbi jelentőségéből. Pedig ma sem kevés a jó iskola Pápán. És az országszerte ismert nevű pedagógusokban sem szűkölködnek. Heitler László művészeti írásai, A. Tóth Sándor festő művészi rangja, Somfai János néprajzi publikációi — hogy csak ennyit említsek — gyakran figyelmeztetik az embert, hogy „terem még jó professzor Pápán."

Azon viszont már disputálni lehetne, hogy elég tanárt kap-e az ősi iskolaváros. Aki csak a statisztikától kér választ e kérdésre, az úgy vélekedhetik, minden rendben van. Viszont a Petőfi gimnáziumban heti 236 túlórát teljesítenek a pedagógusok, a Türr gimnáziumban heti 150-et, a közgazdasági szakközépiskolában kereken 100-at. Akad olyan nevelő, akinek a heti óraszáma az 50-et is meghaladja.

Pápa mégis híven és gonddal őrzi nagy hagyományait. Kevés városrunk van, ahol ilyen eleven erővel élnének a múlt emlékei és ahol úgy tisztelnék az iskolát, mint a valamikor bakonyi Athén-ként emlegetett helységben. A közgazdasági szakközépiskolában Kölcsey intelme fogadja a diákot: „Szeresd a hazát!", Petőfi vallomásos szavai: „Tiéd vagyok hazám...", Apáczai Csere kiáltása: „Ideje ősi álmodból felébredned magyar nép: állíts végre alsó iskolát!" A Türr István gimnáziumban e lakonikus tömörségében is sejtelmes figyelmeztetés ötlik az iskolába lépő diák szemébe: „Itt tanult Deák Ferenc az 1812/13 isk. évben."

Mentem csakúgy sétaképp a vén házak között és kísérőm, egyik Teleki Blanka utcai barokk kapuzatra mutatván így szólt:

— Vajon lakott-e itt egy szép lány, aki rámosolygott volna Petőfire?

Holdas március volt, ilyen gondolatokat dajkáló este. Ott, abban a pillanatban értettem meg, miért éppen Pápán és csak Pápán születhetett meg a tizenkilencéves poéta első híres verse *A borozó*, s miért e városban szaladt tollára a tündéri hetykeségű sor: „... Fütyentek rád zord világ."

BAJOR NAGY ERNŐ

Idegen tájak, magyar ecsettel

Íme, így láttam, elmondom nektek az élményt... Talán ez — a látott, s meghoditott szépségek átadásának, élményszerű, friss közlésének vágya — jellemzi leginkább Major Kálmán festőművész, a Magyar Nemzeti Bank dolgozója kiállítását, amelyet dr. Solymár István művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatóhelyettese nyitott meg.

Az utazások — mint Major Kálmáné Franciaországban, Jugoszláviában, Csehszlovákiában, Belgiumban — minden utazóban nyomot hagynak; a festő ecsetje segítségével azonban az elfutó benyomások alakot öltenek, így öröme kettős: megoszthatja velünk.

S ha igazán tehetséges festő adja át nekünk — mint Major Kálmán — akkor különös folyamat részesei leszünk. Az objektív valóság szubjektív mását kapjuk, másszóval: a valóságot — annak egy darabját — érzékeljük, de a művész látásmódja szerint. Befolyásol bennünket: így is lehet látni.

Major Kálmán e folyamat részesévé azáltal tesz bennünket, hogy — legutóbbi kiállítása óta — képei révén egyre inkább kitapintható: milyen iskolán nevelkedett, s hogy használta fel ez iskola legjobb hagyományait egy mai látásmód kifejezésére. Gondolom, az impresszionizmusról van szó, melynek íme, vannak még kiaknázható tartalékai.

Ennek az iskolának jelentős vívmánya, annakidején nagy eszközbeli újítása volt a plain-air, azaz: a megfestett tárgy és a festő (ha úgy tetszik, a szemlélő) között a látás pillanatában a szemlélő által tapasztalt közeggel együttes ábrázolás. Mert ez adja a teljes, noha szubjektív impressziót. Kétségkívül, eltérően a naturalizmustól, vagy egy szűken értelmezett realizmustól, a látott és megfestett tárgyat a szemlélő (és a festő) szemében és ezzel tudatában is, módosítja a tárgy és a festő között a levegő, annak vibrálása, a nap által átsütött porszemecskék, az árnyak és a fények és így tovább. Így van ez Major Kálmánnál is; a közeg módosítja a tárgy vonalait (hol egyszerűsíti, hol bonyolítja, hol keménnyé, hol lággyá teszi azokat). Módosítja a fizika fénytana szerinti objektív színeket is, attól függően, a nap milyen szakában, milyen fényhatások között, milyen időjárásban stb. és nem utolsósorban: milyen hangulatban látta, amit látott.

Így tehát — anélkül, hogy Major Kálmánt be kivánnám skatulyázni egy stílus feltétlen követői közé — az impresszionizmus hatását érzem ki képeiből (bár lehet, hogy ez az érzésem maga is impresszió). A teljes valóság (tehát a természettudományi értelemben vett objektív valóságnak és a szubjektív látásnak együttes valósága) ábrázolása legalább annyira, sőt sokkal inkább megfelel a realizmusnak, mint némely, sokáig annak nevezett irányzatok.

Az említett stílus hatása azonban korszerű módon érvényesül Major Kálmánnál: így kétségkívül csak a mai ember láthatja a világot, mert maga ez a világ is mai. A Szent Mihály útja Adyra a század elején még az úton röpködő tréfás faleveleivel hatott, kánikulában, amikor egy percre beszökött az ősz. Ugyanez a Boulevard Saint Michel a ma festőjére már éjszakai forgalmával, neonfényeivel is hat, sőt mi több, ezek sűrített esztétikai hatásával, különös, önálló szépségtényezővé „előlépett", összefolyó gépkocsi-fénysávjaival és fényfoltjaival. Mindaz, ami a korábbi impresszionizmusban még viszonylag statikus volt, a ma embere, a ma festője kezében már mozgásba jön. Így is lehet modern, ugyanakkor sokak számára érthető, mint Major Kálmán képei.

Mit mondhatnék még róla? Talán derűjét, őszinte líráját emelném még ki, s ha egy festőnek lehet a jövőre nézve valamire felhívni a figyelmét, ennyit: azt hiszem tehetségéből nagyobbszabású kompozíciókra is futja.

Idegen tájakat láttunk, magyar ecsettel. S külön örömünk, hogy ezt az esetet egy kollegánk kezeli, átadva nekünk élményeit, jeles tehetséggel.

Fábri Ervin

al sza-
egtalál-
népgaz-
meg-

öveli a
gét; a
sztését,
posabb
ségileg
etelmé-
zói elé.
akszer-
egyre
a dol-
inőségi
skörűen
a kö-
ek. A
tette és
nereteit,
gal re-
nk dol-
az előt-
en for-
ndő fo-
ek, és
a bank
megkí-
közgaz-

csolatos pénzügyi ...
nek során következetesen érvényesítenie kell az 1964. decemberi párthatározat követelményeit elsősorban a beruházások koncentrációja, hatékonysága, a fizetési mérlegre való hatás, a takarékos megvalósítás oldaláról, érvényesítenie kell továbbá mindazokat a központi határozatokat, amelyek az 1966. évi terv végrehajtásában különleges feladatként jelentkeznek.

A terv végrehajtásával kapcsolatos pénzügyi feladatok a Bank szinte minden munkaterületét érintik, s jelentős minőségi követelményeket támasztanak a dolgozókkal szemben, mert a terv végrehajtásához kapcsolódó határozatok a beruházási tevékenység továbbjavítását igénylik, a jelenlegi gazdasági irányítási rendszer keretei között.

1966. év a III. ötéves terv első éve. A távlati fejlesztési terv előkészítése folyamatban van, s fontos feladata a Banknak, hogy kellően megalapozott véleménnyel pénzügyi oldalról segítse elő a terv a célkitűzéseinek helyességét, megalapozottságát és realitását.

A gazdasági irányítás rendszerének reformjával kapcsolatosan a közeljövőben várhatók olyan döntések, amelyek megállapítják a

szakosítva tartjuk. Így például a szakelőadóknak, a mérnököknek, műszakiaknak. A vita-körök közvetlenül segítik a munkát, hiszen azokon a résztvevők érdeklődési körének megfelelő témák kerülnek szóba. Vagy a bank egyik dolgozója álta készített tanulmányt beszélnek me vagy külső előadót hívunk, aki hallgatók munkakörével közvetler összefüggő témáról tart előadá amit aztán megbeszélnek. A gaz sági mechanizmus változásával k csolatos és munka közben kialak... új feladatokat, módszereket ezeken a körökön részleteiben meg tudják majd vitatni.

Gács László,

az Országos Takarékpénztár vezérigazgatója:

Az OTP dolgozóinak 1966-ban is az előző években végzett munkánál nagyobb feladatokat kell megoldani. Évről évre néhány százezerrel nő a takarékbetétesek száma, 30—35 ezerrel az építés- ill. lakásvásárlási hitelt igénybevevők száma, több a munka, az iskolai takarékbélyegekkel, a valutaüzletággal. A többletfeladatokat létszámemelés nélkül akarjuk megoldani, mint ahogyan tavaly valamivel csökkentettük is a létszámot. Ezt

... mechanizmus ismer-

MÉRLEG
1966 JAN
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Ugya... vonni az előző ...

Az árvíz során a ... alapján kártérítést kaptak a termelőszövetkezetek. A jövőben lehetővé kívánjuk tenni, hogy a lakosság is köthessen árvíz-biztosítást. Így az évről évre több tízezer vihar, tűz-, és jégkárhoz hasonlóan a jövőben az árvízkárokat is rendezni tudjuk a magánosoknál.

Számolnunk kell azzal, hogy az új felvásárlási rendszerben növekszik az állatállomány, az állat- és jégbiztosítás károsszegeit, feltételeit az új szükségletnek megfelelően kell rendezni. Ugyanez vonatkozik a háztartási biztosításokra, ahol jelentősen megnövekedtek a felhalmozott

(Folytatás a 6. oldalon)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HIRLAP

Major Kálmán

1968 MÁR. 16

1021

MAGYAR FESTŐ PÁRIZSBAN

Nemrég csoportkiállítást rendeztek a *Galeries Raymond Duncanban*, Párizs egyik legnépszerűbb kiállítási csarnokában. „Kitűnő ötlet volt, hogy a kiállításon különféle irányzatú művészek szerepeltek, mégis csoportosan" — írta a *La Revue Moderne des Arts et de la Vie* című tekintélyes francia folyóirat, amely külön is foglalkozott a tárlat magyar szereplője, *Major Kálmán* munkáival.

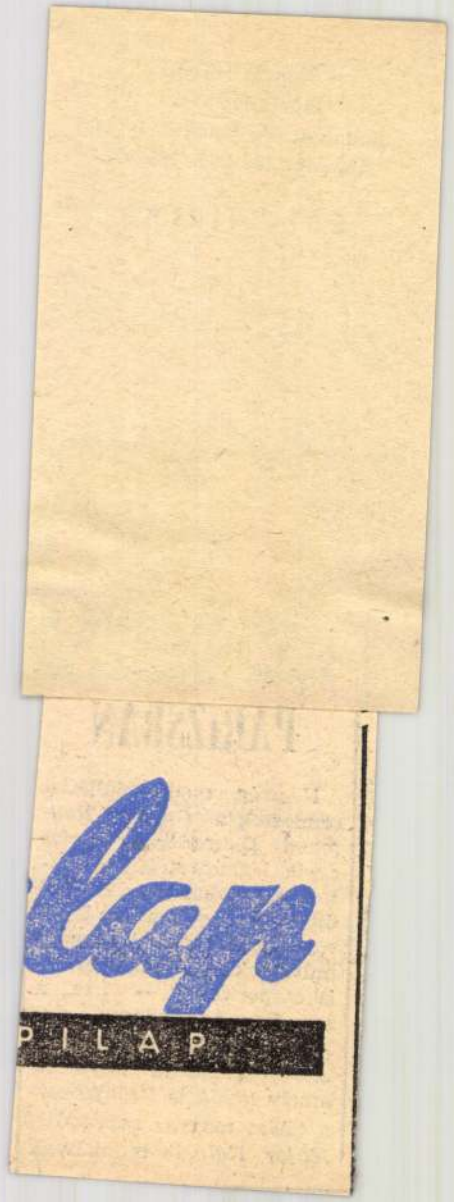
lap
PILAP

Magyar Hirdető

SAJTÓFIGYELŐ

Budapest V., Petőfi Sándor u. 17

Telefon: 188-296, 188-307

1967 SZEP 12

TOLNA MEGYEI NÉPUJSÁG

Major Kamill

„Tánc és ritmus"

Augusztus hónapban tárlaton mutatkozott be Bonyhádon, Major Kamill, 19 éves, tehetséges képzőművész. Eddigi szép eredményei után, szeptember 10-én Szegeden került falra négy képe, a képzőművészeti körök országos kiállításán. A „Tánc és ritmus" című képét a zsüri díjazta.

(Érdi)

százötven tv-szerviz-
asztalt készítenek ex-
portra.

kezet v
üzemének
ségét vizs

MDK

Major Kálmán

Kiállitási hir

Müvészet 1968 febr.p.43

MDK

Major Kálmán, festő

Rént vesz a párizsi Galeries Raymond Duncanban rendezett csoportos kiállításon.

— : Magyar festő Párisban 2

ESTI HIRLAP Bp. 1968. márc. 16.

Major Kálmán, festő

Székesfehérvárott mýlék
meg tárlata okt. 16-án.

— □ Major Kálmán 2.

ESTI HIRLAP, Br. 1974. okt. 15.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Dunántúli Napló

1968 ÁPR 19

Major Kamill

szövetkezetek küldték a tanfolyamra.

— Holnap, április 20-án, szombaton délután 5 órakor Vajda József fúvósnégyes című zeneművét mutatják be Pécsett a meszesi József Attila Művelődési Házban. Utána Lantos Ferenc festőművész megnyitja Major Kamill képbemutatóját.

MAJOR KAMILLL

Major Kamill : Pécsi Galéria, 1984 aug.3.-aug.26. . - Pécs : Pécsi Galéria,1984 [13] p. ill.

jelentős stiláris változások mentek végbe az ortodox
bizánci festészet hatására. A korai emlékek meglehet
temploma, amelynek pronaoszában 1376-os évszám
felirat került elő. A terjedelmes votivfeliratok az o
egyben fényt vetnek a rendszerint a román tel
viszonyaira is. *Sztrigyszentgyörgy* templomában az
falképek átfestéséről. A Fehér Körös menti *Kristyor*
es felirat volt, a *ribicei* falképek dátuma pedig 1418. A
ugyanannak a Palaiologosz-kori udvari művészet tá
ortodox ikonográfia hagyományos elemein kívül mi
felvették a programba. Ennek a stílusnak a hagyom
datált kifestésében, valamint az *őraljaboldogfalvi* te
ban is.

Major Kamill grafikus.

Pécsett él.

Rajz /repro/

Felenkor 1968 XI. n. 988 old.

MDK.

Major Kamill

Kiállitási kritika

Délmagyarország 1967 szept.12.

CURT ASKER

LE HAUT ET LE BAS FENT ÉS LENT

MAJOR KAMILL

A BTM FŐVÁROSI KÉPTÁRA
meghívja Önt

CURT ASKER ÉS MAJOR KAMILL
kiállítására.

Megnyitja **Hajdu István**
1998. augusztus 6-án 18 órakor.

Megtekinthető:
1998. szeptember 6-ig
hétfő kivételével 10-18 óráig

Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum
Templomtér
1037 Budapest, Kiscelli utca 108.

Fk: Bodó Sándor a BTM főigazgatója

DÍJ HITELEZVE
BUDAPEST Pf.: 4.
1250

BUDAPEST 1998.07.31. KK 1

Lóska Lajos
Budapest
Felsőzöldmáli u. 61-65.
1025

MAJOR KAMILL

CURT ASKER

LE HAUT ET LE BAS FENT ÉS LENT

MAJOR KAMILL

A BTM FŐVÁROSI KÉPTÁRA
meghívja Önt

CURT ASKER ÉS MAJOR KAMILL
kiállítására.

Megnyitja **Hajdu István**
1998. augusztus 6-án 18 órakor.

Megtekinthető:
1998. szeptember 6-ig
hétfő kivételével 10-18 óráig

Fővárosi Képtár / Kiscelli Múzeum
Templomtér
1037 Budapest, Kiscelli utca 108.

Fk: Bodó Sándor a BTM főigazgatója

DÍJ HITELEZVE
BUDAPEST Pf.: 4.
1250

BUDAPEST
1998.07.31.
1

Végh János
Budapest
Köbölkút utca 35.
1118

AKNAI TAMÁS

Szemle

Pécs, Dóm Múzeum
2005. szeptember 5–29.

Giovanna Martinelli kiállítása

A bazilika szentélye mögötti Dóm Múzeum nem tartozik ma még Pécs bevezetett kiállítóhelyei közé. Hivatása szerint az egykori pécsi nagytemplom középkori faragott kőanyagának bemutatására szolgál — és teszi is ezt —, miközben szabadon maradt üres tereivel csalogatóan kínálja magát újabb és újabb kulturális események befogadására. Jó érzékkel használta ki mindeddig ezt a lehetőséget a PTE Műszaki Kara. Építészeti bemutatóit rendre idehozta. Ezúttal is egy szakmai találkozóra került sor, amennyiben az egyetemi építészképzésbe bekapcsolódó római művész, *Giovanna Martinelli* kiállítása annak tekinthető. E helyt azonban aligha azt kellene fejtegetnünk, hogy az autonóm vizuális művészetek és az építészet milyen viszonyban vannak egymással. Sokkal inkább azt, hogy a hazánkban oly kevéssé ismert kortárs olasz művészetnek milyen eredeti ízei sejlenek fel ezen a bemutatón és, hogy milyen beidegződések, olykor vélelmek, hiedelmek ellenjegyzésére adódik lehetőség egy ilyen szemle során.

Kevesekben kapcsolódik ugyanis össze az olasz kultúrával, képzőművészettel a geometria képzete, a szigorú, matematizált alapú és formai algoritmusokat mezítelenül alkalmazó szerkesztés gyakorlata. És a kortárs olasz művészet ugyancsak számos mintát ad arra is, hogy az antikvitással együtt élő modernizáció, az időtlen kultúra öröksége és a modern mobilitás milyen páratlanul érdekes mesélőkedvvel járhat együtt, hogy a megújulás piaci kényszere miképpen képes párosulni az ember egyik legősibb ösztönével, a játékos alkotóképességgel.

Giovanna Martinelli (1957), aki Rómában végezte művészeti tanulmányait — szinte hiánytalanul végigjárta azokat az állomásokat, amelyeken tanulságokat, életre szóló muníciót szerezhet egy pályakezdő művész. Bejárta a világot, jó műhelyekben gyakorlatozott, és nincs úgyszólván megnyilvánulási forma, amelyet ne próbált volna ki. De nem mesélő. A Rómában minden bizonnyal kevés művész közé tartozik, aki a tér és a forma érzéki és megélt kapcsolatánál általánosabb érvényű alapvetésre vágyott. Távolabb a tapasztalattól, közelebb a képalkotás, a szemlélet „örök" képleteihez. De ez alkalmi csapda is, amely a modern művészre vár, hisz az említett alapkérdések, alapformák, alapösszefüggések kutatása és nyilvánossága szinte tökéletesnek, alig folytathatónak, befejezettnek látszik. És mégis. Giovanna Martinelli ragaszkodott a tiszta tagoláshoz, a kihagyások és beszédes sorminták mértanias rendezéséhez. Újraírta közben azokat a fogásokat, amelyek — miközben tökéletesen ismertnek látszanak — minden befejezettségük és formai perfekciójuk ellenére éppen ellentmondás-mentességükkel nyugtalanítottak. Nincsen tökéletes — súgják munkái —, mert

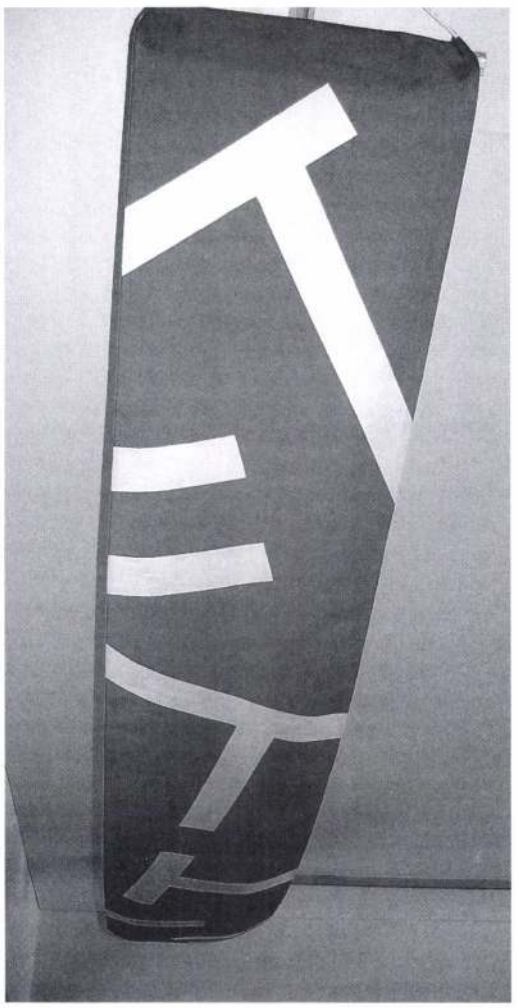

Giovanna Martinelli munkája

a tökéletes is sokféle. És belekezd Pécsett is felmérhető kalandjába, amely éppen az itáliai művészet érzéki finomságokra és formai árnyalatok kiaknázására hivatott készségével vált az egyszerre jól olvasható konvenció megerősítésévé. És egyszerre egy új, a hagyományostól eltérő érzékvilág, ezúttal már új arányokkal, szokatlan — de megnyugtató — léptékekkel feltűnő dokumentumává. Páratlan érzékkel szabta a Dóm Múzeum tartószerkezeteihez és belmagasságához a képeket, — mintha öröktől fogva ide készültek volna a munkák — miközben felületükön az osztások keleties szabálytalanságai, a festett és rajzolt faktúrák, felületi érdekességei már-már a csipke finomságával vetekedve igéznek meg. Három ciklus szól más-más anyagban ugyanarról. Miről? A világ lehetséges rendben látásának módozatairól, amelyekben — mint sokféle léptékű keretben — minden másképpen szerveződik, mint azt megszoktuk. Alig észrevehetően szólal meg egy — a hagyományos antik arány és felosztásrendszeren messze túlmutató — finom, de mindent átható utalás arra, hogy az élő természet mértékei is magyarázatot adhatnak az ember formákkal építkező próbálkozásaira.

Pécsi Kisgaléria
2005. szeptember 2–25.

Major Kamill és a fotográfia

A kiállítás tartalmas lecke a művész — alkotásokban megmutatkozó — életének megmagyarázhatatlan belső ritmusairól. Ellentmondó adatok sora ahhoz a hiedelemhez, hogy a művész éppen úgy, mint mindenfajta felfedező vagy gyarmatosító — jól meghatározható irányokba tart, biztosan kimérhető távolságokat jár be és az ezekre jellemző élményeket egyre gyarapodó puttonyából rendre belegyömöszöli a folyvást előállított műtárgyakba. Páratlan élmény Major Kamill kiállítása, eseményként pedig a valamiképpen Pécshez köthető egyetemes kortárs művészet ritka telítettségű megjelenése. Mert a művészmesterség művelésének ma kevéssé nagyra tartott gyakorlatával bizonyítja, hogy szellem és anyag, az idő és a tér mozgásának, fizikai és szemléleti változásának bármely szándékkal történik is a felidézése, meggyőző előadással szükséges párosulnia. A meggyőzés és elfogadtatás pedig eszközöket követel. Kifejezőeszközöket éppúgy, mint technikaiakat és természetesen módszereket is. A kiállítás címe mintegy magától értetődőnek tekinti, hogy Major Kamill és a fotográfia kapcsolata mögött mindenki érzi (vagy tudja) azt az alkotói légkört, ami éppenséggel nem kizárólag a fotográfiával elkötelezett. És valóban, Major Kamill az elmúlt negyven évben a vizuális művészetek (és élet) valamennyi regiszterén módszeresen gyakorlatozik, így éppenséggel alkalmas megszorítással él a kiállítás címe. Annyi minden más lehetőség mellett most tehát „csak" a fényképekkel, vagy fénykép természetű jelekkel végzett vizsgálatait tekinthetjük át. Becsületes a meghatározás és meggyőzően válogatott az anyag, noha alcímként jobban magyarázná mindazt, amit láthatunk. Ekkor azonban találkoznunk kellett volna egy — a kiállított munkák mindegyikére jellemzően illő — mondattal, ami főcímként esetleg „megemelte", valamelyest minősíthette volna az alkotó és a műnem — fotográfia — itt megnyilvánuló kapcsolatát. A főcím ebben az esetben lehetett volna ezernyi verssor az elmúlásról, az ember és az ember teremtette dolgok használatban elhasználódásáról, az oxidáció és redukció folyamatait jellemző tudományos kifejezés, a természet nagy átváltozásait, az anyagok elementáris átalakulását idéző verbális fordulat. De nem ok nélkül való dolog, hogy még evvel sem éltek. Olyan kiállítást látunk, amelynek elemeihez vétek lenne bármit is társítani, magában való komplexitásához tanító vagy eligazító, esetleg hangulatkeltő célzatú utalásokat biggyeszteni. A jelentéskör, amit a fotográfia eszközeivel idéz fel Major, maga a fotográfia, illetve annak egy alkalmazott — közismert — változata. Az emlékezés karbantartásának eszközeként tételezett fotó egyik felhasználási formája, amikor a temetőben a legkülönbözőbb minőségű és stílusú síremlékek, sírjelek részeként jelenik meg az elhunyt portréfelvétele (olykor egy igazolvány-, olykor egy esküvői kép porcelánlemezre másolva stb.). De a

Major Kamill

Major Kamill: Családi kép

Major Kamill: Plasztikai műtét 3.

fénykép sokszorosított változatai szentkép — relikviaként is bekerülhetnek az ember mindennapi környezetébe, felidézéseként ugyancsak érzelmi színezetű emlékeknek, megerősítőjeként lelkiismereti és erkölcsi természetű személyes programoknak. Major Kamill már mintegy harminc éve áll tartós kapcsolatban a fotográfiával, miközben művészi munkásságának egy-egy periódusában független is tudott maradni attól. Jelenléte az életműben tartós, miközben megmutatkozása egyre különb, más és más hívószavakra válaszoló. A pécsi kiállítás színes kínálattal segíti áttekinteni a fotómédium Major számára lényegesnek tetsző rétegeit. A dolgozószoba-rekonstrukció valószínűsíti, hogy az eredeti és különböző módon kezelt dokumentumok az alkotó mindennapi terének részeként szolgálnak. A szinte stilizálástól mentes, egyszerűen csak felnagyított és roncsolódott anyagszépségével tüntető daraboktól (A Pére Lachaise legszebb asszonya, Barcelonai nők, Családi kép) a Plasztikai műtét sorozat képeinek — kreatív tagolás és faktúra betétektől is függetlenül tökéletes — olykor humorral elegyes egynemű közegéig „játszik" Major Kamill a maga választotta „szűk csapás" végtelen lehetőségeivel.

Kelle Sándor „Az örök magyarság" című festményével, 1988

Pécs, Dulánszky Studió Galéria 2005. szeptember 9–30.

Kelle Sándor festőművész emlékkiállítása

Kelle Sándor festőművésznek családja tulajdonában őrzött képeiből rendeztek kiállítást a Ferenciek utcai Galériában.

Kelle Sándor 1913-ban született Jánoshalmán. Gimnáziumi tanulmányait Kalocsán kezdte, majd a pécsi Pius Gimnáziumban folytatta, ott érettségizett. Jelentkezett a Képzőművészeti Főiskolára, s a felvételi vizsgára a Pécsett élő *Gebauer Ernő* útmutatásai szerint készült fel.

A főiskolán Réti Istvánnak, a nagybányai első nemzedék festőjének és teoretikusának lett a növendéke, aki tanársegédi feladatokkal is ellátta. Művészettörténeti érdeklődésére felfigyelt tanára, Lyka Károly, a neves művészettörténész, művészeti író is. Pécsett állított ki először 1934-ben a Képzőművészeti Főiskola nyári művésztelepének kiállításán.

1938-ban kapott diplomát, s Mohácson kezdte meg tanári munkálkodását. A szellemi pezsgéséről híres városban akkor neves művészek éltek (Kolbe Mihály, Martinszky János, Rohacsek Anni, Stehló Lili, s az Árkayak).

Társukká nőtt.

A háborúban szerzett sebesülésből kigyógyulva Mohácsról Pécsre került. Tanított a Leánygimnáziumban, a Tanítóképzőben, majd a pécsi Tanárképző Főiskola Rajz Tanszékén. Docensként vonult nyugdíjba 1976-ban. Tanári munkáját nagy szakértelemmel, hivatásszeretettel végezte, tanítványai tisztelték, szerették.

A megye, a város közéletében betöltött szerepe is jelentős volt. Sok éven át vezette a Nevelők Háza fiatal rajztanárainak kollégiumát, szervezte, vezette a baksai művésztelepet a nyolcvanas években. Meghívott vezetője volt a bázakerettyei, kőszegi pedagógus-alkotótáboroknak.

Korai képei akvarellek, olajképek. Ezt az érzékeny lírai világot váltotta fel a hatvanas években készült munkák sora, amelyek rendről, átgondoltságról és nagy életszeretetről tanúskodnak. Képein a szerkezeteket hangsúlyozza, egymásnak feszülő színkontrasztokat használ, s a feszes formák a síkon síkká rendeződnek. A változás szarajevói, mosztári és itáliai utazásoknak köszönhető. Örök témája volt a táj és az ember. Festett pécsi városképeket, figurális kompozíciókat, portrékat, tájképeket, s készített rézkarcokat és egyedi rajzokat is.

Kedvelte a baranyai, zselici dombokat, a téli Balatont. A látottakat átírta, sokszor jellé, jelképpé alakította. Fái szimbolikus jelentést kaptak, s emberi kapcsolatokra utaltak.

Utazásai, sétái során apró kis vázlatfüzetbe rajzolt, jegyzetelt tollal, színes krétával, s ezekből építkezett műtermi munkájában. Idős korában is tudott megújulni. Képalkotó munkájában a felületek alakításában olyan messzire merészkedett, hogy az eredmények már a nonfiguratív törekvéseket közelítik meg. Utolsó éveiben munkáit rendszerezte, és életútjának dokumentumait számbavette.

Közel 30 egyéni tárlata volt s számos országos és nemzetközi kiállításon vett részt. Több szakmai, művészeti díj tulajdonosa volt.

1984-ben volt gyűjteményes kiállítása a Pécsi Galériában. Murális műve, napórája (1963) ma is látható a pécsi tudományegyetem Ifjúság úti épületének homlokzatán. Számos tanulmány, rádió- és tv-riport őrzi emlékét.

Kelle Sándor 2003-ban, 90 éves korában hunyt el Pécsett.

Pandur József

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 OKT 17
Fejérmegyei Hirlap

Major Kálmán festő-művész
1021

HIRLAP

Dunántúli kiállítások és kiállítók

A KPVDSZ kulturális napok keretében tegnap délután nyitották meg a Magyar Nemzeti Bank Fejér megyei Igazgatóságán Major Kálmán festőművész képeiből rendezett kiállítást.
(Foto: Kabáczy Szilárd)

Szülőföld, otthon, haza — ismerős dombhajlatok, csak otthon érlelhető érzések, hangulatok — a képzőművészek alap-élményanyaga. Ezen szűrődnek aztán át a megélt tapasztalatok, idegen tájak, emberek, művészeti irányzatok, szemléleti módok. Az élmények sokszoros áttételen keresztül villannak fel, világítanak sziporkázva — vagy csak homályos parázsfénnyel melegítik a művész lelkéből szakadt alkotásokat.

Dunántúli kiállítók művei mutatkoznak be Nagykanizsán és Budapesten a Csók Galériában. Örömmel adunk hírt Győrött nyíló kiállításról, s csupán a kötelező szerénység helyezi a sor végére megyénket: Székesfehérváron a KPVDSZ kulturális napok keretei között mutatkozik be Major Kálmán festőművész.

--*

A Nagykanizsán kiállító Somogyi Imre nemcsak dunántúli indíttatású, de szülőföldje is a Mezőföld. Így vall magáról: „A Dunántúlról származom, 1918-ban Perkátán születtem. Már gyermekkoromban Tataővárosra kerültem . . ."

Perkátán talán még akad ismerőse . . . A művész azóta hosszú utat járt: kiállításait Bécs, Tokió, Firenze láthatta, ő maga nagy-nagy körutak után a hazai tájra tért vissza. Néhány a kiállított képek közül: Tanya a Dunántúlon, Alkonyat Tatán, Sukoról részlet.

Győrött Zalaváry Miklós állít ki. Budapesten a Csók István Galériában pedig Rozanits Tibor grafikus művész alkotásait mutatják be. A Szombathelyről indult alkotó a modern világ a szinte kozmikus életérzés vízuális megjelenítését állította feladatul önmaga elé.

* * *

Csak dicsérhető a székesfehérvári KPVDSZ kulturális napok rendezőinek ügyszeretete, az a sokoldalú figyelem, gondoskodás amellyel a kereskedelmi és pénzügyi dolgozók művelődésének adóznak. A kedden megtartott szavalóverseny az irodalom értékeit népszerűsítette, a szerdán megnyílt kiállítás a képzőművészetre nyit kaput. A kulturális napok programjából nem hiányoznak a könyvélmények, a színházlátogatás sem. A szakismereteket gazdaságpolitikai előadás bővíti.

Major Kálmán szerdán megnyílt kiállításán nem csupán egy festőművészt köszönthettek a látogatók. Szakmabeli, mégpedig a nagyonis nem művészi foglalkozással. A kiállító ugyanis „civilben" dr. Major Kálmán, a Magyar Nemzeti Bank budapesti központjának dolgozója. Bemutatott művei sokoldalú érdeklődésről, s egy szép, emberi „hobby" művészi színvonalú műveléséről tesz tanúbizonyságot. Major Kálmán festőművész alkotásai már nem egy kiállításon arattak sikert — fehérvári bemutatkozása is ígéretes.

Major Kálmán kiállítását október 20-ig tartják nyitva a Magyar Nemzeti Bank Fejér megyei Igazgatóságának „B" épületében (Székesfehérvár, Népköztársaság u. 1/a). Megtekinthető naponta 10—18 óráig.

(vincze)

zolgálat

A Nap kél 6 óra 5 perckor,
A Hold kél 8 óra 26 perckor,

Hedwig névből. Az összetett
ntése: harc.

uhin a Szovjetunió marsallja,
elszabadításában.

Anna vasmunkást, a szocia-
ját.

rancois Chopin lengyel zene-
téletének egyik legnagyobb

elhőátvonulások, szórványosan
gasabb hegyeken havasesővel,
nkülő, helyenként megerősödő
várható legmagasabb nappali
zött. (MTI)

TELEVÍZIÓMŰSOR

Budapest I.

9.55: Iskola-tv. 16.30: Fehér sörény. Francia film. 17.15: Tizen Túliak Társasága. 18.05: Pillantás a sportvilágba. 18.25: Nyitott boriték. 20.00: A tavasz 17 pillanata 21.10: Nota Hungaria Varia Szvit a Victoriszkódexből. 21.35: Déry Tibor.

2. műsor

20.01: Rendezte: Horváth Ádám. Dohnányi: A tenor. 21.30: Műemlékek Szabolcs-Szatmár megyében. 22.05: Szociofotó.

Osztrák tv I.

18.00: Orosz nyelvlecke. 18.30: Sportmozaik. 20.15: A menekülés. Film. 21.30: Ingeborg Bachmann élete és művei.

Osztrák tv II.

18.30: Iskola-tv. 20.06: Tudományos magazin. 20.15: Dalli, Dalli. Kérdés-felelet játék. 22.35: Sportmozaik.

Jugoszláv tv

16.30: Magyar nyelvű tv-napló. 17.30: Barátok. Adássorozat gyermekeknek. 20.45: Lelkiismeret és bádog. Drámasorozat.

2. műsor

20.00: A 87-es rendőrállomás. 21.20: Huszonnégy óra. 21.35: Ábrándozások — játékfilm.

Pozsonyi tv

16.20: A jégkorongozás hírei. 17.00: Lányok, fiúk magazinja. 19.30: Ami nyugtalanít. 20.15: Tv-játék.

2. műsor

18.15: Bratislavai esti műsor. 18.30: Egy ugrás Latin-Amerikába. 19.30: Interpódium '74 zenehangversenye.

olcvanesztendős Déry Tiborról,
élget 60 percen keresztül Réz
shegyi otthonában kereste fel

Tudomány

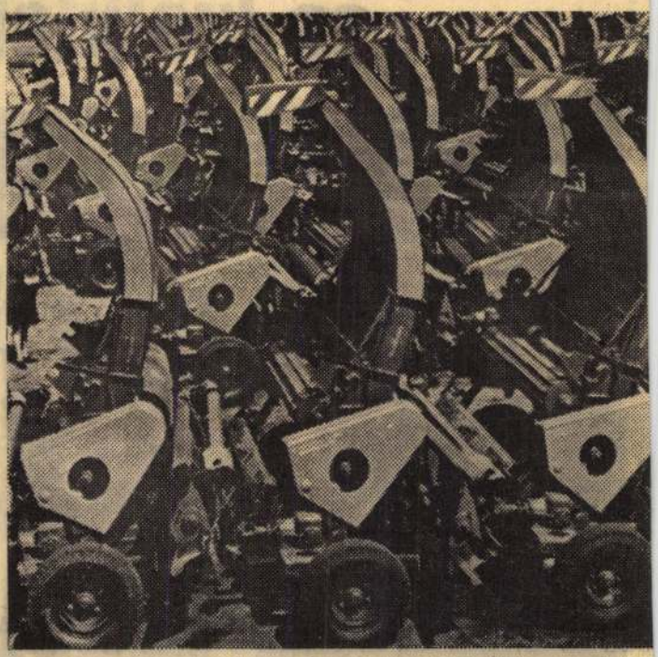

A gomeli Mezőgazdasági Gépgyárban idén több mint 46 ezer köztük 7500 KSZ—2,3 Vihr típusú gépet gyártanak. Az új kombá az állami minőségi jelet és hétféle technológiai művelet végz gasszárú kukoricabetakarítás, aratás-cséplés, növényi liszt kés kombájn óránként több mint 50 tonna zöldtömeget dolgoz fel.

A korábbi silókombájnokkal szemben a Vihr típust hátsó Az új kombájnhoz takarmánybetakarító gépeket is terveztek. A a Vihr kombájnhoz és különféle függeszthető gépekhez 12,5 k konstruáltak.

Biztonsági Volga

A gépkocsiforgalom növekedése természetszerűen maga után vonja a közúti balesetek számának növekedését Ezzel kapcsolatban az utóbbi években fokozódtak a személygépkocsikkal szemben támasztott biztonsági követelmények. Ezen követelmények teljesítésének alapja a közúti balesetek megelőzése, vagyis a karosszéria balesetveszélyes elemeinek megszüntetése.

A volgai autógyár nagy figyelmet fordít a biztonsági követelményeinek teljesítésére. A VAZ gépkocsik konstrukciója lehetővé teszi a nagy gyorsulást, nagy sebességeken és a kanyarokban a biztos úttartást és hatásos fékezést. Erős fékezés esetén a gépkocsi biztos úttartását a fékek konstrukciója garantálja. A fékrendszer első tárcsa- és hátsó dobfékből, valamint egy speciális fékhatás-szabályozóból áll, amely megakadályozza a gépkocsi "farolását" erős fékezés esetén. Ezenkívül rugalmas poliuretánból készül műszerfal, puha kárpit a kocsiszekrény részeken, biztonsági ajtókilincs és ablaklehúzó, „triplex" típusú szélvédőüveg, rugalmas könyöktámaszok és még sok más elem. Az importáló cégek kérésére a volgai autógyár a gépkocsikat biztonsági kormányoszloppal szereli fel.

A vezető és az utasok biztonsága érdekében fontos, hogy összeütközéskor helyükön maradjanak és a tehetetlenségi erő következtében elmozdulásuk lehetőleg kicsi legyen. Ennek érdekében az első ülések különállóak és olyan alakúak, hogy megakadályozzák a vezető, illetve az utasok oldalirányú elmozdulását. Menetirányban való elmozdulásukat pedig a biztonsági övek akadályozzák meg. A volgai autógyár gépkocsijaira hárompont felerősítésű biztonsági öveket lehet felszerelni. A Szovjet-

Major Kamill

Művével szerepel a Vajdahunyad utcai HVDSZ Hunyadi János művelődési otthonban rendezett vallástan

MagyarNemzet 1971 november 20
4. old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1970 AUG 6

1021

Major Kamill grafikáiból kiállítást rendeztünk az Újságíró Klubban. A fiatal művész kollekciójából most Balatonbogláron, majd pedig Siófokon rendeznek kiállítást. — Képünkön: Major Kamill: Önarckép.

Majer Kamill

csinálják: arra törekszenek hogy az adott munkahely egész közösségét megnyerjék mozgósítsák egy-egy soron-lévő feladat megoldására, s a közösség legkiválóbb, leg-példaadóbb tagjaival erősítik a pártszervezetet.

Nem kétséges: ez az út célravezetőbb és járhatóbb lenne a Porcelángyárban is.

Magyar László

Közétkeztetés

Pécsi kony

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

TOLNA MEGYEI NÉPUJSÁG

1967 AUG 25

Major Kamill

MAJOR KAMILL KÉPKIÁLLÍTÁSA

Major Kamill bonyhádi ifjú képzőművész képbemutatója augusztus 26-án nyílik meg a bonyhádi járási művelődési házban. A megnyitó beszédet Lantos Ferenc művészeti gimnáziumi tanár tartja. Major Kamill az 1966-67-es Tolna megyei ifjú képzőművészek kiállításán aranyérmet nyert, ugyancsak az 1967. évi keszthelyi Helikonon is aranyérmes volt.

L. F.

kánkabátokat készí-
tik az őszi szezonra a
Tolna megyei Textil-
feldolgozó Vállalat
műhelyeiben. Több

képviseli

— A s
kasztók, a
tulajdont

Álarcosbál

t nyári operafesztivál

r programjában az Álarcosbál mellett augusztus 8-án és 11-én *Puccini* Turandotját, 18–19-én *Minkus* Don Quijote című balettjét láthatja a közönség; 14–15-én gálát rendeznek.)

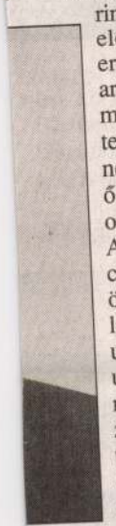

nestere

Kerényi Miklós Gábor szerint nem véletlenül veszik elő a rendezők az opera eredeti változatát. Az Álarcosbál így nyeri vissza a megfelelő arányait és értelmét. III. Gusztávot „színészkirálynak" nevezték, ő alapította meg a svéd operát, zenét is szerzett. Az Álarcosbál cím nem csak az operában lévő átöltözésekre, a folyton jelen lévő maszkokra és az utolsó jelenetre, a bálra utal, hanem az opera egész mondanivalójára. E változatban kitisztul a politikai tartalom, a történetben felerősödik a király elleni összeesküvés szála. A bostoni változat sosem volt az operarajongók kedvence, mert zavaros, áttekinthetetlen, nem felel meg az opera szellemiségének és főleg nem illik Verdi európai, izgalmas, a korábbi műveinél még drámaibb erejű muzsikájához. A svéd környezet színeiben is más, mint a bostoni. Sok a kék, az arany. Ulrica, a jósnő szerepe is a „helyére kerül". Ő az úgynevezett svéd nemzeti miszticizmus megtestesítője. A rendező úgy véli, az Álarcosbál remekmű, a szerelemről, a színházról és a hatalomról egyszerre tud szólni. A király, aki kicsit már unja az uralkodást, inkább a színházat szereti, s közben halálosan szerelmes barátja, a biztonságáért felelős „kormánytisztvi-

NAPLÓ

CORVINA néven integrált könyvtári rendszert avattak Salgótarjánban, a Balassi Bálint Könyvtárban. A rendszert a Magyar Könyvtárosok Egyesületének ugyanitt rendezett 30. vándorgyűlése keretében mutatták be. A könyvtárak közti kooperációt, közös katalogizálást, egymás állományaiba való betekintést, az egyéni, illetve könyvtárközi kölcsönzést egyszerű „egérműveletekkel" lehetővé tevő rendszer mindezeken túlmenően a legújabb típusú információszolgáltatást is hozzáférhetővé teszi.

A SAJÓVÖLGYI folklórfesztivál magyar, spanyol, nigériai, lengyel, olasz, romániai, francia, szenegáli és cseh együttesek látványos felvonulásával Kazincbarcikán megkezdődött. Az együttesek fellépnek Miskolcon, Sajógalgócon, Sajóbábonyban, Ózdon, Edelényben, Sajószentpéteren és számos kistelepülésen is. A gálaműsort vasárnap este hét órakor tartják Kazincbarcikán, a művelődési központ előtti téren.

MARCELLO VERZONI Brazil zongoraművészet címmel ad hangversenyt ma este hét órai kezdettel a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézete Kodály termében (Budapest I., Táncsics M. u. 7.).

FENT ÉS LENT címmel Curt Asker és Major Kamill közös kiállítása nyílik meg augusztus 6-án, csütörtök este hat órakor a Kiscelli Múzeumban (Budapest III., Kiscelli u. 108.).

MAJOR Kamill

Megújult Opel Frontera

Arc-más

Az ősztől jön a nagy sikerű Opel Frontera második generációja. Az 1999-es modellév elején napvilágot látó modellbe két különlegesség, egy 2,2 literes közvetlen befecskendezésű turbódízel és egy 3,2 literes V6-os benzines motor is belekerül. Az igazi technikai csemegét azonban az az elektronikus hajtóműkapcsoló jelenti, amelynek gombjával 100 kilométeres sebességig bármikor két- vagy négykerékhajtásra lehet váltani.

Először kínálnak automata váltójú Frontera szeptembertől: a korszerű hajtás a V6-os TDI 16V motorral szerelt változathoz rendelhető meg. Az új Frontera rövidebb Sport változatban, három ajtóval és hosszú tengelytávú, ötajtós kombi (Wagon) kivitelben is készül. Ez utóbbi gazdagabb felszereltségű verzióját Limitednek nevezték el. A motorok mindegyike korszerű, négyszelepes konstrukció. A 2,2 DTI 16V-ben két, egymással ellenirányban forgó kiegyensúlyozó tengely található, s fogyasztása tíz százalékkal alacsonyabb a típuselődénél (a 260 Nm-es nyomatékú motor 9,1 litert fogyaszt). A motorválaszték egyébként a 2,2 literes 16V jelzésű, kiegyensúlyozó tengellyel ellátott benzinessel indul (136 LE, 202 Nm), a csúcsot a 290 Nm-es, 205 lovas 3,2 literes V6-os jelenti.

Gyári jelentések szerint a megújult Frontera a korábbinál

Német Bogár

Major Kamill

Meghívó

SZERETETTEL MEGHÍVJUK A HVDSZ
HUNYADI JÁNOS MŰVELŐDÉSI OTTHONBA,
(BP. VIII., VAJDAHUNYAD U. 14. SZ.)

AHOL 1971. NOVEMBER 22-ÉN, HÉTFŐN ESTE
19 ÓRÁTÓL — 21 ÓRÁIG

Baráti klubnapot tartunk

71 fnyv 6 2037

MAJOR KAMIL

NÉMETH GÉZA

ORVOS ANDRÁS

SZEMADÁN GYÖRGY

TAKÁTS ZSUZSA

KÉPZŐMŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA

*

19-21 ÓRÁIG DR. KÁLDI LÁSZLÓ BEMUTATJA

KISS ANNA költőnőt

HUDI IRÉN verseket szaval

*

MEZEI OTTÓ

MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ A KIÁLLÍTÓ MŰVÉSZEKET MÉLTATJA

*

KALÁKA EGYÜTTES JÁTSZIK

*

FRIEDRICH KÁROLY JAZZ EGYÜTTESE

JÁTSZIK

A MŰSORBÓL SZÁRMAZÓ ÖSSZEGET

A VIII. KER. EGYIK ÓVODÁJA RÉSZÉRE

AJÁNLOTTUK FEL.

BELÉPŐDÍJ: 5.— FT

B Ü F É

RUHATÁR

SZÍVES MEGJELENÉSÉRE FELTÉTLEN

SZÁMÍTUNK

A kiállítás nyitva: november 22-27-ig du. 2-7-ig

MAJOR Kamill

A Magyarországi Francia Intézet tisztelettel meghívja Önt

Kamill Major

kiállításának megnyitójára

1994. május 10-én, kedden 18 órakor a Francia Intézetbe,
(Budapest I., Fő u. 17., első emeleti kiállítóterem)

A kiállítás megtekinthető 1994. június 15-ig,
szombat és vasárnap kivételével naponta 13-tól 19 óráig

L'Institut Français en Hongrie
a le plaisir de vous inviter au vernissage de l'exposition de

Kamill Major

le mardi 10 mai 1994, à 18 heures à l'Institut Français.
(Budapest I., Fő u. 17., au premier étage)

L'exposition est ouverte jusqu'au 15 juin 1994,
tous les jours de13 à 19 heures, sauf samedi et dimanche.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Major Kamill

1967 AUG 25

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

— **Major Kamill** képeinek bemutatóját rendezik meg a bonyhádi járási művelődési házban. A képbemutatót augusztus 26-án délután 5 órakor Lantos Ferenc, a pécsi művészeti gimnázium tanára nyitja meg.

ezért egy-két évvel [illegible]
végzik el vagy el sem végzik
a nyolc osztályt. A tapaszta-
latok szerint ennek okát ab-
ban kell keresni, hogy a pe-

MAJOR KAMILL

HUSZ Mária: Különös ujság nincs : Major Kamill (Franciaország) kiállitása, Pécsi Galéria, 1984. augusztus = Müvészet, XXV.évf.12.sz. 1984 57 -58.p. ill.

Pécsi Galéria

MAJOR KAMILL
1948 -

Magyar származású grafikusművész. A pécsi Művészeti Gimnáziumban érettségizett. Sikertelen felvételije után a budapesti Képzőművészeti Főiskolára a párizsi École Nationale Supérieure des Arts Décoratifs diákja, majd évek múlva tanára lett. 1972 óta él Párizsban. Major Kamill a tér és idő, a rész és egész, az objektum és szubjektum viszonyát kutató művei franciaországi, ausztriai, svédországi, lengyelországi, magyarországi egyéni tárlatokon szerepeltek és megtalálhatók több hazai és külföldi magán- és közgyűjteményben.

KOMPOZÍCIÓ, 1977
papír, szitanyomat, 460x615 mm.
j.j.l.: Major 1977
Ltsz.: K. 85.7.1.

KOMPOZÍCIÓ, 1976
farost, olaj, 21x21 cm.
j. a hátoldalon: Major Kamill 76. Paris
Ltsz.: K. 85.85.1.

ÉJSZAKA
papír, tus, tempera, 440x260 mm.
j.n.
Ltsz.: K. 85.144.1.

KOMPOZÍCIÓ, 1977
papír, szitanyomat, 493x397 mm.
j.b.l.: IV/5
j.l.: Major 1977
Ltsz.: K. 85.401.1.

KALLIGRÁFIA, 1976
papír, szitanyomat, 400x400 mm.
j.b.l.: 4/5
j.l.: Major 1976
Ltsz.: K. 85.449.1.

ÉJSZAKA
papír, szitanyomat, 460x293 mm.
j.n.
Ltsz.: K. 85.507.1

KOMPOZÍCIÓ, 1977
papír, szitanyomat, 493x393 mm.
j.b.l.: 4/5
j.l.: Major 1977
Ltsz.: K. 85.509.1.

ELSŐ KÍSÉRLET A BARTÓK ALBUMHOZ, 1978
papír, szitanyomat, 450x298 mm.
j.j.l.: Major 1978
Ltsz.: K. 85.510.1.

KOMPOZÍCIÓ, 1977
papír, szitanyomat, 460x616 mm.
j.b.l.: 4/5
j.l.: Major 1977
Ltsz.: K. 85.567.1.

ALMÁSI TIBOR

A PATKÓ IMRE GYŰJTEMÉNY

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM
GYŐR, 2000

Leltári

1021 Major Kamill

MAJOR KAMILL rajza

– Az átvevőhely nincs tartásra berendezkedve. Hány...
– Fizesse ki.
– Csak ha elviszik.
Elszűkül, elapad a hang. Miből kosztol...
A kisbíró lefordul a szamárhátról. Der...
A szérűn tücsökciripelés. A szérűn csö... vadvirágot. Sötétben nem látja.
Alvó, ferde utcákon csörög a bohócsipk...
Hangos a vendéglő, meg a környéke. ... sörösüveg.
Az udvarban, a fák alatt ropják a tán... fa törzsénél nyloncsákó, rezes arc. Sörözgetve nézi a vigalmat.
Karikás durrog, a fekete betyár az asztalon, pruszlikos lánnyal táncol. Dobog a csizma az asztalon, pörög a lány, forog a szoknyája.
Kivont karddal peckesen jár-kel a huszár, táncba hajtja a bámészkodókat.
A futballisták sörösüveggel a kézben ácsorognak. A győztes, fáradt csapat. A kard elől leguggolnak.
– Ne könnyelműsködjetek, fiúk! – Rekedt, ázott hang a fatörzsből. – Emberfogás, szoros emberfogás. Széthúzni a mezőnyt, Kovács mutatja magát. Hat nyúl mutatja magát. Az ügy mutatja magát.
A fekete betyár karabélyt ránt, a huszár döfésre emeli kardját. Egy csikós lerántja magához a lányt. A csikósok ölében vándorol a lány a lampionfüzér alatt.
Penderedett orrú csónakcipő úszik a vigalom sodrán. Csörgő sipkaárboc. Arc a harisnyában, fűszál tapad a maszkhoz.
– Legeltél, bohóc!? – Fülledt az arc a harisnyában. Nem törődnek tovább a bohóccal. A menettel lejárt az ideje.
Inog a csörgősapka. Inog, imbolyog az arc a festett harisnyában. Mögötte homály, szinte nem lát. Terhet cipel a bohóc. Hat hullott nyúl. A holt súly mindig nehezebb.
Tántorogva kering, köröz a halványuló udvaron. Tapogatózva tántorog.
Kardmarkolat ragad a kezébe, együtt imbolyog a penge a bohóccal. Halott nyulak imbolyognak. A hangot körözi a bohóc, már csak hang után megy.
– Ne könnyelműsködjetek, fiúk!
Halott nyulak.
Kard, csörgő megelevenedik. A puffadt, szivacsos arc menekül átfurakodva a víg tolongáson. Hátrafelé beszél.
– Ne bolondozzon azzal a karddal. Hat nyúl az egész. Mi az a hat? Győzött a csapat, a fiúk kitettek magukért.
A kard suhog, kaszál, de csak szavakat vág.
Elvékonyodik az utca, éles vonallá vékonyodik, a házak ellapulnak. A bohóc fut a nyomon, amerre a sörszagú fújtatás vezeti.
– Hát nem érti? Én labdába se rúgtam. Nem az én hibám. A kapacitás. Az szűk. Azért van a hullás.

JELENKOR
1968 NOV
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Major Kamill, festőművész

A Pécsi Galéria új tárlata a Párizsban lakó Major Kamill festőművészt mutatja be.

Láttuk, hallottuk.

1984. VII. 26. Petőfi 10.45 /Tone/.

MORT POUR LA PATRIE

Ainsi le summum, la plénitude de l'existence prend une dimension dialectique. L'organisme vivant y arrive quand l'ascension et la descente s'équilibrent. A ce point le vivant s'élève et descend.

Pour que Faust puisse obtenir son Hélène il doit descendre avec Mephisto aux Mères. Et Mephisto lui dit "Versiuke denn! Ich könnt auch Sagen, steige! ". (Descends! Je pourrais aussi dire, élèves toi! ")

Je tiens celà pour certain pour pouvoir expliquer que l'homme se soit toujours intéressé aux feux d'artifice à tout âge et dans toute civilisation.

Une fusée s'élève, se détache, se déploit, explose et certains de ses morceaux deviennent le point de départ d'une nouvelle explosion.

Son "sens"s'exprime au point culminant de son assension; au départ de sa descente. La vitesse de son parcours exprime le sens de ce phénomène même, l'équilibre particulièrement instable de ses composants et elle le grave avec une intensité traumatisante dans l'esprit des spectateurs. Que ce phénomène ait un sens double, lui donne une signification particulière, car la disparition de la fusée ne signifie pas la disparition du feu d'artifice. Les couleurs, l'intensité lumineuse créent une vision tellement forte, qui ne s'éteint que lentement.

Ainsi l'action se renouvelle.

Les tableaux de MAJOR expriment cette interaction d'ascension et de descente.

Comme pour les fusées c'est l'objet concret, la boule de feu qui réalise le parcours et la structure du système d'une façon indirecte.

Pour les tableaux de MAJOR c'est l'idée abstraite, l'originalité et la structure des parcours, et le réseau systématique de leurs points de section, qui créent ce phénomène lumineux, coloré et concret.

Ainsi ses tableaux expriment l'existence de l'organisme vivant et mourant, l'interaction de l'ascension et de la descente.

Comme nous l'avons dit, le feu d'artifice a deux phases. L'ascension et la chute qui ne signifient pas la fin de ce feu.

La seconde phase s'exprime dans la vision que le feu d'artifice nous laisse. Les tableaux de MAJOR exprime "la formule" mélancolique de l'existence humaine, de ce parcours parabolique de la naissance à la mort. Il crée cette vision au travers de ses sérigraphies. Elles sont toutes à la base des photos des sépultures.

Le processus mélancolique se répète après la mort. Nous pourrons voir sur la tombe la photo du défunt. Les photos comme les sérigraphies le montrent dans l'ordre de "la descente", s'estompent, deviennent méconnaissables. Puis l'image de l'homme vivant; comme sa photo posée sur la sépulture disparait.

" Partir c'est mourir un peu" (en français dans le texte).

MAJOR est un émigré. Sa vision du monde et sa culture se sont déjà formées au moment où l'attirance de Paris, de la culture française, l'ont incité à émigrer. Pour lui cela a signifié la fin de tout un chapitre de sa vie, pour en commencer un nouveau. l'ascension et la chute prennent de ce fait une réalité rappelant le feu d'artifice, et s'expriment dans les formes et les couleurs des oeuvres de l'artiste.

Arpád Mezei
juin 1979
(traduit du hongrois)

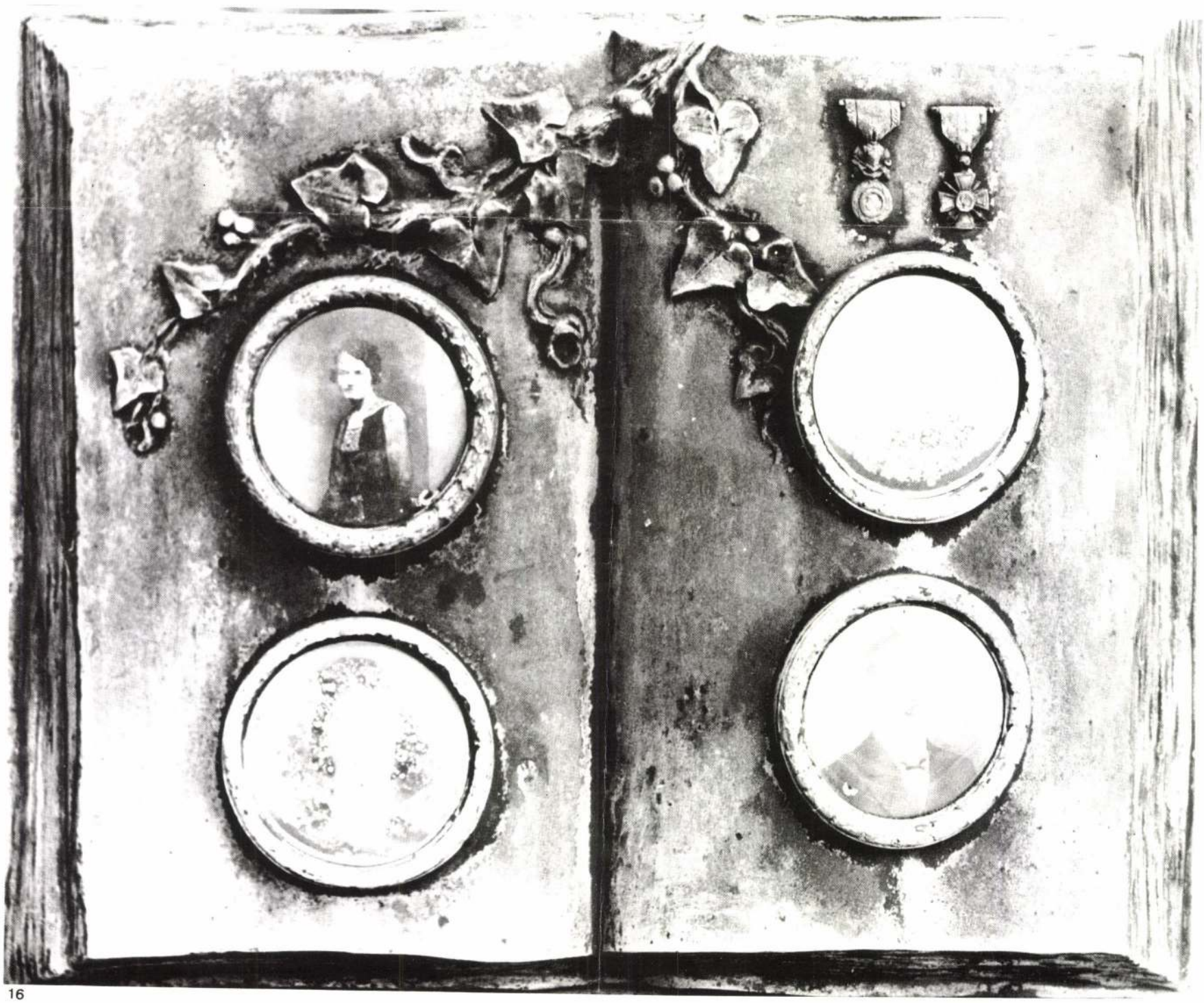

KAMILL MAJOR

L'ANATOMIE DE LA MELANCOLIE

En 1621, Robert Burton a écrit l'étude "L'anatomie de la mélancolie" (The Anatomy of Mélancholy) dans laquelle il décrit la mélancolie comme un trait caractéristique de l'homme. Son étude a donné source à beaucoup d'oeuvres littéraires (à commencer par "il penseroso de Milton") mais elles n'ont rien apporté de fondamental en dehors de la beauté de leurs expressions.

Si la thèse de départ se révèle exacte, il doit exister "une forme abstraite", voire un "sens universel" de la mélancolie. Bien descriptible dans le langage des sciences.

Et si ce "sens universel" de la mélancolie existe il peut être exprimé par différents arts.

La période parisienne de MAJOR parait comme tel après une étude plus approfondie.

Posons la question: qu'est-ce que d'être mortel peut signifier pour un système autonome et vivant. Ce système apparait avec une certaine charge pulsionnelle au niveau de l'existence, un peu comme un objet rejeté.

Il s'élève de plus en plus haut dans l'existence grâce à cette pulsion: la pulsion est maximale au moment de la naissance et décroit dès son apparition. Ainsi ascension n'existe pas sans descente et cette descente s'exprime dans le ralentissement de l'ascension.

A MON
FILS CHÉRI

MORT
POUR LA
FRANCE

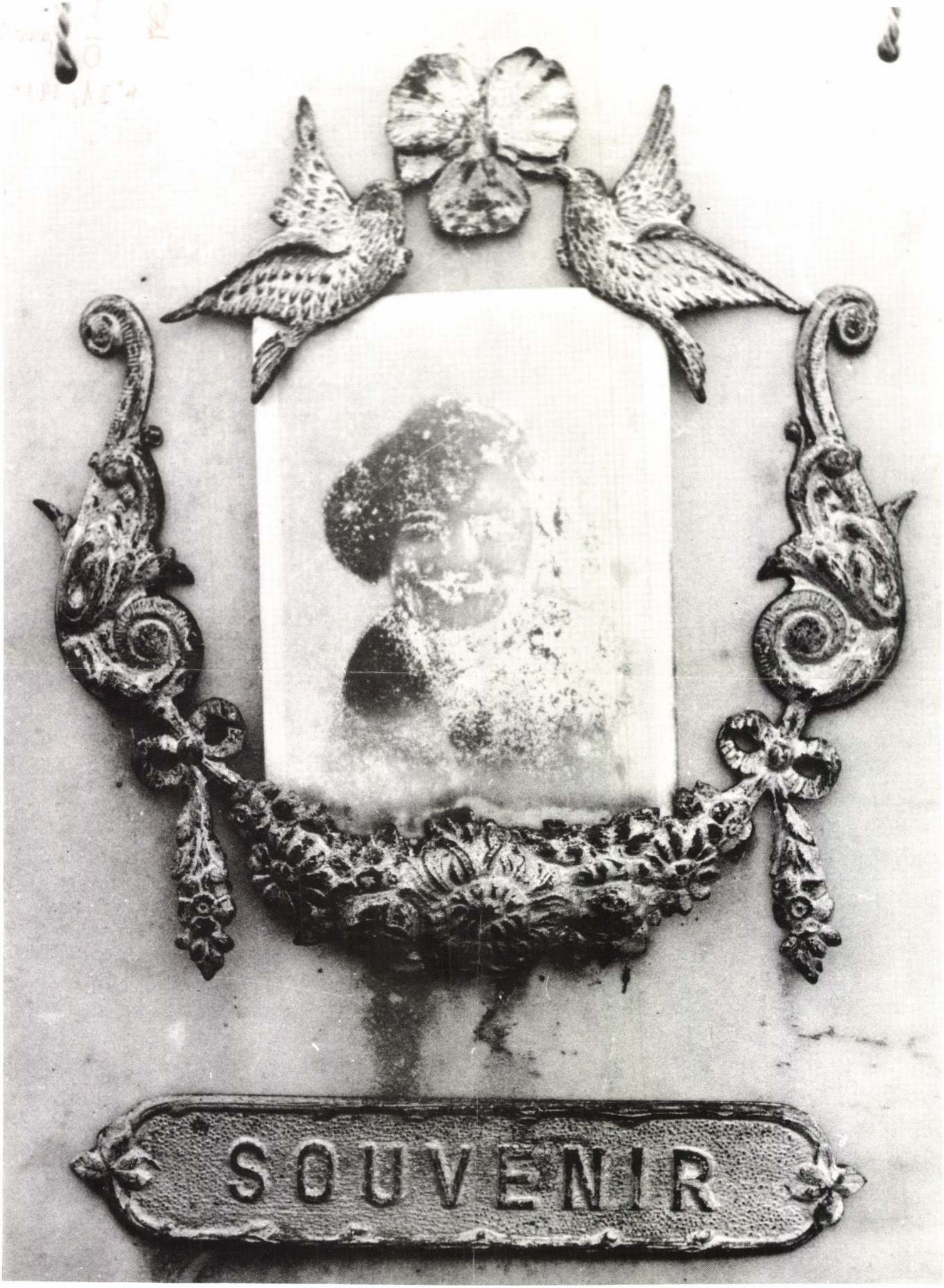
SOUVENIR

Major Kamill

Szerepel az alábbi tárlaton
Balatonboglárom

N.N.: Képzőművészeti bemutató
a Kinizsi-udvarban

Somogyi Néplap 1971 VIII. 18

Major Kamill festő

Balatonbogláron, a Kinizsi udvar-
ban rendeztek meg kiállítását.

Szocialista Művészetért, 1941.

Major Kamill,

Bertalan Sándor, Érdi Judit, Lantos Ferenc, Papp Oszkár és Pauer Gyula képzőművészek sikeres alkotásokat hoztak létre azon a tíznapos alkotó táborozáson, amelyet a bonyhádi Zománcipari Művek rendezett a zománcozás építészeti felhasználásának kikísérletezésére. (Baranya-Tolna megyei művészek)

Építőművészeti zománckísérletek bemutatója.
(A nap kiréi)

Magyar Hírlap, 1968 augusztus 29. 8. l.

Major Kamill

művészetének ismertetése és méltatása.

Beke László: Pécsi jegyzetek - fiatal művészekről.
- Magyar Építőművészet, 1970.5.sz. 53-55.l.

Major Kamil, képzőművész

- díjat kapott az Országos Amatőr Képzőművészeti Kiállításon.

Országos Amatőr Képzőműv. Kiáll. Szegeden
Magyar Hírlap, 1967. X. 15. 9. o.

Major Kamill festő

Pérsett él: Szerepel a balaton-
boglári Kinizsi-udvarban
rendezett tárlaton

Dunántúli Napló 1971 VIII.4

Major Kamill

Kiállít Pécsett

Jelentés Pécs 1970. feb.

Major Kamill

Zománcrelief c. műve (Szepró) szerepel a pécsi Technika Házában

H.E.: Zománcképek között

Dunántuli Napló 1969 IX. 24

Major Kamil

Zamáncokkal szerepel az alábbi táslaton Péczet

B. L.: Az Oparművészeti Studió Kiállítása

Dunántuli Napló 1970 I. 18

MDK.

Major Kamill

Kiállitási kritika

Dunántuli napló 1968 ápr. ~~24~~ 24

Major László

építész 1922

l.

Papp Nagyvárad

81. l.

Nyílhegy, obszidiánból, neolithkori VI. 125.

— Jáspisból. — VI. 125

— Kürkből — VI. 125

M. D. K.

MAJOR Martinus

mutatoriorum magister

Királyfa (Pozsony m.)

1952)

Művért. Kapossy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban 136. l.

Major Klára

Szétes fehérrel

Hepoldal, diópác, 19 x 28

Táj barnában, " 20 x 28

Országos diák képzőművészeti kiállítás. Hódmezővásárhely 1965.

Kat. bev. Orvos Lánló 12

Major M.

Kozma Lajossal és Perényi Imrével az Új Építészet /1946/ c. lap szerkesztői.

Major Máté, [építész] MDK

Megemlékezése az elhúnyt építészről.

Major Máté: Le Corbusier 7.

NÉPSZABADSÁG, BP., 1965. nov. 4.

Major Máté

A Corbusier-féle „KOLHÁZ"-problémával ő is foglalkozik a 30-as éveben, ennek eredményét az 1948-as „Új Csepel a dolgozók vidrosa" c. kiadványban mutatja be.

Major Máté: „Találkozásaim" Le Corbusier-vel. Magvető-almanach 1966/1. 374. l.

Major Máté

A CIAM-CIRPAC magyar szekciója Fischer József javaslatára 1933-ban fogadja be, első műveinek „kvalitásai" alapján

Major Máté: „Feldkozdsaim" Le Corbusier-vel
Magvető-almanach 1966/1. 368. l.

DR. MAJOR Máté / Kossuth-díjas egyetemi tanár, akadémikus

Résztvett azÉpitésügyi Minisztérium Épitészeti és Épitéstervezési Tanácsa, valamint a Müvelődésügyi Minisztérium Müszaki Bizottsága együttes ülésein, melyek határozatai elősegitették a Nemzeti Szinház tervezését.

A Budapesti Nemzeti Szinház terve 1966. kidolg. Hofer Miklós, Halmágyi Ildikó, stb. Bp. 1966.

Major Máté

Ha összefüggést vélek látni a nagybányaiaknak a szocialista művészeti életben is megőrzött veretőszerepe körött és a művészet polgári hagyományból táplálkozó kettévélasztásában tetten érhető szemléleti ellentmondásosság, ennek bizonytalanság körött, akkor ezt a vélekedést az építészet két évtizedes fejlődésének párhuzamos jelenségei is támogatjak.
(V. ö. Major Máté: Gondolatok-tettek: építészetünk mozgatói. Kritika, 1965. 10.)
Miklós Pál: Két kiállítás körött.
Új Irás VI. évf. 1966. jan., 1. sz. 104. l.

Major Máté

„... úgy vélem – mondotta egyik nyilatkozatában Major Máté – hogy minden művészeti produkció – irodalom és zene, figurális és nemfigurális ábrázolás – a realizmus erejével hat, ha az alkotást szülő kor és társadalom valóságát – a részben az egészet – számomra kifejezi. Éspedig akár csupán érzelmi, akár a felismerés élményének a keltésével."

Ernyey Gyula: A ma művészete.
Új Irás VI. évf. 1966. febr. 2. sz. 112. l.

Major Máté: ~~Zürzavar mai építészetünkben~~

Hogy vitapartnere a részletformák átvételében látja a magyar jelleget, s hogy az eklekticizmussal kötelezte el magát, mindezre háram példa:

a moszkvai mezőgazd. kiállítás magyar pavilonjának terapályázata; a szerző említi az Építészet 1941-44 közti számait;

egyik most épülő lakótelepünkön a lakóhár szobáinak ablakfelületeit mélyen a tervezési norma előírása alá szállították, a melléhelyiségek ablakait ugyanakkorára tervezték, mint a szobáket;

Zürzavar mai építészetünkben

Major Máté: Az építészet uj világa, Magvető, 1969, 41.1.

Major Máté: Művészet a mai építészetünkben

Mi a teendő?

1. Az építészet elméleti kérdéseinek tisztázása.
2. A szabad és őszinte kritikai szellem az építészetben.
3. Rendet teremteni az építészeti általános és továbbképzés minden területén.
4. Fel kell tárni a mozgalmas építőművészet múltját.
5. Fantázia az önköltség csökkentése.
6. Az építészek kését nem szabad meghiúsítani a nemzeti formák keresésének tág határain kívül.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 62 l.

Major Máté: Zürzsomar mai építészetünkben

A szerző különböző szovjet építészeti tanulmányok alapjón megállapitja, hogy feltünően ellentmondásosak, és ennek oka a részletesen kidolgozott elmélet hiánya. Ennek igazoldsára az utóbbi évek művészet-történész-építészeit fogja vallatóra /A. Vlaszov cikke a Pravda 1948. IX.25-i sz-ában stb./

Megállapitja a szerző, hogy a szocialista realizmus építészetének elmélete még a SzU-ban sincs.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 58. l.

Major Máté

Marxista-leninista építészelméletünk nem volt 1951-ben, és ma /1955/ sincs.

Kiindulásként az építészetet a többi művészettől elválasztó sajátosságokat kell megkeresni: Az építészet az egyetlen művészet, mely társadalma valóságának, mondominalóinak művészi közvetítését ... használati tárgyak /ipari útan előállított, nagyméretű és bonyolult/ egyidejű produkálásával oldja meg.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 65. 1.

Major Máté

1951-ben megállapítottuk, hogy a kozmopolitizmustól a nemzeti hagyományokhoz kell fordulni, s ennek forrásával a reformkor építőművészetét jelöltük meg.

Ezt ma már hibásnak tartja, mivel az építészet sajátszerűségének figyelmen kívül hagyásával történt; irodalmi, történelmi analógiákra épült.

S.P. Mihajlov elítélő véleménye a francia klasszicizmusról, idézve a Nagy Szovjet Enciklop. alapján.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 74. l.

Major Máté

Fekete Bélával részt vesz 1934-ben a Pesti Nemzetközi Vásár építészeti megoldására kiírt tervpályázaton, második díjat nyernek.

Major Máté: Az építészet uj világa, Magvető, 1968, 24.l.

Major Máté

1931-ben a párt kezdeményezésére Frankfurter Rezső több művészt hívott össze a Simplon Kávéházban. Rajta kívül vol: Vilt Tibor, Goldmann György, Fenyő A. Endre, Goldmann János építész, Szabó Ferenc és Kassner József zeneszerző.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 435. l.

Major Máté

Az 1952-ben létrehívott és 56-ban megszüntetett Építészeti Tanács tagja volt.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 393 l.

Major Máté

Molnár Farkassal együtt Hültl Dezső professzornál tervezték.

Major Máté: Az építészet uj világa, Magvető, 1969, 404.l.

Major Máté

A CIAM-CIRPAC magyar szekciója Fischer József javaslata alapján - emlékezete szerint - 1933-ban fogadja be tagjai közé első művészek, kritikusai alapján.

356.l.

Major Máté: Az építészet uj világa. Magvető. 1969.

Major Máté

1931 óta vesz részt tevőlegesen a munkásmozgalomban. Bekapcsolódott a Szocialista Képzőművészek Csoportja működésébe. Ebben az időben lett a Bauhaus-elvekhet valló CIRPAC-csoport tagja is. A továbbiakban a szovjet építészet első szakaszával kapcsolatos benyomásait mondja el.

312. l.

Major Máté: Az építészet uj világa. Nagyvető, 1969.

Major Máté

1926-ban absolvált a „Királyi József Nádor Műegyetemen". Le Corbusier-nak a nevét sem hallja. Ennek bizonyítására említi utolsó itt készült terveit: egy iskola meg egy „szálloda-nyaraló", melyek Joseph Hoffmann és P. Behrens építészetéhez hasonlítanak.

356.l.

Major Máté: Az építészet uj világa, Magvető, 1969,

Major Máté

A CIRPAC magyar szekciójának többi tagjával együtt-
tevében a 30-as években a Le Corbusier-féle „Öt
pont" szellemében próbált kísérleti épületekre vonat-
kozó megbízásoknak eleget tenni.

359.l.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969,

Major Máté

A Magyar Építőművészek Szövetsége II. kongresszusán /1955. V. 3./ elmondott előadásának két részlete. SH „Építészetünk helyzetéről" címmel szerepel.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 1. 87-115.

Major M.

Az első tatabányai házak építője, volt együtt Fleischl G. és E.

Major Máté: Az építészet uj világa, Magvető, 1969, 91. l.

Major Máté

A magyar CIRPAC szükebb körébez tartozik Gromasztói Rihmer Pállal, ifj. Kismarty Lechner Jenővel és Weltzl Jánossal, akik 1938-ban a további harcot választották.

271.l.

Major Máté [építész] MDK

Megnyitja Kalocsa Ferenc szobrász-
művész kiállítását Debrecenben.

— : Új kiállítások 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. nov. 20.

Major Máté, [építén]

MDK

Előadást tart az Építőművének Következőben.

— : Gropius

12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. nov. 14.

Major Máté, építész

MDK

A cikk ismerteti Major Máté nak az Ki Kicsoda megjelent cikkét is.

Keresztúry Dezső: Milyen lesz az ország? 6.

Népszabadság, Bp. 1969. nov. 15.

Major Máté [építész]

MDK

Megnyitotta Kalocsa Ferenc festőművész kiállítását Debrecenben.

– : Kulturális hírek 7.

Népszabadság, Bp. 1969. nov. 20.

Major Máté

Az emberiség korai idejét vizsgálva Major Máté megállapította, hogy a műfajok és stílusok a szükségletekből nőttek ki. Ezek az alkotások aztán szellemi funkciókkal is felítődtek s így emelkedtek a művészet világába."

Ernyey Gyula: A ma művészete.

Új Irás VI. évf. 1966. febr., 2. sz. 114. l.

Major Máté:

A modern művészet elméletileg egy logikus és dialektikus alkotómódszer betartását jelenti: ... dialektikus, mert a materiális – az anyag, szerkezet, technika közvetlenül társadalomhoz nem kötött – és spirituális – a társadalom általános mondanivalóinak művészi formákkal kifejezhető gondolatai viszont alaphoz-felépítményhez kötődő-feltételei állandó kölcsönhatásban állnak, s egy-egy alkotásnál ezek harmóniáját kell megteremtenünk. (V. ö. Major Máté, Az építészet stílusai és a modern építészet „stílusa", Valóság, 1964/11.) Ernyey Gyula: A ma művészete. Új Irás VI. évf. 1966. febr., 2. sz., 114. l.

Major Máté

A vasbeton szobrászának, az olasz mérnök-professzor Pier Luigi Nervinek... sorai-val-a Major Máté akadémikus tollából származó-igaz alkotót ismertető monográfiával indult az „Architektura" című új tudományos ismeretterjesztő sorozat, melynek első kötetét köszöntöm.

Ernyey Gyula: Az „Architektura" sorozat köszöntése.

Új Szás VI. évf. 1966. jún., 6. sz. 111. l.

Major Máté

Architektura-a Magyar Tudományos Akadémia Építészettörténeti és Elméleti Bizottságának és a Magyar Építőművészek Szövetségének könyvsorozata. Szerkeszti Major Máté.

Cruyey Gyula: Az „Architektúra" sorozat köszöntése.

Újrás VI. évf. 1966. jún., 6. sz. 111. l.

Major Máté

cikke: Néhány megjegyzés az új Nemzeti Színház tervpályázatához. - Magyar Építőművészet, 1966. 15. évf. 3. sz., 41-43.l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-283.l./ 249.l.

MDK

Major Máté építész

Megnyitja Bán István festő-
művész kiállítását a Csók Galé-
riában.

–: Hallottuk 2.

ESTI HIRLAP Bp. 1970. jan. 24

Major Máté

Az Iparművészeti Tanács és a TIT budapesti szervezetének művészeti szakosztálya 1962 novemberében a Kossuth Klubban rendezte meg a „Modern magyar üvegművészet" c. kiállítást. Megnyitotta Major Máté.
Közöljük a megnyitó beszéd szövegét.

Iparművészet, 1963. 4. sz., 31. l.

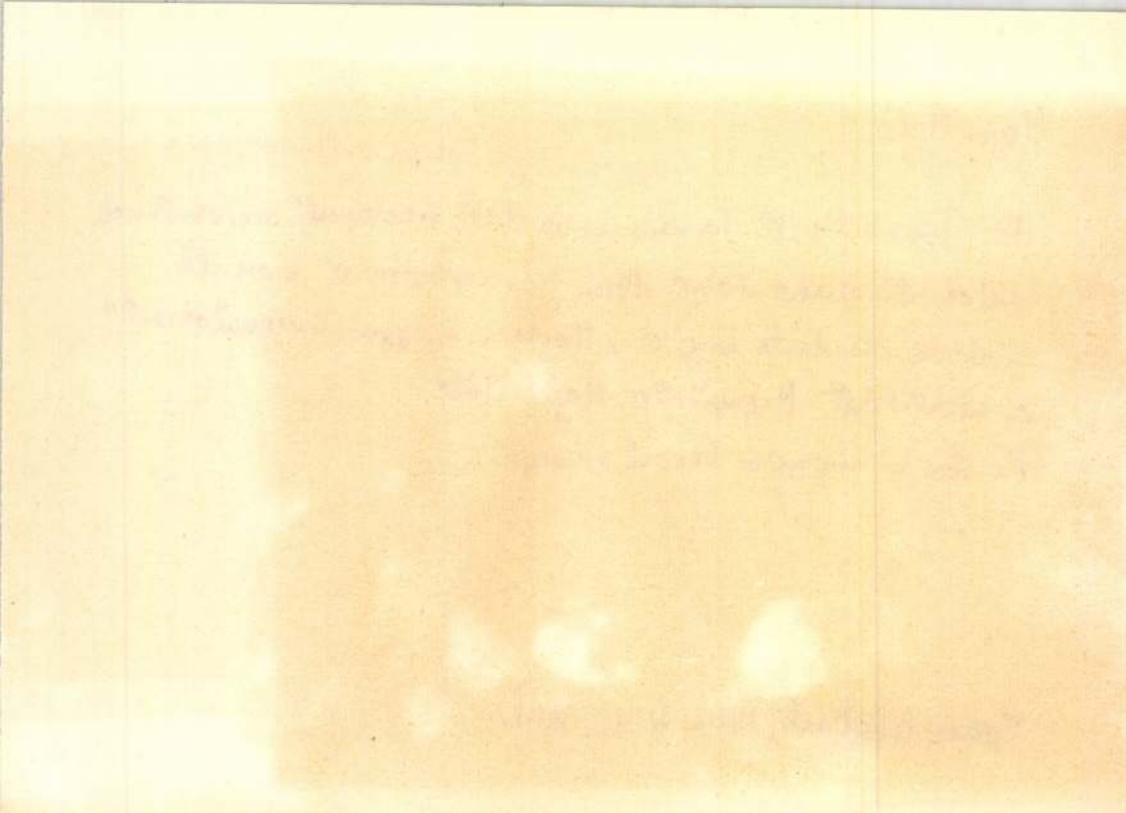

MDK

Major Máté, épílén

A Munka Érdemrend arany fokozatát kapta.

–: A Fővárosi Kiküntetettek 6-7.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. ápr. 2.

Major Máté:

Megnyitó. (MTA nemzetközi műemlékvédelmi munkabizottság) — Építés- és Közlekedéstudományi Közlemények 1966. 10. köt. 1. sz. 3-5.l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-284. l./ 252. l.

Major Máté

Tagja volt a Szocialista Képzőművészek Csoportjának.

Nemeth Lajos. Modern magyar műnév, Corvin, 1969 98. l.

Major Móté

Született Bajón 1904. augusztus 3-án.

Tanulmányai: Budapesti Egyetemen.

A Szocialista Művészek volt tagja.

1945: az Építésügyi Minisztériumban dolgozott.

Zsehe Márton: Prominent Hungarians
Home and Abroad, München, 1966. 334 l.
192 l.

Major Máté

1949:- a budapesti Müszaki Egyetem tanára. 1949: Kossuth díjas. A Szocialista Magyar Építőipek Szövetségének elnöke. A Magyar Tudományos Akadémia tagja.

Fekete Márton: Prominent Hungarians

Home and Abroad, München, 1966. 334 l.
192 l.

Major Máté

1964: az Ybl Emlékbizottság tagja;
1964 Munkaérdemrendet nyert. Könyvei:
az „Építészet története" (3 kötet, 1960)
„Építészet és társadalom."

Fehér Miklós: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966.

334 l 192 l

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György út 41.

Major Máté

Kacsa Gyulával és Tillay Emővel beszélgetést folytat „a hullámzó hőmérsékletről". Elhangzott a Rádió Szabadegyetemén 1963. júliusában.

Japán Művészet, 1963. 5. sz., 13. l.

MDK

Major Máté, építész

Előadást tart a Fiatal Művészek Klubjában.

— : Kulturális hírek

7.

Népszabadság, Bp. 1969. dec. 19.

Major Máté

cikke:
Művészet-e az építészet? Élet és Irodalom, 1966. 10.évf. 26.sz. 7.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája.
/Művtört.Ért. 1969. 3.sz. p. 243-284./

p. 245

Major Malé

cikke:
„The Style of Truth" and the Truth of Style.
– The New Hungarian Quarterly. 1966. 7. évf.
22. sz., p. 57-65.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája.
/Művtört.Ért. 1969. 3.sz. p. 243-284./

p. 245.

Major Máté

1962-ben részt vesz a Magyar Partizánszövetség három fővi delegációjának tagjaként a „Szabadságot a spanyol népnek" c. Rómában megrendezett nemzetközi találkozón.

ajor Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 542.l.

Major Máté

Bánnal, Fenyővel, a két Gelthmannal, Szyárral, Vértessel, majd Hány K. Lászlóval és Feketével a Szoc. Képzőművészek Csoportjának sejtjét alkotják.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 438.l.

Major Máté

Gabriele Mucchi, olasz építész, a Société Européenne de Culture elnevezésű nemzetközi értelmiségi szervezet vezető-hajtó bizottságának tagja, javasolta a szerző felvételét az említett társaságba. Ez akkor egyidőben történt az Kardos Tibor és Vedres Márk felvételi javaslatával. Mindez a 40-es vagy 50-es években történt.

499.

Major Máté: Az építészet uj világa. Magvető. 1969. 1.

Major Máté

1942-ben Schaár Erzsébet portrét készített róla.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 487. l.

Major Máté

Vilt Tibor vissi magával 1931-ben a Simplon Kávéházba, ahol bizonyos építészek, szobrászok, festők, zenészek tartják első összejövetelüket. Belőlük formálódik ki néhány év múlva a Szoc. Képzőművészek Csoportja.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 478. l.

Major Máté

1956-ban részt vesz a Société Européenne de Culture nevű nemzetközi értelmiségi szervezet velencei találkozóján. Itt ismerkedik meg Ilja Ehrenburggal.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969.

Major Máté

A két Goldmannal, Fenyődi, Mészárossal belép az V. ker.-i Ipoly utcai Szociáldemokrata Pártszervezetbe. Majd felkeresik Bückler Józsefet, a fűtőkört, aki hozzájárul a Szocialista Képzőművészek Csoportjának megalakításához.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 438.l.

Major Mátyás: Az épitészet új világa, Magvető, 1959.

Major Máté

Megnyitotta a Magyar Képzőművészek Szövetsége Belső-építész Szakosztályának kiállítását 1970. XII. 19-én az Ernst Múzeumban.

Ipari Művészet, 1971.1-12. 26.l.

Major Máté

Megnyitotta Kovács Diána falikerámiái kiállítását.
A lap részletet közöl a megnyitó szövegéből.

Iparművészet, 1968. 4. sz. 38-39. l.

Major Máté

Franciaországi útijegyzet — művészetről című írását közli a lap.

Valóság, 1969. 7. sz. 73-80. l.

Nagy Máté

Az építészet új világa c. könyvéről írt recenziót

Meggyesi Tamás.

Valóság, 1969. 11. sz. 103-104. p.

Dr. Major Máté

Építészet – Belsőépítészet címmel közli a lap a Magyar Képzőművészek Szövetsége Belsőépítészeti Tagozatának vitaülésén elhangzott megnyitóját.

Ipari Művészet, 1971. 2. sz. 3–4. l.

Major Máté

Az „építészet" fogalma és fogalomköre címmel tanulmánya jelent meg.

Valóság, 1968. 12. sz. 48-54. l.

Major Máté

A folyóiratot közli Gramasztói Pál írását (Levél Major Mátéhoz).

Valóság, 1968. 12. sz. 55-56. l.

Major Máté

Az építészet új világa c. kötetéről közöl a lap recenziót Maggyosi Jánostól.

Valóság, 1969. 11. sz. 103–104. l.

Major Máté

Gondolataim reflektál Erdei Ferenc Urbanisztika, építészet c. cikkével.

Valóság, 1969. 1. 11. 40-41. l.

Major Máté

Fiatalkori barátja Elkán László (Lucien Hervé).

Major Máté: Franciaországi útijegyzet – építészetről. Valóság, 1969. 4. sz. 84. l.

Major Máté

Egyetemista években kollegája, barátja volt a Franciaországban élő szálló tervezőépítész, Ney József (Joseph Ney).

Major Máté: Franciaországi útijegyzet – építészetről; Valóság, 1969. 4. sz. 84. l.

Major Máté

Rajk Istvánnal (Etienne Rajk néven Franciaországban reklámfilmeket csinál) együtt végezte a gimnázium Baján (1914-22.) Neki köszönheti a modern művészet irányába történő elindulását. 1918-19-ben A Leány címen lapot szerkesztettek (egy példányt ilt).

Major M.: Franciaországi utijegyzet – építészetről; Valóság, 1969. 4. sz. 84. l.

Major Máté

A „építészet" fogalma és fogalomköre c. írásával kapcsolatosan kibontakozó vitához tesz néhány megjegyzést. Ugyanez a szám hozzászólást közöl Bonta Jánostól, Breuer Jánostól, Kemény Csabától, Preisich Gábortól és Vidor Ferenctől.

Major Máté: Vita körben; Valóság, 1969. 5. sz. 94. l.

Major Máté

MDK

Az 1934-ben alakult Csoport tagja volt.

A csoport utolsó nagy tette az 1942-es kiállítás volt a Vasas Székházban.

Oelmacher Anna: Szacidista Képzőművészek Csoportja. /1934-1944/

Szolnok Megyei Néplap. 1964. máj. 21.
és Nógrádi Népujság 1964. máj. 21.

MDK

Major Máté, építész

A rövid tanulmány tárgyát a cím pontosan meghatározza.

Az idő-, a tér-, az anyagi és szellemi formálóerők, személyiségek megjelenítése adja azokat a mozzanatokat, amelyek a tájékozódáshoz elengedhetetlenül szükségesek.

Major Máté: Az új építészet kezdetei 34-42.

KRITIKA, BP. | 1969. március

V4./3.

MDK

Major Máté, építész

1. a jegyzetben hivatkozás

Major véleményére.
További hivatkozás: szövegben.

Körner Éva: Periodizáció a művészettörténet
25–29. old.

KRITIKA, BP. 1969. május VII/5.

MDK

Major Máté, építész

Amerigo Tot életét, szemléletét, fejlődését, művészetét bemutató rövid cikk-sorozat.

Major Máté: Amerigo Tot 25-26.

KRITIKA, BP. 1969. szeptember VII/9.

Major Máté, építész

MDK

Major Máté: Az építészet új világa
c. tanulmánykötetének ismertetése
és annak elemzése, értékelése.

Miklós Pál. Major Máté: Az építészet új világa 53 – 54.

KRITIKA, BP. 1969. szeptember VII/9

256
+ 6
262.

MDK

Major Máté, építész

Cikke: a kialakulás feltételeiről (új anyagok, új technika, a változatok kialakulásának feltételeiről, mint a tömeges igények, ipari igények, egyedi követelmények) ad tömör, ömetoglaló áttekintést.

Major Máté: Az új építészet jelene 27-33.

KRITIKA, Bp. 1969. október

VII/10

Major Máté, építén

A komm. művén-sejtbe tartozott.

Vértes György: Goldman György 30-35.

Kritika, Bp. 1970. április VIII/4

Major Máté
építész

~ műrci az új szellem jegyében készül-
tek.

Radó: Magyar építészettört. 334.
Műszaki Kiadó 1971.

Kudas fürdő. Az épület melletti parkban lévő oszloplábakról nyit a ké miután az egész épület totáljáz láttu varióz a ku olás felülnézetre, majd eltávolodva a Gellérthegy háttere is bekerül.

Rác fürdő. Totál, a Gellérthegy felől, belátszik a Várhegy is. Fontos, hogy a képen az épület ne kerüljön ha

Major Máté
életéről

~ életével foglalkozik.

Radó: Major életéről. 342.
Műszaki kiadó 1971.

Major Máté
építén

/1905/

Budai Lakóházai.

Magyar mív. tört. 9. 37.
Képzőmív. kiad. 1971.

Major Máté

előnavát a Lajta-könyvhöz
említi
jegyzetben

Czagány István recenziója Vámos Ferenc Lajta Béla c. könyvéről. - Művtört.Ért. 1971.1.sz.60-66. l.

66.1.

Major Máté

Major Máté: Bor Pál új kiállitása /megnyitó 1970. október 3-án az Ernszt Múzeumban./

Magyar Építőművészet, 1970. 2.sz.
54. l.

Major Máté

az újonnan alakított ICOMOS magyar nemzeti bizottság tagja.

Beszámoló a bizottság 1971.III.13-i üléséről.
Műemlékvédelem, 1971.3.sz. 172-173. l.

Major Máté

cikke:

Major Máté ismerteti Kemény Judit szobrászművész munkásságát, képekkel /fényképek: Koffán Károly és Lőrincz Beatrix/.

Magyar Építőművészet, 1971. 1.sz.

55. l.

Major Máté

cikkét (megemlékezés Dercsényi Dezső 60. születésnapjára)
/megjelent a Magyar Műemlékvédelem 1967-1968. c. kötetben/ recenzeálja Komárik Dénes.

Műemlékvédelem, 1978.4.sz.254-255. l.

Major Máté

Major Máté kiállítási megnyitója: Vilt Tibor
új szobrairól /Halla Demeter fényképeivel/:

Magyar Építőművészet, 1971. 1.sz. 61-62. l.

Major Máté

Vas Zoltán, Major Máté, Preisich Gábor és Granasztói Pál hozzászólása:

Még egyszer a Közmunkatanácsról.
Budapest, 1971. 5.sz. 10-12. l.

Major Máté

A CIRPAC-kiállításokon szereplő villatervait közli a Tér és Forma.

Ernyey Gyula: Magyar design; Ipari Művészet, 1969. III. 21. l.

Major Máté

A2 Architektúra c. sorozat szerkesztője.

Bodri F.: Beszélgetés az Architektúra c. sor.-ről; Ipari Művészet, 1970. IV. 55. l.

Major Máté

Könyvet ért Breuer Marcelről.

Bodri F.: Bemutatjuk az Architektúra c. sor.-ot; Ipari Művészet, 1970. (V. 5). 1.

Major Máté

A szertő idéz az Építésztörténetéből.

Erayey Gyula: Magyar design; Ipari Művészet, 1969. III. 4. f.

Major Máté

cikkei:

Major Máté: Sipos Béla építészről. - Magyar Építőművészet, 1969.3.sz. 60.l.

Major Máté

cikke:

Major Máté: Húsz éves az építészeti tervezés közösségi megszervezése. – Magyar Építőművészet, 1969.3.sz. 52-53.l.

Major Máté

lett az 1949 febr. 2-án megalakult Magasépitési Tudományos Egyesület elnöke.

Major Máté: Húsz éves az épitészeti tervezés közösségi megszervezése. - Magyar Épitőművészet, 1969. 3.sz. 52-53. l.

Major Máté

cikke.

MKGY Major Máté: Építészetünk ügye a Magyar Tanácsköztársaság idején. - Magyar Építőművészet, 1969. 3.sz. 50-51. l.

Major Máté

Major Máté nekrológja Csánk /Rottman/ Elemérről /1897-1969/

Magyar Építőművészet, 1969. 3.sz. 64. l.

Major Máté

Major Máté publikálja a "Magyar Mivészi Munkaá" társaság alapitó iratát, melynek fotokópiáját Vágó Péntertől kapta meg. Az irat aláirói: Lechner Ödön, Kozma Lajos, Vágó József, Jonas Zsigmond, Földes Ede, Málnai Béla, Schreiber Mihály, Fémes Beck Vilmos, Lajta Béla, Janszky Béla. A végrehajtó bizottság tagjai: Jonas, Lajta, Málnai, Vágó és Neuschloss Kornél. Kelt, 1913. júl. 23.

Magyar Epitőmübészet, 1969. 2.sz. 53. l.

Major Máté

Major Máté: Bolmányi Ferenc üvegfestményei a szekszárdi Garay szálló borozójában. /Belsőépitész Rovánszky Dezső/.

Major Máté: Karátson Gábor kiállitása a Fényes Adolf teremben.

51. l.
52. l.

Magyar Építőművészet, 1969.2.sz.

Major Máté

Granasztói Pál ismerteti Major Máté Breuer Marcelről szóló könyvét.

Magyar Építőművészet, 1970. 6.sz. 60. l.

Major Máté

Major Máté: Bán István szőnyegei /kiállitásismertetés, képekkel./

Major Máté: Schéner Mihály művészete. /Képekkel/

Magyar Építőművészet, 1970. 6. sz. 51. l.
52-53. l.

MDK

Major Máté, építész

Bevezető-beszédet mond

Losoncay Tamás festőművész kiállításának

megnyitásán. (Fényes Adolf Terem, 1971. jan. 8.)

—: Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1971. jan. 8.

Major Máté

A modern magyar építészet fontosabb képviselői / Molnár Farkas, Fischer József, Forbát Fred, Breuer Marcel, Kósa Zoltán / között említve.

Paulhans, Peter: A magyarországi építészetről és építészekről
Ipari Művészet, 1965. 1. sz., 32. l.

Major Máté

Vezetésével magyar építőművész küldöttség utazott Kubába, a Havannában tartandó nemzetközi kongresszusra.

Ipari Művészet, 1963. 4. sz., 105. l.

Major Máté

felnőlalása az MTA Építészetelméleti és Történeti Bizottsága Műemléki Albizottságának hollókői ülésén

Műemlékvédelem, 1969. 4. sz., p. 243.

Major Máté

„Az építészet új világa" c. tanulmánykötetét ismerteti Gerő László.

Műemlékvédelem, 1969, 4. sz., p. 251-252.

Major Kálmán

festőmüvész kiállitása. Bp. Ism. Fábri Ervin, művészet, 1966. 7. ésf. 9. n. ~~47.l.~~ 47. l.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-284.l./

268. l.

Major Máté

cikke:

Egy japán épitész (Kunio Mayekawa)
- Magyarépitőművészet, 1966. 15. évf.
4. sz. 48-49. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969.3.sz. 263-284.l./

~~zk~~ 275. l.

Major Máté

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970 JUN 1

MAGYAR HÍRLAP

Budapest

MAJOR MÁTÉ AKADÉMIKUS nyitotta meg tegnap a Székesfehérvári Csók István Képtárban a Népművészet évszázadai című tárlatot. A kiállítás bemutatja a Kárpát-medencében élő népek üveg- és ikonfestészetének remekeit is.

MDK

Major Máté, [építész]

Megjelent tanulmánya
a magyar műemléki építészetről
Breuer Marcelről.

—: Tervezte: Breuer 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. júl. 2.

Major Máté

A Le Corbusier nekrológ idéz az elhúnyt építészt méltató Major Máté írásból.

Ipari Műcészet, 1965. 3. sz., 80-81. l.

Dr. Major Máté

A lap közli a szerző a „Fiatal üvegtervezők kiállítása"-nak megnyitóján az ÉM. Üvegipari Bemutatóteremben 1966. nov. 25-én elhangzott megnyitóbeszédét.

Iparművészet, 1967. 1. sz., 55-56. l.

Major Máté

a Szocialista Képzőművészek
Csoportjának tagja – emlékve.

Magyar Nemzet
1969 márc. 15

Major Máté

Benkhardt Ágost épitész nekrológja. - Major Máté, Magyar Épitőművészet, 1967.16.évf.4.sz.59.l.

Nikola Dobrovic nekrológja. - Major Máté, uo. 4.sz. 52-54.l.

Az 1957.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970.1.sz.68-107.l./

195. 1.

Major Máté

Granasztói Pál: Az építészet igézetében c. könyvét ismertetik: Perneczky Géza, Kritika, 1967.5.évf.8. sz.49-5o.l. - Tölgyesi János, Valóság, 1967.1o.évf. 3.sz.1o7-1o8.l. - Farkasdy Zoltán, Magyar Építőművészet,1967.16.évf.3.sz.58.l. - Major Máté. Uj Irás, 1967.7.évf.1.sz.114-116.l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 197o.l.sz.68-1o7.l./

1o3. l.

Major Máté

cikke: Nikola Dobrovic. /1897-1967/ - Magyar Építő-művészet, 1967.16évf.4.sz.52-54.l.

Az 1967.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Mivtört.Ért.197o.1.sz. 68-1o7.l./

1oo. l.

Major Máté

megnyitója fiatal üvegtervezők kiállításán (ÉM. Üvegipari Bemutatóterme, 1966. nov. 25.) — ~~Művész~~, ~~1967. 8. sz.~~ Ipari Művészet 1967. I. 55-56. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört.Írt. 1970. 1.sz. 69-107. l.

96. l.

Magyar Mihály

1970 APR 26

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

HAJDU-BIHARI NAPLÓ
Debrecen

1021

MAGYAR MIHÁLY • KLEOPÁTRA • (INTARZIA)

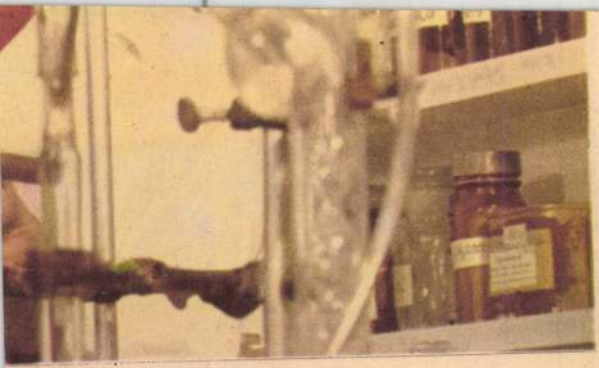

A kors
zőgazdaság segítő
társa a kémikus

Göz József

Major Kamill

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRMONDÓ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Pécs

1970 MÁJ 6

kában az első világháború utáni években" címmel tart előadást május 7-én, csütörtökön délután 5 órakor a Dunántúli Tudományos Intézetben.

— **Kiállítás nyílt** tegnap este az Orvostudományi Egyetem kollégiumának klubjában. A kiállításon, mely tíz napig, május 5—15-ig tart nyitva, Major Kamill képeit mutatják be. A megnyitón Kircsi László adott elő zeneműveket oboán.

— **Május 8-án,** pénteken du. 17 órakor a Janus Pannonius Múzeum új régészeti kiállításán Kiss Attila, ré-

vészeti Szakközépiskola is.)
A díszítőfestők feladata lenne a belső terek megkomponálása, a falfestések színtervezése, külső és belső
falak díszítésének

Festők. Építészek. Szobrászok. Zeneszek. Egyéb Komédiások. Az összeolvasott kezdőbetűk – Fészek – alkotják az 1901. szeptember 7-én felavatott művészklub nevét. A Kertész utca 36. alatti épületet, az árva leányok egykori otthonát 101 éve használják művészek, barátaik és művészetbarátok. A hajdan szigorú klubtagsági szabályok mára szinte teljesen eltűntek, a Fészek éttermébe, előadásaira és kiállításaira bárki betérhet.

Az igazi, zártkörű művészklubként létrejött Fészekbe anno két támogató klubtag ajánlása és több hónapos próbaidő révén nyerhettek felvételt a szerencsések. A művészek és a művészetpártoló gazdagok pénzéből megvásárolt és berendezett klubban letűnt korok feledhetetlen festői, építészei, szobrászai, zenészei, énekesei és komédiásai gyűltek össze rendszeresen, hogy valóban egymás között legyenek. Az anekdotázós esték divatja időközben elmúlt, ízelítő még maradt az utókorra.

A háborús akna okozta sérülést a kártyaterem pinkapénzéből még helyreállították, de az 1963–1965 között végrehajtott átalakítás nyomait máig nem heverte ki a ház. Az elcsúfított helyiségek negyven éve pusztulnak érintetlenül. A klub épületének kezelői joga az ötvenes években történt államosítást követően csak a rendszerváltás után néhány évvel került vissza az egyesülethez. A pénztelenség miatt azonban az önállóság nem sokat ért, a havi majdnem 60 millió forintos rezsijű házat éppen csak bezárni nem kellett.

A Fészek – úgy tűnik – megmenekült, felújítása után is a művészek otthona maradhat, és nem alakul át zártkörű menedzserklubbá, mint attól sokan tartottak.

eve az Aubel családhoz kötődik. A legendának számító vendéglő, a Kispipa tulajdonosa, *Aubel Ervin* felesége üzemeltette ugyanis. „Elődöm, Aubel Ervinné Emőke magasra tette a mércét, így a maximumot kell kihoznom magamból és az étteremből" – olvasható az étterem új étlapjának előszavában. Az új csapat tehát elegánsan, jó hírű elődeiről nem megfeledkezve vette át a művészklubot. A Fészek életben maradása Aubel Ervinék kétségtelen érdeme, hiszen amiA Kispipa tulajdonosa nem először járt úgy, hogy felfuttatott egy helyet, majd később át kellett adnia. Ő üzemeltette például a MŰOSZ Andrássy úti étkeremét és a Hársfa nagyvendéglőt is. A csődmenedzseri munka után Aubel Ervin most csak a Kispipával foglalkozik. Mint mondja, ennek így kellett történnie: a Fészek megérett a felújításra, és jött valaki, akinek pénze is van rá, és jó üzletnek tartja, hogy befektessen az egyébként páratlan adottságokkal bíró épületbe.

Sándor Tünde

Napmab. 2002. XII 17

Major Máté tizenkét éve

Talán nincs is olyan ember, aki jól jönne ki egy ilyen helyzetből. Major Máté építész a nyolcvanas évek legelején írta meg visszaemlékezéseit az 1945 és 1956 közötti időkről. A Tizenkét nehéz esztendő című kötetet azonban csak az idén jelentette meg a Magyar Építészeti Múzeum forráskiadó sorozatában, a Lapis Angularisban Prakfalvi Endre és Fehérvári Zoltán.

Húsz év telt csak el, de ennyi idő alatt minden megváltozott. Nem pusztán arról van szó, hogy lebomlott a szocialistának nevezett rendszer, és megindult egy klasszikus parlamenti demokrácia fölépülése. A múlthoz való viszony is megváltozott. Az emberekből meglepően hamar kiveszett a készség, hogy megértsék a sifrírozott beszédet, a kádári kor sajátos kódnyelvét. Nem véletlen, hogy gyakran különös, kellemetlen érzés vesz erőt az olvasón, amikor belemélyed Major Máté visszaemlékezésébe. Mintha nem is közlésre szánt művet, hanem személyes naplót kapnánk kézhez, teli önelemzéssel, önváddal és önfelmentéssel. Ráadásul mindezt „felülről" nézzük: olyan korból, amikor konszenzus még nincs ugyan a múltat illetően, de a legtöbben már megvonták a maguk mérlegét. Innen már könnyű okosnak lenni, talán ítélkezni is.

A Magyar Technika című folyóirat 1947/12. számának címlapján

Ahogy a szerkesztők a kötet bevezetőjében írják, két szál kapcsolódik egybe a Tizenkét nehéz esztendőben. Az egyik Major korábbi, önéletrajzi tárgyú köteteinek – Egy gyermekkor és a kisváros emléke, 1973; Férfikor Budapesten, 1978 – egyenes folytatása. A történet kezdetén, 1945-ben a negyvenéves építész csíkos selyemingben és utcai cipőben kilép a józsefvárosi télbe, és megindul az ukrajnai hadifogság felé. Ettől a perctől kezdve a magánélet és a közszerep kibogozhatatlanul összekapcsolódik. A szerző, miközben a saját históriáját próbálja elmesélni, még egyszer, utoljára azt is összefoglalja, amit a történelemből másodszereposztás-beli, de mégiscsak jelentős szereplőként megélt.

És valóban: ez a tizenkét „nehéz" esztendő igazán az önmagát következetesen kommunistának valló Major szemszögéből érdekes. A szovjet hadifogság a maga gyakorlati valóságában. A mérnökember számára kiábrándító szervezetlenség, a munkaerő oktalan pazarlása, és főként a szakmai, építészi feladat, amely a rendíthetetlen elvhűség ellenére is megütközést kelt. Major itt találkozott először az élő szocreállal: az összetákolt épületekre kötelező jelleggel ráaggatott klasszikus architektúra minden rajongása dacára is elborzaszthatta a modern építészetben fölnőtt szakembert. Ő mégis inkább a semmitmondóra sikerült politikaelméleti továbbképzés fölötti csalódásáról ír, no meg a mindennapokról, amikor pártpolitikai hozzáállásuk szerint kategorizálta hadifogolytársait.

Fél évszázad távolából már-már megmosolyogtató ez a komoly koalíciózás a barakk büdösében, de akkor nem volt más, mint morzsányi előleg a jövőből. A felesége állhatatosságának köszönhetően, de kommunista nyomásra kiszabaduló Major 1945 végén idehaza belecsöppent ugyanebbe, de ez már vérre ment. Az építészt saját „megbízható káder" volta rakétára ültette, és a szakmai karrier csúcsára röpítette. Közmunkatanácsi, majd miniszteriális potentát lett, lapok szerkesztője, a legkülönfélébb szakmai és politikai bizottságok tagja. Rendkívül tanulságos az a lista, amelyet ő maga is öniróniával idéz; „igazolásul" írta 1947-ben, amikor az Építés- és Közmunkaügyi Minisztériumban kevesellték a pártmunkáját. Tizenhárom különféle szervezetet sorolt fel akkor, amelyekben egytől egyig felelősségteljes munkát végzett.

Major útja az államigazgatásból az egyetemre és az Akadémiára jól mutatja a negyvenes évek végének politikai átalakulását. A koalíciós időket felváltó egypártrendszer beköszöntével már a konzervatív szellemű oktatás belső reformja volt napirenden, ott volt szükség a megbízható emberekre. Aztán egyszer csak mindent belepett a sztálinizáció, és ennek Major olykor tagadhatatlanul naiv idealizmusát is porrá kellett zúznia. Néhány hónap alatt célkeresztben találta magát. Az 1950-ben megkezdett, 1951-ben kulmináló „nagy építészeti vitában" ő lett a vádlott. Őt, a modern építészet védelmezőjét támadták a szocialista realista elvek képviselői – és ebben a vitában alulmaradt.

Az egész rendkívül terjedelmes, helyenként bőbeszédű kéziratfolyam legtanulságosabb része az a néhány oldal, amelyet Major Máté az építészeti vitának szentel. Szűkszavúságában, a szövegen átsütő csalódottság miatt ez a rész kirí a könyv többi fejezete közül. A szerző, aki szinte mániákusan dokumentálta egész életét, eltett minden fecnit, feljegyzést, tolla alól kikerült vagy vele valamilyen módon kapcsolatba hozható írást, itt csak tényeket sorol, idéz – alig kommentál. Érezhető, hogy gondosan felépített világa szinte darabokra hullt ettől a csapástól. Hiába, hogy később a legautentikusabb forrásból, magától a sztálinizmus bűneit leleplező Hruscsovtól nyert megerősítést, és tudhatta meg, hogy mégiscsak neki volt igaza, elbizonytalanodása innen kezdve tagadhatatlan. A korrajz innen elnagyolt, önelemző. 1956-os szereplését pedig magának is, az olvasónak is szinte kényszeresen túlmagyarázza.

A Lapis Angularis mostani kötete egészen különleges eszköz arra, hogy megőrizze, élővé tegye Major Máté már most halványuló emlékét. A könyv kikerülhetetlen építészettörténeti forrás, de sokkal több is annál. A bőven áradó s a szerző által ma már kontrollálhatatlan szöveg a maga csonkítatlanságában és fésületlenségében a csaknem két évtizede halott embert is elénk állítja.

A hadifogságbeli legyőzhetetlen éhség vagy a görcsös megfelelni vágyás, amellyel sietett a szovjet tisztek kedvére tenni a kultúrműsorok megszervezésekor. A részletesen leírt külföldi utak, az aprólékosság, amellyel az ebédekre-vacsorákra vagy a hivatalos traktákra kitér. Az erőtlen mentegetőzés, amikor édesanyja szegénységben telt utolsó éveiről, az elmulasztott segítségről szól. Az elharapott félmondatok, az érzelmek épp csak kitalálható motívumai. Ki tudja ma már, mit tett volna még Major ezzel a kézirattal, ha megéri, amikor kézzelfogható közelségbe került a kiadása. A kérdés persze költői: hiszen nem érte meg.

N. Kósa Judit

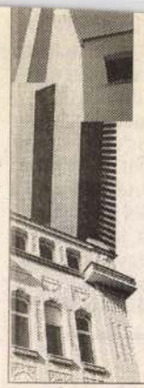

In erster Linie wenden wir uns an Kandidaten (m./w.) mit einer kaufmännischen Ausbildung und einschlägiger Berufserfahrung im Bereich Buchhaltung.

Wenn sie der Deutschen Sprache mächtig sind und eigenverantwortliches, selbständiges Arbeiten, Verantwortungsbewusstsein und Genauigkeit im Umgang mit Zahlen zu Ihren Stärken zählen, freuen wir uns darauf Sie kennenzulernen.

Bitte richten Sie Ihre aussagekräftigen Bewerbungsunterlagen an:

RÖFIX
Bauen mit System

RÖFIX AG, Abteilung Personalwesen, A-6832 Röthis, Badstrasse 23
Tel. 05522/41646 DW-141, Fax DW-156, hfroehlich@roefix.com, www.roefix.com

A Fővárosi Munkaügyi Központ

értesíti a felnőttképzést folytató képzőintézményeket, hogy

2003. január 6-án (hétfőn) de. 10.00 órától

tájékoztatót szervez

a Munkaerőpiaci Alap foglalkoztatási alaprésze decentralizált keretéből finanszírozott, 2003. képzési évre munkaerő-piaci képzések szervezésére/támogatására meghirdetett pályázati felhívásával kapcsolatosan.

A tájékoztató helye:

Soter Line Oktatási Központ
1073 Budapest, Erzsébet krt. 7.

A részvételi szándékról 2002. december 31-ig visszajelzést kérünk a következő telefonszámon: 303-0722, 123-as mellék.

A tájékoztatón való részvétel ingyenes.

ÁFSZ
Fővárosi Munkaügyi Központ

MAHIR PRESS MÉDIA

Külvárosi karácsonyköszöntők

Már elkezdődtek az ünnepváró programok a külső kerületekben. Karácsonyi hangulatot idéző dallamokat hallgathattak Albertfalván tegnap, december 16-án a helyi közösségi házban (XI., Gyékényes u. 45–47.). Tíz éneket, köztük Orbán György Ave Mariáját, adta elő a főleg középkori madrigálok megszólaltatójaként ismert Gesualdo Kamarakórus. Az ének- és zenetanárokból két éve alakult, mintegy húsztagú vegyes kart *Stimetz András* vezényelte. *Domonkos Béla* bábművész december 21-én délelőtt fél tizenegykor Kiskarácsony, nagykarácsony... című báb- és bohócprodukciójával lép fel. A felnőttek *Buzás Áron* muzsikájára nosztalgiázhatnak délután négytől.

Ma zenével ünnepelnek az Óbudai Művelődési Központban (III., San Marco u. 81.) is. Közreműködnek a helyi zeneiskola hegedűs növendékei (zongorán kísér *Nagy László Adrián), Türki Zsuzsanna* és *Mudrányinec Anna* konzervatóriumi hallgató, valamint az *Erdős Ákos* vezette Óbudai Kamarakórus. December 18-án délelőtt tíz órakor kezdődik a Nevesincs Színház előadása (Karácsonyi ének – Gyertek velünk Betlehembe!) a Budafok-Tétény Művelődési Házban (XXII., Nagytétényi út 35.). Ugyanide várják a nyugdíjasokat és az egyedülállókat december 20-án négy órára. A mulatságon énekel a Blaha Lujza Zenebarát Kör és a sztárvendég, *Csongrádi Kata.*

A pesti oldalon elsőként a Rákoskerti Művelődési Klub (XVII., Rákoskert sugárút 66.) karácsonyhívogatóját említjük. A nyugdíjasokat *Pleskó Béla* előadóművész szórakoztatja verssel, énekkel december 20-án két órától, lesz vetélkedő is nyereményekkel. Másnap délután rajz- és patchworkkiállítás, go- és Activity-bemutató, hagyományos karácsonyi játék és koncert fogadja a helybelieket. A vasárnapi matinén pedig a régi betlehemezést eleveníti fel a Maszk Bábszínpad az egyik legősibb, titiri bábtechnikával, a gyermek nézők ajándékot is készítenek. Ebben a városrészben még két karácsonyváró hangversenyt tartanak december 21-én. A rákoshegyi evangélikus templomban (XVII., Tessedik tér) délután négykor lép fel a Rotunda Énekegyüttes *Balogh Lázár* orgonakíséretével. Két órával később a rákoscsabai református templom (XVII., Csaba vezér tér) közönségének szól a hat helyi felnőttkórus koncertje és az általános iskolások betlehemes műsora. A mátyásföldi gyerekek az Erzsébetligeti Színházban (XVI., Hunyadvár u. 43/C) előkarácsonyozhatnak december 22-én délelőtt tíz órától. Előbb a Kolompos Együttes táncházában rophatnak *Szántai Levente* segítségével, azután a Garabonciás Együttes énekelteti meg őket, végül a kézművesjátszóházban ügyeskedhetnek.

T. H. A.

A Tivoli iszákos kaszása

MUNKATÁRSUNKTÓL

A Kószál a nagy kaszás című Michel de Ghelderode-komédiát állítja színpadra *Sopsits Árpád* a Tivoli Színházban (VI., Nagymező utca 8.). A bemutató december 21-én lesz.

A belga író 1935-ben írt apokaliptikus komédiájában haláltáncba hívja egy eltékozolt birodalom kisiklott sorsú lakóit, s egyben receptet ad nekik a túlélésére. Ugyanakkor azt is tudatja áldozataival a Nagy Kaszás, hogy csak az iszákosok és a szerelmesek menekülhetnek meg.

„Gyertek csak, gyertek! Bölcsek és bolondok, gonoszok és jók, szépek és ocsmányak, ravaszok és ostobák! A kriptalakó, a szétrobbantó, a vérfagyasztó, a megnyuvasztó Tropatotál hurkatöltőjébe dug mindnyájatokat! Gyertek, gyertek, ilyet még nem láttatok, és nem is fogtok látni többé soha! Vegyüljetek el a Berezelés Völgyében! Egyformán jut hely mindenkinek!" – fenyegeti a népet a Nagy Kaszás *(Helyey László),* aki maga sem mer színjózanon nekilátni a világ elpusztításának.

A főbb szerepekben *Pap Vera, Krum Ádám, Törköly Levente, Karácsonyi Zoltán, Jánosi Dávid* és *Kovács Ferenc* látható. A dramaturg *Dúró Győző,* a díszletet *Horgas Péter,* a jelmezeket *Federits Zsófia* tervezte.

színházi találka

Egyáltalán nem próbál pénteki, huszonnégy órás előadása előtt a Pont Műhely. A társulat vezetője, Keszég László ugyanis olyan színházat képzelt el, amelyben a résztvevők – színészek és nézők – kedve, hangulata szerint alakulhatnak a jelenetek. Mégsem fél attól, hogy melléfog az egynapos happeninggel, a Check Point Charlie II-vel. Olyan embereket kért fel ugyanis előadásához, akik tudnak improvizálni. A MU Színházban este nyolc órakor kezdődnek a programok: felolvasás, meditáció, főzés, közös napfelkeltenézés.

Check Point Charlie-nak hívták azt a Kelet- és Nyugat-Berlin közti átkelőhelyet, ahol a hidegháború idején két világ találkozott. *Keszég László,* a Pont Műhely vezetője és rendezője három éve azért adta ezt a címet maratoni előadásának, mert színházi találkozásokkal akart kísérletezni. Kíváncsi volt arra, mihez kezd egy színpadi műsorban az építész vagy a költő. Milyen, ha a közönség nemcsak ülhet, hanem heverhet, akár el is alhat a nézőtéren. A második Check Point Charlie december 20-án, este nyolc órakor kezdődik a MU Színházban (XI., Kőrösy József utca 17.). A rendező elmondta: bár alaposan kigondolták a huszonnégy órás műsor egyes jeleneteit, nem próbálnak a bemutató előtt. Azt állítja Keszég, nem fél a rögtönzéstől. Főleg mert akiket felkért, tudnak improvizálni. Színpadra lép például a költő *Peer Krisztián,* a filmrendező *Dettre Gábor,* és építész-színházat rendez *Kiss Péter.* Lesz felolvasás, a színészekkel együtt meditálhat a közönség a hindu szerzetes *Harijan Mahraj* vezetésével, és régi dalokat énekel a társulattal *Darvas Ferenc* zeneszerző. Nem kell étlen-szomjan végigülnie (vagy hevernie) a közönségnek a huszonnégy órás előadást, a színészek gulyáslevest készítenek az egybegyűlteknek – a színpadon. Keszég László úgy fogalmazott, ő nem a klasszikus értelemben vett rendezője a Check Point Charlie II-nek, legfeljebb sugalmaz majd jó néhány instrukciót a fellépőknek. Szombaton reggel hét óra harminckilenc perckor a program szerint közös napfelkeltenézés következik. – Nem kell nagy dolgokra gondolni – mondja Keszég –, hétköznapi csodákat terveztünk ebbe az előadásba.

A MU Színház-beli szombat reggel mindössze annyiban fog különbözni a megszokottól, hogy az első napsugarakhoz és a reggelihez szitárzenét is felszolgál *Vajna Balázs, Nagy András,* valamint *dj Mango.*

Valaczkay Gabriella

Major Máté

cikke:

Major Máté: Kassák Lajos - Az architektus.
Magyar Építőművészet, 1968. 5.sz. 58-59. l.

Major Máté

Breuer M. Massachusetts államban ~~bánt~~ épített házáról cikket ír a Tér és Forma 1942. 12. sz.-ban. Hogyan-csak ő írja a Művészeti Lexikonban a Breuer M. é-letrajzát.

P. Szabó Éva: Emlékeim Breuer Marcelről. — Ipari Művészet, 1967. 1. sz., 53. l.

Major Máté

Emlitve

September 26
Megyer Nemzet, Tp. 1970. sep. 26.

MAJOR Máté

Kritika 1969/9.

ról, a bukaresti *Emléklap*ról és más sajtótermékekről — szólva gazdag forrásanyagot, fontos indításokat ad szocialista irodalmunk kutatói számára. — És az emlékirat legterjedelmesebb fejezete: a *Hispániában* a spanyol háború történetének nélkülözhetetlen forrása, de nem csekély mértékben az utolsó lapok is, melyeken a vernet-i koncentrációs táborban végzett katonai szervezőmunkájáról, majd a francia ellenálláshoz való csatlakozásáról ír.

A történelmi eseményekben cselekvően részt vevő férfi természetesen nemcsak a személyesen átélt és végigküzdött harcokat eleveníti meg, hanem a maga tömör, szűkszavú fogalmazásával kitűnő arcképeket is rajzol. Köztük a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom olyan személyiségeiről, mint Kun Béla, Münnich Ferenc, Zalka Máté, Berzin tábornok, Malinovszkij, s a szocialista kultúra harcosai: Illés Béla, Mácza János és a nagy spanyol költő: Federico Garcia Lorca.

A kitűnő emlékirat kapcsán az irodalomtörténész kritikusnak mégis van hiányérzete. Arcképeket hiányolunk, amelyekkel a világirodalom történetéhez nyújthatna anyagot; többek között Antonio Machadóról, akivel Jász Dezső levelezett is, José Bergaminról, Miguel de Unamunoról és másokról, akikről ugyancsak fontos dolgokat tudna elmondani. Reméljük, hogy Jász Dezső megírja ezeket az arcképeket is.

TOLNAI GÁBOR

Major Máté: Az építészet új világa

A Magvető Kiadó *Elvek és Utak* sorozatának meglehetősen különböző színvonalú tanulmánykötetei közül véleményem szerint azok a legérdekesebbek és a sorozat hivatását is leginkább betöltők, amelyek annak idején feltűnést keltő, vitákat indító írásokat gyűjtenek egybe. Az az időnként kellemetlenné nehezülő, de mindenképp fárasztó sors, hogy valakinek egész sor cikke, tanulmánya vitákat — s ezek közt sokszor elkerülhetetlenül félreértésekből született rosszindulatú vádakat is — hív ki, ilyen összegezésben válhatik a szerzőnek vigasztaló, az őszintén érdeklődő olvasónak pedig meggyőző és tanulságos dokumentummá.

Úgy ítélem, ilyen Major Máténak, az építésznek, az építésztörténésznek és a kritikusnak a tanulmányait összegyűjtő kötet. Az anyagot a szerző az elmúlt húsz esztendő alatt közölt tanulmányaiból és cikkeiből válogatta ki, igényesen és arra ügyelve, hogy legtöbbet vitatott írásai kerüljenek a középpontba. Ilyenformán az írások második és harmadik csoportja (Építészekről — Művészekről) a történész és a kritikus konkrét példáit szolgáltatja az első részben összegyűjtött legfontosabb tanulmányok gondolatmenetéhez, elméleti igényű fejtegetéseihez. (Lazábban kapcsolódik ezekhez, de színességével és gazdagságával nem kevésbé érdekes anyagot nyújt a negyedik, az útirajzokat egybegyűjtő rész.)

Ez a vitákat kiváltó anyagot tartalmazó rész most is érdekes (s most is vált ki ellentmondásokat) és tanulságos. Nemcsak azért, mert — amint a szerző megjegyzi — saját gondolatainak fejlődésrajzát is adja, hanem mert építészet- és művészetszemléletünknek a fejlődésrajzát is felismerni vélik ezeken a problémakörökön azok, akik valamilyen okból közelebb állnak kulturális életünknek ehhez a szférájához. Nem mintha a kiváló építész és tudós kizárólag szakemberekhez szólana írásaiban, ellenkezőleg: tanulmányai nem kifejezetten szakmai jellegűek, hanem a legnemesebb értelemben vett színvonalas művészeti ismeretterjesztést szolgálják. Egyébként írásainak éppen ez a jellege szolgál egyes félreértések okául: olyan elméleti teljességet vagy részletezést kérnek számon rajtuk, amilyenre nem vállalkozhatik ilyen célú írások szerzője. S ha már itt tartunk, jegyezzük meg, a másik fajta vita Major Mátéval szemben többnyire az ő elméleti igényű megközelítéseinek sajátos státuszából, illetve ennek a státusznak az illetékességét tagadó nézőpontból fakad. Nevezetesen abból a — ma már teljesen időszerűtlennek ható, ezért nyíltan nem is hangoztatott — nézetből, hogy a művészetszemlélet kérdéseiben egyedül a filozófiai esztétika illetékes. Major Máté kiindulása, bár természetesen tartalmazza a filozófiai esztétika nélkülözhetetlen alapelveit, lényegében mindig az építészetnek mint összetett, technét és esztétikát, gyakorlatot és történelmet egyesítő művészetnek a művelője — mestere és tudósa —, sajátos kiindulás teszi lehetővé számára az olyan eredeti és sokak számára értetlenkedve foga-

dott kérdésfeltevéseket és gondolatmeneteket, amelyek az ilyenfajta írásainak legfőbb értékét és érdemét jelentik.

Ha ezeket az elsőrendűen építészeti kérdésekkel foglalkozó írásokat sorba állítva végigolvassuk, kirajzolódik bennük — mint említettem — művészetszemléletünk gazdagodása: a dogmatizmus uralmát jellemző szűk látókört áttörni kívánó (s még a dogmákat is jóhiszeműen értelmesítő) nézetektől (az 1951-es referátumtól) a szovjet építészet kezdeteinek újjáértékelését célzó (1967-es) tanulmányig. Ez a végpontot — ideiglenesen — jelző tanulmány a kulcsa Major Máté ezen tevékenységének: mind esztétikai nézetei, mind pedig politikai célkitűzései megítélésére ez a legalkalmasabb, mert legteljesebb. Amiképp a szovjet építészet első szakaszának értékes kísérleteit most a szocialista kultúra szerves és felhasználásra érdemes hagyományai közé emeljük vissza (s ez történik az irodalomban is, más művészeti ágakban is), éppen azért, mert egyre tisztábban látjuk ennek az építészetnek (és művészetnek) bátor és becsületes politikai szándékait, ugyanúgy tágul és józanodik mai esztétikánk is, s válik egészségesebbé és tisztábbá politikai alapja is. Ma már a reneszánsz palotát hazugnak érezzük, ha szocialista tömeglakásokat rejt, s nem tartjuk kozmopolitizmusnak a korszerű építéstechnika nyugati vívmányainak alkalmazását sem.

S ennek az építészeti szemléletnek logikus következménye az egész környezetnek összefüggő egészként való felfogása: az építész esztétikája szükségképp kiterjed a környezet kultúrájára. Ezért foglalkozik Major Máté a képzőművészettel is tanulmányaiban (s nem csak azért, mert, építész lévén, maga is gyakorlója s így értője a rajznak: a kötet szellemes illusztrációi tanúsítják). Legtöbbet vitatott és félreértett írásában épp arra tesz kísérletet, hogy az építész nézőpontjából fogalmazzon meg olyan művészetszemléleti elveket, amelyek hasznosak lehetnek mindenkinek, a nem-építésznek, a szocialista művészet közönségének általában (Egységes művészetszemléletet! — 1963). Ha tetszik, nevezhetjük ezt „az építész esztétikájának" is, de így félrevezető: még az esztétikai rendszert és teljességet kérnénk esetleg számon ezen a sokkal gyakorlatibb szempontú és didaktikusabb célú íráson. Központi gondolata ennek a művészetnek tartalmi-funkcionális lehetőségei szerinti hierarchia, magyarán az az egyszerű tény, hogy a gondolati-világnézeti kérdések kifejezésére közvetlenül (vagy közvetlenebbül) alkalmas az irodalom (és a figurális festészet), kevésbé alkalmas például a zene vagy az építészet. Ebből a szempontból különbözik az egyes művészetek társadalmi hasznossága: egyik közvetlenül hat, a másik közvetetten, egyik alkalmas direkt eszmei-politikai hatás elérésére, a másik nem. Ez a fokozatosság azonban nem azonos az esztétikai hatás skálájával, amely Major Máté fogalmazásában a széptől a művésziig terjed. Itt legfeljebb azon lehet vitatkozni, hogy a terminológia szerencsés-e, a tények ilyen konstatálásán aligha. Ebben a szemléletben az esztétikai és a világnézetileg közvetlenül hasznos két skálája minden egyes műalkotásban más-más ponton metszi egymást; megkülönböztetésük védekezés összekeverésük ellen, de nem különválasztás vagy éppen szembeállítás. Ezt az egyáltalán nem meghökkentő és gyakorlatilag igen fontos megkülönböztetést csak az az esztétika nem veheti tudomásul, amely kifejezetten a remekművekre szorítja vizsgálatát; a művészetszemlélet alakítására vállalkozó nevelő azonban nem mellőzheti. S ilyenformán ebben a koncepcióban a maga helyére kerül a nonfiguratív festészet is: akár kísérletként, akár alkalmazott díszítésként (s a modern lakáskultúrában az interiőr díszítéseként különösen), amint ez az egészséges gyakorlatban is történik. Amint művészeti életünkben is helyére kerül lassanként ez a piktúra: kamarakiállításokon, dekoratív alkalmazásban most már polgárjogot nyert. S ebben a normalizálódásban — épp ez a cikkgyűjtemény tanúsítja — jelentős része volt Major Máté írásainak.

Amint az eredeti vagy legalább feléleszthető érdemes gondolatok bátor megfogalmazóival történni szokott, az történt Major Mátéval is: azokat a gondolatait, kifejezéseit, érveit, amelyek első megjelenésük idején vitákat, éles ellenvetéseket fakasztottak, ma széltében idézik, napilapokban használják, a köztudatba felszívódottként veszik tudomásul. S az olyan szerzőnek, amilyen ez az idestova négy évtizede a szocialista művészetért tevékenykedő építész-tudós, ez bizonyára az igazi honorárium. *(Magvető, 1969)*

MIKLÓS PÁL

Major Máté

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81

Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

MAGYAR NEMZET

Budapest

1970 JUL 26

Breuer Marcel építészete

1021

Major Máté monográfiája

Jó néhány évvel ezelőtt szinte divattá lett felfedezni minden rendű és rangú művészt, tudóst, irodalmárt, aki valaha e hazából származott el, külföldön kisebb-nagyobb sikereket aratott s így igényt tarthatott arra, hogy „világhírű"-nek kiáltsuk ki. Így aztán nagy tehetségű alkotókkal és középszerű ügyeskedőkkel egyaránt megcsináltattuk a magunk pótlólagos kis hazai karrierjét.

Marcel *Breuer*, az építész itthoni „felfedezése" nem ilyen konjunkturális jellegű. Az 1902-ben Pécsett született és 18 éves koráig idehaza élt és tanult mestert méltán sorolják a huszadik század legjelentősebb építészei közé.

Érthető érdeklődéssel forgatjuk hát *Major* Máté akadémikus most megjelent monográfiáját Marcel Breuerről. Annál is inkább, mert a kötet most, nem sokkal Breuer műegyetemi díszdoktori beiktatása után, valóban adósságot törleszt, amikor méltatja a remek tehetségű építészt, aki ifjú fővel az ellenforradalmi Magyarországról távozott, s amikor tanulmányai végeztével és első sikerei birtokában, 1934-ben idehaza kívánt letelepedni és dolgozni, nem kapta meg a szükséges kamarai tagságot. Hogy aztán rendkívüli képessége és szorgalma Angliában, majd Amerikában már évtizedekkel ezelőtt az építészet elismerten első vonalába emelte, míg idehaza alig lehetett hallani róla, az csak növeli a könyv érdekességét.

Major Máté, aki építészetelméleti és -történeti munkáit, még kisebb lélegzetű tanulmányait is, mindig a feltárás és az elemzés, mondhatni, az alapvetés igényével írja, az építészet nagy alkotóiról készült monográfiában egy másfajta, de nem kevésbé szigorú és következetes módszert követ. Már Nerviről, a híres konstruktőrről megjelent előző kötete, mintha csak az építészeti tervezés-szerkesztés korszerű elveit példázná. Világos, négytagú szerkezet: életrajz, művek, szemlélet, értékelés.

A Breuerről most megjelent tanulmányában pontosan ugyanígy jár el. A négy fejezetet az építész műveinek jegyzéke zárja le, majd a szöveges résznél, csaknem kétszerte nagyobb oldalszámú, gazdag képanyag következik: a szerző, a modern építészet nyughatatlan propagátora, nem annyira az „olvasóra", inkább a nézőre apellál. És valóban, ez a célratörő, ökonomikus módszer mai, olyan sok információt közlő világunkban alighanem a legalkalmasabb arra, hogy megismerjük egy-egy jelentékeny építész munkásságát és vele korunk építészetének jellegzetes irányzatait és törekvéseit.

E tömör, „tárgyilagos" előadásmód mégsem személytelen és nem nélkülözi a kritikai megjegyzéseket sem, különösen fontos momentumokban. Ezúttal például a többi között éppen a Nervi és Breuer együttműködéséből született, nevezetes *párizsi UNESCO-székház* esetében találkozunk Major Máté bíráló észrevételeivel.

Nagy élvezet ebben a higgadt, de a legkevésbé sem szenvtelen tolmácsolásban megismerkedni Breuer mozgalmas pályafutásával a weimari Bauhaus-évektől — amikor főleg székeket „farag" — mai párhuzamos New York-i—párizsi működéséig, amikor hatalmas üzemi, egyetemi, minisztériumi épületeket, templomokat és múzeumokat, gátat, erőművet, kiállítási és kereskedelmi együtteseket, sőt egész üdülőközségeket és bolygóvárosokat tervez tíz-, húsz- vagy százmillió dolláros értékben. Ám elgondolkoztató, hogy már a székek között akadt olyan — az első fémcsőből hajlított karosszék 1925-ben, amelynek eredeti példányát, mint alkalmunk volt látni, különös elővigyázattal őrizték a legutóbbi párizsi nagy ülőbútor-kiállításon —, hogy nevét messze földön csaknem olyan ismertté tette, mint azóta tervezett nagyszabású épületkomplexumai. A titok nyitja valószínűleg Breuer szemléletében rejlik, amely már annak idején egyik legkiforrottabb kifejezője volt az új építészetnek és amely máig is hű maradt önmagához. Major Máté ennek az építészetszemléletnek alighanem a legavatottabb értelmezője.

Szólni szeretnénk ez alkalommal a Magyar Tudományos Akadémia építészetelméleti és -történeti bizottságának, valamint a Magyar Építőművészek Szövetségének Major Máté szerkesztette *„Architektúra" sorozatáról* is, amelynek ez a Breuer-monográfia a hetedik megjelent kötete. Ez a vállalkozás alighanem az első Magyarországon, amely kiváló hazai és külföldi építészek nem szakmabeliek számára is élvezhető bemutatásával tudatosan száll szembe a modern építészet problematikája körül nálunk olyan sokáig tapasztalt érdektelenséggel. Reméljük, jogos a múlt idejű fogalmazás, és valóban kezdjük felismerni: a világ mai építészete nagyszerű, izgalmas stúdium.

(balog)

lag is helyes, rö
talánosan haszn

M:

zjárat
-szanatóriu

Ha az érkez
milyen okból a 722. számú járattal nem tudnak Hévízre utazni, indulhatnak 20 perccel később a 732. számú járattal 10.20 órakor. Ez 10.40 órakor van Hévíz autóbuszállomásón, ahonnan 10.51 órakor az 1053/102. számú járattal a SZOT-szanatóriumig tovább tudnak utazni. Ha később érkeznének utasaink Hévíz autóbuszállomásra, még mindig van továbbutazási lehetőség a SZOT-szanatóriumhoz 11.30 órakor a 4251/382. számú járattal. Forgalmi szolgálattevőink ezekre vonatkozóan mindenkor készséggel adnak felvilágosítást.

A SZOT-tal történt egyeztetés alapján évek óta meglevő gyakorlat, hogy 10—15 fő, vagy ezt meghaladó létszám esetén külön autóbusszal szállítjuk ki a vendégeket a SZOT-üdülőkhöz.

Összegezve megállapítható, hogy bárki könnyen eljuthat Hévíz autóbuszállomásról a hévízi SZOT-üdülőkhöz és nem kell bőröndökkel a dombra gyalogolni. Ugyanakkor ha a kívánságnak megfelelően a helyi járatot nem 10.25 órakor, hanem 10.50 órakor indítanánk, ezzel utasaink nagy többségét indokolatlan 25 perces tétlen várakozásra kényszerítenénk a hévízi autóbuszállomáson. Úgy érezzük, menetrendünk összeállítása helyesen az utazóközönség érdekeinek figyelembevételével történt.

15. Autóbuszközlekedési Váll.
Veszprém

Bobonka Antal igazgató h.

óztársaság útján

idő egyrészt a keresztezésen a normális gyalogos sebességnél lassabban haladó idősebbek veszélytelen áthaladását, továbbá a piros jelzés első másodpercében még elinduló gyalogosok átjutását hivatott biztosítani.

Fentiek alapján és felhíva a figyelmet arra, hogy a forgalomtechnikai tervezés során a gyalogosok és gépjárművek zavartalan közlekedését egyáránt biztosítani kell, a jelzőberendezés programján a továbbiakban sem kívánunk változtatni.

Bp. Fővárosi Tanácsa V. B.,
Közlekedéspolitikai és Fejlesztési Osztály

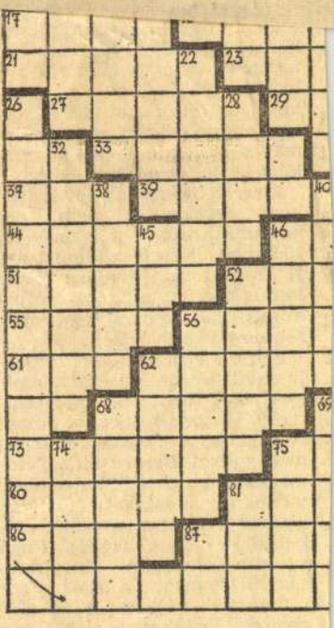

A FELE SE TRÉFA

Sokat mosolyogtak mostanában nyugati diplomáciai körökben a belga külügyminiszter tréfának szánt — de komolyan igaz — szellemes mondásán, amelyet az egyik nyugatnémet lap idézett:

A belga külügyminiszter egyik tárgyalási szünetben megkérdezte brit kollégáját, ismeri-e a fejlesztési segély legújabb meghatározását? A kérdezett államférfi tagadólag rázta fejét, mire a belga külügyek tréfaszerető vezetője így szólt:

— A fejlesztési segély az... vízszintes 1. és függőleges 26.

VÍZSZINTESEN (kétbetűsök: ST, OZ, FY, OH, YS, IT, GA). 17. A búcsúzáskor mondott köszöntés a régi rómaiaknál. 18. A mesebeli vár alapja. 19. Város az NDK-ban, Händel szülőhelye. 20. Elhamvad. 21. Az ókori görög mitológiában az égboltozat hordozója. 23. Zsírt keneget. 24. Bódít, szédít. 25. Svéd természettudós (Karl). Rendszerezte az addig ismert összes növényt és állatot. 27. Munkácsy-díjas kitűnő ötvösművész (Margit). 29. Menyasszonyom. 30. Szabás, forma, minta. 31. Idegen női név. 33. Bolgár forradalmi költő (Geo); verseiből Nagy László fordított magyarra. 34. Folyami kavics. 35. Öt krajcárt érő régi váltópénz. 37. Zománc Ipari Művek. 39. Ajtóbiztosítók. 41. Sárral összemázolt. 42. Régi forintjelző. 43. Francia romantikus regényíró (Eugéne), a tárcaregény műfajának megteremtője. 44. -ország: Finnország. 46. Pozsonyi történész tanár (Mátyás). Főműve az újabbkori Magyarország történelmi földrajzi leírása 1735-ből. 48. LGR. 49. Egzotikus állat. 50. Becézett női név. 51. Olasz kikötőváros. 52. Illyés Gyula kitűnő színdarabja. 54. Tőzeg. 55. Paradicsom. 56. Borsod-Abaúj-Zemplén megyei község. 57. Meggyőződés. 58. Ősi vezér. 60. Ijedten ébred. 61. Tiszta, csinos, id. szóval. 62. Magas hegyvidék a Szovjetunió, Afganisztán és Kína határ-

MAJOR MÁTÉ

SZABÓ GYÖRGY:

MI LEHETNE ÉPÍTÉSZETÜNKBEN A MAGYAR?

VITA az építészetről

Szellemi életünk keveset árul el abból, hogy mi van a mélyében. Olyan mostanában, mint a túltelített oldat: összevegyül benne ezeregy dolog, de azt már nem tudja megmondani senki, mennyi tápértékkel bír ez a keverék és mi ül az alján; meg hogy vannak-e áramlatai legalább, mert a felszíne hallgat. Úgy futólag rápillantva ezért amorfnak, tétovának, önismeret híján bátortalannak tetszik: mintha nem vállalkoznék saját elemzésére, félne a megbolygatástól, de nem is érezné jól magát ebben az alaktalan halmazállapotban. Könnyű lenne hát azt mondani rá, hogy enervált, hitetlen, bágyadt, és hogy (rendeltetésével ellentétben) társadalmilag közönyös; a képlet mégsem ennyire egyszerű.

Lám, elég csak beléejteni ebbe az oldatba egyetlen apró ötletet, egyetlen gondolatforgácsot, föltevést, bármit, csak karakterisztikus és érvelésében szilárd legyen, tüstént megbolydul, pezsgeni kezd mégis, boldog igyekezettel hord egybe és rak e picinyke szilárd mag köré mindent, amivel *túltelítve* van, akármennyire másodlagosnak látszik is az *apropó*. Stendhal, igaz, hogy más dimenziókban és a szerelem születéséről szólva, *kristályosodásnak* hívja ezt a folyamatot. „Ha a salzburgi sóbányák elhagyott mélységeibe beledobnak egy téli hidegtől letarolt gallyat — olvashatjuk A szerelemben —, két vagy három hónappal azután csillogó kristályokkal megrakottan találnak rá; a legkisebb ágacskák nem nagyobbak egy cinege lábánál, mozgékony és tündöklő gyémántok sokaságától ékesek; már föl sem lehet ismerni az eredeti gallyat." Nos, nálunk nem a salzburgi sóbányába, hanem az építészet mélységeibe hullott alá gally helyett a *tulipán*, nagy a különbség; de ugyanúgy fel lehet ismerni ennek szárán, levelén is a reárakódott ezerféle egyéb gondolat kisebb-nagyobb kristályait. Egyik hegyes, szúr, a másik baljósan villog, a harmadik mesés fényt áraszt, vörösen sugárzik, töri a fényt vagy szivárvánnyá bontja — van itt szín, energia és alaktalanságból rendbe ugró eszme, csak legyen, ami értelmet ad neki, vagyis kiváltja.

●

Ezért lehetett egy látszólag technikai kérdés is *több jelentésűvé*, poliszenzikussá, akár az esztétikában. Arról töprengeni, hogy nem volna-e helyesebb, sőt *szükségszerű* épületeinket a majdnem általánosnak mondható sivár egyhangúság szintjéről emberiesebb szintre emelni, nyilván nem érdemes; ez *evidencia*, márpedig a társadalmi igény természetes öltözékében, többet beszélni róla szócséplés volna. Az egész világ amúgyis forr a „kockaházak" elleni dühtől, zavarodottan áll a panelépítkezés egyelőre alig-alig megoldható gondja, nevezetesen a mennyiség és az építőművészeti minőség mármár kibékíthetetlennek látszó ellentmondása előtt, növekvő gyanakvással figyeli az új és még újabb teóriákat, melyek valamit kínkeservesen szeretnének bebeszélni nekünk telepekről, alvó-városokról, különféle falanszterek előnyeiről, terepasztalon remek maketteket mutogatnak, aztán a valóságban kiderül, hogy mégsem ember-léptékű az egész. Ám ha ehhez még helyi sajátosságainkat is hozzávesszük akár, nevezetesen építkezéseink elképesztő szegénységét és szegényességét (mely a felszereltségtől, munkaerőtől, szakértelemtől a tervezői rutin kényelmes opportunizmusáig terjed, a megalkuvások szükségszerű és igazolhatatlan keveredésén át), akkor sem mondunk mást, mint ami *köztudott*, még ha ilyen nyíltan, mint e vitában, sajnos nem is szokás beszélni róla.

Az ördögi persze az, hogy *alternatíva* lényegében *nincsen*, se itthon, se másutt: így vagy úgy, panelekkel építkezni egyszerűen muszáj; téglával, kiskerttel, villalácskával, Wright-féle tervezéssel ezt egyszerűen nem lehetne bírni; márpedig feje fölött fedélhez mindenkinek joga van. Nem is vitatja ezt senki, s a Wekerle-telep utáni nosztalgia mélyén sem lehet más, mint jogos vágy valamiféle személyességre, szeparálódásra, viszonylagos nyugalomra az áthallásos kaszárnyák uniformizmusa helyett; de ha valaki kiköltözne Wekerlére, uniformizmusnál egyebet nem találna ott sem. Jobb — reálisabb — lehetőség híján szárnyra kap tehát a képzelet, gazdagnak soha nem mondott Közép-Európánk megváltást kínáló fantáziája nekiront a rációnak, a kényszerűségnek, alkalmasint még a technikai civilizációnak is, gyerekkori álmainak melegéből csoda-házacskák puha kuckóit és homályba bugyolált alkóvjait hívja elő, akárcsak a „gesztustervező" Finsterlin, aki csakugyan hadat üzent minden kockának és szegletnek, de kivitelezésig még a dollármilliomosoknál sem jutott. Mit lehet csinálni hát? Ha a megváltás útját a voluntarizmusban keressük, törvényszerűen felbukkan e nézetek ellenpontján a tájainkon úgyszintén nem ismeretlen rideg racionalista, aki az illúziók sodrása ellen a matematikai képletek egyedülvaló igazságába kapaszkodik és tapodtat sem mer, érthető aggodalmában, még csak elmozdulni sem a legteljesebb gépiesség számrendjétől. Kiváltképp nem egy olyan korban, mely szemlátomást az érzelmek újra-elismerése és felmagasztosítása felé halad, nem is érthetetlenül, ha a célszerűségi hőhullámok mindent kiszikkasztó egymásutánjára gondolunk.

●

Az értelem és a szív nálunk szokásos szembefordulásának koordinátái közé azonban be nem sétálhatunk. Különösen úgy nem, hogy a gondok *reális* megoldásának kutatása helyett beérjük ráolvasással, annak a régi (és mifelénk, úgy látszik, mindig tetszetős) nézetnek az alapján, miszerint ha rövid a kardod, toldd meg nemzetiességgel. Sajátosan magyarnak veszünk egy világ-problémát, gyorsan leszűkítjük a nemzeti meg a kozmopolita ellentétére, hozzávarrjuk a szocializmus meg a kapitalizmus antagonizmusát, és lobognak a zászlók máris, harsog Petúr, settenkedik Ottó, cselt sző Biberach; szegény Bánk meg csak áll és nem érti az egészet. Pedig, valljuk be: lehetséges ezt az egész építkezési tömegtermelést, mely kizárólag a mi korunk sajátja s egy ma még fel sem mérhető életforma-, stílus-, környezetváltás első jele csupán (és inkább XXI. századi probléma immár) *intra Hungariam* megérteni, humanizálni, rendünkből következően szocialistává tenni? És ráadásul a „népi hagyomány — gyökértelen világpolgárság" nézetei közül? Mit tehetünk hozzá például saját örökségünkből az urbanisztikához, amikor Magyarországon éppen azért olyan nehéz ezt a városiasságot ideológiában is, még inkább közérzetben, viselkedésben, romantikában is megszokni, mert *nincs* városi hagyományunk? Nem érdemes megalázó történelmi párhuzamokat felsorolni, kár volna fölemlegetni, hogy amikor udvartartásunk még a kun sátrakat kedvelte, Firenzében már utcai világítás volt; az efféle hasonlítgatás méltatlan. Kézműves kultúránk, polgári kultúránk, kereskedő kultúránk nem sok van; paraszti viszont sok más népnél gazdagabb, okkal vagyunk büszkék rá. De miért kellene *minden áron*, mintegy mechanikusan keresve a hagyományt, ezt a parasztí formát erőltetni rá egy teljesen más jelenségre? Ahogy nem gyömöszölhető be osztálykategóriákba a nyelv, ugyanúgy az építészet alapszókincse — például a statika — sem, mert a nehézkedés törvényei nyilván nem ugyanazon felhasználó ideológia vezérel szépre, jóra, kezében van a hatalom. Ha szocialista építészetről (s, vajha, építőművészetről) beszélek, bizonyára az izgat, hogy az adott fizikai és egyéb törvényszerűségeket *ez* az építészet hogyan alkalmazza és használja ki, ellentétben a másikkal, melyet ugyanazon fizika, de nyilván nem ugyanazon felhasználó ideológia vezérel szépre, jóra, igazra; és a fő kérdés az, *kinek* szép, jó és igaz, amit csinál. A görögöknél *van* hagyomány; mégsem rakhatnak az új házakra oszlopot. Brazíliában nem sokat tudunk a városiasság nemzeti hagyományairól, építőművészet mégis létezik, mégpedig igencsak *brazil*; az olajos hordókból, pléhtáblákból, csatornázatlan sikátorokból egybegyúrt nyomornegyedek külvárosainak gyűrűjében létezik. (És ez is *brazil*, ráadásul „hagyományos".) De vajon a *brazil-ság* nyilatkozik meg ebben, valami etnikum, nemzet-karakterisztika, brazil végzet, dél-amerikai balsors, vagy valami *társadalmi* jellegzetesség egy olyan kontinensen, ahol mi ugyanúgy összekeverjük Paraguay-t Uruguay-jal, mint ők Bukarestet Budapesttel?

●

Brazil-ság, magyar-ság, svájci-ság. Ezek mint építészeti — és nemcsak építészeti — karakterisztikumok a társadalmi berendezkedéstől, s *e mellett* egyéb történeti-földrajzi realitástól függetlenül el nem képzelhetők és csak, ha ezen *belül* vizsgálódunk akkor bukkanunk rá a valóságosan létező kontinentális, táj-egységi, népi, nemzeti (vagy nemzeties) sajátosságokra, mondjuk a skandináv félszigeten, ahol egy sor igencsak földhöztapadt szükségszerűség alakítja az építészetet, nem pedig valami Geist, egyfajta ködös Szellem. Innét tekintve azonban, sajnos, azt kell megállapítanunk, hogy a kifejezetten *magyar* a közép-európai kockatelepek közül az, amelyben lehetőleg nem fénylik föl a játékosság, nem mutatkozik a figyelem, meg a törődés (kivált nem *esztétikai* értelemben), annál több viszont a selejt, a botrány, a panasz, a méreg, a fusi, az idegrángás, no meg a leverő egyhangúság. Ez volna hát építészetünkben a *nemzeti*? Nem, ez még hipotézisnek is rossz; *sajátunknak* azt kell mondanunk, ami a szakértő aggyal és karral dolgozó emberek hegemóniáját juttatja érvényre *minden tekintetben*, még az építészet külső és belső rendje, minősége, színvonala tekintetében is; amely a Mátyás-templomot agyonnyomó Hilton-bunker építésénél nem utólag veszi észre, hogy Európa egyik legszebb pontján eltértek az eredetileg elfogadásra benyújtott tervektől, korrekcióra most már csak a dinamit maradna; és amely mindenféle javaslatot örömmel fogad, származzék akár fiatal „vidéki" építészektől, akár költőktől, akárkiktől, csak értelmes, ügyszerető javaslat legyen, csak szín legyen végre, virág legyen, derűs ötlet, tiszta homlokzat, okos belső rend, panelfalain akár tulipánnal; csak ne legyen más egyik épület sem kívül, mint amilyen belül.

Élet és Irodalom, Bp.
1975. NOVEMBER 22.
XIX. évf. 47. sz. 5. lap.

/Tuloldalon lásd: Kéri Ádám "Fal" c. rajzát./

ÉKOZÓDÁS

„UNSERE ANNA"

„Annánk"-at ünnepelni Anna Seghers hetvenötödik születésnapján nem elég. „Unsere Anna": a szép név meg a birtokos névmás sokat mond: jó húsz éve az írónőnek tartja fönn a szocialista német haza irodalmi élete, közélete, olvasótábora: melegség van ebben, rokoni ragaszkodás, tisztelet. Meg hitvallás, mert tévedett, aki azt állította, hogy a német ember tulajdonosi öntudatból és birtokló törekvésből használja nálunk gyakrabban a birtokos névmást. Elkötelezi magát vele. „Unsere Republik", „unsere Partei", „unsere Anna". És biztosra veszem, hogy „Annánk" már nagyon régen „Annánk" lett, alighanem 1928 óta, amikor a KPD-be belépett, egy zártabb körnek már Annája volt. Talán már mint Netty Reiling, a kölni és heidelbergi filosz-kollégina, a műtörténész és sinológa is Annája diáktársainak, Netty Radványi, a fiatalasszony még inkább, s a Kleist-díjas Anna Seghers, miután csatlakozott a proletárforradalmár írók szövetségéhez, és részt vett a forradalmár írók nemzetközi egyesülésének harkovi kongresszusán, és amikor letartóztatta a Gestapo, akkor már biztosan. Emigráns forradalmárok, antifasiszta írók, művészek, értelmiségiek, tudósok Annája Prágában, Párizsban, Mexikóban, mint folyóirat-szerkesztő, mint az antifasiszta „Heine-Club" elnöke. De „Annánk"-at ünnepelni nem elég.

„Laudatio" illene hozzá talán. Német egyetemek és akadémiák szép szertartásossága, klasszicizmust őrző dicsérő méltatás-műfaja. Pontos, gondos életrajz- és életmű-összefoglalás, értékelésekkel, történelmi, filozófiai és esztétikai definíciókkal. „Laudatio" talán, amiben része volt, amikor Büchner-díjat, Nemzetközi Lenin Békedíjat, NDK Nemzeti Díjat, Marx Károly-rendet kapott, vagy amikor a jénai Schiller Egyetem honoris causa doktorrá avatta. De hosszú lenne a méltatás, mert a legszűkebb lexikoncímszóban is hasábnyi az írónő műveinek felsorolása, és ez az NDK íróinak lexikonában hat oldalra duzzad pusztán a tömör értékelő mondatok által. Magukról a művekről kellene beszélni; a breton halászok levert fölkeléséről és fölkelésük leverhetetlenségéről, Sacco és Vanzetti vádló árnyékáról, nyomorult parasztokról a Nagy Október idején, egy német faluról, amelynek lakosai vajon miért, miért szédültek bele a nácizmusba, még szervezetlen munkásokról, akiket a gazdasági világválság ébreszt osztályöntudatra, a koncentrációs tábor hetedik szökevényéről, akit nem menekítenek a gyávák, de megmentenek a bátrak, és ezért a hetedik keresztre nincs kit fölfeszíteni, a fasizmus nem legyőzhetetlen. És üldözött indiánokról, a szegény mexikói fazekasról, aki igazi, tündöklő kék festéket keres a kegyetlen piacon. Meg a holtakról, akik élnek, meg a holtak leszármazottairól és utódairól, akiknek dönteniük kell, választaniuk új eszme és régi világ között, bizalmat lelni önmagukban a szocialista haza iránt. És mert az illő laudatio nem lehet csak ilyen életművet jelző összefoglalás, értékelni kellene az írónő pártosságát, antifasizmusát, békeharcoserőfeszítéseit, és hosszan méltatni szikár, eszköztelen, végletesen tiszta írói stílusát, nagyrealista szerkesztési módszerét, plasztikus alakábrázolását. Hosszú lenne a laudatio.

A század asszonyát és matrónáját kell ünnepelni.

Egy Seghers-kiállítás fényképeinek egyikén szelíd arcú és pillantású a fiatal anya, kisfiával 1929-ben. Egy későbbi képen szögletes arcú, széles járomcsontú, haragos pillantású asszony. A többin ősz, ősz, hófehér szászerkahajú, és mindig egyformán okos, békés, szigorú. Ez a változatlansága a legszebb. Eleven hűség.

A mainzi régiségkereskedő bölcsészdoktor lánya elkötelezte magát a kommunizmusnak, ezért élt, él, és hányatott, évtizedeken át keserves életében sehol panasz, sehol törés, soha egyetlen pillanatnyi vak düh. A siker és elismertetés csúcsán is csak halk szó, okos érv, munka és munka. „A hetedik kereszt"-nek évekig nem akadt kiadója: „Bánt, de nem nyafogok", írta egy levelében Anna Seghers. Aztán egycsapásra hatszázezer példányos világsiker lett a könyv. Nem dicsekedett vele. Írta a következőt.

Eszmealkotó zsenialitásban és hősi bátorságban felülmúlhatatlan férfiak sokaságát tartja számon a világ és ez az évszázad, de hűségben, mindig-kitartásban, mindig-cselekvésben, mindig-szerénységben felülmúlhatatlant ilyen asszonyokban ismert meg, ilyen matrónákat tanult meg tisztelni. A század nagy asszonyainak ezt a csöndes, természetes feladatvállalását, hűségét kell ünnepelni.

Bor Ambrus

Kéri Ádám

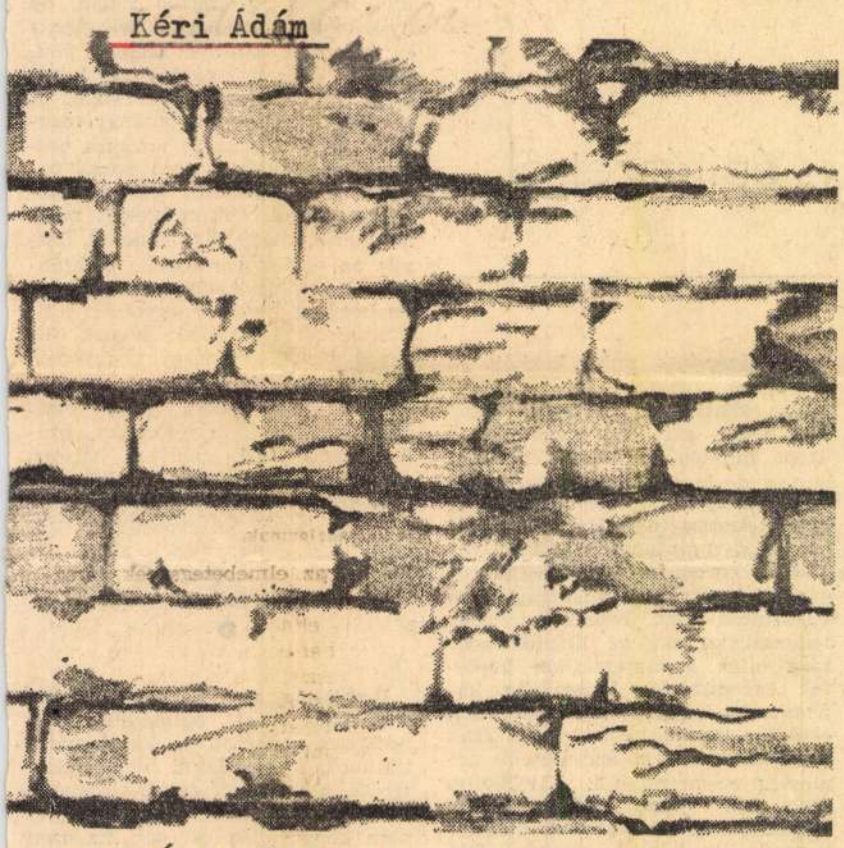

dám: Fal

Élet és Irodalom, Bp. 1975. nov. 22.
XIX. évf. 47. sz. 6. lap.

TIKUSA

SZKIJ

dásaira, akik nem vették észre, hogy Lunacsarszkij „szabadságát" kíméletlen *elvi szilárdság* és *minőségi követelményrendszer* egészítette ki. Lunacsarszkij ugyanis nemcsak elindította a forradalmi korszak művészi pezsgését, de mint *művelődéspolitikus* a „társadalmi megbízatás" igényeivel mérte is az elkészült alkotásokat, és csak azt engedte tovább, ami megfelelt ennek a követelménynek. Ellenfelei nem értették meg Lunacsarszkij következetes *politikusi* magatartását, hogy a művek maradandó értékét eszmeiségükben és kvalitásukban látta, és nemet mondott minden olyan kísérletre, mely félig kész, vagy művészi minőségében zavaros alkotásokat akart a közönségre erőszakolni. Kritikusai nem látták, hogy a két gesztus — a művészi élet pezsgését *elindító* lelkesítő támogatás, és határozott *minőségvédelem* és szocialista *eszmeiség* — milyen szorosan függött össze politikájában. Csak ezzel a művészetpolitikával sikerülhetett ugyanis Leninnek azt a célját valóraváltani, hogy a forradalom politikai győzelmét a művészeti élet forradalma kövesse és hogy ez a szellemi forrongás a szocialista tartalom és emberideál felé mutasson. Lunacsarszkij a leninі iskolában tanulta meg *egyesíteni a türelmet és a határozottságot*, ebben az „iskolában" sajátította el a sokféleség és gondolati egység dialektikáját. *Döntéseiben* mindig pontosan jelölte ki a játékteret, melyen az egyes irányzatok versenyezhettek. (Az egyeduralomra törő magatartást olyan jeles művészek és irányzatok esetében is sikerült feloldania, mint a Meyerhold Színház, vagy a proletkult mozgalom.) Lunacsarszkij a világtörténelemben elsőként hozta létre ezt a művelődéspolitikai „játékteret". Azért volt erre képes, mert maga is ezt tanulta — a politika általánosabb területein — mesterétől, barátjától: Lenintől. Ez magyarázza vonzerejét, példájának korszerűségét.

★

Ez a kép persze csak egy emlékező, ünneplő cikk keretében látszik olyan egyszerűnek: valójában Lunacsarszkij hosszú utat járt meg a forradalom művészetpolitikusának posztjáig. A lenini iskola a szó szoros értelmében iskola volt számára, melyet a tanító tapintata és politikai okossága, a tanítvány korszakalkotó tehetsége — szerelensége — együtt és egyszerre határozott meg. Mert Lunacsarszkij politikai-művészeti zsenialitásához szertelensége is hozzátartozott; enélkül elképzelhetetlen karaktere és nagysága, ezért kellett olyan hosszú utat megtennie. Kötelező olvasmányainkból is emlékezünk a *Materializmus és empiriokriticizmus* szigorú lapjaira, ahol Lenin bizony kemény bírálatban részesíti az akkor még machista, sőt „istenépítő" vonzalmakkal terhes Lunacsarszkijt. (Ez az 1908. és 1912. közötti periódusa.) Csakhogy az élcs kritika elvtársi, sőt baráti volt: Lenin Lunacsarszkij belső szellemi fejlődését akarta meggyorsítani, mert észrevette, hogy Lunacsarszkij nemcsak politikai szövetséges a mensevikek elleni küzdelemben, hanem egyik legjobb szellemi *fegyvertársa is*, akinek a marxista filozófia és esztétika megújításában is zseniális meglátásai vannak. Mihail Lifsic nagyszerű Lunacsarszkij tanulmányában figyelmeztet rá, hogy nagy szellemek filozófiai tévedéseiben nemcsak az iskolás értelemben vett botlást kell észrevennünk, hanem azt a k rülő utat is, melyet megtéve újabb értékekkel gazdagodva térnek vissza a marxizmushoz. A nagy tévedésekben — bizonyos esetekben — nagy tanulságok is rejlenek. Lenin dialektikusan látta Lunacsarszkijt: tudta, hogy nála a machizmussal való kacérkodás *szellemi torna*, eszköz, mellyel a marxizmus néhány, akkoriban megcsontosodással fenyegető szemléleti kliséjétől akart megszabadulni, s valójában az *igazi marxista tudományra* szomjuhozik. (Lunacsarszkij abban az időben Plehanov egyoldalú, a *marxi dialektikát* kikapcsoló filozófiai felfogásával volt elégedetlen; a dialektikában érezte a nagy hiányjelet.) S Lenin pedagógiájának lett igaza: Lunacsarszkij esztétikai-filozófiai írásai valóban nem men-

Majoros Hédi

Nagy tál, kerámia

Váza, kerámia
Váza, kerámia
Tálacska, kerámia
Bonnbonier, kerámia
Tál, kerámia
Váza, kerámia

Fiatal Képzőművészek és Iparművészek kiállitása

Ernst Muzeum, 1955, junius, 31 l.

JACHIMOWITZ, THEODOR (osztrák festő, 1800—1889)

Templom belseje

Vászon, olaj, 56×48 cm.
Az Ipolyi gyüjteményből 1854-ből.
Ipolyi Biharvármegye, 302. szám.

JANNECK, FRANZ CHRISTOPH (osztrák festő, 1703—1761)

Szent József és Szűz Mária eljegyzése

Angyali üdvözlet

Bemutatás a templomban

Magdolna lábmosása

Krisztus Szent Péternek adja a kulcsokat

Utolsó vacsora

Szent Péter utolsó kenetet ad fel

Rézrőzs, olaj, egyenként 41×35 cm, második és harmadik 32·5×42·5 cm.
Maszlaghy II., 149., 452., 451., 147., 148., 150. és 151. szám. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 847. l. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 4. l. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 220. l.

Ecce homo

Magoros Hédi
keramikus

M. D. K.

Méltatas.

IV.

Gergely István: A Magyar Iparmüvészet kiállítása. — 161.
Müvészet, 1960. augusztus.

Majoros Hedvig Zerámikus művész

Munkácsy-díjat kapott

Magyar Nemzet 1970 április 2.
3. old.

Magóros Hedvig
keramikus

Kerámia falra dekorativ. Plasztikája korszerű.

Cs.É. II.Országos Kerámia Biennale.
Művészet, 1971. február - 38.lap

Majoros Hédi

Kerámia faliképet tervezett a kaposvári termálfürdő és uszoda termálmedence termébe.

Monor Építőművészet 1968. 5-a-53. l.

M.D.K.

Magóros János
keramikus

Kerámia falképei fogják díszíteni a tisza palhonyi iskolát.

G.J.: Ujabb képzőművészeti alkotások díszítik vidéki..
Magyar Nemzet, 1960. febr. 16.

4 l.

M.D.N.

Magyar János
hasonmása

Hasonlóa fallépe foggáh dörttel a tarsa
pallasnyi szkalat.

G.J. Ujabb hipréminvészeti szkalatok dörttel vigtelt
Magyar Nemzet, 1960 febr. 16.

4 E

Magyarországi
keramikus

Részt vett a szimpozionon

Láncz Sándor: Nemzetközi kerámia szimpozion.
Művészet, 1971 - február - 38.lap

Majoros Ferenc
önálló diszítő-
festő.

Tóth Geiza: Ipar-
művészeink New-
Yorkban. Magyar
Iparművészet, 1922
66. l.

MAJOR MÁTÉ

VITA az építészetről

Szeptember 27-i számunkban közöltük Major Máté *Nagypanel és tulipán* című cikkét. A következő számban *Hol a tulipán?* címmel Nagy László szállt vitába a cikk megállapításaival. *Itt a tulipán!* címmel Major Máté az október 11-i számban válaszolt, Nagy László pedig ugyanebben a számban azt kérdezte: *Hol az építőművészet?* A vitához elmúlt heti számunkban Vadas József szólt hozzá *Ellenség-e a nagypanel?* címmel; mostani számunkban — és a következőkben — folytatjuk a hozzászólások közlését, remélve, hogy hozzájárultunk mind a tények, mint az elvek tisztázásához.

KÍSÉRLET A VÁLTOZTATÁSRA

Korunk építészete egyre jobban izgatja az embereket, sokan elkeseredtek a sokasodó lakótelepek vagy történelmi városaink belterületén megjelenő házgyári épületek láttán. Meggyőződésem, hogy Nagy László alapvető és általános kérdésére („Miért nincs emberi és modern építészetünk?") legalább húsz éve folyamatosan válaszolnunk kellene. Ennek ellenére nincsen az összefüggéseket feltáró rendszeres építészeti tömegtájékoztatás.

A jelenlegi vitát elindító cikk fiatal pécsi építészek kísérletét kritizálja.

Nagy László utal arra, hogy a homlokzati díszítés mellett a tervezők az alaprajz fejlesztésével is foglalkoznak. (Feltehetően a beépítés is hozzátartozik a paksi kísérlethez.) Ebben az összefüggésben *komplex* kísérletről beszélhetünk, amely lehet jó, vagy rossz, de alapjában nem tudunk róla semmit. Nem szeretnék arra gondolni, hogy ennek a vitának egyetlen „eredménye" esetleg a komplex kísérlet *meghiúsulása* volna. A vitatott épületdíszítést *kísérletnek* tartom és nem újításnak. Hiszen végfaldíszítések sora készült korábban is. A pécsi épületvégfalakon az ablak körüli látszatperspektíva-festés, a csíkos „pizsama" házak, újabban a tévé-házaknak nevezett épületek íves kivágású erkélydobozai azt hiszem ismert elődök. (Ezeket tudomásom szerint nem a pécsi fiatalok tervezték.)

A paksi kísérlet előképe (vagy analóg példája, a megvalósulási időpontokat nem ismerem) a taskenti földrengés utáni nagypaneles újjáépítés gyakorlata is. Ezzel kapcsolatban olvastam a Művészet folyóirat júniusi számának „Kitekintés" rovatában: „A véghomlokzatok tematikus rajzokkal történő (applikációs) díszítése nem szerencsés városképi megoldás. Városépítészeti léptékben ezek a megoldások nem bírják el a kritikát. ... A legfőbb kompozíciós témát nagyobb léptékben kell megoldani, mint ahogy azt az egyes elemek lehetővé teszik. Az egyes paneleket nem önmagukban kell fölhasználni, mint díszítő elemeket, hanem az egész részeként. . . Előnyös a »díszítés« olyan alkalmazása, amikor a panelek nem különülnek el egymástól, hanem a szemlélőben szerves egységként jelennek meg. Létrejön egy nagyobb léptékű ritmus, amelyben *a díszítés városépítési nagyságrendű.*" (A. Szuzdalceva — Architektura SZSZSZR 3/1974. sz.)

Major Máténak igaza van abban, hogy minden újításnak az épület tartalmából kell kiindulnia. De ennek a helyes elvnek az alkalmazása a jelenlegi gyakorlatban nemcsak anyagi, hanem szellemi akadályokba is ütközik. A *tartalmi* változások lehetőségét féltem Paksan.

Általánosságban igaz lehet, hogy a díszítés öncélú, de hadd idézzem Preisich Gábor cikkét, aki a tömeges lakásépítés esztétikai kérdéseivel foglalkozik a Magyar Építőművészet 1975/3. számában: „Sivár, építészetileg *megoldatlan* épületekből a legkiválóbb városrendező se tud szép és vonzó együttest létrehozni."

A vita tárgya éppen erre a *megoldatlanságra* vezethető vissza. Az egyes sivár épületekből tömegméretű építészeti megoldatlanság következik.

Azt tudomásul kell vennünk, hogy a tömeges lakásépítés csak házgyárakkal, nagypaneles építési móddal oldható meg. Nem mindegy azonban, hogy ezek a telepek hol, milyen beépítéssel, milyen épületegységekből jönnek létre.

Tudjuk, hogy a jelenlegi gyakorlat nem jó. Összefüggéseiben a paksi kísérlet törekvés a változtatásra. (Remélhetőleg *komplexen* meg is valósul.) Ennek a kísérletnek az a legnagyobb eredménye, hogy felhívta a figyelmet az emberi környezetteremtés jelenlegi ellentmondásaira, a leküzdésére irányuló küzdelemre, és arra, hogy alapvető változás csak a társadalom összefogásával valósulhat meg.

Kecskeméten ebben az évben kezdett termelni az új házgyár. Problémáink azonosak.

Tudom és hiszem: Major Máté ugyanazt az emberi környezetet akarja megvalósulva látni, amit Nagy László és millióan hiányolnak.

Kecskemét — „területenkívüli" a vitában. Ezért hívom Kecskemétre a vita résztvevőit, az ÉS szerkesztőségét és a „pécsi fiatalokat". — A lap hasábjain elindult vita esetleg *hasznos személyes eszmecserével zárulhatna.*

Ez volna a kecskeméti kísérlet.

Kerényi József
építészmérnök

NEMZETI IHLETÉSŰ ÉPÍTÉSZETET!

Nem akarom védelmembe venni a pécsi tervezők körét, mert nincs is erre szükségük. Szándékaik tisztasága vitathatatlan és rokonszenves. Nem hinném, hogy egy irodalmi lap hasábjain lezajló vita útját állná törekvéseiknek. Talán még hozzá is járul népszerűségükhöz. De vajon ez-e a cél, amit akár a pécsi tervezők köre, akár Major professzor el akart érni?

Gyakran vetődik fel a kérdés építtetőink és építészeink előtt: hogyan tükröződik a mi sajátos közösségünk városaink, épületeink, külső és belső tereink arculatában. Felelt erre a maga módján Feszl Frigyes, Lechner Ödön, Medgyaszay István, Kós Károly és körük. Építészetünk népi, vagy helyesebben nemzeti ihletésű korszakai sok tekintetben nagyon hasonlóak egymáshoz. Csaknem mind egy-egy ellentmondásos korszak eredményei ellen tiltakoztak. Közös bennük, hogy néhány nagy hatású egyéniségre épültek, majd folytatás nélkül enyésztek el és a következő nemzeti romantikus korszak mindig elölről kényszerült kezdeni, a népművészet alapelemeinél, a történelmi emlékek formakincsénél.

Miért követte Lechner törekvéseit egy hatalmas eklektikus hullám? Miért torkollott a század eleji fellángolás a neobarokk formakultuszba? Miért vált Kós Károly íróvá? Vajon törvényszerű-e, hogy ezek a mozgalmak az irodalom kebelébe térjenek vissza, ahonnan vétettek? Miért nem tudta népi ihletésű energiával feltölteni építészetünk a szocialista realizmus formai kereteit? Talán népművészetünk nem alkalmas társadalmi megtartó, összefogó szerepre és egyre kevésbé lesz az — vagy mi használjuk rosszul? Nincs már elég átütő ereje — vagy elveszítettük vele a kapcsolatot és úgy használjuk az elemeit, mint egy nyelv szavait, amit alig értünk. Valószínűbb az utóbbi, úgy hiszem.

Nem védeni szeretném a pécsi tervezők körének alkotásait, a végeredmény nem minden esetben győz meg az igazukról. Néha ellentmondásos, amit csinálnak. De ellentmondásos a helyzet is, amelyben alkotnak. Tudjuk, hogy egy nagyobb létesítmény, például lakótelep építésénél és tervezésénél nem az építész-tervezőé az utolsó szó. A beruházó sok tekintetben kész helyzet elé állíthatja a tervezőt. Alig marad több lehetősége, mint esetleg az épületelemek felületének variációja. De épülhetnek lakótelepek tulajdonképpen az építész-tervező érdemleges beleszólása nélkül is. Érvényesíteni lehet az alkotói ambíciókat egyedi tervfeladatokban, pályázatokban is. Viselje a feladatok megoldásának vagy megoldatlanságának erkölcsi következményeit más! Kényelmes és hálás álláspont. Ezt utasították el a pécsi tervezőiroda fiatal szakemberei és ez az, ami a legrokonszenvesebb bennük. A népművészet és az építészet valóságos kapcsolatát keresik. Lehet, hogy nem az az egyetlen út, amit ők választottak; lehet, hogy másfelé is el lehet indulni, de egy bizonyos, valamerre kell. Eddigi törekvéseik eredményeit látva nem kevesebbet, hanem többet kérnék tőlük számon. Nem szavakat, hanem mondatokat szeretnénk hallani ezen a nyelven. Nem olyan biztos, hogy elfelejtettük.

Berey Katalin
építészmérnök

AZ ANYAGSZERŰSÉG ELVE

A tulipános ládák korszaka leáldozóban van. Már nincs igazi rendeltetésük. A tulipán azonban makacs. Nem engedi, hogy eltemessék poros néprajzi raktárak. Lemászik a ládákról, s a szabad levegőn nőni kezd, mint a bolhából csinált elefánt. Hatalmas szirmaival ellepi egyik lakótelepünk nagypaneljeit.

Igen. A paksi erőmű lakóházairól van szó. Már nem először. Annak idején a filmhíradó mutatta be egy fiatal építő-tervező kollektíva új ötletét. Elgondolásuk jó. Azt akarják, hogy ne épüljön több szürke, betonbarakszerű lakótelep. Ezek monotóniáját szeretnék megtörni a nagy épületfelületek színes díszítésével.

Kiváló az ötlet, de a kivitelezés félresikerült. Milyen is ez a paksi lakótelep?

Utait járva úgy érzi az ember, hogy mesebeli óriások asztalára tévedt, amely tele van hatalmas deszszertes dobozokkal. A teljesen sima panelházak falán ezek az óriási színes formák még kiáltóbbá teszik az épületek külső építészeti sivárságát, sematikusságát.

Ez a díszítés nem „tapintható plasztikai lelemény". Ezek nem reliefek. csupán a beton eltérő színezése (nem külső mázolása!) adja ezt a hatást.

Miről feledkeztek el az ötlet „szülői"? Egy igen fontos dologról, nevezetesen az anyagszerűség elvéről. A házakat építészeti formai bravúrokkal kell izgalmassá tenni, nem holmi gigantikus méretű — az épületek formájától idegen, s a természeti környezetből is kirívó — ábrákkal.

Vannak esetek, amikor indokolt ez a megoldás is. Kivételek szépszámmal akadnak. Például Siqueiros monumentális épületfreskói. Csakhogy ő egy bizonyos épület fő falát festette tele a belső funkciót is jól tükröző sokszínű képeivel.

Ha minden ház összes fala mintás, már nem szemet gyönyörködtető színfolt, hanem vibráló, nyugtalanságot keltő közeg. Ha egy pszichológus is állt volna a tervezők asztalánál, talán nem virítana ma a „tulipán".

Lehetne szólni itt minden művészet legbenső rendjéről: a ritmusról, amely az építészetben a vízszintes és függőleges síkok, elemek, tömbök meghatározott rendjét jelenti. A belső funkciónak megfelelő külső tagolás, az arányok helyes megszerkesztése mind-mind építészeti alapkérdés. Ezeknél az alapoknál lehetne s kellene forradalmi újításokat bevezetni paneles építkezéseinknél. Meg kell keresni jelen korunk önálló építészeti arculatát!

Aki a festészetben keresi a megoldást — jóllehet a művészetek összefüggnek —, az rossz úton jár. Hogyan használhatnánk föl a népi díszítő művészet motívumait vasbeton-üveg házgyári házainknál?! Ez képtelenség.

Egy kertváros kialakításánál még segítségül hívhatjuk régi korok névtelen építőmestereit. Egy modern falu tervezésénél is alapozhatunk a praktikumot szolgáló ősi házszerkezetre, de több emeletes házak fölhúzásakor az óriási lépték, a merőben más alapanyag, a megváltozott funkció mellett az alig egy-két évtizedes technológia vajon mit tanulhatna a népi építészettől?

Szép dolog a hagyománytisztelet, de népiességet erőltetni ott, ahol valami egészen új kezdődik, olyan új, amely még hajszálgyökerekkel sem kötődik a régihez, hiábavaló.

Ilosvai Ferenc

MINÉL TÖBB LAKÁST

A paksi lakóházak kapcsán kibontakozott vita fergeteges gyorsasággal szélesedett ki és építészetünk egészének esztétikai színvonalát kérdőjelezte meg. Úgy vélem, hogy építészetünk megítélése — ideértve az esztétikai összefüggéseket is — nem vonatkoztatható el azoktól a társadalmi méretű feladatoktól, melyek megvalósítása sürgető össztársadalmi érdek.

Az utóbbi két évtizedben a tudati viszonyok alapvetően megváltoztak. Ennek során a társadalom egészében, minden társadalmi rétegben megfogalmazódott a korunk színvonalát tükröző lakásigény, és az igény kielégítése, legalábbis a kielégítés lehetősége reális közelségbe került. A lakásellátás megoldása össztársadalmi feladattá vált. Egy olyan társadalomban, mely korábban rendkívül elmaradott viszonyok között élt, a családok százezreinek nem volt önálló lakása, és néhány éve még városaink lakásállományának több mint fele szoba-konyhás, komfort nélküli lakásból állt.

A rendkívül súlyos mennyiségi feszültség minél több lakás minél gyorsabb felépítésével oldható fel. Lényegében ez a követelmény hozta létre a nagypaneles építési technológiát. Ennek lényege, hogy segítségével egy építőipari munkás többször annyi lakást tud építeni, mint a hagyományos technológiával. A régi korok igényes építési alkotásaira az volt jellemző, hogy sokan építettek kevesek számára, most viszont fordított a helyzet. Kevesen építenek sokak számára és ez megfelelő építési technológiát igényel. Az építmények, tehát a lakóházak és a lakóházak együttesei, a lakótelepek külső megjelenése, építészeti színvonala mindezekből következik és abból is, hogy a „minél több lakást" egy nyersanyagban szegény és eléggé korlátozott gazdasági lehetőségű országban kell megvalósítanunk.

Nyilvánvaló, hogy a tervezés és megvalósítás gyakorlatában jobban, ötletesebben, színvonalasabban járhattunk volna el, de a kérdés lényegét illetően nem hiszem, hogy más megoldás adódott volna.

A probléma a jövőben, mégpedig a közeljövőben fog kibontakozni. Az e tárgyban végzett kutatómunka a legutóbbi időben feltárta, hogy a lakáshelyzetünkben meglevő és korábbiakban említett mennyiségi feszültségek viszonylag rövid időn belül feloldódnak. Ezt a rövid időt mintegy tíz évre lehet tenni. Ebben az időszakban már nem azok számára kell tervezni és építeni, akiknek egyáltalán nincs önálló lakásuk, hanem olyanoknak, akiknek lakása a reális egyéni igényeket nem elégíti ki, és így társadalmi méretekben jobb lakásokra lesz szükség. A „minél több és minél gyorsabban" követelmény kiegészül azzal, hogy „minél jobb" lakásokat kell építenünk. Ez a „minél jobb" követelmény, mely lényegében ma is megvan, a múltban is megvolt, de csupán a harmadik helyen, fokozatosan az első helyre lép. A minőségi követelmények előtérbe kerülése az építmények együttesének külső megjelenésében és belső tartalmában egyaránt jelentkezik, igényli az építészet színvonalának növekedését és mindez az esztétika szintjén is jelentkezik.

Ez a folyamat megköveteli, hogy épületeinket, lakóépületeinket a jelenlegi feltételek között is magasabb színvonalon tervezzük és építsük meg. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy ezt a problémát a tartalmában és formájában ma adottnak tekinthető épülettípusaink díszítésével nem lehet megoldani, mert ezáltal — a mesterkélt megoldásokkal — további ellentmondásokat hozunk létre. Az ominózus paksi épületek láttán az embernek nem az az érzése támad, hogy problémáink megoldásában előreléptünk, ezek az épületek inkább a „cifra nyomorúság" látszatát keltik. A tartalom és a forma összhangjával juthatunk el a léptékében emberközpontú, megjelenésében és elrendezésében esztétikus építmények létrehozásához. Az építész mindig társadalmilag és gazdaságilag meghatározott, adott feltételrendszerben fejti ki tevékenységét és ennek kereteit nem lépheti át. Ennek a feltételrendszernek kell megváltoznia és szükségszerűen meg is fog változni. Ezek után majd az építészet művelőin múlik, hogy mennyire tudnak élni a lehetőségekkel.

Dr. Szücs István
szociológus

Élet és Irodalom, Bp. 1975. XIX. évf.
1975. OKTÓBER 25.
43. sz. 5. lap.

TÁJÉKOZÓDÁS

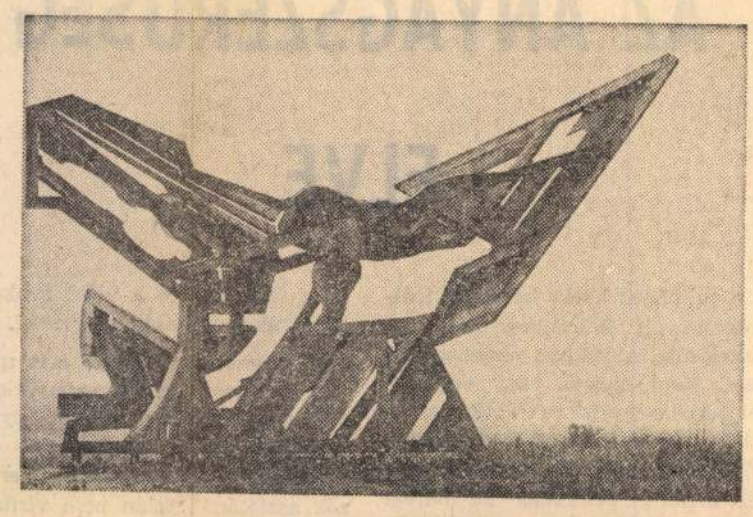

Nagyatádi Fafaragó Alkotótelep '75
Raul Oscar Gomez (Argentína) szobra

Vendégünk:

Guy Rohou

Író és könyvtáros. Munkatársa volt a La Nouvelle Revue Française című folyóirat augusztusi számának, amelyet a szerkesztők a magyar irodalomnak szenteltek.

— Bár viszonylag gyakran jelennek meg magyar művek Párizsban, sokan elégedetlenek irodalmunk franciaországi visszhangjával...

— A magyar irodalom nem ismeretlen nálunk, számos nagyszerű regényt lefordítottak már franciára. Igaz viszont, hogy kevesen olvassák s talán még kevesebben vásárolják ezeket a műveket. De ez más probléma, általánosabb. Úgy vélem, itt egyfajta, a franciákra kiváltképp jellemző önelégültséggel van dolgunk: sokan némi viszolygással veszik kézbe a külföldi műveket, alighanem abban a hiszemben, hogy az irodalmi életben minden érdemleges csak országhatárainkon belül történhetik. Ha a francia olvasónak egy szovjet, magyar, amerikai vagy egy francia regény között kell választania, szinte bizonyos, hogy a franciát választja. Még akkor is, ha az csak középszerű. A francia könyvpiacon nemcsak a magyar szerzők vannak hátrányos helyzetben, hanem a külföldi szerzők általában. A nizzai könyvfesztiválon például már rendkívüli sikernek számít, ha két-háromszáz példányt eladnak egy külföldi regényből.

— Ön rendszeres munkatársa a La Nouvelle Revue Française-nek, amely igen sokáig fontos szerepet játszott az irodalmi életben. Vajon a lap most milyen helyet foglal el a francia folyóiratok sorában?

— A lap sokat változott 1945 óta, mégpedig két okból. Először is, a mai irodalom regénytermése korántsem éri el a háború előtti nagy művek színvonalát. Gide, Valéry, Claudel, du Gard és Camus halálát a folyóirat is megsínylette. Szerkesztését sokáig két író, Jacques Rivière és Jean Paulhan végezte. Ma Marcel Arland a szerkesztő, de neki sem akkora hatása, sem akkora tekintélye nincsen, mint elődeinek. Így nem csoda, ha a La Nouvelle Revue Francaise már nem olyan szabad fóruma az irodalomnak, mint a két háború között volt. Másrészt mind nehezebb mostanában a folyóiratok gazdasági helyzete. Nemrégiben például egyszerre két jelentős irodalmi lap szűnt meg, a patinás Le Mercure de France és az Aragon szerkesztette Les Lettres Françaises. Inkább azok a folyóiratok népszerűek, amelyek tudományos vagy kísérleti jellegűek, s csak mellékesen közölnek irodalmi műveket. A La Nouvelle Revue Française sokkal népszerűbb külföldön, mint idehaza. Sokan olvassák a Szovjetunióban, az amerikai egyetemeken és (amint láttam) járatják a magyar közkönyvtárak is. De Párizsban, s kiváltképp a fiatal írók előtt, nincs nagy becsülete...

— Ön szerint van jövője ennek a folyóiratnak?

— Nincs. Születése óta szoros szálakkal kapcsolódik a Gallimard kiadóhoz, s a kiadó vezetősége úgyszólván bármikor megszüntetheti. És a folyóirat már jó néhány éve deficites...

(ádám)

Írókongresszus Jugoszláviában

Hosszú előkészület után tartották meg októberben a jugoszláviai írók kongresszusát. A mintegy hároméves felkészülés előnye az volt, hogy a tartományi íróegyesületek sajátosságaiknak megfelelően tárgyalták a napirendi pontokat, így az országos tanácskozáson az időközben tett lépésekről is számot adhattak.

A legutóbbi kongresszus óta az elméleti viták gyújtópontjába került modernizmus—realizmus vita elült, s mostanában az érdeklődés középpontjában a kritika áll. A delegátusok megállapították, hogy az irodalom népszerűsítésében nem csupán a kiadóvállalatoknak és a folyóiratoknak kellene szerepet vállalniuk, hanem a napisajtónak is. A hozzászólók nehezményezték, hogy a lapok kevés irodalmi pályázatot írnak ki, a szerkesztők nem kedvelik az esszé műfaját, sőt, nemegyszer a giccsirodalom terjesztőivé válnak. Pedig az átlagolvasók irodalmi ízlésformálásában jelentős szerep hárulna a napisajtóra, hiszen a legszélesebb rétegekhez jut el.

A vitában a nemzeti és a nemzetiségi irodalom kérdései is szóba kerültek. Bebizonyosodott, hogy a soknemzetiségű országban szűk nemzeti küldetést egyetlen nép irodalma sem vállalhat magára, ezért hangsúlyozta néhány hozzászóló a műfordítás *politikai* jelentőségét. Fehér Ferenc költő például — aki a Vajdasági Íróegyesület képviselőjeként vett részt a tanácskozáson — azt javasolta, hogy a műfordításra készülő fiatalok egyetemi tanulmányaikat abban a nyelvi, irodalmi közegben végezhessék, amelynek később fordítói lesznek.

A magyar nyelvterület jelentős folyóirata, az Újvidéken megjelenő *Híd* már hónapokkal ezelőtt ebben a szellemben fogalmazta meg elképzeléseit: „... a Híd teljesen nyílt Jugoszlávia népeinek és nemzetiségeinek irodalmi és művészeti törekvései felé, az eredmények és értékek fordításával és kritikai felmérésével kapcsolja be irodalmunkat a vérkeringésbe és mindennapjaiba, eközben széles teret biztosít az elmélyült fordítói munkának".

A jugoszláviai kommunisták nevében Sztane Dolanc üdvözölte a kongresszust. Elmondta, hogy az irodalomnak társadalmi, politikai, emberformáló erejűnek kell lennie, ez azonban korántsem jelenti azt, hogy az irodalomnak szépítenie kell a valóságot, netán igazolnia a politikai intézkedéseket. Az írói alkotószabadság fogalmába minden belefér — mondta —, kivéve a társadalomellenességet.

A DESNOS-LEGENDA VÉGE

Robert Desnos nevét Magyarországon csak a költészet beavatottjai ismerik. Pedig a húszas évek közepétől a negyvenes évek közepéig terjedő két évtized legismertebb francia költői közé tartozott. Magyarul, gondolom, azért szólaltatták meg ritkán, mert költészete gyakran nyelvi játékokra épül, márpedig ezeket nem kifizetődő hasonló magyar ötletekkel pótolni — a versforma amúgyis kötött lehetőségei közt. Egyébként a franciák sem nagyon tudják, hogy a párizsi metró alagútjaiban felfelbukkanó híres reklámfölirat — DUBO-DUBON-DUBONNET — az egykor hírverő-ötleteiért alkalmazott Desnostól származik. Attól a költőtől, akit ma honfitársai (legalábbis az írás- és olvasástudók) a fasizmus vértanújaként tisztelnek, akárcsak Max Jacobot, vagy mi a mi Radnótinkat.

•

A legkülönösebb az, hogy Desnost igazából egy legenda tette ismertté. Az a tévhit, amely szerint utolsó versét a terezini koncentrációs táborban írta. A kurta vers (ahogyan ma tanítják: a huszadik század egyik legmegrendítőbb francia remeke) magyar fordításban így hangzik:

Olyan erősen álmodtalak,
Annyit jártam, annyit beszéltem
én,
Annyira szerettem árnyad,
Hogy mi sem marad belőle nekem.
Csak az marad, hogy árnyak közt
legyek árnyék,
Százszor árnyékabb, mint az
árnyék,
Az árny, mely újra s újra
visszatér
napsugaras életedbe.

Ezt a verset nem Desnos írta, legkevésbé a koncentrációs táborban, ahol írószer sem állt a rendelkezésére. Viszont tizennyolc évvel korábban, tehát 1926-ban (!) *A titokzatos nőhöz* című költeményében az alábbi sorokat találjuk:

Annyit álmodtam rólad, annyit
jártam, beszéltem, feküdtem fantomoddal, hogy talán és mindazonáltal csak az marad nekem, hogy fantom legyek a fantomok között és százszor árnyékabb annál az árnynál, mely most és majdan vígan sétál életed napóráján körbekörbe.

Hogyan lett az Yvonne Georgeshoz írt szerelmes költeményből az élettől búcsúzó fogoly költő „utolsó remekműve"? A kérdésre *Pierre Lartigue* francia költő (a jelenkori magyar líra egyik kitűnő fordítója) adja meg a választ az *Action Poétique* című folyóirat legutóbbi számában:

Az 1926-ban írt Desnos-költeményt *Jindrich Horejsi* cseh költő lefordította anyanyelvére. Amikor aztán 1945-ben Csehszlovákiában megírták a vértanú-költő nekrológját, a cikk szerzője fölhasználta a fordítást. Később valamelyik svájci lap egyik kutatni rest munkatársa ebből a cikkből fordította viszsza franciára Desnos sorait, s tekintve, hogy ezek egy halottbúcsúztatóban láttak napvilágot, azt hihette, a költő utolsó verséről van szó. A *Lettres Françaises* e svájci publikáló nyomán röppentette útjára az évtizedekig kísértő legendát, amelyet *Roger Maria* még 1974-ben is táplált egyik cikkében: *„Ezek, a feleségéhez, Youkihoz a náci büntetőtelepen kevéssel a halála előtt írott utolsó verssorok ennek a korszaknak legszebbjei közül valók."*

•

A közönség — és olyik műbíráló — szemében, úgy látszik, még napjainkban is a romantikus költői póz ad rangot valamely versnek. Az oda-vissza fordított szöveg a kor lírai csúcsa, hiszen a költő állítólag kevéssel halála előtt írta; de az 1926-ban keletkezett eredeti költemény örökre a feledésé.

Egyébként Robert Desnos csakugyan lágerben írta utolsó versét, de nem a tereziniben, hanem még Compiègne-ben, a franciaországi gyűjtőtáborban, 1944. április hatodikán. Ez a vers egy *Tavasz* című szonett, amely arról tanúskodik, hogy a régebben szellemesen játékos és olykor szertelen költő végül ugyanúgy a klasszikus méretekben kereste a lélek fogódzóját, mint magyar sorstársa, Radnóti Miklós.

Timár György

RAB ZSUZSA:

A TŰZ ORSZÁGÁBAN

Azerbajdzsáni útijegyzetek I.

Atropaténa: A tűz országa — az ókori görögök nevezték így a mai Azerbajdzsánt. Indiai tűzimádó szekták zarándokai hajoltak meg földjén a titokzatos istenség előtt, amely tűzoszlopok, lángbokrok, maguktól gyúlt fáklyák képében öltött testet a szemük láttára. Középkori karavánok melegedtek tüzeinél. Később a tűzisten aranyistenné vaskosodott: a múlt század közepétől özönleni kezdett a kőolaj földjére a vállalkozók serege a világ minden tájáról. Kincsének mai jelentőségéről vaskos köteteket lehetne írni.

Van valami jelképes abban, hogy éppen ide, a tűz országába gyülekeztek össze írók-költők a szovjet köztársaságokból és a baráti országokból a Szovjet Irodalom Napjaira. Az efféle élő „vándorkiállítás" gyakori a Szovjetunióban: évente hol ebben, hol abban a köztársaságban ismerkednek egymással írók és olvasók, népek és irodalmak, történelmek és konyhák, versformák és pohárköszöntők. S mindezek összegezéseként: emberek.

★

Valamikor gyerekkoromban, amikor először láttam térképen a földgolyót, úgy képzeltem, hogy a szélességi és hosszúsági körök alkotta kockák, csonkakúpok és háromszögek mindegyikén másféle emberek élnek. Éveim, olvasmányaim és útjaim hamarosan megcáfolták ezt a gyerekhiedelmet, nyomai halványan mégis megmaradtak bennem. Kíváncsian vártam: Grúzia és Örményország után milyen lesz a Kaukázus harmadik, legdélibb és legkeletibb köztársasága, az Iránnal és Törökországgal határos Azerbajdzsán.

Tíznapos szakadatlan ünnepségsorozat „emelt beszéde", fokozott tempója és lázas forgataga nem jogosíthat fel rá, hogy erre akár a legbizonytalanabb választ is megadhassam. Különös tároló az emlékezet. Amikor a megőrzendő anyagot befogadja, látszólag rendezi is, fontossági sorrendben raktározza el. Aztán egy kis szünet, néhány napi nyugalom vagy akár egy jó alvás után mintha észrevétlen, lágy földrengés rázná össze az egész raktárt: rétegei összecsuszamlanak, egymásra torlódnak, egy-egy morzsa heggyé nő, sziklaszálak vakondtúrásokká törpülnek.

Én mindig bízom az emlékezet valódi logikájában. Megtanultam már, hogy csalhatatlanul kiszűri az igazán fontosat, akármilyen jelentéktelennek látszik is az a történés pillanatában.

★

Tudom, illenék azért némi naplót rögzíteni. Ha nem volna olyan torpantóan nehéz feladat. Így annak is örülnék, ha legalább elnagyolt vázlatot sikerülne papírra vetnem a tömény napokról.

Szeptember utolsó napján ereszkedtünk le a bakui repülőtérre Bárdos Pál írótársammal és az ugyancsak meghívott külföldi íróvendégekkel. Nem csak háromezer kilométert tettünk meg Moszkvától, harminc-valahány éven is átrepültünk a Don-kanyar és Volgográd fölött. Amikor a légikisasszony bemondta tájékoztató közlését, néhány percre mintha elnémult volna a gép egyenletes zúgása. A tízezer méter magasságban száguldó vízszintes Bábel-toronyban mindenkinek akadt emlékezni-, megköszönni- és elsiratnivalója.

Aztán már a Kaspi-tenger antracitkékje kísért a mélyben. Szabálytalan fehér habtarajcsomókat rengetett. Baku felé közeledve, ereszkedőben, egyre sűrűsödtek parton, vízen és szárazon a fúrótornyok süntüskéi. Végül a hatalmas öböl karéjában, lapos tetőivel, kupoláival, új lakónegyedeivel, középkori erődfalaival, feketezöld lombjaival bonyolult mintájú keleti szőnyegként terült alánk a város.

★

Az első napot, a megérkezés napját — a később is minden percben érezhető figyelmességből, gondolom — az akklimatizálódás céljára hagyták üresen a külországiaknak. Szükség is volt rá. A tizenhat emeletes új tengerparti szálloda otthonos kényelme ugyan minden módon segített ebben, mégis: eleinte magunk sem tudtuk, hogyan is állunk az időjárással. Forróság is volt, hideg is volt egyidőben. A szél éles és selymes, az éjszaka langyos és frissítő egyszerre. Hűtött és fűtött a tenger.

De másnapra már vendégfogadó házigazdákká váltunk magunk is: kimentünk a repülőtérre az egy nappal később érkező szovjet írókköltők fogadására. Valóságos képes antológia vonult le a géphez gördített lépcsőn. B. P., ahogy mondta, ott találkozott először a valóságban a középiskolai és egyetemi szovjet irodalmi tananyaggal. Nyikolaj Tyihonov, Valentyin Katajev, Georgij Markov, Jevgenyij Vinokurov, Grigol Abasidze, Gevorg Emin, Olzsasz Szulejmen, Lev Ginzburg, Vitalij Korotics, Juvan Sesztalov, Kajszin Kulijev, Mihail Lukonyin, Borisz Polevoj — hogy csak a rögtön felismert arcokat említem — a repülőgép kondicionált levegőjéből egyenesen belesétált a színpompás keleti fogadtatás forróságába. Népviseletbe öltözött aprócska lányok táncoltak feléjük pici kaukázusi lovagok dob- és zurnaszavára. Fátyolas kis ezeregyéjszaka-illusztrációk gyümölcsös kosarakkal és mézes sörbettel kínálták, akit csak elértek. A városba vezető sokkilométeres úton végig virágokkal integető gyerekek, felnőttek.

Így vonult be Azerbajdzsán fővárosába az ünnep. Nem embereket ünnepeltek. Sokkal törékenyebbet és sokkal maradandóbbat: az írói szót. Itt éreztem igazában, milyen nagy a felelősségünk.

★

Az ünnepi kilenc nap tömény programsorozatát végigolvasva, az ember kapkodta a fejét és máris mohóság szállta meg: hogyan láthatna még ennél is többet? Mikor osonhat ki egy-egy csöndes hétköznapi órára az ünnepből? Mikor járhatja végig a repülőgépről látott, levelezőlapokon megcsodált régi utcákat, mecseteket, parti csöndes oázisokat, tarka piacokat? Az időtömörítés és tulajdon leleményességünk csodája volt, hogy néha ez a vágyunk is teljesült.

Házigazdáink, Azerbajdzsán közéleti vezetői és írói, hallottam — nem tőlük, persze —, vagy tíz napig alig látták a családjukat. Figyelmességük, segítő kezük láthatóan és láthatatlanul minden pilla-

MAJOR MÁTÉ

A KRITIKA 1969 MÁRCIUSI SZÁMÁBAN FELTÁRJA ÉS JELLEMZI A KONSTRUKTIVISTÁK ÉS DADAISTÁK SZÖVETSÉGÉT.

BODRI FERENC: THEO VAN DOESBURG KONTÚRJAI.

MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET, 1990/1. 56-57. LAP

MAJOR MÁTÉ

„AZ ÉPITÉSZET ÚJ VILÁGA" C. TANULMÁNY-KÖTETE . MEGJELENT 1969-BEN, A MAGVETŐ KIADÓNÁL.

DR. BONTA JÁNOS: MAJOR MÁTÉ: AZ ÉPITÉSZET ÚJ VILÁGA.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET, 1970/1. 62. LAP.

Major Máté, [ ] MDK

Huszonöt francia művész kiállítását nyitották meg szept. 4-én a Műcsarnokban.

— : Hír

Bp. 1970. szept.

Népszabadság, ~~Népszabadság~~ 5.

8.

Major Máté

Freytag Zoltán festőművész kiállitása. Bp, Fészek Klub - Ism: Bauer Jenő, Müvészet, 1967.8.évf.6.sz.38.l. - Major Máté, Rajztanitás, 1967.9.évf.4.sz.31.l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört.Irt. 1970. 1.sz. 68-107. l.

90. l.

MDK

Major Máté, építész

Az Ernst Múzeumban okt.-3-án megnyitja Bor Pál festőművész kiállítását.

— : □ Bor Pál . . . . 2.

ESTI HIRLAP, Bu. 1970. okt. 2.

Major Máté

Illés Árpád festőművész kiállitása. 1967. ápr. Bp, Kulturális Kapcsolatok Intézete. - Kat. bev. Major Máté, 1967. - Ism: László Gyula Ferenc, Rajztanitás, 1967. 9.évf. 5.sz. 30. l. - Rózsa Gyula, Népszabadság, 1967.ápr.20. - Major Máté, Magyar Epitőművészet, 1967.16.évf. 5.sz. 52-53. l. - Mezei Árpád, Művészet, 1967. 8.évf. 8.sz. 43-44. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. / Művtört. Ért. 1970.1.sz. 66-107. l./

91. l.

Major Máté

A felszabadulás után megindult munka, az építészetelmélet alapvető problémáinak tisztázása „döntő impulzust kapott Major Máté működésében professzorrá történt kinevezésével."

Zádor Mihály hozzászólása a művészettörténészek ünnepi ülésén, a felszabadulás huszonötödik évfordulóján. Művtört.Ért. 1970. 2.sz. 134–136.

134.l.

Major Máté

cikke (jegyzetben idéri saját korábbi cikkét a Magyar világ 1969. 1. számából, 128-131.l: A Bauhaus ötven esztendős):

Major Máté: Walter Gropius /1883-1969/. - Magyar Építőművészet, 1970.1.sz. 54-55. l.

Major Máté

Könyvet ír Amerigo Totról.

A Corvina második évtizedéről. — Műgyűjtő, 1969. 1. sz. 58. l.

Major háté

Korsuth díjas akadémikus: A
műszak Egyetem építeszettörténeti
tanszékvezető tanára

(Környei): Amerigolot jutalmat
adott egy diploma tervéert

Magyar Nemzet 1970 VII. 11 4 old.

Major Máté

Cikkei:

Major Máté - Bojár Iván: Bojár Iván kisérletei. - Magyar Épitőművészet, 1967. 16.évf. 6.sz. 62. l.

Major Máté: A tervező és a nevelő. - Ipari Művészet, 1967. I. 17-22.l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört.Irt. 1970. 1.sz. 69-107. l./ 83. l.

MDK

Major Máté, építész

Tanulmányt írt Breuer Marcelről.

– : Architektura 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. aug. 24.

Major Máté

„A tervező" és a „szerkesztő" című tanulmánya jelent meg.

Iparművészet, 1967. 1. sz., 17-22. l.

az hajos háté

A hagyok Építőművészek Szövetsége elnökségi tagja lett

N.N: Tisztújítás az Építőművész Szövetségben

Hagyok Nemzet 1970 VII. 15 5 old.

Major Máté

cikkei: Kassák Lajos festének. - Élet és Irodalom
1967. ~~ápr.~~ márc. 4.

Major Máté: Papp Oszkár ~~festő~~ művészete. - Magyar Építőművészet, 1967. 16.évf. 6.sz. 58-59. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört. Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

81. l.

Major Máté

A lap recenziót közöl Nerui c. könyvéről.

/Erdei Gyula/ Nerui; Ipari Művészet, 1966. 1. sz., 79-81. l.

Major Máté

Emlitve

Granasztói Pál: Múló világom
Magvető Bp. 1970 30. old

Major Máté [ ]

MDK

Tanulmánya jelent meg

Bremer Marcelról.

— : □ „Az Akadémiai Kiadó ....."

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. jún. 17.

Major Malté [ ] MDK

Megnyitja Vilt Tibor szobrászművész kiállítását jún. 13-án a Mű-csarnokban.

— : Hallottuk 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. jún. 10.

MDK

Major Máté, [ ]

Jún. 12-én megnyitja
Vilt Tibor kiállítását
a Műcsarnokban.

– : Kulturális hírek 7.

Népszabadság, Bp. 1970. jún. 10.

MDK

Major Máté, [ ]

Megnyitotta Korniss Margit
Kiállítását. (Jún. 6-án.)

- : Korniss Margit Kiállítása a Műcsarnokban 8.

Népszabadság, Bp. 1970. jún. 7.

Major Máté

Granasztói Pál: Városépitészetünk néhány időszerü elméleti kérdése, doktori értekezés és Major Máté, Perényi Imre és Pogány Frigyes opponenesi véleményei. - Épités- és Közlekedéstudományi Közlemények, 1967. 11. kötet, 1.sz. 143-171 l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

76. l.

Major Máté

könyve: Az építészet sajátszerűsége. - Bp. 1967.

cikke: A művek és a műalkotás az építészetben.
Magyar Tudomány, 1967. 12. köt. 7-8.sz. 487-492.l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. /Művtört.Ért. 1970.1.sz. 63-107. l./

72. l.

Major Máté

cikkei:

A szovjet építészet útjának első szakasza. 1917-1936. - Új Írás, 1967. 7. évf. 4. sz. 74-86. l.

A modern építészet problémáiról. (I., II., III.) - Jelenkor, 1967. 10. évf. 3. sz., 247-252.; 4. sz. 354-356., 7-8. sz., 739-742. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. /Művtört.Írt. 1970.1.sz. 68-107. l./

72. l.

Major Máté

Zádor Anna: Az ujkori magyar müvészet periodizációjának problémái. Hozzászólók: ..., Major Máté... Kubinszky Mihály... - Müvtört.Ért. 1967. 16.évf. 1.sz. 1-22.l.

Az 1967.évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért.197o.1.sz. 66-1o7.l./

69. l.

Major Máté
épitész

A Munka Érdemrend arany
fokozatát nyerte el.

—: Kitüntetések
Művészet, 1970. junius – 17 lap.

Major Máté, [ ]

MDK

Megjelent Könyve Brenner Marcelről.

F. R.: Könyvnemle 7.

Népszabadság, Bp. 1970. júl. 3.

Major Máté, építész

MDK

Nyilatkozata a „térbeli város" problemájáról.

Szluka Emil: ... és 25 év múlva? B.

Népszabadság, B. 1970 ápr. 4.

Major Máté

ismeretl Kultermann, Udo: Neues Bauen in der Welt. c. kö-pél (Tübingen, 1965.) — Magyar Építőművészet, 1966. 15. évf. 1.sz. 64.l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Lrt. 1969.3.sz. 243-284.l./

28o. l.

Major Máté

Pogány Frigyes: Párizs. Bp. 1965. Képz.Alap Kiadóváll. Ism.: Entz Géza, Müvtört.Ért. 1966.15.évf. 2.sz. 148-150. - Entz Géza, Müemlékvédelem, 1966. 10.évf. 1.sz. 256-257. kx - Kirimi Irén, Kisdéginé, Müvészet, 1966. 7.évf. 7.sz. 45-48.l. - Major Máté, Magyar Epitőmüvészet, 1966. 15.évf. 1.sz. 63.l.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1969.3.sz. 243-284.l./

281. l.

Major Máté

Piero Luigi Menna c. könyvét (Bp. 1966. Akad. Kiadó) ismerteti Erdélyi Gyula (Új Írás, 1966. 6. évf. 6. sz. 111-113. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört. Ért. 1969. 3. sz. 243-284. l./

280. l.

Major Máté, [ ] MDK

Megnyitotta a tárlatot.

–: Festmény- s szobrokiállítás az Operaklubban 8

Népszabadság, Bp. 1969. ápr. 19.

MDK

Major Máté, [Építész]

Az Akadémiai Kiadónál
tanulmánya jelent meg
Pier Luigi Nervivől (német
nyelven.).

– : Magyar művek idegen nyelveken 7.

Népszabadság, Bp. 1969 [illegible] 1.

MDK

Major Máté építész

új könyvének ismertetése.

Veres Andrea: Az építészet esztétikája

8.

Népszabadság Bp. 1969. jún. 28.

Major Máté

fiatja volt az 1933-ban megalakult illegális kommunista művész-párt-sejtnek.

Boldman György 1904-1944. Emlékkiállitás. Bp. Nemzeti Szalon, 1955. Kat. bev.: Vértes György. Bp. 1955. 15 l., 8 t.

7.l.

Major háté

Az illegális Kommunista Párt tagja volt.
Szerepelt az alábbi: Tárlaton
Székesfehérvárott

Székely András: Szocialista
Képzőművészek Kiállítása

Munka 1968 XI.

Major Máté építén

részt vett Fenyő A. Endre Berlini téren bérelt műtermében, tartott megbeszélésen (1931-ben), Goldman György sokrámol együtt, ahol József Attila bejelentette, hogy felkértek a szövetkezet keretében létesítendő szemináriumvezetésére

Vértes György: József Attila és az illegális kommunista párt. Bp. 1964. Magvető k., 174 l.

29-30.

Major Máté

1931. november 27én C.G 33.246 a budapesti törvényszékhez beadta a „Új Művészet Szövetkezet" cégbejegyzési kérelmét, az alapszabalyokkal együtt. Igazgatóság: Fenyő A. Endre, Goldman János [sic!], Major Máté, Vilt Tibor, stb. Sütő utca 2. n. Lázban tagössze jövetelek címén szemináriumok kezdődtek.

Vértes György: József Attila és az illegális kommunista párt. Bp. 1964. Magvető k., 174 l.

30.0

MDK

Major Máté, építész

Megnyitja Perez János ötvös-
művész kiállítását. (Művészek
Kamaraterme.)

— : Kulturális hírek 7.

Népszabadság. Bp. 1969. május 5.

MDK

Major Máté, epitéz

Megnyitja Perez János ötvös-
művész tárlatát. (Műcsarnok
kamaraterme. 1969. márc. 8-án.)

– : Hallottuk

2.

ESTI HIRLAP. Bp. 1969 márc. 6.

MDK

Major Máté

Mai magyar kerámia, kiáll. Siklósi várban 1968.
Janus Pann.Muz. füzetei 14.sz.

MDK

Major Máté [építész]

A Magyar Építőművészek Szövetségének elnökségi tagjává választották.

— : Hír

8

Népszabadság, Bp. 1968. ápr.

Major Máté

A Vasvári utcai értekezletek résztvevőiből alakult kommunista sejt tagja.

Erdős László: Valami készül Bp. 1964.

14.1.

Major Máté

Vilt Tibor Vasvár utcai mütermében rendezett szemináriumokon résztvett, még a szocialista müvészcsoport hivatalosan engedélyezett megalakulás a előtt.

Erdős László: Valami készül Bp. 1964.

14.1.

Major Máté

A baloldali képzőművészek megbeszélés ein Frankfurter Jenő vezetésével ő is részt vett kezdettől.

Erdős László: Valami készül Bp. 1964.

11.1.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Major Máté

PETŐFI NÉPE

1964 MÁR 28.

MINDEN NAPRA

ÚGY LÁTSZIK a népművelés még mindig a téli tempóban dolgozik. A megyeszékhelyen a december—januári fő idényhez hasonlóan még most is zsúfolt a program. Minden napra jut valami színvonalas, érdekes rendezvény.

Lássuk ezt a hetet:

Hétfőn este a kecskeméti zenetanárok mutatkoztak be a közönségnek. Kedden a drámatörténeti sorozat angol estje és az országjárók előadása között választhattak az érdeklődők. Másnap Skrapits Lajos, az Eötvös Loránd Tudományegyetem kísérleti fizikai intézetének tudományos munkatársa a dolgozók általános iskolájának százhúsz tanulója részére tartott ötletes, szemléltető kísérletekkel gazdagított előadást néhány fizikai alaptörvényről. Ez az előadás a dolgozók általános iskolájában a már jó bevált módszer folytatása volt. Eddig író—olvasó találkozókat tartottak a mai irodalomról szóló anyag illusztrálásaképpen. Most megpróbálkoztak vele, hogy a fizikát is érdekesebbé, vonzóbbá tegyék egy neves szakember előadása révén. A jelek arra vallanak, hogy az iskola vezetősége elérte a célját.

SZERDÁN este a Katona József Gimnázium KISZ-szervezetének irodalmi színpada is jól sikerült műsort adott. Illyés Gyula immár klasszikussá magasodott életművét lelkes, tehetséges versmondók szólaltatták meg. A szavalók betanítása Kiss István tanár érdeme, a költemények kiválogatása, a műsor megszerkesztése Orosz László tanár munkáját dicséri. A szépszámú, hálás közönség — ott láttuk Madarász László elvtársat, a megyei tanács vb-elnökhelyettesét is — különösen Pető László és Dara Erzsébet szereplése után tapsolt sokat.

A legigényesebb érdeklődésnek is megfelelt a városi pártbizottság szabadegyetemén — ugyancsak szerdán este megtartott művészetelméleti előadás. Kardos János főiskolai tanár tartott kitűnő, rendkívül érdekes előadást Modernség és dekadencia címmel.

A TIT-ben pedig dr. Neményi István, a Beruházási Bank vezérigazgatója a műszaki fejlesztés közgazdasági problémáiról beszélt a szabadegyetem közgazdasági tagozata hallgatóinak. Ezen az előadáson számos vállalatvezetőn, pénzügyi szakemberen kívül megjelent dr. Varga Jenő, a megyei tanács vb-elnöke.

Csütörtökön este ismét nagynevű vendéget üdvözölhettünk a TIT-klubjában. Major Máté professzor, a Magyar Építőművészek Szövetségének elnöke a modern építészetről tartott nagyhatású előadást. Aznap még a művelődési házban Babodi Béla tanár a nehezen nevelhető gyermekekkel kapcsolatos gondokról beszélt hallgatóinak.

MINDEZEK „központi" rendezvények voltak. Ezeken kívül még nem egy ismeretterjesztő előadás hangzott el az üzemekben, s a pártoktatás különféle szintű tanfolyamain is.

H. N.

Pénzügyőrzenekar ja
Világvárosok. Varsó.
jet pionírok énekel
Tudomány és történ
mertetés. — 18.25: Tán
Mi történt a nagyvilá
Népdalok. — 19.25: K
jet irodalomról. — 1
muzsika. — 20.30: Hát
játék. — 21.23: Élőszó
kával.

Péntek

KOSSUTH-RÁDIÓ

8.10: Operettrészletek. — 8.55: Aktuális műsor. — 9.10: Rádióegyetem. — 10.10: Az óvodások műsora. — 10.30: Előfordul, hogy... — 10.35: Kórusok, hangszerszólók. — 10.59: Lottóeredmények. — 11.00: A színészkaland. — 11.45: Zenei műsor. — 12.17: Anyegin. Részletek Csajkovszkij operájából. — 13.10: Népdalok. — 13.45: Gazdaszemmel a nagyvilág mezőgazdaságáról. — 14.10: Könnyű dallamok. — 14.35: Érdekességek. — 15.00: Zenekari muzsika. — 16.10: A felszabadult értelem. — 17.00: Ötórai tea. — 18.15: Operakedvelőknek. — 19.00: Díszünnepség közvetítése. — 20.10: Ünnepi változások. — 22.20: Hangképek a Magyarország—Bulgária ökölvívó viadalról. — 22.30: Tánczene. — 23.31: Szép esti muzsika. — 0.10: Magyar nóták.

PETŐFI-RÁDIÓ

14.00: Operettdalok. — 14.25: Operarészletek. — 15.05: Zenés színjátékokból. — 16.00: Részlet a Keszkenő c. balettből. — 16.10: Könnyűzenei híradó. — 17.05: Hangverseny a stúdióban. — 17.35: Hol voltak földünk pólusai. — 17.50: Dalok a felszabadulásról. — 18.05: Magyar nóták. — 18.45: Mi történt a nagyvilágban? — 19.00: Szimfonikus hangverseny. — 20.40: Láttuk, hallottuk. — 21.05: Könnyűzene. — 22.00: Heti hangversenykalauz.

Szombat

KOSSUTH-RÁDIÓ

8.10: Kedvelt melódiák. — 8.35: Édes anyanyelvünk. — 8.40: Így írunk mi. — 9.40: Népzene. — [illegible]: Közvetítés a díszszemléről. — [illegible]: [illegible]onikus zene. — 12.15: T[illegible]nei koktél. — 12.49: Az eladó bir-

[illegible] — 18.20: [illegible] vívó VB. A kard egyéni döntő. — 18.[illegible]5: Tánciskola. A rumba. — 19.20: Ifjúsági vívó VB. A kard egyéni döntő folytatása. — 20.05: Esti mese. — 20.15: Lajos király válik. Tv-játék Bródy Sándor egyfelvonásosából. — 21.00: Képek, szobrok, ruhák. Közvetítés a Nemzeti Galéria épületéből — az év divatújdonságairól. — 21.40: A zene barátainak. Rubinstein, Heifetz és Pjatigorszkij — próba közben. — 22.00: Telesport. — 22.20: Hírek.

KEDD

17.45: Hírek. — 17.50: Iskolások műsora. 100 kérdés — 100 feletet. — 18.50: Vágyak a homokon. Riportfilm Bács-Kiskun megyei tanyai emberek életéről. — 19.10: Tavasz és fáradtság. Az orvos válaszol. — 19.20: Esti mese. — 19.30: TV Híradó. — 19.45: Napi jegyzetünk. — 19.50: Háromórás út. Magyarul beszélő szovjet film. — 20.15: Zenélő órák. A századforduló zenéje. — 21.25: TV Híradó. — 21.45: Lázadás reggelig. Tv-film.

SZERDA

9.30: Hírek. — 9.31: Mezőgazdasági filmműsor. — 10.00: TV Híradó. — 10.15: Háromórás út. Magyarul beszélő szovjet film. — 10.40: Az óceán mélyén. Magyarul beszélő szovjet kisfilm. — 11.00: A tanító bajban. — 17.45: Hírek. — 17.50: A kisfilmek kedvelőinek. 1. Katonaélet. Amerikai burleszk film. 2. A három horgász. Csehszlovák rajzfilm. — 18.10: Csak egy kicsivel jobban. — 18.50: Esti mese. — 19.00: Don Quijote. Lunacsarszkij kétrészes színművének közvetítése a Miskolci Nemzeti Színházból. — A szünetben TV Híradó.

CSÜTÖRTÖK

17.35: Hírek. — 17.40: Orosz társalgás haladóknka. — 18.00: A Magyar Hirdető műsora. — 18.10: Kicsinyek műsora. 1. Vendégh[illegible]. [illegible] 2. Mackó kirándul. — 18.40: A jövő hét műsora. — 18.35: Tele-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Major Máté

DUNÁNTÚLI
NAPLÓ

— **Major Máté professzor,** az Építőművészek Szövetségének elnöke megnyitotta meg Budapesten a Műszaki Egyetem Rózsa Ferenc kollégiumában Lantos Ferenc festőművész kiállítását. A kiállításon rajzok és olajképek mellett zománc kompozíciók is szerepelnek.

Meszes:

Több gázpalack

Az első kerületben már el.

M.D.K.

Major Máté, építész

vagyis a szerző a saját nevét említi, mint aki már az 1944-es bombázások idején részt vett a haladó magyar építészet háború utáni feladatainak megfogalmazásában.

Major, Máté: Ungarische Baukunst von heute

Kulturelles Leben in Ungarn. /Red. Zoltán Halász/.

Bp. 1966. 363 l. 26 t. 277. old.

Major Máté

a haladó magyar építészet képviselője

Halász Zoltán: La vie culturelle en Hongrie, Budapest, 1966.

2651

Major Máté [építész?] MDK

A cikkiró vitatkozik
Major nézeteivel.

Mesterházi Lajos,: Tájak, emberek (2) 6.

NÉPSZABADSÁG, 1963. szept. 17.

Major Máté, [épitész] MBK

Megnyitotta Fenyő A. Endre festőművész kiállítást az Ernst Múzeumban jan. 11-én.

— Hír 18.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. jan. 12.

Major Máté, [építész?] MDK

Megnyitotta a kiállítást.

Murányi-Kovács Endre: Fenyő A. Endre gyűjteményes kiállítása az Ernst Múzeumban 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. jan. 25.

Major Máté, építész MDG

„Szóljanak a bajcsak" sorozatban előadást tart Bajón.

— : Hír 6

ESTI HIRLAP, Bp. 1965. nov. 2

Major Máté, építész

Kihirdette a tervpályázat eredményét.

–: 1968-ban kezdik meg az új sportcsarnok építését.

9.

NÉPSZABADSÁG by. 1966. nov. 9.

M.D.K.

Major Máté, építész

nevét említi a könyv "Szépművészet" c. fejezetének szerzője /Németh Lajos/, mint a 30-as évek korszerűbb építészeti törekvéseinek egyik magyar képviselőjét.

Hongrie 66, Bp. 1966. Szerk.: Gárdos, Miklós

Ed.: Pannónia, 136. old.

MDK

Major Máté

Negyvennyolc pályázó...a Közp.Városháza ujjáépitésére.
Magyarország 1940. márc. 13. 10.1.

Major Máté, építész

Nyilatkozata.

T. J.: A harmadik nemzetközi építészkongresszus

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. okt. 30.

Major Máté, építész

A Férfikor Budapesten c.

önéletrajzának ismertetése.

Bata Imre: Könyvszemle 11.

Nemszabadság, Bp. 1978. dec. 29.

Major Máté, építész, akadémikus.

1979. jan. 27-én mjetja meg Perczel Erzsébet textilművész kiállítását, a Műcsarnokban.

Meghívó

1979. jan. 27.

Major Máté, építész

L.: Kozma Lajos

Gábor Aszkár: Kozma Lajos: Az új ház 22-23

Kritika, Bp. 1978. szept. 9.

Major Máté, építész

→ Major Máté: Férfikor Budapesten. Regény (Szépirodalmi).

—: Most jelent meg

Népszabadság, Bp. 1979. jan. 14.

8.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Major Máté

NÉPSZAVA

1962 DEC 16

Új szín, forma, technika a lakástextil-tervezésben

Az omló, színes mintájú draperiák, plasztikus hatású szövetek, finom színű batikolt anyagok az első pillanatban elismerést váltanak ki a látogatókból az *Iparművészeti Vállalat Komplex Tervező Stúdiójának* lakástextil kiállításán, a Puskin utca 26. szám alatt. A bemutató 16 fiatal művész munkáját ismerteti meg a nagyközönséggel. Mint *Major Máté*, az Építőművészek Szövetségének elnöke, szombat délutáni megnyitó beszédében elmondotta, a lakáskultúra közvetlenül hozzájárul az ember alakításához, *nem mindegy tehát, pozitív vagy negatív hatású-e az alkotás.*

A textiliák szövött, kötszövött, nyomott, illetve kézzel festett fajtái egyaránt a modern geometrikus, leegyszerűsített formákat követik, s bár színanyaguk gazdag, mégsem rikító, felhasználásuk mértéktartó. Különösen jelentős a bemutatott darabok ízlésessége, mivel *a korszerű építészet mint egy alkotó elemeként illeszti a textiliát a lakásba.* Nagy felületen, sávokban fal előtt, ajtó-

Tervező Stúdió fiatal művészei megtalálták a helyes kifejezési formát, azt az utat, amelyen haladniuk kell. *(b)*

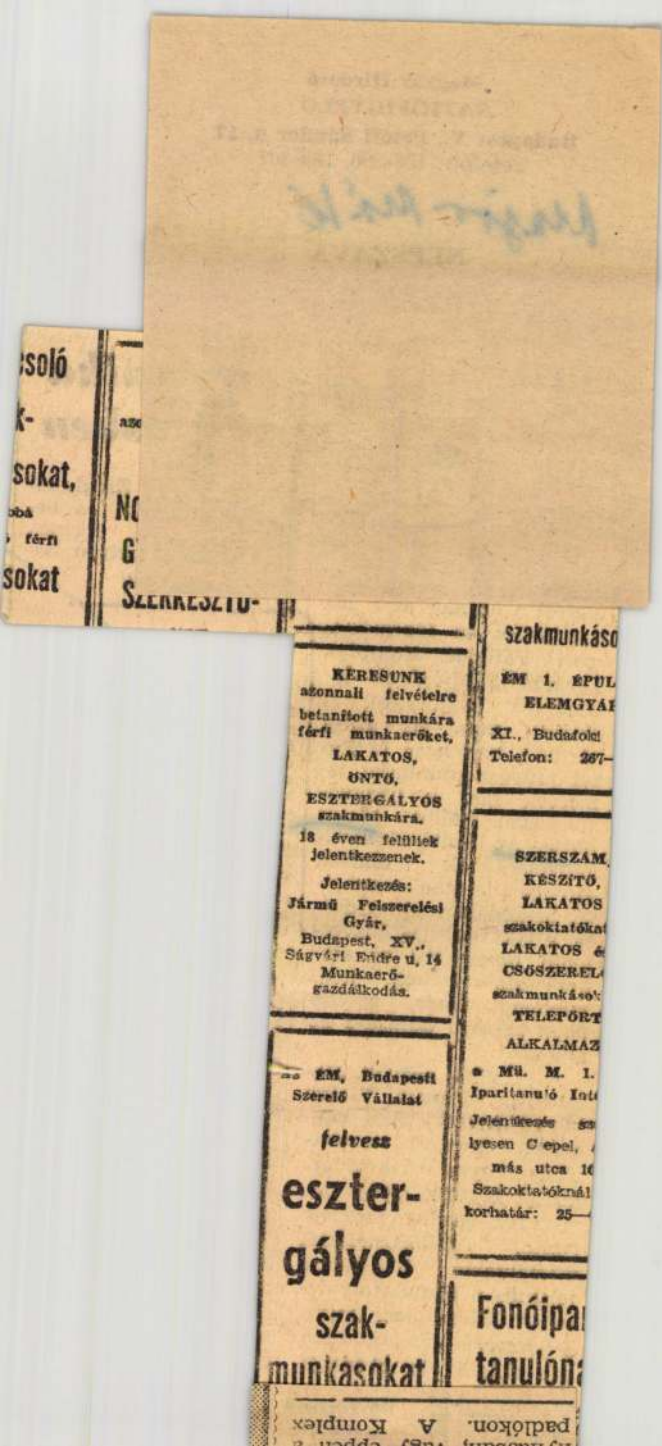

KERESUNK
azonnali felvételre
betanított munkára
férfi munkaerőket,
LAKATOS,
ÖNTŐ,
ESZTERGÁLYOS
szakmunkára.
18 éven felülliek
jelentkezzenek.
Jelentkezés:
Jármű Felszerelési
Gyár,
Budapest, XV.,
Ságvári Endre u. 14
Munkaerő-
gazdálkodás.

ÉM, Budapesti
Szerelő Vállalat
felvesz
eszter-
gályos
szak-
munkásokat

szakmunkáso
ÉM 1. ÉPUL
ELEMGYÁ
XI., Budafoki
Telefon: 287-

SZERSZÁM
KÉSZÍTŐ,
LAKATOS
szakoktatókat
LAKATOS é
CSŐSZERELŐ
szakmunkáso
TELEPÉRT
ALKALMAZ
Mű. M. 1.
Iparitanuló Int
Jelentkezés
lyesen C pel,
más utca 1
Szakoktatóknál
korhatár: 25-

Fonóipa
tanulón

MAJOR MÁTÉ

M.N.

Emeljük az építést a művészet rangjára

Interjú Major Máté akadémikussal

Bár 1976-ban nyugdíjba vonult, mi sem természetesebb, mint az, hogy *Major* Máté akadémikus továbbra is mindennap bejár az egyetemre.

— Reggel 9-től fél 1-ig rendszeresen itt vagyok — mondja —, ez *szinte hozzátartozik a jó közérzetemhez.* Itt keresnek fel, akik úgy gondolják, hogy valamiben esetleg a segítségükre lehetek, vagy szükségét érzik a vélemény- vagy eszmecserének. A fiataloktól egyébként hivatalosan sem szakadtam el: hamarosan éppen izgalmas találkozóra kerül sor velük, mert az egyik államvizsgabizottságnak továbbra is az elnöke maradtam.

— *Az 1979. évi Akadémiai Aranyérmet egyhangúlag professzor úrnak ítélték oda. Szeretnénk, ha elmondaná, mi mindennel foglalkozik jelenleg akadémiai munkássága keretében?*

— Mielőtt erről szólnék, meg kell mondanom, és ezt nem az álszerénység mondatja velem, hogy a kitüntetés teljesen váratlanul ért, és az indoklás eltúlozza tudományos érdemeimet. Éppen ezért tulajdonképpen jobban örültem az egyhangú elismerésnek, ami *az embernek* szólt, mint magának a szerintem nem egészen megérdemelt kitüntetésnek.

— Ami akadémiai tevékenységemet illeti, az építészettörténeti és -elméleti bizottság elnöke, a kiállítási, valamint a könyvtárbizottságnak tagja vagyok. Ilyenformán művészeti kérdésekben gyakran kikérik a véleményemet: ez történt, hogy egy mindenkit érdeklő példát mondjak, a Nyugati pályaudvar rekonstrukcióját illető vitában is. Hosszabb idő óta foglalkoztat bennünket az Akadémia új könyvtárának építése is, amelyhez, remélem, szintén tudok majd tanácsokkal szolgálni.

— *Hol kap végül is helyet a könyvtár?*

— Sajnos, más megoldás híján, az Akadémia mögötti lakóházban, és ami nagyon megnehezíti a dolgot, ebben az épületben *csak felújítás* végezhető, tehát nem új, korszerű körülmények közé kerül a könyvtár. Arról nem is beszélve, hogy a fővárosi tanács természetesen minden ott lakónak biztosít ugyan lakást, de hát tudjuk, hogy az ilyen ügyek intézése nem könnyű: rengeteg egyéni problémát, szempontot kell figyelembe venni, egyeztetni.

— Visszatérve akadémiai munkásságomra, három folyóiratot, az *Acta Technicá*-t, a *Műszaki Tudományt* és az *Építés- és Építészettudományt* szerkesztem. Tagja vagyok az Akadémiai Könyvkiadó kiadói tanácsának is. Itt jegyezném meg, hogy őszinte örömömre hamarosan megjelenik *háromkötetes építészettörténetem* második kiadása német nyelven. Ugyszintén az Akadémiai Kiadónál jelenik majd meg szerkesztésemben, az Architektúra-sorozatban, az *építészeti és építéselméleti értelmező szótár.* Bár nem a szorosan vett akadémiai munkásságom körébe tartozik, megemlíteném, hogy a Corvina kiadónál, a szintén általam szerkesztett *„Az építészet világa"* sorozatban a jövő évben napvilágot lát egy, az elmúlt harminc év építészeti vitáit bemutató kötet.

A „nagy vitatkozó"

— *Ön arról nevezetes, hogy hosszú évtizedek óta szóban és írásban és mindig jobbító szándékkal csatázik a magyar építészet továbbfejlődéséért. 1951 óta tagja, sokáig elnöke is volt a Magyar Építőművészek Szövetsége elnökségének. Ön szerint betölti-e hivatását ez a fontos szervezet, jelzi-e azokat az igényeket, amelyek mind az építészek, mind valamennyiünk oldaláról megfogalmazódnak?*

— Ez nem könnyű kérdés, de főleg azért nem, mert a szövetség munkájának bizonyos fokig korlátot szab, hogy olyan minisztérium keretében működik, amelyben főleg az *építőipar* szempontjai érvényesülnek. Ez a helyzet annyiban mégis biztató, hogy *Ábrahám* Kálmán építésügyi és városfejlesztési miniszter *fontosnak ítéli a tervezők, az építőművészek véleményének meghallgatását;* és éppen az Akadémia legutóbbi ülésszakán jelezte: a MÉSZ legközelebbi rendezvényén is részt kíván venni, és előtte több dolgot meg szeretne velem vitatni.

Oldani a kötöttségeket

— *Mi az, amit professzor úr építészetünk jelenlegi legnagyobb gondjának tart?*

— Aggaszt a házgyári technológia *túlzottan merev alkalmazása,* különösen a lakóépületek esetében. Tisztában vagyok a feszítő *mennyiségi* igényekkel, amelyek szorításában az átlagos lakásméreteket megállapították, de az idő haladtával az eddiginél jobban figyelembe kell venni a mind sürgetőbb *minőségi* követelményeket is. Ugyancsak több gondot kellene fordítanunk a kötöttségek oldására, a lakások belső rugalmasságára. Ugyanezt mondhatom el az épületek külső megjelenését illetően is. Már *a magasságok váltogatásával* is sokat lehetne enyhíteni egyes lakótelepeink sivár, egyhangú képén. A túl magas házak elterjedése inkább *az elszigetelődést, semmint a közösségi élet kialakulását mozdítja elő.* Sok helyen ez sajnos egyes tanácsi vezetők gigantomániájára is utal. Ha az építészek nem jeleznék, s a szövetség sem jelzi időben ezeket a gondokat, ha elszakadnak a való élet követelményeitől, ez a „rögzítettség" hovatovább *akadályává válik a további fejlődésnek.*

— *A házgyári hálózatnak azonban vitathatatlanul „történelmi hivatása" a mennyiségi igények lehető leggyorsabb kielégítése. Az is igaz viszont, hogy a lakásigények egy tekintélyes része éppen a professzor úr által említett hiányosságok miatt is újratermelődött. A házgyári rekonstrukció, a lakások alapterületének bizonyos növelése, a változtathatóság és rugalmasság mellett milyen megoldás kínálkozna még a lakásépítés és a városkép jobbá, illetve szebbé tételére?*

Szélesebb skálán

— Kisebb méretű elemek előregyártására gondolok, amelyek segítségével sokkal szélesebb skálán játszhatnánk, változatosabb városrészeket tudnánk kialakítani. Hangsúlyozni szeretném azonban, hogy amikor a házgyári technológia és alkalmazásának bizonyos hiányosságaira utalok, *a leghatározottabban ellene vagyok az idejétmúlt építészeti módszerek „visszacsempészésének" is.*

— Az a véleményem, hogy az építészeti alkotások létrehozásakor az a helyes módszer, ha a társadalom, az ember épület- és építészetigényének szakszerű megfogalmazásából indulunk ki, de ezt sohasem a konvencionális, hanem az éppen aktuális, tényleges és jogos igények elfogulatlan, s a legmélyebbre ható elemzésével tesszük. Ezekhez az igényekhez kell megtalálnunk azokat a legkorszerűbb építőanyagokat, szerkezeteket és eljárásokat, amelyekkel ezeket az igényeket *minél tetszetősebben, minél tökéletesebben* elégíthetjük ki. Csakis így tudja az építészet az alkotást *művészi szintre emelni* és vele *az építő embert,* végső fokon *az építő társadalmat hűen kifejezni.*

Komor Vilma

Népfrontankét a közlekedésről

A Hazafias Népfront budapesti várospolitikai munkabizottsága hétfőn délután ankétot rendezett az országos főutak és gyorsforgalmi utak építésének a fővárost érintő terveiről. *Tar* Józsefnek, a közlekedéspolitikai albizottság vezetőjének elnökletével *Reinisch* Egon, a KPM autópálya főmérnökség vezetője és *Lelkes* Mihály, a fővárosi tanács vb osztályvezető főmérnöke ismertette *az autópályák bevezető szakaszainak,* valamint *a Budapesten belüli közlekedés* alakulásának irányelveit.

Külföldi bírósági ítélet a biztonsági öv használatáról

A Német Szövetségi Köztársaságban évek óta széles körben vitatkoznak azon, hogy bevezessék-e a gépkocsivezetőknek a biztonsági öv kötelező használatát. Eddig minden erre irányuló kísérlet eredménytelen maradt, mert a jogászok és politikusok túlnyomó többsége szerint egy ilyen rendelkezés *sértené az állampolgároknak az alaptörvényben biztosított cselekvési szabadságát és testi sérthetetlenségét.* Így az eddigi bírói gyakorlat szerint abban az esetben, ha a gépkocsi vezetője egy nem általa okozott baleset következtében meghalt vagy sérülést szenvedett, a kártérítés megállapításánál teljesen figyelmen kívül maradt, hogy a baleset károsultja nem használta a biztonsági övet.

Március végén *a karlsruhei szövetségi törvényszék,* az NSZK legfelsőbb bírósága gyökeresen szakított az eddigi bírói gyakorlattal és elvi éllel, az összes többi bíróságnak iránymutatásként kimondta, hogy annak a gépkocsivezetőnek, aki nem használta a biztonsági övet és ennek következtében egy nem általa okozott baleset során megsérült, a jövőben *mint a „vétkességben részes" személynek* magának kell viselnie az általa elszenvedett kár egy részét.

A karlsruhei bírák azzal indokolták az ítélkezésükben bekövetkezett fordulatot, hogy az utóbbi években *sok tapasztalatot szereztek a biztonsági öv használról és veszélyeiről.* Az ítéletükben elfoglalt elvi álláspont ezeknek a tapasztalatoknak felel meg. Az említett bírósági ítélet indokolása ennek folytán részletesen foglalkozik azzal is, *vajon nem okoz-e a biztonsági öv használata bizonyos esetekben kárt vagy hátrányt?* Megállapította a bíróság, hogy ez is előfordul, de csak nagyon ritkán. A müncheni igazságügyi orvostani intézet szakvéleménye szerint mindössze a vizsgált esetek egyké't százalékában. Ezek az esetek többnyire alacsony testalkatú gépkocsivezetőknél, terhes asszonyoknál és azoknál fordultak elő, akiknek a testében pace-maker (a szív ritmikus működését szabályozó készülék) működik.

A karlsruhei legfelsőbb bíróság az új jogelv alkalmazását egyben *korlátok közé szorította.* A biztonsági övet nem használó gépkocsivezető *csak akkor* köteles viselni a kár egy részét, *ha az nem következett volna be abban az esetben, ha a biztonsági övet bekapcsolta volna.* Az ilyen jellegű kártérítési perekben tehát a jövőben *bizonyítást kell majd lefolytatni* annak megállapítására, hogy valóban a biztonsági öv mellőzése volt-e az oka a sérüléseknek.

A biztonsági öv kötelező használatával szemben az NSZK-ban elfoglalt és véleményünk szerint erőltetett (a szóban forgó állampolgári szabadságjogot tévesen értelmező) negatív alkotmányjogi álláspont az új ítélkezési gyakorlat bevezetése után is *változatlanul érvényben marad:* a gépkocsivezetők *továbbra sem kötelesek* a biztonsági övet használni. Mellőzése tehát semmiféle *közvetlen* joghátrányt (pénzbüntetést) nem von maga után. *Közvetett* joghátrány azonban már fenyegei az ilyen gépkocsivezetőt, hiszen ha balesetnél kár éri, számolnia kell vele, hogy annak egy részét *akkor is neki kell viselnie, ha a balesetet kizárólag más okozta.*

A karlsruhei elvi ítéletet az NSZK-ban úgy értelmezik, hogy a határozat arra fogja ösztönözni a gépkocsivezetőket, hogy használják a biztonsági övet.

Dr. Timár István

— FIGYELMETLENÜL VEZETTE Siófok külterületén Tóth József 19 éves villanyszerelő a motorkerékpárját és egy előtte szabályosan leálló személygépkocsinak ütközött. A vigyázatlan motorkerékpáros kórházba szállítás után meghalt, utasa könnyebb sérülést szenvedett.

— GYORSHAJTÁS KÖVETKEZTÉBEN Nyársapáti külterületén Fercsi József, 42 éves technikus, nagykörösi lakos személyautójával áttért az úttest bal oldalára és összeütközött egy vele szemben szabályosan haladó személygépkocsival. Fercsi Józsefné 36 éves bérelszámoló a kórházba szállítása után meghalt, egy másik utas könnyebben megsérült.

— HALÁLOS [illegible]ÁS történt Dabason, ahol Balogh Péter 18 éves ács-állványozó, helyi lakos motorkerékpárjával keresztül hajtott az úttesten fekvő Pál József 38 éves dabasi segédmunkáson. A rendőrség Balogh vezetői engedélyét bevonta és az ügy vizsgálatát megkezdte.

— BANKOT RABOLT két fegyveres bandita vasárnap New Yorkban. Kikapcsolták az elektronikus biztonsági rendszert és alkalmazni tudták a kulcs- és automata pénzosztályozó gépek kinyitására szolgáló számkombinációkat. Zsákmányuk meghaladta a százezer dollárt.

— RENDŐRKÉZEN VAN a súlyos bűncselekménnyel gyanúsított Horváth Miklós 18 éves, foglalkozás nélküli, büntetett előéletű budapesti lakos. A IX., Ráday u. 22. szám alatti lakásán korábban ismeretlen tettesek lelőtték és kirabolták I. Lászlóné 74 éves nyugdíjast; tizennégyezer forint készpénzét és mintegy 150 ezer forint értékű különféle antik műtárgyát ellopták. A széles körű nyomozás eredményeként a rendőrség előzetes letartóztatásba helyezte Horváth Miklóst. Az elrabolt értékek megkerültek. Horváth ellen az eljárás megindult.

— NEM ADTA MEG AZ ELSŐBBSÉGET egy szabályosan haladó gépkocsinak autójával a Nógrád megyei Érsekvadkert és Ipolyszög közötti útszakaszon Márton László 56 éves gépkocsivezető, pilinyi lakos. A két autó összeütközött, a vétkes gépkocsivezető utasai közül Márton Lászlóné 53 éves háztartásbeli a helyszínen meghalt. Márton László és egyik utasa, valamint a vétlen személygépkocsi egy utasa könnyebb sérülést szenvedett.

— HALÁLOS ÁRAMÜTÉS ÉRTE Brandl József 32 éves villanyszerelő, tatabányai lakost, a tatabányai VII/A bányaüzem 12-es függőaknájában, ahol transzformátor-szerelésen dolgozott. Az ügyben vizsgálat indult.

száraz, nyárias idő

tektől egészen az Uralig érvényesül, és várhatóan érvényesülni fog a következő néhány napban is. Ezen az óriási területen na-

15.06 órára
i időjárási helyzet

/// Eső
Havazás
Zápor
Zivatar
Köd
nás középpontja
középpontja

posra, szárazra fordult az időjárás és a hőmérséklet megközelítette vagy meg is haladta a május közepének megfelelőt. Az átlagosnál lényegesen melegebb az idő az Ibériai-félszigeten is; erre a területre száraz, afrikai levegő érkezett, és hatására a legmagasabb nappali hőmérséklet 30—35 fok között mozog.

Hazánkban hétfőn napos, meleg, száraz idő volt. Sok helyen megélénkült az északi, északkeleti szél. A hőmérséklet csúcsértéke 20—24 fok között volt.

A várható időjárás kedd estig:

Derült, száraz idő. Mérsékelt, napközben kissé megélénkülő északi szél. A hőmérséklet kora délután 21—25 fok között lesz.

A Duna vízállása Budapestnél 345 centiméter.

Európai időjárási körkép

1979. május 15.

Budapest	napos	23
Ankara	borult	13
Athén	szeles	23
Belgrád	derült	21
Berlin	napos	21
Bécs	napos	23
Bukarest	felhős	17
Helsinki	borult	15
Kijev	derült	19
Koppenhága	szeles	14
Leningrád	felhős	17
Lisszabon	napos	34
London	zivatar	22
Madrid	napos	35
Milánó	napos	28
Minszk	felhős	18
Moszkva	derült	19
München	napos	25
Oslo	esős	12
Párizs	derült	23
Prága	napos	20
Róma	napos	27
[illegible]kholm	felhős	13
Szofia	szeles	19
Varsó	derült	20

MAJOR MATÉ

Major Máté

TÁGULÓ TEREK

Az építészet fejlődésének egyes tendenciái és mai építészetünk

FÓRUM

Ha figyelmesen végiglapozunk egy fényképekkel és rajzokkal — alaprajzokkal, metszetekkel — jól illusztrált egyetemes építészettörténetet, pusztán a látványból is levonhatnánk bizonyos általános következtetéseket az építészet történeti fejlődésének egyes fontos tendenciáiról.

Feltűnhetik például, hogy az alaprajzokban feketén jelölt részek és köztük a fehéren hagyottak viszonya állandóan változik. Az alaprajz, az épületek vízszintes metszetének rajza; a fekete felületek az építőszerkezetek vízszintes szélességét (vastagságát) és hosszát, a fehérek pedig a hasznos felületek vízszintes kiterjedését mutatják. A feketéknek és a fehéreknek ez a viszonya, ha nem fedi is fel valósan az építéshez felhasznált szerkezetek és az általuk lehatárolt terek tényleges tömegét, az építészet fejlődésének egyik fontos tendenciája mégis világosan kiolvasható belőle: a szerkezet és a tér viszonyában a szerkezet volumene állandóan fogy, a téré pedig állandóan nő a történet folyamán. (Az ókori kelet építészetének „sűrű" alaprajzaiban, a kettő viszonya megközelíti a 6/10:4/10 arányt is, míg a ma építészetének „ritka" alaprajzaiban az 1/10—9/10, sőt az 1/20—19/20-as arányt is.)

A történet során azonban nemcsak ez a relatív változás megy végbe, hanem egy abszolút is, éspedig a tér tényleges méretében. Ez a méret nem a tér hossza, hanem a szélessége, hiszen könnyebb a kisebb méret irányában átkonstruálni a felső térzárást. Ezt a méretet nevezzük fesztávolságnak, hiszen a sík födém- vagy az íves boltozatszerkezet az ennek két végpontján álló teherhordó (fal-, pillér-) szerkezet között kell mintegy kifeszíteni. A fesztávolságok — az alaprajzokból vagy a függélyes metszetekből megállapíthatóan — állandóan növekednek a kezdetektől máig. (Az ókori kelet építészetének szinte folyosószerű terei alig pár méter szélesek, ma viszont százméteres fesztávolságokat is át tudunk hidalni.)

E két — egymással összefüggő — tendenciából is világos, hogy az építészeti alkotómunka célja: az egyre növekvő, egyre tágasabb tér, az anyagi feltételek — a teherhordó szerkezetek — kötéseit mindjobban lazító, őket alárendelő, tőlük minél szabadabb tér, hogy a lehető legalkalmasabb legyen a társadalom, az ember életformájának befogadására. Igen ám, de az épület — a tér —, amint anyagi feltételeiben (anyagban, szerkezetben) megvalósul, szinte azonnal meg is merevedik, többé-kevésbé mozdíthatatlanná válik, s ezzel kezdődik, tartós életideje során egyre nagyobb, ún. erkölcsi avulása, vagyis a mozgó-változó-fejlődő társadalmi, emberi életforma szempontjából egyre alkalmatlanabbá válása.

*

A két említett építésfejlődési tendencia kialakulásának és érvényesülésének, a tér állandó növelésének mozgató ereje az a törekvés volt, hogy az előbb érintett ellentmondás valamilyen úton-módon feloldódjék; de bebizonyosodott, hogy ennyi sem elégséges a történet által feltett építészeti kérdés valóban építészeti megválaszolására.

A kezdetektől két alapvető teherhordó szerkezeti típus alakult ki az építészetben. Az egyik az alaprajzban vonalszerűen jelentkező folytonos fal, a másik a pontszerűen jelentkező pillér- (oszlop-) szerkezet. A pillérszerkezetet a történet során általában belső terek tagolására használták, valójában e nagy terek felső térzáró szerkezetének megépíthetősége, a nagy szélesség áthidalható kisebbekre bonthatósága érdekében. A falszerkezet használata volt az általános. Nem nagy fesztávolság áthidalását igénylő párhuzamos falak tervezése-építése volt az építés módszere. Az így keletkezett hosszú térsávokat aztán nem-teherhordó válaszfalakkal parcellázták a rendeltetésnek megfelelően. Ez a párhuzamos hordozófal rendszer, azonban nagyon akadályozta, lényegében lehetetlenné tette bármely épületigény korszerű kielégítését. (Gondoljunk például a századvég-századelő „bérpalotá"-inak lakásaira, az utcai traktusok primitív szobasorolásával és a belső traktusok sötét zegzugaival. Más kérdés, hogy ma is sokan kívánják, sőt visszakívánják ezeket a lakásokat.)

Századunk húszas éveiben a francia *Le Corbusier* (1887—1965) volt az, aki elvetette a párhuzamos teherhordófalak gátló rendszerét, és áttért a pilléres (oszlopos) hordozószerkezet általános alkalmazására. Mégpedig úgy, hogy a vasbeton- és az acélanyag nagyobb teherhordó képessége által lehetővé tett, karcsú pillérvázas szerkezeteket társította az egy vagy több oldalon, a váz külső elemeinek homloksíkja elé ugró konzolos födémmel, s ezzel nemcsak az alaprajzokat, hanem a homlokzatokat is felszabadította a teherhordó szerkezetek kötései alól („szabad alaprajz", „szabad homlokzat"). Ezáltal a belső terekben a válaszfalakat a vázszerkezettől teljesen függetlenítve lehetett vezetni, s az épülettel kapcsolatos összes igényeket szinte tökéletes funkciómegoldásokkal lehetett kielégíteni.

Lakóház. Ur. (Mezopotámia) i. e. III. évezred

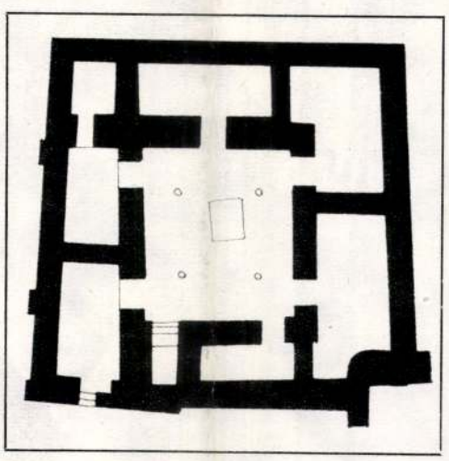

A homlokzatokat pedig ugyancsak nem-teherhordó fallal — esetleg a födém konzolos lemezvégeire akasztott függönyfallal —, a teherhordó szerkezettől független osztással, tagolással, „lyukasztás"-sal lehetett kialakítani. Óriási lépés ez előre, de nyilván nem az utolsó lépés. Már csak azért sem, mert megépülte után a „szabad alaprajz" és a „szabad homlokzat" is elkerülhetetlenül megmerevedik, ennek minden — említett — következményével. (Egy olyan mű, mint elveinek egyik legtisztább megtestesülése, a Párizs melletti Poissy-ben —1929—1931-ben — épült Villa Savoye is „megmerevedett", de — már csak művészi értékei miatt is — kell, hogy ebben az állapotában maradjon az utókorra.)

Ugyanezzel a fejlett szerkezeti szisztémával is lehet tovább lépni. Ezt a lépést *Mies van der Rohe* (1886—1969) tette meg, aki a vázszerkezet pillérei közti belső tereket lényegében teljesen szabadon hagyta, azzal a szándékkal, hogy azok mozgatható válaszfal- és bútorelemekkel tetszés szerint tagolhatók és bármikor változtathatók legyenek. Ebben az esetben az épület csak struktúrájában merevedik meg, s így a tér nyomon tudja követni, ha bizonyos korlátok között is, a társadalom, az ember életformájának mozgását-változását-fejlődését. (Példája ennek a Chicagóban 1951-ben épült két tóparti magasház belső tereinek megoldása.)

Itt tartunk, de a továbbmozgás-változás-fejlődés anyagi feltételei már jelentkezőben és érőben vannak. Szellemi feltételeinek megszületésére viszont még várnunk kell. A jövő építészetének azonban kétségtelenül olyannak kell lennie, melyben az építészet terei rugalmasan tudják követni a társadalom, az ember életformájának alakulását, éspedig úgy, hogy az építészet — mint minden előző történeti korban — továbbra is művészet maradjon.

*

A kérdés, amire felelnem kell, most már az, hogy a fejlődés vázolt tendenciái miként érvényesülnek mai építészetünkben, a fejlettség melyik szintjénél is tart a mai magyar építészet?

A kérdésre nem lehet az egészre vonatkoztatható érvényes választ adni. Építészetünkben ugyanis ma lényegében három kategória különböztethető meg azon az alapon, hogy a fejlődés melyik szintjén mozog előre: a *középület*-, az *ipari épület*- és a *lakóépület*-építészet kategóriája.

Ennek a megkülönböztetésnek sok oka van.

Mindenekelőtt a társadalom, s ebben az építészek különböző — gyakran zavaros — építészetszemlélete, az építészet, s ebben az egyes kategóriák társadalmi fontosságának megítélése, a nemzeti jövedelem építészetre felhasználható részének véges volta és elosztása az egyes kategóriák között, az egyes kategóriák építésének sürgőssége vagy elodázhatósága, az építendő mennyiség és a „keret" ellentmondása („kevés"-ből „sok"-at), az építés technológiájának megválasztása stb.

A középület-építészetnek nálunk egyelőre még nincsenek olyan egyedi alkotásai, melyek anyagi és szellemi feltételeikben egyaránt magasrendűek lennének, és méltó mód képviselnék és fejeznék ki korukat, társadalmukat. Ilyen lenne — lehetne — például az évekkel ezelőtt megépíteni szándékozott új Nemzeti Színház vagy a már a harmincas években tervbe vett új Budapesti Városháza, a „muni-

Nicolo Roccatagliata után: Bacchus, bronz. XVII. század. Szépművészeti Múzeum

lehet az ún. Bacchus-kocsit, amely „Az sárvári tárház inventáriumá"-ban szerepelt. Ez a darab az országbíró Nádasdy Ferenc vagyonelkobzása, majd kivégzése (1671) után Bécsbe, utóbb valamilyen módon az Esterházy-gyűjteménybe, végül a budapesti Iparművészeti Múzeumba került, ahol ma is látható.

Érdekes műfajt reprezentálhatna a Pálffy gyűjteménynek az a darabja is, amelynek csak a leírását ismerjük. E szerint kagyló, achát és borostyánkő felhasználásával készült piramis alakú tárgy volt, 12 római császárnak és császárnőnek képével, talapzatát három elefántcsont relief díszítette.

Kiállításunk talán hozzásegíthet az egykorú vagyonleltárak hol részletesebben, hol elnagyoltabban leírt műtárgyainak azonosításához is.

A kisplasztikai alkotásokat bemutató kiállítás e tárgyak egykorú használatának légkörét is igyekszik megteremteni a falakon elhelyezett falkárpitokkal, valamint a kort dokumentáló bútorok bemutatásával. A falkárpitok és a kisplasztikák tematikája sok esetben azonos, s nagyon jellemző a korízlésre. A bútorok pedig hozzásegítenek a kisplasztikák korhű elhelyezéséhez.

A kiállítást *Sz. Eszláry Éva* és *Sz. Koroknay Éva* rendezte. Megtekinthető március 18-tól július 2-ig.

Sz. Koroknay Éva

Báthori István, lengyel király, viaszdombormű. A XVI. század vége. Iparművészeti Múzeum

Simon Troger: Héraklész és Omphalé, elefántcsont és paliszanderfa. A XVIII. század második fele. Iparművészeti Múzeum.

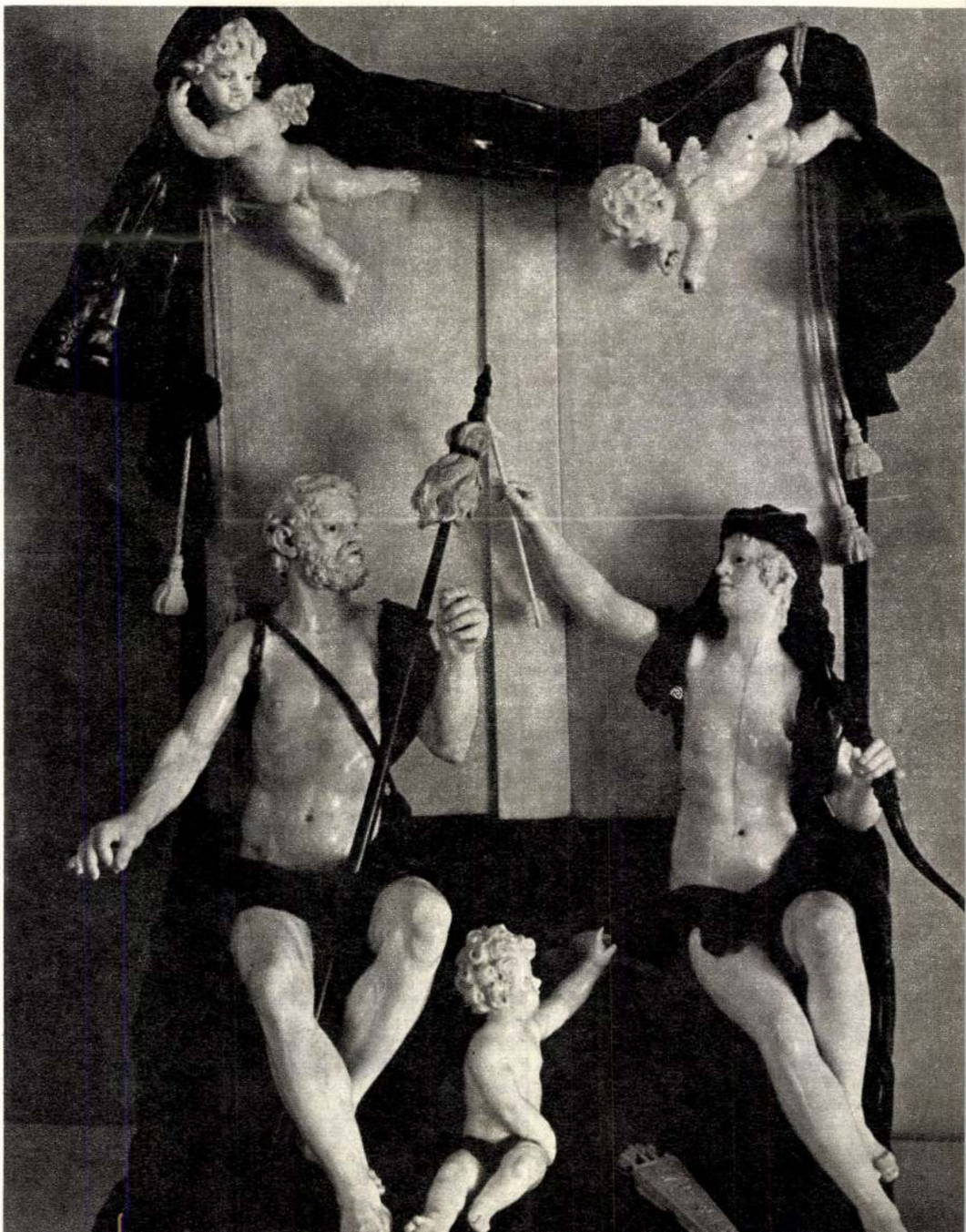

cípium" legrangosabb képviselője stb. (Nem mintha államunk nem áldozott volna ilyenféle épületekre roppant összegeket, gondoljunk például arra, hogy romjaiból újjáépíttette a volt Királyi Palota egész komplexumát, s ezzel — nem esztétikai értelemben — páratlan központját teremtette meg a magyar kultúrának.) Ilyet — kisebb kivételekkel — ma még valóban nem építünk, pedig éppen az ilyen, teljesen új, nagyszabású létesítmények nyújtják a legnagyobb lehetőséget ahhoz, hogy bennük — „tágulló" terekkel, „szűkülő" szerkezetekkel, „szabad alaprajzok"-kal és „szabad homlokzatok"-kal — az elérhető legfejlettebb építészettel tartsanak lépést a magyar építészek.

A középületeknek azonban van, a kategórián belül, egy sokkal nagyobb csoportjuk, a mindennapi szükségleteket kielégítő közösségi épületeké. Ilyenek: a bölcsődék, az óvodák, a különböző rendű és rangú iskolák, a művelődési házak, a kórházak, az egészségügyi, a közigazgatási és más irodaépületek, a sportlétesítmények épületei stb. Ezek is épülnek egyedi tervezésben, de főleg sorozattervek alapján valósulnak meg. Mint az előbbiek — és a többiek — ezek is képviselik és kifejezik korukat, társadalmukat, de elsődleges feladatuk, hogy rendeltetésüket, anyagi és szellemi vonatkozásban egyaránt jól betöltsék, a közösséget a legjobban szolgálják. Ezekben — a tervezési program szerint — gyakran több egyforma térelemet kell egymás mellé és fölé sorolni, határozott előírások (normák) szerint, melyek kötik méreteiket és elrendezésüket. Például egy iskola tantermei vagy egy szálloda szobái — járulékos helyiségeikkel — nagyjából azonosak egy másik iskoláéval vagy szállodáéval. Ez a megközelítő azonosság társul azzal a ténnyel, hogy az iskola vagy a szálloda által befogadott sajátos életforma hosszú időn át nem, vagy alig változik, tehát ezeknek az épületeknek erkölcsi avulása igen lassú folyamat. Ez teszi lehetővé — többek közt —, hogy merevebb, változtathatatlanabb szerkezettel is épüljenek, s így is egészen jól megfeleljenek rendeltetésüknek. Házgyári elemekből is lehet tehát jó szállodát építeni, mely évek múlva is jó szálloda lesz (ilyen például a Hotel Volga Budapesten). Persze az itt elmondottak nem általánosíthatók ugyan a felsorolt, illetőleg a fel nem sorolt középületekre, de értelemszerűen alkalmazhatók. Mindenesetre az építészet fejlettsége az ilyen épületek esetében is magas szintű lehet.

Az ipari épületek építészetének kategóriájában minden kategória közül a legmagasabb szinten érvényesülhetnek az építészet fejlődésének tendenciái, s jöhetnek létre eredményei. Az ipari üzemek társadalmi — népgazdasági — fontossága vitathatatlanul igen nagy, termelésükkel állandóan a világszínvonalat kell ostromolniuk, ha nem akarnak lemaradni a versenyben a bel- és főleg a külföldi piacokon. Ezért minden üzemi épületünknek tökéletesen kell szolgálnia a termelés életformáját, befogadnia a termelési technológiát, tehát anyagi és szellemi megszerkesztettségében és megformáltságában a legjobbakat kell nyújtania, hogy a termelés munkáját megkönnyítse, s hozzá a jó közérzetet állandóan biztosíta. Sőt, mivel a termelési technológiák ma már átlagosan ötévenként megváltoznak, az üzemi épületnek nem annyira az első beépített technológia mozgását kell minél teljesebben követnie, mint inkább alkalmasnak kell lennie arra, hogy egymás után több technológiát is zavartalanul befogadhasson. Ez ma elsősorban univerzális munkacsarnokokkal biztosítható, de elképzelhető olyan szerkezet építése is, melyben — rugalmasan — maguk a terek alkalmazkodnak a technológiákhoz. Ipariépület-építészetünk ezért a fejlődésnek mindig a legmagasabb szintjein mozog, s így méltó módon képviseli és fejezi ki korunkat, társadalmunkat, még akkor is, ha fejlettségében nem különbözik — nem különbözhetik — a kapitalista társadalmak ipariépület-építészetének fejlettségétől.

Lakóépület-építészetünk kategóriájában egészen más a helyzet. Ez összefügg mindenekelőtt azzal, hogy — amint már utaltam rá — itt óriási mennyisé-

A tóparti magasházak, Chicago (USA) L. Mies van der Rohe műve, 1951.

A tóparti magasházak általános emeleti alaprajza

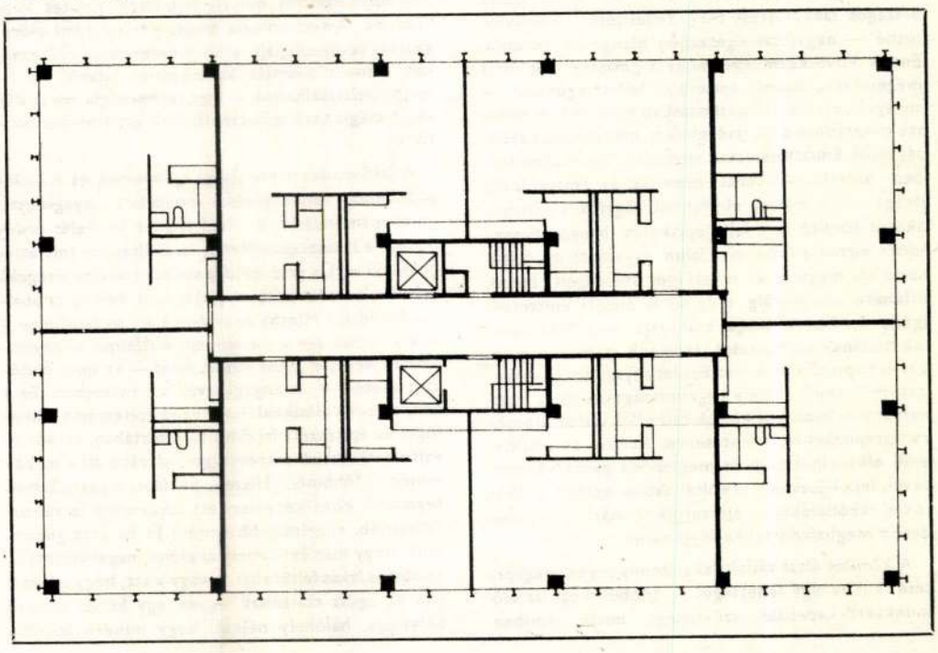

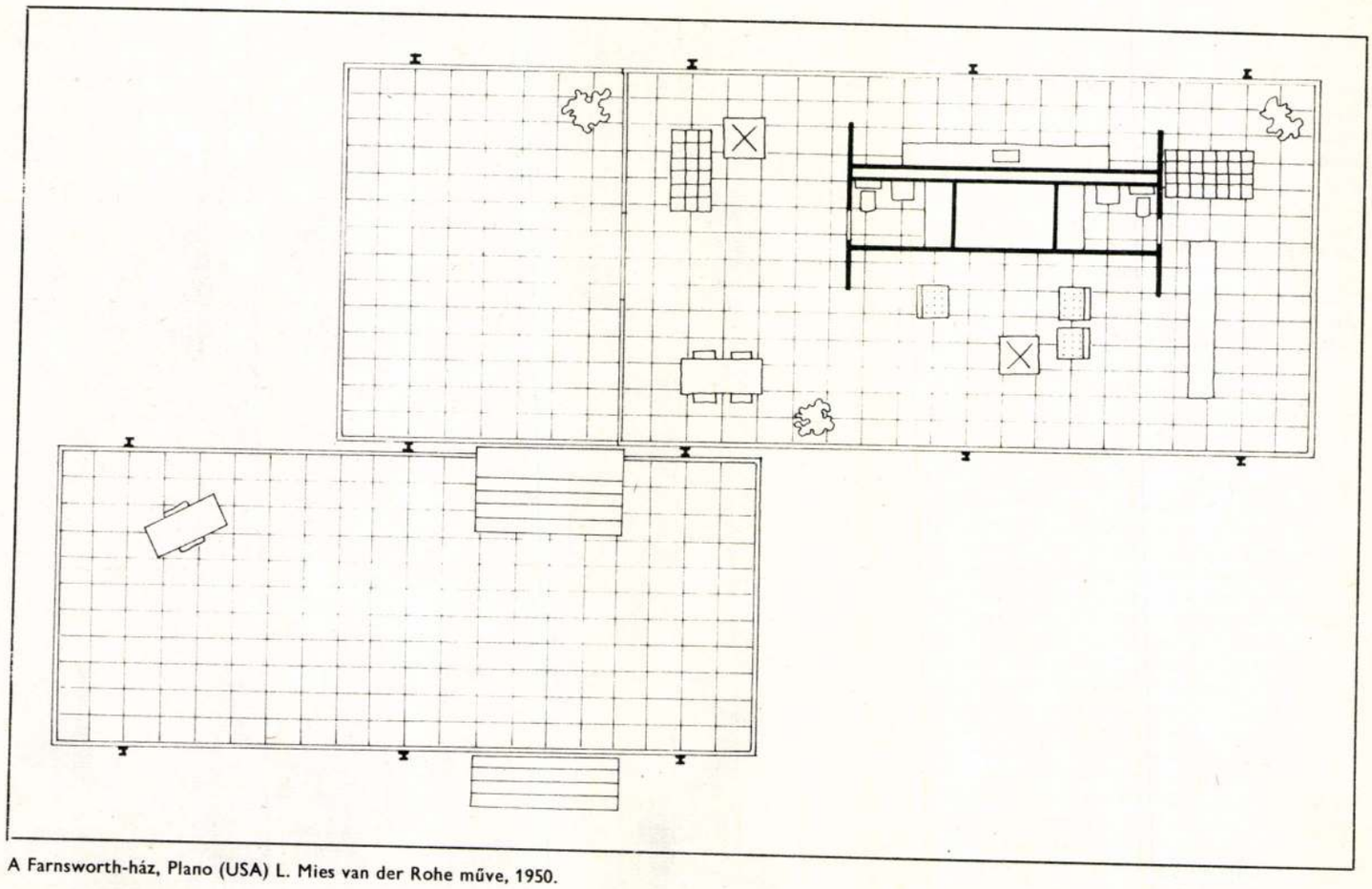

A Farnsworth-ház, Plano (USA) L. Mies van der Rohe műve, 1950.

gi igényeket kell kielégíteni a népgazdaságnak erre a célra szánt véges anyagi erejéből. Ezt az ellentmondást elsősorban úgy vélték feloldhatni, ha a közület (állam, város stb.) csak a lakásépítés egy részét vállalja, a többinek megépítésében csupán anyagiakkal (kölcsönökkel) — és nem ipari kapacitással — segíti a magánépíttetőket. (Az arány a közületi és a magánszektor lakásépítkezései között ma kb. 1/3:2/3.)

A magánszektor lakás-lakóházépítésének tervezési és szervezési típusairól (családi ház, társasház stb.) itt nem akarok beszélni, csupán arról a tényről, hogy ezen a területen az építkezések kellő irányítását, a szakszerűség keretei közé szorítását (ideértve az esztétikumot is) a közület — talán azért, hogy az építőkedvet ne rontsa, hiszen ez az országos lakásépítési terv teljesítését veszélyeztetné — nagyjában-egészében kiengedte kezéből. Ennek következménye, hogy a „maszek"-ok által megépített lakások építészeti fejlettségükben — anyagi és szellemi vonatkozásban egyaránt — messze elmaradnak a lehetségestől is, még inkább a szükségestől. Emiatt nemcsak anyagban, területben-térben pazarló — tehát nemcsak az építtetőnek, drága —, a maradi életformát rögzítő, a változni akarót torzító ez a fajta építkezés, hanem hosszú időre elrontja (városon, falun egyaránt) az építészeti táj megvolt és lehetséges szépségeit. Ennek ellenére ideig-óráig még ki is elégíti építtetője igényeit, hiszen maga szabhatja meg lakásának, lakóházának szerkezetét, tereinek számát, nagyságát és kapcsolatait, sőt az épület anyagaiban, szerkezeteiben rejlő csekély rugalmasságot is maga használhatja ki bizonyos kisebb mértékű változtatásokra, átépítésekre, bővítésekre. Persze, az életformák elkerülhetetlen és meglepően gyors változásával, fejlődésével az erkölcsi avulás ezeket a lakásokat, lakóházakat — építtetőik számára is — rövidesen meghaladottakká fogja tenni.

A közület által vállalt lakásmennyiségek megépítése is csak úgy lehetséges — többek közt az élő munkaerő-kapacitás szűkössége miatt, amiben része van a magasabbrendű szervezettség, főleg a munkafegyelem hiányának is —, ha korszerű nagyüzemi technológiával előre gyártják az épületek elemeit, s ezeket a helyszínen kevés munkással és sok géppel rakják össze épületekké. Így alakult ki — ma már tíz nagy házgyár járul hozzá — a nagypaneles építési mód, amelynek termékeivel, az így létrehozott épületek, lakótelepek, egész városrészek „külső"-vel, nemcsak az építészek, hanem a közvélemény nagyrésze, „belső"-ivel pedig a bennük lakók — enyhén szólva — nincsenek megelégedve.

Itt most nem az épületek, telepek, városrészek „esztétikum"-áról akarok beszélni, hanem arról, hogy ezek az építészet vázolt fejlődési tendenciáinak folyamatában milyen fejlettségi szintet képviselnek. A technológia maga, a nagyüzemi előregyártás technológiája, amivel ezeknek az épületeknek elemeit gyártják korszerűnek látszik, de — amint tapasztalhatjuk — egy technológia korszerűségét mégis csak felhasználásának eredményei döntik el.

A lakásépítés mennyiségi igényeinek és a kielégítésükhöz rendelkezésre bocsátott anyagiaknak az ellentmondását, a minél többet termelés érdekében, a lakásalapterületek leszállításával (ma átlagosan 53 m^2), s ezen belül a szobák (lakóhelyiségek) számának redukálásával (átlagosan kettő) próbáljuk feloldani. Mintha *az emberi élet „technológiájá"-nak korszerűsége a mindennapi életforma újratermelésében kevésbé lenne fontos*, mint — az ipari építészet esetén — az anyagi javak termelésében. Ez a tény társul a másikkal, hogy ez az építészeti technológia az építészeti fejlődés folyamatában, teljes- és változtathatatlan merevséggel, hátrább áll a sorban minden előbbinél. (Hiszen, például, a párhuzamos téglafalak közé kényszerített lakásforma is változtathatóbb, rugalmasabb ennél.) És ha arra gondolunk, hogy már évtizedekkel előbb megállapítottuk az ideális lakás feltételeit — vagyis azt, hogy a lakásban az egész családnak legyen egy közös nappali helyisége, hálóhely nélkül, hogy minden felnőttnek, még a házastársaknak is, és a gyerekek közül nemenként kettő-kettőnek legyen egy-egy, az elkülönülést biztosító bármily kis szobája — tudjuk igazán felmérni, a jelenlegi megoldások súlyos veszélyeit a családi élet zavartalanságára. A mozdíthatatlan, változtathatatlan kislakások — bármilyen jól funkcionáljanak elvontan-önmagukban megépítésükkor, bármily óriási előrelépést jelentsenek a pincéből, üzlethelyiségből, albérletből, társbérletből, akár a szülői otthonból is ideköltözötteknek — csak ideig óráig alkalmasak a konkrét életformák szolgálatára. Rövidesen (vagy azonnal) akadályozzák egy-egy idős szülő befogadását (ami pedig a dolgozó férj és feleség esetén a gyerekek ellátása érdekében nagyon fontos dolog), akadályozzák az elvárt három gyerek világrahozatalát és általában a bentlakással keletkező igények kielégítését, márpedig tudjuk, hogy még a kielégített igények is előbb-utóbb újakat szülnek. S ha még arra is gondolunk, hogy egy-egy ilyen épület esetleg száz esztendeig is elálldogál, miközben erkölcsileg már régen elavult, és arra, hogy lebontása csaknem annyiba kerülne, mint annak idején a megépítése, felrobbantása pedig roppant kockázatos (s hogy sem a bontási anyagot, sem a robbantási törmeléket nincs hová rakni) — az említett súlyos veszélyek még tetéződnek. A lakóépület-építészetünk kategóriájában eddig elért „fejlettség"-gel tehát egyáltalán nem dicsekedhetünk, amint ezt (igaz, csak a lakások mennyiségével) tesszük. Ami megépült, azon már aligha lehet segíteni, ami még — a szaporodó házgyárak jóvoltából — lesz, azon is csak keveset. Egy kicsit külsőleg — a vízszintesen, függőlyesen valamivel változatosabb beépítéssel, a színezéssel, a környezet növényzetének gazdagításával. Belsőleg jóformán semmit. Bár szó van bizonyos „lazítási" lehetőségekről is, ezeknek kellő hatékonyságában nehéz bízni.

*

Íme, az építészet fejlődési tendenciái így, ilyen sokféleképpen érvényesülnek mai építészetünkben.

Major Máté építész

megemlítve.

–: Herder-díjjal tüntették ki Tarkus Terenc zenenező f. 11.

Népszabadság, Bp. 1978 nov. 25

Major Máté, építész, Jbl- és Kossuth-díjas.

Kedves hallgatóink folytatván müsorunkat Major Máté Épitész professzorról valamenyien tudjuk és gondolom, hogy hallgatóink közül is sokan tudják, hogy enyén szólva nem túlságosan nagy barátja a lakótelepeknek és nem tartozik a kedvencei közé a nagypaneles épitési módszer.
Nos legutóbb, amikor Major professzor úrral találkoztam és bekapcsoltam a magnetofont ugyancsak erről esett szó, hallgassuk meg a felvételt !

- A lakóépület épitészetet két kategóriára lehet nagyjából osztani. Egyik a magánház épitészet, ami jórészt családiház vagypedig társasház. Ezek többsége nem igazán épitészeti alkotás, vidéki kőmüves mesterek, vagy kőmüvesek csinálják.
A másik része valamivel jobb, mert esetleg épitész kezébe kerül, de ez kiesik az épitészet müvészet fogalomköréből egyelőre.
Nagyobb terjedelmü, mint az állami lakásépitészet, kb. 60 %-a az összes produkciónak, tehát egy jelentős tömeget képvisel, tehát igenis gondolni kellene arra, hogy ennek a hibái minél előbb korrigáltassanak.

Például arra gondolok, hogy ezek az épületek helypazarlók, anyagpazarlók és esztétikum pazarlók hogy ugymondjam, mert nemcsak hogy rontják az esztétikai hatást, hanem még felfokozzák ezt a rontást azzal, hogy el nem bonthatók arról a helyről ahol vannak.

A népgazdaság költségvetéséből bizonyos kisebb rész jut az állami lakásépitészetre. Egy kisebb rész. Ebből a kevés pénzből kell minél többet produkálni. Tehát kialakult egy mennyiségi szemlélet, amely kvázi azzal akarta elérni ezt a mennyiségi produkciót, hogy redukálta a lakások alapterületét, hogy redukálta a szobák számát, és ezzel annyira determinálta ennek az uj lakásépitésnek a feladatkörét, hogy mai napjig nyügjük tulajdonképpen ennek a következményeit.

- Érdekes dolog, hogy mégsem sikerült megoldani a lakásgondokat. Sőt, az imént beszélt Ön a magánerőből épült lakásokról. Azok ugyan alapterületileg majdnem kétszer akkorák, mint az állami lakások és mégis olcsóbbak mint ez a paneltechnológiával épült lakás, amelyik tulajdonképpen a duplája, ha egy négyzetmétert veszünk alapul. Ez hogy lehet, ezt nem érti tulajdonképpen a laikus ?

1979. X. 4. Kossuth 15.00 (Kivel.
Rádiónapló

- Ott kezdődik már a baj, hogy van nekünk épitészeknek egy ideál elgondolásunk a lakásépitészettel kapcsolatban. Szerintünk ugy lehet kielégiteni maradéktalanul a lakásigényeket, ha az ember jogos emberi igényeihez mérjük a lakás alaprajzát, nagyságát méretét.
Tehát egy négyszemélyes családnak, apa, anya két gyerek egy, kettő három, négy szobára lenne szüksége. Ez az ami nincs. Ugyanakkor ezek a családok növekszenek, gyarapodnak és beköltöznek egy ilyen kétszobás lakásba és egyszerüen nem tudnak expandálni, nem tudnak beleférni. A házgyári technológia az egy olyan merev technológia, amin nem lehet megépülése után változtatni.

Ha valaki mondjuk pincéből vagy üzlethelyiségből költözik be, vagy akár vidékről költözik be az első pillanatban kétségkivül kielégitve érzi magát, de minden kielégitett igény uj igényt szül és ez egy megállithatatlan folyamat.
Itt állunk zömében kétszobás állami lakásokkal, amelyek többsége már ma nem alkalmas a család életének kifejlesztésé, kibontására.

A televizióban volt, hogy egy ilyen kétszobás lakásba egy házaspár 13 gyerekkel költözött be. Ami még hozzátartozik a történethez, hogy meg voltak elégedve, meg voltak elégedve, legalábbis ugy nyilatkoztak a tévében. Persze biztos, hogy ráfognak jönni arra, hogy ez egy lehetetlen állapot, már két gyerek, három gyereknek az elhelyezése sem megfelelő egy kétszobás lakásban.

- Igaz-e és nem dogma az a megállapitás, hogy mindig és mindenkor anyagi korlátai voltak annak, hogy az állami lakásépités nem tudott megfelelőbbet és többet adni?

- Kétségtelen, hogy anyagi korlátai vannak csak ehhez olyan módszert kellett volna, vagy olyan technológiát választani, ami rugalmasabb, tehátxxx mondjuk átalakitható és fejleszthető

- Tehát nem a paneltechnológiát

- nem a paneltechnológiát. Na most persze ez kényszerhelyzetbe adódott, mert az látszott arra vonatkozólag legalkalmasabbnak, hogy gyorsan épüljön, viszonylag gyorsan és az élő munkaerő kapacitást csökkentse.

- Ön azt mondta, hogy ez látszat. Bevált ez tulajdonképpen ?

- Ez az amit nem tudok. Nem tudok. Kétségkivül drágák az épületek, itt is relative lassan készülnek el és az a tény, hogy az épitőipar csak nagy épületeket akar épiteni,

mert az rentábilisabb, tehát 25o hosszu és lo emeletmagas, ez elve lehetetlenné teszi a bontottabb városkép kialakitását, ugyhogy egyes lakótelepeink a városépités csődjét jelenti.
Lehet, hogy ez nagyon szigoru kifejezés, de ez látszik az ember szemébe.

- Lehetett volna alternativa a paneles, nagypaneles épitési mód mellett valami más, elképzelhető- e ez ?

- Feltétlenül elképzelhető és még mindig elképzelhető ilyen alternativának a megkeresése, éspedig kisebb előregyártott elemekből csinálni.
Bizonyos rugalmasságot bevinni.

- Képesek lennénk- e ma 1979-ben elvégezni azt, hogy ne csak erre az egy lóre tegyünk a panelre, tehát nagy panelre ? Tehát adva vannak e még azok a lehetőségek, hogy lehetne egy másikat is választani emellett ?

- Olyan szisztémánk nincs, ami ezt a kérdést közelebb vinné az igazi megoldáshoz, anyagi kérdések akadályozzák tulajdonképpen. És nemcsak az anyagi kérdések, hanem az épitésügy irányitásának a félelme attól, hogy fölöslegesen költi az állam vagyonát, illetve a nemzet jövedelmét. Ez egy olyan félelem, amely egyelőre megakadályozza azt, hogy valami mozgás ezen a téren, nem beszélve arról, hogy olyan mértékü beruházás van a házgyári üzemekbe, amelynek amortizálódni kell, nem dobható el és ujra rekonstruálják az üzemeket.

- Ez tulajdonképpen egy olyan kényszerpálya, amelyről tulajdonképpen letérni mostmár nem is tudunk ?

- Egyelőre nem, egyelőre ki kell futnia. Persze aztán hogyha kifutotta magát és arra kerül sor, hogy eltávolitsák ezeket állitólag 5o évre tervezik, mit csinálnak 5o év mulva ezekkel az épületekkel ?
Erkölcsileg anyagilag elavultak, lebontásuk ugyanannyiba kerül, mint a felépitésük majdnem, ha pedig robbantják akkor olyan sitthegyek keletkeznek, amelyek megváltoztatják a város arculatát.

- Mi lesz ebből a városból ? A belső városrész az teljesen elavul, szinte lakhatatlanná válik, sslamosodik, ezt nyugodtan mondhatjuk Dob utca és környéke, a külső város pedig erkölcsileg legalábbis, de gondolom anyagilag is teljesen amortizálódik, elkopik

- Nem csak a holnap, de már a ma gondjai, is de nem lehet nagyon foglalkozni vele, mert ezeket az érdekeket érinti amiket elmondtam, hogy viszonylag elviselhető keretek között mégis épüljön valami.

Én egy kicsit talán nagyon élesen fogalmaztam és nagyon elitélően fogalmaztam ezzel a szisztémával kapcsolatban. Mégis ha már meg van akkor arra kellene törekedni, hogy ezen belül minél több lehetőséget nyujtani a belső mozgásra. Ilyen kisérletek, ily n tervezgetések folynak, de nem elég intenziven és szerintem nem elég hatékonyan ahhoz, hogy már lássuk is az eredményt.

1979.X.19.Televizió 2.MÜSOR 21.2o
TV Hiradó 2

1021

dr. Major Máté építész akadémikus

- A Dunamenti vendégszerető város vezetői ez év elején elhatározták, fórumot teremtenek a magyar épitőművészeknek. Arra gondoltak, hogy egy 3 évenként ismétlődő rendezvény nagy alkalom lenne a szakmai köröket és a lakosságot is érdeklő véleménycserére. dr.Major Máté akadémikus az épitészet szerelmese a város szülötte személyében lelkes támogatóra találtak, igy tegnap és ma már sorkerülhetett az első bajai épitészeti biennáléra . Az alkalomra kiirt pályázatra feltehetőleg a rövid határidő miatt csak 9 dolgozat érkezett be. Igaz a feladat nehézvolt . Baja egyik belvárosi részének egy viszonylag kis területnek házgyári elemek felhasználásával történő ujjáépitését kellett megtervezniFiatal miskolci tervezők nyerték el az első dijat, amelyet dr.Kincses Ferenc a városi Tanács elnöke adott át ifj.Sási Istvánnak, a kdlektiva képviselőjének. A tervek szerint minden alkalommal két kiállitás egészíti ki ezt a tanácskozást. Az egyik egy kiváló szakember személyét munkásságát mutatja be. Elsőként Kós Károly erdélyi magyar épitészre esett a választás, aki munkája során mindig nagy figyelmet forditott a külső és a belső tér, az épület és a táj harmóniájára. A másik bemutató egy egy város épitészetével ismerteti meg a látogatót. A Türr István muzeumban a házigazda Baja multját és jelenét tárják a vendégek elé. Kiállitották azokat a terveket és épitkezési formákat is, amelyek segitségével a régmutl épitészet és városszerkezet megőrzése mellett ujjá formálják szükebb hazájuk. A kétnapos rendezvénytma délután dr.Ábrahám Kálmán épitésügyi és városfejlesztési miniszter zárszavával ért végett.

1978. december 19. Kossuth 18,3o Vgné

1021

Esti Magazin

- Vajon az otthon falai szabják-e meg az életmódot vagy for ditva? Kiosztották az Építészeti Tanulmány Pályázat dijait. Szatmári Ilona beszámolója következik.

- Áprilisban irták ki az Épitőművészek Szövetsége és az Épitésügyi és Városfejlesztési Minisztérium harmadik közös tanulmánypályázatát, amelynek ezuttal két megadott témája is volt. Az épitészet és életforma, illetve az épitészet

és izlésformálás. De természetesen szabadonválasztott tanulmányokkal is lehetett pályázni. A beérkezett 52 tanulmányban sok érdekes és értékes gondolatot, kutatási eredményt, véleményt mondtak el a szerzők. Az a véleménye a Biráló Bizottság elnökének, Bajor Máté akadémikusnak is.

- Ez nagyon aktuális, éppen a lakásépitkezés vonatkozásában. Az uj épitészet elvei szerint minden épületnek alapvetően figyelembe kell venni az emberi élet, magánélet, stb. formáját ahhoz, hogy jó alaprajzokat, jó ötleteket tudjon csinálni.

- De hiszen az épitészet, a lakás maga is alakitja az életformánkat.

- Éppen ekörül van a baj. Tudniillik az a baj, hogy a mi lakásformáink, amit most mi épitünk nagyban, a magas házak, illetve

- Házgyári lakásokra vonatkozóan,

- Házgyári lakásokra gondolok, azok nem az emberi életformát veszik alapul. Illetőleg nem veszik tekintetbe az életformában jelentkező diferenciákat és változásokat. Ezeknek a fő irányitó elve az, hogy mivel sok lakás kell, mivel kevés a pénz a lakásépitéshez, ennek következtében ezek a lakások rendkivül szükösek. Na most ez a problémája az épitészetnek, hogy itt tegye lehetővé, hogy az életforma szabja meg az épületet, és ne az életforma szabja meg az életformát.

- De ez csak a nagyon távoli jövő témája lehet,

- Hát nagyon távoli, de lépésenként meg kell közeliteni. Én magam személyében nem tartom a házgyári rendszert a jövő épitészeti rendszerének, mert ez egy merev rendszer, egy változtathatatlan rendszer, és különösképpen nem változtatható majd akésőbbi igényekkel szemben. Nem szabad azt az elvet vallani, hogy ezzel megoldottuk a lakásépités problémáját. Mert megoldani csak mozgásban, az igények fejlődésében lehet.

-Hát Professzor ur, szinte az egész világon igy épitkeznek! Paneles, házgyári épitkezéssel.

- Igen, de ez az egész világon ugyanezzel a problémával jár. A mi elveink szerint, lehet, hogy utópisztikus, egy lakásban annyi lakóhelyiségnek kell lenni, ahány főből áll a család. Illetőleg legyen benne gy nem hálószobának használt közös szoba, legyen benne annyi, legalább elvonulást biztositó fülke, amennyi felnőtt van a családban, és azon kivül a gyerekeknek legalább nemenként, két-két lány vagy kétkét fiu után egy külön kis elvonuló lehetőség. Ez ma meg-

valósithatatlan. Ugyhogy a legkomolyabb konflikxtusok keletkeznek ezekben a lakóházakban az emberek között, és a családon belül. Tehát az életformának, az életforma alakulásának kutatása, azoknak a dolgoknak a keresése, amelyekkel ezt az életformát lépésről lépésre ki lehet majd elégiteni, akxtuális problémája ennek.

- És ugyanez vonatkozik az izlésformálásra is?

- Igen, az izlésformálásra is, mert azok a mai épületek, amelyekben élünk, most lakóépületekről beszélek megint, nemigen alkalmasak arra, hogy az ember izlését, fejlessze, javitsa. Nem nevel arra, hogy az ember értékelni tudja az épitészet esztétikai kvalitásait. Hogy hozzájáruljanak ahhoz, hogy az ember felismeri-e a szépet az épitészetben, és az a visszaható szépség az ő izlését is nevelje és alakitsa.

- Egyéként alegmagasabb, 12 ezer forintos dijat is éppen ezekben a témákban nyerte el két pályázó.

- Az első szerzője meglepő módon egy filozófus tanársegéd, Mezei Judit, igaz, hogy épitésztárssal csinálta. A másik pedig, a Gondolatok az első 15 éves lakásépitési tevékenységéhez terv pedig igen hasznos következtetéseket von le az izlésformálás tekintetében.

- Szerzője Dunai Imre, épitészmérnök,

- Okleveles épitészmérnök.

- Végeredményben a pályázat hasznos volt.

- A pályázat nagyon hasznos volt! Az a célja, hogy a dijnyertes pályázatok publikálásra kerüljenek, és ezzel egyes problémák megismeréséhez nyujtanak nagy segitséget.

- Vitát válthatnak ki s előremutathatnak.

- Igen, igen.

1021

1979. május 26. Kossuth 16.oo M.

168 óra.

- Az idei akadémiai aranyérmet egyhangúan a 75 éves Major Máté akadémikusnak ítélték oda, akinek építészettörténeti és elméleti munkássága nemcsak a szükebb szakma körében ismert, hiszen állásfoglalásai és vitái gyakran nem nélkülözték a nagyobb nyilvánosságot sem. Nézetének vannak feltétlen hivei és vannak ellenfelei, ezt úgy gondolom érdemes előrebocsátani Győrffy Miklós most következő interjúja előtt, amelyben Major Mátét kizárólag egy témáról kérdezte, ám éppen ez az a téma, amely a legtöbb vitát váltja ki, a lakásépitészet.

- A lakóépület építészetet két kategóriára lehet nagyjából osztani; az egyik a magánház építészet, ami jórészt családiház vagy pedig társasház. Ezek többsége nem igazán építészeti alkotás, vidéki kőmüves-mesterek, vagy kőmüvesek csinálják, a másik része valamivel jobb, mert esetleg építész kezébe kerül, de ez kiesik az építészeti müvészet fogalomköréből egyelőre. Nagyobb terjedelmü mint az állami lakásépitészet, kb. 6o %-a az összes produkciónak, tehát egy jelentős tömeget képvisel, tehát igenis gondolni kelléne árra, hogy ennek a hibái minél előbb korrigáltassanak. Pl. arra gondolok, hogy ezek az épületek helypazarlók, anyagpazarlók és esztétikumpazarlók hogy igy mondjam, mert nemcsak, hogy rontják az esztétikai hatást, hanem még fölfokozzák ezt a rontást azzal, hogy el nem bonthatók arról a helyről ahol vannak. A népgazdaság költségvetéséből bizonyos kisebb rész jut az állami lakásépitészetre, egy kisebb rész. Ebből a kevés pénzből kell minél többet produkálni. Tehát kialakult egy mennyiségi szemlélet, amely kvázi azzal akarta elérni ezt a mennyiségi produkciót, hogy redukélta a lakások alapterületét, hogy redukálta a szobák számát és ezzel annyira determinálta ennek az új lakásépitésnek a feladatkörét, hogy mai napig nyögjük tulajdonképpen ennek a következményeit.

- Érdekes dolog, hogy mégsem sikerült megoldani a lakásgondokat, sőt az imént beszélt Ön a magánerőből épült lakásokról. Azok ugyan alapterületileg majdnem kétszer akkorák átlagosan mint az állami lakások és mégis olcsóbbak mint ez a panell-technológiával épült lakás, amely tulajdonképpen a duplája na a négyzetmétert vesszük alapul. Hát ez hogy lehet? Ezt nem érti tulajdonképpen a laikus.

- Ott kezdődik már a baj, hogy van nekünk építészeknek egy ideál elgondolásunk a lakásépitészettel kapcsolatban. Szerintünk úgy lehet kielégiteni maradéktalanul a lakásigényeket, ha az ember jogos emberi igényeihez mérjük a lakás alaprajzát, nagyságát, méretét. Tehát egy négyszemélyes családnak; egy apa, anya, két gyerek, 1- 2- 3- 4 szobára lenne szüksége, ez az ami nincs. ugyanakkor ezek a családok növekszenek, gyarapodnak és beköltöznek egy ilyen kétszobás lakásba és egyszerüen nem tudnak expandálni, nem tudnak beleférni. A házgyári technológia az egy olyan merev technológia, amin nem lehet megépülése után változtatni. Ha valaki mondjuk pincéből, vagy üzlethelyi-

ségből költözik be, vagy ak r vidékről költözik be, az első pillanatban kétségtelenül kielégitve érzi magát, de minden kielégitett igény új igényt szül és ez egy megállithatatlan folyamat. Tehát itt állunk zömében két szobás állami lakásokkal, amelyek többsége már ma nem alkalmas a család életének kifejlesztése, kibontására. A televizióban volt, hogy egy ilyen két szobás lakásban egy házaspár 13 gyerekkel költözött be. Ehhez még hozzátartozik, hogy meg voltak elégedve. Meg voltak elégedve, legalább is úgy nyilatkoztak a tv-ben. Persze, hogy biztos, hogy rá fognak jönni arra, hogy ez egy lehetetlen állapot. Már két gyerek, három gyereknek az elhelyezése sem megfelelő egy kétszobás lakásban.

- Igaz-e és nem dogma az a megállapitás, hogy mindig és mindenkor anyagi korlátai voltak annak, hogy az állami lakásépités nem tudott megfelelőbbet és többet adni?

- Kétségtelen, hogy anyagi korlátai vannak, csak ehhez olyan metódust kellett volna, vagy olyan technológiát választani ami rugalmasabb, tehát mondjuk átalakitható és fejleszthető.

- Tehát nem a panel-technológiát.

- Nem a panel-technológiát. Na most persze ez kényszer-helyzetben adódott, mert ez látszott arra vonatkozólag legalkalmasabbnak, hogy gyorsan épüljön, viszonylag gyorsan és az elő munkaerő kapacitást csökkentse.

- Ön azt mondta hogy "látszott" bevált ez? tulajdonképpen?

- Ez az amit nem tudok. Kétségkivül drágák az épületek, itt is relative lassan készülnek el és az a ~~cél~~ tény, hogy az épitőipar csak nagy épületeket akar épiteni, mert az rentábilisabb, tehát 250 hosszú és 10 emelet magas, ez eleve lehetetlenné teszi a bontottabb városkép kialakitását, úgy hogy egyes lakótelepeink a városépités csődjét jelentik. Lehet, hogy ez nagyon szigorú kifejezés, de ez látszik az ember szemében.

- Lehetett volna alternativa panelles, nagy panelles épitési mód mellett valami más? Elképzelhető-e?

- Föltétlen elképzelhető és még mindég elképzelhető egy ilyen alternativának a megkeresése éspedig kisebb előregyártott elemekből csinálni, bizonyos tugalmasságot bevinni.

- Képesek lennénk-e ma 1979-ben elvégezni azt, hogy ne csak erre az egy lóra tegyünk a panelre, a nagy panelre, tehát adva vannak-e még azok a lehetőségek, hogy lehetne egy másikat is választani emellett.

- Olyan szisztéma nincs, ami a kérdést közelebb vinné a megoldáshoz, anyagi kérdések akadályozzák tulajdonképpen, és nemcsak anyagi kérdések, hanem az épitésügy irányitásának a félelme attól, hogy fölöslegesen költi az állam vagyonát,

illetve a nemzet K jövedelmét. Ez egy olyan félelem, amely egyelőre megakadályozza azt hogy itt valami mozgás legyen ezen a téren, nem beszélve arról, hogy olyan mértékü beruházás van a házgyári üzemekben, amelynek amortizálódni kell, nem dobható el és újra rekonstruálják ezeket az üzemeket.

- Ez tulajdonképpen egy olyan kényszer-pálya amelyről most már letérni nem is tudunk?

- Egyelőre nem, ennek ki kell futnia. Persze amikor már kifutotta magát és arra kerül sor, hogy eltávolitsák ezeket, állitólag 5o évre tervezik, mit csinálnak 5o év múlva ezekkel az épületekkel? Erkölcsileg, anyagilag elavultak, lebontásuk ugyanannyiba kerül mint a fölépitésük majdnem, ha pedig robbantják akkor olyan sitt-hegyek keletkeznek, amelyek megváltoztatják a város arculatát.

- Mi lesz ebből a városból? A belső városrész az teljesen elavult, szinte lakhatatlanná válik, szlamosodik, ezt nyugodtan mondhatjuk Dob utca és környéke. A külső város pedig erkölcsileg legalább is, gondolom anyagilag is teljesen amortizálódik, elkopik,

- Nemcsak a holnap, hanem már a ma gondjai is. De nem lehet nagyon foglalkozni vele, mert ezeket az érdekeket érinti, amiket elmondtam, hogy viszonylag elviselhető keretek között mégis épüljön valami. Én egy kicsit talán nagyon élesen fogalmaztam és nagyon elitélően fogalmaztam ezzel a szisztémával kapcsolatban, mégis ha már megvan, akkor arra kellene törekedni, hogy ezen belül minél több lehetőséget nyújtani a belső mozgásra. ilyen kisérletek, ilyen tervezgetések folynak, de nem elég intenziven és szerintem nem elég hatékonyan ahhoz, hogy lássuk is az eredményt.

- Ban egy mondat ebben az interjúban, amivel őszintén szólva nem értek egyet. Arra a kérdésre, hogy mi lesz ezzel a várossal a professzor azt mondta ezzel nem lehet foglalkozni, mert túl sok érdeket érint. Szerintem éppen ezért kell beszélni, vitázni róla és a félreértések csak igy tisztázhatók. A beszélgetésből kiderült, hogy a professzor egyáltalán nem vitatja a házgyári hálózat történelmi hivatását, hiszen tisztában van a feszitő mennyiségi igényekkel, inkább amiatt aggódik, hogy a lakóházak épitészetét beszoritjuk a házgyárak paneljébe, hogy nem forditunk kellő gondot a változtathatóságra, a kötöttségek oldására, a lakások alapterületének növelésére, arra, hogy a városkép elevenebb és esztétikusabb legyen, hogy ne csak napi aktuális gondjainkra, hanem a jövőre is gondoljunk az épitészeti alkotások létrehozásakor. Ugy hisszük, hogy ez az aggodalom nemcsak tiszteletreméltó és rokonszenves, de nyugodtan hozzátehetjük azt is indokolt. Indokolt még akkor is

ha elsősorban a szakembereknek kinál vita-témát, habár a laikusok-is nak is megvan a maga szempontja, érve, érdeke és erre pedig azért kell figyelni, mert lényegében ő a főszereplője ennek az ügynek, hiszen ő a városlakó. Éppen ezért a kérdés, hogy mi lesz ezzel a várossal, vagy hogy milyenek lesznek városaink, akár közvitára is bocsátható.

dr. Major Máté, építész

Major Máté: Kétszáz kislakásos ház terve, 1931 (Major M. nyomán)

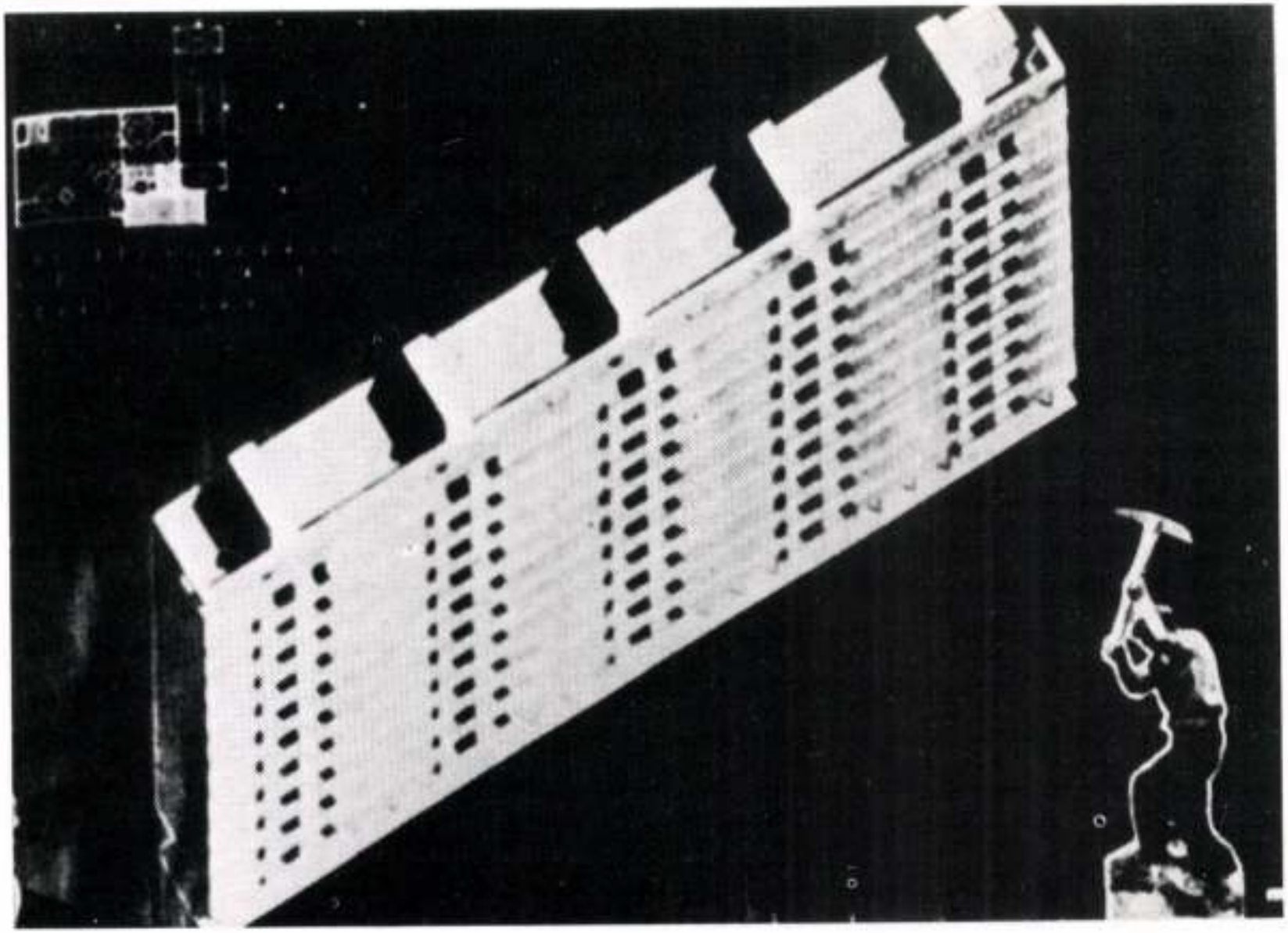

Művészet, 1980. márc. 9. old.

ban, mert szélsőbaloldali, azaz kommunista propaganda, illetve lázítás

Fekete Nagy Béla: Őserdő, pittkréta, 47,5×63 cm, 1941

Major Máté, építész

Szántó Tibor 1945 nyarától a Népszava képes Mellékletének, majd a Dolgozók Világlapjának a képszerkesztője lett. Ő tördelte és „képszerkesztette" az akkor induló Új Építészet c. szaklapot, amelyet Kalesz Gyula, Terényi Imre, Kozma Lajos és Major Máté szerkesztett.

Németh S. Katalin: Beszélgetés Szántó Tiborral.

Kortárs, 1979. 9. 1421–28 old.-ig.

Major Máté, építész

Megemlítve.

Kiss Ferenc: Tűnődés a tánchúzról 74-78.

Forrás, Kecskemét, 1978. júl.-aug. X/7-8.

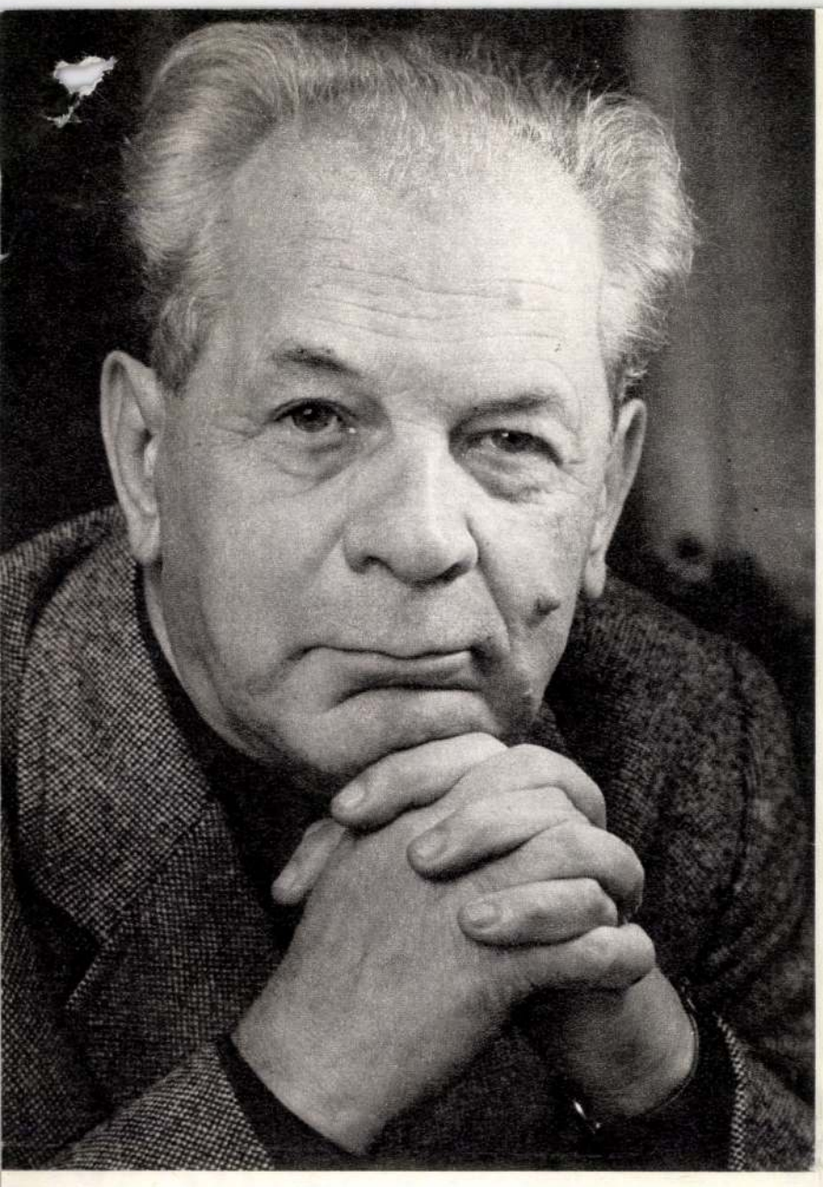

MAJOR MÁTÉ

Lakásaim-otthonaim

A Magyar Értelmező Kéziszótár írásom címének két fogalmát így határozza meg:

„*lakás* . . . Vki v. vmely család otthonául haszn., egy vagy több szobából (és mellékhelyiségekből) álló épület- (rész) . . ."

illetve:

„*otthon* . . . Vkinek a lakása . . ."

Vagyis a *lakás* és *otthon* fogalmát egymással magyarázza, azonosítja, holott, szerintem, van különbség a kettő között. Amikor manapság azzal dicsekszünk, hogy ennyi és ennyi lakást „termeltünk", sőt azzal is, hogy ezek hány szobásak és milyen komfortosak, még semmit sem szóltunk az otthonról. Az otthon fogalma ugyanis szobaszámtól, komforttól függetlenül is tágabb, gazdagabb, árnyaltabb fogalom a lakásénál. Az otthon az életforma olyan foglalata, melybe az ember minden anyagi, szellemi tartozékával *jól* „belefér", melyben „otthon" érzi magát, s melyben napról napra teljesen vissza tudja nyerni életerőit. Az otthonban jó élni, az otthonba jó megtérni, az otthontól rossz, akár csak rövid időre is, elszakadni. Persze a lakás — „a födél fejünk felett", „a négy fal körülöttünk" — alapfeltétele az otthonnak, de az már az emberen is múlik, hogy lakásából tud-e otthont teremteni magának.

*

Szüleim bajai lakásai-otthonai s az én budapesti kollégiumi és albérleti szobáim után ez évben lesz ötven esztendeje, hogy „főbérlő" vagyok, sőt, az utolsó öt esztendőben, már „lakástulajdonos". Ebben a fél évszázadban összesen tizenegyszer költözködtem, az első hét esztendőben nem kevesebb mint hétszer váltottam lakást, így olyikban még egy esztendőt sem töltöttem. Ennek okai — ebben a hét évben — elsősorban anyagiak voltak.

Első nyolc budai lakásomról Emlékezéseim második kötetében részletesebben elmondok mindent. (Major Máté: *Férfikor — Budapesten.* Szépirodalmi, Budapest, 1978. Megjelenőben.) Így itt most csak azokról a bajokról teszek említést, melyek megrontották otthonteremtő szép játékunkat.

A sor a Mátray utcai lakással kezdődött, ott a Vár északi bástyája alatt. A régóta tervezett álom-lakásunk csupa derű volt és napfény és színesség, mely a három szoba anfiládján végigáramlott. Alakulni kezdtek a bútorfunkció csoportok, és alakulni kezdtek azok a lakás-képek is, melyeknek alaphangját-hangulatát a hófehérre festett vagy meszelt falak és az előttük álló barna tónusú, egyszerű, szép antik — barokk, bidermeier, empire — bútorok kontrasztja adta meg. (Akkor még nem éreztük-tudtuk, hogy korszerű otthont nem lehet kizárólag muzeális értékekből összerakni, anélkül, hogy azok ne deformálják kissé a bennlakók szemléletét-ízlését.) Aztán jött a tél — 1928—1929 krudélis tele —, s egyszeriben komorrá, fénytelenné, színtelenné lett körülöttünk minden: a silány cserépkályhák alig adtak tíz foknál több meleget, csak a fiatalság és a szerelem tette elviselhetővé életünket. De az első félév leteltével menekültünk.

Előzőleg arra nősültem, hogy leendő feleségem nagybátyjának, *Fenyő Miksá*nak protekciójával, háromszáz pengős kezdőfizetéssel bejutottam volontőrként egy nagy pesti építési vállalkozónak, a Katona—Székely—Molnár cégnek irodájába. Ennek a cégnek egy nagy Bimbó utcai bérházába, annak is egy földszinti kétszoba-hallos, udvarra néző lakásába költöztünk. Itt már nem volt reprezentatív anfiládról szó, de egészében kedves kis lakás volt, külön tenyérnyi kerttel, melynek közepén egyetlen fa állott. És itt is volt derű, fény, szín, és — központi fűtéssel — jó meleg is. Itt született meg első gyermekünk, az egyetlen. Aztán jött a gazdasági válság, és a cég — 1930 decemberében, közvetlenül karácsony előtt — „leépített".

Nem mentünk messzire, csak a szomszéd Keleti Károly utcába, a nemrég épített úgynevezett Majláth-házak egyikébe. Mivel munkanélküli lettem, apósom úgy látta helyesnek, ha egy nagyobb, háromszoba-hallos lakásba települünk át, de két garzon sógorommal együtt. A lakás berendezhetősége is problematikus volt, különösen nem tudtunk kibékülni a

Családi kép gyermekkoromból

Budapest 1978/12
MAJOR MÁTÉ

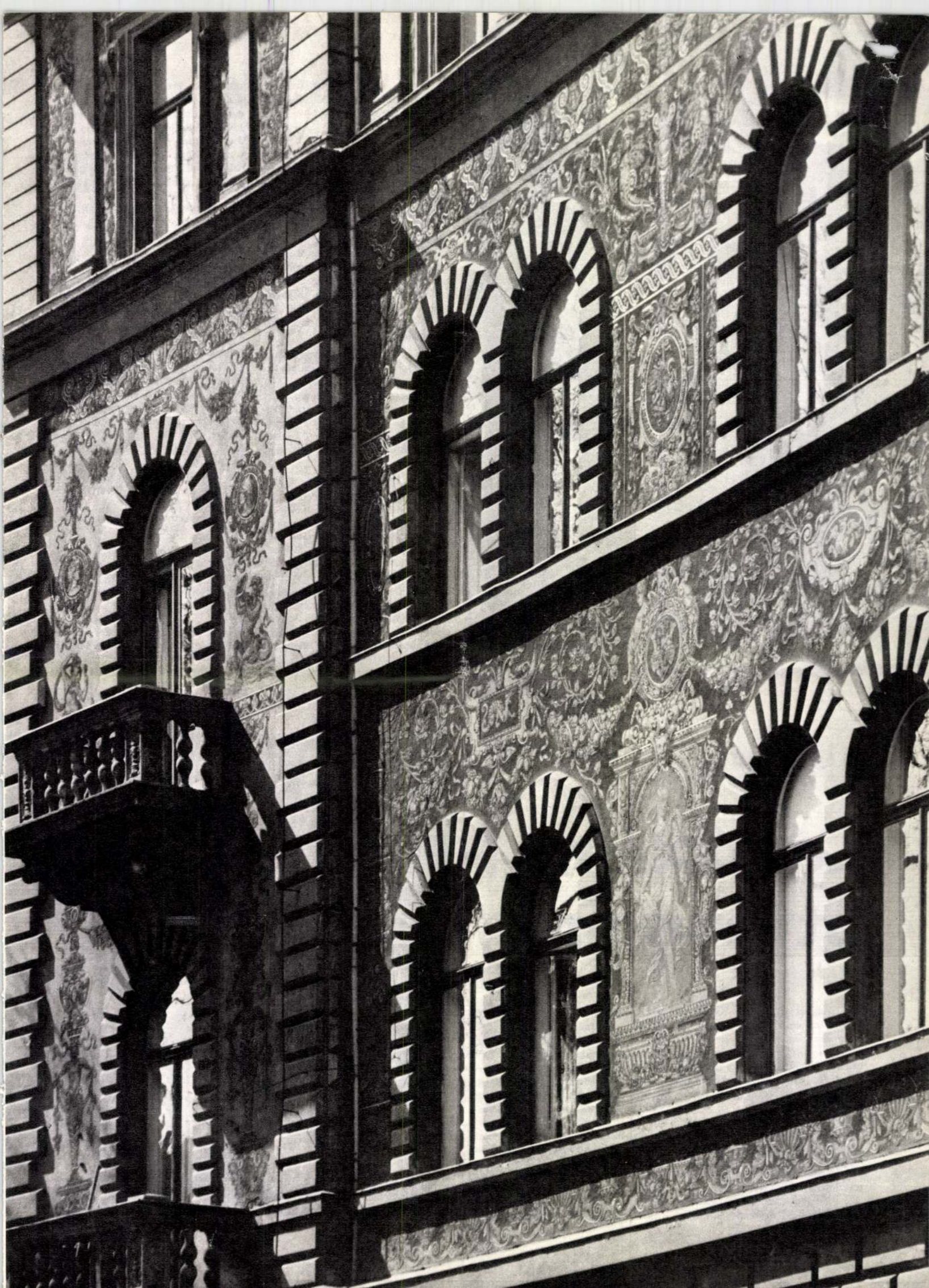

nagymintás, sötét színű tapétákkal, melyek bár a Magyar Műhelyben készültek — Kozma Lajos tervezte őket —, megakadályozták bútoraink, színben-vonalban tiszta kirajzolódását a falakon. Megromlott a lakáskép. Ablakaink a tágas udvarra-kertre nyíltak, a Rózsadomb étterem teraszára, ahol nyáron kora estétől legalább éjfélig szüntelenül harsogott a dzsessz. Ismét menekülnünk kellett.

Menekülésünk napján gyilkolták meg Sallait és Fürstöt, a két esemény emlékezetemben elválaszthatatlan egymástól. Most a Káplár utcába hurcolkodtunk egy bérház második emeletére, melyet az akkor jónevű Fenyves és Fried építészcég tervezett. Attól voltak jónevűek, hogy a viszonylag legjobb kommersz bérházakat produkálták, nemcsak tervben, hanem épületben is. Ez a ház is ilyen volt. Kétszoba-hallos elrendezése kielégítően funkcionált, a szobák utcai fala teljesen felnyitva engedte be a napfényt és a Városmajor levegőjét, fűteni is jól lehetett. Mi kellett volna még? Ismét állás és jó egészség. Az előbbi makacsul került, az utóbbi váratlanul elhagyott.

Az anyagiak szűkössége és a véletlen lehetősége mozgatott meg bennünket. Az időben nősült meg feleségem unokabátyja, *Fenyő György*, a festő (Miksa bácsi fia), és elvette *Hatvany Lajos* lányát, *Violát*. Az asszonnyal — többek közt — egy villa járt Budán, a Bakator utcában, és a villa-telken egy emeletes műteremépület is, az előző férj, *Halápy János* műtermével. Ezt az utóbbit kaphattuk meg rokoni alapon, tehát olcsón — s még a mi igényeink szerint át is alakíthattuk. Akkor éppen egy kétszemélyes vállalkozói cég egyik tagja voltam, s nemcsak ezt az átalakítást, hanem a villa átépítését is vállaltam. S ez volt a baj. Mit tagadjam, az „építtető" nem volt megelégedve saját villáján végzett vállalkozói munkámmal, s ezért egy évi ittlakás után felmondott. Így még egy átmeneti lakást kellett bérelnünk.

Ez volt a Somorjai utcai lakás — egy ikerházban —, melyet nem kisebb építész tervezett, mint Fiala Ferenc, Szálasi sajtófőnöke. Ez aztán valóban csak átmeneti lakás lett.

*

A sas-hegyi ház, melyet nemcsak én terveztem, hanem építőmesterként (négy lakással és központi fűtéssel) én is építettem, nyolcvankilenc nap alatt készült el, de, bár 1934 karácsonyán már készen állt, nedves volta, nehezen kifűthetősége miatt, csak 1935-ben lett mindnyájunk lakóházává. És — végre! — lezárta, legalább is egy időre, vándorlásainak sorát.

Anyagi okokból — munkanélküli lévén — először abba a földszinti garzonlakásba költöztünk, melyet eredetileg külön műteremként akartam használni (ilyenem aztán soha többé nem lett). Két egész év is elmúlt, amíg innen a második emeletre költözhettünk. Ez sem felelt meg ugyan lakásideálunknak, hiszen csak kétszobás volt, ennek ellenére rövidesen bebizonyította, hogy az „ideális" lakás sem feltétele az otthonnak. A mi nagy szobánk, melyben közös családi életünket és nappalainkat meg a mi éjszakáinkat töltöttük, és fiam külön kis szobája igazi otthonná emelték lakásunkat.

A ház, a Sas-hegy csúcsának közelében, rossz épületekkel még alig rontott tájban állott úgy, hogy a kis szoba ablaka a csúcs felé, délre, a nagy szoba több mint nyolcméteres ablak-erkélyajtó-üvegszalagja pedig keletre nyílott, és befogadta az egész pazar látványt, a Várat és a Gellért-hegyet, előttünk, köröttünk egész Budát és Pestet. Szinte benne éltünk a természetben. A lakásban pedig folytatódott a modernizálódás, szaporodtak könyvpolcaim, az egyik olvasó-sarkot kitöltötték a Breuer-utáni első magyar csőbútorok, melyek még ma is sokkal jobbak minden azóta csinált utódjuknál. Ádám fiam egy használt, de jó hangú fekete pianinót kapott (mindhárman tanultunk zongorázni, eredménytelenül, de nem haszontalanul), én pedig egy új munkaasztalt, melynél megkezdtem azóta is folyó babrálásaimat, előbb papír-tervekkel, azután kizárólag írással. S végül ekkor szereztünk feleségemnek egy franciaágyat, mely irodalomtörténeti nevezetességű darabja otthonunknak: *Gyömrői Edit* ezen analizálta *József Attilát*. Így gyarapodtunk, és lettünk — minden körénk robbant szörnyűség ellenére — egyre boldogabbak. Mint életünk legszebb éveire emlékezünk a Sasfiók utcában töltöttekre.

Amikor a Margit-híd felrobbant, egyszerre türelmetlenül úgy éreztük, hogy elébe kell mennünk a felszabadulásnak. Lovasszekérre raktuk legszükségesebb holmijainkat, és át a bombákkal megrakott Erzsébet-hídon, Pestre költöztünk. Persze a súlyos elszánás oka nem csak az említett volt. Miként feleségem családjának tagjai is másutt, jó barátoknál, kaptak menedéket, otthonunkat, a ház jó részét nekünk is baráti búvóknak kellett rejtekül átengednünk. S ezzel lényegében mindenünket otthagytuk, kiszolgáltattuk a pusztulás-megmaradás alternatívájának. Röviddel a háború után kiderült, hogy a ház is, a lakásunk is, csaknem mindenünk, még féltett könyveink túlnyomó része is kevés sérüléssel megmaradt, csak éppen első igazi otthonunkba nem tértünk vissza soha többé.

Pesten, Imre bátyám és családja bérelt kétszobás lakása fogadott bennünket, a Kálvária tér egyik barátságtalan házában, idegen falak, bútorok között nekünk is juttatva három fekvőhelyet. Ebben a házban két egész esztendőt kellett kibírni. Nekem ugyan kevesebbet, mert — bár sosem voltam katona — felszabadulásunk pillanatában (1945. január 13-án) hadifogságba estem, s onnan csak tíz és fél hónap múlva térhettem vissza, miután megismerkedtem egykét sokkal alantabb való „lakás" fogalmával.

Itthon szép Duna-hídjaink még a folyóba zuhantan torlasztották a jeget, vizet, a budai ház helyreállítása sem történt még meg, újonnan kapott hivatalom is Pesthez kötött, lemondtunk hát a visszaköltözésről. Az Országos Társadalombiztosító Intézet — melynek műszaki osztályán tíz éve dolgoztam — ebben az időben állította helyre egyik, a Nádor és a

Feleségem szobája, jobbra az irodalomtörténeti nevezetességű fekvőhely

Vécsey utca sarkán álló bérházát. Az épület negyedik emelete teljesen kiégett, s így lehetőségem adatott, hogy az egyik lakást, a magam igényeízlése szerint építtessem át. A berendezkedés során ugyan ismét mindent elkövettünk, hogy valami otthonfélét teremtsünk magunknak, de ez már csak azért sem sikerülhetett, mert ezt a környéket, házat, lakást — Pestet — kezdettől ideiglenes lakóhelyünknek éreztük. Ez az „ideiglenesség" aztán teljes huszonhét esztendőn át tartott (1946—1973). Ilyen „rövid" időre feleslegesnek tartottunk minden „beruházást", egyre jobban elrendetlenedtünk, „elkönyvesedtünk". Ágyam két oldalán méteres kupacokban álltak a könyvek és folyóiratok, ugyanígy a hallban, körös-körül a szabad falak, bútorok mentén.

*

Végülis beléptünk egy társasház építő szövetkezetbe, és megépítettük életünk első — és utolsó — saját tulajdonú lakását. Az építkezés persze nem készült el nyolcvankilenc nap alatt, a szerződés megkötése kapcsán teljes két esztendeig tartott a bürokratikus huzavona, aztán még teljes háromig a tényleges megépítés. Igaz, hogy három ház épült, összesen huszonnégy lakással, viszont olyan gyenge kivitelben, hogy az „én időmben" egyetlen kapitalista építtető nem vette volna át.

A ház tehát, melyben ma lakom, a Mártonhegyi úton, a Széchenyi-hegy déli lejtőjének derekán, nem építőmesteri remek és nem építészeti alkotás. Vérszegény „architektúrája" mögött mégis sikerült olyan lakást kialakítanom, melyből egészen rövid időn belül valóban igazi otthonunk lett.

Ha a lakás eredeti első tervét összehasonlítjuk a másik, az általam kiverekedett változtatásokkal megépült lakással, megállapíthatjuk, hogy az eredeti alaprajza sem volt rossz: szabályos háromszobás elrendezés, az egyik szoba és a konyha között étkezőfülkével. Mivel fiam is vett közvetlenül mellettünk lakást, ketten maradván, nekünk nem volt fontos, hogy három szobában lakjunk. Kidobtam hát a két nagyobb szoba közti válaszfalat, és egyetlen közbülső pillér meghagyásával, kiváltattam az egész belső főfalat. Így kaptam egy csaknem kilenc és fél méter hosszú és négy és fél méter széles nagy szobát, amilyenre mindig vágytam, hogy bútor és ember minél szabadabban mozoghasson benne. Ez lett az én szobám. Feleségemét — a kis szobát — pedig csupán egy ajtó áthelyezésével is használhatóbbá tettem. Végül egy ajtó és egy ajtós-fal kiiktatásával egyesítettem az étkezőt a konyhával, s így olyan lakókonyhát kaptam, amiben mozdulni is lehet. Íme, milyen kevés változtatás kell ahhoz, hogy az ember igényeinek, ízlésének megfelelő lakást tudjon csinálni magának, pedig nyilván ez az otthonteremtés első feltétele. (Évente sok ezer családot telepítünk olyan szűkreszabott, merev, valóban konfekció-lakásba, mely még az ilyen kis emberhez-igazítást sem bírja el.)

Berendezkedésünk első és legfontosabb feladata volt — az előző lakásbeli tapasztalatok alapján, és kis, de fájdalmas, selejtezés után — hogy töméntelen könyvemnek és folyóiratomnak helyet csináljak. A beépített polcok, szekrények aztán meghatározták az egyéb bútorok és ingóságok elhelyezését is.

A lakókonyha étkező-sarkában áll egy fehér asztal négy (szükség esetén hat) piros székkel, valahogy úgy, ahogy a vasúti étkezőkocsikban szokott. Nem is sokkal tágasabb ezeknél, de nagyon kedvelt tartózkodási helyünk. Reggel ennél ülve teázomeszem és újságot olvasok, egyedül; délben, rendszerint kettesben a feleségemmel itt ebédelünk, este pedig hármasban a fiammal (felesége fogyókúrát tart) itt vacsorázunk. Ha az étkezők teljes létszáma nem több hatnál, vendégeinket is itt etetjük-itatjuk, ha nem több nyolcnál, az én szobám ebédlő része szolgál erre a célra, ha pedig ennél is többen jövünk össze, nincs vacsora, csak „álló büfé". Ismétlem, kedvelt helyünk ez a sarok, nappal ki lehet látni innen a tájra, a Széchenyi-hegy oldalán egészen a csúcsig, sok-sok zöldön — füvön, bokron, fán — vagy éppen a tél végtelen hófehérén pihentetve szemünket. Röviddel beköltözésünk után, éppen télen, ebédnél, a havas lejtő derekán megjelent egy ló és lovas, lassan vonult keletről nyugat felé. Olyan volt, mint egy látomás. Esténként a fel-lehúzható lámpa fénye rajzol kört az asztalra és körénk, meghitt hangulatot teremtve. És hajnalban innen hallani legjobban a madárkoncertet. *Lehetett* hallani. Mert erre a lejtőre is zsúfolódnak az épületek, még szerencse, hogy az építkezés még szervezetlenebb, még lassúbb, mint a miénk volt. Persze azért egy csomó bokrot, fát kiirtottak, távolabbra szorítva a kis muzsikusokat.

Feleségem kis kuckója meleg és színes. Ha az én szobámból benézek, elsőként a háttér könyv-falát látom, rajta a XX. századi magyar irodalom köteteivel. Előtte a jobb oldalon áll az említett irodalomtörténeti franciaágy, balra egy nagy és szép „antik" szekrény, mely eredetileg, feleségem lánykorában, könyveinek gyűjtőhelye volt. Az otthont otthonná persze nemcsak az ilyen nagy darabok teszik, hanem a leltárba is alig foglalható kisebbek, melyek, a hozzájuk fűződő emlékek révén is otthonteremtők. *Ezt* az indiános faliszőnyeget, *azt* a terrakotta papi maszkot, *amazt* a festett gipsz életfát — például — Mexikóból hoztuk — vettük, kaptuk, loptuk (a maszkot a búcsúvacsora asztaláról) —, *ezt* a diablitát (ördögöcskét) Kubából. Ez a kovácsoltvas lábakra állított tolnai, népi kenyérkosár *Vargha Laci* barátom ajándéka. A képek — *Anna Margit*, *Losonczy Tamás*, *Csáji Attila*, *Papp Oszkár*, *Illés Árpád* képei — *Bokros Birman Dezső* bronz *Guggolója* különböző alkalmakkor „jöttek". *Ezt* a megható sasvári pietát pedig egyik házassági évfordulónkon vettem.

Az én szobám észak—déli tengelyű, és mélységében átfogja az egész lakást. A déli végfal ablakkal, erkélyajtóval teljesen fel van nyitva a táj felé, az előtte végigfutó széles erkély még tovább tágítja a kilátást. Látható innen Dél-Pestnek és Dél-Budának a horizontba oldódó csaknem teljes félköre, közbül a Duna felfelcsillanó szalagja, közelebb pedig a Gellért- és a Sas-hegy szelíd hullámai. A szoba másik ablaka a tervezett harmadik szobának megfelelő helyen, a keleti hosszfalban nyílik a szomszéd házra és a Mártonhegyi útra, a Várat azonban már „elépítették" előlünk.

A szoba bútorait a könyvtár-keretben úgy csoportosítottam, pár-négyzetméternyi területen, délről észak felé, hogy kis funkcióegységeket alkossanak, s ezeket — némi túlzással — „szalonnak", „férfi hálónak", „dolgozónak" — itt van a „télikert" is — és „társalgónak", aztán „ebédlőnek", és „garderobe"-nak kereszteltem el.

A szalon a könyvtár déli sarkában, ónix-lapos, alacsony, fehér-fém asztalával és négy kárpitozott foteljével nemcsak a vendégek fogadására szolgál, hanem egyben zene- és televíziósarok is (itt van a nagy sztereo rádió és lemezjátszó). Az ablakparapetet kitöltő könyvespolcon áll, többek közt, *Vilt Tibor* 1926-ban faragott fa *arcmás*ának terrakotta kópiája és az *én* gipsz *portrém*, melyet *Schaár Erzsi* 1943-ban mintázott. (Mióta bejárónőnk egy tisztasági lendületében alaposan megmosdatta, mintha egy kissé meglágyultak volna vonásai, szerencsére a Nemzeti Galéria őrzi a bronz eredetit.) És itt áll a Philips-lemezjátszó mellett egy másik Philips-gyártmány, *Nicolas Schöffer Lumino*ja, melynek fényjátékával vendégeinket szoktuk elkápráztatni.

A férfi háló mindössze egy ágyból és egy mobil könyvpolcból áll, mely egyben éjjeliszekrény is. Az ágy — nappal heverő — empire, feleségem hozta háztartásunkba. Ebben az évben lesz fél évszázada, hogy alszom benne, s titkon abban reménykedem, hogy nem valami sivár kórházi ágyon, hanem ezen fogok — miután még egyszer körüljárattam szemem igazi otthonomon — végleg elaludni.

A dolgozóm egy új íróasztalból és egy Thonet karosszékből áll. (Az asztalt, mint új bútoraim nagy részét *Gaubek Júlia* tervezte.) Innen, munka közben, dél felé átlátom szobám kétharmadát és a táj nagy részét is, s mivel egy-egy mondat megfogalmazására fel-felállok és oda-vissza végigsétálok a szobán (egy forduló kb. 15 méter), visszafelé a harmadik harmadát is. Így látom jobban a télikertet is, mely a keleti ablak előtt teljes hosszban egy bádog tepsiben tenyészik, s melynek nevezetessége egy égbetörő kardlevelű növény oldalán álló másik Vilt-mű: *Istenes Szent János* figurája, amint töprengve nézi a lábánál buján virító lila és rózsaszín fokföldi ibolyákat.

A dolgozó mögött következik az ebédlő, egy kihajtható barokk asztal — anyámtól örököltük — és három szék, az asztalon egy csíkos lengyel szőttes, s ezen a legszebb bajai parasztkorsónk.

Az ebédlő hátterében a teljes északi végfalat elfoglalja az a szekrényháromság, melyet már előző lakásainkban kialakítottunk és, ahol csak lehetett, ebben a kompozícióban állítottunk fel. Az együttes két biedermeier szekrényből és közbül egy sublótból áll. A szekrények tetején paraszti korsók sorakoznak, a sublót lapján régi üvegek és porcelánok. A sublót tengelyében, a falon most egy *Rippl-Rónai lányakt* függ, melyet a mester az 1910-es évek elején festett sajátos pöttyögtető modorában. A képet valamelyik kerek születési évfordulómra kaptam feleségemtől azzal a könnyelmű ígérettel, hogy nyolcvanadik születésnapomon in natura a nőt is megkapom.

A Rippl-képen kívül csak a megmaradt pillér szabadon hagyott felü-

Az „ebédlő" és a „dolgozószobám"

A „szalon"

letén függ egy *Picasso grafika* (na nem eredeti) és egy *Bálint Bandi* metszet, minden további képem, amit nem rejtettem el, vagy a polclábakhoz támaszkodik, vagy itt-ott a polcra van rajzszögezve: többek közt *Etienne Hajdú*, *Dargay Lajos*, *Konok Tamás*, *Amerigo Tot*, *Bolmányi Ferenc* művei sorakoznak itt. Persze a polcok emeletein még rengeteg más dolog is zsúfolódik: *Mészáros Laci — Ustor* álnéven mintázott — sokszorosított mozgalmi plakettjei és *Paraszfiúja* — melyet *Madzsar József* emigrálási költségeinek fedezésére terjesztettünk —, *Szöllősi Bandi mackói*, *Schéner Mihály huszárja* és más kis kerámiák, gyönyörű, fehér mintás, fekete-tengeri kavicsok, még egy uszadékfa is, melyet Baján, az öreg Dunából fogtunk ki, s melyet a hullámverés olyanná csiszolt, mint egy bölény figura, amint fejét az égnek emelve bőg.

Ez tehát mai otthonom. Amikor reggel felébredek, előbb a keleti, majd a déli ablakon lopakodik be a napsugár, és deríti fel egymásután mindazt, ami otthonná teszi lakásomat. Amikor pedig este a déli oldalon, az ablaknál vagy az erkélyen búcsúzom a beteljesedő naptól, mindig megrendít a végtelen fekete égbolt csillagezreinek ragyogása, amelyre az elsötétedett város a maga csillagfényeivel visszaragyog.

A „férfi-háló"

Az étkezősarok

Csigó László felvételei

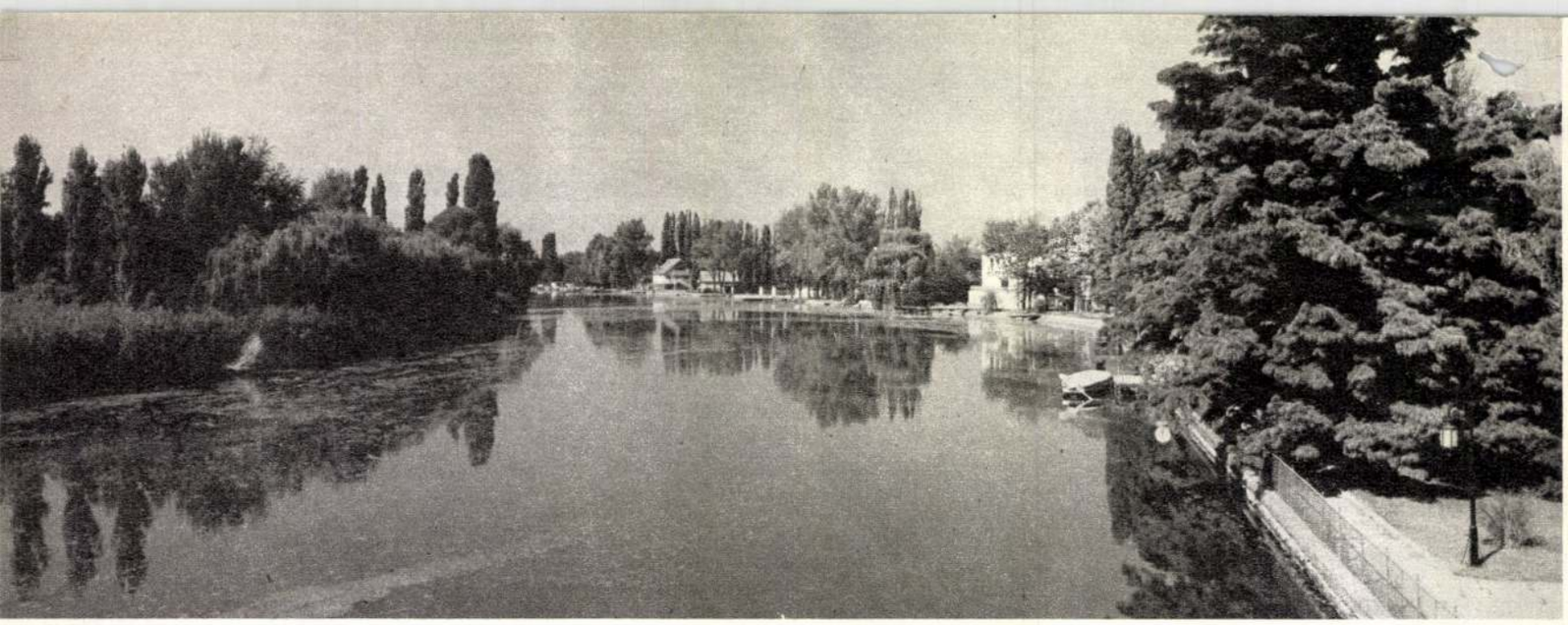

A Körös holtága

Csigó László felvételei

URBANIZÁLÓDÓ ORSZÁG

Tamás Ervin

SZARVAS

— Néhány éve még az Iparművészeti Főiskola tanszékvezető tanára voltam, utána a Pamuttextilművekhez mentem főosztályvezetőnek . . . — mondja *Kun-Sebestyén Géza*, a Szirén Ruházati és Háziipari Szövetkezet elnöke. — Azután feleségemmel leköltöztünk, hogy kipróbáljuk, milyen a szarvasi élet . . .

— És milyen?

— Megvan a jó és a rossz oldala is. Találkozik az ember néha kisszerűséggel, összefonódással — találkozna ezekkel Pesten is, de ott könnyebb elkerülni; kisvárosban az ilyen jobban szemet szúr. A jó oldala? A családias, meghitt hangulat, a kis közösségek ereje. Szarvas van már olyan nagy település, hogy nyújtani képes a városi élet előnyeit, de szerencsére még nincs olyan nagy, hogy szétbomlassza lakóinak mindennapi kapcsolatát. És hogy milyen nyáron a Körös-partja? Megszokhatatlanul szép. Munka után fogom a fürdőcuccot és indulok a stégre . . .

— Mégis: miért választott elnöki tisztséget egy iparművész? — faggatom.

— Az ember szereti próbára tenni az erejét, szeretné megtudni, hogy mit tud megvalósítani elképzeléseiből. Szabad kezet kaptam. Az ország második legnagyobb férfiing-gyára a mienk, tőkés exportcikkünk az ing, csakúgy mint a textiljáték. Három évvel ezelőtt a szövetkezet csak a felét termelte annak, mint ma — nyereségünk pedig azóta több mint háromszorosára nőtt!

1975 óta vezeti a Szirén Szövetkezetet Kun-Sebestyén Géza. Szarvas második legnagyobb üzemében — a bedolgozókkal együtt — mintegy kétezren dolgoznak, a termelési érték pedig ebben az esztendőben eléri a 240 millió forintot.

Szarvas legnagyobb gyára sem vállalat, hanem szövetkezet; kávéfőzőiből Ausztráliában csepeg a kávé, vasalóit iráni, iraki háziasszonyok használják, modern csillárai közül sok ontja a fényt angliai, NSZK-beli otthonokban.

— 1952-ben 17 mesterember fogott össze, hogy megalapítsa szövetkezetünket — így, személytelenül kezdi tájékoztatóját *Székely László*. Mástól tudom meg, hogy a 17 mesterember közül ő volt az egyik, s az alapítás óta elnöke a Vas- és Fémipari Szövetkezetnek.

— Az első esztendőben a termelési — bár inkább szolgáltatásainkért kapott — összeg alig haladta meg a 600 ezer forintot. Gyártottunk mi üstházat, füstölőt, amit csak kellett. Akkor az volt a célunk, hogy minél több embert foglalkoztassunk. Ma fordítva van. Egyre nagyobb szakképzettséget kívánó gyártmányokra térünk át, mert bizony nem tolonganak mostanában a munkafelvételi iroda ajtaja előtt . . .

A mintegy ezerhatszáz szövetkezeti dolgozó 1978-ban félmilliárd forint értéket termelt. A korszerű olasz gépsorokon nemrég kezdték meg új típusú, elektromos húsdarálók gyártását. 1979-ben sutba dobják a hagyományos vasalót, s csak

A Szabadság út

Major Máté, építész

Azok közül, akik Amerigo Tot szobrászművészről írtak megemlíti az író: Alberto Moravia, Carlo Levi, Lionello Venturi, Leonardo Sinisgalli, Giancarlo Vigorelli, Keresztury Dezső, Major Máté nevét...

Lőrinczi László: Amerigo Tot a Városban.

A Hét, 1980. máj. 16. 16. old.-on

ÉPITÉSZETI TANULMÁNYPÁLYÁZAT

1975.

"MULTUNK JÖVÖJE"

A Magyar Épitőművészek Szövetsége és az Épitésügyi és Városfejlesztési Minisztérium nyilvános, titkos pályázatot hirdet a komplex környezetvédelem témaköréből. /A "pályázati felhivás", ill. a pontos célkitüzés mellékelve./

A pályázat témája a hazai környezetvédelem - környezetalakitás épitészeti vonatkozásainak témaköréből szabadon választható.

A Biráló Bizottság tagjai:

Elnök:	Dr.Major Máté	/MÉSZ/
Tagok:	Dr.Dercsényi Dezső	"
	Farkasdy Zoltán	"
	Kathy Imre	"
	Dr.Vargha László	"
	Bakos Béla	/ÉVM/

A Bizottság szükség szerint szakértőket is bevonhat munkájába.

Pályázati feltételek:

1./ A pályázat titkos, azon bárki részt vehet.

2./ A pályamünek önálló alkotásnak kell lennie, amelyet ezideig sem falhasználásra, sem közlésre másutt még nem fogadtak el.

3./ A dijazott tanulmányok a Magyar Épitőművészek Szövetsége tulajdonába kerülnek, amelyeket a Szövetség saját lapjá-

ban vagy más sajtótermékben leközölhet /az ezért járó szerzői dij is a tanulmány szerzőjét illeti/, vagy az e célra létesitett archivumában helyezheti el.

4./ A dijazott tanulmányokon kivül a MÉSZ - értékétől, felhasználhatóságától függően - egyes tanulmányokat megvásárolhat.

5./ Egy pályázó több tanulmányt is benyujthat, mindegyiket külön pályázatként.

6./ A tanulmányok terjedelme legyen arányban a választott témával, géppel irva, 28 soros, soronként 60 "n"-es oldalakkal, két példányban /az egyik az eredeti példány legyen/ nyújtandók be. A tanulmányok szükség szerinti illusztrálása /fényképek, rajzok/ kivánatos.

7./ A pályázathoz lezárt boritékban mellékelni kell a következő adatokat:

- a pályázó neve, lakcime, foglalkozása.

8./ A pályázatokat 1976. január 15-ig kell eljuttatni a Magyar Épitőművészek Szövetségéhez /1088 Budapest, Dienes László u.2./, "Épitészeti tanulmánypályázat" felirattal a külső boritékon.

9./ A pályamüvek dijazására 50.000.- Ft áll rendelkezésre.

10./ A pályázatok elbirálása 1976. február 16-ig megtörténik.

Budapest, 1975. szeptember 25.

ÉPITÉSÜGYI ÉS VÁROSFEJLESZTÉSI MINISZTÉRIUM

MAGYAR ÉPITŐMÜVÉSZEK SZÖVETSÉGE

Pályázati felhívás

Építészeti tanulmánypályázat

'75

"MULTUNK JÖVŐJE"

Az ICOMOS /Müemlékek és Történeti Együttesek Nemzetközi Tanácsa/ az 1975-ös évet az "Európai Építészet Évének" nyilvánitotta, felkérve a nemzeti tagszövetségeket, hogy ennek keretében tegyenek meg mindent a közös értéket képviselő épitészeti értékek megmentése, megőrzése, illetve továbbfejlesztése érdekében.

Az ICOMOS a "Multunk jövője" cimet adta ennek a nagyjelentőségü akciónak, amelynek célja elsősorban az ember környezetét átható müvészi, esztétikai értékek védelme.

A Magyar Épitőművészek Szövetsége és az Épitésügyi és Városfejlesztési Minisztérium fenti célt magáévá téve, az 1975. évi épitészeti tanulmánypályázatot "Multunk jövője" cimmel irja ki, azzal a megjegyzéssel, hogy az összefoglaló cim alatt a teljes környezetvédelmi témakört érti, vagyis a biológiai és pszichikai rombolás elleni együttes védekezést.

A XX. század emberét szinte állandóan épitészeti környezet veszi körül, a kárositó hatások /biológiai és pszichikai/, a környezet rombolása, épitett létesitmények által vagy azokban lejátszódó folyamatok-müveletek révén történik. A zajártalom, a légszennyeződés, a talaj és a vizek elszennyeződése mind közvetlen kapcsolatban van az épitészettel, ugyanúgy, mint a pszichikai károsodást okozó primitiv vagy esztétikum nélküli emberi környezet.

A környezetvédelem tehát közvetlen építészeti feladat, az semmiféle építészeti tevékenységnél nem hagyható figyelmen kivül.

Arra kell törekednünk- ennek a pályázatnak is ez a célja, - hogy a környezetvédelem védekezésből minél előbb pozitiv tevékenységgé, környezetformálássá váljék.

Az építészeti környezet lehet régi vagy uj, de a vele szemben támasztott követelmény mindig ugyanaz: az ember számára, fizikai és pszichikai vonatkozásban egyaránt kedvező legyen. Külön figyelemet kell forditanunk régi városainkra, falvainkra, nemcsak azért, mert ezek nagy értéket képviselő müvészi alkotások, hanem azért is, mert ezekben évszázados vagy évezredes tapasztalatok halmozódtak fel, amelyek átértékelve a mai környezet formálásában egyre jelentősebb szerepet játszhatnak.

A régi és az uj kapcsolata nem ütközést, de sokkal inkább egymás értékeit is emelő, magasabb rendü együttessé formálódást kell jelentsen.

A pályázat témája a korszerü környezetvédelem-környezetformálás minden építészeti vonatkozását magába foglalja, városrendezési, esztétikai és szerkezeti vonatkozásban egyaránt.

Részterület vagy átfogó témakör szabadon választható.

BIRÁLÓ BIZOTTSÁG

dr. Major Máté IMÉSZ

Major Máté, építész

L: Kozma Lajos

– : Az ünnepi könyvhét könyvei 6.

Népszabadság, Bp. 1978 jún. 2

Major Máté, építész

L: Szervátiusz Tibor

2.

(h.m.): Szervátiusz-album, Hönyi-album

Esti Hírlap Bp. 1978. máj. 25.

Major Máté, építész

Tanulmányának eredeti címe:
Negyedszázad a Magyar Építőművészet szolgálatában (Valóság, 1978. 5. sz. 46-52.)

Major Máté: Az építész helye az építészetben – ma
139-152.

Látóhatár, Bp. 1978. július

Major Máté, építész.

cikke és

műve: Társasház a

Sasfiók utcában:

Kepe

Major Máté: A magyar CIAM csoport. 13-14.

Kritika, Bp. 1978. júl. 78/7.

Major Máté, zápis tér

L.: Kovács Margit

P. Brestyánszky J.: Kovács Margit 1618-1621.

Élet és Tudomány, Sp. 1977 - dec. 23. XXXII/51.

beilleszteni őt is a természet jelenségei közé, addig a szocialista művészet az emberre, az osztályemberre, a tömegre irányítja szemléletét. A problémát a tartalom túltengésében és a formarendszer egyoldalúságában látta: ez megakadályozta egy a tartalmat és a formát egységesítő *módszer* kialakulását (a szerző kiemelése)." A forma és a tartalom ugyanis szüntelenül átjátszanak egymásba – mondta –, de csak a festői módszerben válnak egységgé: stílussá."

Ezzel a vita lényegében lezárult – s röviddel később a Csoport feloszlott. A munka elszigetelten folyt tovább. Ez alatt az idő alatt jelent meg Nagyfalusi Jenő könyve Van Goghról, F. D. Klingender: A modern művészet tanulmányához írt előszava, majd valamivel később, 1941-ben a „Mai könyv" című antológiában „Gondolatok az esztétikáról" című írása. Mind az előszó, mind pedig az esztétikáról szóló írása hasonló gondolatokat tartalmaz: a munka szerepét méltatja a művészet keletkezésében és formálódásában; a munkafolyamat változtatja a „magábavaló" világot értünkvaló világgá – mondja – s ezt teszi a művész sajátos munkája is. Az esztétikai élményben mindig csoportérdek fejeződik ki – aminthogy a munka is csoportokban folyik – a műalkotások egyes csoportok világlátását érzékítik meg, s megítélésükben is a csoportérdeknek kell kifejeződnie.

A Csoport tevékenységének második periódusában, az 1941 februárjában és októberében rendezett kiállítások, s a róluk megjelent kritikák adták a tollat Dési Huber kezébe, hogy megírja a Népszava 1941-es karácsonyi számában megjelent cikkét „A negyedik rend művészetéről". Dési Huber ebben aláhúzta, hogy jóllehet a Csoport tagjai szocialista képzőművészeknek vallják magukat, s ehhez önkéntelenül is hozzákapcsolja az ember a szocialista művészet fogalmát: épp *ez az*, amiről ma még *nem* lehet beszélni. A kiállítók társadalmi elhelyezkedésüket hangsúlyozzák, s nem művészetük pontos körülírását. Ez azonban szükségessé teszi a polgári művészet és a szocialista művészet fogalmának tisztázását. Az első legfőbb vonásaként az egyéniség, a forma megkülönböztetett tiszteletét, a szubjektív érzések, a különösségek kedvelését jelölte meg. Ami pedig a „negyedik rend" művészetét illeti: hogy az milyen lesz, azt *nem* tudhatjuk, de hogy kiktől tanulhatunk, azt *tudnunk kell*. Ezzel függ össze az is, hogy a fotó, a film, a TV és a rádió korában megváltozott a művészet szerepe is: a propaganda feladatait ezek vállalják magukra. A „tendenc"-művészet – mondotta – nem több, mint a napi politika és az ideológia illusztrálása, funkciója propagatív és pedagógiai természetű. A művészet azonban ennél több kell, hogy legyen: „az élet örök kérdéseit vizsgálja, s a kort nemcsak bizonyos törekvések tükrében szemléli, hanem legkülönbözőbb ellentéteiben is." „A művészet folyamat – írta – s a festő nem képeket fest, hanem a világgal és a világról értekezik." Az új művészet szemlélete csak modern lehet – emelte ki –, ugyanakkor nem fordulhat el attól a hagyománytól, amelyet kaptunk. Derkovitsot idézte, az ő példáját állította mindnyájuk elé.

A cikk nyomán széles körű vita bontakozott ki: ez főként a tendenc-művészet, a politikus magatartás kérdései körül forgott. Művészek, esztéták, újságírók fejtették ki a maguk nézeteit: alapjában egyetértettek azzal, ami Dési Hubert elmondott; s aki nem értett is vele egyet, nézeteit nem tudta megcáfolni. Így Dési Huber zárszavában megismételte vitaindító cikkének néhány főbb tézisét, különösen kiemelve azt a gondolatát, hogy a munkásosztály művészete csak akkor lesz tartós és igaz, ha szerves kapcsolatba tud kerülni az élő magyar művészet legjobb eredményeivel, majd megismételte egy korábbi gondolatát: „A művészet örök tanulás, állandó harc és rendszer, másrészt szabadság, felszabadulás, vagyis: állandó küzdelem a kötöttségért, hogy formát ölthessen, és örökös harc a szabadságért, hogy spontán érzései minél igazabb tartalommal tölthessék meg a formát."

* *

A Csoport tagjainak jelentős része nem érte meg a felszabadulást. A megmaradtak és hazatértek a megváltozott körülmények között dolgoztak tovább. 1962-ben egy kis kiállítás rekonstruálta az 1942-es kiállítást, majd a Magyar Nemzeti Galéria által rendezett egyéni kiállítások sora után – rendezőjük Oelmacher Anna, egykor maga is

Jugár Andor : Munka közben

1002

Major Máté, építész 1

LÁNCZ SÁNDOR

A SZOCIALISTA KÉPZŐMŰVÉSZEK CSOPORTJA (1)

A Szocialista Képzőművészek Csoportja, mint az illegális Kommunisták Magyarországi Pártja egyik szervezete 1934 és 1942 között tevékenykedett; közben szervezett tevékenysége 1937–1939 között szünetelt: amikor a III. Internacionálé vezetősége a magyar pártot vezetői szektás tevékenysége miatt feloszlatta, a Csoport tagjai tömegszervezetekben tevékenykedtek. A Csoport tevékenysége működésének két szakaszában nem volt egészen azonos jellegű: ez a vezetésből, tagjainak szakmai felkészültségéből, a történelmi körülményekből is adódott.

998-1002

Megalakulása nem volt előzmények nélkül: már a 100%, az első, a párt által irányított legális folyóirat (1927–1930) feladatának tekintette a forradalmi művészet ismertetését és terjesztését, másrészt a párt körül csoportosuló művészek már a húszas évek végén rendeztek kiállításokat tömegszervezetekben. Mégis: a Csoport megalakulása minőségi fordulatot jelentett az illegális párt és a művészek kapcsolatában. Az illegalitás körülményei közepette, a Horthy-fasizmus viszonyai közt, nagy jelentőségű volt a Csoport megalakulása és működése.

XX/11

Talán nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy a nemzetközi munkásmozgalomban a húszas-harmincas években nem igen találunk hasonló szervezetet. Ismerjük a németországi ASSO tevékenységét, amely 1928-ban alakult meg: ez azonban – bár az élesedő osztályharc körülményei közt – de mégis a legalitás minden helyzeti előnyét élvező Németországi Kommunista Párt támogatására keletkelett, mint a művészek tömegszervezete – nem utolsó sorban a Szociáldemokrata Párt befolyásának az ellensúlyozására. A magyar Csoport más körülmények közt, más lehetőségekkel alakult meg.

Céljuk az volt – mint erre Major Máté, a Csoport egyik alapító tagja visszaemlékszik –, hogy „olyan művésztársaságot csináljunk, mely részben önműveléssel, tehát egymás nevelésével foglalkozik, másrészt produkálással, és ennek a produkciónak valami módon való értékesítésével." (Hozzá kell tennünk, hogy ez utóbbira soha sem került sor.) A Csoport – több próbálkozás után, amelyek éveken át elhúzódtak – 1934 januárjában alakult meg. Működésének első szakaszában nem volt más szervezeti formája, mint hogy minden szombaton este összejöttek a Conti-utcában, a Szociáldemokrata Párt rendelkezésükre bocsátott tanácstermében. Itt beszélték meg nyilvánosan azokat a szervezési és adminisztrációs problémákat, amelyek a plénum elé tartoztak – e mellett működött a Csoport illegális kommunista sejtje, ahol előkészítették e szombat esték munkáját; – az esték gerincét lehetőleg mindig egy-egy nagyobb művészeti előadás vagy egy-egy művészettörténeti kérdés dialektikus-materialista feldolgozása alkotta, mint pl. a „Gótika, reneszánsz, barokk" vagy a Diego Rivera művészetéről szóló előadás. Emellett sor került a tagok által behozott művek, alkotások megbeszélésére is.

A Csoport sem első periódusában, sem később nem volt zárt alakulat: létszáma állandóan változott, főleg fiatal, főiskolás érdeklődőkkel, szimpatizánsokkal az első szakaszban, míg a másodikban az iskola vonzott érdeklődőket, s ezek közül vonták be a legjobbakat a Csoport munkájába. A kommunista sejt zárt volt: ide csak az illegális vezetőség hozzájárulásával vettek fel tagokat.

Működésének első szakaszában a Csoport viszonylag keveset mutatkozott be. Létszáma ekkoriban húsz körül mozgott; legnagyobb jelentőségű bemutatkozása a Tamás-galériában 1936-ban rendezett „Újrealista kiállítás" volt, amelyen a Csoport tagjain kívül Bokros-Birman Dezső, Gádor István és más művészek is részt vettek. Mit jelentett ez akkor, a kortárs magyar művészet szempontjából? Kétségtelenül új hangot, új

térnek stb. metaforikus jelentése lehetővé teszi a sokrétű érzékelést.

Ilyenformán a két legaktívabb nemzedék, mely a szovjet képzőművészetben jelenleg munkálkodik – a most ötvenedik évük felé közeledő mesterek, vagy akik már néhány évvel túl is lépték, illetve ifjú pályatársaik, a náluk 10–15 évvel fiatalabb művészek – lényegében a művészet egy és ugyanazon morális-esztétikai és eszmei problematikájának jegyében alkot.

A két generáció egy bizonyos erkölcsi támaszt keres az emberben, abban az emberben, aki nem vesztette el kapcsolatát a mai élet mélybe nyúló, népi gyökereivel. De míg a „hatvanasok" művészetében az érintkezés ezzel az emberrel az első felfedezők közvetlen örömét idézi, addig a „hetvenesek" a „természetes" emberről mint erkölcsi értékről vallott elképzeléseiket igyekeznek az ideálok, a normák, a programok rangjára emelni.

A művészet formái változnak – a tartalmi útkeresés ugyanabban az irányban folytatódik. Voltaképpen ebben áll a nemzedéki folytonosság a jelenlegi időszakban, ebben mutatkozik meg a generációk igaz, mély kapcsolata.

(Kovács Sándor fordítása)

problémákra vezették vissza: egyesek a naturalizmushoz közelebb álló, általános közérthetőségre számító formavilág szükségességét hangoztatták, mely így alkalmas eszközzé válhat a forradalmi erők megmozgatására; mások támadták ezt az álláspontot s abból indultak ki, hogy a forradalmi művészet létrehozása új formákat is követel, tehát a hazai tradíció nem folytatható: kötetlenebb, szabadabb, ahogy mondták, modernebb formákra van szükség. Így kialakult a Csoporton belül – anélkül, hogy annak egysége bármikor is felbomlott, vagy cselekvési potenciálja csökkent volna – kétféle felfogás: ez később az egyes tagok alkotó tevékenységében egy valóságközelibb és egy expresszívebb előadásmódban nyilvánult meg.

Fontos részét alkotják a Csoport elmélet-történetének azok a kritikák, amelyeket elsősorban Háy Károly László (egy alkalommal Bán Béla) írt a Szocializmusba, a Szociáldemokrata Párt folyóiratába. Írásai a marxista művészettörténeti gondolkodás fontos megnyilatkozásai, amelyek igyekeznek a történeti összefüggéseket feltárni. Benne van ezekben az írásokban Háy kulturáltsága, a képzett marxista bátor színvallása és vitatkozó készsége. Abban az időben agyonhallgatták a Tett és a Ma létezését: Háy ékesszólóan írt az e folyóiratok köré csoportosult művészek munkásságának eredményeiről; örömmel üdvözölte az Ernst-múzeum vezetőit, hogy bemutatták Csáky Józsefnek, a Párizsban élő kitűnő kubista művésznek a munkásságát, s ezzel „igazi mivoltában mutatta be magát a kubizmust, az elmúlt évtizedeknek ezt a ma még felmérhetetlen jelentőségű nagy kísérletét – melyet minálunk eddig csak a soha kifogyni nem akaró rossz viccekből és a rossz vicceknél is kompromittálóbb külsőséges majmolásokból ismertek"; magasra értékelte a parasztfestő, Koszta József művészetét, dicsérte Bernáth, Szőnyi nagyszerű képeit. Ugyanakkor szembeszállt a római iskolások és az akademikusok száraz, nagyképű, „hatalmasra felfújt üres formáival" és „népies" falképsorozatuk „matyóangyalkás revüjeleneteivel". Példaként állította a fiatal művészek és a lap olvasói elé Derkovits Gyula munkásságát. 1936 nyarán a Népszavába írt cikkében – címe: „Polgári naturalizmus – szocialista realizmus" – lényegében a Csoport Lukács-cikk körüli vitájának eredményeit ismertette. Szót emelt a naturalista ábrázolás ellen, s kimondta: „. . . csak a munkásság ereje tud új művészetet felépíteni . . . csak a szocialista művészet lehet hivatott megtalálni azt a magasabb valóságszeretet, amellyel ábrázolni tudja a keletkező dolgokat, ahogy alakulniok kell és ahogy napról napra már alakulnak is."

Ugyanakkor azonban nem hallgathatjuk el, hogy mind Háy Károly, mind pedig Bán Béla írásai nem voltak mentesek a balos, szektás állásfoglalástól; attól a nézettől, mely a művészet alakulását, formálódását – a proletkult szemlélete szerint – a tradíciótól, a művészet eleven kötődéseitől elszakítva, egyedül osztályszempontból értékeli. Így pl. Egryről írta Háy egy helyütt: „. . . Egry visszavonulása menekülés az állásfoglalás elől, melyet pedig a kapitalizmus hanyatlása minden dolgozótól: művésztől és szövőlánytól egyaránt megkövetel."

Komoly vita bontakozott ki az Újrealista kiállítás körül. Háy példaképként állította szembe a szezon más kiállításaival, jóllehet az kétségtelen értékei ellenére sem volt képes – az ő szóhasználatukkal – „a polgári liberális művészet" kimagasló alkotásait feledtetni. Erre a megállapításra jutott Kállai Ernő is, aki Vértes Györgynek, a Gondolat szerkesztőjének a felkérésére méltatta a folyóiratban a kiállítást. A vita ezen túlmenően ismét a *hogyan* kérdése körül forgott. Kállai az újrealizmus feladatát az objektív valóság ábrázolásában látta, s ennek módja – szerinte – „a tárgyak lehetőleg részletező és anyagszerű, testileg hangsúlyozott, tehát plasztikus erejű, határozott rajzú ábrázolása." Ez a megfogalmazás azonban alkalmas a Neue Sachlichkeit szellemében fogant művek jellemzésére is; így értelmezte Háy is, aki vitába szállt Kállaival.

A vita végül is nyitott maradt a Gondolat hasábjain – s azt Dési Huber István zárta le a Korunkban 1937 elején megjelent írásaival. Dési Huber az addigi kísérletek sikertelenségének okát abban látta, hogy „. . . művészetünket befejezett formák közt akartuk megcsinálni." Nem tudatosodott eléggé, hogy művészetünk kiindulási pontja, tektonikus elhelyezése más, mint a polgári művészeté; míg az osztályának természettudományos szemléletével a jelenségeket függetleníti az embertől, önmagukban tekinti, s az embert nem a teremtés középpontjának tekinti, hanem mint egy részt igyekszik

gyar képzőművészetben akkor Derkovits elhunyta után egyedül [illegible] viselt. S ha műveik egy részének kvalitása nem is ütötte meg a kívánt mércét, fellépésük mindenképpen jelentős volt.

A Csoport 1937-ben feloszlott: egyes tagjai a Magyar Munkaközösség Szövetkezet keretében dolgoztak tovább, mások elszigetelten, egyedül, magukra maradtan. 1940-ben Nolipa István Pál, Kania István és Kondor György újjászervezték a Csoportot, felvették a kapcsolatot a régiekkel is. Ebben az időben a Csoport rendszeres szervezeti életet élt, helyiséget kapott a Magánalkalmazottak Országos Szövetsége Andrássy (ma: Népköztársaság) úti székházában, majd ennek eladása után a Szociáldemokrata Párt József utcai helyiségében. Jegyzőkönyveikben Szocialista Képzőművészek Társaságának nevezték magukat: választott vezetőségük volt, közgyűlést tartottak, iskolát működtettek. Munkaprogramot fogadtak el, s tevékenységüket az abban foglaltak szabták meg. Ezt a programot már a Népfront szelleme hatotta át: minél szélesebb körben kívántak tevékenykedni, minél több művészt és esztétát magukhoz kapcsolni. Tagjaik száma ekkoriban 25 körül mozgott, s ezen kívül másik 14 művésszel és művészettörténésszel álltak kapcsolatban. Tevékenységük legfontosabb része ez időben a kiállítások rendezése volt, hogy így a munkás-közönség nevelését elősegítsék. Ezért azokat a munkáskerületekbe, a párt és szakszervezeti helyiségekbe vitték, s a kiállítók rendszeresen elbeszélgettek a látogatókkal.

Működésükre a koronát 1942-es kiállításukkal tették fel. Év elején az Antibolsevista Komité háborút propagáló, a Szovjetunió ellen uszító tárlatot rendezett. Ellenpropagandaként a Vasas székházban egyidejűleg két kiállítást rendeztek meg: „A Művészet szabadságáért" jelszóval grafikai és kisplasztikai kiállítást és „Szabadság és a Nép" tárgyú freskópályázatot. A részvétel ügye messze túlnőtt a képzőművészet kérdésein: a német fasizmus, a háború elleni kiállássá növekedett. Több mint nyolcvan pályamű érkezett be a jeligés freskó-pályázatra, s huszonnégyen vettek részt a grafikai és kisplasztikai kiállításon. Így a két kiállítás az ellenforradalmi rendszer elleni demonstrációvá vált – s telibe talált a nyilas cikk címe: „Lenin szelleme leng ezen a kiállításon." A megtorlás nem is maradt el: a német követség interveniálására, a parlamenti interpelláció és a jobboldali sajtó denunciáló cikkeinek a hatására a kiállítást a harmadik napon bezárták. A Csoport vezetőit és sok tagját lefogták, majd büntetőszázaddal a frontra dobták, másokat internálótáborba hurcoltak, ahonnan nem volt visszatérés. Az itthonmaradtak a rendőri üldözés elől szétszóródtak, néhányan illegalitásba vonultak. Ezzel a kiállítással lényegében a Csoport tevékenysége megszűnt.

* *

A Csoport tagjai egyöntetűen az elkötelezett művészet elvét vallották, azaz művészetükkel a proletariátus ügyét kívánták szolgálni. Ha mégis voltak köztük nézeteltérések, az a *hogyan* kérdésében mutatkozott meg. A szocialista realizmus értelmezésében mutatkozó eltérések osztották meg a tagokat: a viták a stílus vagy módszer kérdése körül forogtak. Ez azért lényeges, mert a Csoport elmélettörténete szerves része a hazai marxista–leninista gondolkodásnak, e gondolkodás történetének.

Első időkben heves viták folytak Lukács György: „Tendencia vagy pártosság" című tanulmánya körül, mely 1932-ben a Linkskurve című folyóiratban látott napvilágot. Lukács e tanulmányában a mehringi nézetekkel vitatkozik, melyek elegendőnek tartják, ha a mű „tendenciát" tartalmaz: a fogalom az ellenzéki polgárság irodalomszemléletéből és irodalmi gyakorlatából fakadt. A pártosság azonban több ennél: „az író az összfolyamatot, mint valódi hajtóerőinek összefogott totalitását, mint az alapjául szolgáló dialektikus ellentmondások állandó, magasabb szintre emelt reprodukcióját ismerje meg és ábrázolja" – írta Lukács.

A Csoport vitái a két fogalmat megkísérelték saját művészeti gyakorlatukra konkrétizálni. Mind a tendencia, mind a pártosság fogalmát végső soron alkotói-formai

102

1977. VI. 4. 10.00 D. Petőfi.

Szombat délelőtt.

- Pihenő [illegible]ben Kapás Irén ezúttal olyan embert keresett fel, akire a pihenés jellemző legkevésbé. Major Máté Kossuth-díjas építőművész egyébként nemrég megkapta az osztrák Herder-díjat is, amelyet azoknak adományoznak, akik sokat tettek az egyetemes európai kultúráért.

- Nem tudom, hogy áldás-e vagy átok, hogy Ön professzor ur egy olyan szakma elkötelezettje, mint az építészet, amely kudarcaival, és sikereivel is annyira szem előtt van, és mindenkit ha akarja, ha nem, ha ért hozzá, ha nem, véleménynyilvánításra, állásfoglalásra késztet. És gondolom, hogy Önt meg különösképpen, mert hogyha semmi más elfoglaltsága nincs, és éppen sétál, és szemébe ötlik egy épület, akkor

- Igen, hát szóval szeretek, nem szeretek, de tudok dühös lenni a rossz építészetért, mert hiába minden, de a megépült épületek azok igy vagy ugy hatnak az emberekre, és igy vagy ugy nevelik az embereket. Jelenleg azonban az épités egy kissé a, maga tervező, az alkotó épitész egy kissé háttérbe szorult. Ti. azelőtt volt építtető, amelyik vagy magánépittető volt, vagy állami épittető mindegy, voltak tervezőépitészek aki mindenképpen magánember volt, aki maga alkotott, és magának volt felelős, és volt a kivitelező, amely viszont alárendelte magát ugy az épittetőnek, mint a tervezőnek, elsősorban a tervezőnek, részben azért, mert jó munkát akart végezni, és mert máskor is akart ebből a nexusból megbiást kapni, tehát volt egy olyan kialakult

Major Máté Kossuth-díjas építőművész

történelmileg kialakult összefüggés, viszony, és bizonyos mértékig harmónia a három tényező között, amely lehetővé tette, hogy jó épületek is szülessenek. A felszabadulás után, vagyis a mi társadalmunkban ennek a három tényezőnek a viszonya lényegesen megváltozott, a személyesből személytelenné fordult, és ma még nincsen azon a szinten, a mi társadalmunk, hogy a személytelen álláspontból is a müre tekintsen, a beruházó, tehát az épittető a mostani épittető csak arra törekszik, hogy minél olcsóbban, minél gyorsabban, bármilyen minőségben megszülessék az épület, a tervező építész részben be van sorolva egy egy nagy tervező apparátusba, és nem biztos, hogy az az építész kapja meg azt a munkát, amelyik a legalkalmasabb ennek a munkának az elvégzésére, s végül az ipar, tehát a kivitelezés annak a védelmében, hogy rentábilisan, már a maga szempontjából nem az állam, vagy nem a köz szempontját fönntartva is dolgozza, hogy minél egyszerübben oldhassa meg, olyan ellenállást tanusit éppen az épitészeti alkotással szemben, alkotó munkával szemben, amely lehetetlenné, vagy nagyon nehézzé teszi az igazi épitészeti alkotások jöjjenek létre, ugy hogy az épitészet nem tartozik ebben a pillanatban, mondjuk a képzőművészet több ágainak a sorába, sőt vannak akik tagaják , hogy az épitészet művészet lenne. Ennek következtében az építész közéleti szerepe lényegesen kisebb, mint amenynyinek kellene lenni.

- Tulajdonképpen Ön ezért vitázik, és ezért jön idnulatba
- Nagyn sok, igy van.
- Ezek szerint az épitészet annyira kitölti a napjait, hogy hogy nem is nagyon jut másra idő, még a gondolatait is.
- Körülbelül igy van a dolog, még néha az éjszakáimat is, ma éjszaka sem aludtam. Én most nyugdijba mentem 1976 január 1-én, és bizonyos mértékig fölszabadultam attól, amit a rendes állás okoz az embernek, és kiderült, hogy nem is tudok elképzelni olyan szituácitót, hogy hogy én most egy kissé pihenve töltsem az időmet, tehát hogy kissé lazábban éljek. Az az elvem, és az az érzésem, hogy amig az ember dolgozni tud, addig él. Egy napom az ugy telik el, ha érdekli, akkor elmondom, hogy reggel 9-re bejövök az egyetemre, 9-től 12-ig, fél 1-ig részben a saját magam ügyeit intézem, tehát levelezek, diktálok, mert az irásom olvashatatlan, tehát diktálnom kell, képeket válogatok a különböző könyveimhez, és itt fogadom tulajdonképpen a kundsaftjaimat, akik még mindig tömegesen keresnek fel, aztán én hazamegyek, ebédelek, és ebéd után legalább 2 órát pihenek, ez részben orvosi előirás is, volt egy kis zürőm, magas vérnyomásom van, és igy tovább, s 4 órakor kezdek el dolgozni, és akkor dolgozok 3 és fél uszkve 4 órát minden nap, de aztán este marad nekem rendszerint a tévét is megnézem, illetőleg a tévébe azt ami érdekel,

s utána rendszerint van még két egész órám, alvás előtt, hogy olvassak. Ez azt jelenti azonban, hogy 2 óra alatt nagyon keveset lehet olvasni, és hogy állandóan gyülik az ágyam körül már a földön állnak a kupacba ismét a könyvek, pedig csináltattam 12o folyóméter polcot a könyveim részére, de már kettős sorokban állnak, az is kevés, és főleg azért kevés ez a 2 óra, mert nem tudok lemondani arról, hogy ne vegyek könyvet, és sorozatot, ugyanakkor nem tudom teljesiteni azt a pnezumot, amit ezek inzolválnának számomra.
- De ebből a folsorolásból a család, meg a baráti kör kimaradt, pedig nekik is helyük van a napban.
- A családommal egyben élek, mert két lakás van egymás mellett, egyikben lakom én a feleségemmel, és a másikban lakik a fiam, a feleségével, viszont a barátok azok egy kicsit megszenvedik, vagy megsinylik ezt az életmódot, minél öregebb az ember, annál jobban szereti, ha barátai vannak, de annál kevésbé törekszik arra, hogy a barátaival gyakran legyen együtt.
- Sajnálja tőlük az időt, most ezt csinyán fogalmazom, de ugy érzem, hogy
- Egy kicsit sajnálom az időt. Ilyenkor az ember már nem tudja, hogy meddig van ideje a dolgokra tudja, és ez egy kicsit öregkori kényelmességgel is jár, ugye, hogy szeretek nyugodtan otthon ülni az asztalomnál, gondolkozni, vagy micsoda, és ha jön valaki vendégem nagyon örülök neki, de azért nem forszirozom, hogy jöjjön, igy van.
- De régente nem igy volt.
- Réggen hát kicsit, kicsit élénkebb életet éltem, ugye, most például, hogy kikötöztünk a Széchenyi hegy oldalába, a Mártonhegyi utra, nehezebben mozgunk is el hazulról, elsősorban nagyszerü otthont sikerült magamnak cisnálni, szóval gyönyörü kilátás, jó levegő, kellemes ,a ház maga nem az én kezem munkája sajnos, elég gyenge épület, de lakás sikerült ugy megcsinálni, hogy azért valóságos otthon, ugy érzem, hogy ez az utolsó és a legjobb otthonom. Tehát innen már nehezebben szabadulok el, és azelőtt minden héten mentem be a mozikba, és elég sürün szinházba, most alig-alig, alig jutok el hozzá. ez persze, az előbbi abból származott, hogy ellenálltam a tévének, egészen a 7o éves születésnapomig nem volt tévém, azt viszont okos feleségem vette, és mióta van bizonyos mértékig elkényelmesiti is az embert abból a szempontból, hogy szinházba, moziba járjon.
- És ez az otthonlét professzor ur ez nem jelenti azért a befelé fordulást, ugye, mert hiszen maga az épitészet is annyira sokrétü, és kifelé élő valami
- Nem hagynak, hogy befelé forduljak, szóval annyi kötődésem van az épitészet világához, a gyakorlati épitészethez, az épiő-

művész szövetségében még mindig elnökségi tag vagyok, ha valami van, valami aktuális építészeti kérdés, akkor hozzám fordulnak, de olyanok is vannak, amelyekhez semmi közöm az ég világon, és mégis eljönnek hozzám.

- De végül ez azt mutatja, hogy szükség van Önre.

- Hát azt nem tudom. Az ember minél öregebb lesz, annál kevésbé van meggyőződve arról, hogy amit csinál, az valami, valami jelentős dolog tudja. Az az érzésem, hogy amit én csináltam, az az azt más is megcsinálhatta volna helyettem, ez persze egy szubjektiv érzés és lehet, hogy kicsit pesszimista

- Vagy talán tul szigoru is önmagához, nem?

- Nem tudom, mert mindig csodálkozom, hogy milyen fiatal, milyen okos, milyen talpraesett, milyen sokoldalu, milyen müvelt fiatalemberek vannak, akikhez én már ma nem tudok, nem tudok fölérni, hogy ugy mondjam. Ha olvasok egy olyan cikket, amely egy olyan tudomány ágról, vagy tudomány részről szól, amit tulajdonképp meg se értek, akkor érzem, hogy, érzem a kisebbségemet, hogy én nem tudom megközeliteni azt, amit az aki ezt csinálta, ez megcsinált. Szóval az én szerepemet az építészet világában, és általában a társadalomban ott tudom hasznosnak érezni legjobban, hogy bizonyos kérdésekben vitáztam, hogy bizonyos időpontokban, és bizonyos szituációkban őszintén megmondtam a véleményemet.

Major Máté, építész

Ma nyílt meg a szombathelyi Savaria Múzeumban egy 1936-os budapesti tárlat ismétlése. 1936-ban „újrealista" fedőnév alatt a Lipesti Tamás-Galériában kiállítást rendeztek. A 30-as években elején kommunista művészek pártsejtet alakítottak, melynek tagja volt a művész is.

Esti Magazin

1977. V. 13. 18.30. N.

hoz a korhoz kell szabni, amelyben élünk. Bizonyos szavak elveszítik eredeti jelentéstartalmukat, értéküket. Használatukat el kell kerülni, mert egy idő után rosszul vagy hamisan hangzanak. De az is megoldás, ha kidobjuk a rímeket és asszonáncokat, ám más formában visszatérünk a kötött formákhoz. Utalnék például Pasolini néhány terzina-kísérletére. De még nem érzek elég késztetést arra, hogy ilyen irányba haladjak.

— Végeredményben a vita elbátortalanította, vagy további kutatásokra ösztönzi?

— Arra ösztönöz, hogy tovább lépjek. A vita ténye ugyanis azt bizonyítja, hogy az emberek hisznek az eszmecserében értelmében. A konferencia részvevői valamennyien olvastak fordítás-antológiámat, véleményük volt róla. A legfontosabbnak egyébként azt tartom, hogy végre szűnőben van az a Magyarország-kép, melynek középpontjában a puszta, a cigányok állnak.

— A közeljövőben még milyen, a magyar lírát népszerűsítő kötetek megjelenése várható Olaszországban?

— Most éppen Adyval birkózom. Ismerem Santarcangeli, valamint Tempesti fordítását, de egyik sem tetszik. Úgy vélem, Ady fordítása két veszélyt rejt magá-

tok, de szakértőként ott is közreműködöm.

Kiss Irén

A Herder-díj kitüntetettje:

MAJOR MÁTÉ

A Gottfried von Herderről elnevezett díjat azoknak a kelet-, vagy délkelet-európai művészeknek és tudósoknak ítélik oda, akik egész életművükkel az európai népek közeledését szolgálják. A bíráló bizottság az idén *Major Máté* professzort tartotta méltónak a 140 ezer schillinggel járó kitüntetésre. A magyar építészettörténész és művészeti író — lapunk nagyrabecsült szerzője — mellett Herder-díjban részesült *Anasztasz Petrov* bolgár koreográfus, *Albert Kutal* csehszlovák művészettörténész, *Emmanuel Kriavasz* görög nyelvész és irodalomtudós, *Riko Debenjak* jugoszláv festő és építész. *Krzysztof Penderecki* lengyel zeneszerző és *Ion Vladutiu* román etnográfus is.

Élet és Irodalom, Bp.
1977. MÁJUS 14.
XXI. évf. 2o. sz. 7. lap.

peskönyve, művészettörténeti adattára" — az ősi leírások és képek szerint. E „műfaj" esztétikai értékeinek bőröstül való megőrzése — Fukushi szerint — nem torz hobby, hanem tudományos kötelesség.)

★

A tetováló világdivat hívei nem törődnek túl sokat azzal, hogy néhány év múlva szégyellni fogják kitörölhetetlen bőrdíszítményeiket. Most azért lelkesek, mert Don Ed Hardy, a San Franciscó-i Művészeti Akadémia tanársegédje új motívumokkal próbálkozik: a tenger alatti élet figuráit alkotja újjá színesen — a lányok hasán.

Egy jó tetováló ötvenezer dollárt keres évente (egyetlen hát művészi díszítése ötezer dollár). A tetovált blúz Hardy szerint „nemcsak szellős viselet, de lehetőséget ad arra, hogy érzelmileg, testileg is azonosulhassunk ruhatárunkkal." A tetoválás: lázadás a megszokott ellen — hirdetik az újmódi próféták —, a férfias bátorság próbája, a strandokon biztos siker a nők körében.

Meggondolandó: ha ez a siker ára, ne legyünk-e inkább sikertelenek?

(erőss)

A LISZT FERENC KAMARAZENEKAR hangversenye a Zeneakadémián, május 14-én. Vezényel Sándor Frigyes.

JANDÓ JENŐ ÉS CSAJBÓK TERÉZIA hangversenye a Zeneakadémián május 15-én. Vezényel Pál Tamás.

A MÁV SZIMFÓNIKUSOK hangversenye a Zeneakadémián, május 16-án és 17-én. Vezényel Forrai Miklós.

A MAGYAR ÁLLAMI HANGVERSENYZENEKAR hangversenye a Zeneakadémián, május 18-án. Vezényel Fischer Iván.

A MAGYAR RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ SZIMFÓNIKUS ZENEKARÁNAK hangversenye a Zeneakadémián, május 19-én. Vezényel Lehel György.

A MÁV SZIMFÓNIKUSOK hangversenye a Zeneakadémián, május 20-án. Vezényel Lukács Miklós.

Kiállítások

PALICZ JÓZSEF festő kiállítása a zalaegerszegi Kisfaludi Strobl-teremben. Megtekinthető május 12-től.

A II. MISKOLCI ORSZÁGOS DÍSZLET- ÉS JELMEZTERV TRIENNÁLÉ megtekinthető május 14-től a Kossuth Művelődési Házban.

FERDINÁND JUDIT grafikus kiállítása a Stúdió Galériában. Megtekinthető május 18-tól.

KÁDÁR J. MIKLÓS festő kiállítása a Csók Galériában. Megtekinthető május 19-től.

SZABADOS JÁNOS festő kiállítása a Műcsarnokban. Megtekinthető május 20-tól.

Major Máté, akadémikus építész
Barta Éva ékszertervező és Pleiser
Klára textiltervező ipari művész
kiállítását Major Máté akadé-
mikus nyitja meg dec. 14-én,
a Műcsarnokban.

Esti Hírlap, 1946. dec. 15.

Major Máté építész

Bor Pált Major Máté 1923 óta, mint a Magyar Iparos szerkesztőségi körével ismerte. Egy 1964-es írásában foglalkozik Bor Pál munkásságával.

Gáspár Tibor: Bor Pál kiállítása a MÉSZ-ben. Magyar Építőművészet, Budapest, 1946. 3. 46. old.

Major Máté, épitész.

meg emlékre

T. T.: Lírai emlékezés 7.

Népszabadság, Bp. 1977. m. dj. 13.

Major Máté, építész

Herder-díjat kapott

8

–: Major Máté Herder-díjat kapott

Népszabadság, Bp. 1977 máj. 6.

Major Máté, akadémikus

Barta Éva ~~k~~ ékszertervező iparművész és Preiser Klára textiltervező iparművész kiállítása 1976. dec. 17-a Műcsarnokban nyílik meg. Megnyitja Major Máté akadémikus.

Meglúvó.

1976. dec. 17.

Major Máté, építész

L.: Barta Éva

— : Ékszer— és textilművészeti — 8.

Népszabadság, Bp. 1970. dec. 18.

Major Máté, építész

L.: Pleiser Klára

—: A Barta Éva 2.

Esti Hírlap, Bp. 1976. dec. 15.

Major Máté, építész

Beszélgetés Major Mátéval a jelenkori építészet „zűrzavaráról", megoldatlan kérdéseiről stb.

Nádor Tamás: Az értelem mindennapjai
Népszabadság, Bp. 1977 febr. 13.
9.

Major Máté, építész

L: Bolmányi Ferenc

8.

O—: Bolmányi Ferenc

Bp. 1977 ápr. 6.

Major Máté, építész

L: Bolmányi Ferenc

-□-: Bolmányi Ferenc

2.

Esti Hirlap, Bp. 1977 ápr. 7

Major Máté, építész

Major Máté 1932-ben ismerte meg Madzsar József-et. 1931. őrnén Frankfurter (Bevend) Rezső összehívott fiatal művészeket – Fenyő Endrét, Goldmann Györgyöt és Jánost, Kassaly Imrét, Langsfeld (Sübji) Károlyt, Szabó Ferencet, Vilt Tibort és az írót, – hogy valamiféle csoportot alakítsanak, – a kezdeményezés Madzsártól származott.

Major Máté: Madzsar József emlékére.

Kritika, Budapest, 1976. 3.

Major Máté

"Betekintés korunk épitőművészetébe" cimmel a bukaresti Kriterion Könyvkiadó Korunk sorozatának legujabb kötete, a külföldi épitőművészek irásai mellett, három magyar művész munkáját is közli: Moholy - Nagy Lászlót, mint a Bauhaus tanárát emliti meg, Major Máté korunk épitészeti irányzatairól ir, Kós Károly az épitészet perspektiváit elemzi.

A tudósitást lásd: Kós Károly nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. nov. 8.
XIX. évf. 45. sz. 8. lap.

Major Máté

Az Élet és Irodalom 39. számában megjelent, -Major Máté: "Nagypanel és tulipán" c.- vitát kiváltó cikkéhez Vadas József is hozzászól: "Ellenség-e a panel?" cimmel. A cikkiró Major Mátén kivül, megemliti még Lechner Ödön, Kós Károly és Málnai Béla épitőművészeket, ismerteti munkásságukat, s ezzel kapcsolatban rövid összefoglalást ad a különböző épitészeti stilusok egymásra való hatásáról.
Vadas József cikkét lásd: Lechner Ödön nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. okt. 18.
XIX. évf. 42. sz. 5. lap.

Major Máté

Bán Béla, Berda Ernő, Fenyő A. Endre, Háy Károly László, Schubert Ernő, Derkovits Gyula, Dési Huber István, Major Máté, Szántó Piroska, Goldmann György, Bokros Birman Dezső, Gádor István, Buti István , Hevő István, Sugár Andor, Fehér György neve szerepel Vadas József: "Ujra ujrealisták" c. kritikájában, mely a Szombathelyen, a Savaria Muzeumban most rendezett kiállitásról szól. 1936.-ban "Ujrealisták" cimmel a Tamás Galériában rendezett kiállitást összehasonlitja a jelenlegivel, ahol nagyrészt ugyanazon müvészek alkotásait mutatják be, mint a negyven év előttin. Beszél a hajdani tárlat jelentőségéről, a müvészek munkájáról, magatartásáról, életmüvéről, a holtakról és a ma élőkről, megemlitve egy-egy alkotásukat is.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. juni. 11. XXI. évf. 24. sz. 12. lap.

dr Major Máté, építész

L: Szöllősi Endre

□ –: Szöllősi Endre L.

Esti Hirlap, Bp. 1977. jul. 5.

Major Máté akadémikus előadása

-A legtöbb laikus, de még olyan laikusok is, mint Filep Lajos, vagy Lukács György, nem érzékelik azt, hogy a mai építészet egyáltalán művészet lenne. Lukács is Fülep is megállnak a XIX. század elején, még a klasszicizmust azt művészetnek tartják, de ami utána jött, azt nem. Most különösen nehéz abban a vonatkozásban a helyzet, hogy ezután - klasszicizmus után időkben, egy nagyon gazdag eklektikus archaizáló építészet alakult ki az egész világon, amely a mai emberek tudatában képzetei között az építészetet jelenti, tehát az az építészet, amely nagyon gazdagon diszes, stb. Ugyanakkor nem veszik figyelembe azt, amit én már többször elmondtam, de nem nagyon rögződik meg az emberekben, hogy az építészet pályafutásában két hatalmas mozgás érzékelhető. Az egyik az építészet periodusai, tehát egy-egy stilus periodus, egy-egy gótika, vagy reneszansz, az elég nagy időt ölel fel, tehát hosszu ideig fejlődhetik ki. Ugyanakkor aránylag kevés anyagi szerkezeti feltétellel dolgozik. Gótika ugyanazt a szerkezetet csinálja, oszlop pilléres boltozatos, boltives, támives, támpilléres szerkezetet, ami egy zseniális fejlődési foka az építészet fejlődésének, de nem változó, már ugy értem, hogy nem gyorsan változó foka, tehát pár szán esztendeig ugyanaz a szerkezet egzisztál az építészetben és ugyanaz a forma is természetesen. Azonban hogyha végignézzük a történelmet, akkor látjuk, hogy ezek a stilus - állandóan rövidülnek, és minél közelebb kerülünk a mi korunkhoz, annál gyorsabban rövidülnek, mondhatnám időtlenné válnak azzal, hogy nincs idő arra, hogy stilus fejlődjék ki. Ugyanakkor az állandó szerkezeti jelleg, tehát mondjuk a gótika állandó szerkezete az idők folyamán állandóan gyarapodó gyorsan fejlődő és rendkivül szétágazó szerkezetiséghez vezet, tehát egyik oldalon van az idő rövidülése, a másik oldalon pedig a szerkezeti föltételek tágulása. Ennek a kettőnek a kereszteződéséből jött létre a mai építészet.

- Ugy van ez kedves nézőink, hogy Major Máté akadémikus nem először gondolkztatja el a nézőket és az olvasókat. Ha most jól értettük, és jól értettem, akkor tulajdnképpen arról van szó, hogy nincs is időnk megszokni az uj építészetet, hiszen hiszen ugy meggyorsult a világ, és meggyorsult az idő, hogy

1977. II. 12. 16.05 D. TV.
Unakárnk is látni fogjak

egyik -megoldás már kiszoritja a másikat. Antológiánknak következő része azt is bizonyitja, hogy világszerte ismerik ezt a témát, és ezt a gondot az épitészek. Az a kettő, aki megszólal majd, az már ismerős az önök számára, és nyilván rokonszenvesnek találják a harmadikat, a stutgarti egyetem professzorát, Jurgen Jüdikét. Vajon nem ugy van, hogy mintha egyre kevesebb szerepe lenne az épitésznek. Ez a hatalmas nagyipari termelés csak ugy ontja az előregyártott elemeket és lehetőségeket.
- Hát azt hiszem ez azért van, mert az egész előregyárott épitészet talán egy hamis uton van most. Az előre készült elemek, azok mindig léteztek, már ugy e a tégla is egy előre készitett elem, és egy nem tudom egy egy fürdőszobába csak
- Persze, csak előre
- Előre készitett elemek vannak,
- Kádak vannak.
- az Előre készitett elemek nagyobbak most talán, és ez helyes is, de ugy kellene annak lenni, hogy az elemek kész legyenek, és jók legyenek, és ebben aztán az épitész mindenféle lehetőséggel épiti
- Tudjon variálni.
- Variálnii, és és formákat adni. Viszont az ami nem helyes, az hogyha egy egész kész házakat állitanak egyik másik mellé, és akkor az épitésznek már nincs nagyon nagy szerepe, mert csak arról van szó, hogy ezek a kész
- Kockákat rakja egybe.
- Összerakja, és viszont az is van, hogy akkor azt mondják hogy az épitészet csunya, de ez nem az épitésznek a hibája.
- Igen, de tömeges, mondjuk lakásépités elképzelhetetlen előregyártott elemek nélkül.
- Előregyártott elemek nélkül talán, de egyenlőre felépitett ház tipusok nélkül lehet
- Tehát nagyobb variálhatósága van, mint
- Sokkal nagyobb variáció lehetne. És azokkal aztán lehet tényleg valami élő és érdekes és uj és mindig, mindig más formáju épitészetet is csinálni.
- És itt lenne az épitésznek a szerepe.
- És itt lenne az épitésznek a szerepe, és akkor azt hiszem hogy amiről szó volt, hogy az emberek, és akik akik ezekbe az uj házakba, és az uj városokba, vagy városrészekbe élnek, azoknak nem lenne ez a szomoru benyomásuk, hogy olyan skatulákba beteszik, amelyekre egy nagy számokat kell ráirni, különben nem is tudják, hogy hol laknak. És hogy ott élnek.
- Az előregyártással az épitész szerepe csökken, kapcsolata

letével már nem olyan erős, mint korábban volt. Bizonyos esetekben vannak itt is eredmények, de nem kiemelkedők. Nagyon sok az olyan tipus, amely tul száraz, nem elég változatos. Fejlődésről tehát semigen beszélhetünk. Ugy gondolom kezdetben nem támasztottak elég magas követelményeket a változatosság terén. Ezért a középszerüség, a szürkeség, a fantáziátlan tervek ismétlése.

- Ipari módzserekkel történő épitkezés, erről ma az egész világon beszélnek, és az állásfoglalások nagyon különbözőek. Az én személyes véleményem szerint az előregyártott elemekkel történő épitkezés, nem lehet az épitészet célja. Az épitészetnek lehetnek olyan céljai, mint az emberi, humánus épitészet, az iparositott épitkezés, nem lehet cél, legföljebb eszköz az előbbi eléréséhez. Mi sajnos abban a betegségben szenvedünk, hogy a célokat és az eszközöket összekeverjük, ami az emberi humánus épitészetet mint célt illeti, itt olyasvalamit értek, ami nemcsak az igényeket elégiti ki, hanem az érzelmekre is hat. Ha tehát ez a célom, akkor meg kell találnom az ehhez vezető módszert, ez pedig nem lehet az előregyárott elemekkel történő épitkezés, mert ez alkalmas legkevésbé a cél elérésére. És van még egy probléma, ha előregyártott elemekkel épitkezünk, ezek formájukban, méreteikben adottak, az épület viszont meghatározott környezetben épül. Azok az elemek, amelyek megfelelnek egy zöld mező közepén épülő házhoz, biztos, hogy nem felelnek meg egy óvárosban.

- Hogy van ez a Szovjetunióban? Alkalmunk volt beszélgetni Georgij Orlov professzorral, a szovjet épitőművészet szövetségének elnökével.

- Érthető, hogy a háboru után a mennyiségen volt a hangsuly, hiszen nagy tömegeket kellett lakáshoz juttatni, ezért megjelentek az épitkezés meggyorsitását lehetővé tévő uj módszerek, a házgyárak, és más iparositott épitési eljárások. Ugyanakkor kissé elhanyagolták az épitkezések müvészi oldalát, amelyn élkül nincs épitészet. Mert az épitészet müvészet, amely magában foglalja a tudományt, a technikát, a funkciót, a gazdaságot, szociális kérdéseket old meg, és mindezt esztétikus formában. A tudományban, a technikában, az életben végbemenő felgyorsulás megköveteli, hogy az épitkezésekben a gépesitett módszerekre térjenek át. Felmerülhet a kérdés, az iparositott épitési eljárások nem hatnak-e hátrányosan a müvész részre, nincs-e itt ellentmondás. De hiszen a müvészetben mindig van ellentmondás, igy természetesen az épitészetben is van. Velónk, a szocialista országokkal szemben támasztott követelmények még nagyobbak, hészlényegében

egy uj társadalom létrehozásán fáradozunk, s ennek tükröződnie kell az épitészetben is, hisz az épitészet mindig kifejezi a kort is, az embereket is, a történelmet is. Épitészeink az utóbbi időben éppen azon dolgoznak, hogy például a házgyári házak választékát bővitsék, szinesebbé tegyék. Természetesen a mi hatalmas méreteinket figyelembe véve, nem mondhatunk le a házgyárak által készitett nagytömegü házról a feladat behozni a házgyári épitkezésbe is az épitészet összes összetevőjét, és ahogy hangsulyoztam már, az esztétikumot is.

- Eléggé busak az épületek
- Busak?
- Busak.
- Tehát
- Szinesebbekké kellene épiteni őket, vagy festeni.
- És önnek mi a véleménye?
- Hát szerintem nagyon szép lesz most ahogy rendbe teszik Budapestet, nagyon szép lenne, és éppen vidám szinekre festik a házakat.
- Külsőleg hogy tetszenek, mondjuk ha szines lenne, formájukban.
- Tán több egyéniséget lehetne az épületekbe vinni, tul egyhanguak, főleg a mostani lakótelepek, egyszerüen el lehet tévedni közöttük.
- Milyennek találja most a magyarországi épitészetet?
- Monotonnak, monoton.
-Nagyon egyhangunak.
- Lehetne rajta változtatni, annyi okos mérnökünk van, s annyi ügyes mérnökünk, hogy lehet-e házgyárakat változtatni.
- Dehát az ipari és a gazdasági adottságok meghatározóak.
- Most éppen mert meghatározóak, egyenlőre nem léphetjük tul ezeket a kereteket, tehát bele kell törödnünk abba, hogy csak kis kozmetikai müveletekkel lehet továbblépni. Például. Le kell mondania az iparnak arról, hogy föltétlen nagy tömböket hozzon létre, nagy hosszu és magas tömböket, amit amit rentabilitási okokból csinál. Meg kell mozgatnia a tömegeket, és egy telepen belül különösképpen alacsony és magas épületekkel kell operálnia ahhoz, hogy hogy valamiféle elfogadható városkép szülessen. Gondolkodni kell a nagyobb plasztikai lehetőségek megcsinálásáról ~~vagy~~ és kihasználásáról, a szinezésről és igy tovább, tehát lehet ezen a kötöttségen belül is valami jobbat csinálni. Mindenkia maga utját járja, tehát az ipar igyekszik megcsinálni azt, amit

rábiznak, de nem nem érzékeli, illetőleg nem érinti érzékenyen az, hogy ez az épület jó lesz-e vagy rossz. A tervező épitész megtervezi ugyan az épületet ugy ahogy szeretné, de az ipar az nem tudja vállalni ennek a megvalósitását, vagy nem akarja, vagy nem tudja ez is lehetséges. És a, és a beruházó pedig az állami épittető pedig nem annyira az eredménynek, tehát az épület létrejövő épületnek a jóságát, vagy szépségét nézi, hanem azt, hogy egy l- talán elkészüljön.

Major Maté

Major Maté akadémikus, építészettörténész kiemelkedő teljesítményeiért Herder díjat kapott.

—: Major Maté Herder díjas
Tiétös, 1977. okt. 8 - 43 lap.

dr. Major Máté építész professzor

Kassák Lajossal való ismeretsége már régebbi keletű, szoros baráti szálak fűzték őket egymáshoz. E szálak 55 évre nyúlnak vissza.

Művészeti Magazin

1976. XI. 30. 21.35 D. TV.

Major Máté.

Két éve lesz, hogy a Nemzeti Galéria útjára indította a Szocialista Képzőművészek Csoportját bemutató vándorkiállítását. – A csoportot olyan nevek fémjelzik, mint Bokros-Birman, Dési-Huber, Goldman Gy., Kondor, Major M., Mészáros L., Szántó Piroska. – Az egyetem R-klubbjában márc. 20.-ától látható a tárlat. – A kiállítást Major Máté nyitja meg.

A Jövő Mérnöke, 1976. márc. 20.

dr. Major Máté, akadémikus.

Szőllősi Endre szobrászművész emlékkiállítását nyitja meg. 1977. július 8.-án.

Meglúró

1977. júl. 8.

Major Máté

Kiállítás nyílt a munkásotthonban: „A Szocialista Képzőművészek Csoportja 1934–1944" címmel. – a mindössze egy évtizeden át működő csoportnak alapító tagja volt a művész.

–nday–: Tárlat a munkásotthonban.
Csepel, 1976. jan. 30,

Majoros Hédi, keramikus

L.:Kerényi Jenő

-.:Diszkutak, szobrok a Városligetben 8.

Esti Hírlap, Bp. 1977 aug. 8.

Major Máté, építész

4 Munka Vörös Zászló érdemrendet kapta.

— : Kitüntetések

5.

Népszava, Bp. 1975. dec. 16.

89

Magyar Mannheimer Gusztáv (1859-1937)

„Scherzo" Olaj, fa 20x28

Jelzése lent balra: Magyar Mannheimer

Védett. Kikiáltási ár: 3000 Ft

DÁV 30. Képaukció Budapest 1975 december

Mappas Mannheimer Gustáv

„Körmöcbányai részlet"
Olaj, vászon 68 x 85 Jelesre lent:
Mappas Mannheimer G. (Szült)
Ziriáltási ár: 8000 ft

BÁV 38.Képaukció Budapest 1975 december

Magyari István, [ ]

l.: Zoltán Éva

k. á.: Restaurátorok ... 7.

Népszabadság, Bp. 1976. szept. 3.

Magyary László

rajza: a budai Tivolyi palota

Ny-i homlokzatának részlete. 1779

– a 464. oldalon

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975.

La Maire francia hadmérnök

a XVIII. y. első évtizedeiben Magyarország déli határvidékén francia rendszerű védművek emelésénél neve említve.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975.

452. old.

Major Henrik (1895-1948)

„Párizsi réglet" Pastell

25 x 41 Telepve lent jobbra: Major Párizs.

Ziláltási ár: 2000 ft.

BÁV 38.Képaukció Budapest 1975 december

Major István, ötvös

Művészek, tervezők, akik az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1896 és 1919 közt
Majosr István, ötvös, zománcozás szakon 54.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparműv.Iskola/1880-1934/
oktatásirendszere és forrásai 37.old

Müv.Tört. Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Major István, ötvös iparművész

Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy Major István ötvös iparművész, nyugalmazott főiskolai tanár életének 83 évében hosszas betegség után 1976. május 12-én elhunyt. Felejthetetlen halottunk hamvait a Farkasréti temető halottasházából 1976. június 4-én reggel 9 órakor helyezik örök nyugalomra. A gyászoló család nevében, minden külön értesítés helyett.

– Halálozás

15.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. máj. 23

Major János „Kariatida"

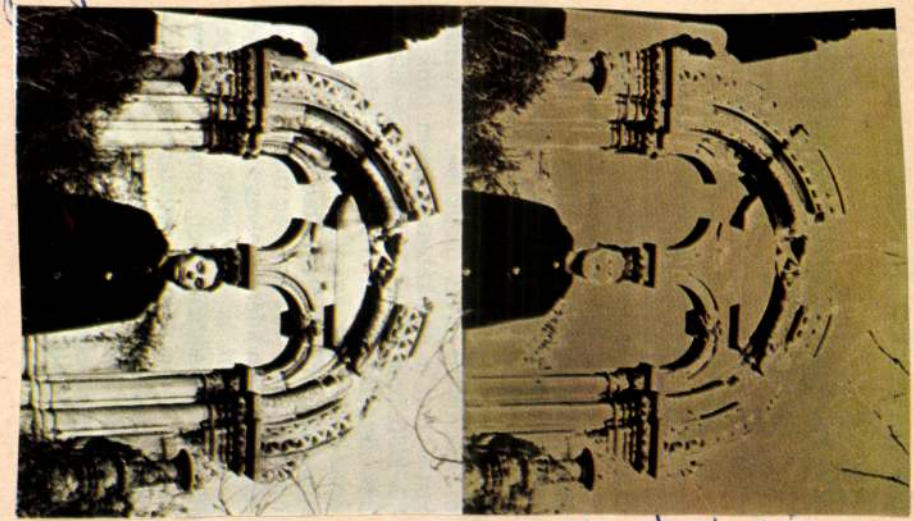

Maurer Dóra: Nyitott kapu – nelkés indulás
Művészet, 1976. febr. – 26 oldal.

Major József pedagógus-festő.

a Magyar Rajzpedagógus Szövetség Székely Bertalan Művészcsoportja dec.-ben gyűjteményes kiállítást rendezett nyolc pedagógus-festőművész műveiből, angyalföldön. – a művész művei szerepeltek a kiállításon „Tengerpart"-c. (említve)

(kopré): Nyolcan Angyalföldön.

Pedagógusok Lapja, 1946. jan. 15.

Major József

Az Építők Művészeti Klubja legutóbb bemutatta Kürthy Sándor, Országh Imre Ferenc és Major József munkáit.

Film-Színház-Muzsika, 1944. dec. 4.

Major Kamill [pető!]

l.: Simon Béla

Tüskés T.: Képzőművének ..... 55-62.
JELENKOR, Pécs, 1976. január XIX/1.

Major Máté építész professzor

az Élet és Irodalomban elhangzott a zárszó abban a vitában, amely szept.-től folyt az építészetről. A vita Major Máté „Nagypanel és tulipán" c. írása nyomán robbant ki. A heves vita is jelezte: a modern építészetünk egyik legégetőbb kérdését érintette Major Máté.

(Tóth Elemér): Kiállítás előtt. Üvegzománckompozíciók

Nógrád, 1975. dec. 6.

Major Máté akadémikus. 1)

a Művészeti Magazin adásának vendégei Horler Miklós, Major Máté, Gerevich László, – valamennyien a Vár szerelmesei, – a Nemzeti Galériában Moholy Nagy László kiállítását nyitotta meg Major Máté.

Művészeti Magazin 45/12

1975. XII. 19. TV. 21.35 Gné

Máté Major
1021

Diskussion über Architektur

BAUHAUS UND TULPEN

Im Brennpunkt des ungarischen kulturellen Lebens steht eine Diskussion über Architektur, die in der populären literarischen und politischen Wochenschrift Élet és Irodalom (Leben und Literatur) ausgetragen wird.

Der Streit ist ursprünglich zwischen Máté Major, Kossuth-Preisträger, Akademiemitglied und Professor der Baugeschichte, und László Nagy, Kossuth-Preisträger, einem der prominentesten Dichter, entbrannt. Doch er geht weiter und schlägt seit Wochen immer stürmischere Wellen, die Presse der Hauptstadt und der Provinz kommentierten nicht nur die Stellungnahmen anderer, sondern äußert auch ihre eigene Meinung und bringt damit zum Ausdruck, wie sehr die Architektur heute eine wortwörtlich öffentliche Angelegenheit geworden ist.

BEKENNTNIS DER EXPERIMENTIERER

Der „inkriminierte" Artikel von Máté Major führte den Titel *Wandplatten und Tulpe* und handelte von der Wohnsiedlung, die zum Atomkraftwerk in Paks erbaut wurde. Der Plan stammt von jungen Architekten des Projektierungsbüros in Pécs. Die beteiligten Architekten summierten im Laufe der Diskussion den Zweck ihres umstrittenen Experiments: „Wir wünschten mit unserem Experiment eine soziale Umgebung zu schaffen, die nicht nur von wenigen verstanden werden kann, sondern auf allgemein bekannten und unserem Volk vertrauten Grundlagen beruht, außerdem aber auch Ordnung und Abwechslung gewährleistet. Darum wandten wir uns den Quellen der Volkskultur zu, um durch sie die rein geometrische und mechanische, an sich unbefriedigende Ordnung aufzulockern. Könnte es nicht sein, daß eine volkstümliche, mit der Natur noch organisch verbundene Anschauung eine solche Raum- und Objektschöpfung im Verein mit einer symbolischen, dekorativen Kunst Antwort auf die Fragen der — die Natur und das Humane entbehrenden — Stadt geben kann? Könnte es nicht sein, daß wir auf diese Weise eine nach landschaftlichen Einheiten wechselnde, aber im Ganzen doch harmonisch wirkende, übereinstimmende Baukunst schafften?"

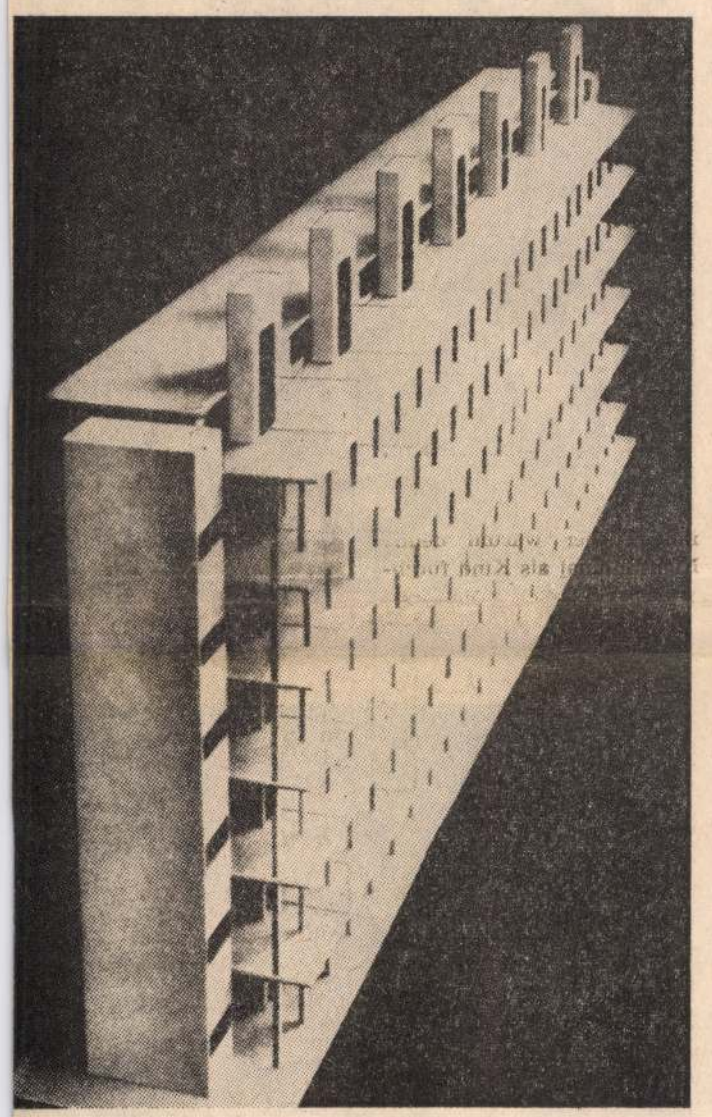

Hochhaus mit Kleinwohnungen
Makett von Marcel Breuer (1924)

So lautet das die Absicht beleuchtende Bekenntnis, in dem man sich ferner auf das Werk von Bartók und Kodály beruft, das unsere musikalische Muttersprache in einer Synthese höchster Ordnung integrieren konnte, sowie auf das Beispiel der Dichtung von Petőfi, Ady und Attila József, die, nach Ansicht der Architekten, auch auf die Baukunst wirksam ist.

DIE REINE FORM, SONST NICHTS

Máté Major stellt auf das entschiedenste die Ideologie und Praxis einer *Formerneuerung* dieser Art in Abrede. Er findet den Anblick der verwirklichten Gebäude verwirrend. „Die fünfgeschossigen Kubusgebäude — gewohnheitsgemäß starr, grau und leer — sind hier förmlich aufgeblüht; die Fassaden auf allen Seiten von oben bis unten mit pflanzlichen, weißen Flächenornamenten bemalt und die Eingänge jeweils durch ein muschelartiges, plastisches Element hervorgehoben."

Der Professor argumentiert für die Eigenständigkeit der Baukunst, die sich grundlegend von der Musik und der Dichtung unterscheidet. „Die neue Musik kann die volksmusikalischen Formen in ihre Prinzipien und Methoden einbauen, so kann auch die moderne Dichtung Formen der Volksdichtung adaptieren, die neue Architektur hingegen kann mit den Formen der Volksbaukunst nichts anfangen. Dies um so weniger, als die Ausdrucksmittel der Baukunst an unsere Zeit, unsere Gesellschaft und überdies auch noch an unsere Produktionskräfte gebunden sind." So Máté Major.

Im weiteren führt Professor Major den berühmten Züricher Vortrag des hervorragenden ungarisch-amerikanischen Architekten Marcel Breuer aus dem Jahre 1934 an, in dem dieser der unverfälschten Volkskunst, den Meisterwerken der bäuerlichen Baukultur aufrichtige Bewunderung zollte, jedoch hinzufügte, „uns fällt es nicht ein, ähnliche Werke zu schaffen", denn der Unterschied zwischen der bäuerlichen und unserer heutigen Lebensform, sowie der Architektur, die die verschiedenen Lebensformen in einen Rahmen zu fassen berufen ist, ist viel zu groß. Máté beruft sich auch auf Breuers Lehrmeister Walter Gropius, der schon vor vierzig Jahren den konstruierten Gegensatz zwischen nationaler und internationaler Baukunst für grundfalsch hielt und erklärte, daß eine nationale Architektur nur in den einzelnen Werken der Architekten einer Nation existiert, die internationale Architektur jedoch nur im Gesamtschaffen der Nationen. „Ich behaupte", sagte Gropius in seinem vielzitierten Budapester Vortrag, „daß jeder Architekt, der sich mit allen Problemen seines Landes rechtschaffen und gründlich auseinandersetzt, außerdem mit den sozialen, technischen und klimatischen Gegebenheiten rechnet, ein Werk schaffen wird, dem die charakteristischen Züge seines Volkes anhaften."

Breuer und Gropius folgend, beleuchtet Máté Major das Problem aufgrund unserer heutigen Anschauung. Es geht um nichts weniger als um den Zusammenhang und die Wechselwirkung von Inhalt und Form, mit anderen Worten, um die richtige architektonische Auslegung der Dialektik. Die architektonische Form entsteht aus der Vereinigung zweier grundlegender Bestandteile. So war das in der Vergangenheit und so ist es auch heute. Der eine, der primäre, ist der materielle Teil des Inhalts, wobei man nicht nur an die Bestimmung, an die Brauchbarkeit des Gebäudes denke, sondern auch an die Faktoren des Materials, der Struktur und der Technik, von denen die Verwirklichung des Gebäudes abhängt. Diese Faktoren bestimmen im wesentlichen die rohen Groß- und Detailformen des Gebäudes.

Der andere Faktor bezieht sich auf den geistigen Teil und ist ein Reagieren auf die allgemeine architektonische Anschauung, zumindest auf den Geschmack einer gegebenen Periode oder eines gegebenen Augenblicks. Aus dem Kampf und der Wechselwirkung dieser beiden Faktoren, des materiellen und geistigen, entsteht die Einheit, in der sich Inhalt und Form organisch vereinigen und unzertrennlich sind. Die Wohnhäuser von Paks aus „internationalen" Wandplatten-Material mit der entsprechenden Konstruktion und Technik können mit der rein mechanischen Zutat von weiter stilisierten, ein wenig in den Jugendstil überspielenden Volkskunsttulpen niemals ein organisches Ganzes ergeben, ein Werk, das die heutige Baukunst der Ungarn repräsentieren könnte.

Máté Major beendet seinen Artikel mit den folgenden harten Worten: „Aus Wandplatten und Tulpen kann niemals ein Werk im Sinne Bartóks, Kodálys oder Attila Józsefs enstehen, sondern einzig und allein ein Irrtum. Ein Irrtum, der richtiggestellt werden kann und muß."

So entstand der „Tulpenstreit".

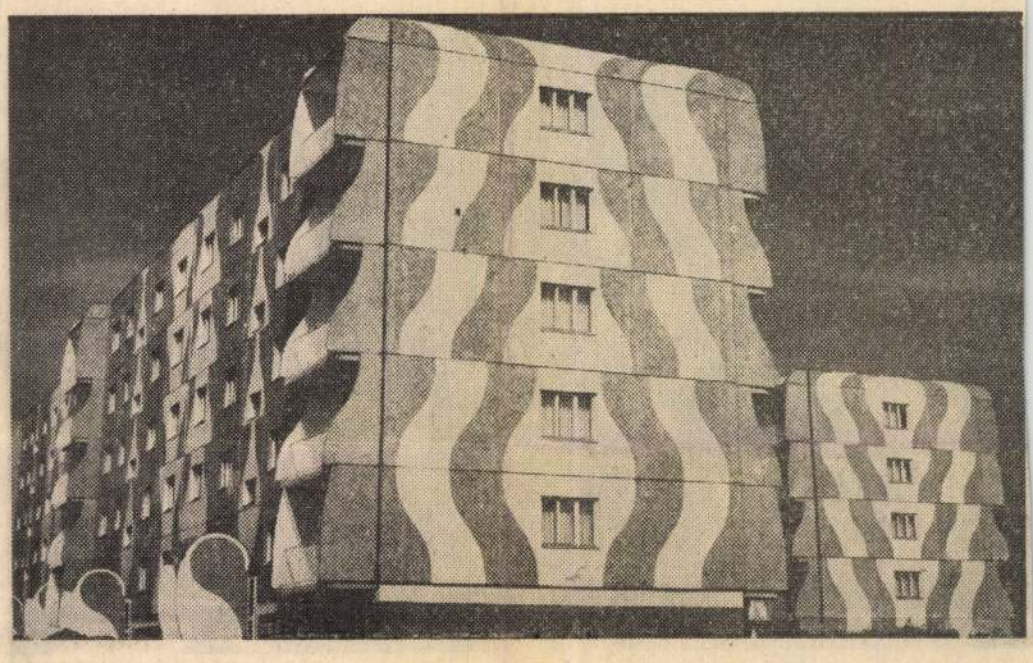

Neubauten in Paks
„Rein geometrische Ordnung auflockern"

BARTÓK UND ARCHITEKTUR

László Nagy schrieb in der folgenden Nummer des Blattes einen temperamentvollen Artikel mit der Überschrift: „Wo ist die Tulpe?" Er führt aus, daß unsere neuen Bauwerke, unsere Wohnungen kalt und unmenschlich sind, hauptsächlich darum, weil sie einer künstlerischen Formgebung entbehren. Aus dieser Behauptung allein wäre kein Streit entbrannt, denn soweit sind sich sämtliche Teilnehmer an der Diskussion einig — Architekten wie Kunsthistoriker, Soziologen wie Künstler. Máté Major war selber einer von jenen, genauer: er war derjenige, der zuerst in der Presse gegen das öde und langweilige Stadtbild unserer Wohnsiedlungen protestierte, die er — mit Anspielung auf Madáchs „Tragödie des Menschen" — phalansterehaft nannte. Während jedoch die Diskussionspartner den von László Nagy geäußerten Standpunkt stark übertrieben, erklärte Major jedesmal eindeutig, daß das Prinzip der großbetrieblichen Gebäudefabrikation — besonders im Fall des die Massenproduktion erfordernden Wohnungsbaus — absolut richtig ist, und unsere Zeit sowie die kommende die architektonischen Aufgaben nur so und auf keine andere Weise lösen könnten.

Dieser Standpunkt Majors war allerdings stark umstritten, da er als Vorbild für die Baukunst der Gegenwart und der Zukunft das Bauhaus, genauer: die internationale Prinzipien der „modernen Baukunst" des 20. Jahrhunderts hinstellte, die sich aus der sowjetischen Avantgarde, der holländischen „de Stijl"-Bewegung und dem Werk des vielleicht bedeutendsten Architekten des 20. Jahrhunderts, Le Corbusier, herausgestaltete und sich bereits in den 30er Jahren im Bestreben nach internationaler Zusammenarbeit der Architekten als CIAM (Congrès internationaux d'Architecture Moderne) manifestierte.

Major meint, die Bauhaustraditionen auch bei der Humanisierung des Wandplattensystems anwenden zu können. László Nagy dagegen, der einer anderen Generation angehört, hält die Grundsätze des Bauhauses und der internationalen modernen Baukunst für kalt, unmenschlich und überholt, er will sie als Beispiel nicht gelten lassen. Er macht sogar den Einfluß dieser Tradition für die Unfreundlichkeit der heutigen Wohnsiedlungen verantwortlich. „Ich kenne den Züricher Vortrag von Marcel Breuer aus dem Jahre 1934. Er kann richtunggebend gewesen sein, aber nur für *eine Art* der Architektur — die des Bauhauses. Alte Götter sind das, und es ist nicht bestimmt, ob sie die wahren sind", schreibt Nagy in seiner Streitschrift, eifernd wie ein Glaubensstreiter. Er stellt die Frage, was denn aus ihrer vom Glauben angeheizten Revolution geworden ist. „Das wüstenöde Haus und die leer baumelnde Idee."

Wo sucht er die Erneuerung? Er meint, der schöpferische Mensch, der zum Sklaven und Tropf des Stahlbetons geworden ist, müsse befreit werden. Der schöpferische Baukünstler mit befreiter Phantasie werde vielleicht, aus dem klaren Quell der Volkskunst schöpfend, die ungarische Baukunst in unserer Zeit menschlicher und ungarischer gestalten. Darum hält er das Experiment der jungen Männer von Pécs für sehr wichtig und befolgenswert; er setzt sich für sie mit seiner ganzen dichterischen Autorität ein.

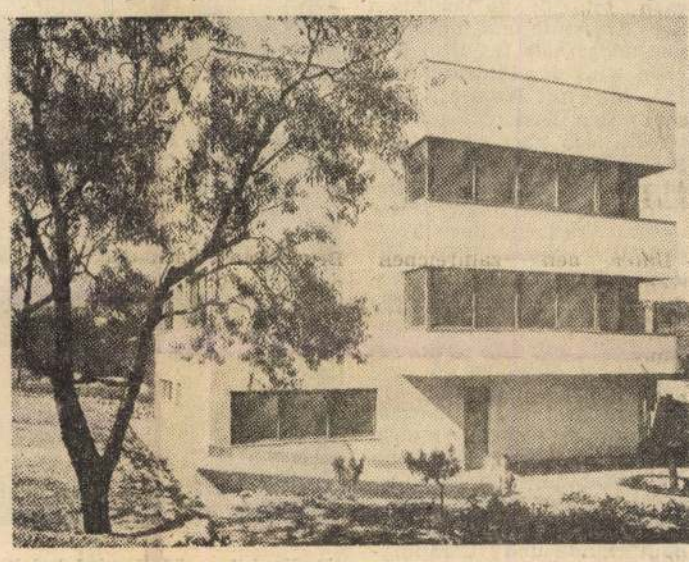

Máté Major: Mehrfamilienhaus
Budapest 1934

DIE ERNEUERUNG MUSS VON INNEN KOMMEN

Máté Major nimmt den Hanschuh auf, um so mehr, als er mit der Autorität des Experten und in Kenntnis der heutigen Lage der Baukunst im In- und Ausland sich über die Aufgaben und Möglichkeiten der modernen Architektur äußern kann. Ein besonderes Prestige verleiht seiner Person, daß er einerseits schon vor der Befreiung — mit anderen zusammen —, die Konzeption der sozialistischen Baukunst ausarbeitete, eine Konzeption, die auf der neuesten Technik, der modernen Ästhetik und den Erfordernissen der sozialistischen Gesellschaft fußte, und für die er sich unter sehr schwierigen Umständen, in der Zeit des sogenannten Personenkults, gegen die damaligen amtlichen Mißverständnisse und Mißdeutungen einsetzte.

Der in Diskussionen erprobte Major läßt sich von den Gegenargumenten nicht einschüchtern, sondern verteidigt seinen Standpunkt:

„Die jungen Leute von Pécs entdecken in ihrem Neuerungseifer die dekorativen Motive der ungarischen Volkskunst, die auf Leinen gestickten und die applizierten Muster auf den „Szűr"-Mänteln der Bauern, die Schnitzereinen an ihren Stuhllehnen, kurz *metaphorisch* die *Tulpe*, und ‚meinen', wenn sie diese auf den Wänden anbringen, sie hätten das Wundermittel gefunden, mit dem sie unsere Architektur erneuern, sie besser und sogar ungarischer machen können ... Diese Absicht der Erneuerung, der Verbesserung und Nationalisierung kann man jedoch im Fall der Pakser Gebäude so nicht verstehen und nicht ausleger. Die Architektur muß sich erneuern, nur so kann sie in der Gestaltung ihrer Formen den Weg der Entwicklung finden."

Die Diskussion in den Spalten von Élet és Irodalom geht weiter. Die Meinungen divergieren stark und es ist gerade darum eine echte Diskussion, aus der die ungarische Baukunst hoffentlich Nutzen ziehen wird.

Edit Erki

In Tapolca, nördlich vom Balaton, entsteht aus 9 Y-förmigen Hausblöcken zu je 100 Wohnungen eine neue Wohnsiedlung

Budapester Rundschau
1975 DEC 15
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
SAJTÓIGAZOLÓ

Eine Delegation portugiesischer Priester (l.) wurde von Dr. Gábor Vályi, Vizepräsident des Ungarischen Friedensrates (2.v.r.) empfangen

BUDAPESTER RUNDSCHAU berichtet

In zweieinhalb Jahren kann die Landkarte Ungarns durch einen neuen See ergänzt werden: Bis dahin wird der drittgrößte See des Landes, der Stausee von Kisköre an der Theiß mit Wasser gefüllt sein. So entsteht in der

Tiefebene ein Meer.

Die Staustufe von Kisköre wurde 1973 fertiggestellt und im vergangenen Jahr setzte man die Turbinen des Wasserkraftwerkes in Betrieb. Die gegenwärtigen Arbeiten gehen Mitte 1978 zu Ende; man schließt die Schleusen der Staustufe und innerhalb von anderthalb bis zwei Wochen wird der Flutraum von 127 km² mit Wasser gefüllt sein. Der Wasserspiegel erstreckt sich über 40 Kilometer Länge und 6 Kilometer Breite, die Durchschnittstiefe beträgt anderthalb Meter — das Vierfache der Tiefe des Velencersees. Hier werden anfänglich 200 Millionen, später mehr als 300 Millionen m³ Wasser gespeichert, mit dem mehr als eine halbe Millionen Morgen heute noch trockenen, ertragsarmen Landes bewässert werden können. An zwei Stellen des Sees plant man die Errichtung von Urlaubszentren, an anderen Plätzen will man Anlegestellen, Badestrände und Campingplätze einrichten.

Letzten Angaben zufolge entwickelte sich die

Sozialversicherung

in der jetzt vor ihrem Abschluß stehenden vierten Fünfjahrplanperiode in größerem Maße als zuvor. Sprunghaft nahmen die Summen, die für erhöhte Renten, Unterstützung der Kindererziehung und die Betreuung von Kranken gezahlt wurde, zu. Im zweiten Fünfjahrplan (1961—65) gab der Staat für die Sozialversicherung 78 Milliarden, in der folgenden Fünfjahrplanperiode 126 Milliarden und im jetzt auslaufenden Fünfjahrplan bereits 222 Milliarden Forint aus.

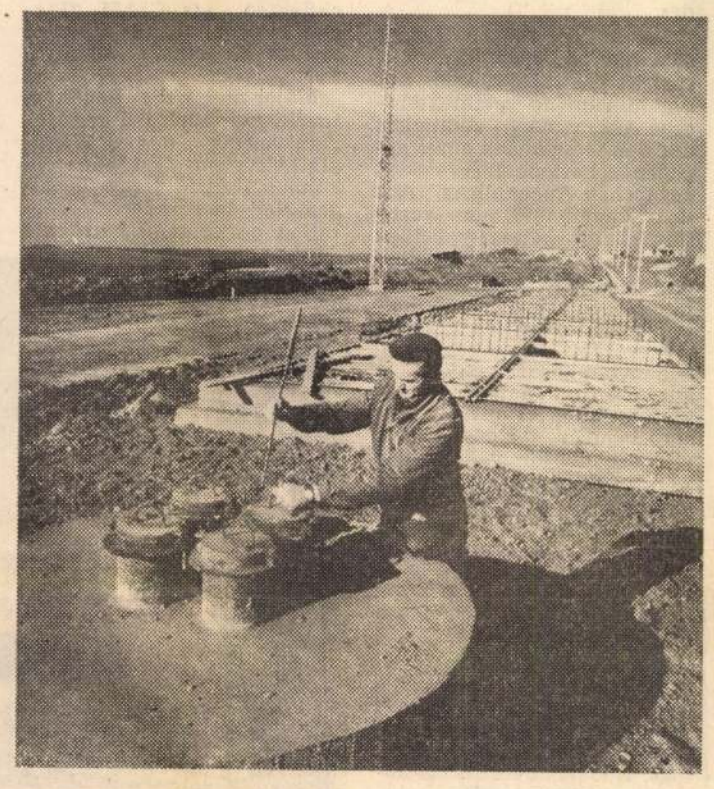

Radioaktiver Müll wird bei Püspökszilágyi (Komitat Pest) in einem „Isotopenfriedhof" nach Umweltschutzvorschriften verstaut

Die Zentrale Volkskontrollkommission gab einen Bericht über die Durchführung eines Regierungsbeschlusses zur

Verhinderung von Wasserverschmutzung

heraus. Daraus ging hervor, daß in den überprüften 162 landwirtschaftlichen und Industriebetrieben, die die Gewässer am meisten verschmutzen, in den vergangenen drei Jahren bedeutende Maßnahmen getroffen wurden. Neu errichtete oder rekonstruierte Wasserreinigungsanlagen können ein Drittel der Schmutzwässer des Landes biologisch reinigen, das heißt also, daß lediglich die weitere Verschmutzung der Lebendgewässer verhindert wurde. Dem Bericht zufolge, der der Regierung unterbreitet wird, sind in erster Linie Anstrengungen nötig, um die Probleme der Großstädte und besonders der Hauptstadt zu lösen.

In Kürze wird im Nordosten des Landes der berühmte

Tokajer Ausbruch

gekeltert. In diesem Jahr wird der Wein aus mehr als 16 000 dt Aszutrauben nach 400jährigen Rezepten hergestellt: Die Trauben werden in Fässern mit Doppelboden aufbewahrt, zermahlen, und aus diesem „Aszuteig" werden mit Hilfe von gutem Altwein Duft-, Geschmack- und Aromastoffe herausgezogen. Anschließend wird der Wein in 136-Liter-Fässern in Weinkellern, die mit Edelschimmel überzogen sind, ausgereift. Sein spezielles Aroma bildet sich nach ungefähr vier bis fünf Jahren heraus.

Im Dezember findet in Budapest eine

Katzenausstellung

statt. Die Preisverteilung geht wie bei den Hundeausstellungen vor sich. Es können nur ins Stammregister eingetragene Katzen nominiert werden, da für Katzen diese Möglichkeit des Registrierens seit zwei Jahren besteht. Die Eintragungen nimmt der Verein der Katzenfreunde und Zierkatzenzüchter vor, dem 200 Mitglieder angehören. Bisher wurden 500 Tiere registriert. In Ungarn beschäftigt man sich übrigens mit der Zucht und dem Export von zwei Katzensorten: persianer und siamesische Katzen.

Das Gesundheitsministerium gab bekannt, daß

keine Epidemiegefahr

besteht. Es wurden zwar viele Erkrankungen durch Erkältung registriert, aber virologische Untersuchungen schließen eine Grippeepidemie aus. Unabhängig von diesen günstigen Prognosen haben die örtlichen Gesundheitsorgane überall Beobachterdienste organisiert und mit Schutzimpfungen begonnen. Hauptsächlich Herz- und Nierenkranke, Menschen über 60 Jahre und die Insassen von Altersheimen werden mit schützendem Serum geimpft.

Bisher war der Budapester Tiergarten wegen seines Nilpferdes Jonás berühmt: Es kann einen großen Stammbaum aufweisen, in fast allen zoologischen Gärten Europas sind Nachfahren des Jonás zu finden. Jetzt erhielten wir jedoch Nachricht von einer anderen

Nilpferdfamilie,

die in Budapest heimisch wurde. Bisher hatte der Tierpark nur ein Zwergnilpferd, aber im Sommer erhielt das bis dahin einsame Männchen die Gesellschaft einer Zwergnilpferd-Dame. Die beiden verstanden sich prächtig, und die Familie wurde durch einen kleinen, fünf Kilo schweren Zwergnilpferdjungen vervollständigt. Im Gegensatz zu dem großen Nilpferd bringt das kleinere seine Jungen auf dem Festland zur Welt und ernährt es auch dort. Erst nach einigen Wochen brachte die Mutter es in flasches Wasser zum Baden. Das Zwergnilpferd-Junge entwickelt sich zufriedenstellend, es wiegt heute schon 15 Kilogramm.

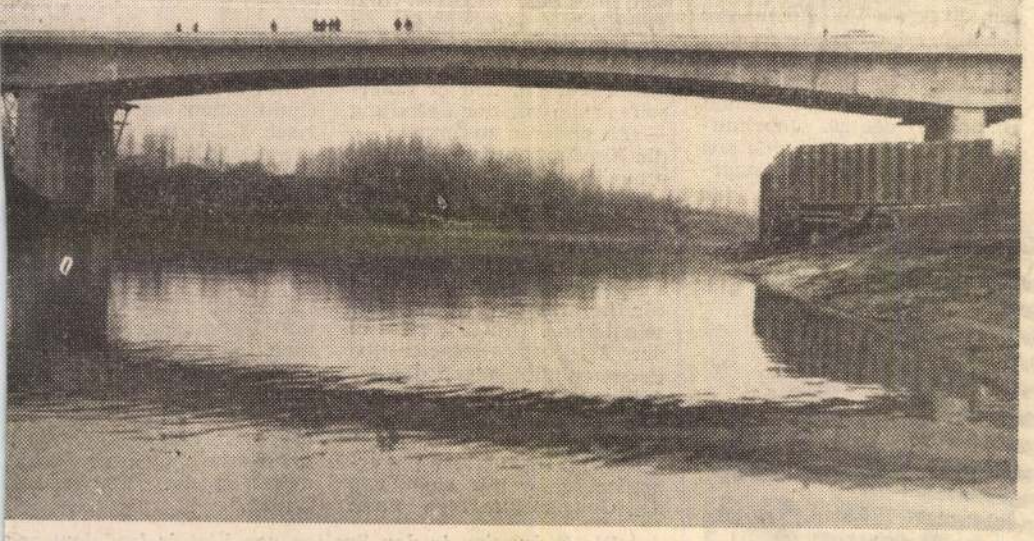

Eine neue Körös-Brücke wurde bei Kunszentmárton (Ostungarn) dieser Tage dem Verkehr übergeben

Italiens Außenhandelsminister Ciriaco De Mita (l.), der auf Einladung seines ungarischen Amtskollegen Dr. József Bíró in Budapest weilte, im Gespräch mit Gastgeber

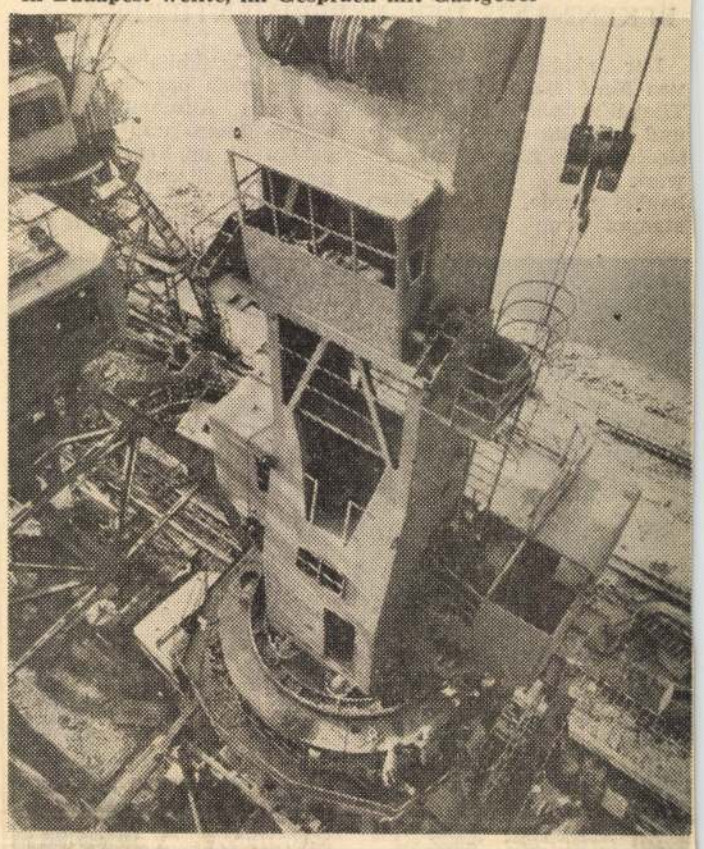

Einer der 71 Portalkräne, die von den Ungarischen Schiff- und Kranbauwerken dieses Jahr in die Sowjetunion exportiert wurden

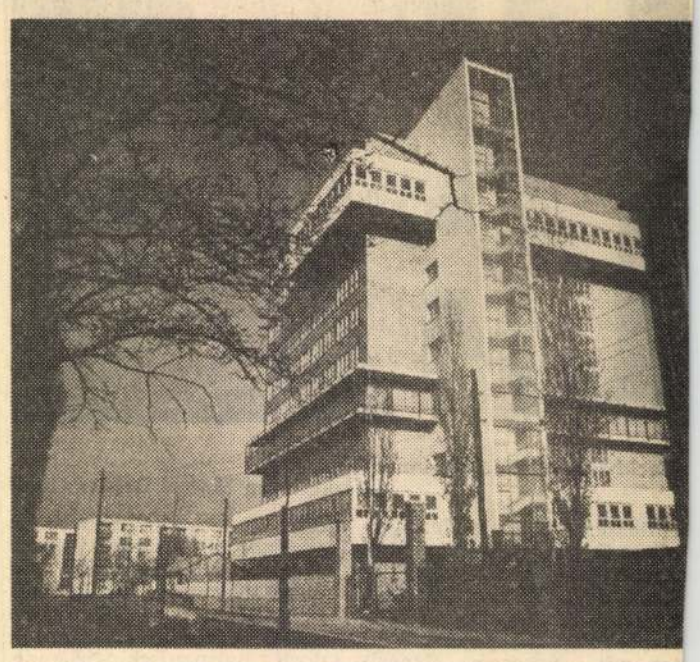

Ein neues kardiologisches Institut im 9. Budapester Stadtbezirk wird demnächst eröffnet

Mit Unterstützung der Welt-Gesundheitsorganisation (WHO) wurde bei Szob an der Donau eine Prüfstelle für Wasserqualitätskontrolle errichtet

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1976 APR 6
ESTI HÍRLAP

Major Máté

VÁLTOZIK A STÍLUS

1021

Ahány kor — annyi építőművészet

Klasszikusok és modernek • Levél Leóhoz • Az átépítés veszélye

Korunk építészetéről *megoszlanak* a vélemények. Gyakran elhangzik: a korábbi századok építészeti stílusai ma is szemet gyönyörködtetőek, a XX. század toronyházai, hatalmas épülettömbjei azonban nem valószínű, hogy kellemes látványt jelentenek majd az utókornak.

A COLOSSEUM KÖVEI

Mit tud felhozni a legújabbkori *építészetünk védelmében* Major Máté akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia Építészettörténeti Bizottságának elnöke?

— Az építészettörténetben, egészen a XIX. század második feléig a mindenkori utókor *nem törődött* az elődkorok építészeti alkotásaival. Átalakította, lebontotta őket, s általában csak néhány templomnak, palotának kegyelmezett — ezekben ma is gyönyörködünk. A történelmi nagy *épületpusztításokra* csak két jellemző példa. Az egyik: a reneszansz idején sok római alkotás kőanyagát beépítették az új épületekbe. Rómában például a *Palazzo Venezia* a *Colosseum* köveiből épült. Ebből a korból csak egyetlen tiltakozást ismerek: *Raffaello* írt levelet X. Leó pápának, s kérte: ne kövesse elődeinek példáját a rombolásban, hanem védje a még védhető antik örökséget. Egy másik példa: *Pollack Mihály*, a nagyra becsült klasszicista építész 1799 és 1843 között — ismereteink szerint — *191 épületet tervezett*. Háromnegyed részük az utóbbi másfél évszázadban eltűnt, több mint egyhatodát átépítették, s csupán tizedrésze maradt meg eredeti állapotában.

— A történelmi alkotásokat *nagyra becsüljük és csodáljuk*, mert koruk, társadalmuk hű, művészi kifejezői. Ez mindenekelőtt azt jelenti: bármely más korban és társadalomban *utánozhatatlanok*. Minden kornak, társadalomnak — a mienknek is — a saját *anyagi és szellemi feltételeiből* kell megteremtenie építőművészetét. Napjainkban nálunk, a lakáskérdés megoldása miatt, a tömeges építkezés a legfontosabb. Az egyoldalú gazdasági és ipari szemlélet *háttérbe szorította* a művészi szempontokat. Némi igyekezettel azonban lehetne ezen segíteni, főleg a beépítési méreteken és a plasztikai egyhangúságon. Ez azonban nem tüntetheti el teljesen a technológiából származó *esztétikai hiányosságokat*.

MŰVÉSZI ALKOTÁSOK

— A mennyiségi feladatok megoldása közben születtek-e már napjainkban művészinek nevezhető építészeti alkotások?

— Néhány egyedi közvagy lakóépület, ipari létesítmény, megfelel korunk, társadalmunk anyagi és szellemi feltételeinek, az új építészet elveinek és módszerének. Tehát lehet, sőt *kell is válogatni közöttük*, hogy melyek védendők meg az utókornak, érdemesek utódaink becsülésére, csodálatára, mert méltón fejezik ki korunkat, a mi társadalmunkat.

— Magyarországon már 1949-ben *törvényerejű rendelet* született a műemlékek védelméről. Az 1957-ben megalakított Országos Műemléki Felügyelőség az a fórum, amely az elméleti és gyakorlati műemlékvédelem munkáját ellátja. *Ekkor kezdődött az igazi, a tudományosan megalapozott műemlékvédelem.* A rangos építészeti alkotások megóvása nagyon fontos, mert a gyorsuló időben — még inkább, mint eddig — fenyeget a megépítés után az átalakítás, az átépítés, a kiegészítés veszélye. *S ha egy új építészeti mű valóban művészi alkotás, kötelességünk óvni.*

BELSŐ FEJLŐDÉS

— Fejlődik-e az építészet mint művészet, s magasabbrendű-e a mai, mint például a gótika volt?

— Két történelmi kor építőművészete nemigen hasonlítható össze. A *francia középkori gótikus építészet* például nem fejlettebb, nem magasabbrendű *a görög ókori klasszikusnál*. Csupán a technika változott, fejlődött, de egyik is, másik is tökéletesen kifejezi korát.

— Fejlődés jegyeit tapasztaljuk viszont az egyes történeti korok stílusában: *a gótika keletkezik, alakul és kialakul*, azután hanyatlik. A mi korunk és társadalmunk is saját anyagi és szellemi feltételei alapján teremti meg a tökéletesen *kifejező* építészetet. Mint művészet, ez sem lesz ugyan fejlettebb az elődépítészeteknél. De a folytonos *belső változás* magas színvonalra emelheti, s legszebb alkotásai védelemre érdemesek lesznek.

Halász Júlia

végeztek el. Más a helyzet a *zöldhályognál*, a glaukómánál. Itt a már kialakult hályog műtétje nem kecsegtet eredménnyel, de az ideben kezelt kór elhatalmodása *megállítható*. Tehát ebben is a legfontosabb *a megelőzés, a gondozás.*

Magyarországon 530 szemészorvos van. Ez az európai átlagot tekintve tekintélyes szám. A betegek ellátásához *elegendő* tehát a szemészorvos. A nagyon fontos megelőző gondozáshoz azonban több, szakképzett kisegítőre lenne szükség. Főleg a kisgyermekek *szemészeti ellenőrzését*, vizsgálatát kell rendszeresebben elvégezni.

Sárdi Mária

tak jön
ja le, a
kor nem

— Azi

— *Me*
tatóujját
gött ülő
ja. — *Ő*
ti, az id
biek jós
törölve

Az en
József — leinti.

— Amit elmondok, elmondtam már mindenhol. Hogy megismerje a családot: *Lajos bátyám*, a féltestvérem, *azok apja*, 1895-ben született. Én 1905-ben. Akit látott, *az öreg Lajos*, 1918-ban. *István öccse*, aki Szoboszlón hazudik, 1924-ben, a *kis Lajos*, aki a főutcán hazudik.

(Ő volt a *hatodik*, a mai ifjabb Lajos *a nyolcadik* a családban.)

— Várjunk. A bátyám a 14-es háborúban összevásárolta a hadiözvegyek tizennyolc köblös földjét. Volt malac, volt hurka meg kolbász. Nekem meg a vagongyárba kellett mennem dolgozni, mert a cserépből éhen haltunk volna. Debrecenbe jártam be, hajnali 4-kor keltem minden nap, egész a nyugdíjig.

— Korongozott közben?

— *Csak magunknak, néha. De régebben nagyon sokat.*

Az asszony bizonyítéka: háború előtti feladóvevényeket hoz. Rajtuk a cím és az elküldött tárgyak jegyzéke. Csak a feladó hiányzik.

JÓZSEF JELENTKEZÉSE

Két éve kezdte újra, 70. éve küszöbén. „József jelentkezése a közelmúltban szenzációszámba ment. Kiderült, hogy ő ismeri egyedül a nádudvari fekete kerámia titkát: edényei vízállóak" — írta egy újság a balmazújvárosi kiállítás idején. „Cserepei akár ősi sírokból is előkerülhettek volna."

— Amit a többiek csinálnak, az füstölt agyag. Az giccs, az becsapása az emberiségnek. Nem lehet vizet tölteni a korsóba, mert szétmállik.

Lajos a Széchenyi utcában, egy órai beszélgetés után felháborodott:

— Hát nézze meg! — az ablakpárkányról felemelt szilke háromnegyedig volt vízzel. — *December 20-án teleöntöttem, azóta csak annyi hiányzik, amennyi elpárolgott.* Mégsem vállalnék érte felelősséget. Mert ha a kilencvenedik napon reped meg, akkor is elázik alatta az asztal. *Dísztárgyakat keresnek a mai lakásba. A fazekasok mindig azt csinálták, amire vevő volt. Valamikor kilencvenkét fazekas dolgozott Nádudvaron, közülük csak egy csinált színes cserepet. Aztán a mi családunk maradt*

AZ ELSŐ TAVASZI TÚRA

(Várnai György rajza)

AZ ÖNTÖZŐCSATORNÁKAT TISZTÍTJÁK

Munkára fogott halak

Az öntöző- és belvízelvezető csatornarendszerek tisztán tartását, a medernek és a rézsűnek a gyomnövényektől való megtisztítását régebben kézi erővel, többszöri kaszálással végezték. Erre a célra alkalmas gépi berendezés ugyanis még nincs. A kaszáláshoz viszont nem lehet kapni munkaerőt, ezért Csongrádban pár évvel ezelőtt kísérletképpen ötletes megoldáshoz folyamodtak. *Növényevő halakat telepí-*

már nagy számban fogja munkára a vízi növényekkel táplálkozó halakat. A Szegedi Állami Gazdaság szállítja a két-, illetve háromnyaras amurokat. Ezekből száz mázsa telepítését kezdték meg a Tisza—Maros szögletében, valamint a Szentes és Hódmezővásárhely térségében levő főcsatornákba. A falánk halak *óriási mennyiségű növényt képesek megenni* és

szinte karbantartják az öntözőrendszereket a ví-

1975. XII. 19. Televízió 21.35 szé.
Művészeti Magazin 75/12

Major Máté akadémikus 2) Folytatás.

- Talán még ez a 926-os film is érzékeltetett valamit filmtechnikai felkészültségben nézőink számára, na most egy kicsit Major Máté személye köti össze ezt a két témát, tehát ezt a másodikat is, amiről beszélnénk, ugyancsak meglepetést okozhatott a nézőknek a Kulturkapcsolatok Intézetében a mult hónapban novemberben megnyilt és december végéig nyitvatartó kiállitás aminek az a cime, hogy Térformák. Will Tibor, Kass János, Gulyás Gyula, és a Beton- és Vasbetonipari Müvek rendezték ezt a kiállitást. Ön tartotta a megnyitót Ön irta kedves professzor úr a bevezető szövegét is a katalógusnak. A kérdés nyilvánvalóan adódik, már tulajdonképpen a megnyitón fel kellett volna tenni, mert szokása szerint keményen fogalmazott. Ezt mondta, jobban tudom, ha elolvasom, hiszen szóról szóra majdnem ez hangzott el. Lakótelepeink ma határozottan üresek, ridegek, unalmasak, nem emberségesek, valóban segiteni kellene, kell rajtuk. Most gondolom, hogy az is hogy kellene, meg kell, mindazt a lehetőséget mutatja, amire Ön is utalt ezzel a nagyon különös kiállitással.

- A kiállitás egy érdekes ötletből indult. Kint jártak a szerzők, a müvészek a Beton- és Vasbeton Müvek telepén, ahol kiállitás van épitő, vasbeton épitő elemekből. Ezek önmagukban nagyon szépek, mert a funkcióikat tökéletesen követi, vagy majdnem tökéletesen követi a formájuk, tehát önmagukban szépek. De az az ötlet merült fel bennünk, hogy ezeknek az összerakásával valami monumentumot lehet létrehozni, Na most persze ennek a monumentumnak a funkciója megint merőben más, mint az eredeti rendeltetése ezeknek az elemeknek, de egy olyan funkció ez, amely alkalmas arra persze kisérletnek tekinthető ebben a stádiumban, alkalmas arra,hogy ezeket a mi valóban unalmas belső térégeinket élénkitsék, egy-egy központot alakitsanak, egy-egy centrumot, oda irányitsák, talán még a tájékozódást is elősegi-

tik, elősegitenék ezekben a terekben.

- Nos az Ön felfogása szerint, bocsájtson meg kétségtelen, hogy az épitőipar kezdében van a megoldás, elsősorban?

- Nem azépitőipar kezében valami más van, amire a katalógus előszavamban én utaltam. T.i.

- A segités egyik módja, nem?

- Az épitőipar ugy segithet, hogyha jobban figyel arra, hogy az épitészek mit akarnak csinálni, tehát hogy mondjam ugy alakitja ezeket a telepeket, ahogy az ők épitészek megtervezték, mert sajnos nem ugy alakitja. Csupán minél nagyobb tömböket akar egymás mellé rakni,mert az a rentábilis az előállitás szempontjából. S e körül lesz az a bizonyos hatás, ami negativ tulajdonképpen a közönségre. Most ha egy-egy ilyen anyagot beállitanánk valahova ezekbe a terekbe, valamit oldana ezen az unalmon. Kis feszültséget teremtene. És még valamire ad példát, hogy épitőelemekkel is lehet jó dolgot csinálni, vagy érdekes és szép dolgot csinálni. Tehát hátha lehetne a vasbeton épitőelemeket, vasbeton elemeket is ugy összerakni, hogy abból épitészet legyen.

- Igen, hát már a kiállitás katalógusa is olyan, megmutatom nézőinknek, ha nem látták, hogy - talán igy jól kivehető - itt valami szokatlan dolog következik.Nézzék csak meg filmen.

- Három kiállitó müvész van Will Tibor, Gulyás Gyula és jó magam, és a negyedik kiállitó a Beton-és Vasbetonipari Müvek és azt hiszem, hogy erre nem nagyon volt precedens, hogy egy ipari üzem, pláne egy ilyen nagy ipari üzem, mint a Vasbetonipari Müvek és a müvészek állitsanak ki és közösen vállalják a kiállitást, Kimentünk a Budafoki Gyárba megláttuk ott a Betonelemgyártó Vállalatnak a szabadtéri kiállitását az ott kiállitott kész elemek, tehát amiből mi mint a gyerek az épitőkockát mi ugyan ugy az ő általuk lérehozott épület és metro elemek felhasználásával elkezdtünk komponálni, hozzátéve azt is, hogy a Betonelem Gyár maximálisan ebben, mintegy jó mecénás nemcsak támogatott minket, hanem inspirált is.

- Először megdöbbentem, mert maga a beton, a beton szürkeségé vel eléggényomasztóan hat, de olyan tisztán és sterilen vannak ezek ott felállitva, s maguk külön az elemek, hogy amikor összejöttünk, szóbakerült, hogycsináljunk ezekből plasztikát, szobrokat. Ezek nemcsak magában a beton szinében, hanem ezek festve is lesznek.

- Itt olyan lehetőségek vannak, aminek a perspektiváját máma még mi sem tudjuk meghatározni, mert ez egy további lépés kell, hogy legyen, mert mi itt a lehetőségeink keretén belül formailag felépitettük és tulajdonképpen megpróbáltuk behatárolni azt az utat, amin tovább kell menni előre, mert ez ebben a pillanatban ez egy kisérlet, ezek a hungarocellből készültek el, most mert ez egy nagyon mobil, könnyen kezelhető anyag és a kiállitás-

ra kb 35-40 mü kerül, de ennek a többszörösét készitettük el,

- Itt három generáció van, hát sajnos én vagyok a legidősebb. Azután jön a Janó barátom, aztán jön Gyuszi. Majdnem szimmetrikus. Soha nem történt meg, hogy három generáció ennyire egyetértsen. Szétválaszthatatlanul szinte, egy egységet képvisel. Talán megint a társadalmi kihivás az oka ennek, ennek a mély megértése, hogy lemondtunk a személyes liránkról, mert ebben a kérdésben,hogyha egy nagyobb szabásu vállalkozásra adjuk a fejünket, hárman együtt akkor az személyes eltörpül. Most, hogyha a továbbiakban folytatjuk az egyéni munkánkat, rendkivül meggazdagodva térünk ahhoz meg.

- Tehát a mai kor élménye meg a történelmi hangulat azt hiszem annyira fel is zaklatott bennünket, hogy alkalmas lesz majd a beszélgetés müsorunk végén, hogy egy picit a tegnapnak és a mának az összefonódását és lehetőségét és egyáltalán mondjuk ennek a Várcentrumnak a jövőjét kicsit megbirizgáljuk, Azonban illenék megismerkedni azzal az épülettel is, ahova befogadtak bennünket, Kopeczki Lajos segitségével.

lerakott. Egy város tulajdonképpen a lehulló házaival épp ugy egy folyamatot képvisel, ahogy a generációk egymásra esnek. Tehát a városban a folyamat a megmaradó, mint az emberi nemben.

- Ugy, ugy bizony.

- Igen. Major Mátének mi a véleménye?

- Kérlek szépen nekem egészen kialakult véleményem az, hogy minden kornak a maga garasát kell letenni egy város képében. Ugy kell letenni és éppen mi tudjuk ezt tudatosan vállalni, hogy ugy tegyük le, hogy ne zavarja a régit, de viszont tudatosan alkalmazkodni kell mégis a régihez, nem formailag alkalmazkodni, hanem hangulatában is.

- Most elméletileg tökéletesen értem is, ha most hirtelen végigfutunk gondolatban. /szalagcsere!/

- Az Uri utca 32 sz házat Farkasdi Zoltán kollégánk csinálta, nagyszerüen fogta össze a teljesen modern mai szemléletet a régivel, a megmaradóval és a kettőnek az összekombinálásával nagyon sikeres dolgot csinált. Ez nem mindenütt sikerül.

- Mi a véleménye?

- Természetesen nem mindenütt sikerül, de ha mostan egészen általánosan próbáljuk megközeliteni ezt a kérdést, nekem az az érzésem, hogy erre ugy lehetne válaszolni, hogy azért épitünk uj házat a régi környezetbe, mert az épitészeti környezet tulajdonképpen az álandóan változó és fejlödő emberi élet állandóan változó és fejlödő kifejeződése. Tehát meg lehet tagadni ezt a fejlödést a környezetben, de akkor először meg kell tagadni a fejlödést a saját életünkben. És ez egy nagyon torz és reménytelen emberi vállalkozás lenne, tehát ennek meg van a mélyebb filozófiája, logikája ennek a megatartásnak, Na most természetesen, hogy ez esetenként hol hogyan sikerül ez egy más kérdés, de mind magatartás, mind épitészi, s mind emberi magatartás nem hiszem, hogy más lehetséges. Na most azt kérdezhetné erre valaki, hogy hát akkor mért nem bontjuk le a többi hőzat is és mért nem épitünk oda is a mai kornak megfelelőt. Erre viszont azt tudjuk válaszolni, azért mert ez az épitészeti környezet egyben értékeket is rejt a mi számunkra. A térben és időben való tájékozódásunkat, az emberi élet nagy dimenzióiban való tájékozódásunkat, tehát az időt letapintható történeten tudjuk magunknak megfoghatóvá tenni, ez az értéke a számunkra.

- Na most ezt kövessük magán a gondolaton. Az épitész megtervezte ezt az üres telket. Mi mindent gondol végig igazán csak a lényegét szeretném érezni, mi minden felelősséggel készíti el mai szemlélettel és a modern kor épitészetének, de mégis ugy, hogy beillik a régi környezetbe.

- Olyan helyzete van, amit Adorno a zenében annyira szidott. Kénytelenek vagyunk motorikus zenét csinálni, ahogy Bartók tette. Tehát gyakorlatilag itt egy archaizáló formát

- Hiszen a tömeget meghatározza a környezet teszünk. Mi valami

egészen más architekturával élővé. De jó helyen kapargattál, amikor a lépték kérdést kerested. Tulajdonképpen az alapkérdés az ami a nagy házgyári lakótelepeknél kibukik. Az élet dimenziója gazdagodva változik és növekszik. Tehát a kézmüvesnek elég volt egy paraszthház méretü épület kézzel tette, a Várnak már a manufakturális szintje adta az épület dimenzióit, az iparnak négyszeres ugrással egyszerre körut kellett, amelyet megszoktunk. Épp igy megfogjuk szokni a nagyházunkat. A multba való vájkálás és a multba való gondolkodás ott izgalmas, hogy ennek az egésznek tulajdonképpen a dialektikáját megmutatja. Mikor ezt a várat rakták akkor a daru az emberi kéz volt, hiszen a tégla méretét a marokhoz szabták. Ma az emberi kéz a daru, gigantok épitenek. Ami itt segit pontosan az az ut, amely a Moholnagyi ut volt, és annak továbbfejlesztése. Tehát integrálása annak, amelyet a funkcionalizmus csinált és ujra rendszerré tátele, amely most már a nagy kézzel telepités orientált. Amit tanulhatunk a Vár térrendszeréből az, hogy a tégla könnyen tudta követni az ember által kivánt, az emberi lélek által vágyott teret, és amit meg kell teremtenünk a lakótelepünkön ugyan ez a lelki, ugyan ez a pszichológiai effektus, hogy boldogan tudjunk élni ezekben a telepekben. Tehát az izgalom a lakótelepeinknél semmiféle diszités, sem nem szobor, hanem kb az az ut, amelyet Wilt próbált, elemekről van szó, csak másképpen kell elhelyezni. Tehát a lakótelepek kérdése ez.

- Köszönöm szépen. Kedves nézőink ez a mai müsor talán soha nem érne véget, hogyha egyszer a müsoridő nem ér véget, hiszen az ilyen asztali beszélgetésekkel az jár, hogy mindig uj és uj gondolatok születnek. Gondolom egy kicsit alkalmas volt az esztendő utolsó müsora arra, hogy egy kicsit a Várat, a Várbéli épitési gondokat és egy másfajta szemléletet is megismerjünk. Ebben az esztendőben utoljára jelentkeztünk egy kicsit már nálunk karácsony van és ezért azt hiszem, hogyha kellemes ünnepeket kivánok nem is történik olyan tul korán. A jövő esztendőben ismét jelentkezik aMüvészeti Magazin. Müsorunk elején a hallott muzsika majdnem megismétlődik a müsor végén is Kodály Budavári tedeumából néhány részletet hallanak. A zenével foglalkozók talán tudják azt, hogy Buda felszabadulásának 1680 szeptember 2-án volt ez, 250 éves évfordulójára komponálta ezt a mester. És egyuttal meghivom kedves nézőinkat a Müvészeti Magazin koncertjére is. Január 3-án amikor az egész esztendőben azokat a zenei betétek, amelyek egy kicsit átfogták a müsor hangulatát egyetlen müsorban én azt hiszem hogy élményt jelentenek. Kedves nézőink a viszont látásra és boldog uj évet kivánok 1976-ra.

Major Máté, építész

L.: Moholy-Nagy

Bodri J.: Moholy-Nagy László ..... 91-95.

TISZATÁJ, Szeged, 1976. január XXX/1.

Major Máté, épitéz

Több előadást tart az Iparművészeti Múzeumban.

– Előadások a múzeumban 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976 ápr. 5.

Major Máté, építész

L.: Moholy-Nagy L.

4.

— : Pénteki mozaik

Népszava, Bp. 1975 nov. 14.

Major Máté, építész

Nyílatkozata a változó építészeti

stílusokról

Halász Júlia: Ahány kor – annyi építőművészet

3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. ápr. 6.

Major Máté építész

L.: Moholy-Nagy

–: Moholy-Nagy 2

ESTI HIRLAP, Br. 1975. nov. 17.

Major Máté építész

Építészet, nemzet, egyetemesség

BESZÉLGETÉS MAJOR MÁTÉVAL

A könyvespolcon Nicolas Schöffer fényplasztikája és Mészáros László illegalitásmozgalmi szobra, az örökölt családi szekrényen parasztkerámiák és a beszélgetés hátterében egy nemrég befejezett éles vita — a szellemi környezet igen alkalmas, hogy nemzeti hagyományról és nemzetköziségről, polémiákról és félreértésekről kérdezzük Major Máté Kossuth-díjas akadémikust, szellemi életünk egyik legaktívabb szereplőjét. A házigazda tapasztalt kommunistaként, a Szocialista Képzőművészek Csoportja egykori titkáraként, a haladó építészek magyar CIAM-csoportja volt tagjaként vagy éppen az 1951-es „építészetvita" emlékezetes részeseként kellő távlattal, bölcsességgel és szenvedéllyel figyeli mai közgondolkodásunkat.

— Úgy érezzük — és szeretnénk, ha ennek megerősítése vagy cáfolata volna az első válasza —, hogy napjainkban, az elmúlt hetekben-hónapokban újra kiéleződtek, el is mérgesedtek olyan ellentétek vagy álellentétek a nemzeti, népi, esetleg népművészeti-parasztművészeti hagyomány körül, amelyekről jó évtizede szerettünk már csak múlt időben beszélni, s amelyek mintha még nem egészen tűrnék ezt az igeidőt. Mi erről a véleménye?

— Magam is ezt tapasztalom Ami pedig az okokat illeti, egyelőre szívesebben maradok szűkebb területemen, az építészetnél. És azzal kezdem, hogy természetes módon minden egészséges gondolkodású emberben van valami erős vonzódás a szülőföld, a haza iránt, normális nacionális szellem, és ez kellő ellenőrzéssel párosulva a maga helyén marad. Ez a nemzeti kötődés nem születés, nem származás kérdése. Én például mondhatnám, hogy sváb vagyok, mert az összes őseim bácskai németek voltak; de valójában természetesen magyar vagyok, mert magyar az anyanyelvem, magyar a kultúrám, függetlenül a felmenőimtől. Mármost azt hiszem, hogy amennyire magyar az egyén nyelve és a kultúrája, és amilyen mély ez a kultúra, attól függ, hogy szükségesnek érzi-e bárki a nemzeti hovatartozását a normálison túl is, valami mesterséges eszközzel vagy gesztussal túlhangsúlyozni. Mondanom sem kell, hogy ez a túlhangsúlyozás felesleges és eredménytelen is. A Bauhaus szellemi vezére, Walter Gropius fogalmazott úgy, hogy az egyént, a nemzetit és az egyetemességet koncentrikus körök rendszereként kell elképzelnünk, következésképp az én nélkül nincsen nemzet és a nemzeti építészet nélkül nem létezhet egyetemes építészet. Na most: ahol az építészek a munkájukat magas színvonalon művelik — mondjuk mint a finneknél vagy a japánoknál —, ott nem kell azon erőlködniük, hogy még valami mesterséges módon, valami eszközzel, valami formával külön is hangsúlyozzák nemzeti voltukat, ott a jó építészet nemzetivé is válik, mert megfelel éghajlati, funkcionális, hagyományokat alkotóan fejlesztő, szellemi közkincseket gyarapító és egyéb feladatainak.

A mi építészetünk zöme, sajnos, igen messze van még ettől a teljesítménytől, és a mi építészeink felettébb elégedetlenek az eredményekkel, a lehetőségekkel. Itt van például az a tény, hogy a gazdasági tényezők, a technológia — mondjuk a nagypaneles építkezés jelenlegi formái — az uniformizáltság, a sivárság felé terelné az építészeket, az építészekben pedig — ugyanúgy, mint a közönségben — ez a gyakorlat ellenérzést kelt. Igen ám, de ezt a természetes ellenkezést, minthogy megoldás egyelőre nincs és tökéletes megoldásra még hosszabb ideig nem lehet számítani — nem tudom, nem erős-e a kifejezés — lassan „társadalmasítják", azaz az építőiparnak címzett ellenérzéseiket távolabbra is kiterjesztik. A baj az, hogy ilyenkor jelentkeznek a megoldáspótlékok, mostanában például a nemzeti sajátosságok nacionalista módon való értelmezése. Ami nemcsak szellemileg káros, hanem a gyakorlatban is terméketlen. Mert a mi szakmánkban például azt jelenti, hogy — maradjunk a nagypanelnél — az építész ahelyett, hogy kihasználná, tágítaná a valóban szűk lehetőségeket, ahelyett, hogy harcolna megbízójával is, önmagával is az adott lehetőségek közötti legjobb megoldásért, megelégszik gondolkodásbeli nosztalgiákkal, esetleg az építészet lényegét nem érintő, külsődleges „nemzeti" vagy csak egyszerűen „művészi" sallangokkal. Így pedig a tehetetlenség érzését ugyan levezeti, de levezet olyan értékes energiákat is, amelyekre szükség volna a valóságos feladatok megoldásában.

— Úgy is lehetne ezt nevezni, hogy a teljességhiány tudatos vagy öntudatlan kompenzációja. Érvényesnek tartja ezt más művészetekre, az irodalomra, a képzőművészetre is? A mai magyar irodalomra vagy képzőművészetre is?

— Azt hiszem, igen. Gátakba, ellenállásba minden alkotó, minden cselekvő ember beleütközhet. Az irodalom, a képzőművészet produkciójának nem szabnak ugyan határt olyan merev ipari-technológiai és gazdasági feltételek, mint az építészetnek, az okok tehát máshol keresendők, de akár a mostani irodalmi vitákat, akár mai képzőművészetünk némely vonulatát nézem, a — nevezzük talán így — magyarkodás bizonyos kirívó jegyeit észre kell vennem. Hogy a nemzeti jelleg mesterséges túlhangsúlyozása, a nemzetieskedés, a saját tevékenységünkben levő hiányt is jelezheti, abban szinte bizonyos vagyok. Nem világosak viszont számomra az indítékok. Vannak ugyan művészek, akiknek a munkáját a művészeti irányítás némely gyakorlati végrehajtója nem segíti. Érdekes módon azonban — legalábbis én így látom magam körül — nem ezek a „mellőzöttek" búsmagyarkodnak szóban és alkotásaikban. Akár így van, akár nem: mindenképpen számolni kell azzal, hogy a minőség hanyatlása, a meg nem harcolt harcok kudarcélménye, önmagunk gyarlóságainak el nem ismerése is idetorkollhat.

— És a rosszul ismert, a rosszul megemésztett hagyományok is talán . . .

— Okvetlenül. A hagyományok értelmezését megint az építészeten, egy múltbeli nemzetieskedő korszakon, a két háború közötti nacionalizmuson tudnám szemléltetni. Épült akkoriban a Lágymányoson, az egyik sportpályán egy öltözőépület; a modern sportlétesítmény belülről igen komfortos berendezéséről, kívülről parasztházformájáról volt nevezetes. Tornác, muskátlis ablak, kontyolt tető: szabályos parasztházdíszlet állt a Lágymányoson. Ez azonban legfeljebb csak groteszk és értelmetlen külső volt, egyébként az öltöző a funkciójának kiválóan megfelelt. De az akkor rendre épülő ONCSA-házak ugyanennek a nemzetieskedő szellemnek a tragikusabb, szegényes szüleményei voltak. Ott is nagyon vigyáztak a hagyományos paraszthéz arányaira, a kicsi ablakokra, a tornácra, de arra már nem, hogy fürdőszobát is építsenek. Ez az ONCSA-népiesség látszólag őrizte — nagy hangon hirdette is, hogy őrzi — a paraszti hagyományokat, csak éppen nem embernek való körülményeket kínált a lakóknak. A mi ideálunk nem az ilyen hazug „hagyománytisztelet" volt, hanem az, ami a magyar CIAM-csoport dévaványai paraszthéztervében formálódott meg. Alapos tanulmányok után ezt a házat is úgy alakították ki az építészek, hogy illeszkedjék az akkori, a hagyományos falusi utcaképbe — tornáca is volt —, de ennél sokkal lényegesebb, hogy fürdőszobát terveztek hozzá, egészségesen és célszerűen kialakított melléképületeket, gazdasági épületeket — értelmes és korszerű arányokat, tereket. Azt hiszem, ez volt az igazi „népi", az igazán etikusan „paraszti" építészet már a harmincas években is.

Mellesleg jellemző, hogy az egykori „nemzeti" építészek ambiciózusabb része az ötvenes évek „építészvitája" után hamar megtalálta a helyét az új szituációban. A mesterséges archaizálás, a műnemzetieskedés igen kapóra jött azoknak, akik évtizedekkel korábban ugyanezt művelték. Hogy úgy mondjam, fel voltak készülve a hamis feladatok megoldására.

— Archaizáló, sematikus, bombasztikus épületeket azonban nemcsak az idősebb építészek terveztek az ötvenes évtizedben. És nemcsak nálunk terveztek ilyeneket. Így jött létre az a furcsa helyzet, hogy azokban az országokban, ahol a művelődéspolitika a nemzeti formát kérte számon, az építészet külsőre erősen hasonló volt.

— Igen, mert a rossz, bombasztikus építészet tartalma, igazi oka is azonos volt: a szükségmegoldások kényszere volt „egyetemes". A több emelet magas oszlopok mögé, a hatalmas tümpanonok alá „cs-lakásokat", szűk, kényelmetlen, kis ablakos, célszerűtlen otthonokat építettünk. A szükösséget lepleztük oszlopfőkkel, pillérekkel, hazug-üres történelmi díszletekkel. Ahelyett, hogy racionálisan számot vetettünk volna a nehézségekkel, könnyebb volt olyan képtelenségeket hirdetni, hogy például a nagy ablak, a nagy üvegfelület kozmopolita Pedig csak az üveg és a faanyag hiányzott. Egyszóval a hagyományos forma túlhangsúlyozása abban a rövid korszakban is gyarlóságokat, minőségi elégtelenséget próbált leplezni. Persze megint csak eredménytelenül. Mert ha Gropius koncentrikus köreiből indulok ki vagy ha nem, mindenképpen nyilvánvaló, hogy az egyetemesnek, a nemzetközinek így is, úgy is része az egyéni és a nemzeti produktum, akár akarja és tudja ezt, akár nem. A kérdés csupán az, milyen minőségű része, mennyire színvonalas része a nemzetközinek. Ha a maga helyén, a maga formájában, a maga funkciójában jól tölti be a hivatását, akkor nemcsak nemzeti érték, akkor kiegészíti az egyetemest, gazdagítja a nemzetközi teljesítményt is. De ha nem felel meg a feladatainak, akkor is része a nemzetközinek, csak akkor rossz része, érdektelen része, akkor utánakullog, akkor provinciális. Erre a provinciálisra és érdektelenre aztán rá lehet fogni, hogy „nemzeti", el is különül az egyetemestől, de csak úgy, ahogyan általában a gyenge produktum elkülönül a zöm javától. Ez pedig kétes értékű elkülönülés, ez nem valódi nemzeti karakter.

— Más művészetekben is?

— Úgy hiszem. Itt van ez a Mészáros-szobor, a Határnéző parasztasszony. Nincsen népviseletben, még kevésbé próbál megfogalmazni valamiféle nem létező „magyar etnikai karaktert". Mégis ízig-vérig magyar alkotás; csak akkor, a harmincas években, csak az akkori Magyarországon és csak az akkori munkásmozgalom vonzásában születhetett meg. De éppen azért, mert nagy művész csinálta, éppen, mert a kort, a hazát, a mozgalmat értő és átérző, és a művészetet mesterfokon művelő szobrász csinálta, egyetemes értékű alkotás. Ismétlem: nem a művész elhatározása, hanem a mű minősége és az elkötelezettsége teszi azzá.

E. Fehér Pál—Rózsa Gyula

…zesen mintegy 420—
…épült fel az országban
…nnyiség kereken száz-
…int amennyit az előző
… felépítettek. A túltel-
…észében az állami hi-
…ott magánlakás-építés
…gyobb arányú növeke-
. Az állami erőforrás-
…kások száma 150 ezer
…rvidőszakban százezer
…tedés tehát igen jelen-
…ezettől mintegy 20—30
…d.

…s növekedésének üte-
…a kormány törekvései-
…en, minden eddiginél
Amíg 1961—65 között
…-70 között 65 ezer, ..d-
…között, évi átlagban 86
…lt fel. Az idén előrelát-
…er lakást adnak át az
…enlegi tervidőszakban
15 éves lakásfejlesztési
…gymilliomodik modern
… lakást december első
…rött adták át, ünnepé-
…özt.

…ütem meggyorsítását
…gyári építési mód be-
…lehetővé, amellyel a
…melékenysége csaknem
…e növekedett. *Ma tíz*
…z országban, ebből négy
… többi az ország más
…n. A tíz házgyárból hat

ezen belül legalább 150—160 ezer új állami lakás felépítését irja elő. A két ötéves terv idején tehát az ország lakosságának csaknem egyharmada új lakásba költözik. Az állami, valamint a településszerű, több szintes formában megvalósuló lakásépítés továbbra is elsősorban a különösen zsúfolt nagyvárosok, munkáslakta települések lakáshelyzetének javítását célozza. *Budapesten a IV. ötéves tervben 58 500 új lakást adtak át az építők* — ebben az időben létesültek az olyan nagy lakótelepek, mint az óbudai és az újpalotai —, *s a következő öt évben mintegy százezer lakás felépítését tervezik. Az átlagosnál gyorsabban nő a lakásépítés az öt vidéki nagyvárosban, Miskolcon, Szegeden, Debrecenben, Pécsett és Győrött is.*

A negyedik ötéves tervben épített állami lakások átlagos alapterülete 53 négyzetméter. Az átadott lakások 35 százaléka két és fél szobás, vagy ennél nagyobb lakás. *Az idén átadásra kerülő új otthonoknak már csak 7—8 százaléka egyszobás. A lakások nagysága és felszereltsége a következő öt évben is hasonló lesz.*

A nagyarányú építkezések eredményeként enyhülnek a gondok. A száz lakásra jutó családok száma 1975-ben az 1970. évi 120-ról 111-re csökkent, 1980-ig ez a szám országosan 105-re mérséklődik.

O. I.

port-előirányzatát teljesítette. Termelésük és exportjuk a gépipar átlagánál gyorsabban emelkedett, a termelés gazdaságossága az előirányzottnak megfelelően alakult. Az eredmények elérésében nagy szerepe volt a KGST-országokkal, elsősorban a Szovjetunióval kialakított együttműködésnek, az öt évre megkötött szállítási szerződéseknek. A tervidőszakban végrehajtott termékösszetételváltoztatások és szervezeti átalakítá-

tak.

A sz
a válla
számolá
lió dol
1,8 mil
számíta

A ha
tásból s
szakban
lesz, va
4 milliá

Folytatódik a ru

A ruházati ipar terve szerint a IV. ötéves tervben — 1971 és 1975 között — az üzemeknek 14 milliárd forint állt rendelkezésükre a különféle rekonstrukciós célokra. Ebből az összegből *a rekonstrukciós terv minden lényeges pontja határidőre teljesült.*

Az ötéves tervidőszakban a ruházati ipar termelése — változatlan áron — öt év alatt 43,5 százalékkal nőtt, sokkal gyorsabban, mint az előző öt évben. Az átlagot meghaladó mértékben nőtt a termelés a *selyem-*, a *kötöttáru-* és a *rövidáruiparban*, viszont a tervezettnél mérsékeltebb volt a fejlődés a *konfekció-* és a *cipőiparban*. A rekonstrukció hatására *bővült a ruházati cikkek választéka, javult a termékstruktúra és a terv-*

nek m
anyagsz
tevő m
terméke
helyett
felhaszn
A ruház
év alatt
port-ár

Az ip
millió
értékű
tették.
dernizá
például
lét nag
re cser
szövőgé
százalél
(Megjeg
vel elm

Az er
vezettn
A terv
iparág
ezzel sz
és 1975
A munk
kaerőm
még ki
egyes t
minden
az új, r

Az ö
zati ip
met m
dik. Az
szint v
lékkal
vezik a
szerűsí

A húsprogram a megvalósulás útján

…igényeknek legjobban
…álkozás biológiailag ér-
…gokat követel. Ezért is
…gény a hús és más ál-
…iránt. A IV. ötéves terv,
…resletet figyelembe vé-
…y az 1970. évi szemé-
… kilogrammos húsfo-
…re 67 kilóra növeked-
… jelentékeny mennyi-
…húskészítményt szállít-
…re.

…időszak befejezésekor
…, hogy a korszerűbb te-
…alótelepek termelésbe
…ztáji és kisegítő gazda-
…nelésének fokozódása
…alósultak, sőt *túlteljе-*
…rogramban kitűzött cé-
…dik ötéves tervben a
…elés 6 millió 513 ezer
…lt. A negyedik ötéves
… 7 millió 596 ezer 900
… termelésével számolt,
… 8 millió 421 ezer 400
…ltot termel öt év alatt
…őgazdaság.
…agy fejlődés következ-
…s- és a baromfihús-ter-
…előző ötéves tervben 3
… 500 tonna vágósertést
…0 ezer tonna vágóba-
… a mezőgazdaság, míg
…es tervben vágósertés-
…nnát, vágóbaromfiból
…0 tonnát. E fejlődés
… a tervezettnél több
…yenként átlagosan 70,5
…asztunk, s ugyanakkor
…észítmény-termelésnek
…de exportra kerül.
…i sertéshústermelés fej-
…gymértékben hozzájá-
…gutóbbi években csak-
…sított sertéstelep épült
…etkezetekben és az ál-
…gokban. Ezek az ipar-
…sgyárak évente 2,2 mil-
…esek adni a feldolgozó-
…kívül a nagyüzemek
… telepeiken is jelentő-
… termelést. A fejlődést jelzi az is, hogy míg 1970-ben mindössze 600 ezer hízott sertést vásárolt fel az állami húsipar a háztáji és a kisegítő gazdaságoktól, a negyedik ötéves tervben már évente mintegy kétmillió árusertés került ki ezekből a gazdaságokból.

A termelés ilyen nagyarányú fejlesztéséhez a vágó- és feldolgozókapacitást is növelni kellett. Az állami húsipar a harmadik ötéves tervben 800 millió forintot, a negyedik ötéves tervben már négy és fél milliárdot fordított kapacitásainak fejlesztésére. Az idén elkészült a miskolci húskombinát, épül a szegedi vágóhíd és szalámigyár, a gyulai vágóhíd és kolbászgyár, a bajai húsüzem, korszerűsítik a többi vágóhidat és a termelőszövetkezetek, állami gazdaságok és a fogyasztási szövetkezetek is több vágóhidat és húsfeldolgozót építenek.

A következő ötéves tervben az állami húsipar 6,7 milliárd forintos beruházásai révén már nagyjából megteremthető *a hústermelés és a húsfeldolgozás összhangja*. Erre annál is inkább szükség van, mert az ötödik ötéves tervben mind a hústermelés, mind a húsfogyasztás tovább fejlődik és az exportérdekek is azt kívánják, hogy magasabb feldolgozottsági fokú készítményeket szállítsunk külföldre.

A világon egyre nagyobb teret hódít a kicsontozott, vákuumfóliába csomagolt húsok forgalma. Igénylik ezt a hazai üzletek is, és különösen a külföldi vásárlók ragaszkodnak az ilyen módon elkészített árukhoz. Ugyancsak növekszik a kereslet a húskészítmények iránt is, egyre több szalámit, dobozolt sonkát, gyulai kolbászt kérnek a belföldi üzletek és a külföldi vásárlók. Az ötödik ötéves tervben megvalósuló beruházások révén az állami húsiparban a húskészítménygyártás az idei 114 ezer tonnáról 1980-ra 172 ezer 700 tonnára növekszik. Idén a szalámigyártó kapacitás 10 300 tonna volt, 1980-ban viszont 15 300 tonna szalámit képesek majd gyártani. A dobozoltsonkagyártó kapacitás az ötödik ötéves terv végére a duplájára növekszik: 1975-ben 8300 tonna, 1980-ban pedig 16 800 tonna dobozolt sonkát gyárthatnak a húsüzemek hazánkban.

A terv szerint 1980-ban vágómarhából 366 000 tonnát, vágósertésből 1 150 000 tonnát, vágóbaromfiból 400 000 tonnát, vágójuhból 43 000 tonnát, vágólóból 7000 tonnát, halból pedig 35 000 tonnát állít elő a mezőgazdaság. Ennek alapján 1980-ban az egy főre jutó húsfogyasztás 1975-höz viszonyítva 10,9 százalékkal nő, eléri a 76—78 kilót, s az export is tovább növekszik.

Cs. F.

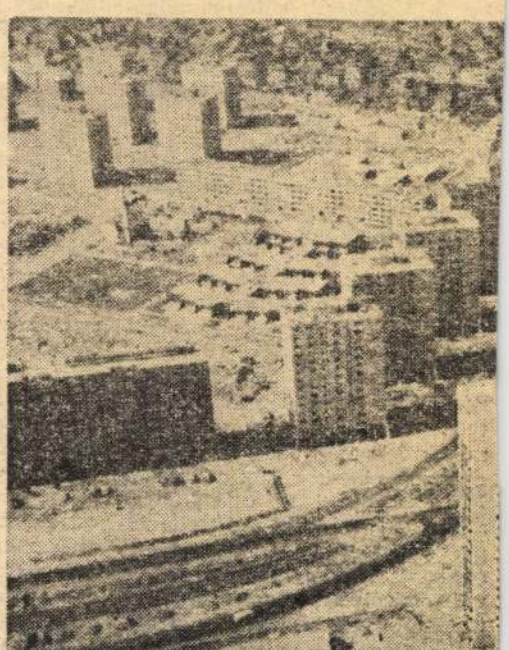

Az újpalotai lakótelep központja. Épült a

MAJOR MÀTÉ

SZOC	5.0.
	6.0.
	19.0.

1021

Major Mollé épitész tanár

Unokáink is látni fogják I 8.

- Kedves nézők! Mai épitészeti vitamüsorunkban nem távolról veszünk szemügyre nagy épitészeti együtteseket, lakótelept, köldövezetet, falusi épitkezést, hanem bemegyünk a lakóházba. Mégpedig egy egészen speciális rendeltetésü kialakitásu lakóépületbe, a nyugdijasok házába. Ez is lakótelepen van, ha van, de arra gondoltunk, hogy ebben a házban közelebbről vizsgálhatunk olyan gyakran vitatott kérdéseket nevezetesen, hogy miként alkalmazkodik épitészetünk a megváltozott életmódhoz, a megváltozott életformához és eleget tesz-e az életkor vagy a családi élet a családi állapot speciális követelményeinek. Ezeket a kérdéseket vitatjuk Spiró Éva Ybl-dijas épitésszel, dr. Szücs István szociológussal és Mikolás Tibor ugyancsak Ybl-dijas épitésszel. Bevezetőül készitettünk néhány interjut, riportot kérem nézzék meg.

- A közösségi ház gondolata nem ujkeletü. Vajon mi az oka annak professzor ur, hogy a lakásformák és az életformák között valamiféle feszültség bontakozik ki és ez manapság egyre jobban érezhető?

- A kérdés nagyon aktuális. Ha megfigyeljük általában a mai épitészetünket, láthatjuk hogy müfajonként érdekes elkülönülés jelentkezik. Ha például egy ipari épületet veszek ott az ipari termelés formája és az épület formája majdnem tökéletes összhangban lehet ma is már. Lakásépitésnél ez nem ilyen egyszerü dolog. Az ember az ok a lakás igénylő ember végsőfokon, akinek a képzete a lakásról valami multbelihez kötődik és a megszokás az olyan mértékig köti, hogy nem is tudja elképzelni, észrevenni, nemcsak hogy észrevenni nemcsak hogy elképzelni nem tudja de észrevenni sem tudja, hogy a saját életformája már ma is különbözik attól a formától, amit a lakása reprezentál. Már a 20-as évek elején kezdődött a Szovjetunióban, hogy megbiztak egy épitész csoportot Moszkvában azzal, hogy dolgozza ki a közösségi lakás tipus formáit. És ők meg is csinálták, csak éppen a kezdeti idők re jellemző radikális módon vagyis mindent kiemeltek az ... lakásból csak éppen, majdnem azt mondanám, hogy a hálóhelyeket hagyták meg az épületben és mindent közösségivé tettek. Ez persze beleütközött az emberek ellenállásába. Ugyanez a példa mondható el nálunk Magyarországról is, itt a mi fiatal épitész csoportunk CIAM magyar szekciója magyar szekciója kidolgozott egy kollektiv háztervet, amelyben hasonló radikalitással csak a két ember, két-két ember számára egy-egy cellapárt létesitett és a többi funkciót mind kiemelte az épületből, hát persze ez kapitalista magyar viszonyok között mind kevésbé volt értékesithető és felhasználható. A mi csepeli kisérletünk közösségi lakóház példánk után majdnem egyidejüleg épül fel Franciaországban Marseillesben Le Courvoisiere nagy ... egy olyan óriási lakóház töbm, amelyben 1500-1600 ember is ellakhat, ahol háromszázegynéhány lakásban 22f-le tipus alakithqtó ki különböző nagyságrendü családok részére és ugyanakkor, amikor teljesen individuális jellegü lakásokat létesit, tehát minden megvan a lakásokban, ami kell, ugyanakkor középen az épülettömb közepén már magasságban közepén és a tető szinten s legkülönbözőbb szolgáltatásokat biztásitja a benne lakók részére étterem, konyha, posta, füszerüzlet, drogéria, bölcsőde, óvoda, sportlehetőség stb. szóval az égvilágon minden belerak, tehát egy olyan példát mutat vagy mond a világ érdeklődőinek, amely nagyon figyelemreméltó éppen kapitalista körülmények között.

- Ha a mai lakásépitést nézzük, akkor milyen aktualitását és lehetőségét lehet fölfedezni az ilyen törekvéseknek?

- Épitjük ezeket a nagy soklakásos és sok embert befogadó házakat, de nem épitünk semmi olyasmit benne, ami elősegitené a közösségi szellem kialakulását. Tehát ugyanolyan individuális lakásokat épitünk, az embereket egymás mellé rakjuk, ezeket a lakásokat soroljuk fölfelé és lefelé és mindenfelé, de nem gondoskodunk arról, hogy ugyanebben az épületben legyen egy közös terem legalább a társalgásra vagy a tévézésre vagy esetleg sportra. Sőt arra már nem is gondolok, hogy esetleg egy étterem egy konyha is, közös konyha is kerüljön bele, de ezen az uton kell elindulnunk a továbbiakban, mert közösségi társadalmat akarunk tehát az embereket az épitészettel is erre kell nevelni.

- És ha a megfogható példákat nézzük a nyugdijasok házát, amely

- ez azért érdekes, mert itt jelentkezik a szükségszerüség felismerésének a jele. Öregedő társadalom vagyunk, nagyon sok öregünk él, köztük én is ebben a társadalomban, tehát egyre inkább a gondoskodás róluk előtérbe kerül és mivel ez egy szükségszerüség végre eljutottunk odáig az ésszerüségi oldalát fogtuk meg a dolognak és csinálunk olyan házakat az öregek számára ahol egy ilyen közösségi életforma jelleget is tudunk adni, tudunk neki adni. Rendkivül hasznos lenne és most függetlenül még a nyugdijasok házától is, ha az épitőiparunk elszánná magát arra, hogy a lakótelepeinken több tipusu épületet épitsen és különböző magasságu épületeket épitsen, hogy egy kissé változatosabb legyen az a jelenlegi állapot, az a jelenlegi helyzet, ami mindenkinek szemet szur, most pedig, hogyha belekapcsolódik ebbe a nyugdijasok háza, a bölcsőde, óvoda, különböző tipusu iskolák és egyéb rendeltetésü épületek komplexuma, akkor nyilvánvalóan sokkal esztétikusabb együttest lehet létrehozni.

- A magától értetődő első kérdés, hogy mi a feltétele annak, hogy valaki a nyugdijasok házába költözhessék?

- Hát először is első föltétlenek mondanám, hogy önmagát ellátni tudó személy legyen az illető, önálló lakással rendelkezzen, fertőző betegségben ne szenvedjön és egy olyan bizonyos összegü nyugdija vagy jövedelme legyön, amiből a létfenntartását biztositani tudja.

- Összegszerüleg ezt hogy lehet meghatározni?

- Ez körülbelül egy személy esetében 1600 forint, kettő személy esetében 2200 forint.

- Hány ilyen nyugdijasház müködik ma Budapesten?

- Négy müködő nyugdijasok háza van és kettő pedig most van beröndözés alatt.

- A beköltözés feltétele egy lakás, milyen lakás?

- Csak tanácsi röndölközésü lakás lehet, szövetkezeti, öröklakás vagy magánlakást nem fogad el a Fővárosi Tanács és amikor elcserélte az öröklakását vagy ahogy elmondtam a szövetkezeti vagy magánlakását el-

cserélte tanácsi rendelkezésüre, csak akkor utud ide beköltözni.

- Még az átadott lakásról annyit, hogy ezek általában milyenek?

- Egy szobától a végtelenségig, de

- de komfortos lakás.

- Komfortos lakásnak köll hogy lögyön három szobás lakásig adnak le és ezökért a lakásokért, talán érdekes volna itt elmondani hisz sokan kivánesiak rá, akik még nem tudják, hogy a leadott lakásért egy szeri használatba vételi dijat kap a lakó. Amikor ide beköltözik a nyugdijasok házába, itt nem köll fizetni, használatbavételi dijat.

- Na most az az összeg, amiről a beszélgetésben már szó esett 1600 forint, illetőleg házasoár esetében ha jól tudom 2200

- pontosan.

- Igen. Ez hogyan oszlik meg? Mi ebből a rezsire forditandó összeg már a fenntartásra a lakbérre ha ugytetszik és mi az, amit megkövetelnek, hogy az élet fenntartására a lakók rendelkezésére álljon.

- Tehát arra kivánesi, hogy hogy tud belőle megélni? Abból a bizonyos összegből.

- Igen, pontosan.

- 600 forint a téritési dij itt ebben a házban.

- Azért mit kapnak?

- És a többi összeget a saját rendelkezésére tovább használja. Téritési dijnak mondjuk, mert azért kapja a lakást, magát a berendezést, föstést, mázolást, heti egyszeri nagytakaritást, falon kivül, belül lévő szerelvényeket. nővérszolgáltatást, különböző kulturális szolgáltatásokat.

- Tehát ezen kivül itt költsége nincs.

- Hát van neki költsége.

- Közvetlenül, ami a lakással van összefüggésben.

- A lakással egyetlen költsége van az elektromos áram, mert mindenkinek külön mérőórája van a lakáshoz.

- Értem, értem.

- És talán még amit elmondanék ebédet szállitunk ide a Gyermekélelmezési Vállalattól és aki akarja az igénybeveheti.

- Általában igénybeveszik?

- Általában igénybe veszik igen és nagyon érdekes, nagyon szépen ol

dották meg itt a lakók, a közösség oldotta meg a PATYOLAT-tal fölvették a kapcsolatot és a PATYOLAT kihozott ide szekrényeket, összeszedik a szennyest és elveszik és visszahozzák a tiszta ruhát, nem köll a lakóknak még ezt a fáradtságot se mögtenni. A Fővárosi Tanács első beszerzésre biztosit pénzt és abból szoktuk berendezni a lakásokat, lehet, hogy ez igy elmondva tipizáltnak hat, azonban a lakók akik be költöznek, azok hozzák a saját kis apró butoraikat, emléktárgyaikat, szőnyegöt, képeket és igy mindenki egyénivé tudja varázsolni a saját lakását.

- Átadható, örökölhető ha ugytetszik ez a lakás?

- Nem örökölhető, albérlőt sem fogadhatnak, két hétre fogadhatnak szállóvendégöt.

- Tehát ha megürül, akkormi történik?

- Akkor ugyanolyan föltételekkel, ahogy én elmondtam, ugyanolyan föltételekkel rendelkező lakó kerülhet be a nyugdijasok házába, mint aki előzőleg bent lakott. Talán még annyit elmondanék, hogy lakrészenként fizetik a 600 forint téritési dijat és nem személyenként.

- Igen, tehát a házaspár is 600 forintot fizet.

- A házaspár is 600 forintot igen.

- Hogyha valaki meggondolja magát, hiszen azért ez egy nagy elhatározásnak a szülötte egy ilyen beköltözés és ugy látja, hogy rosszul választott, akkor mi történik?

- Ezt a kérdést a lakók is föltették nekünk és válaszom ugyanaz, mint ami a lakóknak, hogy ha valaki möggondolja magát, nem tud beilleszkedni ebbe a közösségbe, akkor a Fővárosi Tanács kártalanitja.

- Hány ilyen eset volt?

- Nagyon elenyésző, talán nyolc éve, hogy müködik nyugdijasok háza az első a budafoki, azóta talán hárman költöztek ki. Ugy általában az a véleményünk és azt mondják el a lakók is, hogy meg vannak elégedve a nyugdijasok házával és általában mögszeretik a közösséget, barátokra találnak, társakra találnak, amit hiányoltak kint az életben, amikor még kint laktak a saját lakásukban.

- Van rá példa, hogy a bentlakók közül valakinek a családtagjai azon a lakótelepen, tehát ebben az esetben itt Zuglóban laknak?

- Van, van, itt is van, Budafokon is van, Kelenföldön is van, mindegyik nyugdijasok házában van példa erre.

- De azért ez nem jellemző?

- Sajnos nem lehet elmondani, hogy jellemző akkor lehetne ezt nagyon jól mögoldani, hogy ha minden kerületben volna egynyugdijasok háza. Akkor mög lehetne oldani, de mivel van összesen négy müködő és plusz még majd kettő lösz, huszonkét kerületet tekintve ez mögoldhatatlan.

- Az Egészségügyi Minisztérium érthetően érdeklődik a nyugdijasok háza iránt. Ezért kerestük fel dr. Medve László egészségügyi miniszterhelyettest, hogy megkérdezzük milyen jelentősége lehet a nyugdijasok házának az öregek ellátásában?

- Közismert, hogy eddig csak a szociális otthonok álltak rendelkezésre olyan egyének vagy idős házaspárok elhelyezésére, akik önálló élet vitelére már nem tudtak vállalkozni és ezért intézeti elhelyezést kértek. Utóbbi időben megfigyelhető, hogy ezek a kérelmezők már megfelelő jövedelemmel sokszor lakással rendelkeznek és nem azért kérik magukat intézetbe, mert nincs jövedelmük, ellátatlanok, hanem azért, mert idősek, korosak és támogatásra szorulnak. Kollektivában szeretnének élni. Ilyen szempontból a szociális otthonokban egyféle megoldás van az, hogy teljes ellátást kapnak, holott ők erre még nem is szorulnak rá. Éppen ezért figyelemmel kisérjük és tanulmányozzuk a nyugdijasok házának a rendszerét, a kollektiv ház ezen formáját és azt tapasztaljuk, hogy különösen azok a házaspárok, akik önálló lakással rendelkeznek, jövedelemmel rendelkeznek, hogy azok számára sokkal kedvezőbb megoldás egy nyugdijasházi elhelyezés, mint egy szociális otthoni elhelyezés még akkor is, ha ezekben a szociális otthonokban ugynevezett házastársi szobát biztositanak részükre.

- Mi az előnye ennek?

- Egyrészt az, hogy ezek az emberek megtartják jobban a kapcsolatukat a külvilággal, a társadalommal, a régi baráti körrel, ebben a nyugdijas házban, mint a szociális otthonban. Bizonyos szolgáltatást kapnak amely könnyebbé teszi idős korban az életüket, de viszont nem vállal át a társadalom és az állam olyan szolgáltatásokat és ellátást, amelyekre még ők maguk is képesek. Ez fönntartja az aktivitásukat és küü lönösen idős embereknél fontos az, hogy iegyekezzünk ilyen formában is hát az aktiv idős kort biztositani részükre.

- Nyugdijas házakban nappal és éjszaka is nővéri felügyelet van. Most általában idős korban sajnos a betegség is jelentkezik és ezeknél az embereknél egy állandó problémát jelent, hogyha baj van, milyen hamar jutnak egészségügyi orvosi ellátáshoz. ~~Súly~~

- Sulyos gondunk, hogykevés a kórházi ágy. Vajon ha több nyugdijasház épülne tudnánk ezen a gondunkon könnyiteni?

- Jelentősen, mert a nyugdijas házakban biztositt nővéri szintü ellátást lehetővé teszi, hogy otthon kapjanak ellátást olyan betegek, akik ma csak az ápolás miatt és nem a betegségük miatt vannak kórházban.

- Mibe kerül ma egy kórházi ágynak a létesitése?

- Hát egymillió forint körülbelül.

- E yharmad részét a napnak most is fekszem és ápolásra szorulok.

- És az ápolás kielégitő?

- Kielégitő.

Orvost kapunk és nővért, aki gondoskodik az injekciózás és szellemi táplálék minden formában.

- Ebédet, vacsorát is a szobába hozzák?

- Ebédet, vacsorát, ebédet a szobánkba hozzák, vacsorát, reggelit megint a szobánkba hozzák.

- Azt tudom mondani, hogy idős embereknek a legideálisabb életmód egy ilyen nyugdijasház.

- Honnan tetszett jönni?

- Én a feleségemmel vagyok itt, a Szamuely utcából, Kálvin térről.

- Milyen lakásuk volt?

- Két szoba összkomfortos, személyzetis lakás, nagy volt ahhoz, hogy el tudjuk látni ugy ahogy szerettük volna a takaritást stb. és egyébként is hát itten nyugodtan élhet az ember.

- És itt mivel tölti a szabadidejét?

- Hát kérnémszépen mindig akad valami, azt mondhatom, hogy soha nincs ráérő időm. Ott a lakásban is van, aztán háztartás is, főzünk is azért, olvasunk, magnózunk, beszélgetünk a szomszédokkal.

- Én ugyan 78 éves vagyok, de még eléggé aktiv és igy igyekszem segit ségére lenni az összes kedves lakóknak, akik igényelik és rászorulnak nem tudnak kijárni. A közeli ABC áruházba bemegyek, bevásárolok, ha bemegyek a városba kisebb, nagyobb komissiókat elintézek, elvégzek, ha valaki rászorul beteg reggelit, vacsorát készitek részére, szóval igyekszem magam hasznositani, én nem tudok munka nélkül lenni.

- Veszekedés nincsen néha?

- Hát előfordul apróbb zsörtölődés, de akkor igyekszünk aztán elfelejteni, pntot tenni a végére és ujból kezdeni elölről, hogyugy érzem magam itt, mintha együdülőben lennék. A szép környezet és az embereke, tényleg meg van a segitőkszség. Hát például otthon nekem volt mellhártyagyulladásom, trombózisom és bár jó szomszédaim voltak de hát ugye dolgoztak, nem tudtak velem törődni, egymagamban voltam ottan. Itt hát énvelem még nem fordult elő ilyesmi, de egy szomszéd dal előfordult, hogy rosszllett, bejártak hozzá, én is teát csináltam, másik is. Szóval rá is érnek törődni a másikkal és meg is van a jóakarat a segitőkészség. Mindenkinek kapukulcs van akkor megy, akkor jön, amikor akar, azt fogadja, sőt két hétig lakta itt egy rokon is, két hétig unoka is.

- Nagyon megfelel, olyan nagy a szoba, minden kétszemélynek is elég egy személynek is, bőven elég. Csak azt mondhatjuk ismételten, hogy nagyon jól érezzük magunkat, nagyon szeretünk itt lenni, részemről első pillanattól fogva szerettem itt lenni.

- Egy körülmény után érdeklődnék még. Ameddig a saját lakásukban laktak, addig végeredményben teljesen függetlenek voltak, független

életet éltek, ez a függetlenség azért valamennyire kisebb most.

- Meg van, hogy főbérlők vagyunk, teljesen ugy érezzük magunkat, mint a másik lakásban éreztük. Főbérletünk van, bármikor akinek nem tetszik elcserélheti a lakást, elmehet innen, szóval egyáltalán nem érezzük azt, hogy nem vagyunk szabadok.

- És a függetlenségünk is megvan, nem gátol bennünket, ha akarunk a közösségben vagyunk, ha akarunk fáradtak vagyunk bemegyünk, senki sem zavar és teljes csöndben, igazán csodálkoztam a szigeteltségen, hogy nem hallunk közvetlenül lármát.

- Az elmult évek alatt a különböző fővárosi lakótelepeken meglehetősen nagy számban megjelentek a nyugdijas házak ,ezek az idősebbek részére alklalmas otthonok. Épültek mini garonházak, ugynevezett mini garzonok és ezekkel az épületekkel kapcsolatban különböző vélemények alakultak ki és különböző további igények jelentkeztek, ilyen épületekre a jövőben is szükségünk lesz és hogy mennyire lesz szükségünk azt valamilyen módon fel kellene mérni. A városrendezési és épitészeti főosztály ebben az évben vizsgáltokat folytat majd arról, hogy a több generáció együttélésben az ilyen épületek milyen száma lenne kivánatos, tehát mennyi ilyen otthonra kell felkészülnünk.

- Ha rendelkezésünkre áll az a felmérés, amely kimutatná azt, hogy a jelenleg együtt élő családoknál milyen készség mutatkozik a külön élésre, milyen igény van, akkor mód nyilna arra, hogy ezeket az adatokat átlagositva az ilyenfajta épületekből kapcsolódó létesitményeket hozzunk létre. Ez alatt azt értem, hogy ugyanugy épüljenek lakásvonzatban, mint ahogy az iskolai tantermek az óvodai vagy a bölcsődei férőhelyek. Tudni kell ehhez a kérdéshez azt, hogy ezeket a kis egységeket is lakásnak tekintjük, ezek ~~lka~~ lakásnak számitanak egy szobás lakásegységek. 53 négyzetméteres átlag lakásokat kell produkálnunk, ezen belül kell gazdálkodni. Na most hogy a különböző lakásnagyságok aránya milyen legyen az 53 négyzetméteren belül ez számiások és elhatározások kérdése. Az az érzésem, hogy lehet ezeket az épületeket valamivel szerényebben és takarékosabban kivitelezni ugy gondolom, hogy a használhatóság rovására az még semmiképpen nem megy. Az elmult év végén adta közre az Épitésügyi és Városfejlesztési Minisztérium azt a tanulmányterv anyagot, amely az ilyenfajta épületeknek a megépitéséhez támpontot adhatna megfelelő tipusterv kidolgozása után. A Fővárosi Tanács is megkapta ezeket, áttanulmányoztak és ugylátszik, hogy azoknak alapján ez az épitési program mindenképpen gazdaságosabban lesz lebonyolitható. El kell még itt mondanom azt is, hogy a nyugdijasok öregek, vagy a fiatalok ilyenfajta épülete mellett felmerülhet igény és van igény ez is ismert a nagyobb családok részére megfelelő közös használatu közös telepnek a létesitésére, mondjuk, hogy lakóépületek fölszintjén vagy egyebütt. Ahol a müszakitelepitési körülmények olyanok, hogy az épületek alapozási körülményei miatt az épületek igy is, ugy is, ahogy azt mondani szoktuk lábakon állnának, ott a lábak alatti rész ez a technológiailag ... megépitett vasbeton rész alkalmas arra, hogy ezek a közösségi helyek hát ha nem is igen tágas nagy kapcsolt terek formájában, de láncsszerüen össze füzött kisebb telep formájában létrejöjjenek.

Major Máté, építész

Részt vett egy kolmokon rendezett
Közönség – tudósok találkozón
Többször hozzászólt a kérdésekhez

— : hátkatáson az ezredfordulós 45.–50.

JÁSZKUNSÁG, Szolnok, 1975. nov. XXI/ö. 4.

1021

Major Máté

1975. jun. 28. Kossuth 16.cc /11/ M.

168 óra.

- Építészeti ideáljaink maradéktalan megvalósitása csak egy haladottabb társadalmi és gazdasági rendben kerülhet sor, amikor is az az uj társadalom fogja megszabni az új épitészeti feladatokat.
Ez az idézet abból a deklarációból való, amely a Tér és Forma cimü folyóiratban jelent meg 1944 októberében és amely öt építész állásfoglalását tükrözte. Egyik cikk Major Máté most az Uj Irás juniu

1021

1975. jun. 23. Kossuth 16.cc /11/ M.

160 órz.

- Építészeti ideáljaink marsdektalan megvalósítása csak egy hala-
dottabb társadalmi és gazdasági rendben kerülhet sor, amikor is az
az uj társadalom fogja megszámi az új építészeti feladatokat.
Ez az idézet abból a deklarációból való, amely a Tér és Forma
cimü folyóiratban jelent meg 1944 októberében és amely öt építész
állásfoglalását tükrözte. Nyyik cikk Major Máté most az Uj Irás junius

usi számában arról ir, hogy a deklarációban jelzett haladottabb társadalmi rendben a magyar épitészek 3o éve, különösen eleinte nem volt zavartalan. Az állami épitőipar a sok lakás felépitésének technológiájaként a nagy panellos házgyártást választotta, és a termelési rentabilitás okából még ma is arra törekszik, hogy az elemeket minél hosszabb és minél egyformább, általában 1o emeletes épületekben rakja össze. Igy aztán olyan lakótelepek keletkeztek,- irja Major Máté professzor,- amelyekben a túlzott együttetüség anatómiája érvényesül, kevés lehetőségével az esztétikumnak. Vagyis egyszerübben szólva: az egyoldalú ipari szempontok gátolják az épitészeket abban, hogy humánusabb városképeket tudjanak kialakitani. Én azt gondolom, hogy ez tipikusan olyan téma, amely nagyobb nyilvánosság elé kivánkozik, hiszen hogy miként épitsék a házat, ez a szakemberek dolga, de hogy milyen legyen az a ház, ahol lakunk, a város, ahol élünk, az mindannyiunkra tartozik, akár közéleti vitatéma is lehet. Ezért kereste meg a 168 óra megbizásából Major Máté professzort munkatársunk Győrfi Miklós.

- Ha megengedi ott kezdem a beszélgetést, ahol az Uj Irás e havi es számában Ön tulajdonképpen a gondolatmenetét abbahagyta. Idézek ebből az irásból: "Magyarországon igen rövid időn belül, az utolsó 3o évről van szó, nemcsak mennyiségben, épitészeti minőségben sem épitettünk soha ennyit. Nos, ez egy elég furcsa következtetés hiszen a cikk igen terjedelmes részében tulajdonképpen a magyar épitészet birálata, az utolsó 3o esztendőnek a birálatával foglalkozik. Mégis logikus konklúzió ez?

- Az hiszem igen. Most járt nálam két Svédországban élő tanit-

ványom, ma délelőtt, akik azt mondták, hogy meglepte őket, hogy Budapest hogyan és milyen mértékben fejlődik, épül és hpgy milyen nyüzsgés és forrongás van itten az épitészet terén. Ugyhogy én aki benne élek állandóan kevésbé látom a változást és igazolva látom a mondatot amit leirtam. Persze amit itt X épitési minőségről szó van, nem a kivitelezési minőségre vonatkozik, hanem vannak jó épületeink, relativ elég szép számmal, tehát utcarészletek amikről különösen beszéltem, egy-két középületünk. Az én kritikám lényegében inkább a lakóház épitészetre vonatkozott.

- Éppen ebben az irásban hozza fel példának az Óbudai Lakótelepet.

- Igen.

- Az nem valami szépre sikerült.

- Itt az az ellentmondás van, amit már a cikkben is kifejtettem, hogy az épitészeti kifejezések az épitészetnek az embert szolgáló tendenciái azok ütközésben vannak bizonyos mértékben a kivitelező ipar érdekeivel. Az ipar akkor rentábilis, hogyha minél nagyobb épületeket épit, legalább 10 emelet magasan, az oszlopokat egymás mellé helyezi, hogy a daru ellátás pl. zavartalan legyen stb. ez azonban nem felel meg teljes mértékben az épitészeti elképzeléseknek. Az épitészet mégis az embert szolgálja, tehát a humánum irányában kell hogy hasson ezért sokkal moduláltabbnak, változatosabbnak, érdekesebbnek kell lennie, hogy az ember jól érezze magát.

- Sokan akik hallgatják ezt a beszélgetést azt hiszem, hogy azt válaszolják, hogy nekem 8 esztendeje bent van a lakáskérelmem és én nagyon szivesen meglennék egy ilyen nem humánus kiképzésü lakótelepen, és csak épitenének minél több dobozalakú 10 emeletes

házat.

- Természetesen ezzel egyet lehet érteni, de azt is hozzá kellene tenni, hogyha majd ezek az igények kielgülnek, akkor új igények fognak támadni és pedig nem a fiatalabb generáció igényei, hanem azoknak az igényei a kik beköltöztek ezekbe a lakásokba.ú T.i. ezek a házgyári lakások, ezek rendkivül kötöttek. Az új ú épitészetnek a század elején indult új épitészetnek az volt a fő törekvése, hogy az embert minél jobban felszabaditsa az épitészet kötései alól.

- A elv tulajdonképpen alkalmazható ide a házgyári házakra is?

- Hát ez bizony nem alkalmas, éppen az, hogy ez visszalépést jelent ez a elv és általában a vázas szerkezeti épitkezéssel kapcsolatban, mert sokkal kötötteb mint a régi három téglafél falas épület. Ezért mondom, hogy azok a lakók akik most beköltöznek, most jótétemény ez a beköltözás, mert nem ~~xxxx~~ rossz alaprajzok vannak ezekben az épületekben, de olyan változtathatatlanok, hogy előbb-utóbb nyügnek érzik a bennlakást.

- Mi lehetne a megoldás, hiszen pénzünk egyre kevesebb van lakásépitésre annak következtében, hogy a lakásépitési költségek egyre jobban növekszenek. Ma már egy két szoba összkomfortos lakás valahol a fél millió környékén van. Akkor mégis mi lesz professzor úr szerint a megoldás?

- Egyelőre nem látok kiutat ebből a dologból, olyan mértékben beruháztunk a házgyári produkcióba, hogy azt le kell lakni. Egy valami lehetséges, ezen belül egy fejlődés és lazulás ami nagyon kismértékü persze, pl. az, hogy amikor az első házgyári házak

épültek, akkor 3.2o cm-es fesztávolsággal épültek a szobák, tehát ennél nagyobbak nem lehettek, már szélesebbek nem lehettek, ma már 4 méteren túl vagyunk és esetleg lehetséges még egy bizonyos mértékig fokozni. A másik dolog amiben szintén előbbre lehetne lépni, hogy legyőzni ezt a merev ipari szemléletet és helyette egy változatosabb fölhasználását a házgyári elemeknek kidolgozni. Ez nem is járhatatlan út, mert most már házgyári elemekből építettek szállodát, óvodát. Az a baj hogy egy kicsit le ismondunk arról hogy valami jobb megoldást keressünk. Mivel olyan perspektiva v van a befektetett óriási összegek következtében, hogy nem nagyon törő dünk azzal, hogy lábuljunk ki. Nem szabad belevinni, belemenni abba hogy harminc méter magas tömböket épitsünk, mert talán egy kis kompromisszummal csinálhatnánk alacsonyabb épületeket is magasakat is lendítve egy lakótelepen, hogy valamiféle kép alakuljon ki ezeknek az együtteseknek.

- Professzor ur pusztán csak az esztétikai oka van annak hogy jobb lenne ha mozgalmasabbak lennének a lakótelepek, vagy van valami egyéb, nem mondom, hogy ~~mondjuk~~ nem lényeges az esztétika de van-e valami egyéb lényegesebb szempont amiért ez fontos?

- Igen, hát az esztétikum csak egy része annak amivel az épület hat az emberre. Ez is egy eléggé furcsa dolog, hogy nem vesszük eléggé tekintetbe azt, hogy nemcsak az ember épiti az épületet, hanem az épület is épiti az embert, belekültözik, benne él.

- Emlitette az imént az, hogy amikor minőségről beszélünk, tulajdonképpen minőségileg sem rossz épületek épültek az utolsó 3o esztendőben, akkor azt mondta, hogy itt nem a kivitelezés minőségét érti..

- Nem lehetünk elégedettek, vannak már egészen jól működő vállalataink, de általában az átlagos épitészeti kivitel igen alatta van a régebbinek. Kevesebb szakember dolgozik az épületeken, szóval úgy értem, hogy kőműves és inkább betanitott segédmunkásokkal és alkalmi munkásokkal dolgoznak általában a vállalatok. Hát tulajdonképpen ez a fő magyarázat.

- Régebben egy épitési vállalkozó nem is mert volna a kezéből kiadni egy olyan épületet, amilyennek most a műszaki átadására meghí hivják a beruházót.

- Annál is inkább, mert akkor egészen komolyan csinálták a műszaki átadást és a kivitelező minden apró hibát is kijavitott. Ma pedig az a helyzet, hogy nagyon sok hibát állapitanak meg, de azokat nem hozzák helyre és nem tudják helyrehozni. Régen egy ilyen hat emeletes bérházat, ami akkor általános volt mondjuk épitészeti feladat, azt 6 hónap alatt fix und fertig központi fütéssel együtt mindennel ellátva megcsinálták. Ma ilyen bravurra az épitőipar nem képes ha akár mennyire is meggyorsitotta a házgyári technológia, az épület felépitésének az időtartamát. Talán gyorsan állitják össze házgyári elemekből az épületet, de hátra vannak a befejező munkák és ezt nem tudja betartani azt a régi hat hónapos terminust.

- Professzor úr, végül engedjen meg egy személyes kérdést, több emberrel beszéltem amikor készültem erre az interjúra és többen mondták azt, hogy igen-igen Major professzor úr sokszor megirja a véleményét, mégpedig keményen megirja épitészetünkről a véleményét, de neki könnyü mint hogyha egy kicsit távolról és mintha kibicként birálna.

- Hát ez az igaz, ez így van, ha az ember nem maga csinál valamit nem maga felelős azért amit csinál, a kritikája is élesebb, erősebb, de persze ez nem jelenti azt, hogy a kritika nem jogos. A kritika szerintem jogos és szükséges, kritika nélkül ninesen semmiféle fejlődés. A magyar épitőipar nem lesz jobb ha nem kritizálják.

- Hát ez az igaz, ez igy van, ha az ember nem maga csinál valamit nem maga fololás azért amit csinál, a kritikája is élesebb, erősebb, de peraze ez nem jelenti azt, hogy a kritika nem jogos. A kritika szerintem jogos és szükséges, kritika nélkül nincsen semmiféle fejlődés. A magyar épitőipar nem lesz jobb ha nem kritizálják.

Major Máté

neve említve.

Akadémia Ny.
26 old.

Mendöl : Málnai

Major Máté

70. születésnapján Gerő tóstló
emlékezik a művészről.

Műemlékvédelem 74/2 108.o.

Major Máté

Az emberformáló építészet
Lemmel írása jelent meg

Látóhatár 73/ juni 191.o.

Major Máté, építész

A TV-ben nyilatkozott
életéről, munkásságáról és
az építőművénetről.

(h.m.): TV-noten

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. aug. 3.

Major Máté, építész

Emlékbeszédet mondott a megnyitón

↓

– Kozma Lajos-emlékkiállítás nyílt kaposvárott 7.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1974. ápr. 31.

Major Máté, építész

Megemlítve.

Tüskés Tibor: Képzőművészek műhelyében

827-838.

JELENKOR, Pécs, 1974. september XVII/9.

Major Máté, építész

70. születése napja alkalmából

↓

– : Major Máté akadémikus köszöntése 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. aug. 2.

Major Máté, építész

Születésnapi üdvözlés és munkásságának tömör méltatása.

— : Major Máté hetven éves 7.

NÉPSZABADSÁG, 1974. aug. 3.

Major Máté, építész

Hivatkozás egyik írására.

Heitler László: Élő és pusztuló parant-
házak

M. J.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. jún. 2.

Major Máté
építész

A művész a Szocialista képzőművé-
szek Csoportjába tartozott.

Brestyánszky Ilona: Emlékszik Goldmann Györgyről,
Vók Lapja, 1974. dec. 14-15 lap.

Major Máté

építész, Kossuth-Sbl díjos, akadémikus; a Magyar Építőművészek Szövetségének elnöke.

Bierza László, Biernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13350

7141

Major Máté építész

A 30-as évek derekán megalakult Szocialista Képzőművészek Csoportját Kommunista művészek hívták élet-re, amelyhez a művész is tartozott.

Kampis Antal: A Magyar Képzőművészet Története.
Népszava, 1972. jul. 29.

Major Máté
építész

Szőllősi Endre műtermébe járt
a 30-as években

Mezei Ottó: Dési tlubor 14
Corvina 1972.

Major Máté

az MTA Építészetelméleti és Történeti Bizottságának,
s ezen belül az Építészetelméleti Albizottságnak ~~tagja~~. elnöke.

Kubinszky Mihály: Az MTA Építészetelméleti és Történeti Bizottságának tevékenysége 1967-1969. években.
Éptud, 1970 /II/ 3-4.sz. 445-448.l.

Moja Máté

cikke

„A Fiatal Építészek Köréről."

Magy.Ép.műv. 1972.4.sz.
/Fiatal Építészek Köre-szám/

17-18.l.

Major Máté

cikke:

Major Máté: A szinéves Építész Her tendrei és a magyar építészet. - Magy.Ép.mtv. 1972.4.sz. 58-61.1.

Major Máté

Kacsa Gyula halálának ötéves évfordulója alkalmából a Magyar Képzőművészek Szövetségének Belsőépítész szakosztálya V. 12-én szakosztályülést tartott, amelyen ő méltatta az elhunyt érdemeit.

Ipari Művészet, 1972. 3. sz. 30. l.

Major Máté

Major Máté: Ortutay Tamás szobra Helsinkiben /ismertetés és méltatás, képpel/

35.l.

Budapest, 1972. 10. sz.

Major Máté, építész

A W. Gropius monográfia írója

s' a sorozat szerkesztője.

B.f.: Egy modern építész aktualitása 7.

Népszabadság, Bp 1973. febr. 10.

Major Máté, építész

Előadást tartott Építészet címmel.

—: Művészettörténeti tudományos konferencia 6.

Népszabadság, Bp. 1972. nov. 10.

Major Máté, [épitész]

Megnyitotta Lengyel Lajos tipográfus Kiállítását. (Nemzeti Galéria.)

(— :.(— szöveg — fénykép —) 2

ESTI HIRLAP, Bp 1973. febr. 3.

Major Máté
építész

Méltatás

Bereczky Loránd: Gondolatok a Derkovits-ösztöndíjról.
Művészet, 1973. június - 11.oldal

Major Máté, épílén

Goldfinger Ernő c. könyve
az Architektúra sorozatban

↓

— : Most jelent meg 8.

Népszabadság, Bp 1973 aug. 7.

Major Máté, építész

Goldfinger Ernő építészről írt tanulmányának ismertetése.

F. R.: Könyvnemle

7.

Népszabadság, Bp 1973 aug. 17.

Major Máté, építész

Egy gyerekkor és egy kisváros ~~[illegible]~~ emléke c. könyve

↓

— : Most jelent meg 8.

Népszabadság, Bp 1973 aug. 17.

Major Máté építész

Az Architektúra - sorozatban bemutatja Goldfinger Ernő építészt.

— : Az Akadémiai Kiadó új könyvei 8.

Népszabadság, Bp. 1973 aug. 26.

Major Máté, építész

Az Architektúra sorozatban Goldfinger Ernő építész életművét ismerteti.

—: Architektúra

2

ESTI HIRLAP, Bp 1973. júl. 28.

Major Máté, építész

Hivatkozás tanulmányára.
(Jelenkor, 1967. 3. n.)

Bodri Ferenc: Kérzőnyű vérzeti mónika
Walter Gropius közvenjárása Molnár farkas
érdekében 548-553.

JELENKOR, Pécs, 1972. június XV/6.

Major Máté, építész

Megjelent tanulmánya Amerigo Totról. Az 59 táblával, oeuvre-katalogussal megjelent mű ismertetése.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika
Major Máté: Amerigo Tot 548-553

JELENKOR, Pécs, 1972 június XV/6

Major Máté építész

a Szocialista Képzőművészek

Csoportjának tagja - emlékve

Nógrzava 1972 július 29

10. old.

Kampis Antal

A magyar Képzőművészet története

1021

Major Máté Kossuth-díjas előadóestje akadémikus

1974. I. 27. 13.51 D. /11/

Találkozás a Kossuth Klubban.

- Beszélgetés Major Máté akadémikussal. Házigazda: Hortobágyi Tibor professzor. Szerkesztő-riporter: Kerényi Mária.

- Kedves vendégeink. Elhatározta a Kossuth Klub, vezetősége, hogy évente néhány alkalommal meghivunk világhirü kiemelkedő tudósokat, akiknek már valóban egy életmüve is van, most is az az ünnepi alkalom van, hogy üdvözölhetjük itt Major Máté Kossuth-dijas akadémikust, arra kértük, hogy legyen a vendégünk. Mesélje el, az az életmü paleta, amit ő reprezentál itt nékünk, annak mi volt a története. Hogy került ilyen magas pozicióba, hogy lett világhirüvé, hogy irta meg azt a szép könyvét, amely most jelent meg egy gyermekkor, és egy kisváros emléke, a Magvető kiadásában, vagyis a kis bajai fiuból, miképp lett Kossuth-dijas profeeszor, szinte mindenki által ismert közéleti ember is.

- Mindig szégyellem egy kicsit magamat, amikor ilyen nagyon szuperlativuszokban nyilatkoznak rólam. Most voltam lenn Baján egy iró-olvasó találkozón, az emlitett könyvemmel kapcsolatban, s ott a bajai könyvtár vezetője, egy fiatal tanárember, tartott egy olyan bevezetést, amelyben az összes érdemeimet, és összes állásaimat, és mindent fölsorolt, nyomasztó volt hallani, mert sokkal többet, hogy mondjam érzékeltetett, mint amennyi ténylegesen van, ugy, hogy amikor ő befejezte fölálltam, és azt mondtam, hogy hát én mindig kiváncsi voltam, hogy az embernek halála után mit

1974. I. 27. 13.51 D. /11/

Találkozás a Kossuth Klubban.

- Beszélgetés Major Máté akadémikussal. Házigazda: Hortobágyi Tibor professzor. Szerkesztő-riporter: Kerényi Mária.

- Kedves vendégeink. Elhatározta a Kossuth Klub, vezetősége, hogy évente néhány alkalommal meghívunk világhírű kiemelkedő tudósokat, akiknek már valóban egy életműve is van, most is az az ünnepi alkalom van, hogy üdvözölhetjük itt Major Máté Kossuth-díjas akadémikust, arra kértük, hogy legyen a vendégünk. Mesélje el, az az életmű palota, amit ő reprezentál itt nékünk, annak mi volt a története. Hogy került ilyen vagas pozícióba, hogy lett világhírűvé, hogy írta meg azt a sok könyvén, amely most jelent meg gyermekkor, és egy kiváros mélége, a Magvető kiadásában, vagyis a kis bajai fiúból, nikápp lett Kossuth-díjas professzor, szinte mindenki által ismert közéleti ember is.

- Mindig szégyellem egy kicsit magamat, amikor ilyen nagyon szuperlatívuszokban nyilatkoznak rólam. Most voltam Lenn Bajás egy iró-olvasó találkozón, az emlitett könyvemmel kapcsolatban, s ott a bajai könyvtár vezetője, egy fiatal tanárember, tartott egy olyan bevezetést, amelyben az összes érdemeimet, és összes állásaimat, és mindent fölsorolt, nyomasztó volt hallani, mert sokkal többet, hogy mondjam érzékeltetett, mint amennyi tényleges van, ugy, hogy amikor ő befejezte fölálltam, és azt mondtam, hogy hát én mindig kíváncsi voltam, hogy az embernek halála után mit

mondanak róla, hát én most körülbelül megkaptam ezt a nekrológot ott. Persze én nem akarok meghalni, előre bocsájtom, én szeretnék még sokáig élni, mert /egyszerre beszélnek/ szóval hát erről van szó, hogy könyvet akarok irni még három - kötésem, éspedig ennek a folytatására, és azonkivül az épitészet történetem uj kiadásának a 2., és 3. kötetére, az első talán most már 74-ben meg fog jelenni, és meg kell mondani, hogy ebbe a pillanatba ugy érzem magam, 7o éves korom ellenére,

- Még csak 69,

- Igen,

- Helyesbbiteni kell

- igen, 8 hónap van még hátra, ebben igazad van, szóval ugy érzem magam, mint egy elsőkönyves iró, aki, aki megirta első könyvét, és

- És szépiró, elsőkönyves szépiró, talán igy fogalmaznám

- És ez megjelent, semmiféle hivatalos rezonancia nincsmég vele kapcsolatban, de annál több rezonancia van levélben. Eddig, eddig pontosan 7o levelet gyüjtöttem össze, egyiket Illyés Gyula irta, aki azt irta benne, hogy hát köszöni a könyvet, egy, egybként álmatlanul töltött éjszakáját röviditettem meg, mert egy végtében majdnem egész végig elolvasta, és hát minden jót kiván hozzá, és és ugy érzi, hogy bárcsak egyszer volt Baján most már a tenyerén hordja, vagy tenyerébe fog

- Kell ennél szebb ismertetés?

- Nem. Hát Illyés Gyula is azt irja levelében, hogy most minden életrajzot olvas, először mikor idáig jutottam, hogy olvasok -

/érthetetlen/ - kényelmetlen megjegyzés lesz, de nem hát ez volt benne, hogy mindent olvas, és érthető azt mondja, mert tartalmas, egy igen tartalmas müfaj. Az ember öregszik, akkor, mivel előre már nem nagyon lát, vagy nem sokat lát előre, kell visszafelé fordulni, visszanézni, és egyszerre fölfedezi a gyerekkorát, ami, ami példátlanul szépnek tünik a messzeségből, mert amig az ember fiatal, és eljön a szülővárosából, pláne Pestre, vidékről Pestre, akkor egy darabig meg is feledkezik a szülővárosáról, akkor Pest van, Pest ragadja magával, összes látványosságaival, örömeivel, és egyebekkel, és egész hosszu időnek kell eltelni addig, amig az ember éppen ezzel a, ezzel a visszafordulási érzéssel, vagy nosztalgiával a fiatalság iránt, megforditja a lencsét a távcsövet, és a régit hozza közelebbre magához, és az ujal kevésbé törődik.

- Ez hány kötet lesz, professzor ur?

- Hát csak kettő lesz,

- Majd meglátjuk.

- A kiadó is csak kettőben gondolkodik, éspedig olymódon, hogy hát ha lehet 76-ra megjelenik a második kötet, rajtam mulik, hogy meg tudom-e irni 74 végéig. Persze érdekes anyagom van, illetve érdekes emlékeim vannak, amiket azonban sokkal nehezebb lesz föleleveniteni, ez 23 évet fog fölölelni ez a második kötet, 22-től 45-ig. Tudom, hogy mi történt ezalatt, de hogy időben hogy, hogy kapcsolódtak egymáshoz, hogy mi volt előbb, és mi volt később, ezek már nehéz dolgok. Vannak noteszaim, ilyen rubrikás noteszaim minden esztendőbe, és ott mindig benne van a napi program, hogy

mi történt aznap, csak éppen schlagwortokban, persze egy csomót nem tudok elolvasni, az irásom miatt, másik részről meg nem értem, hogy mit akartam följegyezni, de azért mégis némi tájékoz, például az, hogy mikor volt valami esemény az életembe, hogy előadásom, s az mind benne van, tehát igy tudom egy kicsit rendezni majd ezt a két évtized, két és fél évtizedet, ami jön, de akkor még nem csináltam ezt rendszeresen.

- Tetszik látni ez egy ujabb irodalmi münek lehetne a vázlata, Major Máté noteszai.

- Van egy érdekes noteszom, az illegális időbe, amikor a szocialista képzőművészek csoportjának voltam a titkára, ez volt 934, és 37 között, akkor egy időbe, éppen 37-ben, januárba kezdtem egy ilyen schlagwortos kis piros füzetbe egy napló, egy ilyen kockás füzetbe beirni, hogy milyen események vannak. Hát részben, hogy milyen események vannak magában a csoportban, mert a csoport minden szombaton este tartott összejövetelt a Konti utcában, a szociáldemokraták székházában, és ugyanakkor pedig már miután létrejött ez a csoport, akkor beléptünk a Szociáldemokrata Pártba, de illegálisan tulajdonképpen a Kommunista Párt politikáját próbáltuk végrehajtani, tehát egyik oldalon volt ez, és azonkivül gyakorlati munkákba is beventak, gyakorlati pártmunkába is beventak az illegális munkába is. Volt egy kapcsolatom, akit ugy ismertem, hogy Kalapos elvtárs, aki 34-35 körül,nem, 34-ben járt rendszeresen a lakásomra, nem tudom mit csinált, illetve tudom most már, hogy mit csinált, ott szerkesztette a Kommunista cimü lapot, ille-

gális lapot, és egy darabig, nem sokáig tartott ez az ügytevése nálam, mert eltünt. Később, hamarosan kiderült, hogy lebukott, és-pedig közel a lakásomhoz, talán 2oo méterre a Bakator utcai lakásunktól, aminek az a, az a szerencsém, általában a szerencse sosem hagyott el egészen engem, az volt a szerencsés oldala, hogy, hogy követték, és nyilvánvalóan ugy kapták le, ha egy kicsit tovább követik, vagy tovább hagyják menni, akkor esetleg én is belekerülök ebbe a dolegba, és nem tudom, ezt, ezt is megirtam már valahol, én nem tudom, hogy hogy viselkedtem volna, mert ugyan szivvel-lélekkel oppenáltam a fennálló társadalmi rend ellen, de ugy, amint hallottam, hogy mit csinálnak a rendőrség /érthetetlen/ - tényleg nem tudom, hogy viselkedtem volna netaláltán lebukok. Aztán kiderült, hogy ez a kalapos elvtárs ki volt, le évre rá találkoztam vele a lebukása után, körülbelül le évre, Prágában volt akkor nagykövetünk, és aztán külügyminiszter lett Horvát Imrének hivták, - kellemes ember volt. Szóval ennek a kis, kis piros notesznek oldalain hát részben a csopertnak, részben a pártszervezetnek az adatai vannak, és egy egész csomó érdekes dolog, ami, ami önmagában tényleg egy kis fejezete lehet a, ez az ami hiteles, mert ez az amire pontosan emlékszem, kicsit félek is tőle. Hát szóval nem baj de azért majd megcsonálom, mert más nem is nagyon érdekel most már Itt akartam megmondani, szóval az egyike ennek a periódsunak, ennek a második kötet tartalmának az egyik főrésze lesz a mozgalmi munkám, ugye a müvész csopertba, és itt a másik része pedig a részvételem a magyar sziámi csopertnak a müködésébe ez a, ez a

- Ez mi volt

- Ez a nemzetközi szervezetnek a rövidítése - /érthetetlen/ azt hiszem ez a cime, amelynek élén * stb. álltak, és ennek voltak nemzeti szekciói. Nem volt ennek valamiféle egyesületi szervezeti formája, hanem egy-egy, egy,vagy két delegátus, akik magának a főszervnek az ülésein vettek részt, ugy csopertosultak a fiatal épitő, azok akik vallották ennek az épitészetnek az elveit, és én azt elmondtam a könyvembe is, hogy hogy lettem épitész, én tulajdonképpen nem lettem épitész, akkor, amikor az egyetemet elvégeztem, még, még nem tudtam, hogy mondjam, nem találtam meg azt a fogodzót, amivel meg lehet közeliteni az épitészet kérdését. Ez lehet, hogy azért van, mert én nem vagyok például jó rajzoló, aki, aki álmokat tud fölvázolni a papirra, hanem bizonyos racionális gondolkodással közelitem meg a dolgokat, de ezt csak itt tudom megfogni, ahol rájövök a, az okára a dolgoknak, és ez a Bauhausból, és Le Corbusiere tevékenységből, sőt a szovjet avantgardeból kinőtt dongelatok ezek, ezek nagyon racionálisak volta, végső fokon, és, és megértették velem, hogy hogyan születik az épitészet, hogy, hogy az épitészet egy sajátos jelensége a világnak, egy egészen különböző jelensége a világnak, minden más produkciótól, amely szorosan összefügg az anyaggal, és a, és az anyagból készitett szerkezettel, és itt -, annyi materiális dolgokkal, és ezeknek a materializálódásnak tökéletes birtokbavételébe, ebbe bele tartozik az emberi igények materiális vonatkozásu kielégitése is, csak ezeknek a tökéletes birtokbavételével lehet müvészi alkotást csinálni

az épitészetben. Azért - ügyködésem tulajdonképpen azt célozza, hogy az épitészekkel is, és a laikusokkal is megértessem, hogy mi az épitészet. Nem könnyü dolog, és nem is biztos, hogy sikerrel jár, de, dehát ez az egyik oldala az én tevékenységemnek.

- S milyen programmal ment professzor ur az egyetemre, milyen elképzelései voltak? És utána hogy sikerültek?

- Hát, mivel én nem abszolut, soha életembe nem volt arra, hogy ilyen egyetemre megyek, nem is volt különösebb program, az épitészet volt a programom, de akkor ott összeültek az okos fiuk, már ugy értem a mi kommunista társaságunk, épitész mezőny, és, és egy délután, vagy egy egy nap diskuráltunk mit is kellene előadni az egyetemen nekem. S akkor /nevetés, érthetetlen/ - nem tudom már hogy történt, hogy nekem bevezetés az épitészetbe cimmel tulajdonképpen mindenről kell beszélni, ami az épitészet, tehát mi is az épitészet, hogy lesz az épitészet, hogyan csinálják ma az épitészet irányitását, szóval az ég világon minden, vagyis ilyen fölvágott, vegyes fölvágott volt, ezt, ez egy évig tartott nálam, mert aztán behivattak ide illetékes helyre, és azt mondták, hogy most a következő évben, igy lettem egyetemi tanár, következő évben nekem az épitészet történetét kell előadni. Hát ez is olyan volt, hogy soha nem foglalkoztam ind épitészet történettel, hát elég, ismerni ismertem eléggé, de hát neki kellett állni tanulgatni a dolgot, sőt mindjárt neki kellett állni könyvet, jegyzetet csinálni, hát ez borzasztó ha most olvasom ezt a jegyzetet, dehát mit csináljak, ugy-e kellett csinálni, hát ebből indult lassan ki aztán az, hogy

először csináltam az ókori épitészet történetet, akkor csináltam a középkori épitészet története, ezzel eltelt 49, és 5o, és aztán 51-be jött az az én nagy ütközésem az épitészet kérdéseiben, a az aktuális hogy mondjam, az aktuálissá vált épitészet szemléletel. Visszanézve erre a dolegra, az az impressziom, hogy nem lehetett kitérni ez elől a vita elől, /egyszerre beszélnek/ -
- - önt igazolta.
- Kérem szépen az volt a helyzet, hogy az épitészetben azt mondták, hogy az emberiségnek vannak haladó korszakai, amit az emberiség akkor produkál, az emberiség haladó hagyománya, amelyet követni lehet, mert hiszen haladó dolog volt, de ebben aztán teljesen összetévesztették a lényeget a, a felülettel, mert azt mondták, például épitészetben, hogy például a reneszansz az az emberiségnek egy haladó korszaka volt, tehát amit a reneszansz produkált, az az a mi /egyszerre beszélnek/ -, és ezt nem ugy értelmezték, hogy hát az adott korban a legjobbat produkálták, és igy jött létre a reneszansz, hanem ugy, hogy a, hogy azok az épitészeti formák, amiket a reneszansz - azok a mi hagyományaink, tehát át lehet venni a formákat. Ez eléggé evidens dolog, hogy az épitészeti formák egyrésze az anyagból, és a szerkezetből, tehát az akkor érvényes technikából születnek, és nyilvánvaló, hogy a mi anyagunk, szerkezetünk technikánk a fejlődés, a technikai fejlődés jóval magasabb szintjén van, tehát a forma alakulásnak az egyik motivuma, az az egészen más, és nyilvánvaló más a másik motivum is, mert az ilyen reneszansz ideológiája mégis csak alacsonyabb szintü ideológia, mint

a mi ideológiánk, legalábbis igy tünt, és meggyőződésünk szerint, tehát nyilvánvaló az a forma, ami a reneszanszba létrejött, azt ma nem lehet reprodukálni. /egyszerre beszélnek/.

- Igen, nem lehet

- Ugy, hogy nekem vitám volt, én nem tudtam megtenni azt, hogy rögtön beismerjem azt, hogy hát el lehet, hogy mondjam mást, ilyet is csinálni, ez nem gátolhatja a szocializmus fejlődését, hanem védtem a magam álláspontját, ami a 30-as évekbe kialakult folyóiratba, lapot szerkesztettem, álltam ki emellett az épitési, akkor végülis ugy kellett hogy mondjam fellépni ez ellen az én álláspontom ellen, hogy egy magyas szintü vita, vitát rendeztek az előadói munkaközösségben, ahol, ahol hát Révai, meg Horváth Márton elnököltek, és vezették, és én voltam mondjam azt, hogy vádlott, az voltam. És hát megmérettem, és könnyünek találtattam, ugy, hogy teljes mértékben elitéltek. Ez egy elég sulyos élmény volt számomra,

- Professzor ur akkor egyedül képviselte ezt a bizonyos álláspontot?

- Igen, igen, illetőleg volt egy-két hang mellettem, de azok is meghátráltak, tulajdonképpen aztán én is meghátráltam, mert én is elfogadtam azt, hogy mit tudom, azt az álláspontot, hogy a szocializmus épitése, vagy a szocializmus megteremtése fontosabb dolog, semhogy egy ilyen mégis mellékes témában, persze nem mellékes azért csak akkor ezzel, ezzel indokoltam én magam is a dolgot, mellékes témákban az ember exponálja magát, ugye, én elfogadtam az itéletet,

és, és nem sokáig kellett várnom, Ez volt 51 tavaszán, és 54 decemberében, tehát jó három év mulva, három és fél év mulva, Hruscsov összehivta a Kremlben az összes épitőket, a tervezőket, kivitelező stb., és egy nagy fillipikát tartott, amelyben hát teljesen leszedte a szentelt vizet az épitészek, a tervező épitészekről, hogy templomokat, és monumentumokat és mindeneket épitettek, hallatlanul drágán, és ezzel akadályozták tulajdonképpen az uj technika tömeg termelő technikának a kifejlődését. Hát valóban igy van, szóval a dekorativ vonalakkal elhalmozza az épületeket, az egyrészt drága, másrészt tényleg akadályozza azt, hogy az uj technika kifejlődjön. Szóval a hruscsovi megnyilatkozás az teljesen praktikus dolog volt, szóval nem hiszem, nem valószinü, hogy az ideológiai oldalát tartotta volna tehát ennek a dekorativ épitészetnek, hanem egy praktikus izé, rájöttek arra, hogy ezt nem lehet csinálni tovább. Ugy, hogy nagyon gyorsan megváltozott az épitészetben a helyzet, és ez egy bizonyos mértékig hát igazolta az én korábbi álláspontomat. Ez volt tulajdonképpen az egyik nagy ugy mondott eseménye a fölszabadulás utáni időkben, nem csak az én életemben, hanem magában a társadalom életében is, és ennél hogy mondjam a szakma szempontjából jött változás, nem tudok elképzelni, ez inditotta el aztán azt, azt hogy ma már jó épitészetet is csinálunk.

- Engedd meg, hogy a jelenlévők nevébe, a Kossuth Klub Tanácsa nevébe, és a rádió hallgatók nevébe is hálásan köszönjük ezt a beszélgetést, köszönjük, hogy eljöttél, és ha hivunk

- Oly szivesen jöttem. Valljuk be ugye sokat beszéltem, és az érdekes módon szukszesszive fejlődött ki bennem, én azelőtt fiatalabb koromban nem mertem megszólalni társaságba, Egyrészt az az fejlesztette ki bennem, hogy merjek beszélni, hogy a mozgalomba résztvettem, és ott muszáj volt beszélni, előadáson, Milyen drukkokat álltam ki, mikor nem tudom, mink csináltunk mindenfélét, és én is belekontárkodtam olyanba, hogy kiállitást vezettem, szóval munkásokat a Szépmüvészeti Muzeumba. Akkor napokig tanultam a - a leckét ugye, és ugy drukkoltam, hogy borzasztó. És aztán lassacskán valahogy ugy beledolgoztam magamat, és aztán mikor egyetemre kerültem előadni, ott is drukkoltam, és sajnos sokáig nagyon-nagyon - voltam, még még néha most is, de azért most már ugy elmulnak ezek a dolgok tőlem.

- - - - - - -

Találkozás a Kossuth Klubban. Beszélgetést hallottak kedves hallgatóink Major Máté akadémikussal. A házigazda Hortobágyi Tibor professzor, a szerkesztő-riporter Kerényi Mária volt.

- Oly szivesen jöttem. Valljuk be ugye sokat beszéltem, és az érdekes módon szukszesszive fejlődött ki bennem, én azelőtt fiatalabb koromban nem mertem megszólalni társaságba. Egyrészt az az fejlesztette ki bennem, hogy merjek beszélni, hogy a mozgalomba résztvettem, és ott muszáj volt beszélni, előadásom, Milyen drukkokat álltam ki, mikor nem tudom, mink csináltunk mindenfélét, és én is belekontárkodtam olyanba, hogy kiállítást vezettem, szóval munkásokat a Szépmüvészeti Muzeumba. Akkor napokig tanultam a - a leckét ugye, és ugy drukkoltam, hogy borzasztó. Ha aztán lassacskán valahogy ugy beledolgoztam magamat, és aztán mikor egyetemre kerültem előadni, ott is drukkoltam, és sajnos sokáig nagyon-nagyon - voltam, még még néha most is, de azért most már ugy elmulnak ezek a dolgok tőlem.

- - - - - - -

Találkozás a Kossuth Klubban. Beszélgetést hallottak kedves hallgatóink Major Máté akadémikussal. A házigazda Hortobágyi Tibor professzor, a szerkesztő-riporter Kerényi Mária volt.

Major Máté

Bonta János: Épités, épitészet, urbanisztika. /Hozzászólás Major Máté: Az épitészet fogalma és fogalomköre c. irásához, 11.évf.12.sz./ - Valóság, 1969, 12.évf. 5.sz. 95-97.l.

Az 1969.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1972.4.sz. 295-320.l.

299.l.

Major Máté

cikkei: Az 1945 előtti szocialista művészet. Népművelés, 1969. 1. sz. 35-36. l.

Szocialistává formálódásom emlékeiből. Jelenkor, 1969. 12. évf. 3. sz. 259-264. l.

Az 1969.évi magyar művészettörténei irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1972.4.sz. 295-328.l.

297. l.

Major Máté

cikke: Az építészet kerdelei (Körkép) – Kritika, 1969, 3.sz. 34-42.l.

Az új építészet jelene. Uo. 10.sz. 27-33.l.

Az 1969.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. -Művtört.Irt.1972.4.sz. 295-328.l.

299.l.

Meojos Beálé

cikke: Vita körben. - Valóság, 1969. 5.sz.95.l.

és könyve: Az építészet új világa. Bp. 1969.

Az 1969.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. -Művtört.Ért.1972.4.sz. 295-328.l.

799.

Major Máté

cikke: A mezőgazdasági kisvárosok fejlesztésének (építészeti) problémái. - Népművelés, 1969. 7. sz. 18-19. l.

Az 1969. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört. Ért. 1972. 4. sz. 295-328. l.

301. l.

Major Máté

Major Máté: Marcel Breuer. - Magyvilág, 1969. 5.sz. 743-749.l.

Az 1969.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.ért.1972.4.sz.299-320.l.

299.l.

Major Máté, építész

febr. 22-én megnyitja Szanday Sándor szobrászművész tárlatát.

— : □ Szanday Sándor... 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. febr. 21.

Major Máté, építész

Előadást tart Kós Károly
90. születése napján a Kossuth
Klubban.

— : Hí —

8.

Népszabadság, Bp. 1973. dec. 12.

Major Máté, építész

A M. Múzeumi Magazinban
korunk nagy építészeit mutatja be.

— : Le Corbusier és Grock 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. dec. 21.

Major Máté, építész

Baján lesz találkozó.
Részt vesz rajta Major Máté
is.

↓

— :o Író-olvasó találkozó 12.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. nov. 16.

Major Máté

hosszu ideig tagja a Cirpac építész csoportnak.

Bezza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

2091

Major Máté, epizód

h.: Goldman Gy.

Heller László: Goldman György 552-558.

Élet és Tudomány, Bp. 1975. márc. 21. XXX/12.

Major Máté
építész

Major Máté szavai szerint a lakás-
lakóhárak jelentős része nem ne-
verhető építészetnek.

Balogh János: Az én háram.
Tükör, 1975. szept. 23 – 3 oldal.

Major Máté

A magyar CIAM csoport feloszlása után, A Tér és Forma cimü folyoirat köré csoportosult 1942-ben 5 épitész: Fischer József, Granasztói Pál, Kismarty-Lechner Jenő, Major Máté, Weltzl János.

Uj Irás 1975/6/87/o/

Major: A magyar épitészet harminc éve

Majos Máté

Kossuth dijas épitész, az épitészettörténet profeszszora, akadémikus, aki aharmincas évek táján egyik alapitója és mindvévig tevékeny résztvevője volt a Szovialista Képzőmüvészek csoportjának. Memoárjában eljut odáig, amikor a bajai legény elindul Budapestre, az egyetemre.

Uj Irás 1974/9

Bányai G.: A tárgyak emlékezete

Major Máté

A CIAM magyar szekciójának 1932/től volt egyik vezetőjének tagja, egészen 1938-ig, a csoport kezdeményezésére történt a feloszlatás.

Uj Irás 1975/6/87.o.

Major M: A magyar épitészet harminc éve

Major Máté

1928-ban alakult meg a CIAM magyar csoportja, am elynek olyan jelentős akkotói voltak tagjai, mint Molnár Farkas, Breuer Marcel, Major Máté, Fischer József.. A magyar épitészek a kislakásokra forditott ták figyelmüket.

Uj irás 1974/2 97.o.

1975. április 19. Televízió 14.55 Kgyé
Művészeti Magazin 75/4

Major Máté építőművész

órákat kell itt tölteni. Közben én átérkeztem egy következő terembe és tisztelettel köszöntöm Major Máté akadémikust, köszönöm, hogy ittmaradt, tudom, hogy hosszan nézte végig az ittlévő alkotásokat. Kedves Major tanár úr! Hát az a 30 év, amit hát csak főbb vonalakban i,s, de egy kicsit érzékeltet ez a kiállitás, az Ön életének is egy nagyon markáns, heves, alkotóikedvben és csatázásban heves korszaka is. Most az épités.. itt hát majdnem a legmodernebb épitészetben is aprikálható alkotások vannak, ez az épitészre, hogy hatott, ami itt van?

- Először talán azt mondanám el, hogy végigjártam a kiállitást és..

- Igen.

- lehet, hogy felületes, de megállapitásom van, hogy ez a kiállitás szinesebb és többarcú, mint az előző kiállitások voltak. Még nem tartalmazza szerintem a teljes sprektumát a magyar képzőművészetnek, dehát erre is sor kerülhet egy következő jubileumon.

- Igen.

- Engem ugy tartanak számon, mint, aki az absztrakt müvészet védelmezője és propagálója. Ez igy nem teljesen felel meg a valóságnak.Én csak a fiatalságnak azt a jogát védem, és nemcsak a fiataloknak, hogy kisérletezzenek.. és..

- Igen.

- És, hogy keressék azt a formát, amely a legjobb kifejezője gondolataiknak, önmaguknak.

- Amelyet a kor sugall.

- És amelyet a kor sugall. Ez okozta azt, hogy én addig , amig ez a kérdés nem tisztázódott ennyire, mint ma már tisztázva van, oppozicióban lévőnek tüntem fel.

- Igen. Néha opponált..

- Na, mostan a napokban olvastam Dési Huber Istvánnak egy cikkét ... müvészete cimmel, ami 1941-ben jelent meg és az akkori fiatalokat, a MÜM szocialista képzőmüvészeti csoportjának a fiatalja-it birálta. Birálta azért, mert megállapitotta, hogy sem tartalomban, sem formában, nem eléggé mozgékony.. nem egész lendületes és ennek az indokolására felhozza, azt, amit ő oknak lát, ennek az okát, érzékeli, hogy még szocialisták is, az akkori

szocialisták is a polgárság művészetének inkább az akadémikus, naturalisztikus oldalához vonzódtak, mint az ugynevezett modernhez, az impresszionizmustól a " kasutivizmusig "

- Igen.

- Holott Désy Huber szerint ez az izmus-sor ez elengedhetetlen bázisa a leendő művészetnek, a szocialista művészetnek.

- Na, most ennek alapjait Major tanár úr látja-e itt?

- Valamit látok belőle. Nem minden.. éppen emlitettem, hogy nem a teljes sprektum van itt.

- Mindenesetre sok minden van itt, ami érintkezik az épitészettel.

- Az a helyzet, hogy az épitészet igényli az elvontabb formákat, a maga feszültségeinek a megteremtésére. A mai épitészet részben természetes egyszerüsége, részben pedig kényszerü, technológiailag kényszerü egyszerüsége következtében rendkivül örül annak, hogyha az igy keletkezett , kissé üres, kissé monoton terekben, valami dinamikus forma, térforma, vagy..mozgóforma kerül.

- De itt már lehetőségeket lát..

- Itt már láthat lehetőségeket és azt hiszem, hogy ténylegesen el kell érkezni annak az időnek, amikor még egy lépéssel ennél is tovább megyünk.

- Ilyen segitő és biztató-szavak is nagyon sokat tesznek. Köszönöm szépen, hogy eljött. Viszontlátásra! Major Máté örömmel jött erre a kiállitásra, mert amilyen kedvesen és szeretettel beszél az alkotásokról, olyan szigoru és kényes arra, hogy a modern épitőművészetben, a magyar épitőművészetben bizony azt a rangot meg lehessen találni és meg lehessen keresni, amire méltó.

Major Máté, építész

Emlékünnepen elhangzott
beszéd. (1975. II. 5.)

↓

Major Máté: Gulács Major emlékezete
629-630.

JELENKOR, Pécs, 1975. július XVIII/7.

Major Máté, építész

Cikke : Budapest, 1966. 2. n.

– : Kis bibliográfiák 87–90.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1970. febr. XX/2

Major Máté, elvtárs

Megemlítve.

Szilágyi János: Milyen könyvek születtek 1970-ben? 175-177.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1970. márc. XX. 3.

Major Máté építész

A CIAM magyar építési csoportnak oszlopos tagja volt, aki egyébként a szocialista képzőművészek csoportjának volt a titkára – az Attila u. 127. sz. házat Major Máté és Dekre Pál építésszel tervezték.

Nézőpont

1975. I. 17. 16.05 Kossuth Hué

MDK

Major Máté épitész

Major Máté:Épitészet és közvélemény Kortárs 1957. I.évf.4.sz. 582-592.o.

MDK

Major Máté

építész, Kossuth-dijas

Magy. épitőművész küldöttség utazott a Szovjetunióba.
Szabad Nép, 1954. máj. 29.

MDK

Major Máté, építész

Megnyitja (jún. 8-án) Lossonczy Tamás festőművész kiállítását.

—: Hallottuk

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jan. 8.

1021

1974.VIII.2.21.25.TV. -Imé-
Vallomás a XX.századról.

-Az ember feltalálta a filmet és ettőlkezdve álmodozásai, találmányai és törekvései nem maradhattak rejtve. A film tükörré vált, visszatükrözi korunk életjelenségeit és megőrzi azokat. A legalakalmasabb eszköz arra, hogy közvetitse az ember vallomásait önmagáról, kortársairól és a körülötte lévő valóságról.

-Épitész vagyok, azzá lettem. Tavaly volt 50 esztendeje, hogy megkezdtem tanulmányaimat a Budapesti Müszaki Egyetemen és most lesz 26 esztendeje, hogy ugyanezen az egyetemen tanitok. Jelenleg eddig tanszékvezető voltam 1971, december végéig, azóta pedig az Épitészettörténeti és Elméleti Intézet igazgatójaként müködöm. A témaköröm tehát épitészettörténet és épitészetelmélet és ezen a téren sok minden szeretnék még ebben az évben megcsinálni. Mégis ha az ember elérkezik életének közeli 70 esztendejéhez, akkor hajlamossá válik arra, hogy már ne nagyon a jövő felé tekintgessen, hanem egy kicsit visszafelé. Ami fiatal korában nem jut eszébe az embernek, hogy nosztalgiával gondoljon szülővárosára, vagy fiatalságára, most ez a nosztalgia egyre erősebb lesz és ez késztet arra is, hogy megirjam emlékezéseimet. Érdekes módon, de ez egyébként általánosan tudott dolog, hogy az embernek a régi emlékei azok, amelyek világosabban, tisztábban jelennek meg, tisztább képi formában jelennek meg az em er előtt, hiszen biz9nyos mértékig vizuális tipus vagyok. És ahogy közeledünk napjainkhoz, annál halványabbak lesznek a képek és annál kevésbé vonzó az ember számára.
Furcsa érzés, most már pontosan 65 év után azon a helyen állni, ahol valamikor egész kisgyerekként játszottam, hat évig éltem itt. Miután 1904, augusztus 3.-án ebben a házban születtem meg. Apám 900-ban, kereken 900-ban költözött Bajára, akkor már három gyerekkel, anyámmal és itt ezt a házat bérelték, mert sosem volt saját házuk. Ez a ház a Susics bácsi háza volt, aki egy szőlőbirtokos volt és egy óriási pince volt a ház alatt, az egy különös rejtélyes birodalom volt, de amibe nem lehetett behatolni. És ez olyan nagynak tünt akkor, mikor az em er kicsi, akkor mindennek a mérete óriási, hogy egész nap ellehetett otten bóklászni és tenni, venni. Családom egyébként Zomborból jött 900-ban, az apámat idehelyezték a járásbiróság elnökévé, az apám már 925-ben meghalt sulyos érelmeszesedésben, anyám viszont 52-ben 84 éves korában végelgyengülésben A három testvérem közül az első, akit legjobban szerettem Lacit, az a 914-es világháboru első esztendejében pusztult el az orosz harctéren. Az Imre bátyám 56-ban halt meg itt Baján, Margit nővérem pedig Pécsett, úgyhogy én vagyok egyedül a szükebb családból, én nyilvánvalóan már Pesten fogok majd földbe kerülni. Ebben a házban egy olyan élet folyt, ami számomra hát örökké emlékezetes marad, mert a teljes gondtalanság és a teljes, hogy mondjam, családi béke és öröm birodalma volt. Az az érzés m, hogy egy hat éves korig terjedő időszak a legemlékezetesebb az ember életében. És ha idézni akarom a hangulatokat, amelyek akkor körülvettek és amelyek betöltötték életemet, akkor elsősorban képek jutnak eszembe, mivel főleg vizuális képességü ember vagyok nagyon, és képek jutnak eszembe arról az életről, amit ebben a házban és ezen a területen folyt. Az én időmben 8 osztályos volt a gimnázium, annak is négy első osztályát a régi inas iskolában jártam, mert ezt az épületet, vagy ennek az elődjét kórház céljára használták fel az első világháboruban, Akkor kezdtem gimnáziumba járni, amikor legi-

dősebb bátyám elesett az orosz harctéren. A gimnáziumban persze rendkivül sok élménye van az embernek és ezek közül is akadnak olyanok, amelyek egész életre befolyásolhatják az ember sorsának alakulását. Én véletlenül egy olyan osztályfőnök keze alá kerültem Böröcz Marcelnek hivták, itt tisztelt tanár volt, aki igazán elhatározó módon nyult bele az életembe. Még harmadikos gimnazista koromban tartott, ő magyar és latin nyelvet adott elő, tartott egy dolgozatot és a dolgozat előtt egy ilyen megbeszélést, hogy vajon mi szeretnék lenni ? És akkor én azt mondtam a beneleginél, hogy hát gépészmérnök szeretnék, valami olyan romantikus elképzelés élt akkor az akkori fiatalságban a gépészmérnökség volt a kincse a mérnök pályának. És erre a Böröcz bácsi azt mondta, hogy hát ez nagyon szép dolog, de mennyivel szebb dolog épitésznek lenni. Az épitész amit csinál, az ott áll az utcán, a téren és az utokor számára megmarad, az emberek megőrzik az emlékükben, szerzőjének a nevét is ismerik, szóval mennyivel szebb az épitésznek lenni és én ettől kezdve épitész akartam lenni. Annak ellenére, hogy én még sokáig, nagyon sokáig nem tudtam mi az épitésznek lenni és egy kicsit úgyérzem, hogy még ma sem tudom.
Ez volt az első elhatározó befolyása az életemre Böröcz bácsinak, aztán egyszerre átváltottam , átváltott másik irányba ez az eligazitása, hogy úgymondjam óspedig az irodalom felé. Én elég jól stilisáltam akkor és volt egy dolgozatunk, amelynek az volt a cime, hogy Toldy a nádasban. És azt én hát megirtam. Ugy sikerült, hogy el ször és utoljára jeleşt adott a dolgozatomra, fel kellett olvasni az osztálynak, szóval nagyon büszke voltam irodalmi termékemre és úgylátszik, hogy ez adta neki azt a, azt az inditást, hogy kezembe adja a Nyugatnak, Ady Endre, Babits Mihály és a többi nagy, századelői irónak a szerkesztésében megjelenő Nyugatnak a I.évfolyamát, ami a teljességét jelentette a Nyugatnak. Mondhatnám, hogy ez sokkoló hatással volt rám, ami az irodalmat illeti. Én akkor, addig csak Jókait ismertem, meg Arany Jánost ismertem, Petőfit, most egyszerre egy egész új világba kerültem. Na és ez a sokkoló hatás nem azonnal érvényesült bennem, visszaesések voltak, tévelygések és igy tovább. De a lényege az volt, hogy ezt a Böröcz bácsi adta a kezembe, egy ciscerei szerzetes tanár, aki a kor irodalmának, a magyar irodalmának a javát juttatta nekem. Aztán kiderült később, hogy ez a I.évfolyam egy Fenyő Bözsi nevü, ifjú hölgyé volt, akinek a nagybátyja, Fenyő Miksa a Nyugat alapitója volt és hát az ötöle kapta tulajdonképpen kölcsön, akkor még nem tudtam, hpgy ez milyen nexusokat fog tovább épiteni. De hát aztán jött a Böröcz bácsinak a harmadik nagy tette óspedig az, hogy elszerzett engem a Fenyő-család fiatal tagjaihoz két, egy elsős és egy másodikos gimnazistához instruktornak. Én egy kicsit vonakodtam, részben azért, mert tudtam, hogy ott van egy kislány is és, hogy mondjam dehonestalónak éreztem, hogy én pénzért dolgozzak valahol, de aztán mégis ráálltam és tulajdonképpen ez volt elinditója feleségemmel való ismerkedésnek és az egész életemnek, ami ezután jött. Gyerekkorom óta szeretem a könyveket, gyüjtögettem magam is, de igazán akkor indult meg a könyvhalmozás nálam, amikor egyszer egy szekrénnyi könyvvel gazdagodott a háztartásunk akkor amikor megnősültem és a feleségem hozta a könyveket. Aztán azóta hullámzó mértékben, mindig összefüggött anyagi állapotunkkal is, szaporitottuk ezt a gyüjteményt, amihez aztán hozzájárultak a

a képek. Egyéb apróságok, amik aztán most itten már egészen felhalmozva, rendetlenséggel jelentkeznek. Valamikor 30 évvel ezelőtt még ennyi volt,a könyvespolcon, amely itt látható és minden könyvnek ismertem a helyét, tehát, hogyha valamit kivettem, tudtam, hogy mi hiányzik, ma már lehetetlen. Természetesen azért is, mert nem rendeskedtem itt be arra, hogy a könyvtáramat kiépitsem, mindig arra számitva, hogy el fogunk hurcolkodni innen. Ez remélhetőleg előbb, utóbb bekövetkezik és akkor egy végtelen nagy könyvespolcot fogok épiteni ahhoz, hogy elraktározhassam rendesen, szabályosan a könyveket. Mi minden van itten, szinte zavarban van az ember, hogy mit emeljen ki a sok közül. Talán mindjárt ezzel kezdemém, ami itt a kezemügyébe esik. Ez egy nagyon szép felvétel egy magyar paraszti házbelsőről, Varga Laci barátom és kollegám csinálta, a legjobb magyar néprajzos, épitészeti néprajzos. Nagyon jó képei vannak, nemcsak erről, ezekről a paraszti, hanem általában a magyar épitészet multjáról és legjobb ismerője is ennek a multnak. Aztán pl. ott van pl. egy kép, amit 1959-ben Pekingből hoztam, egy kinai akvarell, eredeti. Itt, amint a két,minta látható egymás hegyén, hátán sorakoznak a képek, sok lenne elmondäni, hogy mi minden van bennük. Na most a könyvek közül kiragadnám, itt legfölül mindjárt Koós Károlynak A Hármas könyvét. Ezt azért emelem ki, mert Koós Károllyal jónéhány évvel ezelőtt barátságba keveredtünk és időnként elküldjük egymásnak könyveinket és hallatlanul kedves, és 90 éves korához közeledve is kitünően megirt, kitünő tipográfiával szinte irt leveleket küld nekem. Van itt egy másik érdekes könyv is, ami szülővárosomnak Bajával függ össze. Ez egy 919-ben a szerb megszállás idején megjelent vicclap. Az volt a cime, hogy a Kacsa. És kitünő irások vannak benne, hiszen egy csomó ember megrekedt a, ottrekedt Baján a megszállás miatt, köztük pl. Dezső Alajos a kiváló karikaturista, aki remek karikaturákat csinált, rajzolt bele, úgyhogy egy igazán szinvonalas lap volt. Nemrég szereztem meg Bajáról, mert az én példányom elveszett. Na most a gyüjteményemnek egy nagyon fontos és érdekes része ami, ami talán unicuma is a könyvtáramnak, hogy a két világháboru közötti fél legális folyóiratoknak a legtöbbjét összegyüjtöttem annak idején, bekötve megvannak itt, pl. a kezemben van a Forrás, amit Gereblyés László szerkesztett, aztán itt van a Valóságnak az egyetlen száma, az akkori Valóság, amit József Attila szerkesztett és mögötte pedig bekötve az Uj Harcos, Szocialista Munkásszemle cimü kiadvány sorozat, amely azonban rendszerint 5-6 számot ért meg, az ilyen, ezek a fajta kiadványok és aztán betiltásra került sor. Megvan a teljes régi Társadalmi Szemle, amit Magyar és Sándor Pál szerkesztettek. Nagyon érdekes és sok nagyon eleven és izgalmas folyóirat

volt a maga idején. Itt van végül a Magyar Irás is, ami nem volt féllegális, mert egy ilyen polgári avantgardista folyóirat volt, amely arról hires 1921-23-as évfolyam van itt a kezemben, hogy az első verseim itt jelentek meg és hát én erre nagyon büszke voltam. Az a könyvtár, amiről beszéltem, az a könyvállvány darab, az a Sas-hegyi házunk, lakásunkban volt, azt én épitettem 934-ben. Házasságunk első 10 esztendejében hétszer hurcolkodtunk, amig végre megállapodtunk ebben a házban, amelyet én terveztem és amelyet nem kis büszkeséggel mondom, én, én épitettem meg, mint vállalkozó is. Összesen 89 nap alatt, központi fütéssel, mindennel együtt fixum-fertig. Ezt azért is élvezettel hangsuly ozom, mert most épül egy társasház, amiben majd lakni fogok és annak az indukása az 5 évvel ezelőtt kezdődött meg igaz, hogy a tervek már megvoltak, azzal nem volt baj, de hát a különböző formaságok, bürokrácia ez, az amaz, aztán vállalkozó kapacitáshiány, szóval amit ismerünk manapság úgyhogy most 5 év után talán olyan állapotba erül az én 80-90 napommal szemben, hogy be lehet költözni. Félek, hogy a minőség sem lesz egészen olyan, amilyet akkor még sikerült produkálni. Én abban az időben többször terveztem, többször 4-5-ször terveztem olyan épületet, amely ma is áll, pl. az Attila utcában van egy nagy bérházam, melynek elég jó hire volt annak idején a szaksajtóban és még egy, ketső , A felszabadulás után egyszer volt csak alkalmam épitész lenni, tervezni egy négy épületből álló bérház csoport, lakóház csoportot, amit tatabányai munkások részére épitettünk egy társulóval Fleissi Gyulá al és ez volt az utolsó, azután megszünt mindenféle, gyakorlatilag megszüntem épitésszé lenni. Egyébként lakásunknak ebben a sarkában áll egy heverő, amely heverő irodalomtörténeti érdekességü, ezen analizálta annak idején Gyömrői Edit József Attilát. Ezt aztán mi kézalatt megvettük, már József Attila halála után, ez lett azóta feleségem tanyája, ez a sarok az ő sarka és életének egy jelentős részét itt tőlti.

-Nagyon nehéz a közös élményekből kiválogatni azokat, amiket az ember mondjuk a legfontosabbaknak érez, merthiszen több mintegy fél évszázad telt el a megismerkedésünk óta. Én tényleg hát 12 éves alig múltam, amikor megismerkedtünk és az érzelmi kapcsolaton kivül, ami hát a fiúkaloknál a legfontosabb, még volt egy nagyon fontos kapcsolatunk, mégpedig a könyv. Én már akkor nagyon bölcs és mohó olvasó voltam és hát apám jóvoltából mindent kiolvashattam, amit akartam. Amikor megismerkedtünk, természetesen nagyon sok szó esett a könyvekről, olvasmányainkról és akkor én emlékszem arra, hogy férjemnek a kedvenc költője akkoriban Rabin Draba Tagore volt. Én is elolvastam a verseit és ugye egy 12 éves kislány az nagyon szigoru, én nagyon szentimentalisnak találtam és sürgősen lebeszéltem őt, hogy ilyeneket olvasson, inkább én adtam neki könyveket. Én akkor már túlvoltam Jókain és az orosz, most már klasszikusokat, Dosztojevszkij-t, Tolsztojt olvastam, franciák közul Victor Hugo-t, Anatole France, szóval sok mindenkit. Ezeket adtam oda és természetesen a Nyugatnak a számait, azokat, amik hát engem legjobban érdekeltek és megkaptak. Igy aztán kicsit hát akarva akaratlan, neveltem az irodalmi izlését lehet, hogy félreneveltem, de hát igy történt. Én a fölszabadulás után végeztem el az egyetemet. Hát ugye volt egy olyan épitész légkör körülöttem, úgyhogy nagyon örültem, mikor mód nyilott arra, hogy én is elvégezhettem ezt a szakmát. Dolgáztam is, m nt tervező is és dolgoztam Kőbányán is, mint a tanács épitési osztályának a vezetője. El kell még mondanom,

hogy életem egyik legnagyobb sikerének könyvelem azt, amikor a hugom egyszer elmesélte nekem, hogy találkozott egy építésszel, akivel beszélgetett és beszélgetés közben megkérdezte, hogy biztosan ismeri sógoromat Major Mátét, azt mondta, - nem, nem ismerem. De ismerem Major Máténé főmérnökét Kőbányáról, ezt óriási sikernek könyveltem el. Azt mondották rólunk, hogy mi nagyon értékes család bagyunk, mert mind a három tagja mérnök. A fiam ugyan elfajzott, mert ő vegyészmérnök lett, de hát azért az is komoly mérnök, sőt én úgyérzem, hogy még komolyabb, mint egy építész. Meg az is nagyon érdekes volt, hogy az egyetemet egy évben kezdtük a fiammal, ő előbb fejezte be, akkor nekik még rövidebb volt a munka az egyetem idején és egyszer nyaralás közben valamiről beszélgettünk és a fiam ránszólt, hogy Te ebbe ne szólj bele anyu, Te még nem vagy mérnök, csak apu és én vagyok mérnök. De hát aztán befogadott a mérnök család engem is.

-Amikor fölkerültem az egyetemre, azt hiszem ez volt életem egyik legérdekesebb epizódja, nem is rövid epizód. Függetlenültem családomtól, a magam életét éltem s azonkivül diákéletet, amely sokkal könnyebb és egyszerübb, mint egzisztenciát teremteni és egzisztenciában élni. Hamarosan érdekes baráti, kedves baráti körüm alakult ki, ötön voltunk, akiket a rosszanyelvü évfolyamtársi közvélemény Passzát-társaságnak nevezett el. Nem részletekbe belemenni, de ezt az elnevezést azért kaptuk, mert mi mindenben a legokosabbak voltunk, mindenbe beleszóltunk és úgy fogalmazták meg, talán kissé drasztikusabban, hogy úgy viselkedtünk, mintha mi csinálnánk a Passat-szelet. Ötünk közül kettő halott már, az egyik elpusztult 45 körüli időben, a másik a felszabadulás után, természetes halállal, bár hirtelen halállal halt meg, hárman pedig szétszóródtunk a világban. Én vagyok az egyedüli, aki itt maradtam, egyik kollegám Chilebe került, a másik pedig Párizsba.
Az egyetem elvégzése után, 927-ben kaptam meg a diplomámat, elég nehéz volt egzisztenciát teremteni. Akkor az az idő volt, amikor az értelmiségiek nem tudtak általában elhelyezkedni, akkor alakult az Állástalan Diplomások Országos Bizottsága, amely hát persze jobboldali mentalitásu fiatalembereket 80 pengős havi állásokba helyezett el, köztük sokan utcát söpörtek és hasonlót csináltak. Én először egy 70 pengős állásban voltam egy rövid ideig, amiből nem lehetett Pesten élni, kénytelen voltam hazamenni, aztán a házasságommal kapcsolatban kaptam egy állást, egy nagy pesti vállalkozónál, vállalatnál a Katona-Székely-Molnár cégnél, ahol kb. 300 pengős fizetést kaptam mindjárt és amikor a fiam megszületett hamarosan 400 pengőre emelték a fizetésemet. Az intervallum, ami az ezután az állás után következett, az állástalanság intervalluma egészen 936-ig áz hozzájárult ahhoz a balratolódáshoz ami már elkezdődött a gimnáziumban is nálam. Hiszen a munkanélküliség az nyilvánvalóan forradalmasító tényező és ilymódon és az emlitett chilei barátom révén ismeretségbe kerülve Vill Tiborral, a szobrászmüvésszel, egyébként a ~~chilei~~ barátomatn Karvaly Imrének hivják. Összeültünk főleg Vill Tiborral, aztán és hát megtárgyaltuk a világ dolgait fiatalos módon, mindent megváltoztatni akarón, tehát forradalmárként és az Vill Tibor volt az, aki engem elvitt egy, valószinüleg egy januári napon 31-ben Simplon Kávéházba, ahol egy fiatalember, akit Frankfurte Rezsőnek hivnak, ma magyarositott néven ir, de ezt a magyarositott nevet mindig elfelejtem, összehivta a fiatal müvészeket, olyanfajtákat, mint építészeket, zenészeket, festőket, szobrászokat és ott el-

elhatároztuk, hogy megalakitjuk, alakitunk valami féle művészeti társaságot, szövetkezetet, alighanem 1932, májusában döntöttünk amellett, hogy kiveszünk egy műtermet a társaság részére és ott megpróbáljuk megvalósitani elképzeléseinket. Ennek a műtermnek tagjai voltak a két Goldmann, Goldmann György és Goldmann János az épitész, azután a Henyirá Endre, Sugár Andor, Dési Huber István, Vilt Tibor és Vilt Tibornak két testvénye Szőlősy Endre és Molnár László s még egy páran, akik odajárták. Részben ott ilyen mesterséggyakorlások, modellrajzolások, részben vitákat rendeztünk, szemináriumot tartottunk és fölkészültünk tulajdonképpen egy olyan propaganda munkára, amely már a párt szolgálatába ment volna.

Hamarosan kialakult a sejt, a kommunista sejt, amelynek tagjai közé tartoztam én is s az előbb emlitettek többsége. És ez vette kezébe a feladatok irányitását. Az volt az érdekes, hogy, hogy kiderült nem elégséges egy ilyen műtermi bázis arra, hogy ezt a feladatot elvégezzük és ezért utasitást kaptunk a párttól, az illegális párttól, hogy lépjünk be a Szociáldemokrata Pártba. Igyhogy 1933, őszén fölkerestük Mónus Illést és Bückle Józsefet, illetve először Bücklert és aztán Mónust, Bückler volt akkor a főtitkára a pártnak és előadtuk tervünket, hogy létesitünk egy szocialista művészcsoportot a párt szolgálatában és kértük ehhez a párt támogatását. Hogy gyanakvással fogadták e, vagy sem ezt nehéz utólag megállapitani, tény az, hogy belementek, megalakithattuk a csoportot és a csoport gyülekező, vagy összejöveteli helyéül a, magát a Conti utcai székházat jelölték meg, ott a párt tanácstermében gyültünk minden szombaton este össze, hogy megbeszéljük a művészet aktuális és propagativ és ügyeit és bevonjuk a fiatalokat ebbe a csoportba, akik még nem voltak szociáldemokraták sem, hogy azt a bázist szélesitsük. A csoport munkája az igen hamar kibo takozptt és ehhez hozzájárult az is, hogy most már az illegális sejt az a saját tagjait hozzá kapcsolta más illegális munkákhoz is és ennek a céljából engem pl. összehoztak egy elvtárssal, aki az első randevuját a Vásár-csarnok mögötti utcába adta meg, ott találkoztam vele Kalapos elvtárs volt a fedőneve. És azzal jött, hogy szeretné, ha az én lakásomon bizonyos munkát végezhetne. Most utólag tudom, vagy utólag tudom elmondani azt, hogy ez a Kalapos elvtárs később külügyminiszterünk lett, Horváth Imrének hivták és a lakásomon a Kommunista cimü illegális kiadvá yt szerkesztette. Egyidejüleg a szocialista képzőművészek csoportjával kapcsolódtam be a magyar SzIAM-csoport munkájába. Talán annyit magáról a SZIAM-ról, hogy ez egy nemzetközi épitész szervezet volt, amely 928-ban alakult Svájcban s amelynek az volt a feladata, vagy azt tüzte ki feladatul, hogy az új épitészetnek a gondolatait, elveit és módszerét egységesitse a világon. Ezek több oldaról indultak, a Szovjetunióból, Németországból, Hollandiából, Franciaországból és ezeknek az egységesitésére. Na most ennek a szervezetnek minden országban megvoltak a maga szekciói, amely teljesen kötetlen formában csak azok az épitészek voltak tagjai, akik ezeket az elveket és ezt a módszert, módszernek a nehéz ségét vállalták, a persze rendszerint fiatal épitészek és baloldali mentalitásu épitészek, legalább is nagy általánosságban baloldaliak. A figyelmet két dolog hivta fel rájuk nálam, éspedig egyrészt az, hogy

hogy egészen addig, amig az egyetemet elvégeztem, nem tudtam rájönni arra a titokra, hogy hogyan függ össze tulajdonképpen ma a XX.században, az akkori XX.század akkori éveiben a forma és a szerkezet, anyagszerkezet, mennyiben befolyásolja, vagy hogyan, hogy jönnek létre azok a formák, amit az akkori épitészek csinálnak, vagyis nem tudtam semmiféle logikus kapcsolatot fölfedezni. A szememet, hogy úgymondjam az új épitészet elvei és módszerei nyitották ki, amikor is rájötte , hogy minden épitészeti forma szorosan összefügg azzal a, azokkal a termelő erőkkel, amelyikből az épitészet születik és összefügg természetesen visszahatásként a kor ideológiájával. Na mostan az elvek és a módszer rugalmas kezeléséből, szükségszerü rugalmas kezeléséből jöttem rá arra a gondolatra, amit aztán tulajdonképpen megfogalmazni csak mostanában fogalmaztam meg, hogy az új épitészet elvei és módszere tulajdonképpen a dialektika elvei és módszere. Én akkor munkásmozgalmi kapcsolataim révén egy teljesen, hogy mondjam, fantasztikus dolgot csináltam, a fantasztikus a megvalósitás lehetőségét illetően, diósgyőri, egy diósgyőri müvezető közvetitve azt kérte, hogy tervezzek nekik egy müvelődési házat. Én aztán terveztem egy müvelődési házat, még tornya is volt neki, és ezzel mentem Fischerhez és mutattam, hogy hát én ezt csináltam és ennek alapján fölvettek a csoportba. Na most a csoport mind a két csoport érdekes módon 38-körül szünt meg, a képzőművészek, a szocialista képzőművészek csoportja és a SZIAM is. A SZIAM-csoport azért, mert a visszahatásaa kiállitás, vagyis ez az egzisztenciális visszahatás egyeseket bizony meggondolásra késztetett, magát Molnár-Farkast is, aki hát családos ember volt, gyerekei voltak, dolgozni akart, hát nem akart egy ilyen őt kompromitáló társaságban maradni.
Mi aztán öten maradtunk meg a csoportból, most már nem mint SZIAM csoport Fischer József, Rallasztói Pál, Kismarti Lehner Jenő, Delsi János és én, akik átvettük, illetőleg akik résztvállaltunk abban, amit Fischer egy, két hónappal előbb megkezdett a Tér és Forma lapnak a szerkesztésében. Tudniillik a Tér és Forma az igen hosszú ideig propagálója volt az új épitészetnek is, persze mint aféle részben üzleti vállalkozás mindent hozott, amit, amit akkor, de minden évben egy számot a SZIAM-csoport müveinek szánt és ebben nagy érdeme volt Borbiró Virgill-nek, akkor még Wilbauernek hivták, aki a lap főszerkesztője s felelős szerkesztője volt és aki maga is aztán tagjává lett a csoportnak. Aztán persze élesedett a helyzet, 44, októberében még szerkesztettük a lapot és 44, októberében fogalmaztuk meg azt a deklarációt, amelyet 44, novemberében szerettünk volna közzétenni, tehát a legélesebb szituációban. Ki is szedték, de már kinyomni és terjeszteni a lapot nem lehetett, ez aztán 45-ben jelent meg, már a felszabadulás után. A deklarációnak a legérdekesebb része az volt ki, kimondta, hogy az új épitészet elveit és módszereit, persze nem szó szerint idézem, csak egy haladottabb társadalomban lehet megvalósitani.
Ez persze 1944, novemberben ha nyomtatásra kerül, az sokkal, hogy mondjam, hatásosabb valami lett volna, mint, mint 45-ben, amikor már ott voltunk, itt voltunk a haladottabb társadalomban.
Na és itt aztán egyszerre belecsöppentem egy új világba. Egy egészen új világba, amit, amit teljesen olyannak éreztem, amilyennek elképzeltem az induláskor. Egy szabad, egy, egy harcos, egy új alapokra épitő társadalomba csöppentem bele és ennek járt lényeges szere-

pem is lett benne, mert, mert hát elsősorban felvettek a pártba, elismertók a párttagságomat 933-tól, 40 éve vagyok párttag, ime egy másik évforduló. A párton belül bizonyos funkciókat kaptam, elsősorban azon a hivatali fórumon, ahol voltam, akkor még divatban voltak ezek a miniszteriális rangok, tehát miniszteri osztályfőnöki rangot kaptam. Ezután kerültem az egyetemre 48-ban. Meg kell mondanom, hogy hihetetlen drukkoltam ezektől az előadásoktól és még mindég van ma is egy kis lámpalázam az előadásaim előtt. Részben azért, mert én sohasem gondoltam arra, hogy egyetemi tanár legyek, előadjak. Pl. az első stúdium, amit én előadtam az valamilyen egyveleg volt, hogy úgymondjam, az volt a cime, hogy Bevezetés az építészetbe, tehát mindenféléről beszéltem építészet, politikáról, építészetről stb. egy, megvan az eredeti jegyzet, nem szivesen mutogatnám senkinek, de minden esetre ezt előadtam és hallatlanul, hogy mondjam, népszerü előadás volt ez akkor. Mindig tömve voltak a padok, akkor kb. 300 hallgató, elsőéves hallgató lehetett és ők mindig ovációval fogadtak és búcsúztak el, akkor még divat volt, ma már egyáltalán nem divat, hogy megtapsolják a felelőt, tehát mér utánam, az előadót, legalább is nem tudom, engemet nem szoktak. Szóval a lényeg az, hogy akkor nagy hitele volt annak, hogy én kommunista vagyok és bejöttem az egyetemre. Ez részben, hogy mondjam opponálás is volt részükről, a hallgatók részéről, a hallgatók részéről is a többi professzorral szemben, de kétség kivül, hogy a mi világunk, a mi államunk, a mi pártunk mellé állást is dokumentálta.

Az egyetemen aztán még 50-ben dékán lettem, épitéskari dékán és pedig először, az első épitészkari dékán, mert addig csak épitész és mérnöki osztálya volt csak az egyetemnek, amelynek két osztálya volt és közös dékánja, most külön választották és én voltam az első dékán, nem sokáig, egy jó esztendeig, mert akkor jött az a bizonyos épitészeti vita, amelyben én, hát kisebbségbe, nem is kisebbségbe, majdnem mondanám, legalább is nyilvánosan egyedül maradtam. S ennek a konzekvenciáját levonva lemondtam a dékánságról, lemondtam a lapszerkesztésről és igy tovább, talán egy kicsit visszavonultam. Ez lényegében hasznos volt abból a szempontból számomra s és mások számára is, mert bizonyos konzekvenciák levonására adott lehetőséget. Egy érdekes következménye volt ennek a változásnak éspedig az, hogy abban az időben az épitészet egyszerre művészetté emelkedett a közélet, a társadalom számára. Akkor csinálták, vagy rendezték meg a Magyar Épitőművészek Első Országos Kongresszusát. Ez a kongresszus mondta ki a Magyar Épitőművészek Szövetségének megalakulását, akkor hivták létre az Épitészeti Tanácsot, amely még a minisztérium fölött áll. szerv volt. Fontos épitészeti kérdések eldöntésére közvetlen a Minisztertanácshoz tartozott. Akkor alapitották az Ibl-dijat, amely dijnak a megkülönböztetett kezelését az mutatja, hogy magasabb összegeket adott, mint a párhuzamos művészeti dijak, a többiek akkor és, és ennek az osztása és a Minisztertanács hatáskörébe tartozott. Tehát egyszerre az épitészet fel emelkedett valamivé a társadalomban és ez bizonyos vonatkozásban nagyon jó volt az épitészet számára. Arról beszéltem az előbbiekben, hogy az épitészet megitélésében milyen változások történtek a mi társadalmunkban, hogy elő-

ször művészet volt, azután ipar lett belőle, végül gazdasági kérdéssé vált és, hogy ez mennyire nem konform a mi dialektikus szemléletünkkel, hiszen az építészet egyrészt anyagi, szerkezeti, technikai alapfeltételek, alapfeltételekből nő ki, hiszen az ember igénye a lakásra, vagy egyéb rendeltetési épületre az mindég csak ilyen anyagi úton nyerhet kielégülést. Tehát az igényeket, hogy mondjam, kőbe, fába, vasbetonba, acélba kell öltöztetni és ez jelentős mértékben befolyásolja az építészet alakulását és aztán a kor szemlélete, részben építész szemlélete, építészet szemlélete hat vissza azokra az anyagi bázisokra, anyagi alapokra, amelyekkel az igény egy része, az igény anyagi része kielégülést kap és így alakul, jön létre tulajdonképpen az építészet. Az építészet tehát egy nagyon komplex valami, amelyikből nem lehet csak művészi szempontból ítélkezni, amelyről ítélkezni nem lehet csak művészi szempontból, nem lehet csak gazdasági, csak ipari szempontból, hanem ezeket a szempontokat dialektikusan kölcsönhatásukban egyeztetve kell alkalmazni az építészet bármely kérdésének megitélésében. Erről minduntalan megfeledkezünk, ez a baj, hogy az építészetünk nem a legjobb, hogy, hogy jó építészeti alkotásokhoz nem adjuk meg a lehetőséget és így tovább és így tovább. Ugyhogy ezt, ez egy olyan alapvető kritériuma az építészetünk fejlődésének és jövőjének, amelyet előbb, utóbb a maga helyére kell rakni, illetőleg meg kell, be kell látni, hogy ezek a dolgok ilyen módon függenek össze egymással.

Na ez volt az ok, amiért én, már az az ok, hogy én ezzel a kérdéssel ilyen módon foglalkoztam, volt részben az ok, hogy az egyetemen ilyenfajta problémákkal foglalkoztam, részben építészet történet, még pedig a mai építészettörténet kérdéseivel, részben pedig építészet elméleti kérdésekkel. Ezt a munkásságomat eléggé, időközben eléggé el is ismerték, az 1951-es építészeti vita után mindössze négy évvel én lettem a Magyar Építészek Szövetségének elnöke, és ezt a tisztemet 10 esztendeig elláttam jól, rosszul. Egy zártkörü kiállitást nyitottam meg, amelyet a Mérnöki Továbbképzési Intézet rendezett a művészet kérdéseiről. Ezen a kiállitáson a magyar aktivisták, avantgardisták Kassáktól Vasarely-ig állitottak ki és itt, itt elmondtam azt az álláspontomat, amit ma is tartok tulajdonképpen, vagyis azt, hogy, hogy a művészet az egy sokkal gazdagabb, sokkal nagyobb érvényességü dolog, semhogy le lehetne szükiteni pusztán, hogy mondjam a közlés jellegü dolgokra, vagyis a művészet nemcsupán, művészetnek nemcsupán az a feladata, hogy bizonyos dolgokat közvetitsen, bizonyos dolgokat megmagyarázzon az embereknek, hanem sokszor megmagyarázhatatlan és sokszor fogalmazhatatlan örömeket okozzon, amelye örömök érzékennyé teszik az embert a más dolgok befogadására alkalmasabbá, tehát még a szocializmus eszméinek befogadására is alkalmasabb az az ember, aki a művészetekkel, hogy kvázi edződve lesz olyan érzékennyé, hogy meg tudja érteni a szocializmus gondolatait. Cikkeket irok, könyveket irok, amlyek ezeket a gondolatokat hordozzák és én azthiszem, hogy ezzel én megteszem azt a magamét, amit a magam formátuma megenged, tehát ami léptékben van az én adottságaimmal és képessége-

immel. Egyébként semmiféle panaszra okom nem lehet. Annak idején mindjárt az elsők között megkaptam a Kossuth-dijat pl. és ezt az elismerést én úgy veszem számba, mint előleget és mint elkötelezettséget is ahhoz, hogy folytassam azt, amit eddig csináltam.

X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-X-

Major József
Alkony a Dunán, vizf.
Tavaszi napsütés, "
Balaton Kenesén, olaj

M. Pedagógus Szakszerv. kiáll. 195o. jun.

Majslis Ferencz.

„Szigetvár mai romjai. Jamvetszet. 1)

1.) Haránt s a Kulföld 1867. 185 kr

Majslis Ferencz rajza.

Szegszárd látképe megjelent a

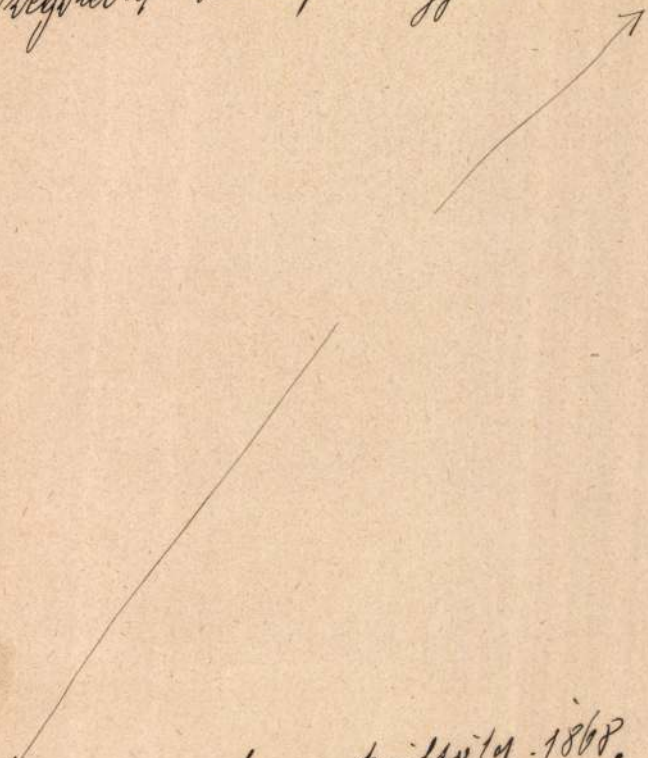

Hazánk s a Milföld. 1868. 229 l.

MDK

Major Máté

építőművész

Magy.Építőművészek Szöv. Magyar Nemzet, 1954. ápr. 16.

MDK

Major Máté épitész

Gönczi-Szabó:Az 1956.évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliografiája Müvért 1957.VI.évf.4.sz. 335.l. 337.l.

Major Máté

M.D.K

Németh Lajos: A szocialista képzőművészek csoportjának története.

M.M.M. Évkönyve 1952, 79l.

MDK

Major Máté

építész

Tatabánya lakóházak tervezője.

repr.

MagyÉp 1945-55.

M

M. D. K.

MAJOR Máté építész

Ybl Miklós-dý I. fok. Építészettörténet c. könyvéért (1960)

Magyar Nemzet 1960 (XVI.) 80 sz. (ápr. 3.)

4.0-.

MDK

Major Máté, építész

Gárdonyi J: Az Építőművészek Szöv. őszi munkaterve.
Magyar Nemzet, 1955. szept. 14. 5.l.

Major Máté, [építész?] 7 Ok

Az egykori Szocialista Művészcsoport nevében vett búcsút az elhúnyt Berda Ernőtől.
[1961. jan. 16-án, a farkasréti temetőben.)

-: Nagy részvéttel temették el Berda Ernő festőművészt
7.(

Népszabadság, bp. 1961. jan. 17.

Major Máté épitész

MDK

tatabányai lakóházak

Perczel Károly:Épitészetünk értékelése és fejlődésének iránya Magyar Épitőművészet, 1956.V.évf. 1-2.l.

Major Máté [?] MDk

17.

„Építészettörténet" című könyvéért az Ybl M. díj 1. fokozatát kapta.

—: Kiosztották az idei művészeti díjakat

Népszabadság Bp. 1960-ápr. 13. 7. l

M. D. K

MAJOR Máté építész

1960-évi Ybl-díj I. tor Építészet

történet c. Könyvéért

Magyar Építőművészet 1960. 3. sz. 61. l.

M. D. K.

MAJOR Máté építész

1931-ben jelen volt a baloldali mű-
vészek szervezkedésén a Simplon kö-
vetkáznak a Csoporthoz tartozik

Major Máté: Negyedszázada alakult
a Szocialista Képzőművészek Csoportja
Magyar Építőművészet 1959. 3/4. sz. 133–
134.

Major Máté, építész M Dk

A Magyar Építőművészek Szövetsége új vezetőségének elnöke lett.

—: Hír

Népszabadság, bp. 1959. nov. 7. 14.1

Major Máté, építész

OJDK

A Magyar Építőművének Szövetsége közgyűlésen az elnöki beszámolót tartotta.

-: A magyar építőművének célja: az építészet fejlesztése, a ~~magyar~~ szocializmus építésének szolgálata

Népszabadság, Sp. 1959. okt. 28

9. l

Major Máté, építész

Okt. 29-én Pekingbe utazott, hogy részt vegyen a kínai és a magyar akadémia közti tudományos együttműködési tervének megbeszélésén.
× Okt. 30-án megérkezett Pekingbe.

— Hír

Népszabadság, Bp. 1959. okt. 30. 10. l.
× 1959. okt. 31.

Major Máté épiétsz

MDK

Tatabányai lakóház repr.

Hámor István:A lakástervezés tiz éve Magyar Épitőmüvészet 1955.IV.évf.3-4.sz. 104.l.

Majorkáté
építész

M.D.K.

A terverés távlatáról ír.

Budapest Városépítészeti Kirdési (1954)

90 l.

Ο Ιησούς Χριστός.

Ο Ιησούς Χριστός.

Ο Ιησούς Χριστός (1024)

Major Máté épitész

MDK

Bonta János:A Magyar Épitőművészek Szövetsége MDP aktiva vezetősége 1955.évi április hó 26-i ülésének anyagából Magyar Épitőművészet 1955.IV.évf. 9-10.sz.315-317.l.

Major Máté épitész MDK

Rajkai Tibor:Hozzászólás az épitészet-elmélet kérdéseihez Magyar Epitőművészet 1955.IV.évf.9-10.sz. 318.l.

Major Máte, építén MDK

Kultúra: M.M. "Építészettörténet" I. kötetének németnyelvű változata, 3500 péld.

d.t.: Elindúlnak a magyar könnyek külföld-e.

Esti Hírlap, II. évf. 2. sz. 1957. jan. 4. pé.
2. old.

MDK

Major Máté épitész

Major Máté:Az épitészettudomány helyzete a Szovjetunióban Magyar Épitőmüvészet 1954.10-12.sz. 334-338.l.

MDK

Major Máté épitész

Major Máté:Épitészetünk problémái Csillag, 1955. IX.évf. február 406-420.l.

MDK

Major Máté épitész

Preisich Gábor: Épitőművészetünk problémái Csillag 1955. IX.évf.junius 1284-1288.l.

MDK

Major Máté épitész

Tatabányai első lakóházak

Major Máté:Épitészetünk helyzetéről Csillag. X.évf.1956.781.l.

Major Mate

Major Máté

Major Máté okl. építészmérnök,
építőmester, XI. Sasfiók-u. 8.
257-530

Bptávb 1940 szept.

Major Máté
építész
szül. Baja 1904
oklevelet nyert 1927.

Névjegyszüegyetem 131.

T. 5922.

rt járókelők és földön ülve
il jobbra egy török kosarat
:t

en in Romania, aen de
der Turken.
ecipua urbs ad
.

k...Amsteld. C. P.

.

95

Major Máté

Gyári pari pavillon
terve fentitől -

Lord

Nádai Pál. A
harmincadik buda-
pesti Nemzetközi
vásár. Magyar
Iparművészet. 1935.
124. l.

MDK

Major Máté

építész pályaművét 300 pengőért vásárolta meg a főváros.

A Munkásjé, 1932. szept. 14. 5 l.

MAJOR Máté

Zádor Mihály: In memoriam Máté Major.
= PP. 30, 1986, 1-4. 3-4. ll

Publications of Máté Major 1975-1984. 5-7.

Desktop	386 DX/40	4 MB	21
Torony	486 DX/33	4 MB	26
Mini torony	486 DX/40	4 MB	21
Torony	486 DX2/66	4 MB	34
Torony	Pentium 60Hhz PCI	8 MB	52

NYOMTATÓK-T

	PC-vel együtt	egyedi á
EPSON STYLUS 800 A4 tintasugaras	33.100,- Ft	33.900,-
Canon BJ 230 A3 buboréknyomtató	43.900,- Ft	43.900,-
Canon BJ 200 A4 buboréknyomtató	33.990,- Ft	35.990,-
HP DeskJet520 A4 tintasugaras nyomtató	34.990,- Ft	36.990,-
HP Deskjet 500 C A4 színes tintasugaras	54.990,- Ft	54.990,-
HP DeskJet 560C A4 színes tintasugaras	69.990,- Ft	73.990,-
Samsung SL 1051A lézernyomtató	64.990,- Ft	78.990,-
Samsung 2412 24 tűs mátrixnyomtató	27.990,- Ft	29.990,-
Samsung SP 0912 9 tűs mátrixnyomtató	17.990,- Ft	18.990,-
HP LASERJET IV L lézernyomtató	89.990,- Ft	94.990,-
Starjet SJ 144 Color tintasugaras	58.990,- Ft	59.990,-
STAR Laser LS 5 lézernyomtató	67.900,- Ft	67.900,-

Major Máté

építészmérnök

Bpest

Tagja lett a Bpesti

Mérnöki Kamarának

MMÉE kozl

1931. 76. 1.

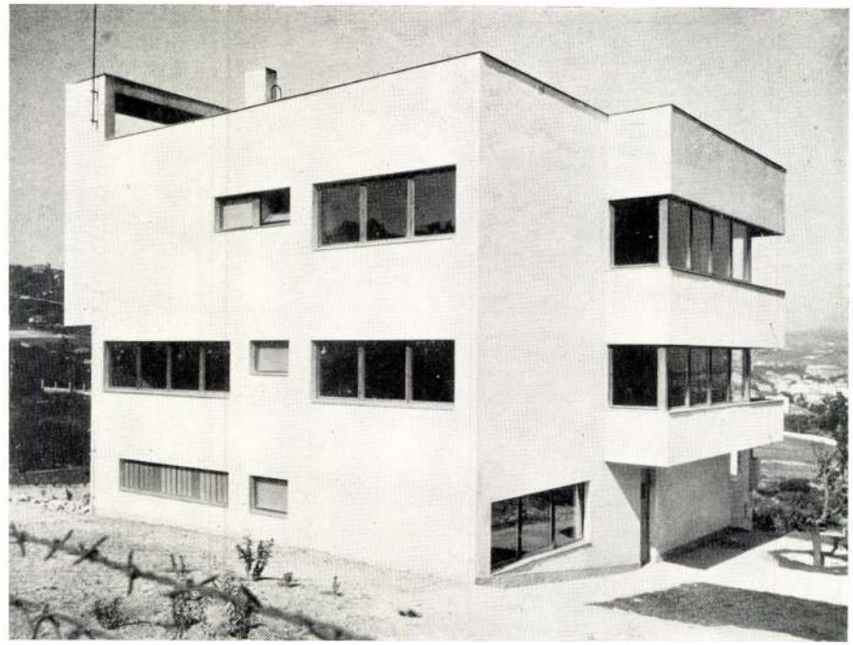

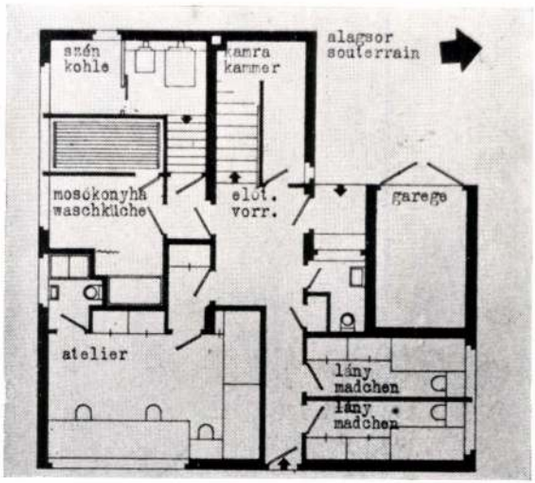

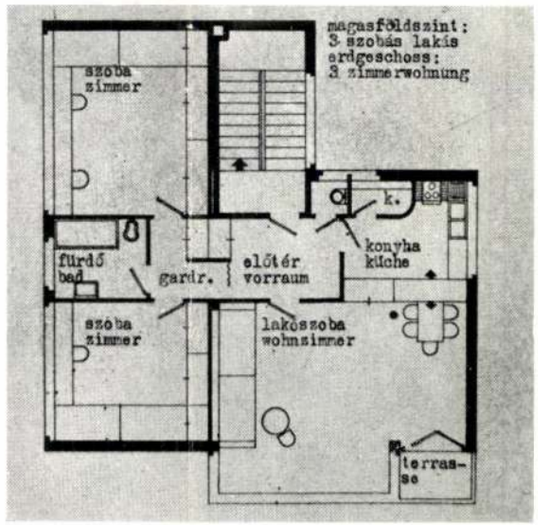

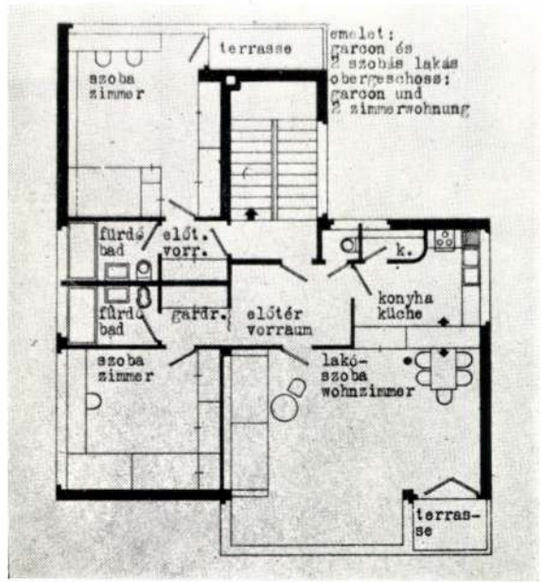

20 **major máté**

bérvilla a sashegyen.

statikus: pécsi.

major máté

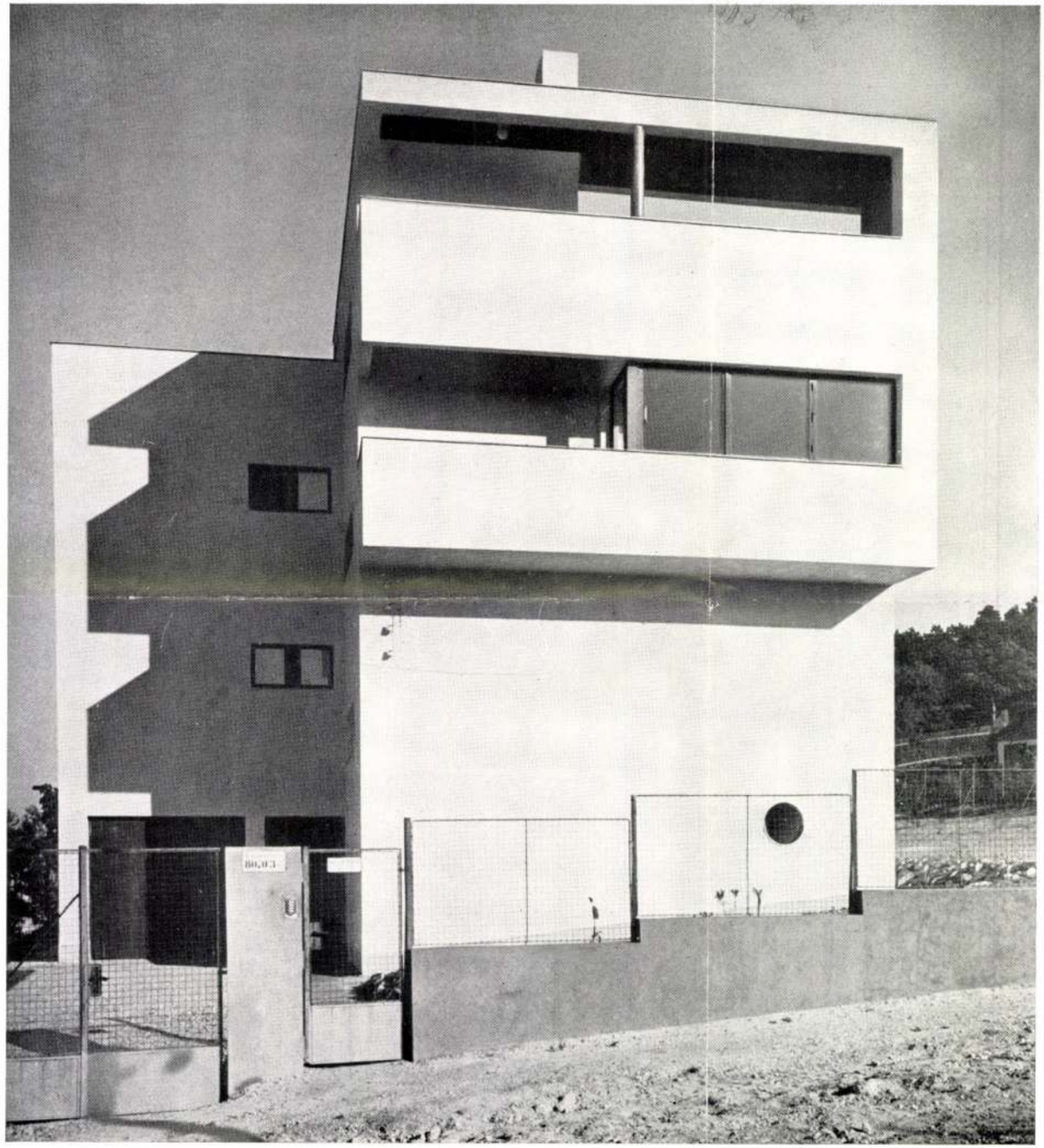

máté műterem. fotó: haár ferenc.

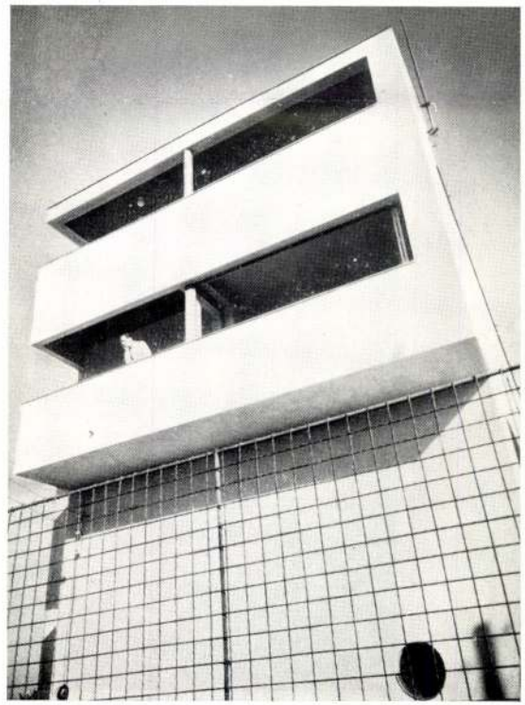

Tér és Forma 1936. 1. sz.

Major Máté

A Magyar Gyáripar pavillonja
A XXX. Budapesti Nemzetközi Vásárról
Tervezte: Major Máté

Képzőmüvészet
1935. 85. 7. 126. l.

tex gyártmányainak kiállítása
ábor Pál
emzetközi Vásárról Foto Guttmann és Rédner

állnunk. Amit a Dohányjövedék építészei, vagy tervezői műveltek — formában és színben, az ezúttai bécsi Klimt-féle szecesszió-emlékekkel, a hézagos már több, mint merészség — ez már merénylet. Itt

Major Máté
épitén.

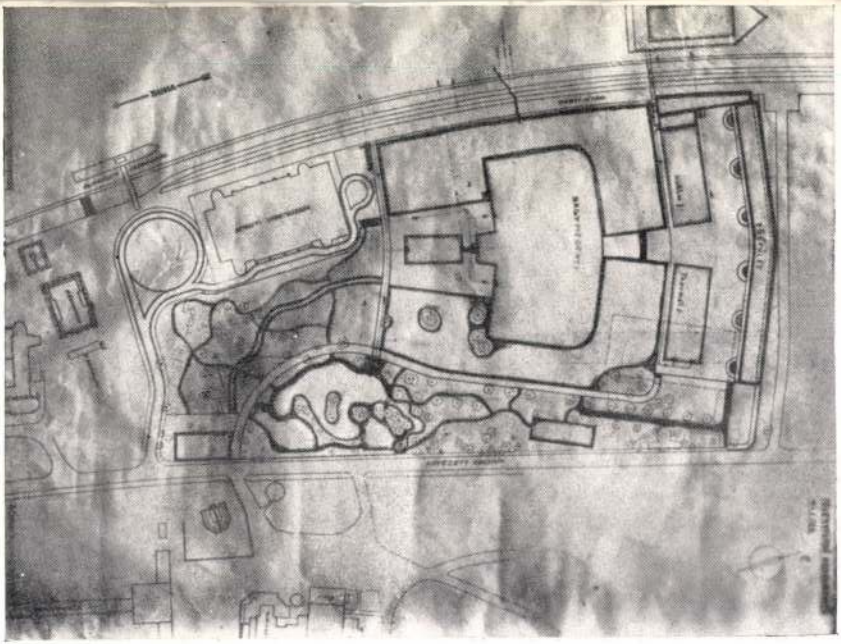

280 **Major Máté** pályaterve. V. megvétel.

Hoepfner Fáldr. e A Szent Margit-
nigeti Palatinus-strandfürdő terv-
pályázata. Tér és forma 1936. 10. n.

z első a vetkező-
állítása, miáltal a
élkül nyer árnyé-
dolata a cipős és
sen megvalósított
k a már az I. díjas
i vendéglő. Ezek-
szemben áll az
és a kissé túlmé-
et az épületeket
ájával könnyeddé

kitűnik ebben a
egvett Arvé Ká-
t-féle terv szép,

könnyed homlokzatával, elég jó üzemi beosztásával és nagy takarékosságával. Utóbbit szerintünk túlzásba viszi, amikor az eső elől való menekülésnek lehetőségét kizárja.

Major Máté 5. helyen megvett tervénél szép a strandterület feloldása, a színtkülönbségek jó kihasználása.

Nem áll módunkban valamennyi jó tervet közölni és méltatni, csak még azt óhajtjuk megjegyezni, hogy a pályázók a feladatot igen sok oldalról fogták meg, a tervekben igen szép és jó megoldásokat javasoltak az elhelyezésre, nem hoztak azonban az üzemi beosztásra, a tömegvetkezés korszerű megvalósítására sok újat. Dr. Hoepfner Pál.

A Gyáriparosok Orsz. Szövetségének statisztikai pavillonja.
Tervezte: Major Máté.
Fotó: Magyar Filmiroda.

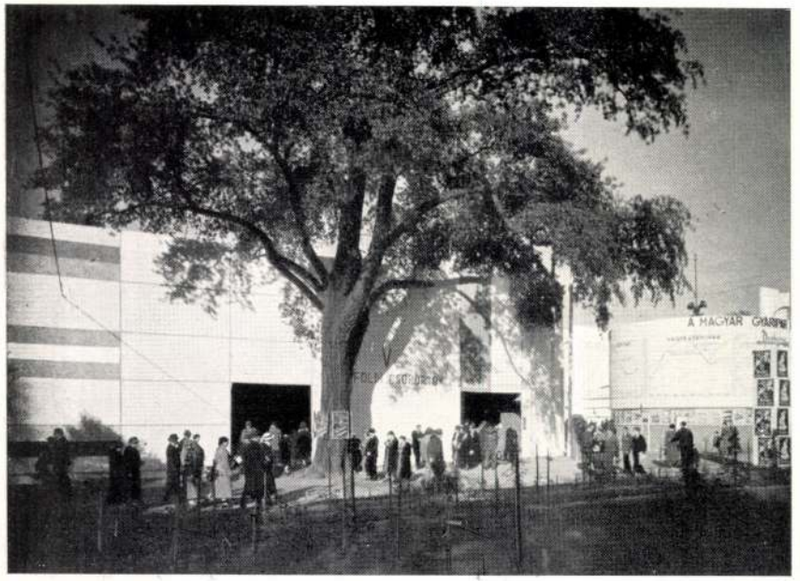

Fotó: Seidner.

(a Cirpac csoport tagja

meg vannak a társművészeteknél is, a festészetben, a zenében, az irodalomban — amit a külföldiek igen jól ismernek és értékelnek.

Az Árúmintavásár akkor lesz magyar karakterű, ha a magyar felfogásnak most elmondott sajátosságait maradéktalanul kifejezésre juttatja. Emellett természetesen elsősorban szem előtt kell tartania ez épületfajnak alaptulajdonságait: a szellemes és művészi reklámszerűséget, amelynek éppúgy meg van a maga kultúrája, mint akár az emlékszerű, akár az egyéb gyakorlati építészetnek. Ennek a kultúrának már csak azért is meg kell a magyar Árúmintavásáron nyilatkoznia, mert a csiszolt és kulturált ízlés, amely megkülönbözteti Magyarországot a műveletlen országoktól, egyik elmaradhatatlan járuléka a kiállítás magyar jellegének.

Ezek a megállapítások a Vásár során örvendetesen igazolódtak; meg volt benne a művészi reklámszerűség, emellett a frisseség, a lendület és a derű, oly formákkal és kifejezésmódokkal, amelyek árúmintavásári épületeken helyénvalók. Kétségtelenül meg volt benne a magyar jelleg, anélkül, hogy különleges mesterkélt motivumok ebben közrejátszottak volna és anélkül, hogy az épületeket a magyarosság kidomborítása céljából a rendeltetéséhez és helyéhez idegen népművészeti elemekkel kapcsolatba hozták volna, amely utóbbi nemcsak hogy nem volt szükséges, de erőszakoltságánál fogva sok esetben egyenesen zavaró hatást is keltett volna. Kivételt képez ez alól természetesen az a csoport, ahol a magyar népművészetet, a falusi háziipart, a népszokásokat akarjuk bemutatni, ahol az erre a célra

Elektromosház.
Fotó: Magyar Filmiroda.

Tér és Forma
1935-36. 7

Magyar Máté

Goldberger-ház. Tervezték: Falus és Staudhammer.

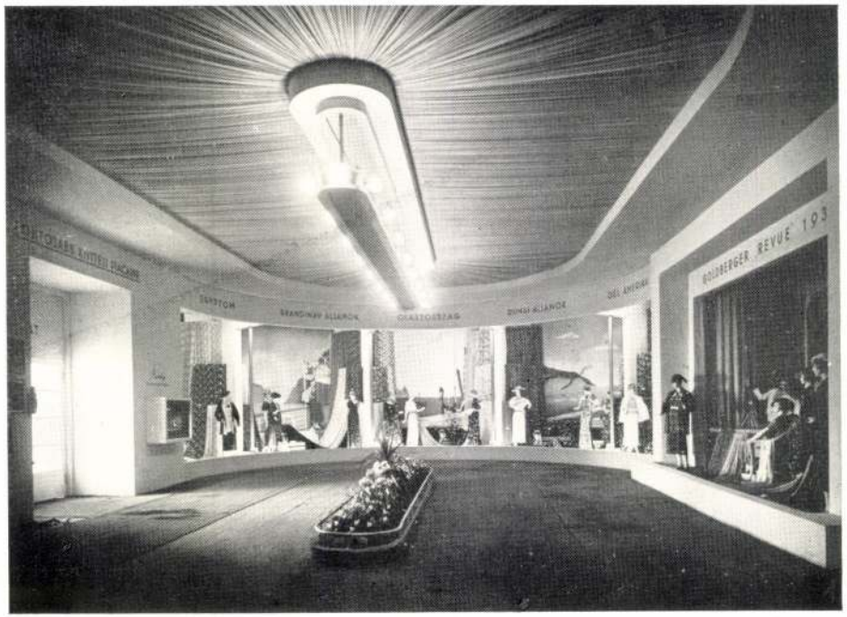

XXX. Faire internationale de Budapest.

készült épületeken megfelelő artisztikus elgondolásban meg kell szólaltatni a magyar népies építészet elemeit, ami ily helyeken a Vásáron sikerrel meg is történt.

Összegezve a mondottakat, az összbenyomás kedvező volt, az épületek elhelyezése és megoldása elismerésreméltó szinten mozgott és a Vásár ízlés dolgában is megütötte egy nyugati kultúrország fővárosi árúmintavásárának mértékét.

Dr. Kotsis Iván.

Tervezték a Cirpac-csoport tagjai. Fotó: Seidner.
Olasz csarnok. Padiglione dell'Italia nella Fiera di Budapeste XXX.

Majorházai ref. templom

(Pest vm)

Emlitve:

Chobotvár 250. l.

Major Máté
és Detre Pál
építészek
Budapesti bérhaz
Repr.

Kozma Lajos: A mai bérházépítés irányai és kritikája. Perspektíva 1935. 87. l. (Képekkel.)

Major Máté

építész?

cikke.

Fejlődés és hagyomány.

Tér és Forma

1943. 99. l.

vorfinden, so in Rieti, Monsa, Siena, w
mehrere ungarische Goldschmiede gewirk
dern ungarischen Gegenden nahm Kolozsv
stossen wir unter den dortselbst schaff
Egerházi von Mezőbánd und Stefan Cseng
König Mathias Corvinus berief zur Fort
Minoritenkirche /heute reformiert/ ein
Baumeister Frater Johannes von Ofen. Au
ein Steinmetz Namens Georg hier beschä
Charakter dieser ohne Turm gebliebenen
beruhigte Fassadenwirkung verständlich

Die älteste auch he
Kirche in Kolozsvár steht mit dem schö
Hl. Elisabeth von Ungarn geweiten Dom v
sich offenbar auch daraus erklären läs
Name der beiden ungarischen Herrscher
auf dieselben führenden Meistern und e

Major Máté

Cikke:

A budapesti munkás-
lakások szociológiája -
Tér és Forma
1943. 123-125. l.
képekkel -

tätigen Johannes Aquila verwandte Züge auf
ch selbst in ungarische Tracht, mit Krumsäbe
r abgebildete hatte. Möglicherweise hat die
gsmalerei nach Siebenbürgen vermittelt. Nord
den, auf dem II. Meister von Almakerék um etwa
usammenhange schon erwähnten Wandbildern
en, spätmittelalterlich-ritterlichen Geist
ék.

en realistischen Ahnungen durchleuchtete
ts tätigen II. Meisters von Almakerék lei-
tädter Wandbilde des Johann Rosenauer über
von quattrocenteskem Geiste, wo neben
non das Rüstzeug eines vorgeschrittenen
nd Ø diese entwickelungsgeschichtliche Weg
Kolozsvár zu Johann Rosenauer, der neben
ch schon vom Hauche der niederländischen

Major Máté

és Dobre Pál

Béhár

Repr.

Tér és Forma

1943. I. 7.

(Virágpillantás.)

< Major Máté >

cikke

< > Új építészet –
régi anyaggal.
Tér és Forma
1942 188, 189. l.

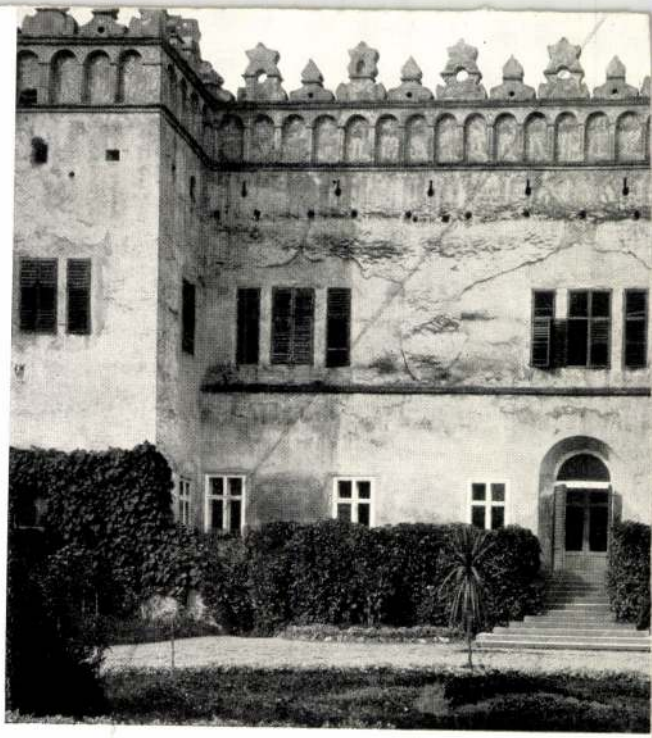

OBEN: KIRCHENBURG VON PRÁZS
UNTEN: KASTELL VON FRICS

<Major Máté>

cikke

< > Politika és épi-
tészet. Uj Építészet
1947. 3 sz.

8057

BUDAPESTI KÖZLÖNY
HIVATALOS LAP
KIADÓHIVATALA
BUDAPEST, 1. POSTAFIÓK 2.
I., VÁR, KAPISZTRÁN-TÉR 1. SZ.

TELEFON: 1-604-64.

KÉSZPÉNZZEL BÉRMENTESÍTVE
1938 JUL -1.
BUDAPEST 1

Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes

Műemlékek Orsz. Bizottsága

Bpest.

IX. Ráday u. 10.

< Major Máté >
cikkei

< - Találkozás magyar
képzőművészekkel
Párisban. Új Épí-
tészet. 1947. 1. sz.
12 l.

Major Máté

az Orsz. Építésügyi Kormánybiztosságnál min. osztály-főnök.

Előnyét kéri az alábbi könyve részére

Kismarty-Lechner Jenő dr. Városi lakástípusok. Orsz. Építésügyi Kormánybiztosság Építészracionalizálási Osztály. Bp. 1947

Major Máté
épitész

MMÉ Évk
1934.226.1

Ármin és Ferenc
. udvari ércárugyárosok
, IX., Köztelek-utca 6. sz.
t-bádogdiszitmények. : :
ülönlegesség: Üzleti portálok,
örösrézből, vagy tombak fémekből.
és házszámjelző táblák.
Árjegyzék díjtalan. ∴ ∴ ∴ ∴ ∴

Ifj. Weisz G
tükör- és táblaüveg nagy
Budapest, V., Vadász-ut
TELEFON 44—19. TELE
*
Opalin falburkolat lap k ala
fehér és szines ∴

891. A legpontosabb

ROSENBAUM IZIDOR legszesz-, vizv
csatornázási

szám.
908.

Versenytárgyalási hirdetmény.

A m. kir. belügyminister ur 1908. évi szeptember hó 11-én 10. számu rendeletével a Kis-Küküllő vármegyei közkórház letének kibővitését 83.102 kor. 32 fillér költség összeg erejéig élyezte és az épitésnek versenytárgyalás utján való biztositását lelte.

A fent emlitett munkák kivitelének biztositása céljából az **évi január hó 7-ik napjának d. e 11 órája** a dicsőnártoni m. kir. államépitészeti hivatal helyiségében zárt ti versenytárgyalás hirdettetik.

A versenyezni óhajtók felhivatnak, hogy a fentebbi munkák ajtásának elvállalására vonatkozó, szabályszerün kiállitott és tel lezárt, sértetlen boritékban elhelyezett zárt ajánlataikat nlati költségvetéssel együtt közvetlenül, vagy posta utján a t nap d e. 11 órájáig annyival is inkább igyekezzenek bemivel a későbben érkezettek figyelembe vétetni nem fognak.

Az ajánlathoz az általános feltételekben előirt, az ajánlati gvetés végösszege 5%-ának megfelelő bánatpénznek a dicsőártoni m. kir. adóhivatalnál történt letételét igazoló pénztári csatolandó.

Ajánlat tehető az összes munkákra, vagy pedig az egyes nemekre külön-külön. Bánatpénzt vagy értékpapirt csatolni zabad.

Az ajánlatok boritéka: **„Ajánlat az 1041/1908 számu ésben kiirt, Kis-Küküllő vármegyei közkórház főének kibővitési munkálataira“** felirással látandók el.

Megjegyeztetik, hogy a végösszeggel tett ajánlatok figyelembe nem fognak és az ajánlatok csupán egységárakkal tehetők. szóban forgó munkálatokra vonatkozó műszaki müvelet, t általános és részletes feltételek a dicsőszentmártoni m. mépitészeti hivatalnál a rendes hivatalos órákban napon-

<Major Máté>
, cikke

<> Egy családiház-
telep tanulságai.
Tér és Forma
1946. 26-28. l

<> Elavult város-
részek újjáépítése.
(1946. 197-199. l
Budapest,

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

NEMZETI SZALON
MŰVÉSZETI EGYESÜLET

NYOMTATVÁNY

3 f
bélyeg

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrnőnek

Budapest

41.947. — K. M. E. Ny.

MEGHÍVÓ

A

MAGYAR MŰEMLÉKI KIÁLLÍTÁS

MEGNYITÁSÁRA 1942. NOVEMBER HÓ 25-ÉN, SZERDÁN D. U. 6 ÓRÁRA
A NEMZETI SZALON V. ERZSÉBET-TÉRI HELYISÉGEIBE.

GRÓF ZICHY JÁNOS
A NEMZETI SZALON ELNÖKE

GEREVICH TIBOR
A MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGÁNAK ELNÖKE

HUBAY CEBRIAN ANDOR
A NEMZETI SZALON IGAZGATÓJA

A KIÁLLÍTÁS DECEMBER 8-ÁN, KEDDEN ZÁRUL. MEGTEKINTHETŐ NAPONTA 10-TŐL 4-IG.

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

NEMZETI SZALON
MŰVÉSZETI EGYESÜLET

NYOMTATVÁNY

3 f
bélyeg

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrnőnek

Budapest

41.947. — K. M. E. Ny.

MEGHÍVÓ

A

MAGYAR MŰEMLÉKI KIÁLLÍTÁS

MEGNYITÁSÁRA 1942. NOVEMBER HÓ 25-ÉN, SZERDÁN D. U. 6 ÓRÁRA
A NEMZETI SZALON V. ERZSÉBET-TÉRI HELYISÉGEIBE.

GRÓF ZICHY JÁNOS
A NEMZETI SZALON ELNÖKE

GEREVICH TIBOR
A MÜEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGÁNAK
ELNÖKE

HUBAY CEBRIAN ANDOR
A NEMZETI SZALON IGAZGATÓJA

A KIÁLLÍTÁS DECEMBER 8-ÁN, KEDDEN ZÁRUL. MEGTEKINTHETŐ NAPONTA
10-TŐL 4-IG.

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

—

NEMZETI SZALON
MŰVÉSZETI EGYESÜLET

NYOMTATVÁNY

3 f
bélyeg

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrnőnek

Budapest

41.947. — K. M. E. Ny.

MEGHÍVÓ

A

MAGYAR MŰEMLÉKI KIÁLLÍTÁS

MEGNYITÁSÁRA 1942. NOVEMBER HÓ 25-ÉN, SZERDÁN D. U. 6 ÓRÁRA
A NEMZETI SZALON V. ERZSÉBET-TÉRI HELYISÉGEIBE.

GRÓF ZICHY JÁNOS
A NEMZETI SZALON ELNÖKE

GEREVICH TIBOR
A MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGÁNAK
ELNÖKE

HUBAY CEBRIAN ANDOR
A NEMZETI SZALON IGAZGATÓJA

A KIÁLLÍTÁS DECEMBER 8-ÁN, KEDDEN ZÁRUL. MEGTEKINTHETŐ NAPONTA
10-TŐL 4-IG.

<Major Máté>
cikke

<> A francia
lakásépítési-
normák.
Tér és Forma
1947, 1. sz.
4–5. l.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

< Major Máté >

cikke

< > A magyar közlekedés kiállítása.

Forum. 9 1947. május 17.

9 (Ppert)

Életkép.

Vásár Erdélyországban.

A háttérben lévő sátrak
nyüzsögnek, kik közül egy a h
megvett holmikat viszik haza,
asszony köti le figyelmünket.

Vásár Erdélyo
Blatt No I

legalól középütt: Lithographi

Sz. kny., mér

Szn. 1
535-9

Major Máté
épitész

2 cikke
„A magyar
épitészetben" és
„Miről kivánszól-
ni az „Uj Épi-
tészet?"

Fenti e folyóirat-
nak egyik szerkesz-
tője.

Az Uj Épitészet
első száma
megjelent 1946
szeptemberében
finom krétapapíron
szépen illusztrálva

5100
5100

Major Máté

építész

A Budapesti Nemzeti Bizottság a Magyar Művészeti Tanács építőművészeti szakosztályának tagjává kinevezte.

Szabadság. 1945. ápr. 10.

(Teljes autonómiát kap a Magyar Művészeti Tanács.)

BALATONI SZÖVETSÉG BALATONFÜREDFÜRDŐ.

A Balatoni Szövetség a kincses Balatonvidék közérdekü felvirágoztatását már a negyedik évtizedben munkálja. Hogy a Balaton fürdői az utolsó évtizedek alatt akkorát fejlődtek és hogy a Balaton ma már hatalmas erőtényező az ország közgazdasági életében, ez sok tekintetben a Szövetség céltudatos, a gyakorlati lehetőségeket mindig figyelembe vevő, állandó tevékenységének köszönhető. A Szövetség az eddiginél is körültekintőbb és még több sikert hozó munkálkodás kifejthetése érdekében közérdekü szakosztályokat szervezett. Ezek a: 1. közlekedési, 2. közgazdasági, 3. közegészségügyi, 4. fürdőügyi, 5. műszaki, 6. mezőgazdasági, 7. turista, 8. irodalmi, 9. képző- és iparművészet, 10. vendéglátó szakosztályok.

Tisztelettel megkérjük m. t. Cimet, hogy a Szövetség tagjai sorába belépni, erre b. balatoni érdektársait és mindazokat, akik a Balaton fejlődéséért lelkesednek, a belépésre buzditani méltóztassék. Örökalapitók dija egyszersmindenkorra 600 pengőtől, alapitók dija egyszersmindenkorra 120 pengőtől, rendes tagok évi dija 6 pengőtől felfelé. (A rendes tagok 3 évre lépnek be.) Tagsági dij fejében jár a huszonnyolcadik évfolyamban lévő „Balaton" cimü képes folyóirat.

Major Máté

a balatonfüredi gróg-
fürdöi étterem terop.
II. dij

MMÉEKözl

1939.304.1

233.

< Major Máté >

építész?

cikke

< > Elavult város-
részek újjáépítése.

Budapest

1946. 5. 4.

hipchel.

BG3

..... ex 1959.

Nagytekintetű

Műemlékek Országos Bizottság

Budapes

talból

azügyben

..... megye, ~~vor.~~ IX. Högyes Endre u

Major Máté

l.

Építész
1944. 15. l.

Major Máté

x M. ker. Gyöngyösi-uti
polg. finiskola terep.
megvétel

MMÉEKözl
1943. 63. l.

Major Máté

a kerekhegyi üdülő-
szálló terve.

megvétel

MMÉEKözl

1943.197.l.

Major Máté

építésmérnök

a belügyminiszter az

O.T.I. műszaki tisztvi-

selőinek létszámában

főmérnökké kinevezte.

MMÉFKözl

1943. 16. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Major Máté

építész

Budapest

d.

Forum

1938. 110-l.

Major Maté
építész

írod

Molnár Farkas:
A magyar föld problémái a modern építészek párizsi kongresszusán.
Tér és Forma
1937. 206. l.

NYIRBATOR

Major Máté építészhallgató

Iskola és szálloda terve nézepel a műegyetem építészeti kiállítás

Magyarság 1927 VI. 5

Major Máté építészhallgató

kezepel a műegyetem építészeti

kiállításán

Nemzeti Cejság 1927 VI. 5

Major Máté, [épitén] MDh

felkért opponens.

— :Vita az új Nemzetiről

2

ESTI HIRLAP Bp. 1966. ápr. 7.

Major Máté építész N.D.K.

Közreműködött a zsámbéki templomrom helyreállí-

tási terveinél

Major Máté épitész M.D.K.

Kapcsolatba kerül a Szocialista Müvészcsoporttal

Körner Éva:Magyar müvészet a két világháboru között Bp. 1963. 54-55.l.

Major Matté [építész] MDK

Vezetésével 10 tagú magyar küldöttség
vett részt az Építészek Nemzetközi Szövet-
sége Havannában tartott VII. kongresszusán
s' a Mexiko Cityben tartott közgyűlésén.

—: Magyar Küldöttség az építészek nemzet-
közi találkozóin 9.1.

NÉPSZABADSÁG, kn. 1963. okt. 18.

Major Máté épitész M.D.K.

/1905-

a szocialista müvészcsport tagja.

Bérvilla a Svábhelyen /1935/

Müteremház. /1933/ repr.

Körner Éva: Magyar Művészet a két világháború között. Bp. 19 3. 25.1.

Mak.

Major Máté

Körner E. könyvében szerepel
„Magyar Művészet két Világháború Között" c.

Dévényi Iván Két Könyv a XX Század Magyar
Képzőművészetéről

Jelenkor 1963 11. sz 1104. l

Major Neale

Herrn E. Heinz wohlbekannt

Pfingsten Turnverein Heil Dinkelsbühl Herrn E.

Besonders Dem lieb Herrn B. Kirchenrat Pfeuffer

Herzlich willkommen

Dinkelsbühl 1913 11. Juni

MDK

Major Máté, építész

Megnyitót mondott Kassák Lajos kiállításán (Fényes Adolf Terem)

Fenyik Flóra: „Nem az álmok kusza hurjánzásából...” 2

ESTI HIRLAP Bp. 1967. márc. 4.

M.D.K.

Major Máté épitész

elnök

Megválasztották a Magyar Épitőművészek Szövetségének uj elnökségét

Magyar Nemzet 1961. november 25. 3.l.

SAJTÓFIGYELŐ
Bpest, VIII., Blaha Lujza tér
RÁDIÓ
„KOSSUTH"-ADÓ

470
mutatv.

V.16. 12.oo

Major Máté

Nem rosan német nyelven is kiadnak két magyar épiteszeti szakkönyvet. A Német Demokartikus Köztársaság müszaki könyvkiadója megjelenteti Major Máté Az épitészet története cimü munkáját és kiadja az ugyancsak itthon nagysikert aratott Épitészet tervezési segédkönyvet, amely hatalmas adatgyüjteményt tartalmaz és nagy segitséget nyujt a tervezési munkákhoz.

Major Hale

MDK

Major Máté cikke: A moszkvai épitészeti kongresszus után.

Szabad Művészet 1955. 136-140.o.

(Major Máté)

cikke

(a) Válasz.

Szabad Művészet

1955. 293-302

l. képekkel

A 302. lapon kéri a jegyzeteket.

Major Máté, építész

MDk

A művészeti elnöke lett.

–: Megválasztották elnökségét a Magyar Építőművészek Szövetségének új vezetőségé

2.l

NÉPSZABADSÁG

Bp. 1961. nov. 25. [Vidéki]

MDK

Major Máté

egyetemi tanár Magyar Épitőművészek Szövetségének elnöke megnyitotta a lengyel épitészeti kiállitást.

Esti Hirlap 216 sz. 1958. szep. 14 2 old.

Major Máté, építész

M.D.K.

a fővárosi kislakásépítési ankét során 50.000-re becsüli a tényleges lakáshiányt és sürgeti a meglévő túlmagas és egészségtelen laksűrűségnek új lakások termelésével való fokoratos fellazitását.

Bertóty István: A főváros 3 éves terve egy ankét-sororat megvilágításában.
Városi Szemle, 34. (évf.) 1948. 398. old.

MDK

Major Máté

Lux László: Ujabb zürzavar mai épitészetünkben.
Szabad Müvészet 1955. 233.o.

MDK

Major Máté épitész

Teljes autonómiát kap a Magy.Müvészeti Tanács.
Szabadság, 1945. ápr. lo. 2.o.

MDK

Major Máté

Az épitészet háboru utáni feladatai Magyarországon.
Tér és Forma, 1944-45. 11.sz,

Major Máté

Építész

Kossuth-díjas

A Magyar Építő-

művészek Szövetsé-

gének elnöke.

Emlékre

Szabad Nép

1955. febr. 21.

M.D.K.

Major Máté akadémikus

- A Magyar Tudományos Akadémia műszaki osztalya először 1957-ben hivta össze az épitészettörténeti és müemlékvédelmi konferenciat, amelyek tanácskozásain a baráti államok tudósai is részt vettek- mondotta a Népszava munkatársanak Major Máté akadémikus.
Cikk: Nemzetközi épitészettörténeti és müemlékvédelmi konferencia Budapesten.

Népszava, 1959. jun. 9.

Major Máté. M.D.K.

Darvas József válasza M.M. „Művészetünk helyzetéről" c. cikkére (Valóság, 1962. 2. sz.)

Darvas József: Nyílt levél Major Mátéhoz.

Kortárs. 1962. 6. sz. jún. 861-866. l.

Major Máté

MDK

A KMP 1933 őszén megalakult művész-pártsejtjének tagja volt.

Vértes Gy. Harc a szocialista realizmusért.
Kortárs. 1961. 12. sz. dec. 914.l.

Major Máté MDK

A szocialista Képzőművész Csoport títhára 1934 januártól, - a megalakulástól kezdve

Vértes Gy: Harc a szocialista realizmusért.
Kontárs. 1961. 12. sz. dec. 916. l.

Major Máté

MDK

állandó tagja volt az 1932 nyarától
Vilt Tibor Vasvári pál utcai műtermében tartott
marxista szemináriumnak., amely a Szocialista Kép-
zőművész Csoport kezdetének tekinthető.

Véértes György . Harc a szocialista realizmusért.
Kortárs. 1961. 12. sz. dec. 912.1.

Major Máté

MDK

Az „Új Művészet Szövetkezete”-nek (a Szocialista képzőművész csoport előzménye) igazgatósági tagja. (1931 nov - 1932 jan)

Vértes György: Harc a szocialista realizmusért (1929-36)
Kortárs. 1961. 12. sz. dec. 911. l.

MDK

Major Máté, ép.

Tervével ötszáz pengös dijat nyert.

Döntés az óbudai Árpád-Gimnázium tervpályázatáról.
Pesti Napló. 1937.dec.1o.

M.D.K.

Major Máté épitész

A Szakszervezet Tervezőépitészi Szakosztalya 1946.nov.18.-án alelnökké választotta.

Cikk: Uj tisztikar a tervezőépitési szakosztály élén.

Uj Epitészet 1947.1.sz. 16.1.

M.D.K.

MAJOR Máté épületei

(1904–)

A Szocialista Képzőművészek Csoportja Tagja

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945.
Ix 1962 369.

Major Máté, építész M.D.K.

, a balatonfüredi gőgfürdő étterem terepályázatán második díjat nyert.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1939. 73. két. 304. old.

M.D.K.

Major Máté épitész

V.megvétel a Palatinus-strandfürdő tervpályazata.
Repr. 280.1.

Hoepfner Pál dr.: A Szent Margitszigeti Palatinus-strandfürdő tervpályazata.

Tér és Forma 1936.10.sz. 280.1.

MDK

Major Máté

7oo pengős 2.dij

A Balatonfüredi tervpályázat győztesei. Müvészet, 1939. 29.sz. 115.l.

M. D. K.

MAJOR Máté építész

(1904 —)

A Szocialista Képzőművészek Csoportjának tagja

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945.
Bp. 1958. 372.

Magyar Építőművészek Szövetsége
Budapest VIII. Puskin u.26.
Telefon: 338-369, 339-580

MAJOR MÁTÉ

M E G H I V Ó

A Magyar Építőművészek Szövetségének székházában

1962. november 19-én du. 1/2 6 órakor nyilik meg

"MAGYARORSZÁG ÉPITÉSZETE"

c. vándorkiállitás.

Megnyitja Major Máté, a MÉSZ elnöke.

A kiállitás anyagát dr.Rados Jenő, a szervező bizottság vezetője ismerteti.

A kiállitás 1962. november 19-től 25-ig tekinthető meg /VIII. Puskin u.26./.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE
ELNÖKSÉGE

Major Máté építész M.D.K.

Kossuth-dijas

az Építőipari-Egyetem és Közlekedési Müszaki Egyetem

építészet-történeti tanszéke vezetője.

60. születésnapja alkalmával a Münkaérdemrend aranyfokozatával kitüntetve

Kitüntetések

Magyar Nemzet 1964. augusztus 6. 3.1.

Major Máté, ép. hallg. MDK

a .Királyi József Müegyetem Segitő Egyesülete és épitész hallgatói épitészeti és akvarell kiáll. -t.rendeztek.
Igen érdekes nagyobbszabásu tervvel szerepelt.

Müegyetem diszterme.-
Épitész kiállitás a Müegyetemen.
Nemz.Ujs. 1927. jun.5. 13.1.

MDK

Major Máté

I. fokozat

Ybl-dijat kapott 1960-ban.

1962 OKT 12

1021 Magyar Nemzet

Művészetkutatás és élet

Érdekes előadások a Művészettörténeti Dokumentációs Központ I. módszertani konferenciáján

A Művészettörténeti Dokumentációs Központ most tartotta meg I. módszertani konferenciáját. A kétnapos anketon 3 előadás hangzott el.

A stílustörténet analitikus vizsgálatáról szóló előadásában dr. *Klaniczay* Tibor világos okfejtéssel hívta fel a figyelmet arra, hogy az eddig igen labilis stíluskutatásban, meghatározásban csak akkor teremthetünk rendet, ha egy-egy stílust az adott társadalmi helyzet és a művek alapján közelítünk meg. Fejtegetéseiben rámutatott arra, hogy mivel egyes stílusjegyek csak ritkán jelentkeznek tisztán, szétválasztásuk során csak az osztályjelleg dialektikus értelmezésével juthatunk jó eredményekhez.

A stíluskutatás szerepe

a vizsgálódásokban az, hogy helyes történelmi rendszerezéshez vezethet, de az előadó hangsúlyozta, hogy annak nem alapja, csak előfeltétele. Végül kiemelte a stílusvizsgálat szerepét abból a szempontból, hogy segít megérteni egy-egy művész kifejezési rendszerét.

Zádor Anna hozzászólásában a különböző stílusok egymáshoz való viszonyának tisztázását jelölte meg a további kutatások egyik feladataként, mint századunk művészeti fejlődésének megértéséhez fontos követelményt. Hangsúlyozta a mélyebb történelemszemlélet szükségességét, ami egyben a modern művészet történetének pontosabb szakaszolását is lehetővé teszi. *Genthon* István az oklevél-anyag felhasználásának fontosságáról és a történelem és művészettörténet kapcsolatáról beszélt.

A konferencia második előadását *Kampis* Antal tartotta

a középkor fogalmáról.

A különböző misztikus és skolasztikus elméletek, de főleg a XX. századi szellemtörténeti iskola hatása alatt racionális talaját vesztett középkor-kutatás csak akkor haladhat ismét jó irányba, ha a kor művészetét belülről vizsgálja és elvet minden átszellemítési kísérletet. A további vizsgálódásnak a középkor mindenütt fellelhető egyetemes jeleiből materiális alapokon kell kiindulnia. A kérdések pontosabb megvilágításához érdekes adatokat szolgáltathat *a művészetföldrajz*, ugyanakkor fontos a kutatások történeti szempontú kiszélesítése és az érvényesség elvének alkalmazása a kötöttség, merevség helyett.

Az előadáshoz hozzászóló *Székely* György a történettudománnyal való fokozottabb együttműködés szükségességét hangsúlyozta. A két tudományág szorosabb kapcsolata a közeljövőben kiterjesztheti a szakirodalmat és újabb vizsgálódások kiindulási alapja lehet. *Entz* Géza azt fejtegette, hogy a történelem-szemléletű tudományos munkásság nélkülözhetetlen *a műemlékek hű helyreállításánál*. Az eddigieknél jobban kell támaszkodni a helytörténeti kutatások adataira és a műemléki publikációkat is ebben a szellemben kell közzétenni. *Dávid* Kata a segédtudományok előkészítő, ezen belül pedig a levéltári kutatások kultúrtörténeti szerepét elemezte. Az egy ország területére vonatkozó vizsgálódások között a magyarországi egyike a világviszonylatban is legnagyobb szabásúaknak, eddig mintegy 50 000 középkori eredetű oklevelet tanulmányoztak.

A kétnapos konferencia egyik legérdekesebb előadása

a modern művészet kutatásának módszertani

problémáiról szólt. Már a modern művészet kezdeteinek megítélésében is sok eltérő nézettel találkozunk, s ahogy a XX. század művészetéhez érkezünk, a problémák egyre sokasodnak — hangoztatta előadásában *Németh* Lajos. Kortárs-művészetről lévén szó, fennáll a szubjektív elfogultság veszélye, annál is inkább, mert nem áll rendelkezésünkre hosszú tapasztalat. Mindez konkrét kutatási problémákat vet fel, de a meghatározott történeti fejlődés eredménye nem fakaszt a régiektől eltérő módszertani kutatásokat, csak szélesebb alapokra terjeszti ki azt. Régi koroktól eltérő problémával az úgynevezett pseudo-, vagy perifériális művészeteknél találkozunk. A fokozódó szubjektivizálódás megértéséhez a pszichoanalízis, a művészetpszichológia módszerét is fel kell és lehet használni.

Major Máté azt fejtegette, hogy egyetlen művészeti ág sem kutatható önmagában, a művészettörténeti tudomány problémái az egyetemes művészettel való összefüggésében vizsgálandók. Felhívta a figyelmet a marxista esztétikai terminológia mechanikus alkalmazásában rejlő veszélyre, valamint arra, hogy egységes művészetszemlélet nélkül nem oldhatók meg a kutatások módszertani problémái sem. *Szabolcsi* Miklós az irodalomtörténet és művészettörténet rokonvonásairól, kapcsolatának szükségességéről beszélt. Előadásában rámutatott arra, hogy a társadalom gazdasági alapja és a művészetek közötti rendkívül differenciált áttétel értékelési és értelmezési kérdéseket vet fel. *Szigeti* József a művészettörténet és esztétikai kutatás hasonló módszertani szempontjait elemezte. Kiemelte a gazdasági és társadalmi erők determináló szerepét a hagyományokra. Tartalom és forma, belső és külső forma kapcsolatát ezen az alapon kell vizsgálni.

Az elhangzott előadásokban

sok új probléma

merült fel. Eddig még nem eléggé tisztázott feladatok határozottabban bontakoztak ki, de a konferencia legnagyobb, legelőbb tanulsága az volt, hogy *az egyetemes és egyedi művészetkutatás nem pusztán elvont, múzeumok falai közé zárt tudomány, hanem szoros kapcsolatban van az élettel*, a társadalmi valósággal. Általános világképünk kitágításához, a jelenségek, összefüggések mélyebb megismeréséhez segít hozzá.

S. M.

MAGYAR NEMZET
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

gyel érkezett e

kívül, a küldöttségek látogatásai közötti időben levelek és kiadványok cseréje a tapasztalatcsere leggyakoribb formája. *A testvérmozgalmak rendszeresen megkapják a Hazafias Népfront munkájáról szóló beszámolókat,* az egyes új kezdeményezéseket ismertető füzeteket. Többek között ennek köszönhető, hogy a hazánkba látogató külföldi delegációk előre bejelentik: a mozgalom munkájának melyik területei érdekli a legjobban őket. A Lengyel Nemzeti Egységfront *a népfront és a tanácsok együttműködésének, s az értelmiségiek, a pártonkívüliek körében folytatott tevékenység tanulmányozására* készül. A Bolgár Hazafias Arcvonal vezetői és aktivistái elsősorban arra kíváncsiak, hogy *a népfront hogyan segíti a mezőgazdasági szakképzést, s hogyan dolgoznak a különböző akcióbizottságokban tömörült segítőtársak.*

A következő hónapokban újabb delegációk cseréjével erősítik majd a magyar népfront és a Finn Nép Demokratikus Szövetsége, valamint a Demokratikus Németország Nemzeti Frontjának kapcsolatait is. Ezenkívül tervbevették, hogy rendszeres együttműködést, tapasztalatcserét kezdeményeznek több kapitalista ország, s a most felszabadult ázsiai, afrikai országok hasonló jellegű szervezeteivel és mozgalmaival.

megkezdődött [illegible] néprajzi Társaság háromnapos vándorgyűlése. A tanácskozáson mintegy százhetven tudományos kutató, muzeológus, tanár, öntevékeny néprajzgyűjtő, honismereti szakkörvezető, néprajzszakos főiskolai hallgató vesz részt. Meghívták a tanácskozásra a népművészet mestere címmel kitüntetett hetvenhét éves *Ámi Lajost* is, aki eddig 262 népmesét mondott magnetofonszalagra.

A megjelenteket dr. *Gulyás* Emilné, a megyei tanács vb. elnökhelyettese köszöntötte, majd dr. *Ortutay* Gyula akadémikus, a Magyar Néprajzi Társaság elnöke nyitotta meg a vándorgyűlést.

A háromnapos vándorgyűlés alkalmából megrendezik a *népmesekutatók tanácskozását* is.

Mezőgazdasági szakemberek tanulmányútja a Szovjetunióban

A mezőgazdasági bemutató üzemek szaktanácsadóinak újabb harminc tagú csoportja utazott el csütörtökön a Szovjetunióba, ahol Moszkva, Kijev és más városok mellett több kolhozt is meglátogatnak. A tanulmányúttal egybekötött jutalomüdülésben a korszerű termelési, üzemszervezési módszerek elterjesztése, a termelőszövetkezetek patronálása terén végzett munkájuk elismeréseképpen részesülnek a szaktanácsadók. A novemberben induló csoporttal együtt az idén összesen 170 mezőgazdasági szakember vesz részt ilyen jutalomutazáson a Szovjetunióban és a Német Demokratikus Köztársaságban.

Ankét az új gimnáziumi tantervről

A fővárosi tanácsban csütörtökön ankétot rendeztek az új gimnáziumi tantervről, amelyet dr. *Gyalmos* János, a fővárosi tanács végrehajtó bizottságának elnökhelyettese ismertetett. Elmondotta: a tanterv legfőbb alapelve a fiatalok előkészítése az életre, az elmélet és a gyakorlat összekapcsolása.

Felszólalt az ankéton *Lugossy* Jenő művelődésügyi miniszterhelyettes és rámutatott, hogy bizonyos ismeretanyagokat az új tantervből tudatosan el kellett hagyni, mert elavultak és nélkülözhetők.

— A kongresszusi tézisekben benne van — folytatta —, hogy a következő tíz évben kötelezővé tesszük a középfokú oktatást. A gimnázium, általában a középiskola népiskolai jellege *nem jelentheti azonban az oktatás színvonalának csökkenését;* ellenkezőleg, annak emelésére kell törekedni. Az egyes tárgyakban különös tehetséget mutató fiataloknak változatos, újszerű lehetőséget kell biztosítani, hogy — képességeiknek megfelelően — a jónál magasabb eredményeket érhessenek el. Ezt a célt szolgálják az úgynevezett tagozati osztályok idegen nyelvből, matematikából vagy egyéb tantárgyakból.

Befejezésül hangsúlyozta a miniszterhelyettes, hogy érdeklődéssel várják a pedagógusok javaslatait az új gimnáziumi tanterv tervezetéről.

Kiürítik a Marokkói-udvart, *Budapest egyik*

Megkezdődött Budapest egyik legrégibb épületének, a főváros központjában immár 170 éve álló *Marokkói-udvarnak a kiürítése.* Az első lakók már hurcolkodnak, és november 1-én belevág a csákány az évszázados falakba.

A Marokkói-udvar a Bajcsy-Zsilinszky út—József Attila utca—Engels tér közötti területet foglalja el. Már régóta bontásra ítélték, de a közismert nehéz lakáshelyzet miatt mindeddig nem kezdhették meg a határozat végrehajtását. Az ötéves terv során fo-

Még
3
napig
vásárolhat

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Major Máté.

NÉPSZABADSÁG

1962 MÁR 30

— **Major Máté,** az Építőművészek Szövetségének elnöke és Perezel Károly, az Építésügyi Minisztérium főosztályvezetője csütörtökön Belgiumba utazott. A magyar szakemberek az Építészek Nemzetközi Szervezetének (UIA) Charleroi-ban rendezett, nyolcnapos végrehajtó bizottsági ülésén vesznek részt.

péről a tudományos elvi jellegű kutatásokban. A közgyűlés jelen-

Major Máté

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
Budapest VII., Lenin körút 9—11
Telefon: 227-651, 221-285

1956 MÁJ - 4

Délmagyarország, Szeged

3

Megkezdődött az építőművészek II. konferenciája

Csütörtökön délután az újvárosháza tanácstermében megkezdődött a Magyar Építőművészek Szövetségének II. konferenciája. A magyar építész társadalom fontos tanácskozásán megjelent Szíjártó Lajos építésügyi miniszter, Lux László építésügyi miniszterhelyettes, Kenyeres Ágnes, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége tudományos és kulturális osztályának helyettes vezetője, Trautmann Rudolf, az országos építésügyi hivatal elnöke, Brutyó Lajos, az Építő Fa- és Építőanyagipari Dolgozók Szakszervezetének elnöke, számos Kossuth-díjas építészünk, egyetemi tanárok, valamint a társművészetek több kiváló képviselője.

Weichinger Károly Kossuth-díjasnak, az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem tanárának megnyitó szavai után Major Máté Kossuth-díjas egyetemi tanár, az Akadémia levelező tagja, a Magyar Építőművészek Szövetségének elnöke mondott beszámolót.

A nagy tetszéssel fogadott elnöki beszámoló után Szendrői János Ybl-díjas főtitkári beszámolója következett.

megis

nyok az ünnepi fölvonuláson

MAJOR MÁTÉ

MEGHÍVÓ

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
MŰSZAKI TUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI ÉS MŰEMLÉKVÉDELMI KONFERENCIÁJÁNAK

ELŐADÁSAIRA

1959. JÚNIUS 9-, 10- ÉS 12-ÉN

Program

JÚNIUS 9-ÉN, DÉLELŐTT 10 ÓRAKOR:

MAJOR MÁTÉ LEV. TAG, AZ ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI ÉS ELMÉLETI FŐBIZOTTSÁG ELNÖKE

MEGNYITÓ

ZÁDOR ANNA, A MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TUDOMÁNYOK KANDIDÁTUSA

A MAGYARORSZÁGI KLASSZICIZMUS
KIALAKULÁSÁNAK EURÓPAI ELŐZMÉNYEI

HOZZÁSZÓLÁSOK

(ELŐADÁSOK HELYE: AKADÉMIA DÍSZTERME, V, ROOSEVELT TÉR 9. SZ.)

JÚNIUS 10-ÉN, DÉLUTÁN 17 ÓRAKOR

CSEMEGI JÓZSEF, A MŰSZAKI TUDOMÁNYOK KANDIDÁTUSA

KÖZÉPEURÓPA ROMÁNKORI ROTUNDÁINAK
ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI KÉRDÉSEI

HOZZÁSZÓLÁSOK

VOIT PÁL MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

RENAISSANCE ÉPÍTÉSZETÜNK
SAJÁTOS FEJLŐDÉSE

HOZZÁSZÓLÁSOK

(ELŐADÁSOK HELYE: SÁROSPATAK, A VÁR LOVAGTERME)

JÚNIUS 12-ÉN, DÉLUTÁN 16 ÓRAKOR:

W. KALINOWSKI ÉPÍTÉSZMÉRNÖK, A VARSÓI URABNISZTIKAI ÉS ÉPÍTÉSZETI INTÉZET TUD. MUNKATÁRSA

TÖRTÉNETI VÁROSKÖZPONTOK ÚJRAÉPÍTÉSE ÉS SZANÁLÁSA LENGYELORSZÁGBAN

KOROMPAY GYÖRGY ÉPÍTÉSZMÉRNÖK

MŰEMLÉKI EGYÜTTESEK VÉDELMÉNEK IRÁNYELVEI

AZ ELŐADÁS KOROMPAY GYÖRGY ÉS POGÁNY FRIGYES HASONLÓ TÁRGYÚ TANULMÁNYÁN ALAPSZIK

HOZZÁSZÓLÁSOK

HARRER FERENC, A JOGTUDOMÁNYOK DOKTORA, A TELEPÜLÉSTUDOMÁNY FŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:

ÖSSZEFOGLALÓ ÉS ZÁRÓSZÓ

(ELŐADÁSOK HELYE: AKADÉMIA FELOLVASÓTERME, V, ROOSEVELT TÉR 9. SZ.)

Felelős kiadó: Geszti P. Ottó
MSZ 4604 — 49013/59 Akadémiai Ny.
Felelős vezető: Bernát György

Májor Máté, építész M.D.K.

terve 500 p-ös megvételben részesült a Margitsügeten építendő uj strandfürdő [Palatinus] pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1936. LVII. évf.

szept. 24. sz. 4. old.

R. D. K

MASON máté építész

Tatabánya lakóházak

Társtervező: Fleischl Ly –
Fleischl Etelka

Gerő László: Építészeti stílusok

Bp. 1957. 136. l.

M. D. K.

MAJOR Máté éxitész

Nyilatkozott a Vigadó helyreállításáról

Vig István: Milyen legyen a Vigadó

Magyar Nemzet 1961. jún. 30. 4. l.

M. D. K.

MAJOR Máté építész

Kossuth-díjas professzor, növendékei műemlékek helyreállítására és építészeti emlékeknek a mai élettel történő összekapcsolására készítettek terveket

G. J.: Átalakított kolostor, múzeum a szigetvári várban

Magyar Nemzet 1961. jul. 16. 4. l.

M. D. K.

MAJOR Máté epítész

Balog János: A Digadó és a
Vörösmarty tér
Beszélgetés M. M. professzorral

Magyar Nemzet 1961. jul. 23. 5. l.

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
BUDAPEST, VII., LENIN-KÖRÚT 9—11
Telefon: 227-651, 221-285

Magyar Nemzet

Major Máté

Péntek, 1956. május 4. Magyar

MEGKEZDTE MUNKÁJÁT AZ ÉPÍTŐMŰVÉSZETI KONFERENCIA

Csütörtökön az Újvárosháza tanácstermében megkezdődött a Magyar Építőművészek Szövetsége háromnapos konferenciája és közgyűlése. A konferencián *Weichinger* Károly műegyetemi professzor elnökölt. A tanácskozáson megjelent *Szijártó* Lajos építésügyi miniszter, *Lux* László miniszterhelyettes, *Kenyeres* Ágnes, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége tudományos és kulturális osztályának helyettes vezetője, *Trautmann* Rudolf, az Országos Építésügyi Hivatal elnöke, *Brutyó* János, az ÉPFÉDOSZ elnöke. Megjelentek a társművészetek képviselői is. Az első napi tanácskozást *Major* Máté Kossuth-díjas akadémikus, a szövetség elnöke nyitotta meg.

Major Máté részletesen foglalkozott építészetünk elmúlt tizenegy esztendejének fejlődésével, eredményeivel, hibáival. Megállapította, hogy anyagban, szerkezetben, technikában kerestük az újat és a hibát abban követtük el, hogy az anyagot, a szerkezetet, a funkciót az építészet *egyedüli alakító tényezőjének* tekintettük. A »hasznosság«-ot a »szépség«-gel mechanikusan összekapcsoló szemléletet érvényesítettük, pedig ez ütközik a *»monumentális propaganda«* és a *»szocialista tartalom — nemzeti forma«* elvével. Építészetünk fejlődéséről szólva megállapította: e hibák ellenére is büszkék lehetünk arra, hogy szinte a semmiből teremtettük meg a magyar ipari építészetet.

Ezután Major Máté építészetünk jelenlegi helyzetével és problémáival foglalkozott. Rámutatott arra, hogy a *gazdaságosság* nagyfontosságú tényezőjének egyoldalú kiemelése, a takarékosság helytelen értelmezése, az építészet anyagi és szellemi elszegényesítésére vezet. Az építőiparban a költségcsökkentésnek igen sok módja kínálkozik, de például az erkélyek, loggiák elhagyása, a falusi lakóházak lapostetős megoldása nem alkalmas módszer arra, hogy az épülő szocializmushoz és a kulturális forradalomhoz méltó építészeti alkotások születsenek. Szólott a nyugati építészeti ízlés felé orientálódás veszélyéről is.

Rámutatott Major Máté beszámolójában, hogy *középülettervezésünk* aránylag lemaradt a tervezés egyéb területei mögött. A középületek tipizálása még nem történt meg. Ipari építészetünkben alakult ki a tartalom, anyag, szerkezet, funkció és forma dialektikus egysége viszonylag a legmagasabb szinten. Ez az a tervezési terület, amelyben a két előző fejlődési szakasz közötti törés a legkevésbé érezhető. A mezőgazdasági építkezésben korán rátértünk a típuselemek alkalmazására, de a sokféle típusterv akadályozza a nagyüzemi előregyártás bevezetését és fejlődését.

Hangsúlyozta, hogy az *építészet tudományos műveléséhez*, a tervezés, s az építészettörténet magasszintű összefogására feltétlenül szükséges az *akadémiai tudományos intézet* megteremtése. Kötelességünk építészeti emlékeink védelme, helyreállítása, gondozása. Bár e téren kétségtelenül értünk el szép eredményeket, *műemlékvédelmünk* mérlege mégsem mondható pozitívnak. Nem áll elegendő anyagi fedezet sem rendelkezésre. A Szovjetunióban, Lengyelországban, Csehszlovákiában a műemléküggy *közügy*, százmilliókat fordítanak az építészeti emlékek gondozására.

Sajnálattal állapította meg azt is, hogy az építészek megbecsülése messze elmarad nálunk nemcsak a többi művészeti ág, de az építésügy más szakembereinek megbecsülése mögött is. Befejezésül hangoztatta, az építészet sokoldalúsága megköveteli, hogy megteremtsük a szakemberek és intézmények közötti eredményes együttműködés feltételeit. Felhívta a figyelmet arra is, hogy beruházási terveink építészeti programjának kialakításánál jobban támaszkodjanak az építészeti szakvéleményekre és vegyék figyelembe a már kidolgozott városrendezési terveket.

Ezután dr. *Szendrői* Jenő Ybl-díjas, a szövetség főtitkára terjesztette elő a szövetség működéséről szóló beszámolóját. A konferencia vitáját ma reggel kilenckor folytatják.

r Nemzet

SPORT

Megjegyzések az NB I. hetedik fordulójához

A szerdai ünnepnapon a fővárosi közönség három NB I-es mérkőzést is láthatott: délelőtt az Üllői úton a *Bp. Honvéd—Salgótarjáni Bányász*, délután a Népstadionban a *Bp. Vörös Lobogó—Szombathelyi Törekvés* és a *Bp. Dózsa—Bp. Kinizsi* összecsapását. A sok elégedetlen arckifejezésből megállapítottuk, hogy valóban szép számmal akadtak olyanok, akik mind a három mérkőzést programjukba iktatták és elszántan végignézték. Mert valljuk be: *sok örömük nem tellett egyik csapat játékában sem.*

Általában a tavaszi forduló*ka, Varga II., Tarr.* A »fiatalok közül« *Sándor, Fenyvesi, Rajna, Vilezsál* és *Tóth* M. játéka érdemel dicséretet.

A labdarúgás hatalmas tábora *nem »neveket«, hanem futballistákat* akar látni a küzdőtereken. Harcos, jószellemű, küzdőképes, akaraterős játékosokat. Merészen hozzá kell látni a csapatok *átszervezéséhez* ott, ahol ennek szüksége mutatkozik. S szinte biztosra vesszük, ha ésszerűen, jól gazdálkodnak a *»rejtett tartalékokkal«*, ennek az egyetemes magyar labdarúgás látja majd hasznát.

Gál Zoltán

*

végzett

A sakkvilágbajnok-jelöltek versenye befejeződött. Az első helyet Szmiszlov (szovjet) foglalta el, honfitársa, Keresz előtt. Szabó László az igen erős mezőnyben a harmadik helyen végzett.

Megkezdődött a kerékpáros békeverseny

Szerdán Varsóban megkezdődött a IX. Varsó—Berlin—Prága kerékpáros békeverseny. Az első nap Varsó körül futottak a versenyzők. A 110 km-es távon az olasz Bruni győzött, a csapatversenyben Olaszország lett az első. A magyar versenyzők közül Kucsera szerepelt a legjobban, aki a 26. helyen végzett. A magyar csapat az első napon 4. lett. — Csütörtökön Varsó—Lodz volt a verseny távja, ezen a szakaszon a tavalyi győztes Schur (NDK) lett az első 3:23.28 idővel, 2. Klevcov (szovjet) 3:32.52. A magyar versenyzők közül ismét Kucsera szerepelt a legjobban.

Asbóth és Körmöczi győzött. A római teniszversenyen Asbóth az első fordulóban az uruguayi Argont, a második fordulóban a dél-afrikai Segalit győzte le. Körmöczi Zsuzsi az ausztrál Hoppmant verte ki.

Győzött a női röplabda-válogatott. A lengyelországi nemzetközi röplabda-tornán Budapest női csapata 3:1-re legyőzte Varsó II-t, míg a férficsapat 3:0-ra kikapott Prágától.

Tenisz: A teniszezők május elseje tiszteletére rendezett versenyében Gulyás 6:4, 6:4 arányban legyőzte Jancsót.

Kollektív játék a 19. hétre

Az alábbi variációt ajánljuk (zárójelben a csapatok helyezése):

1. Bp. Honv. (2)—Bp. V. L. (?) 1 x 2
2. Bp. Kinizsi (3)—S.-tarj. (5) 1
3. Dorog (11)—Bp. Dózsa (4) 1 x
4. Tatab. (8)—Szeged (9) 1
5. Sz.-hely (12)—Pécs (10) 1
6. Pécsi Tör. (10)—Izzó (4) 1
7. Salg. Vasas (9)—Spar. (5) x 2
8. Nagyb. (8)—Debr. (6) x 2
9. Triestina (10)—Fiorent. (1) x
10. Juventus (12)—Milan (2) 1 x 2
11. Sahtyor (10)—Kijev (6) 1 x
12. Trud. R (11)—Din. Mo. (3) 2

Ez 144 oszlopon 2—4—6 indexszámmal megjátszva 252,— forintba kerül. Egyhibás variációval 0—3—9 bontással 4 kollektív szelvényen is megjátszható 56,— forintért az alábbiak szerint:

	I.	II.	III.	IV.
1.	x	x	1	2
2.	1	1	1	1
3.	1	x	x	1
4.	1	1	1	1
5.	1	1	1	1
6.	1	1	1	1
7.	x2	x2	x2	x2
8.	x2	x2	x2	x2
9.	x	x	x	x
10	1	2	x	x
11.	1x	1x	1x	1x
12.	2	2	2	2

(plasztik, on«) szatyorfo- legkeresettebb ıztelszínekben, lan vastagság- tükörfényes ki- ben. Műanyag- e.y. Fürst Sán- u. 9.

minőségi kár- ozott bútort ar vásároini, gy javíttatni, y forduljon bi- ommal **Oláh** rpitosmester. s József krt. (138—102.) — szárukban va- ztek.

lnénk bekerí- méh- és ba- itartásra alkal- telket. Egyezer és járadékkal eg megvennénk. gdíjas. XII. Vas ben 35.

lenfajta rózsák, esorgonák, sza- ák, málnák, ák, levendula- k, esőzők kap- k, teliszerkezet- vikendházacs- méhészeti fel- elések. Méhra- megrendelhetők, ikel Leó u. 60. után.

dönyös, fa és s redőnyök ké- tését vidékre javításokat

Buksi kötőgép el- adó. XII., Alkotás u. 39/b. Lazay. Tel.: 350—050.

Konyhabútorok kisiparostól, fi- zetési kedvez- ménnyel. Üllői út 5. (Kálvin tér- nél.)

Pekingi kacsa tojás darabonként hat fo- rintért kapható. Im- mortella, Sárkeresz- túr.

Kárpitosbútorok készítését, hasz- nálatuk moderni- zálását vagy fel- újítását fizetési könnyítéssel vál- lalja kisiparos. Minőségi munka. Wesselény: 33. Tel.: 423—511.

Keresztorsózó, két- fejes, háromtizedes, univerzál Siemens motorral, parafinozóval, üzemképesen eladó. XI., Bertalan u. 11. V. 1.

Rózsadomb alján épülő takarék- kölcsönös társas- villához építtetőket keres Mónus mérnök. XI., Kenese u. 9. (53-as busz.)

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
Budapest VII., Lenin körút 9—11
Telefon: 227—651, 221—285

Major Máté

SZABAD NÉP

A Magyar Építőművészek Szövetségének konferenciája

A Magyar Építőművészek Szövetsége május 3., 4. és 5. napján tartja II. konferenciáját és közgyűlését az Újvárosháza nagytermében. Építészetünk az elmúlt években, különösen az első ötéves terv nagy építkezései során, sok maradandó értékű, nemzetközileg is elismert alkotást hozott létre. A második ötéves terv hatalmas feladatai azonban megkívánják, hogy építészeink behatóan megvitassák az építészet felmerülő gazdasági, műszaki, valamint építőművészeti problémáit.

A konferencia első napján *Major Máté* mond beszédet, majd *Szendrői István dr.* főtitkári beszámolójában ismerteti a szövetség munkáját. A következő napokon kerül sor az építészeti vitára, ennek befejeztével megválasztják a szövetség új vezetőségét.

lük s ez volt angliai
egyik célja.

Az angol közéleti szer
és az üzleti körök képv
donban, a londoni grófi
ban, valamint birminghá
látogatásunkkor találk
gatást tettünk Skóciáb
sában, Edinburghban és
tünk az üzleti és politikai körök képviselőivel.

Találkoztunk és beszélgetést folytattunk a katonai parancsnokság, a szárazföldi csapatok, a légierők képviselőivel, valamint a haditengerészet parancsnokságával. *Sajnos, nem volt*

Igen hasznosnak tartjuk utazásunkat.

A tárgyalásokon őszinte eszmecserét folytattunk mind az angol—szovjet viszonyról, mind pedig a legfontosabb nemzetközi problémákról. A eszmecsere lehetővé tette, hogy job

M.D.K.

Major Máté, építész (1904-

nevét a modern magyar építészet képviselői közöl említi a Szerző.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,
Akadémiai Kiadó, Bp. 1968. 944. old.

MDK

Major Máté ép.

Szocialista képzőm.csop.kiáll. 1934-44.
N.Gal. 1964.

Major Máté, [építész!] M 04

• Tagja volt Párizsban az Építészek Nemzetközi Szövetsége bíráló bizottságának.

–: Nemzetközi elismerés magyar építészeknek 6. l

Ny. 1961. máj. 26. [Vidéki]

NÉPSZABADSÁG

Major Máté épitész M.D.K.

A " szép" és a " müvészi" az épitészetben cimmel székfoglaló

Major Máté akadémiai székfoglalója

Magyar Nemzet 1961. október 20. 6.1.

Major Máté, évítés MDH

A ravatalnál búcsúztatta Lévai Andort.

Hír

—: Eltemettek Lévai Andort 8

NÉPSZABADSÁG, 1964. nov. 20.

MDK

Major Máté

"Uj épitészet" c. épitömüvészeti folyóiratban /Kozma Lajos szerkesztésében jelent meg/ szól

a tercgazdasági javaslatról az épitkezések szempontjából.

Kulturkrónika.

Népszava. 1947.ápr.10. 4.1.

MDK

Major Máté és Detre Pál

Bérház az Attila utcában, repr.

Képzőművészet 1934. 166.l.

M.D.K.

Major háté, építész-tanár

Zádor Anna Pollack Mihályról írt doktori értekezésének vitáján (1961. okt. 19) azt az érdekes javaslatot veti fel, hogy a művészettörténészek és az építész építészettörténészek, tanulmányaik utolsó éveiben részesüljenek valamiféle kiegészítő oktatásban, hogy egyrészt elsajátítsák az építészeti témák megítéléséhez szükséges műszaki alapismereteket és kifejezéseket, másrészt hogy az ilyen érdeklődésű építészhallgatók elsajátítsák azt a „filosz" alaposságot, amivel hijján vannak. Ezt az ötletet Zádor A. is melegen pártolja.

Zádor Anna: Pollack Mihály c. doktori értekezésének vitája, Müvészettörténeti Értesitő, Bp. 1962. XI.évf. 4. sz. 293. old.

M.D.K.

Hajdu Máté

~~1963~~

A Jelenkor 1963 októberi számában vita cikket írt a művészet elmélet kérdéseiről, amihez most vált hozzá Benkő Tánló

Egzége, művészetszemlélet vagy marxista esztetika (Benkő Tánló cikke)
Jelenkor 1964 II. 168 oldal

Major Máté, [építész], MDH

A Jelenkorban megjelent cikke nem marxista nemléletű.

Szigeti József: Egységes művészetnem léletet — de milyen alapon? 4.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. dec. 15.

Major Máté, építész MDK

A magyar küldöttség vezetője.

A.: Magyar építőművészek a harmmai Kongresszuson 6

EST/ HIRLAP Bp. 1963. szept. 5.

hatják el a megtett út korszakos jelentőségét: húsz év művészetének legfontosabb eredményeiből a szocialista realizmus új szakaszainak összefüggő képe bontakozik ki. A részeredmények azonban még gyakran homályban maradnak: az ötvenes évek igen magabiztos ítéletét – akárcsak az alkotómunkában – az értékmérésben is követte a nem mindig indokolt tartózkodás. A hamis kinyilatkoztatásoktól való félelem kiváltotta a fontos tendenciákat is figyelmen kívül hagyó óvatoskodást, s a szocialista törekvések megítélése is bizonytalan lett. *Nemcsak az a gondunk, hogy egyik-másik művész miért nem vállal elkötelezettséget a szocialista valósággal, hanem az is, hogy az eszmei irányítás, a kritika mennyiben vállal elkötelezettséget a szocialista realizmussal.* S mert a művészi minőség fogalma a köztudatban többnyire csak szakmai-technikai tényezőket fed, a művészeti életben elsikkad némelyik új szocialista eredmény, és hangsúlyosabb a kispolgári kényelem, amit semmi sem nyugtalanít különösebben.

Művészetünk főbb – szocialista vagy polgári irányú változásainak – vannak közös vonásai. Az utóbbi években általános lett a XX. század képzőművészetének néhány lényeges nyelvezeti eleme. Az életritmus, az új ismeretek tömege, a növekvő tájékozódási igény megkívánta az optikailag érzékelhető alkotástól a világos, szabatos közlést, a lényegre koncentrálást, az érzelmileíró közlésmód helyett a sűrített érzelmi-intellektuális, szuggesztív, gyorsan felfogható, és nemcsak érzékeléssel felfogható közlésmódot. Az alkotások próbára teszik a néző gondolkodókészségét is: figyelembe veszik a színek-tömegek spontán hatása mellett azok logikáját, a szimbólumok élménykeltésében a felhalmozott, memorizált emlékképeket. Miközben „lerövidítik" a néző tevékenységét, mert nem „beszélnek el", és mellőzik a novellisztikum végigkövetésének időbeli folyamatát, próbára teszik a nézőt azzal, hogy jelentésük megértéséhez megkövetelik az elmélyült érzelmi-logikai vizsgálódást. Ha a művész megismerő képessége és megismertető szándéka a típusalkotásra koncentrálódik, s a mondanivaló gyökere az objektív valóság, ezek az immanens elemek már olyan formarendben állnak össze, hogy új művészi sturktúra kibontakozását sejtetik. S ez a struktúra főbb összetevőiben kapcsolódik a magyar művészet szocialista realista hagyományainak főbb strukturális sajátosságaihoz.

Két évtized itthoni tapasztalatai is elegendőek ahhoz, hogy óvjanak részeredmények elhamarkodott lezárásától. Az újabb elmélettörténeti kutatások is arra figyelmeztetnek, hogy a szocialista realizmus különféle szakaszaira jellemző tartalmi-formai meghatározók nem azonosak magával a módszerrel, és nem lehetnek kötelezőek az új művészeti korszak minden szakaszára. Könnyebb ítéletet mondani az 1945 utáni első évtized művészettörténetéről, mint húsz év problémáiról és azonbelül a jelenről. Annyi bizonyos, hogy mai művészetünk túlnyomóan polgári tendenciái nem homályosíthatják el a régebbi és a legújabb szocialista törekvések történelmi fontosságát. Az, hogy szocialista realista képzőművészetünk hogyan gazdagodhat és hogyan válhat mennyiségileg is a képzőművészet fő tendenciájává, azon is múlik, hogyan fejlődik társadalmunk szocialista jellege, hogyan változik az az objektív valóság, amelyet meg akar ismerni a szocialista gondolkodású művész.

1021

MAJOR MÁTÉ

Építészet és realizmus

A realizmus vitában, mely az utóbbi időben sok helyütt és sokféleképp folyt és – hál'istennek – folyik tovább, olvastam azt a találó megjegyzést, hogy a realizmus-fogalom jelzőinek („kritikai", „szocialista") tartalmával úgyahogy még csak tisztában vagyunk, értelmezésükben, többékevésbé, megegyezünk, de magának a fogalomnak valóságos tartalmát illetően nagyon megoszlanak, erősen szétágaznak véleményeink. Az otrombán vulgáris zsdanovi „gondolat"-tól – mely (saját kultúránk, művészetünk egyes aktuális konkrétumaiból is mérhetően) sokkal elevenebb még ma is, mint hinnők – a Garaudy-adta „parttalan realizmus" – egy és másban vitatható, de sokban figyelemre méltó – gondolatáig, a realizmus-értelmezés számos változatával ismerkedtünk meg az idők folyamán, anélkül, hogy – ha ez egyáltalán lehetséges – „végleges"

megállapodásra jutottunk volna. Ugyanekkor azonban – s ez eléggé meggondolkoztató – egy pillanatra sem hagytunk föl a kategorikus követeléssel: művészetünk – irodalmunk, festészetünk, szobrászatunk, építészetünk, sőt muzsikánk is – realista, illetőleg szocialista realista legyen.

Az eddigi realizmus-értelmezések közül viszonylag a legvilágosabb, és lényege szerint legelfogadhatóbb az, mely az irodalommal kapcsolatban határozza meg, értelmezi a realizmus, közelebbről a szocialista-realizmus fogalmát. A szocialista-realizmus eszerint nem más, mint a szubjektumban felfogott valóságnak, mindenekfelett a társadalmi valóságnak, minél hűbb, s minél pontosabb visszaadása, vagyis *tükrözése*. Éspedig oly módon, hogy a társadalom alakulásában, változásában, fejlődésében meglevő és működő törvényszerűségek, az alkotások egész „mesé"-jében, e „mese" minden – „tipikus" – figurájának jellem-, gondolkodás-, tevékenységbeli változásában, fejlődésében felismerhetővé, érthetővé, meggyőzővé váljanak, következőleg ez alkotások a szükségszerűen kibontakozó haladás, a törvényszerűen megvalósuló szocializmus irányában, érdekében hassanak, mozgósítsanak.

Már kevésbé elfogadható a szocialista-realizmus e tartalmi meghatározásához, értelmezéséhez fűzött formálási „recept", mely *Gorkij* nagyszerű, de a 19. század végén, a 20. sz. elején írt műveinek formáiból kívánja levezetni a szocialista realista irodalom formálási normáit és módszerét.

És egyáltalán nem elfogadható a formálás ez apriori szemléletének társítása a „*közérthetőség*" – egyébként helytálló – követelményének olyan felfogásával, mely szerint az irodalom (a művészet) és a társadalom helyes viszonyának kialakításában, az emberek (mindenkori) *mai* műveltség- és ízlésbeli átlagos szintje a döntő, s nem az az átlagosnál mindig jóval magasabb szint, melyet a (mindenkori) mai irodalom (művészet) el tud érni. (Pedig csak az ilyen irodalom – művészet – képes műveltségnövelő, ízlésnevelő hatása révén, az átlagos szint állandó emelésével, mindig közelebb vinni ezt a legmagasabbhoz, melyen – a szocialista érzelem és tudatvilág kiteljesedésével és általánossá tágulásával – a műveltség- és ízlésvilág is annyira teljessé válik, s olyan általánossá tágul, hogy a közérthetőség problémája megszűnik probléma lenni). Mind a formálásra, mind a közérthetőségre vonatkozó kötés annyira leszűkíti az irodalom alkotási, következőleg kifejezési lehetőségeit, hogy erősen csökken, érintett, műveltségnövelő, ízlésnevelő hatása, és elszürkül vele a szocialista művészet spektruma, ahelyett, hogy minden eddiginél jobban kiszínesednék.

De a szocialista-realizmus fogalmának viszonylag legvilágosabb és legelfogadhatóbb meghatározásával – az irodalom szocialista-realizmusával – kapcsolatban is feltehető egy-két olyan kérdés, melyre előbb-utóbb meg kell felelni, melyre meg kell fogalmazni a viszonylag legvilágosabb és legelfogadhatóbb választ, hogy a szocialista realista irodalom (általában a szocialista-realista művészet) problematikája tovább tisztázódjék.

Az egyik ilyen kérdés: vajon a szocialista irodalom minden alkotásának, kivétel nélkül, be kell-e töltenie a meghatározás előírta funkciót? Vagy elképzelhető olyan alkotás is – amilyen mondjuk egy lírai költemény –, mely „egyszerű" emberi érzelmek hordozója, kifejezője „csupán", s *mégis* beletartozik a szocialista irodalom egyetemébe?

A másik ilyen kérdés: vajon ez a viszonylag legvilágosabb, és legelfogadhatóbb szocialista-realizmus meghatározás, mely az irodalomra vonatkozik, vonatkoztatható-e a többi művészeti ágra is? S méghozzá mindre-e, vagy csak egynémelyikre? S amelyikre igen, eredeti – irodalmi – koncepciójában-e, vagy csak bizonyos módosításokkal, oldásokkal és kötésekkel?

Az első kérdéssel nem kívánok foglalkozni, hiszen csak a címben vállalt témáról kell itt most beszélnem. Ugyanezért nem kívánok foglalkozni a második kérdés teljes problematikájával sem, csupán egy nagyon fontos részletével, azzal: vajon az irodalommal kapcsolatban meghatározott szocialista-realizmus fogalom transzponálható-e az építészetre is? Ha igen: eredeti koncepciójában-e vagy csak valamiféle módosítással, oldással-kötéssel, s ha nem: kitaszítható-e az építészet az egyetemes szocialista művészet világából?

Azt hiszem sokaknak – s nemcsak az építészeknek – élénken él emlékezetében annak a sajátos „stilizáló" építészeti szakasznak produkciója, mely szakasz a Szovjetunióban az ötvenes évek közepéig, kb. húsz, nálunk és a többi népi demokráciában, ugyaneddig – szerencsére – csak mintegy öt esztendőn át tartott. Ezt a produkciót akkor szocialista-realista építészetnek keresztelték, mert azt hitték, hogy lényegében a szocialista realista irodalom vázolt sajátosságai valósulnak meg benne.

Nagyjában-egészében a következő gondolatmenet vezetett ennek az „építészetelmélet"-nek, és „építészet"-nek, mondhatni egyik napról a másikra, létrejöttéhez.

– Miként a szocialista irodalomnak a kapitalistától, a szocialista építészetnek is alapvetően különböznie kell a kapitalista építészettől. Hiszen ez – miként a kapitalista irodalom – egy hanyatló, sőt „rothadó", társadalom dekadencia-terméke, mely a hagyományok tagadásával, a kozmopolitizmus fertőző légkörének terjesztésével stb. egy retrográd ideológia (kultúra) szüntelen támadását jelenti a szocialista ideológia (kultúra) ellen. A különbözés, sőt az azonnal-különválás lehetősége adva van abban a lenini gondolatban, mely szerint a szocialista kultúrának, az emberiség egész múltjában felhalmozott kultúra örökségre, vagyis a hagyományokra – ezek „átdolgozás"-ával – kell épülnie. Éspedig – de ezt már nem Lenin mondja – a „haladó hagyományok"-ra, vagyis az emberi társadalmak olyan koraiban produkált kultúraörökségre, melyekben akár az uralkodó osztály *még*, akár az uralomra törő osztály *már* a haladás gondolatainak és tetteinek potens hordozója. Az ilyen korok építészete tehát a mi örökségünk és „haladó hagyomány"-unk, melynek birtokbavételével, és átdolgozásával, továbbfejlesztésével új, szocialista realista építészetünket megteremthetjük.

– De hát mi is az, amit a történelmi építészet „haladó hagyományai"-ból – konkréten – átvehetünk, átdolgozhatunk, és tovább fejleszthetünk?

– Mivel minden kor építészetében – nyilván – a formák fejezik ki a társadalmat, a haladó korok építészeti „formakincs"-e a mi örökségünk, „haladó hagyomány"-unk, melyet bizvást átvehetünk, átdolgozhatunk és tovább fejleszthetünk. Hiszen e „kincs"-ből szabadon választható formák az örökhagyó kor haladó gondolataiból születtek, ezeket sugározzák, átvételük, átdolgozásuk, továbbfejlesztésük tehát lehetővé teszi, hogy bennük és általuk a szocializmus gondolatai is kifejeződjenek. Következőleg a mi építészetünk alkotásai is a szükségszerűen kibontakozó haladás, a törvényszerűen megvalósuló szocializmus irányában, érdekében fognak hatni és mozgósítani, s ezzel betöltik azt a legfontosabb funkciót, melyet, a szocialista-realizmus fogalmának említett értelmezése szerint, az irodalomnak (a művészetnek) be kell töltenie.

E durván felvázolt gondolatmenet alapján lépett elő „haladó hagyománnyá" – például – a Szovjetunióban az orosz népi építészetnek és a történelmi stílusok sajátosan orosz megfogalmazású építészetének formái mellett, a klasszikus görög-római, méginkább a reneszánsz és a klasszicista építészetnek egész formavilága, mellyel szabadon gazdálkodhatott az „építőművészi képzelet", a „józanság" minden zavaró beleavatkozása nélkül.

Csak két – általam már többször idézett – jellemző példát szeretnék megemlíteni.

Az egyik: egy szovjet építészettörténész és teoretikus – 1951-ben, itt Magyarországon – azt állította, hogy X., az ismert szovjet építész, a tbiliszi Marx–Engels Intézet épületét azért tervezte, a főhomlokzatán, római-korinthusi nagy-oszloprenddel, mert Marx és Engels nem voltak oroszok, s így nem az orosz, hanem az egyetemes építészet „haladó hagyomány"-ait kellett felhasználnia.

A másik: X., Z. meg a többi, nem kevésbé ismert szovjet építész, a negyvenes évek végén, az ötvenesek elején, számos hat-, nyolc- sőt többszintes lakóépületet tervezett, melyek elvileg, teljesen egyenrangú állampolgárok részére – a szocializmus-építés adott szakaszának megfelelően – egyenrangú, szűkös, kislakásokat tartalmaztak minden szintjükön. Mégis az építészetre transzponált szocialista-realizmus akkori „elmélete" arra késztette a tervezőket, hogy ezekre, a vízszintesen, függőlegesen egyforma lakásegységekből sejtszerűen összerakott hatalmas épülettömegekre megpróbálják applikálni a középkoriból kinőtt reneszansz paloták, általában háromszintes, e szinteken a funkciók rangja szerint tagolt, alakított (és a feudális társadalom osztályviszonyait, világképét hatásosan tükröző) palazzo-architekturát. Így aztán kénytelenek alul markáns, kváderes kiképzéssel két-három szintet is összefogni, hogy azok egyetlen lábazati részt alkossanak, legfelül egy-két szintet, valami formálási fogással különválasztani, hogy az alárendeltség ugyancsak érzékelhető legyen, közbül pedig – ünnepélyes távolságban egymástól – két-három szint egymás feletti – a többitől semmiben sem különböző – kis méretű, szegényes típusablakát előregyártott plasztikus díszű, „reneszánsz" keretekkel eggyé álcázni, hogy a „bell'etage"-zsal, és az egész ily módon kierőszakolt koncepcióval, a reprezentatív paloták illúzióját keltsék.

Kell-e ma már nagyon magyarázni annak abszurd voltát, ahogyan, e két példa tanúsága szerint, az építészeti szocialista realizmust, az irodalmi analógiájára értelmezni és a gyakorlatban valóra váltani próbálták? Hosszú ideig persze nagyon is kellett volna ez a magyarázat, csak

éppen senki sem merte megkockáztatni (s ha mégis . . .), mindaddig, amíg a személyi kultusznak a kultúrában (művészetben) is annyira antimarxista – torzító, rontó – befolyása meg nem szűnt. Ekkor, 1954-ben, történt – nyilván néhány fiatalabb építész inspirálására –, hogy *N. Sz. Hruscsov* kemény szavakkal bélyegezte meg, *gyakorlatában*, az építészeti szocialista-realizmus ilyen értelmezését. S ezzel véget vetett ez értelmezést elsősorban érvényesítő, már a forradalom előtt is működött, az elég gyenge orosz eklektikát és szecessziót művelő – s a forradalom győzelme után fellépő, fiatal, tehetséges avangard építésznemzedék ideológiai, taktikai és gyakorlati hibáit, a maga és maradi felfogása javára jól kihasználó – idősebb építészgeneráció egyeduralmának. (Az idősebb, konzervatív építészek ugyanis abból származó helyzeti előnyüket, hogy különösen a fejlődés kezdeti szakaszában, a társadalom éppen meglevő, átlagosan alacsony műveltség- és ízlésbeli szintjét könnyebb kiszolgálni, mint szívós és következetes munkával egyre közelebb vinni a művészet már elért, viszonylag magas szintjéhez, általában hajlamosak a maguk javára kihasználni. S így van ez nemcsak az építészetben, s nemcsak a Szovjetunióban).

A Hruscsov-intonálta éles hangnak s konkrét mondanivalónak, mellyel az építészetet ismét a helyes útra irányította, azonban nem ideológiai, hanem egészen egyszerű, mondhatni mindennapi, praktikus meggondolások voltak provokálói. Olyanok, melyek az építészet technikai fejlődése-fejlesztése szükségszerűségének felismerésével, még nem-szakemberekben is felmerülhettek. Azt a roppant mennyiségi produkciót ugyanis, melyet a szocializmusépítés az építészettől megkövetel, csak a legfejlettebb építőanyagokkal, szerkezetekkel, technikákkal, építőtudománnyal lehet teljesíteni. Márpedig a történelmi építészet nagy- és részformáinak rákényszerítése az épületre, torzítóan hat vissza az építészet e materiális feltételeire, gátolja, sőt megakadályozza ezeknek, a termelés és termelékenység megkövetelte szabad kibontakozását, egyre gyorsabb továbbfejlődését. Az acél, a vasbeton, a műanyagok stb. felhasználása, a belőlük konstruálható szerkezetek sokféleségének produkálása, a nagyüzemi előregyártás és a helyszíni száraz összeszerelés elvének érvényesítése stb. kizárják az építészet történelmi formáinak átvételét, „átdolgozás"-át és „továbbfejlesztés"-ét.

S itt kell határozottan rámutatnom az építészeti szocialista-realizmus vázolt értelmezésének ideológiai szempontból is retrográd voltára. Az a szemlélet ugyanis, mely, vulgárisan, az építészeti múlt „formakincs"-ében szabadon felhasználható, illetőleg egyszerűen átdolgozható, továbbfejleszthető formakészletet lát, a dialektikus materializmus minden – az összefüggésekre, mozgásokra, változásokra s ezek hajtóerőire vonatkozó – alapvető törvényszerűségéről megfeledkezik.

Megfeledkezik tehát arról, hogy az építészeti formák részben keletkezési koruk építészetének materiális feltételeihez: termelőerőihez – anyagaihoz, szerkezeteihez, technikájához (az ezek mögött felhalmozódott tapasztalatokhoz, építőtudományhoz) – és anyagi funkcióihoz – általános és speciális (építészeti) gondolatvilágához – s e két alapvető komponenes bonyolult kölcsönhatásához kötöttek. Ezek pedig olyan kötések, melyek közül a materiálisak, nem közvetlen összefüggésben az adott társadalommal, folyton változnak, fejlődnek, a spirituálisak pedig, közvetlen összefüggésben az adott társadalommal – a hagyományokhoz való bizonyos kapcsolatok fenntartása, mások elvetése mellett – folyton újjászületnek, kivirágzanak és lehanyatlanak. Az ily módon megkötött formák azonban akár évezredes, akár tegnapi állapotokat képviselnek és tükröznek, materiális feltételeikben bármennyire fejlettek is a maguk idején, elavultak a mi mai materiális feltételeinkkel szemben, spirituális feltételeikben bármennyire haladók is a maguk idején, mélyen alatta maradnak a mi mai spirituális feltételeink – a szocializmus gondolatvilága – mögött. Következőleg a történelmi építészet formái, mind materiális, mind spirituális feltételeik – tehát mind anyagaik, szerkezeteik, technikáik, funkcióik, mind „mondanivaló"-ik – alapján, semmiféle építőművészi bravúrral, át nem vehetők, át nem dolgozhatók, tovább nem fejleszthetők a szocialista építészet formáivá. Ily módon tehát szocialista realista építészet semmiképp sem jöhet létre.

Meg kell ezért ismételnem a kérdést: van-e *más* útja-módja a szocialista realista építészet kialakításának, lehetséges-e egyáltalán az építészetben szocialista-realizmusról beszélni?

Mindaz a sokféle, kisebb-nagyobb és súlyos tévedés, mely az elmúlt időkben, az irodalmi szocialista-realizmus gondolatának más művészeti ágakra való mechanikus és vulgáris transzponálásával elkövetődött – és még ma is elkövetődik – abból származik, hogy a transzponálók újból és újból megfeledkeznek arról az alapvető marxista tételről, mely szerint a művészet külön-

bőző ágai csak annyiban léteznek, amennyiben lényeges sajátosságaikban *különböznek* egymástól. Ez a különbözés egyben azt is jelenti, hogy a bármely művészeti ágban, esetleg optimális helyességgel és teljességgel, megállapított elvek, felismert törvényszerűségek mechanikusan, vulgárisan egyáltalán nem vihetők át, nem alkalmazhatók a többi művészeti ágra, hiszen ez különbözésük, vagyis létezésük tagadását jelentené.

Az irodalomelmélet művelőinek megvan a maguk definíciója az irodalom sajátszerűségéről, mely – több-kevesebb pontossággal megállapítván lényeges sajátosságait – megkülönbözteti az irodalmat minden más művészeti ágtól. Nyilván e megkülönböztetés alapját adó sajátosságokra építhetők fel – több-kevesebb jogossággal és következetességgel – a szocialista-realizmus vázolt gondolatai. Ha most már e definíció mellé tesszük – például – az én annyiszor megfogalmazni próbált definíciómat, mely több-kevesebb pontossággal megállapítja az építészet lényeges sajátosságait, a két művészeti ág alapvető különbségei elég világosan felismerhetők lesznek. Ez a – legutolsó – definíciókísérletem így szól:

„Az építészet sajátos alkotó munka eredménye, mely, lényegében, egyéni koncepció alapján, kollektív munkával, ipari úton produkál nagyméretű használati tárgyakat, e tárgyak azonban – legalábbis egy részükben – nem csupán „hasznos"-ak, hanem kielégítik az adott társadalom esztétikai igényeit is, általában „szép"-ek, jeles példáikban pedig kétségtelenül „művészi"-ek, azaz kifejezik társadalmukat."

Az irodalom és az építészet sajátszerűségének összevetésénél most már sok mindenre fény derül, ami előbb még homályban volt.

Arra is, hogy az irodalom a maga sajátos feltételeivel: „termelőerőivel" – anyagával: a nyelvvel, alkotásainak szerkezeti felépítésével, írás-technikájával – funkcióival és formáival (melyek alapvetően különböznek az építészet anyagaitól, szerkezeteitől, technikáitól, funkcióitól és formáitól) többé-kevésbbé világosan és konkréten képes a valóság visszaadására, *tükrözésére*. Éspedig nemcsak akkor, amikor az alkotó – az író, a költő –, a szocialista-realizmus irodalmi értelmezése szerint, a legnagyobbat, a társadalom egész valóságát, hatalmas lélegzetvételű, gazdag áramlású regényben jeleníti meg, hanem akkor is, amikor olyan „közérdektelen" apróságról (valójában nem kisebb dologról) ír néhány verssort, mint kedvesének – mondjuk – a „két szép szeme".

Ezzel szemben az építészet – mint minden *tárgyi* művészet – egyes alkotásaiban, még inkább egészében nemcsak *tükrözi a valóságot* – ez nem is elsődleges feladata – hanem, miután létrejött, maga is *valósággá válik*.

Éspedig valósággá válik abban, hogy bármely adott társadalom egy bizonyos időkeresztmetszetében az adott alap – vagyis a gazdaság, a termelési viszonyok fejlettségi állapota mellett, létrejötte lényeges materiális feltételei: termelőerői – (a természeti törvények akkori felismerésének mélységét-mértékét mutató) anyagai, szerkezetei, technikái (melyek alapvetően különböznek az irodalom anyagaitól stb.) – és az éppen létező életforma materiális tényezői (funkciói) fejlettségének állapotát – optimális esetben – a maga teljességében rögzíti.

A valóságot tükrözi viszont abban, hogy az adott társadalom ugyanez időkeresztmetszetében az alkotó – az építész – az említett materialiákat – velük szoros kölcsönhatásban – az éppen létező életforma spirituális tényezőinek (funkcióinak), s bennük a társadalom gondolatvilágának visszahatására, erősen áttételes és „absztrakt" módon széppé, művészivé formálja. (Ebben a gondolatmenetben, éppen az irodalom és az építészet sajátszerűségbeli tényleges különbözésének tiszta érzékeltetésére, nem beszélek arról az – mikor gyakoribb, mikor ritkább – esetről, melyben az építészet valóságtükrözésének absztrakciókba rejtett mondanivalóit a társított-társuló festészet, szobrászat figurális műfaja igyekszik közérthetővé magyarázni).

És még egy alapvető különbség irodalom és építészet között!

Amíg az irodalom alkotásai, akár egy percbe sűrítik, akár évszázadnyira tágítják – mintegy párhuzamosan az adott társadalom mozgásával, változásával, fejlődésével – mondanivalójuk folyamatát, s így az idő, funkcióik betöltésének lényeges faktora, az építészet egyes alkotásai – mind valóság, mind valóságtükröző mivoltukban – csupán „pillanatfelvételek" az adott társadalom mozgásának, változásának, fejlődésének egy bizonyos időpontjában. Ennek következtében az egyes épületek képtelenek a társadalom mozgásának, változásának, fejlődésének dialektikáját oly módon feltárni, ismertetni és magyarázni, következőleg képtelenek a társadalom, respektíve a szocialista társadalom, irányában, érdekében oly módon hatni, mozgósítani, ahogyan ezt az

irodalmi alkotások tehetik. (Legfeljebb bizonyos, nagyon szűk korlátok között, egy-egy építészeti perióduson belül, a különböző időpontokban létrejött, és létrejöttük sorrendjében szemlélt épületek együttese nyújthat az irodalmi alkotásokéihoz hasonló impressziókat).

Az elmondottakból két következtetés vonható le. Az egyik: *az építészet – mint művészet – az egyetemes művészetnek olyan ága, melyre nem alkalmazható az irodalomra többé-kevésbé érvényes szocialista-realizmus-meghatározás.* A másik: *amennyiben az építészettel kapcsolatban beszélhetünk realizmusról, ennek – a sajátszerűségekben mutatkozó alapvető különbözések következtében – fogalmi tartalmában is különböznie kell az irodalmi realizmus-fogalom tartalmától.* E két következtetés azonban vonatkoztatható a művészet minden ágára – festészetre, szobrászatra, zenére stb. is. Tehát: *minden elméleti, esztétikai általánosítás, csak az egyes művészeti ágak sajátszerűségének legmesszebbmenő figyelembevételével konkretizálható; minden elméleti, esztétikai fogalom pedig, e konkretizálás során tartalmában is módosul, megváltozik.*

E két következtetés alapján most már – s mert az építészet, nyilván mégsem taszítható ki az egyetemes művészet világából – az építészeti realizmus értelmezésére is megpróbálhatok egyetlen – lehet, hogy vitatható – gondolatot felvetni.

Realistának nevezhető – véleményem szerint – minden olyan építészeti alkotás, mely produkáló társadalma egzisztálásának egy bizonyos időpontjában, a társadalmat – számunkra – érzékelhetővé, érezhetővé, érthetővé és élményszerűvé tudja tenni, éspedig, a sajátszerűségében adott korlátok ellenére, anyagi fejlettségének és szellemi állapotának, mondhatni, teljességében. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha az alkotás az építészet materiális és spirituális, külső és belső feltételeit a viszonylag legmagasabb szinten, tökéletes egységbe ötvözi. Ez az egység tökéletes lehet nemcsak akkor, amikor az alkotás az építészet dialektikus törvényszerűségei alapján, a feltételeknek – hierarchikus rendjük szerinti – viszonylagos harmóniájában realizálódik, hanem akkor is, amikor ezeknek – hierarchikus rendjük megbontásából származó – kisebb-nagyobb, sőt éles ellentmondásosságban való egyesülésével jön létre, föltéve, ha éppen ez az ellentmondásosság nyújtja, az adott időpontban, az adott társadalom optimális kifejezését. Ez azonban azt is jelenti, hogy amit mi az építészetben – a mondottak értelmében – realistának látunk, és mondunk, bizonyos más (például szakmai) látószögből irrealista is lehet.

Állításaimat megkísérlem két példával alátámasztani.

A virágzó gótikában – a nagy katedrálisokban: a *chartresi*, a *reimsi*, az *amiensi Notre Dame*-ban (hányadszor ismétlem már ezeket a példákat!) – az építészet materiális és spirituális feltételei, az építészet dialektikus törvényszerűségeinek viszonylag legharmonikusabb érvényesülése – vagyis az anyag- és szerkezetszerűség, az anyagi és szellemi funkcionálás, a feltételek hierarchiájában betöltött szerepüknek megfelelő, viszonylag legtisztább összhangja – révén öltik fel szép és művészi formáikat, melyek – számunkra – létrejöttük időpontjában (a szobrászati és üvegfestészeti társulás hatásfokozó erejével) optimálisan fejezik ki társadalmukat, legalább oly meggyőző erővel, mint ez időpont irodalma. Aki tehát a társadalom fejlődésének e szakaszában – amikor az épülő városokban a polgárság megszületik, alakul, és egyre gyarapodó anyagi, szellemi erejét a még gyenge központi hatalom, a király rendelkezésére bocsátja, a király pedig viszonzásul kiváltságokkal segíti ezt az erőt, hogy a közös ellenség, a hűbéri kiskirályok ellen folytatott közös harc mind sikeresebb legyen, s végül győzedelmeskedjék – a valóságot megismerni akarja –, noha a teljes felépítménynek, bármily jelentékeny, mégiscsak része – az építészetben is megközelítheti, elsajátíthatja az egészet.

A barokkban viszont – a nagy kastélyokban, például *Versailles*-ben, és a nagy templomokban, mondjuk *Vierzehnheiligen zarándoktemplomá*ban – az építészet materiális és spirituális feltételei, az építészet dialektikus törvényszerűségeinek olykor a legszélsőbb ellentmondásokon keresztül való érvényesülése révén – vagyis, általában, az anyag- és szerkezetszerűségnek, sőt az anyagi funkcionálásnak is, a szellemi funkcionálás mindennél fontosabb feltétele mögötti háttérbe szorulásával, eltorzulásával – öltik fel szép és művészi formáikat, melyek – számunkra – létrejöttük időpontjában (festészeti-szobrászati részleteik, sőt architektúrájuk illuzionisztikus festői-, szobrászi felfogásának hatásduzzasztó erejével) optimálisan fejezik ki társadalmukat, legalább oly meggyőző erővel, mint ez időpont irodalma. Aki tehát a társadalom alakulásának e szakaszában a valóságot megismerni akarja – noha a teljes felépítménynek, bármily jelentékeny, mégiscsak része – az építészetben is megközelítheti, elsajátíthatja az egészet. Teheti pedig ezt annak ellenére, hogy a kastélyok és templomok hatalmas építtetői: a fényűző világi és egyházi fejedelmek, és

-alkotói: az előbbiek szándékait nagy művészi képességekkel szolgáló építészek, egyáltalán nem az egészet akarták kifejezni az alkotásban. De éppen azzal, hogy a feltörő polgárság, e feltörés szellemi vetületeként terjedő reformáció és szabadgondolat ellenében e fejedelmek az építészeti tündöklést és szemkápráztatást vonultatják fel hatalmuk szilárdságának szuggerálására, akaratlanul is elárulják – számunkra kétségtelenül – a feudális társadalom hanyatlásának megállíthatatlanságát.

E két példa – s az előttük mondottak alapján – most már talán az is megfogalmazható: mi lehet a szocialista-realizmus az építészetben?

Az a gondolat, hogy adott társadalom, adott időpontjában produkált építészet akkor realista, ha összes materiális és spirituális feltételei ez időpontnak megfelelő optimális fejlettségükben, illetőleg állapotukban ötvöződnek viszonylag tökéletes egységgé, következőleg ez építészet – számunkra – a viszonylag leghűbben, a legélményszerűbben ki tudja fejezni társadalmát, amennyiben a többire érvényes, érvényes lehet a szocialista társadalom építészetére is.

Ha ezen az alapon vizsgáljuk mai építészetünket, – figyelembe véve mindjárt azt a tényt is, hogy társadalmunk fejlődésének ama szakaszánál tartunk, melyben már „leraktuk a szocialista társadalom alapjait" és „építjük a szocializmust" – azt állapíthatjuk meg, hogy a szocialista építészetnek is legfeljebb az alapjait raktuk le – a tervezés és az építőipar államosításával –, egyébként azonban, éppen az építészet materialis feltételeinek biztosítása, fejlesztése terén, még erős lemaradásban vagyunk a kapitalista társadalom építészete mögött. Az az elsődlegesen és sajátosan szocialista szándék pedig, mely a társadalom minden tagja számára – az életszínvonal állandó emelésének célkitűzésével – mielőbb biztosítani akarja, többek közt, az emberhez méltó lakást is, olyan roppant mennyiségi-produkció feladatának terhét rakja a társadalom vállára, mely – a szocializmus építésnek ebben a szakaszában – csak a materiális és spirituális feltételek, időleges, háttérbe szorításával, (szobaszám, lakóterület, felszereltség stb. meg az anyagi és formai minőség) korlátozásával oldható meg, s ez is időleges lemaradást okoz (az említett vonatkozásokban) a kapitalista társadalom profitért piacra termelt építészete mögött.

Mindez nem zárja ki, hogy ne lehessen ma is realista építészetről beszélni. Természetesen nem a realizmusnak ama (létező!) vulgáris értelmezése szerint, hogy *minden* épület, mely – így vagy úgy létrejön, „realista" –, hiszen építészetünk éppen aktuális állapotát rögzíti, s ily módon társadalmunkat is jellemzi az adott időpontban –, hanem az általam előbbiekben próbált értelmezése szerint. Vagyis az említett – és nem említett – korlátozások, lemaradások stb. – pontos felmérésével, a szükségszerűségek *tudatos* vállalásával, s állandó következetes harccal a szükségtelenségek (a bürokratikus szervezési, kivitelezési és irányítási rendszer, az avult rendelkezések és szabályok, az új szakmai fétisek és konvenciók, a középszerűség, a koncepciótlanság, a tehetetlenség stb., stb.) ellen, igenis lehet, az éppen meglevő materiális és spirituális feltételek viszonylag legharmonikusabb egységbe ötvözésével, szép, illetőleg művészi építészetet teremteni, amint azt több mai épületpéldánk is igazolja.

S itt válik egészen világossá az irodalom és az építészet közti, sajátszerűségükből származó, alapvető különbség.

Az irodalomban – elvileg – ma is lehet, a bevezetőben érintett értelmezés szerint, szocialista realista alkotást létrehozni, hiszen ennek (az alkotói tehetségen kívül) mondhatni, csupán egyetlen feltétele van. Az, hogy az író, a költő érzelmi- és főleg tudatvilága már átment légyen azon a – nem könnyű – metamorfózison, mely a polgári érzelmi- és gondolatvilág minden kötését letépve, mintegy felemeli az embert a szocialista érzelmi- és gondolatvilág nagyszerű szabadságába.

Az építészetben azonban ennek az egyetlen feltételnek a megléte – a már mondottak szerint – egyáltalán nem elegendő a szocialista realista építészet megteremtéséhez. Ha lenne is már érett szocialista érzés- és tudatvilágú alkotó építészünk (hogy miért nincs, nem ide tartozik) legfeljebb maga is ezt tudná, határozottan és egyértelműen megállapítani: *szocialista realista építészet nem volt* (a tíz év előtti, szégyelnivaló „kísérlet" megérdemelte a „szocrel" csúfnevet) *ma sincs, és – átmenetek hosszú során át – csak akkor lesz, amikor „odakint" és „idebent", minden anyagiban és szellemiben, beteljesedik a szocializmus.*

SŐTÉR ISTVÁN

Kosztolányi Dezső

1.

Ahhoz, hogy igazán nagy íróvá válhassék, Kosztolányinak el kellett veszítenie mindazt, amiben leginkább kedvét lelte, amit a legtöbb örömmel és könnyedséggel hozott létre, amiért a leginkább csodálták, ami miatt divatossá vált – és ami ma műve legromlandóbb részének bizonyult. Amit elvesztett, azt vissza is nyerte – amin túlhaladt, az vált igazi birtokává. Művészetét addig fenyegette veszély, amíg túlságosan könnyen oldhatta meg feladatait, amíg túlságosan fülbemászó volt a hangja. A könnyebbik út csábítása úgyszólván egész első korszakában fennáll, s később sem menekül meg tőle egészen. Ahol megmenekül, ott valóban naggyá is válik. Amit valamikor könnyűnek és elegánsnak éreztek benne, az idővel nehézkessé és feleslegessé vált. Amit keserűsége, csalódása sugallt neki: abban érezzük igazán szabatosnak, költőinek, célbatalálónak, sőt klasszikusnak is. Egy véletlenül jól sikerült fénykép, egy, a köztudatba beivódott gesztus, póz is végzetes lehet az íróra; a közvéleményt felmenti a mélyebb megértés gondja alól. Kosztolányiban sokan a világfit, sőt a bohócot látták. Legjobb írásaiban mindebből csak a báj illanó lehelete marad meg. Amikor Thomas Mannak a *Nero* elé írt előszavát olvasom, mindig sajnálom, hogy az iróniának ez a nagy művésze a *Pacsirtát* vagy még inkább az *Esti Kornélt* nem ismerte. Ennek a bevezetőnek udvarias, de a rokon alkatot is felismerő szavai olyan művet méltatnak, melyben Kosztolányi még túlságosan „direkt" módon törekszik az iróniára. A valódi iróniához több fájdalomra és felismerésre volt szüksége. A *Nero* idején még védekezett a fájdalom ellen, mely oly váratlanul érte első, könnyű és gyanútlan sikeressége után. Életét csak úgy érthette meg, tapasztalatait csak úgy változtathatta át felismerésekké, hogy diákkorát, életének ezt a legháborítatlanabb, legidillibb korszakát szembesítette jelenével: az előbbit az utóbbi, az utóbbit az előbbi felől szemlélte, és ez a távoltartás mindkettőnek értelmét felfedte előtte. Így vált bölccsé és ironikussá. Így vált pontos ábrázolóvá, sőt bölcselővé.

Politikátlanságát sokan vélik „erkölcstelenségnek". Az ilyen doktriner és felületes vélemények csak azért jöhettek létre, mert hirdetőik sohasem tekintettek Kosztolányi iróniájának mélyére. A két világháború között a politikamentes sztoicizmus és a belőle fakadó irónia az emberileg és művészileg becsületes magatartás egyik lehetőségével is szolgál. Iróniáját, persze színezi, megváltoztatja, s például a Thomas Mannétól is különbözővé formálja: a fájdalmas együttérzés hajlama. A magyar irónia érzelmibb színezetű, mondhatnók: érzékenyebb, mint a világirodalom nagy ironikusainak szemlélete. Valójában inkább a sebezhetőség, a kiszolgáltatottság bevallása ez, semmint a bölcs fölényé, a kritikus védettséggé. Arany *Bolond Istók*jának „keserédes" iróniája némiképp az egész magyar irodalomra jellemző, Kosztolányira pedig mindenképpen. Van-e édesebb érintkezés a csóknál? Esti Kornél az első csókot – az Élet első csókját – a fiumei gyorson, egy háborodott, visszariasztó leánytól kapja: „száján volt valami. Valami hideg rondaság volt, valami nehéz, lucskos mosogatórongy és ez ráfeküdt szájára, szívta, beléje dagadt, kövéredett tőle, megmerevedett, mint a pióca, nem akart leszakadni róla". Mert ebben a csókban az a fontos, hogy „Ez volt az első csókja. Az első igazi csókot ettől a leánytól kapta". Íme, Kosztolányi iróniájának legjellemzőbb helyzete. A paradoxon iróniája ez. Undor és szánalom, fölismerés és sebeztetés keveredéséből született irónia.

Ennek az iróniának szoros tartozéka az aggályos műgond. Ebben már rokon ő is a világirodalom ironikusaival. De Kosztolányi műgondja túl gyakran irányul kevéssé időtálló feladatokra. Szemléletének, életbölcseletének viszonylag kevés téma felelt meg. Ott kitűnő, ahol ezeket a témákat megtalálja. Meglepő, hogy ennek a nagy írásművésznek terméséből mily sok minden avult el. Tréfásan emlegette, hogy úgyszólván mindenről írt már. A kenyérkeresetet kényszerítette erre. Pedig az a fajta író volt, akinek nem lehetett sok mindenről, akármiről írnia. Kérdezhetjük: van-e olyan író, aki sok mindenről, akármit írhat? Kétkedéssel forgatom poszthumusz-köteteit: jó szolgálatot tett-e Kosztolányinak a gyűjtő kegyelet? A Pesti Hírlapban megjelent tárcák annyi mindenről nyilatkoznak – s a kérdések jó részében nem is ő az illetékes a nyilatkozatra. Az írói világnézetet a koncentrált, lényeges alkotásokban lehet csak méltányos

Major Máté, [ ] 1904

Megnyitót mondott a Hild József-emlékünnepen.

– : Hír

8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1967. március 9.

Major Máté, [ ] MDh

Megnyitotta – márc. 3-án –
Kassák Lajos Képarchitektúra
Kiállítását.

–: Kassák-kiállítás nyílt a fényes
Adolf Teremben 12

NÉPSZABADSÁG, bp. 1967. márc. 4.

M.D.K.

Major Máté

"A magyar épitészet nagyhirü mesterének és professzorának sokréstü munkásságá"- ról beszél "Filmről, szinházról képzőmüvészetről" cimmel Gách Marianne Major Mátéval folytatott interjuja során.
Major Máté fényképét bemutatja a lap.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. dec. 17.
IX. évf. 51. sz. 14-15. lap

M.D.K.

Major Máté, építész

terve megvételben részesült a főváros Gyöngyösi-uti népiszolgálatának eszmei pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1943. LXIV. évf.

márc. 11. sz. 5. old.

Fészek Müvészklub
Bp. VII. Kertész u.36.

Major Máté

Kedves Klubtárs! Meghivjuk Önt és családját

1967. március 7-én d.u. 6 órára

F R E Y T A G Z O L T Á N festőművész
collage-ainak bemutatójára.

A müveket ismerteti dr. M a j o r M á t é egyetemi tanár.

Igazgatóság.

MAJOR MÁTÉ

Felelős kiadó: dr. Katona Mihály

MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE

1964. ÉVI

KÖZGYŰLÉS

Meghívó

A
MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE
MEGHÍVJA ÖNT

1964. ÉVI
KÖZGYŰLÉSÉRE

A KÖZGYŰLÉS IDŐPONTJA:
1964. ÁPRILIS 23—24.

A KÖZGYŰLÉS HELYE:
ÚJVÁROSHÁZA NAGYTERME
(BUDAPEST, V., VÁCI UTCA 62.)

A meghívó felmutatása kötelező!

NAPIREND:

Április 23-án, csütörtökön
De. 9 órakor

1. *Elnöki megnyitó*
   Tartja: MAJOR MÁTÉ elnök
2. *Az Elnökség beszámolója*
   Előadó: CSABA LÁSZLÓ főtitkár

   Hozzászólások, vita

EBÉDSZÜNET

Du. 15 órakor

3. *Az Ellenőrző Bizottság jelentése*
   Előadó: CSERBA DEZSŐ, a Bizottság elnöke

   Hozzászólások, a vita folytatása

Április 24-én, pénteken
De. 9 órakor

4. *A Jelölő Bizottság, valamint a Szavazatszedő és számláló Bizottság megválasztása*
5. *Válaszadás a hozzászólásokra*
6. *Alapszabály-módosítás*
7. *A Jelölő Bizottság javaslattétele*

SZÜNET

8. *Szavazás*

Major Máté

Bp. sashegyi villa

Tér és Forma, 1936 IX. 8

Építészet

világi

Bp. Gyosz pavillon ,Major M.

Tés és Forma, 1935 VIII..167

Major

Kiákit

Nv. 1929. XI. 3.

Major Máté

Építész
Cikke

Major M.: Gondolatok – tettek: építésze – tünk mozgatói

Kritika 1965 10 sz. 12 l.
15 l.

K é

Név: . . . . . .

Születési év: . . . . . Hely: . . . . .

Hol, mikor és kinél tanult: . . . . . .

Önálló kiállításai: . . . . . .

Mely kiállításokon vett részt: . . . . .

Hol jelentek meg kritikák vagy méltatá

M.D.K.

Major Máté, építész

Egy nem-építészeknek tartott előadásának rövidített hivonatában az építészet lényegét fejtegeti és megállapítja, hogy míg „materiális feltételei... vagyis saját termelőerői nem társadalomhoz-kötöttek, hanem együtt fejlődnek a termelőerők általános fejlődésével, ... addig spirituális feltételei körösleszül a társadalom vállozásaikor kötöttek, és nyból és nyból átalakítják az építő művészet formáját, tárvénszerűséges"

Az Építőipari és Közlekedési Müszaki Egyetem

Tudományos Közleményei, Bp. 1964. X. köt. 5. sz.

Dr. Major Máté: Az építő művészetről 5-11. old.

Major Máté épitész M.D.K.

A szöllősi-Dési Huber-Vilt-Szend-Steif,
Goldmann közös müteremben dolgozott

Dési Huber Istvánné: Dési Huber István, Bp. 196
62 . l.

Major Máté, [építész :] M.D.h

A konferenciát megnyitotta.

–: Az építőművének konferenciája 6.

ESTI HIRLAP Bu. 1961. nov. 22.

Major Máté épitész M.D.K.

Közös deklaráció ,amely hitett tesz a Bauhaus és CIRPAC-elvek mellett. /1944 /

/Fischer József, Gransztói Pál , Kismarty-Lechner Jenő Weltzl János. Major Máté/

Major Máté: Egy épitész szubjektiv megjgyzései magyar építészetről Építőmű vészet 1963/4. 58.1.

Major Máté
építész

M.D.K

A szocialista képzőművészek csoportjában megalakulásukkor a korszerű városépítésről tartott előadást.

Fenyő A. Endre: A szocialista képzőművészek csoportjáról
Művészet, 1964. május — 16 lap

MDK

Major Máté épitész

Pavillonokat tervezett a vásárra.

Cikk: Magy.épitészek és iparművészek épi-
tik a Budapesti Nemzetk.Vásár csoda-
városát.

Pesti Napló, 1936. ápr.19.

MTK

Major Máté

A hagyat Építőművének Szövetség-
1964. évi. közgyűlését megnyitotta
mint elnök.

Négyszer, 1964. ápr. 24. 1 oldal

Major Máté, építész

MDK

Tájékoztatta a sajtót Ybl
munkásságáról s a kamara-
kiállításról.

– : Ybl-emlékkiállítás az Építőművészek
Szövetségében 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. ápr. 3.

Major Máté, építész MDK

Ünnepi beszédet mondott ápr. 5-én.
az Ybl-emlék-ünnepségen.

— : Ybl Miklós emlékünnepségek
székesfehérvárott 10.f

NÉPSZABADSÁG, bp. 1964. ápr. 7 Vidéki I

Major Máté, építész

MDK

Átadtak 97 Ybl-díjas építésznek az Ybl-emlékplaketteket.

—: Emlékplakettet kaptak az Ybl-díjas építészek

7

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. ápr. 4.

MD4

Major Máté, [építész]

. A hivatás tagja.

— : Ybl Miklós – emlékkiállítás alakult
8.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1964. márc. 26.

Major Máté, építész MDK

Megnyitotta a tanácskozást.

–: Megkezdődött a Magyar Építőművészek Szövetségének közgyűlése 9.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1964. jún. 24.

MDK

Major Máté Kossuth-dijas egyetemi tanár

Az épitőművészek II.konferenciaján, Major Máté Kossuth-dijas egyetemi tanár, az Akadémia levelező tagja, a Magy. Épitőművészek Szövetségének elnöke mondott beszámolót.

Cikk: Megkezdődött az épitőművészek II.konferenciája.

Népszava, 1956.Maj.4.

MDK

Major Máté, építész

Elnöki megnyitót mondott.

–: Megkezdődött az építőművének Kiegyülése 6.

ESTI HIRLAP, hu. 1964. ápr. 23.

M.D.K.

Major Máté, építész

az egyik 500 p-ös díjat nyerte el a budai Árpád gimnázium terapályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1937. LVIII. évf.

dec. 9. sz. 8 old.

Sokat ígérő fák között

Kóstolón voltam. Kajszibarack kóstolón, a Kertészeti és Szőlészeti Főiskola szigetcsépi tangazdaságában. Dicsértem a pompás, ízes gyümölcsöt és azon gondolkoztam: a cukorhoz, vagy a cseppentett mézhez hasonlítsam-e inkább édességét.

— Milyen édes ez a kajszi? Kérdezzük meg a refraktométert — mondták vendéglátóim —, és a gyümölcs száraz anyagát mérő ügyes műszer a következő percben már közölte is, hogy 25 cukorfokos. *Ez pedig 8—10 fokkal több, mint a köztermesztésben levő kajszibarackoké.*

A legjobb kajszit kóstoltuk, ami hazánkban terem és a pompás, édes gyümölcsöt ízlelve, nem csupán én mondtam, hogy ilyet még nem ettem. Egy-kettőre kiderült azonban, hogy a szigetcsépi kajszinak nem mézédes volta az egyetlen, mégcsak nem is ez a legkitűnőbb tulajdonsága.

Magyarországon minden tizedik gyümölcsfa kajszibarack. Duna—Tisza közi kajszikultúránk páratlan egész Európában. Nem túloznak azok, akik az alma mellett a kajszit tartják legjelentősebbnek valamennyi gyümölcsünk között. Szívesen esszük nyáron is, kompótnak jó télen és lekvárnak egész évben. De nemcsak a hazai, a világpiacon is jelentős szerepet játszik. Már amikor.

A statisztika ugyanis azt mutatja, hogy *a kajsziból tizévenként csak három teljes termésre lehet számítani.* Két-három esztendőben fél termést ad, a többiben pedig 25 százalékosat, vagy annyit se. De talán még jellemzőbb, ha megemlítjük, hogy volt esztendő, amikor csupán 24 és volt, amikor 1323 vagon kajszi került külföldi piacra. Miért?

Ez a Közép-Ázsiából származó gyümölcsfa nagyon érzékeny a fagyra. Már plusz 5 Celsius fokos napi középhőmérséklet esetén megkezdődik nála a vegetáció. Ha ezután zordabb, keményebb idő következik, ami nálunk nem ritkaság, elfagy a kajszi, oda a termés.

A fagytűrő kajszi

Edzettebbé, fagytűrőbbé kell tenni a magyar kajszit! Így jelentkezett a feladat és ennek megoldásán fáradozik immár nyolc esztendeje munkatársaival együtt *Tamássy* István, a biológiai tudományok doktora, a Földművelésügyi Minisztérium szakoktatási és kísérletügyi főigazgatója.

— Ha két, földrajzilag egymástól távoleső gyümölcsfajtát keresztezünk és azt új környezetbe visszük: ott kapunk igazán jó fajtát. Ezt tanította Micsurin és ezt követte Tamássy István, aki Micsurinszkban Jakovlev akadémikusnál volt aspiráns.

A legjobb magyar kajszifajtákat keresztezte fagy- és szárazságtűrő, kitűnő minőségű ázsiai fajtákkal és egyes ázsiai fajták magvaiból itt kikelt növényeket részesített irányított nevelésben. Nyolc esztendő türelmes munkája most érleli első gyümölcseit. A szigetcsépi tangazdaságban levő kajszik mínusz 23 fokos tagyot viseltek el már. Ez pedig azt jelenti, hogy nem három teljes termést kapunk ezután tíz esztendő alatt. Azt, hogy egyenletesebbé válik kajsziterménsünk, biztosabbá exportunk. Hirtelen nem is lehet megmondani, mennyit ér mindez forintban. De hogy rengeteget, az bizonyos. *Sokat ígérő fák a szigetcsépiek.* Gyümölcsük jobban bírja a szállítást is, és *jóval édesebb*, nagyobb a legjobb magyar fajtákénál.

A rigó szelektál

Annak megállapításában pedig, hogy melyik a legédesebb a sok édes gyümölcs között, segít a rigó is. A gyümölcsösöknek ez a kedves, füttyös tolvaja a sokféle kísérletezés alatt álló kajszi közül mindig a legédesebb gyümölcsöt nevelő fákat tünteti ki nem éppen megtisztelő látogatásával. *Segít a szelektálásban — mondják a kutatók. És nemcsak a kajszinál.*

A mandulánál is. Tudott dolog, hogy a mandula a kajszinál is érzékenyebb a fagyra. A különböző mandulahibrideket micsurini módszerekkel irányított nevelésben részesítették, hogy fagyállóságukat növeljék. Arra törekedtek, hogy emellett gazdag olajtartalmú, papírhéjú, a betegségeknek, különösen a moniliának ellenálló mandulát nemesítsenek.

Rigóvájta mandulát vesz le a fáról Tamássy István. — Egyezik a véleményünk — mondja — a rigó is, mi is úgy ítéljük, hogy ennek a fajtának legnagyobb az olajtartalma.

Meggyel is kísérleteznek Szigetcsépen. Hogy miért, arra válaszol nekünk az Új Magyar Lexikon.

»A nemes meggyfajtákat nem szabad tiszta állományban telepíteni, mert saját virágporától nem termékenyül« — írja. Ez így is volt eddig. Szigetcsépen azonban már láttam szovjet fajtákkal keresztezett önmegtermékenyülő pándi meggyet. Ezt már lehet tiszta állományban telepíteni. De van az új fajtának más előnye is. Alacsony, törpe. Gyümölcsét létra nélkül is le lehet szedni. *A gyümölcse pedig? Pompás. Nagyon kellemesen savanykás ízű — és a refraktométer hűvösen tárgyilagos megállapítása szerint — mégis nagy cukortartalmú (20—21 fokos). Kitűnő meggylé lesz belőle.*

Szőlő a tajgából

— Az usszuriai tajgáról hoztuk ennek a szőlőhibridnek egyik szülőjét — mutat az egyik tőkére Tamássy István. — Liánszerűen nőtt, vadon tenyészett a szovjet Távol-Kelet őserdeiben.

Ez egyáltalán nem látszik meg rajta. A hibrid olyan már, mint a mi szőlőnk. Pontosabban mégsem egészen. *Mert ezt a tajgából érkezett fajtát nem kell betakarni, bírja a legnagyobb fagyot is.* Ami pedig talán ennél is nagyobb szó: *nem kell permetezni.* A peronoszpóra ugyanis nem bántja ezt a fajtát, vagy ha igen, rajtaveszt.

Sem takarni, sem permetezni nem kell a szőlőt? Az volna jó, sóhajtanak sokan erről hallva. Hiszen a takarás, a nyitás, no meg a permetezés teszi ki a szőlőtermesztés költségeinek 50—60 százalékát. De még így is a költség a kisebb baj. *Mert bizony esős, párás nyarakon nem tudnak mindig időben permetezni és akkor a peronoszpóráé a termés nagyobbik fele.*

Nemcsak az usszuriai tajgáról, a napsütötte Örményországból és a messzi Üzbekisztánból is érkezett szőlő Szigetcsépre. A Jagdona és a Kismis. Honosításra hozták őket, mert amit ezek a fajták tudnak, az nem kismiska. Fűszeres ízű, korán érő (nálunk augusztus végén, szeptember elején) csemegeszőlők. Ráadásul a Kismis magnélküli és 28—30 cukorfokos.

Mikor kerül a piacra?

Megízleltük a kajszit, a meggyet és a társaság egyik tagja, aki gyakorló háziasszony is, azt kérdezte: *Mikor lehet ezekből kapni a közértben?*

— A nemesítőknek sem nemet, sem igent nem szabad elhamarkodottan mondani. Így válaszolt a kérdésre Tamássy István. A szőlőknél például már meg vagyunk elégedve fagy- és betegségtűrő tulajdonságukkal, *de sokat kell még azon fáradozni, hogy nagyobb szeműek legyenek, hogy szerzett jótulajdonságaikat megtartsák.* De egyes hibridek üzemi szaporítása ez évben már így is megkezdődik.

A kajszi, a mandula és a meggy már közel van ahhoz, hogy köztermesztésbe kerüljön. Szigetcsépről a legjobb fajtákat a Bács-Kiskun megyei állami gazdaságba viszszük, üzemi termesztésre. A kísérletezés természetesen nem áll meg. A többi között arra törekszünk például — és az eddigi eredmények azt mutatják: nem is sikertelenül —, hogy később érő kajszifajtákat is nemesítsünk. *Azt akarjuk, hogy egész augusztusban legyen a piacon ebből a jó gyümölcsből.*

Egyébként elképzelhető, hogy az itt nemesített fajtákat 1965-ben már előzetesen elismerik. Ez pedig azt jelenti, hogy meg lehet kezdeni nagymértékben történő termesztésüket. *Innen pedig, legalábbis mi reméljük* — fűzte hozzá Tamássy István —, *már nem kell hosszú utat megtenni a szigetcsépi kajszinak, meggynek, mandulának a közértekig, a piacokig.*

Borvendég Imre

A leningrádi vallástörténeti múzeumban

Kevesen mulasztják el Leningrád külföldi látogatói közül a vallástörténeti múzeum megtekintését. Már a múzeum otthona: a klasszikus szépségű Kazanszkij Szobor, a világszép Névai Sugárút egyik legszebb épülete is felkelti a városnéző érdeklődését. Ez a százötven esztendős épület nem a hagyományos orosz építészeti stílus folytatója, inkább az itáliai reneszánsz.

A környezet is méltó kerete az épületnek. Tervezői széles teret nyitottak előtte, hogy arányai a Nyevszkij Proszpekt felől szabadon érvényesülhessenek. E teret délről a várost behálózó folyócsatorna egyike szegélyezi. Szemben a múzeummal a Könyváruház hatalmas épülete, tetején a földgömböt emelő Gygasszal. S a két épület között a sugárút éjjel-nappal hömpölygő forgataga.

Az ókori gyűjtemény

Amikor a hirtelen jött leningrádi nyár kánikulai hőségéből a múzeum hűvös bolthajtásai alá lépünk, ismerős szobrok tekintenek ránk a falak mellől. Ez a görög-római vallástörténeti kiállítás anyaga; istenek és istennők, örökbecsű művészi alkotások szép márvány másolatai. A tárlókat végignézve igen szemléletes képet kapunk a görög és a római vallás és mitológia fejlődéséről.

De nem csak erről. A múzeum tudós-kollektívája egy-egy archelógiai tárggyal (vagy annak nagyon sikerült másolatával), egy-két makett-panorámával (kedvelt, kitűnő eszköze a szovjet muzeológusoknak) nagyszerűen érzékelteti azt a világot, melyben az ókor istenképzetei kialakultak és végigjárták fejlődésük útját. Az egyik makett pl. *Pompeji egyik nagy udvarházát* rekontsruálja, apró figuráival pedig azt a társadalmat, melynek felső rétege már hitetlenül, de hagyománytisztelően őrizgeti családi *lar*jait — földi reményüket vesztett rabszolgái azonban szomjas lélekkel várják már a keresztény igehirdetőket s isten országába vágyakoznak, ahol nincsen sem úr, sem szolga.

A pravoszláv hit és egyház

Természetesen több és eredeti anyag illusztrálja az orosz pravoszláv egyház történetét. Az orosz sztyeppe kereszténység-előtti hitvilágának jellegzetes kultikus tárgya az a mészkőből faragott, primitíven stilizált öregasszony-szobor, amely egy kurgán mélyéből került elő s amely a szlávok megkeresztelkedése után is sok más ősi kultikus tárggyal, pl. »pogány« kereszt-faragványokkal együtt sokáig tisztelet tárgya maradt.

A múzeum kincsei közé tartozik Bölcs Jaroszláv fejedelem szobor-képmása, amelyet a koponyája alapján rekonstruáltak. Érdekes anyagokat őriz a múzeum az első orosz szentekről, az első székesegyházakról, a középkori pravoszláv szerzetesrendekről. Meghatva nézzük a kora-középkori ikonfestőknek a *trecentóval* párhuzamba állítható naiv felfogású szentképeit. Feltűnik a király-Krisztus és királynő-Mária ábrázolások gyakorisága; a nyugat-európai fejlődéstől eltérően a pravoszláv egyház állam-egyház volt, feje a világi uralkodó (bizánci hagyomány), s ezért az egyház láthatatlan fejét is szívesen ábrázolták nem szenvedőként, hanem uralkodóként, a Mindenség királyaként.

Szomorú része a pravoszláv egyháztörténetnek is a kizsákmányoló, földbirtokos és adószedő egyház története. A tatár hódítás idején sok metropolita és pap szövetségre lépett a hódítókkal, amint erről ikonok, miniaturák, a tatár kánok leiratai tanúskodnak. Arról pedig, hogy az egyházi vezetők üzelmeiről mi volt a nép véleménye, korai antiklerikális írások tanúskodnak.

Katolikus és antiklerikális emlékek

A katolicizmus történetének kiállítási anyaga az épület katakombaszerű alagsori helyiségeiben tekinthető meg. A múzeum számtalan műkincse közül először egy gúzsbakötött Krisztus-szobrot, gyönyörű XIV. századbeli német fafaragványt említsünk meg. Szép szent-ábrázolások (pl. egy lengyel Szt. Flórián-szobor) mellett érdekes tablón szemlélhetjük a középkori szent-ereklyekultusz olyan csalárd kinövéseinek adatait, mint pl. Keresztelő Szt. János 7 teljes teteme, 6 koponyája, és 11 mutatóujja. Aranyszájú Szt. János 15 keze, vagy Szt. Sebestyén 4 csontváza, 5 koponyája és 13 keze — a későközépkori Nyugat-Európa templomainak »kincsei«.

Nem választható el az egyháztörténettől az antiklerikalizmus története. A strasbourgi dóm egyik XIII. századbeli domborműsorozatán (metszetek alapján készült rekonstrukcióját szemlélhetjük a múzeumban; az eredetit még a középkorban eltávolították) egyházi körmenetet ábrázolt a művész medvékkel és farkasokkal, aztán misemondó kecskét és prédikációt hallgató ájtatos birkát...

Nagyon érdekes eredeti anyaga van a múzeumnak az inkvizíció történetéből. Kínzószerszámok, melyek közül nem a hüvelykszorító, a szájpeckelő körte vagy a szeggel bélelt bilincs a legborzasztóbb, hanem az »éhségmaszk«, amelynek szerencsétlen viselője látta az ételt, szagát is érezte, de enni-inni nem tudott.

1481-től 1808-ig, amikor Napóleon betiltotta az inkvizíciót, csupán Spanyolországban 34 658 személyt égettek meg eretnekség gyanújával, további több mint 300 000 szerencsétlen ember börtön- és egyéb büntetést szenvedett — és természetesen vagyonelkobzást. A múzeum korhű rekonstrukcióban ismerteti egy XVI. századbeli inkvizíciós bíróság helyiségét. Háttérben a bírói pulpitus, a kámzsás bírákkal, az asztalon a Megfeszített képmása — s elől a hóhér, kínzóeszközeivel, hogy a vádlott beismerő vallomása biztosítva legyen.

Külön tárlóban láthatjuk a pápai index néhány ritka kiadását, köztük XIV. Benedek és XI. Kelemen indexét és az 1667. évi külön spanyol indexet.

A modern katolicizmus történetének kiállítását egy szomorú esemény dokumentumai zárják le. Féligírt kéziratlap rozsdás vérfoltokkal, mellette bírósági ítélet fotókópiája... J. A. *Galan* kiváló ukrán antiklerikális írót munkája közben gyilkolta meg egy ukrán nacionalista, akinek megbízói közt vatikáni ügynökök is voltak.

Magyar forrásmunkák

Beszélgettünk a múzeum igazgatójával, Marija Sz. *Butyinovával*, a képzett etnográfussal, és Borisz J. *Ram* tudományos főmunkatárssal. Megtudtuk tőlük, hogy a múzeum óriási anyagának tetemes része elraktározva hever, mert a tágas épületbe több tárló már nem fér.

— Mekkora a múzeum látogatottsága? — kérdeztük a munkatársakat.

— Évente százezernél jóval többen látogatnak el hozzánk. Klubok, iskolák, szervezetek tagjai, és igen sok egyéni látogató.

A tudós kollektíva igen jelentős vallás- és egyháztörténeti munkásságot fejt ki. Termésük javát évenként közzéteszik a múzeum évkönyvében. Mosolyogva közölték, hogy szorosan magyar vonatkozású tanulmányt is közöltek már az évkönyvben: V. N. *Nyikityina* fiatal történésznő 1957-ben tette közzé »A huszita eszmék elterjedése Magyarországon a XV. század 30-as éveiben« című alapos tanulmányát, amelynek lábjegyzetei közt *magyar könyveket* is idéz: a régebbiek közül Acsádi, Gombos stb. munkáit, és mai szerzőket: Molnár Eriket, Székely Györgyöt, Geréb Lászlót stb. Elmondták, hogy a szerző megtanult magyarul olvasni, hogy a magyar forrásokat használhassa.

B. Gy.

A Vigadó és a Vörösmarty tér

Beszélgetés Major Máté professzorral

Több éve már, hogy a Vigadó-vita kirobbant, majd a döntéssel — miszerint a Feszl Frigyes-alkotta műemléki részt helyreállítják, a Vörösmarty tér felőli Haas-palota maradványait pedig lebontják — nyugvópontra jutott. Időközben a munkálatok megindultak, sőt, a lebontásra ítélt romház eltávolításával és helyén autóparkoló létesítésével, részben be is fejeződtek. Ám a Vörösmarty tér Budapest újjáépítésének és még szebbé, főleg korszerűbbé varázsolásának, úgy látszik, egyik neuralgikus pontja, mert sorsa az átlagosnál jóval érzékenyebben érinti az építészetben, városrendezésben szakember és »laikus« lakosokat egyaránt.

Nemigen kapunk e témakörbe vágó levelet, amely ne tenné szóvá immár a Vörösmarty térivel is megszaporodott budapesti tűzfalak problémáját, több olvasónk pedig kifejezetten a Vigadó helyreállításának kilátásait firtatja. Meg is lehet érteni, hogy Budapest polgárai, akiket ez ügyben írt vitacikkében annak idején *Major* Máté akadémikus olyan melegen megdicsért »ébredő egészséges lokálpatriotizmusukért«, megint élénkebben érdeklődnek az iránt, hogyan fest — és hogyan fessen — ez a kereskedelmi, forgalmi és idegenforgalmi központ már holnap és a későbbi jövőben.

Tájékoztatásért, méginkább helyes útbaigazításért aligha kereshettünk volna fel tekintélyesebb szakembert Major Máté professzornál, aki már első alkalommal is rendkívül határozottan foglalt állást a Vigadó ügyében. Beszélgetésünk természetesen a tényekből indult ki, valamint abból az úgynevezett iránytervből, amely a korábbi kétezer férőhelyes nagyterem és ötszáz fős kisterem elgondolással szemben háromezres befogadóképességű koncerttermet kíván a leendő Vigadó-palotában elhelyezni.

Major professzor mindenekelőtt eredeti és a lényeget illetően máig sem változott álláspontját kívánja újból leszögezni.

— *Én annak idején magát a műemléket és az egyedül lehetséges modern kiegészítést vettem védelmembe* — mondja. Ez az álláspontom ma is, ami a legkevésbé sem zárja ki, hogy *ehhez*, ha most vetődik fel, megkeressük *a ma lehetséges legjobb megoldást.*

— A Vigadó-tömb korszerű, többezres befogadóképességű koncert-házként való helyreállítása kétségtelenül felvetne *közlekedési problémákat.* De, úgy gondolom, ezekre még lehetne megoldást találni esetleg az épület alatt létesítendő nagy garázzsal. Nem ez teszi tehát elsősorban nehézzé a szóbanforgó elképzelés megvalósítását. Sokkal inkább az, hogy *egy sor engedményt kellene tenni a korszerű koncertterem követelményeivel szemben. Főleg építészeti engedményeket.*

— Másodszor: *látnivalóban jót tesz a térnek a jelenlegi kibővítés.* Most persze, túlságosan is szembetűnő a rikító sárgára mázolt tűzfal, amelyet — úgy gondolom — inkább enyhíteni kellett volna valamilyen szolidabb szürkés árnyalat kiválasztásával.

— De mit kezdhetnénk a tűzfallal? Vajon nem lenne lehetséges valamilyen homlokzatszerű kialakítása, vagy pedig egy csekélyebb anyagi követelményű toldaléképülettel való eltakarása, amint ezeket egyik-másik olvasónk is javasolja?

— Magam is gondolkoztam már rajta, mit lehetne csinálni, ha mégsem itt építenék fel a nagy koncerttermeket, vagy termet, amelyek — mindkét említett verzió esetében — *szükségszerűen ismét igénybevennék a Vigadó—Haas-palota épületkomplexum teljes eredeti helyét*, megvalósításuk pedig minden bizonnyal még hosszú-hosszú évekig elhúzódna. A homlokzatnyitás a tűzfalon nem szerencsés és nem is igen járható út. Ezzel szemben igen jól el tudok képzelni a Vörösmarty tér felől egy csekély, *mindössze egy irodahelyiség, egy folyosó traktus mélységű, magas, teljesen korszerű irodaházat*, amolyan élére állított hasábot, amelynek 6—8 emelete — anélkül, hogy a Duna-parti oldal felől zavarná a képet, hiszen látni sem lehetne — *építészetileg és funkcionálisan is kiegészítené a mai csonkot.* És ami nem közömbös, legfeljebb egy tízméteres sávot venne vissza a jelenlegi parkolótérből. Ez az irodaház egyik, vagy másik emeletével szolgálhatná, illetőleg kiegészíthetné a helyreállított Vigadót, egyszersmind korszerű és impozáns módon zárná le a megnagyobbodott teret. Lehetséges, hogy ebben az esetben át kellene helyezni a Vörösmarty-szobrot az új épület elé, talán középre tenni az autóparkolót stb, de ez már részletkérdés.

— Ez a megoldás véglegesen biztosítaná a megszűnt Nemzeti Szalon kedvező elhelyezését, alkalmat nyújtana különféle reprezentatív társadalmi események, nagyobb bálok méltó környezetben való megrendezésére, tehát mindarra, amiről pillanatnyilag is beszélni szoktunk a Vigadó tőépületének helyreállításával kapcsolatban. Egyben *szabad kezet adna egy korszerű, nagy koncertterem kedvezőbb helyen történő felépítésére, minden bizonnyal kisebb költséggel, mint a Vigadóban.*

— Mit javasol végül is professzor úr?

— Mindenekelőtt azt, hogy sürgősen döntsük el, mit tegyünk. Annál is inkább, mert én is úgy vélem, hogy *a jelenlegi tűzfalas állapot nem tartható fenn hosszabb időn át. És ha nem, akkor mielőbb építsük meg az említett »takaró«-épületet, amellyel csak nyerne a Vörösmarty tér is, a főváros is.*

Még egy ellenérvet talán, amelyet építészektől hallottunk. Eszerint a Vörösmarty tér úgynevezett intim tér, amelyet nem helyes bővíteni. Igaz ez?

— Nem, ezzel nem értek egyet. Véleményem szerint *egyáltalában nem ártott a térnek a »több levegő«.* A lényeg az, hogy vagy a régi méretekben, vagy, ahogy az imént mondottam, mielőbb dülőre kell juttatnunk ezt az ügyet. És főleg, mert az előbbi lehetőséget csak a messzebb jövőben látom megvalósíthatónak, pártolom a kisebb Vigadó — nagyobb Vörösmarty tér megoldást.

Balog János

NAPI KRÓNIKA

Dobi István távirata I. Hailé Szelassziéhoz

Dobi István, az Elnöki Tanács elnöke — Etiópia nemzeti ünnepe alkalmából üdvözlő táviratot küldött I. Hailé Szelasszié császárnak.

— **Új gépeket** kapnak a Salgótarjáni Acélárugyár régi üzemei. A mintegy nyolcmillió forint értékű korszerű gépeket ebben a félévben szerelik be.

— **Harminc zalai község** távlati fejlesztési tervét készítették el társadalmi munkában a Hazafias Népfront nagykanizsai műszaki aktívái.

— **Keszthelyen** szombaton két kiállítás nyílt meg. A Balatoni Múzeumban A Balaton a képzőművészetben címmel képkiállítást, a Helikon Könyvtárban pedig Bartók Béla életét és munkásságát szemléltető kiállítást nyitottak.

Készül az első magyar tranzisztoros szeizmikus berendezés

Gálfi Jánosnak, *Proch* Zoltánnak és *Sédi* Lórántnak a Geofizikai Intézet munkatársainak találmánya alapján rövidesen elkészül az első hazai tranzisztoros hordozható szeizmikus berendezés. A berendezés bányabeli vizsgálatokra is alkalmas lesz. Az eddig használt szeizmikus berendezéseknél speciális műszerkocsikba épített nagysúlyú elektroncsöves erősítőket alkalmaztak. Az új műszernél ezt egy 15 kilogramm súlyú tranzisztoros erősítőberendezés helyettesíti. Ugyanakkor az új műszer az eddigieknél jóval nagyobb, egymilliószoros erősítéssel tudja regisztrálni a rezgéshullámokat. A berendezés alkalmazására már készülnek Tatabányán.

— **Moszkvában** lerakták az alapjait a Külföldi Irodalmi Könyvtár új épületének. A világnak ebben az egyik legnagyobb könyvtárában, amely a Kreml közelében épül fel, több mint száz nyelven megjelent művek olvashatók majd.

A Társadalmi Szemle júliusi száma

A Társadalmi Szemle júliusi száma első helyen közli Háy Lászlónak »A szocialista országok gazdasági színvonalának kiegyenlítődése és Magyarország fejlődése« című cikkét. Névai László igazságszolgáltatási szerveink szocialista fejlődéséről nyújt képet. Dr. Elek Tibor a fizikai tudományok egyetemi oktatásának néhány világnézeti problémájáról ír. A Kínai Kommunista Párt negyvenedik évfordulóján Saigó László ünnepi cikkben emlékezik meg a győzelmes kínai forradalomról. Kahulits László a közgazdasági elméleti munkaközösségben a kapitalizmusban a munkásosztály elnyomorodásának kérdéseiről folytatott vitáról számol be. A szövetkezeti parasztság szocialista nevelése címmel Gosztonyi János ismerteti a szövetkezeti parasztság szocialista tudatának és egységének kialakításában Vas megyében elért eredményeket.

— **A Szegedi Szabadtéri Játékok** igazgatósága a budapesti dolgozók igényének kielégítése céljából a Szabadtéri Játékok tartamára július 24-től, hétfőtől Budapesten a Jókai Színház szervezési irodájában (VI., Nagymező u. 19. Telefon: 118—018) állandó szervezési és jegypénztári ügyeletet állít fel. Hivatalos idő: 10—18 óráig. ×

— **Felhívás! A zavartalan** termelés biztosítása érdekében felkérjük t. ügyfeleinket, hogy a tisztításra leadott és elkészült ruhaféleségeiket mielőbb átvenni szíveskedjenek. Ruhatisztító Ktsz. ×

— **Kezdő fotoamatőrök** részére tanfolyamot indít az Ofotért Vállalat július 28-án. Jelentkezés: Egyetem u. 3., Szt. István krt. 3., Alpári Gyula u. 2., Tolbuhin krt. 13. sz. alatti Ofotért-boltokban. ×

— **Köszönetnyilvánítás.** Mindazoknak, akik felejthetetlen Margitkánk — imádott Fancsikánk — elhunyta alkalmával kimondhatatlan fájdalmunkat részvétükkel enyhíteni igyekeztek, ezúton mondunk köszönetet az Erdei lakból: Zboznovits Tar család. ×

Többfelé eső, zivatar

Várható időjárás vasárnap estig: felhőátvonulások, több felé esővel, zivatarral. Mérsékelt, időnként megélénkülő északnyugati szél. Várható legmagasabb nappali hőmérséklet vasárnap 21—25 fok között. Keleten néhány helyen 25 fok felett.

— **Több könnyűipari termék** áruválasztékának bővítéséről, kölcsönös szállítások révén történő cseréjéről magyar—csehszlovák megállapodást írtak alá.

— **Hatvanöt agrármérnök** kapott diplomát a debreceni Mezőgazdasági Akadémián, s már a közeli napokban új munkahelyeikre indulnak. Valamennyiüket várják, főképpen a tiszántúli termelőszövetkezetek és állami gazdaságok.

— **Sikeresen fejezték be tanulmányaikat** az első geodéta technikusok. A Székesfehérvárott létesített földmérő technikumban a 31 érettségizett fiatal két éven át tanult középfokon geodéziát.

Megmentették egy égő repülőgép hetven utasát

A Szovjetunió Legfelső Tanácsának elnöksége rendjelekkel és érdemrendekkel tüntette ki a polgári légiflotta egyik gépének legénységét *»a feladat végrehajtása közben tanúsított férfiasságért, önfeláldozásért, higgadt viselkedésért«.*

A repülőgép személyzetének ugyanis sikerült távol a repülőtértől földreszállítani egy égő motorú gépet. A kerekeket nem tudták kiengedni és így »hasra« kellett leszállni. A hetven utas életét megmentették.

CSÉPLÉS

— Vigyázz, te Jani, nem tudod, hogy szemveszteség nélkül akarunk csépelni!?!

(Takács Imre rajza)

— **Ezer vadász** váltotta ki vadászjegyét Békés megyében a hét végén. A viharsarki vadászok az 1961—62-es idényben a tervek szerint hatvanezernél több nyulat, negyvenötezer fácánkakast lőnek ki, azonkívül befognak tízezer élő fácánt és négyezer élő nyulat vérfrissítésre és szaporításra.

Fajvédők — Bayreuthban

Az idei bayreuth-i Wagner-fesztivál alkalmából a Tannhäuser Vénusz szerepére a játékok történetében először színes bőrű énekesnőt, az amerikai néger Bumbryt hívták meg. Úgy látszik, nem múltak el nyomtalanul a nácik tanításai, amelyekkel a wagneri muzsikát fajvédő elméleteik szolgálatába akarták állítani. Bár a néger énekesnőt Wieland Wagner, a nagy zeneszerző dédunokája hívta meg a világhírű fesztiválra, a rendezőség most tucatszámra kapja Nyugat-Németországból a leveleket, amelyekben a »Wagner-rajongók« tiltakoznak a néger énekesnő fellépése ellen.

— **Kuba fról és művészei** augusztusban rendezik meg első nemzetközi kongresszusukat. A kongresszusra meghívták a nemzetközi kulturális élet kimagasló személyiségeit, köztük Ilja Erenburgot, Aragont, Sartret és feleségét, Simone de Beauvoir-t, Picassót, Quasimodót, Ulanovát, Soszta-kovicsot, Anna Segherst.

— **Nyaralnak a budapesti színészek.** Néhányan a sok közül: Ruttkai Éva a Szovjetunióban tartózkodik a filmfesztiválon, onnan a Balaton mellé utazik. Bulla Elma a Balaton partján üdül. Honthy Hanna Brüsszelbe utazott, Rátonyi Róbert Ausztriában pihen. Major Tamás a Krímben nyaral, Básti Lajos és Lukács Margit Olaszországba utazott. Bulgáriában nyaral Pécsi Sándor, Olaszországban van Ádám Ottó, Kiss Manyi és Psota Irén pedig Romániában tölti el szabadsága egy részét.

— **A Televízió vasárnapi műsora:** 10.00: Üttörő hírek. 10.10: Ifjúsági filmmatiné. 1. Miért fekete a varjú? — kínai rajzfilm. 2. Légiposta — NDK rajzfilm. 3. A kis manöken — csehszlovák játékfilm. 14.00: Kenu-slalom VB. Közvetítés az NDK-ból. 16.00: 29. sz. Magyar Híradó. 16.10: A Magyar Hirdető műsora. 16.25: 4. és 5. számú Sporthíradó. 16.55: MTK—Honvéd ökölvívó csapatbajnoki mérkőzés. 19.00: Élőújság. 19.50: Vasárnapi vers. Juhász Gyula két versét elmondja: Demján Éva. 20.00: Horgász a pácban — **francia film. Kb. 22.00: Hírek.**

Hivatalos nyereményjegyzék a lottó 29. játékhetéről

A lottó 29. játékhetére beérkezett 4 186 329 szelvény. Öttalálatos szelvény nem volt. Négy találatot 29 fogadó ért el, a nyereményösszeg egyenként 108 267,50 forint. A háromtalálatos szelvények száma 4485, ezekre egyenként 350 forintot fizetnek. Két találatot 102 997 fogadó ért el, a nyereményösszeg egyenként 15,20 forint.

— **Ghanai kakaóbabot** dolgoznak fel csokoládégyáraink. A ghanai kakaó kitűnő minőségű, s a belőle készült csokoládé igen finom.

— **Az ország legdélibb szőlővidékén,** a baranyai dombokon megérett a legkorábbi csemegeszőlő, az édes ízű Csabagyöngye. A napsütötte déli lankákon a hét végén már meg is kezdték a szedését.

Kiállítások

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA: Rippl-Rónai emlékkiállítás. (Vezető: dr. Bodnár Éva 10 órakor.)

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM: Észt, lett, litván grafikai kiállítás. (Vezető 11 órakor Kaposy Vera.)

MŰCSARNOK: 10 fiatal szobrászművész kiállítása. (A kiállítási termek hétfő kivételével 11—19 óráig látogathatók.)

Piacra került a korai görögdinnye

A Nagyvásártelepre szombaton reggel 44 vagon és 106 tehergépkocsi áru érkezett. A tegyverneki *Kossuth* és *Vörös Csillag* termelőszövetkezetek szombaton reggel *korai görögdinnyét és ananász cukordinnyét* szállítottak a Nagyvásártelepre. Az állami élelmiszerboltok a görögdinnyét kilónként 10, az ananász cukordinnyét 6,20, a togó és a turkesztáni dinnyét pedig 5,60 forintért hozták forgalomba. A zöldpaprika és az uborka ára tovább csökkent. A tölteni való paprikát kilónként 8,80, a csemegepaprikát 7, a hegyes erős paprikát 6, a salátának való uborkát 2,60 forintért árusították.

Vasárnap du. 2 órakor
ÜGETŐVERSENY
ÜGETŐ-DERBY
és négyévesek nagydíja

SPORT

Női tőrcsapatunk második lett a VB-n

Világbajnok: a Szovjetunió

Szombaton megkezdődtek a női tőr-csapat mérkőzések az elődöntőbe jutásért. *Magyarország együttese 9:4 arányban nyert az NSZK ellen. Rejtő* 4:0-ra, *Kovácsné* 4:1-re győzte le a világbajnok Schmidet. Válogatottunkban *Rejtő 3, Kovácsné, Dömölky és Székelyné* 2—2 győzelmet aratott. Románia szintén legyőzte az NSZK-t 9:7 arányban, így a csoportból *Magyarország és Románia* jutott a legjobb négy közé.

Az első csoportban a *Szovjetunió* 9:4-re, *Olaszország* pedig 14:2-re nyert Franciaország ellen, s így mindkét csapat az elődöntőbe jutott.

Az elődöntőben Magyarország Olaszországgal került szembe. 2:0-ás vezetéssel kezdtek az olaszok. *Colombetti* Rejtőt 4:2-re, *Ragnau* Dömölkyt 4:3-ra győzte le. Utána *Kovácsné* Masciotta, majd *Juhász* Camber elleni 4:2-es, illetve 4:1-es győzelmével egyenlített. Ezután Colombetti Dömölky ellen is nyert, viszont Rejtő legyőzte Cambert 4:2-re.

3:3 után 4:4 lett az eredmény, majd Dömölky és Kovácsné vereségével 6:4-re elhúztak az olaszok. Ekkor fontos csörte következett. *Rejtő 4:2-re verte Masciottát,* majd Juhász, Kovácsné, Dömölky és újra Juhász is nyert és ezzel megfordult a mérkőzés sorsa: *válogatottunk 9:6 arányban győzött.* Juhász kiemelkedett a magyar csapatból: négy mérkőzésen *mindössze 3 találatot kapott.* Kovácsné és Rejtő 2—2, Dömölky egy asszót nyert.

A másik ágon a *Szovjetunió* 9:3 arányban verte meg Romániát és így — akárcsak férficsapatban — *magyar—szovjet* döntőre kerül sor.

Este került sor a döntőre. Csapatunk kitűnően kezdett. Juhász Zabelinát 4:3-ra, Rejtő Prudszkovát 4:0-ra, Kovácsné pedig Rasztvorovát 4:3-ra győzte le. *3:0-ás vezetést* szerzett tehát a magyar csapat. Ekkor azonban erősen feljött a szovjet együttes és egymásután hat győzelmet aratott: Gorohova—Dömölky 4:2, Prudszkova—Juhász 4:2, Zabelina—Kovácsné 4:0, Gorohova—Rejtő 4:3, Rasztvorova—Dömölky 4:3, Prudszkova—Kovácsné 4:3. Három asszó tehát egy-egy találaton múlott csupán. Ezután Juhász 4:2-re nyert Gorohova ellen (4:6), majd Zabelina 4:3-ra legyőzte Dömölkyt, Rasztvorova pedig 4:1-re Rejtőt. Így gyakorlatilag már *eldőlt a mérkőzés* s a 13. asszóban meg is pecsételődött a magyar csapat sorsa: Gorohova 4:1-re diadalmaskodott Kovácsné fölött.

A döntőt végeredményben *a Szovjetunió 9:4 arányban nyerte és ezzel megszerezte a világbajnoki címet.* A magyar csapat megvédte a római olimpián kiharcolt II. helyezését. Az együttesben *Juhász vivott legegyenletesebben.* Nyomasztólag hatott a csapatra, hogy Dömölky mind a négy csörtéjében vezetett, de végül egyetlenegy győzelmet sem tudott szerezni. A szovjet versenyzők nagy akaraterővel küzdöttek és *megérdemelten* jutottak a világbajnoki cím birtokába.

A harmadik helyért folytatott küzdelemben *Románia* meglepetésre 9:6 arányban legyőzte Olaszországot.

A VB-n vasárnap szünnap lesz, majd hétfőn a párbajtőrvívással folytatódik a küzdelem.

*

Szombaton megérkezett Torinóba a VB-n részt vevő magyar vívók második csoportja is. Az útról *Kárpáti* Rudolf így nyilatkozott:

— Sokat utaztam már repülőgépen, de ilyen rosszul még soha. Belgrádtól Milánóig két és félórás *viharba kerültünk.* Megszakadt a rádióösszeköttetés is és így seholsem tudtunk leszállni. Bizonyos, hogy ez nem nagyon használt az idegeknek...

A VB jegyében

Balczó parádés lovaglásával kezdődött az öttusa-bajnokság

Izgalmas verseny, váratlan fordulatokkal

— Ezen a számon eldőlhet a verseny — mondogatták az öttusázók szombaton délelőtt, a magyar bajnokság lovagló száma előtt. Valóban, a lovaglás tartogatja mindig a legnagyobb meglepetéseket, sok függ a lovak sorsolásától s egy-egy bukás, sőt a véletlen elveheti a jó szereplés reményét. A most megkezdődött bajnokságon pedig még fokozta az izgalmat az is — amit Horváth Mihály, a szövetség elnöke megnyitó beszédében kifejtett —, **hogy ez a küzdelem a VB jegyében folyik.** Itt dől el véglegesen, kik képviselik a magyar színeket Moszkvában.

A lovak sorsolása kedvezett az esélyeseknek. A tavalyi bajnok **Török** dr. és az idény legeredményesebb öttusázója, **Balczó** jutott a legjobb lóhoz. Szükség is volt a lovak tudására, mert a galopppályán 20. egyméteresnél magasabb akadályt állítottak fel. 5:48 perc alatt állították meg a szintidőt — ezért járt ezer pont. Az elsőnek induló **Móna** 45 másodperccel futott szinten belül, azután **jött Balczó.** Ló és lovas szinte összeforrt, mindketten méltó párjukra találtak. Néhány perc múlva hirdették az eredményt: 4:4,32 p alatt tette meg a Szeglet nevű ló a távot.

A többi esélyes a 25 főnyi mezőny második részében rajtolt, de közben is akadt néznivaló. **Körmendi** (MAFC) Benedek nevű lova sorra megtorpant az akadályok előtt, a lovas nem tudta ugrásra bírni. Az öt perccel később induló győri **Pintér** már a pálya közepén megelőzte őt. **Szaniszló** lova viszont egy perc alatt célba ért. Az történt ugyanis, hogy a bátortalanul lovagló versenyzőt elragadta a ló és szédületes vágtában visszakanyarodott a cél felé, de ott sem állt meg, áttörte a korlátot és berohant az istállóba. Szaniszló **pedig a korlátnál lezuhant a lóról,** de szerencsére csak könnyebben sérült meg. Aztán **Takácsot ragadta el a ló.** (Nem nagy csoda ez, hisz a szomszéd pályán éppen a verseny alatt egy hivatásos zsokét edzés közben vitt el a tajtékzó versenyló.) A két váratlan eseménnyel a Honvéd számára valóban eldőlt a verseny. **Az A-csapat elvesztette bajnok-esélyeit.**

A verseny vége felé következtek a »nagyok«. Az olimpiai bajnok **Németh** jól lovagolt, az utolsó akadály előtt azonban bizonytalankodott, lova kitört. Nagy közepes képességű lovával is kitűnő időt ment. Szépen lovagolt a két csepeli: **Fáklya és Sárfalvi.** Utolsóként Török Ferenc dr. indult el és biztonsági lovaglással az ötödik legjobb időt érte el.

A tereplovaglás egyéni versenyének eredménye: 1. **Balczó (Csepel I.) 4:32 p., 1342 pont.** 2. **Fáklya (Csepel I.) 4:43 p., 1292,5 p.** 3. **Pintér (Pedagógus) 4:44 p., 1288 pont.** 4. Sárfalvi (Csepel II.). 5. Dr. Török (Bp. Honvéd). 6. Nagy (MAFC). Csapatban a Csepel I. lett az első a MAFC és a Csepel II. előtt.

A verseny után Horváth Mihály érdekes újságot közölt. Megalakul a **Dózsa öttusa szakosztálya** is. **Ferdinándy** mellett saját nevelésű fiatalok szerepelnek az együttesben. Pécsett háromtusa szakosztályt alakít a Dózsa, s így az egyik legtekintélyesebb magyar klub is bekapcsolódik ebbe a sportágba.

(zsolt)

SPORTNAPLÓ

Barátságos labdarúgó mérkőzések: Ü. Dózsa—Budafok 4:0 (1:0). Göllövők: Görőcs (2), Haász (öngól) és Káposzta. — Ferencváros—BVSC 2:0 (2:0). Göllövők Albert és Novák. — Dorog—Vörös Csillag Traktorgyár 3:0 (1:0). Göllövők: Monostori II. (2) és Varga.

⊕

A snagovi nemzetközi kajak-kenu versenyen a 10 000 m-es kajak egyesben Major, a 10 000 m-es kenu kettesben a Dömötör, Hideg pár, a 10 000 m-es kenu egyesben Kiss és a 10 000 m-es kajak kettesben a Nagy, Babella pár egyaránt a 3. helyen végzett.

⊕

Ökölvívó csapatbajnoki mérkőzésen a Vasas Dinamó 11:9-re győzte le a Zalka HSE-t.

⊕

Az Egyesült Államok férfi atléta válogatottja 122:88 arányban győzött Londonban Anglia ellen. Az angol női csapat 56:50-re nyert az Egyesült Államokkal szemben. Az angol 4x440 yardos váltó 3:07,2 perces Európa-rekordot futott.

⊕

Davis Kupa elődöntők: Olaszország—Franciaország 3:0, Svédország—Anglia 2:1 — a második nap után.

⊕

Világcsúcsot ért el az amerikai Ted Stickles a 400 m-es férfi vegyesúszásban. Eredménye 4:56,8 p.

⊕

A Szovjetunió vízilabda-válogatottja 3:1 arányban győzte le Moszkvában az NDK együttesét.

⊕

A Moszkvai CSZKA nyerte a kosárlabda Európa Kupát. A moszkvai visszavágón az EK-t védő Rigai CKA 66:61 arányban győzött, de ez kevés volt a moszkvaiak előnyének kiegyenlítéséhez.

A finn-dingi vitorlás Európa-bajnokságon az utolsó futam előtt a magyar Schömer a kilencedik helyen áll.

⊕

A Komló labdarúgó csapata 4:2 arányban győzött a csehszlovákiai Mlada Boleslavban a helyi Spartak ellen.

⊕

A főiskolai sakkcsapat-világbajnokság ötödik fordulójában Magyarország Hollandiával mérkőzött. 0,5:0,5 állásban maradt függőben a mérkőzés. Öt forduló után a Szovjetunió áll az élen Csehszlovákia és az Egyesült Államok előtt.

Vasárnapi SPORTMŰSOR

Atlétika. A Vasas jubileumi versenye, Pasaréti út, 16 ó.

Gyeplabda. Magyarország—Csehszlovákia, Népstadion edzőpálya; 17.30 ó.

Öttusa. Országos bajnokság. Vívás. Pasaréti út, 8 ó.

Kajak-kenu. Országos bajnokság, Ráckeve, 16 ó.

Labdarúgás. Nyári Kupa. Csepel—Miskolc. Csepel, 17 ó. Barátságos mérkőzések: Honvéd—Vasas, Kispest, 17 ó. MTK—Szombathely, Hungária körút, 17 ó.

Vízilabda. A Sportuszodában: FTC—MTK, 19,15 ó. Bp. Spartacus—Vasas, 18.30 ó.

Úszás. A CSB második fordulója. Sportuszoda, 17 ó.

Ökölvívás. CSB-mérkőzések a Kisstadionban: MTK—Honvéd, 17 ó. Vasas—Ü. Dózsa, 19 ó.

Sí. Sífugró Nyári Kupa. Szabadsághegy, 15.30 ó.

Döntők a kajak-kenu bajnokságon

Szombaton délután **Ráckevén** megkezdődtek az országos kajak- és kenu-bajnokság döntői. Jó időben, sima vízen került sor a versenyre, csak az volt a baj, hogy a magánmotorosok sokszor zavarták a viadal lefolyását. A legtöbb számban az esélyesek győztek. Eredmények.

KAJAK

Egyes, 10 000 m: 1. Ürögi (Ü. Dózsa), 2. Czink (Ganz-MÁVAG), 3. Vándor (Ganz-MÁVAG).

Kettes, 10 000 m: 1. Szőllősi—Fábián (Ü. Dózsa). 2. Petróczi—Sován (MHS—Dózsa). 3. Kaubek—Garai (FTC).

Egyes, 500 m: 1. Kemecsei (MTK). 2. Nagy (MTK). 3. Kiss (Diósgyőr). Meglepetés, hogy Mészáros és Szente nem került a legjobb három közé.

Kettes, 500 m: 1. Szente—Mészáros (FTC). 2. Hovanyec—Márton (Diósgyőr). 3. Endrefi—Mihalkovics (FTC).

Kajak négyes, 1000 m: 1. Ü. Dózsa, 2. FTC—MTK vegyes, 3. Válogatott vegyes.

Női egyes, 500 m: 1. Balogh (Ü. Dózsa). 2. Bánfalvi (Ü. Dózsa). 3. Egresi (Építők).

KENU

Egyes, 10 000 m: 1. Parti (VTSK). 2. Haiba (MHS). 3. Gábriel (Építők).

Kettes, 10 000 m: 1. Máté—Faix (MHS), 2. Hóka—Szabó (Építők). 3. Szopkó—Bodnár (Építők). Az ifjúsági kettős győzelme igen értékes.

Felnőtt és ifjúsági atlétikai rekordok

A Vasas nemzetközi atlétikai versenyén szombaton **Kontsek** Jolán (Ü. Dózsa) 52,58 méterre javította csütörtökön felállított diszkoszvető rekordját. **Iharos 3:42,2** p-es idővel győzött 1500 m-en. **Csutorás** 10,6 mp-es idővel legyőzte a szovjet Ozolint a 100 m-es síkfutásban.

Ifjúsági atléta válogatottunk Szegeden 65:28 arányú vezetést szerzett Jugoszlávia ellen. Fiataljaink valamennyi számban győztek. A 400 m-es síkfutásban **Nemesházi** 48,3 p-cel, a 4x100 m-es váltóban a magyar csapat 42,3 mp-cel új országos ifjúsági csúcsot futott.

Az FTC vezet az úszó csapatbajnokságban

A margitszigeti Sportuszodában szombaton rendezték az úszó csapatbajnokság négyes döntőjének első napi küzdelmeit. A 100 m-es férfi gyorsúszásban **Dobay** 57 mp-cel, a 100 m-es férfi hátúszásban **Csikány** 1:04,2 p-cel, a 200 m-es női mellúszásban **Killermann** 2:54,1 p-cel győzött. A 4x100 m-es női gyorsváltóban **Egerváry** Márta kitűnő úszásával és **Madarász** Csilla remek hajrájával az **FTC 4:29** p-es új országos egyesületi csúcsot ért el. A férfi vegyesváltót a **Bp. Honvéd** nyerte 4:28,8 p-cel. Az első nap után az FTC áll az élen 160 ponttal, a Dózsának 127 pontja van.

Vízilabda OB

Az I. osztályú vízilabda bajnoki mérkőzések eredményei: Ü. Dózsa—Bp. Honvéd 3:3 (1:1, 1:0, 0:1, 1:1), Szolnoki Dózsa—Izzó 6:4 (3:2, 1:1, 1:0, 1:1), FTC—Bp. Vörös Meteor 7:9 (1:0, 2:0, 2:0, 2:0). Vasas—Egri Dózsa 6:6 (2:2, 2:1, 1:0, 1:3), Bp. Spartacus—MTK 5:2 (1:0, 1:1, 1:0, 2:1).

Major Jenő

Pertő

L.

Nemzeti Szalon

1900. tav. kiáll.

114–119. szám

Könyvtárunkban

Csak 16 éven felülieknek!

DANIELLE DARRIEUX
legszebb francia filmje:
Lányok egymásközt
Irta és rendezte: JACQUES DEVAL
Ma! Décsi

Megérkeztek a bolgár szimfónikusok

Szerdán délelőtt megérkezett Budapestre a bolgár királyi szimfónikus zenekar együttese, amelyet a honvédelmi és a kultuszminiszter hívott meg vendégszereplésre. Az érkező vendégeket a Keleti-pályaudvaron *Littay* András vezérezredes, a honvédelmi miniszter helyettese, vitéz *Németh* József vezérőrnagy, a vezérkar főnökének képviselője, a főváros részéről *Némethy* Károly tanácsnok, továbbá a budapesti bolgár követ és a követség tagjai fogadták. Kivonult a pályaudvarra egy folyamőr csajkászezred, különféle cserkészcsapatok és a VI. kerületi leventék zenekara. A vendégeket Littay vezérezredes üdvözölte s a fogadtatást Alexander Dimitrov *Popov*, a szófiai operaház karnagya köszönte meg. A színpompás díszegyenruhába öltözött zenekari együttes szerdán este fél 7 órakor megkoszoruzta a Hősök-emlékművét, csütörtökön este 8 órakor pedig a Művelődés Házában mutatkozik be.

Rosita Serrano

Puszta megjelenése a dobogón, az első találkozás a közönséggel: máris villamos feszültséget áraszt. Izgalmasan lebilincselő személyiség. Nem szépség, de magas, finom, karcsú alakjával, előkelően feltűnő öltözködésével és gyujtópillantású ibolyaszemével ellenállhatatlanul magára irányítja a figyelmet.

Bemutatkozását megelőzte a hire s a közkézen forgó gramofonlemezeinek a rádió által is elömozdított népszerüsége. Pedig mi ez a hallomásból ismert hatás Rosita Serrano személyes varázsa nélkül! Délamerika és Spanyolország lázban ég a neve hallatára. Délamerikai, mexikói, venezuelai, chilei és indián népdalokat szólaltatott meg kisterjedelmű, bájosan csengő hangján, olyan megvesztegető üdeséggel, az ösztönös életábrázolásnak olyan tökéletes hüségü művészi biztonságával, hogy páratlan elevenségü, egész lényével megjátszott éneke nyomán müélvezet gyanánt fajtájának az évszázadok alatt kiteljesedett és megnemesedett arcéle jelent meg, mint érzékletes csoda. Ezért verhetetlen ma.

Budapesti bemutatkozó hangversenye óriási sikert aratott. A Vigadó nagytermét a nyári meleg ellenére is zsufolásig megtöltő közönség alig akarta elengedni a dobogóról és az egyik ráadást követelte és kapta meg a másik után. Állitólag nem tanult énekelni, a kottát se ismeri, tehnikája és énekkultúrája mégis bámulatosan fejlett. Érzi tévedhetetlenül, hogyan kell énekelnie, ezért is minden iskola csak rontana elbüvölő előadásának közvetlenségén. Énekművészete valóban úgy hat, mint fajtája lelkiségének érzékelhető illata. (H. G.)

* **Öt város közös szinikerületet alakit.** Székesfehérvár, Sopron, Nagykanizsa, Veszprém és Cegléd városok polgármesterei megállapodást kötöttek, hogy közös szinikerületet szerveznek. A színtársulat szeptemberben Veszprémben, októbertől január közepéig Sopronban, azután május 1-ig Székesfehérváron, attól kezdve Nagykanizsán és egyhónapi szünet után augusztusban Cegléden játszik. A pályázatokat junius 18-ig kell benyujtani s az öt polgármester junius 22-én dönt afelől, hogy ki legyen **a közös szinikerület** igazgatója.

Szinház, Film, Müvészet

„A férfi is ember" az Urániában

A Léna-filmvállalat „A férfi is ember" címmel mutatta be Johannes Riemann, Paul Hörbiger és Georg Alexander legújabb filmjét az Urániában. A három népszerű német komikus filmkomédiában megnevettessék a közönséget. A filmtörténet a féltékeny férjeket gunyolja ki ötletes, fordulatos és mozgalmas cselekmény keretében. A derűs filmjátékot

pártnere a vígjátékban Jane Tilden és Greta Weiser, akik teljesen méltóak társaikhoz. Ezeknek a szereplőknek bőséges alkalmuk van arra, hogy a kacagtató helyzetekkel zsufolt sok nagysikerű bécsi komédia szerzője, Hubert Marischka rendezte, aki most sem takarékoskodott az ötletekkel, hogy a mozilátogatóknak vidám perceket szerezzen.

Kiállitás

A nemzeti szalon tavaszi tárlatát ismét a fiatalabb festőnemzedék munkájából állították össze. A tárlat azonban túllép az egyszerű bemutatkozás keretein. A kiállítás zsürije ugyanis a legjobbnak talált alkotásokat művészeti ösztöndíjakkal tünteti ki, amelyekkel egyrészt évek hosszú sora óta szinte már hagyománnyá nemesülve serkenti és támogatja a fiatalabb művésznemzedéket, másrészt a müpártoló közönség figyelmét óhajtja felhívni az új és figyelemre érdemes nevekre.

A kiállító művészek meglehetősen gazdag névlistáján először említjük meg *Kresmár* József. Imádkozó öregek és Madonnabemutatás című olajfestményein úgyszólván háttér nélkül jeleníti meg összefoglalt, csak a lényeges kiemelő alakjait: áhítatos imádkozásba merült öregeket, ráncos arcú anyókákat. Esti szoba című olajképén a szoba zugait átölelő bágyadt lámpafény és az ablakon betörő sötétség mély-kék színei ölelkeznek a süket esti csendben. Nagyméretü csataképének alakjaiból és színeiből azonban hiányzik az erő, a harc drámaisága. *Dragon* Zoltán egyetlen olajfestménnyel szerepel a kiállításon. Férfialakján nemcsak az elmélyült arckifejezésből, hanem a kányargós vonalakkal mintázott alakból is problémák sugároznak a néző felé, egyben sok tehetséget is árulván el alkotójáról. *Gábor* Marianne olajfestményein megkapó a kifejezés artisztikuma. Fátyolszerű finomsággal jeleníti meg az őszt és az éjszakai sötétségbe hajló alkonyatot. Konturok és formák látomásként elsúlytalanodnak, beolvadnak a mindent körülfogó levegőbe, ecsetje alatt. *Szivásy-Simon* Margit témáiban ugyancsak az őszt idézi. Tájképeit finom női lira és erős szinkultúra jellemzi. Az akvarellképei közül kitünnek *Ősz* Dénes alkotásai. Bársonyos, puha színekkel festi meg kissé nehézkes alakjait. *Schverlichovszky* Jenő rálátásos csendéletén kellemes benyomást kelt a sötét milliőből parázsló vörös, zöld szín és a korsó zománcán visszaverődő fény fehérje. *Bihári* Aranka kékesfehér tónusokkal idézi a fagyos reggelek tiszta párás leheletét. *Bíró* Antal Malom és Lövölde tér című olajfestménye kifinomult színkultúrára vall. *Gattai* Lajos női aktja különösen színezése miatt érdemel figyelmet.

Rajtuk kívül *Csenz* Éva finom pasztell tájképe, *Domján* József Festés közben című olajfestménye, *Major* József apró ecsetvonásokkal alkotott tarka vizfestményei, *Pataki* Ferenc feketeruhás nője értékes alkotás. A kiállítás listáján szerepel még *András* Gizella, *Bakó* Vilmos, *Barta* Mária, *Farkas* Lajos, *Ferger* Ferenc, *Gulyás* Ferenc, *Glück* Félix, *Gyapkó* Béla, *Gyermely* Imre, *Halmágyi* Róland, *Hellmann* Márton, *Istenes* András, *Kazár* László, *Kutasi* Imre, *Krikovszky* Gizella, *Márkus* József, *Moldován* István, *Molnár* Piroska, *Nyerges* Pál, *I. Ogonoszky* Géza, *Orbán* Gyula, *Oelmacher* Anna, *Rácz* Kálmán, *Rácz* László, *Révai* Mária, *Román* György, *Sárdy* Károly, *Spányi* Ilona, *Suhajda* Pál, *Scholtz* Erik, *Szundy* Gizella, *Szilvássy* Pál, *Tarnai Taska* András, *Tóth* Menyhért, *Várady* György és *Zemplényi* Magda.

A szobrászok közt *Gách* György gipszből készült emelő munkása, *Bán* Edit nehézkes parasztfigurái, *Fazekas* Sándor kerti figurája említendő meg. A kiállítás anyagában több sikerült portré is szerepel. A szobrászok közül még *Franck L.* Béla, *Láng* Ervin, *Molnár* László, *Palotai* Gyula, *Pál* Mihály és *Somogyi* József szerepelnek a tárlaton.

G. S.

Rosita Serrano

eddigi hangversenyeire összes jegyek elkeltek. III. est holnap, péntek V. 8. néhány jegy, IV. est vasárnap. Jegyek **Harmóniánál és Rózsavölgyinél.**

A nagy érdeklődésre való tekintettel V. és VI. estjét 16-án és 17-én fogja tartani.

* **Művészcsere a budapesti és szófiai nemzeti színházak között.** Szófiából jelentik: Bogdan Filov tanár, bolgár miniszterelnök és közoktatásügyi miniszter jóváhagyta a budapesti Nemzeti Színház igazgatójának javaslatát a szófiai és budapesti nemzeti színházak művészei cseréje tárgyában.

* **Az „Azurexpress" felújitása.** A „Budapest—Wien" című sikeres zenésvígjátékot annak idején Balogh Béla ültette át filmre s „Azurexpress" címmel mutatták be. A filmváltozatban Páger Antal, Tolnay Klári, Szeleczky Zita és az időközben elhunyt Vendrey Ferenc alakitották a főszerepeket derűsen és jókedvűen. A filmet az Omnia felújítja s szombattól kezdve műsorára tűzi.

A „Népitélet" a Corvinban

Csütörtökön mutatják be a Corvin filmszínházban „Népitélet" címmel a Tobis filmújdonságát, amellyel a német filmgyártás azt igazolja, hogy pótolni tudja az amerikai úgynevezett vadnyugati filmeket. Az érdekes vigjátéki történet Argentinába vezet, ahol nincsen irott törvény, a tör könnyen kirepül hüvelyéből, revolverek dörrennek s a puszták fiai és leányai a szerelemért és a virtusért a legelképesztőbb dolgokra is képesek. A humorral átszött film egyik főszerepét Heinrich George, a nagynevü német színész játssza. A rokonszenves kalandorhőst, a nők kedvencét Gustav Knuth, a forróvérü pásztorleányt a temperamentumos Mária Landrock alakitja. A drámai elemek és a komikum különös keveréke teszi érdekessé a szatirikus filmújdonságot.

MA A HUNGÁRIA PARK-BAN
(volt Angolpark)
KARÁDY KATALIN
FÉNYES ALIZ — KÖNYVES TÓTH ERZSI
TÜRK BERTA — CSIKÓS RÓZSI
SOMOGYI NÜSI — FÖLDI NYI LÁSZLÓ
KÓVÁRY GYULA — PATAKY JENŐ
PÁRTOS GUSZTÁV — BIHARY NÁNDOR
MONSTRE Jazz zenekar

Ezerhatszáz pengőjébe került Fényes Alicenak a nagyváradi vendégszereplés

Ismeretes, hogy *Fényes* Alice, a Vígszínház tagja két héttel ezelőtt a nagyváradi színháznál vendégszerepelt. A vendégszereplésnek az lett a következménye, hogy nem tudott idejében visszajönni a fővárosba és ezért a Vígszínház igazgatósága kénytelen volt az aznapi előadás jegyeit visszaadni a közönségnek. A színháznál természetesen nagy felháborodást okozott a teljesen szokatlan eset és a fegyelmi törvények értelmében *Fényes* Alicenak vagy választott bíróság, vagy a kamara fegyelmi bizottsága elé kellett volna állni. A színház igazgatósága, hogy elkerülje a hivatalos következményeket, a színésznő segítségére sietett abban az értelemben, hogy kiegyezést ajánlott fel. A kiegyezés megtörtént: *Fényes Alice megfizeti a színház kárát, illetőleg az elmaradt bevételt, amely 1300 pengőt tesz ki, egyúttal megtéríti a budapesti—nagyváradi telefonbeszélgetések költségeit, 300 pengőt.* Ezzel az epilógussal zárult az ifjú művésznő nagyváradi kiruccanása.

Közkivánatra!!
Az évad egyik legművészibb filmje!
NEMA KOLOSTOR
JAVOR, TOLNAY, LUKÁCS MARGIT
SCALA

* **Csütörtökön mutatják be a „Viharkapitány"-t.** A különlegesen nagyszabású olasz történelmi kalandorfilm, a „Viharkapitány" csütörtökön kerül a közönség elé a Royal Apollóban. Ez a film a multévi olasz filmgyártás egyik nagyszabású alkotása, amely sokmillió líra költséggel készült, hogy élethűen visszaadhassa a régi Velence pompáját és a szultánok udvarának fényét. A gazdag kiállítású romantikus filmjáték nemcsak Olaszországban, hanem számos külföldi államban, ahol eddig már levetitették, igen nagy sikert aratott.

* **Müsorváltozás az Operaházban.** Szombaton estére az Operaház a „Prometheus teremtményei", a „Köpeny" és a „Pozsonyi majális" előadását hirdette. Ez a müsor megváltozik, amennyiben a „Pozsonyi majális" helyett Hanvay Géza nagysikerü tánckölteménye, a „Szerelmi álmok" kerül előadásra.

* **„Egy kis tévedés".** A párisi vígjátékirodalomnak nagysikerü müsordarabja volt Henneqin és Weber „Az elnökné" című szellemes komédiája, melyet úgyszólván a világ minden színpadán játszottak. A fordulatos vígjátékot a franciák vitték filmre igen kitünő színészi együttessel, amelynek főerősségei Elvira Popescu, Henry Garat és Andre Lefaurt. A történet egy vidéki bankigazgatóról szól, akinek a felesége mindenáron azt szeretné, hogy a párisi főintézethez kerüljön. A pipogya férj azonban nem meri kérni az áthelyezést és ezért felesége veszi kezébe a dolog intézését. Azonban egy igen csinos, fiatal leány megjelenése felborítja a házastársak tervét s olyan bonyodalmakat okoz, amelyek állandó nevetésre kényszerítik a közönséget. A francia újdonságot a napokban a City-ből lett Szittya-mozi mutatja be.

* **Ismét müsorra kerül a „Lányok egymásközt".** Két évvel ezelőtt mutatták be nálunk a „Lányok egymásközt" című francia filmet, amely érdekes keresztmetszetet adott egy leányotthon életén keresztül a mai lányok problémáiról. Jacques Deval finom tollal rajzolta meg a leánylelkek képét és rendezése megkapó hatással és művészettel állította elénk az intézetből az életbe induló fiatal leányok első lépéseit a „göröngyös úton". A film főszereplői: Danielle Darrieux, Josette Day és Betty Stockfeld. A francia filmjátékot a Décsi-mozi újítja fel.

Izgalmas, romantikus, francia film:
Ördögtorony
STUDIO
Balogh-film

Megkezdődtek a beiratkozások a
Budapesti-Olasz Királyi Középiskolába
Teréz-krt 9). A titkári hivatal fogad 12-től 2-ig. Telefon: 424-313. A mostani háború hadiárvái teljes tandíjkedvezményben és ingyenes tankönyvsegélyben részesülnek.

Zöld — be!

Kis füzetet lapozgatok
S egyszerre csak éhes leszek...
Száznál több recept hirdeti:
Együnk zöldfőzelékeket!

Vita nélkül... meg kell ezt a
Vitamin-özönt dicsérni;
Ha e füzet kezébe jut —
Elbujdosik a... Bicsérdy!

Bényi Kálmán

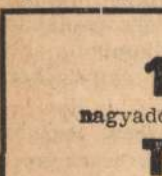
Fej-
és derékfájás, émelygés, idegesség, tisztátalan teint gyakran csak az emésztési zavarok következménye. Ilyenkor is segít a DARMOL

— A szabadkai pályaudvar újjáépítése. Szabadkáról jelentik: A szabadkai Máv osztálymérnöki kar tervezésében többhónapi munka után elkészült a szabadkai pályaudvar újjáépítése. A szabadkai állomásépület még a mult század folyamán épült és azóta semmi átalakítást nem végeztek rajta. A munkálatok, amelyre 390.000 pengőt költöttek, most teljesen újjáalakították a pályaudvart. A felavatási ünnepség június 20-án és 21-én lesz. Tervbevették, hogy a jövő év folyamán újjáépítik a szerbek által felrobbantott szabadkai vasuti átjárót, amelyre egymillió pengőt irányoztak elő, úgyszintén a rendezőpályaudvar átépítése is szerepel a munkaprogramban.

Kiadó nyári lakás!
Leányfalun Visegrádi-út 18. számú villában villarész kiadó: kettőszoba, veranda, konyha, kamra. Szobában folyóvíz, angol W. C. Érdeklődés Leányfalun, Visegrádi-út 14. alatt, vagy Budapesten 357—759 telefonon.

— A Biró-utcai leánygimnázium Széchenyi-kiállítása. Érdekes kiállítás nyilt meg vasárnap a Domokos Lászlóné vezetése alatt működő Biró-utcai leánygimnáziumban. A kiállításon Széchenyi Istvánnak a nemzet újjászületését célzó elgondolásait és törekvéseit gyüjtötték össze szemléltető ábrák, képek és grafikonok alakjában. Ezek a képek és grafikonok szemléltetik többek között azoknak az intézményeknek fejlödését, amelyeket Széchenyi alapított, s amelyek még most is derekas munkát végeznek a nemzet szellemi és gazdasági jólétének fenntartásában. A kiállítás anyaga a növendékek kezemunkája, akiket saját elgondolásaikon keresztül ismertettek meg tanáraik a magyar problémákkal, mindazokkal a kérdésekkel, amelyeknek megoldása a jövő magyar nemzedék feladata.

100 öles
nagyadómentes, kitünő fekvésü
TELEK
müszakilag engedélyezett tervekkel eladó, vagy háziingatlannal elcserélendő. Közelebbiek hétköznapokon 10—12 és d. u. 4—6. Tel.: 154-419.

Halálozás

Özv. *Wagner* Vilmosné, szül. *Roob* Józsa hosszas szenvedés után június 9-én elhunyt. Temetése június 12-én délután 5 órakor lesz a Kerepesiúti temető halottasházából.

Boross Ernő dr. egészségügyi főtanácsos, a Máv-kórház ny. osztályos főorvosa június 7-én, hivatásának és családjának szentelt áldásos életének 72., házasságának 40. évében elhunyt.

Polgár Jánosné, sz. *Titl* Henriette ny. áll. tanítónő június 9-én, boldog házasságának 23. évében, 54 éves korában Kiskunhalason váratlanul elhunyt.

KERESZTÉNY KERESKEDŐK IRAKATA
KERN ÉS TÁRSA
OPTIKA-FOTO
IV., Kossuth Lajos-utca 3.
MABI, MÁV, I. HADTEST, FŐV SEGITŐALAP SZÁLLITÓI.
BAROSS- ÉS NYUKOSZ-TAG.
Mogyoróssy hangszergyár
Budapest, VIII., Rákóczi-út 71. sz.
Tangóharmonikák, gramofónok, rádiók és az összes hangszerek részletre is. — Árjegyzék ingyen

Napi hirek

— Női önkéntes honvédelmi munkaszervezet Kassán. A női önkéntes honvédelmi munkaszervezet kassai bizottsága kedden délután tartotta alakuló közgyülését. Lakatos Gézáné elnöki megnyitója után a kerületi és a helyi munkabizottságba beválasztott hölgyek ünnepélyesen letették az esküt. Stolpa Józsefné, az országos központi munkabizottság kiküldöttje beszédében hangoztatta, hogy nincs olyan nehéz feladat, amelyet magyar nő ne vállalna és teljesíteni ne tudna, ha hazájáról van szó. Ezután a hadtestparancsnokság tiszti kiküldöttje ismertette az önkéntes női munkaszolgálat feladatait és szervezetét.

— Madarász István püspök bérmakörútja. Madarász István kassai megyéspüspök most fejezte be kéthetes bérmakörútját. A lakosság mindenütt nagy örömmel és lelkesedéssel fogadta az elsőízben megjelenő főpásztort. A püspök körútja során olyan községekben is megfordult, ahol még soha nem volt bérmálás és felkeresett olyan plébániákat, amelyeket több esztendeje nem látogatott meg püspök.

— Festővászon ruhajegyre. Londonból jelentik: Az angol festők a jövőben csak ruhajegyre vásárolhatnak festővásznat. Illetékes londoni helyen kijelentették, hogy a festővászonnal sem tehetnek kivételt a textilfogyasztási korlátozások terén. A festők ezen a helyzeten úgy akarnak segiteni, hogy a már befestett vásznakról az értéktelen képeket lemossák és a vásznakat ismét felhasználják.

— Hősi halott tüzérek emlékműve Nyiregyházán. Most avatták fel a nyiregyházi tüzérlaktanyában azt az emléktáblát, amely a mult év őszén a keleti front harcaiban elesett tüzérek emlékét örökíti meg. Az ünnepségen Tarcsay Adolf ezredes mondott beszédet.

— Szabó László a Szent Borbála egyházközség plébánosa. A főváros kegyúri bizottsága szerdán Szendy Károly polgármester elnöklésével ülést tartott, amelyen Huszthy Károly tanácsnok ismertette a hercegprimásnak a Soroksári-úti egyházközség plébánosi állásának betöltése ügyében küldött leiratát. A kegyúri bizottság az egyházközség plébánosává egyhangúlag Szabó Lászlót, a plébánia eddigi helyettes vezetőjét választotta meg.

— A kassai múzeum új szerzeményei. Kassáról jelentik: A kassai Felsőmagyarországi Rákóczi Múzeum új értékekkel gyarapodott. Szent-Imrey Pál gibárti földbirtokos a múzeumnak ajándékozta Fáy András bölcsőjét, Windischgrätz Lajos pedig a sárospataki vár gyüjteményéből a legelső magyar porcellángyárból származó értékes porcellántányért ajándékozott a múzeumnak.

— Összeütközött két északamerikai léghajó. Washingtoni jelentés szerint két északamerikai léghajó Lakehurst közelében próbarepülés során összeütközött és a tengerbe zuhant. A bentülők közül csupán egy ember menekült meg, a többi — hét tiszt és öt műszerész — a tengerbe fulladt.

BALLON-, ESŐ-, lódenkabát, raglán MÁRTON ÉS SZÁSZ V, Gr. Teleki P. (Bálvany)-utca 3

— A szegedi diákok facipőben és rövidnadrágban járnak a nyáron. A szegedi felsőipariskola növendékei elhatározták, hogy júniustól kezdve egészen október 4-ig, a „takarékosság napjáig", facipőben és rövid zsávolynadrágban járnak, hogy ezzel is kiméljék bőrtalpú lábbelijüket és ruhadarabjaikat, amelyeket a mai háborús időben nehéz beszerezni.

— A Magyar Élet Pártja székesfővárosi, II. kerületi szervezetének művészeti szakbizottsága a kerület párthelyiségében képzőművészeti kiállítást rendezett, amelynek megnyitásán résztvettek többek között Bocsáry Kálmán dr. h. elnök, Cselényi Pál dr., Padányi Gulyás Jenő és még több törvényhatósági bizottsági tag. A kiállító művészek között van Edvi Illés Ödön, Éder Gyula, Fülöp Elemér, Füredi Richárd, Istók János, Kacziány Aladár, Lovas Piroska, Makoldy József, Markup Béla és Valéria, Márton Lajos és Végh Gusztáv is. A nagysikerü kiállítás megnyitásán megjelent Say Géza kultuszminiszteri tanácsos. — A III. kerületi szervezet legutóbbi vezetőségi értekezletén Petheő Béla dr. kerületi elnök búcsúztatta Kuncze Lajos dr. törvényhatósági bizottsági tagot, aki a budapesti kisipari intézet élére kerül és üdvözszervezet értekezletén Kosch Béla dr., a kerü- Sándort és Seidl Józsefet. — Az V. kerületi szervtzet értekezletén Kosch Béla dr., a kerület új országgyülési képviselője mutatkozott be. Hangsúlyozta, hogy ebben a kerületben nött fel, ismeri a kerületet és annak érdekeit mindig szivén viseli. — A VI. kerületi szervezet tanügyi csoportjának értekezletén Koppány István dr. „A tanítói hivatásrend megbecsülése és az iskola" címmel tartott előadást. — IX. kerületi szervezet külső ferencvárosi körzete a Hősök-napján ünnepélyt rendezett, amelyen az ünnepi beszédet Szakáll Géza kerületi elnök mondotta.. — A X. kerületi szervezet iparos és kereskedő csoportja értekezletet tartott, a női csoport pedig teadélutánt rendezett a vörsökereszt javára.

— Wirth Károly volt képviselőt újból négyhavi fogházra ítélték. Mint ismeretes, néhány hónappal ezelőtt a Kúria 15 évi fegyházra ítélte Wirth Károly volt nyilas országgyülési képviselőt többrendbeli államellenes büncselekmény miatt. Az ügyészség nemrég újból vádat emelt Wirth ellen a rendőrséggel szemben tanusított magatartása miatt. Ugyanis 1940-ben egy korzói tüntetés alkalmával nem volt hajlandó igazolni magát s mások igazoltatása közben is szembehelyezkedett a hatósági intézkedésekkel, szitkozódott és ócsárolta a rendőrséget. Az ötöstanács kéthónapi fogházra ítélte Wirth Károlyt. A Kúria Soókytanácsa a volt képviselő büntetését négyhónapi fogházra emelte fel.

— Dékánválasztás a debreceni egyetemen. A debreceni Tisza István-tudományegyetemen az 1942/43. tanévre a hittudományi karon Makkai Sándort, a jogtudományi karon szentpéteri Kun Bélát, az orvostudományi karon Went Istvánt, a bölcsészettudományi karon pedig Szabó Dezső egyetemi tanárt választották meg dékánná.

— Befejeződött a jogászegylet büntetőjogi előadássorozata. A magyar jogászegylet büntetőjogi szakosztálya egyik elnökének, Zehery Lajos dr. kir. kúriai bíró egyetemi ny. r. tanárnak előkészítése és szervezése alapján előadássorozatot tartott az ország legkiválóbb jogászainak, Angyal Pálnak, Balás P. Elemérnek, Finkey Ferencnek, Hacker Ervinnek, Heller Eriknek és Zehery Lajos egyetemi tanárok bevonásával. Az előadássorozat keretében megtárgyalták a büntetési rendszer és a büntetésvégrehajtás legfőbb időszerü kérdéseit. Egyes előadásokon Radocsay László igazságügyminiszter is megjelent. A sorozat utolsó előadását Hacker Ervin miskolci jogakadémiai ny. r. tanár tartotta, aki érdekes előadásban ismertette a szabadságvesztés-büntetés végrehajtására szolgáló intézetek építésének, berendezésének és felszerelésének történetét. A büntetési rendszer körébe tartozó előadásokhoz csatlakozott Csánk Béla igazságügyminiszteri osztálytanácsos előadása is, aki külföldi tanulmányútján szerzett tapasztalatai alapján ismertette azokat az olaszországi inézményeket, melyek a kiszabadult elitéltek utógondozására és a dolgozó társadalomba való visszatérésükre irányulnak. Az utolsó előadás alkalmával Mendelényi László elnök záróbeszédében rámutatott az elhangzott előadások jelentőségére, majd indítványa alapján a büntetőjogi szakosztály elhatározta, hogy az elhangzott előadásokat kiadatja és az igazságügyminisztérium rendelkezésére bocsátja.

— Agyonlőtt egy asszonyt, majd öngyilkos lett egy ujpesti munkás. Gombkötő Ferenc 29 éves ujpesti munkás szerdán találkozott régi ismerősével, Balogh Lajosné 29 éves asszonnyal. A férfi szemrehányást tett az asszonynak, majd a vita hevében előkapta revolverét és Baloghnét fejbelőtte. Ezután mellbeszúrta magát. Mindkettőjüket kórházba szállították, Baloghné röviddel később meghalt, az öngyilkos merénylő állapota életveszélyes.

— Húszéves érettségi találkozó. A hajdubószörményi Bocskay-főgimnáziumban 1922-ben érettségizettek junius 21-én, vasárnap délelőtt ½9 órakor tartják 20 éves találkozójukat a gimnáziumban. Felkérik a volt iskolatársakat, hogy címüket sürgősen közöljék Friedrich József dr.-ral, Hajdubószörmény.

Háziasszonyok figyelmébe!
Megjelent a M. kir. Közellátási Minisztérium kiadásában a
Táplálkozzunk helyesen
füzetsorozat második száma:
Együnk zöldfőzeléket
címmel. A füzetben megtalálja minden háziasszony a vitamindús nyári zöldfőzelékek gazdaságos, ízletes elkészitésének leirását.
A füzet minden ujságárusitónál, dohánytőzsdében és Ibusz pavillonban kapható.
20 fillérért

ÉRTESÍTÉS!
Felhívjuk nb. vevőink figyelmét, hogy már most vállaljuk a bundák javítását és átszabását 1943-as évi modellek után. Augusztus 15-ig bezárólag nyári munkadíjakat számítunk.
Philip szőrmeszalon
Szent István-krt 23, I.

— Nem jelentette be 42 mázsa gabonafölöslegét — egyhónapi fogházat kapott. Az ügyészség közszükségleti cikk jogellenes elvonásának vétsége miatt vádat emelt Veréb János 55 éves esztergomi gazdálkodó ellen, aki 42 mázsa gabonakészletét nem jelentette be és igy a közszükséglet elől jogtalanul elvonta. A pestvidéki törvényszék Csikmák Lajos dr.-tanácsa a gazdálkodót nem jogerősen egyhónapi fogházzal sujtotta.

A hegedü kiváló szakemberei és óriási választék **Sternberg** hangszergyárban, Rákóczi-út 60.

— A vöröskereszt bajtársi rádiószolgálatának felhívása a közönséghez. A vöröskereszt bajtársi rádiószolgálatának vezetősége ezúton is felkéri hadbavonult honvédeink hozzátartozóit, hogy csak rendkívül sürgös és azonnali intézkedést igénylő esetekben küldjenek be üzeneteket, mint például születés, halaszt hatatlan intézkedést igénylő mezőgazdasági, üzleti vagy pénzügyek, közvetlen hozzátartozó elhúnyta esetén. A nem sürgös és fontos híreket tartalmazó üzeneteket a vöröskereszt honvéd bajtársi rádiószolgálat a jövöben nem továbbítja a címzetteknek. Nyomatékosan felhívja a bajtársi rádiószolgálat az érdekeltek figyelmét arra is, hogy az üzeneteket mindenkor az összes magyarországi postahivatalokban kifüggesztett előírásoknak megfelelően, rózsaszínü tábori lapra kell irni és azt, illetékes hatósági láttamozás után postán kell beküldeni. Üzeneteket levélben, táviratilag, vagy személyesen sem a vöröskeresztnél, sem a rádiónál feladni nem lehet.

Fürdésnél, úszásnál,
zaj ellen
„Neptun ear protector"
tökéletes fülelzáró
a fülbe helyezve megakadályozza a viz behatolását,
megóv a fertőzéstől
Kapható patikában, drogériában **1.95 P**
Főlerakat:
Balogh-drogéria, Margit-körút 1. sz.

— Jelentkezés az egyéves háztartási gazdasági továbbképző tanfolyamra. A székesfővárosi egyéves háztartási gazdasági továbbképző tanfolyamon (IV., Prohászka Ottokár-utca 6.) az 1942/43. iskolai évre az előjegyzések már megkezdődtek. A tanfolyam célja: vallásos magyar háziasszonyok, jó feleségek és áldozatos édesanyák nevelése. A tanfolyam tárgyai: háztartási-gazdasági ismeretek és gyakorlatok, szabás-varrás, gép- és gyorsírás, hit- és erkölcstan, egészségi és nevelési ismeretek. Az egyéves háztartási-gazdasági továbbképző tanfolyammal kapcsolatban a négy középiskolát végzett tanulók számára rövid lejáratú főző- és varrótanfolyamok is nyilnak. Az előjegyzések már erre is eszközölhetők. Jelentkezés: IV. Prohászka Ottokár-utca 6. III. emeleten, az igazgatói irodában. Telefon: 183-311.

— Megjelent az Oti-kézikönyv új kiadása. Most jelent meg az Oti-kézikönyv 1942. évi kiadása, amely ismerteti az intézet szolgáltatásait, kötelezettségeit és eljárásait, tartalmazza az új járuléktáblázatokat és napibérosztályokat, valamint az összes szükséges tudnivalókat. A hasznos kiadvány nélkülözhetetlen mind a munkaadók, mind a munkavállalók részére, mert pontos felvilágositást ad minden Oti-val kapcsolatos kérdésben. Beszerezhető az intézet kiadóhivatalában és az Oti-kézikönyv cimén: Fiumei-út 2. szám.

FERENC JÓZSEF KESERŰVIZ

Házasság

Ráczbolyi Ildikót eljegyezte *Pittenbacher* Pál m. kir. repülőhadnagy. (Minden külön értesítés helyett.)

Szattyán Róland százados és *Papp* Katalin Debrecenben házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Kocsis Mária Magdolna és *Kósa* István dr. június 10-én házasságot kötöttek. *(Minden külön értesítés helyett.)*

Felhivás!

Megvettem a Budapest VI. Andrássy-út 45. szám alatti **JAPAN** kávéház éttermet Krasznер Menyhért úrtól. Felhívom nevezett összes hitelezőit, hogy követeléseiket 15 napon belül irásban jelentsék be Dr. Takács László ügyvédnél Budapest V. Aulich-u. 4 szám alatt annál is inkább, mert ezen határidőn túl érkező bejelentések alapján semilyen követelést el nem ismerhetek.

Abrahám István

M.D.K.

Major Máté, építész

1100 p-ös második
díjat nyert a józsefvárosi
elemi iskola tervpályá-
zatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1942. LXII. évf.
jan. 1. sz. 7. old.

.X.D.W.

Vallajkowsk Lmp1s. 8p. 1962. LXXII. 6vf.

.ca .ca .old.

1949 JANUÁR

SZABAD MŰVÉSZET

III. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

A „KÉPZŐMŰVÉSZET BARÁTAINAK KÖRE" FOLYÓIRATA
A MAGYAR MŰVÉSZETI TANÁCS TÁMOGATÁSÁVAL

MAJOR MÁTÉ:

Képzőművészet és építészet közössége

(Megnyitó beszéd a „Közösségi Művészet felé" kiállításon)

Talán szokatlan dolog, hogy egy képzőművészeti kiállítást építész vezessen be. Ennek azonban éppen ma és éppen itt, hangsúlya, deklaratív jellege van.

A képzőművészetek és az építészet ezen a kiállításon, első komoly próbálkozását mutatja be annak az újból és mind határozottabban jelentkező törekvésnek, hogy a művészetek között valamiféle találkozás jöjjön létre, hogy a néhány évtizeddel ezelőtt az elekticizmusban már értelmetlenül, erőszakosan és — mondhatni — vérfertőzően párosított, majd az új építészet kezdetén kissé merev radikalizmussal elszakított testvérek ismét találkozzanak anyjukkal, az építészettel.

Az elszakadás és a mai újból-találkozási-törekvés mögött a társadalmi fejlődés különböző fázisai, lényegbeli változásai állnak.

A kapitalizmus törvényszerűségeinek — köztük az „igazi" munkamegosztásnak — kérlelhetetlen érvényesülése azt eredményezte, hogy a szellem: az elmélet, a tudomány, a művészet elszakadt az anyagtól: a gyakorlattól, a munkától, emancipálta magát a világtól, a valóságtól és saját területein belül is apró részekre „specializálódott". Minden speciális rész azután a saját belső dialektikájától fűtött, szétágazó mozgásba kezdett s az ember — szétdarabolódott. Így váltak külön, „önálló" munkaterületekké a festészet, szobrászat, építészet, annál is inkább, mivel a tőkés rend alapvető tudomány-, kultúra- és művészet-ellenessége következtében a monumentális művészetek „fogyasztása" a minimumra redukálódott s általában szégyenletes, hamis pátoszú, lélektelen giccsek formájában realizálódott. S a freskó lecsúszott a falakról s viszonylagosan kisméretű vásznakként műgyűjtő gyárosok, bankárok magánlakásaiba húzódott; a monumentális szobrászat — hátat fordítva az építészetnek — kisplasztikává zsugorodott s követte a festményeket a magántulajdon vitrinjeibe, s az épületek — homlokukon az olcsó gipsz- és vakolatcsodák kiütéseivel, majd egy meg nem értett modernség sívárságával, — magukra maradtak az érzéketlen és ostoba spekuláció karmaiban.

Az új építészet, részben visszahatásként az elekticizmus és a szecesszió szörnyűségeire, részben abból az alapvető szociális elgondolásból, hogy az emberiség óriási módon fokozódó épület-, elsősorban lakásszükségletét az eddigi, individuális módszerekkel megoldani sohasem lehet, s ezért az egyszerűbbtől, a minimálisból, az individuális elemek számának csökkentéséből, a szabványosításból, a gyári előállításból s így a többtermelést biztosító olcsóbbításból és az ember fizikai funkcióinak legcsekélyebb, de teljes kielégítéséből kell kiindulni, — az új építészet maga is megtagadta gyermekeit, a festészetet és szobrászatot. Az új építészet ilyen kezdeti merevségei, dogmatikus „szabályai" erősen rányomták bélyegüket az első produktumokra. Viszont ez építette tovább a fejlődés újabb szakaszát, amely a fizikai funkciók hosszú sorához hozzákapcsolta a szellemi, a kifejezési, az esztétikai funkciók kevésbbé megfogalmazható, de

az egész új építészetet hallatlanul megkönnyítő, mozgalmassá és izgalmassá lendítő kielégítésének igényét. Az anyagi és szellemi funkciók teljes értékű kielégítése mindenki számára azonban természetesen csak olyan társadalomban lesz lehetséges, amelyben az épület, a lakás áru-jellege elsorvad, s a gazdálkodás társadalmasítása következtében emelkedő nemzeti jövedelem az általános életszínvonal emelését szinte korlátlanul lehetővé teszi.

A szellemi, az esztétikai igények teljességének kielégítésére-törekvés már kétségtelenül felveti a társművészetek problémáját is s különösen követelően exponálja a témát új társadalmunk kialakulása, fejlődése, útja: a szocializmus felé. A képzőművészetnek ugyanis — a festészetnek és szobrászatnak — most már a közösség lesz a „fogyasztója" s a képeknek és a szobroknak már nem egy-egy kiváltságos és kivételes értő ínyencségét, hanem a tömegek kultúra-szomját, szükségletét, igényét kell kielégíteni. A közösséghez, a tömeghez azonban méretek kellenek. Egyszeri alkotások nehezen és ritkán lehetnek már az egyes ember tulajdonai (a sokszorosítás lehetőségeiről és szükségleteiről most nem beszélek), a közösség képeinek, szobrainak kell tehát, hogy magasan a tömegek fölé emelkedjenek, messze látszanak, értelmes megfogalmazásban, érzékelhető formákban messze hassanak. A közösség képzőművészete monumentális művészet.

A valóság állandó, folyamatos mozgás. Lenin írja: „A mozgást nem képzelhetjük el, nem fejezhetjük ki, nem mérhetjük meg, nem tükröztethetjük vissza elménkben anélkül, hogy a folytonosságot meg ne szakítsuk, le ne egyszerűsítsük, el ne durvítsuk..." Úgy érzem, talán a művészet az egyedüli eszköz, az egyedüli lehetőség, hogy egy adott pillanatnak lerögzítése, a valóság változásának, mozgásának a legkevésbbé durva megállítója, nyugalmi állapotba kényszerítője legyen. Az igazi művészet megfogalmazhatatlan kifejezési erejével lehet legjobban megközelíteni a perc valóságát, s ezért igen érzékeny és igen jelentős eszköz a társadalom kezében a közösség megmozgatására, szellemi színvonalának emelésére.

Ez a közösségi, monumentális művészet keres most ismét megvalósulási lehetőséget és méltó helyet magának, hangosan kívánkozik a befogadó, az alátámasztó, a kiegészítő, a keretbefoglaló építészet után. S ez a tény, a művészetek egymást-keresésének ténye, egy új, egységes, szintetikus művészet elképzelését is felvázolja.

Engelst kell idéznem, aki a reneszánszról ezt írja : „Ez volt a legnagyobb haladó szellemi forradalom, amelyet az emberiség eddig megért, olyan kor, amely óriásokat kívánt és óriásokat szült, a gondolkodás, szenvedély és jellem, a sokoldalúság és tudás óriásait." „E kornak hőseit . . . nem nyügözte a munkamegosztás igája . . . szinte valamennyien benne élnek és lélegzenek a kor mozgalmában, a gyakorlati harcban, állást foglalnak és valamelyik oldalon kűzdenek, ez szóval és tollal, amaz karddal, többen mind a kettővel. Innen van a jellemnek az a gazdagsága és ereje, amely egész emberré teszi őket." És hozzátehetjük : innen vannak a reneszansz remekművei, a szobrászat, a festészet és építészet szintetikus alkotásai.

Mivel az analógiák hamisak, nem állítom, hogy a ma művészének is úgy kell egyesítenie magában a művészeteket és tudományokat, mint ahogyan például Leonardo da Vinci volt a maga korában emberfeletti ember, de határozottan állíthatom, hogy az építészet és képzőművészetek szintézise nem lehet olyan, amilyen a reneszanszban volt. A történeti korok építészeti alkotásai úgy át- meg átitatottak, elválaszthatatlanul egybeforrtak a szobrászattal és festészettel, hogy egyik a másik nélkül nem létezhetik. A mai, a lényege szerint új építészet csupán helyet, tereket adhat, erre a célra rendelt felületeket szolgáltathat a freskóknak és szobroknak, hogy önállóságukat, lényegüket, — mondhatni — egyéniségüket megtartva, egymást kiegészítsék, alátámasszák, hangsúlyozzák és a kompozíció egységében, új harmóniában találkozzanak. Ehhez egymás területeit, alkotó- és hatóeszközeit jól ismerő építészekre, képzőművészekre és valóban jó épületekre, freskókra és szobrokra van szüksége társadalmunknak. Égető szükség, hogy az országépítő dolgozók életét végre emberhez méltó természeti és művi tájba helyezve, soha-nem-volt-széppé varázsolja.

Major Máté

vrod

Rabinovszky Máriusz:

Hozzászólás Major Máté „Az új építészet elméleti kérdései" – hez

Új Építészet. 1948

390. l.

329/1917
MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA

l a t.

ster. 9802. eln.3. 1915.szám.

d kerületi parancsnokságnak
Állomáshelyeiken.

8-án.

lományu egyének,kik polgári életben
diszolgálatra nem teljesen alkalma-
kimélésre szorulók/ és mint ilye-
ténylegesen szolgálnak az illető
egy a mellékelt minta szerinti "Ki-
snokságoknak bejelentendők.
ek a legénységi állományu egyének

Major Máté

az építési és közmunkaügyi minisztérium-ban minisztéri osztály-főnök, 1948-ban 3 éve a Magyar Tudományos Tanács tagjává választották.

Közoktatás
1949. jan. 15. 61

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
681/914

K K	f h		

súly | Díjszabási osztály *Tarif-klasse* | Díjtétel 100 kg *Frachtsatz für 100 kg* | Az átvevőtől beszedendő *Vom Empfänger zu erheben*

K K	f h		

y. fel kezelési
rtva.
L. r. 9. old.

<Major Máté>

cikke

<> A MÉMOSZ új
nekházának vázlattervei.
Új Építenet 1948.
99-120 l.

cstár, Magyarország leggazdagabb egyházi
mi székesegyház összes művészi és történeti
rgikus használatban volt, vagy lévő egyházi
nemes anyaguk, művészi értékük vagy régi-
Eredetileg az összes tárgyakat praktikus cél-
a csináltatta vagy szerezte az Egyház. Vagy
gy a sekrestyében őrizték, ahonnan időnként
, ahol értékesebb felszerelés volt a sekrestyé-
)e a kincstár a legújabb időkig csak őrzőhelyet,
a művészi és történeti tárgyaknak oly elhelye-
lhetők legyenek, a látogató közönségre nevelő-
t a kincstár fogalmához, amikor Simor János

< Major Máté >

cikke

< > Az épitheres háromcves terve. Magyar Technika. 1947. 8.12. 142-144. l.

Új Magyar Sion, X., 1879., 945—946. l. — Dankó 93—94. l. (Képe XXXI. táblán.) — Irodalom. Egyházművészeti Lap, I., 1880., 369. l. — Martinov: Le trésor de Gran. Revue de l'Art Chrétien. XV., 1881., 209—210. l. — Lepold—Homor 71. l. — Lepold Katalógus 209. sz.

SIMOR PRÍMÁS KELYHE,

arany, kék, vörös és zöld zománccal. Neogót stílű. Simor címerével és Joan. Card. Simor pro suo usu felirattal, bécsi hitelesítő bélyeggel és Anders mesterjeggyel.
Mag. 23 cm.
Lippert terve után Anders bécsi ötvöstől, 1880.
Patena Anderstől.
Simor prímás készíttette, 1880.

Simor János aranykelyhe. Egyházművészeti Lap, II., 1881., 215—217. l. — Radisics: A Simor-Múzeum. Művészi Ipar, II., 1887., 193. l. — Lepold Katalógus 116. sz.

SIMOR PRÍMÁS KELYHE,

aranyozott ezüst, drágakövekkel és zománcos medaillonokkal. Dianafejes bélyeggel és Anders mesterjeggyel.
Mag. 23·6 cm.
Anders bécsi ötvöstől, 1880 körül. Patenája keresztrel Anderstől.
József főherceg és Klotild főhercegnő ajándéka Simor prímásnak az alcsuti kápolna felszerelése alkalmából.

(Major Máté)

cikke

L. A francia falusi
lakásépítési normák.
Új Építészet
1947. 164. l.

L. Az építőipari há-
romévés terve.
Új Építészet
1947. 169-171. l.

Majer István c. püspök, esztergomi [illegible]
hagyatékából, 1893.

Gerevich PA, 191. l. — Lepold Adatok, 34. l.

CSÁSZKA GYÖRGY KELYHE,

aranyozott ezüst, zománcdísszel. A Lippert-tervezte kisebbik Simor-kehely utánzata.
Mag. 29 cm.
Lippert terve után Anders bécsi ötvöstől, 1870 körül.
Császka György esztergomi kanonok, később kalocsai érsek ajándéka.

Lepold Adatok, 34. l.

TÍZ GYŰRŰ,

opálos, gyémántos és topázos fejjel.
Osztrák és magyar munkák, 1870—1880 körül.
Simor prímás hagyatékából.

Lepold Katalógus 121. sz.

SIMOR PRÍMÁS MELLKERESZTJE,

arany, smaragdokkal és gyémántokkal. Hátlapján címerrel. A Pyber-mellkereszt mintájára készült.
Mag. 9 cm.
Lippert József terve után Anders bécsi ötvöstől, 1870 körül.

Czobor—Szalay, II. kötet, 331. l. (Képe LV. tábla.)

MELLKERESZT,

arany, chrysoperil kövekkel. Egyszerű lánccal.
Mag. 13·3 cm.
Osztrák munka, 1870 körül.

Major Máté

l.

Szendy K. Bpest
nékesf. körig. čok-
1942. Bp. 1943. 390 l.

Nagyméltóság
Kegyelm

A mnemlékek ora
czius hó 16án kel
nagybecsü átirat
ra hozatott, hogy
köroktatásügyi m
márczius hó 5én
a nedeczi templo
részben való fede
koronát engedél
Hidőn a fe

<Major Máté>

cikke

<> Az új építészet alapelvei egy magyar építész művében és megvilágításában. Alkotás 1947. 9–10. sz. 27–31. l.

Ki volt ez?

lnök Ur !

kelt és a főapát ur őméltóságához
re megbizásból mély tisztelettel ér-
ntal jezsuitának a székesfehérvári
müvészeire vonatkozó leveleit dr.
ó feldolgozás végett a Müemlékek
a postára adtuk.
ágos Elnök Ur, mély tiszteletem
gyok:
65. junius hó 13.

〈Major Máté〉

cikke

〈〉 A nyolcadik Triennale Milano-ban. Új Építészet 1947. 275—281. l.

,amelyek Dr. Szőnyi Ottó urtól 1936.ápr.
vissza,s amelyek a M.O.B. alapleltárá-
nek:

klöster. Süddeutsche Kunstbücher 13/14.

rei Tirols. Die Kunst in Tirol,Bd.4.

12.sz. II.1-12.sz. III.2-4.sz.IV.1-2.sz.

che Altar.

vészeti Muzeum és Iskola könyvtárának
1925.Budapest,1926.

ltár magyar vonatkozásu térképeinek
929.

de Piatra Romanesti din Judetul Hunedo-

Handschriftornamentik zur romanischen
ur,1927.

Holzkirchen,Bécs,1926.

en,Berlin.én.

gogen,Berlin.én.

chsische Kirchenburgen,I.II.Hermannstadt,

ppäischen Stadt,Wien,1928.

elillustration.Leipzig.1925.

< Major Máté >

építész cikke

( ) A dolgozó ember otthona. Új Építészet 1948. 171–175. l.

EGYHÁZI

(Major Máté)

cikke

(-) Szempontok az építészmérnöki reformjának kérdéséhez.
Új Építészet 1948.
128-129. l.

sztendőkben a hadikincstár a kincstár

1a

teségeinek ez a rövid története eléggé
nk kell, amikor a kincstárnak régi lel-
l. Az első rendszeres leltár 1528-ból
ól még három. Azután már átlag min-
z újabb szerzeményekkel kiegészítették.
ban annyira szűkszavúak, hogy leírásuk
is felvilágosítást adnak a legtöbb meg-
tömegéről. Az egyházi ruhaneműek,
usztultak. Így a régi arany- és gyöngy-
egyetlen darab sem maradt fenn; a
ék és hímzett fehérneműek is elpusz-
. A nemes fémekből készült nagyobb
ket, kandelábereket, kannákat, tálakat,
- és ezüstkelyheket, monstranciákat és
ották 1523—30 közt, 1683-ban, 1793—
örténelmünk nagyjai címerével ellátott
erült megmenteni, azért is váltságdíjat
g akadt, s így az ötvösművek anyagának

(Major Máté)

cikke

( ) Szempontok az
építésznevelés reform-
jának kérdéséhez.
Új Építészet. 1948.
4. sz. 128-129. l

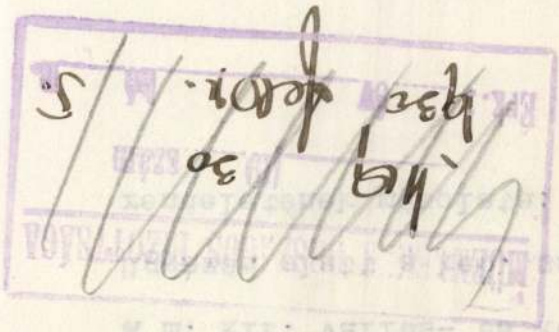

A m. kir. vallás- és közokt
ügyszám alatt a keb. számv.
rendeletének másolata:

költségvetési év: 1929/30. K
mogatása." Műemlékek Országo
Rovat:6. Alrovat: 1. és Rova

Utasitom a
Első Takarékpénztár Egyesüle
6.szám:/ a Műemlékek Országo
javadalma fejében az alábbi
hó 1. hatállyal: tiszteletdi

<Major Máté>

építész cikke

<> A dolgozó ember otthona. Új Építészet 1948. 5. [illegible]. Társas lakóház terve repr. (180,181. l

[Új Csepel]

MAGYAR KIR. V

217012/48 szám.

cs. melléklet.

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Díj átalányozva.

16423 vitéz Szánásy

Megérkezett Debrecenbe a 60. hadifogolyszerelvény

Kedden hajnalban megérkezett Debrecenbe a 60. hadifogolyszerelvény, amellyel egy törzstiszt, három tiszt, 163 tiszthelyettes, 516 legénységi állományú és két polgári személy tért vissza. A kedden érkezettek a 7237-es és a 7110-es táborokból jöttek.

Hírek

— **Állami tulajdonba kerülnek a gazdátlan gyógyszertárak.** A minisztertanács a népjóléti miniszter előterjesztésére elhatározta az Állami Kezelésbe Vett Gyógyszertárak Nemzeti Vállalatának megalapítását. A vállalat átveszi azokat a gyógyszertárakat, amelyek jogosítványa megszűnt és új közforgalmú gyógyszertárakat is felállíthat.

— A DOHÁNYÁRUDÁK KARÁCSONYI NYITVATARTÁSA A kizárólagos dohányárusok az ország egész területén december 25-én és 26-án, valamint január 1-én árudáikat 9 órától déli 1 óráig tarthatják nyitva. Az ügyeletes árudák azonban kötelesek ezeken a napokon nyitvatartani. December 22-től ötös kartondobozokban „Palotás" elnevezéssel újfajta szivart bocsát a Dohányjövedék forgalomba. Ennek ára darabonkint 70 fillér.

Párthírek

FELHIVAS

AZ EGYÉNI TANULÓKHOZ!

Lenin Válogatott Műveinek első kötete megjelent. Kedvezményes áron, 10.— forintért megvehető a Szikra, V., Vörösmarty-tér 4. sz. üzletében, jelölyegzett ellenőrzőkönyvvel rendelkező közép- és felsőfokú tanulók részére.

A Szovjetunió Kommunista (b) Pártjának történetét ugyanott 3 forintért vásárolhatják.

Országos Oktatási Osztály

Az R. G. Központi Részlegének pénteki értekezlete elmarad. A legközelebbi értekezlet időpontjáról a sajtóban értesítjük az elvtársakat.

PARTOKTATÓK HAZA KÖZLEMÉNYEI:

Csütörtökön, d. u. 6 órakor: Adám György: Kína a világpolitika tükrében.

Pénteken, 24-én a Pártoktatók Háza zárva lesz. Szombaton és vasárnap a könyvtár és az olvasóterem d. e. 10 órától d. u. 2 óráig áll tagjaink rendelkezésére.

Üttörő-vasutasok karácsonya

330 úttörő-vasutas gyült össze kedden este a közlekedési minisztérium tornatermében. A nagy terem egyik sarkában hatalmas karácsonyfa állt. Rajta a díszek mind „vasutas" díszek: szemafórok, jelzőlámpák s még a lánc is morse-szalagból volt.

Gerő Ernő elvtárs, közlekedésügyi miniszter nevében *Csanádi* György MÁV igazgató mondott köszönetet az úttörőknek, jólvégzett munkájukért. A kis vasutasok nevében *Zöldi* Gyuri úttörő köszönte meg a szép ajándékokat — vasutas télikabátokat, cipőket, kötött mellényeket, ruhákat, könyveket és édességeket.

Gerő elvtárs külön azzal szerzett örömet a kis vasutasoknak, hogy mindegyikükről fényképet készíttetett — egyenruhában.

24.000 közlekedési alkalmazott nevében...

A Magyar Közlekedési Alkalmazottak Szabad Szakszervezete 24.000 tagja nevében tiltakozott Ribiere francia bányászszakszervezeti titkár és 20.000 bányász letartóztatása, illetve fogvatartása ellen. Mély felháborodással bélyegezték meg a francia munkásság árulóit, akik támogatják a kormány munkásellenes politikáját. A magyar közlekedési alkalmazottak — mint ezt nyilatkozatuk hangoztatja, — a nemzetközi munkásszolidaritás őszinte érzésével állanak harcoló francia munkástársaik oldalán.

— **A Szabad Nép** keddi számában a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége alakuló kongresszusáról szóló tudósításunkban helytelenül írtuk a Szövetség elnökének nevét: Hirka János elvtárs helyett Godák Jánost írtunk.

— *NAGYKÁTA karácsonykor vendégül látja a budapesti IX. kerület falujáról, akik az év folyamán oktatták, tanították a járás népét és sok értékes, kézzelfogható segítséget juttattak számára.*

Csolyospálos plébánosa levélben bélyegezte meg Mindszentyt

Bálint György, *Csolyospálos* község plébánosa a Nemzeti Bizottsághoz intézett levelében részletesen kifejtette nézeteit a demokrácia és egyház kérdéseiről és erős szavakkal bélyegezte meg Mindszenty magatartását.

— Minden becsületes, józángondolkodású magyar ember kezdettől fogva megdöbbenéssel figyelte Mindszenty hercegprimás magatartását.

Amit a demokrácia akar, nem a vallás ellen való dolog.

A főpapoknak a munkásnyúzókat, a nép ellenségeit kellett volna kíkozniok! A szocializmus tanai nem ellenkeznek az evangéliummal.

Nem lehet igazi keresztény az, aki a tőkét védi.

Nekünk azok mellé kell állanunk, akik közös erővel építik fel az új világot, a szocializmust. Nem szabad engedni, hogy Mindszenty politikája zsákutcába vigye ezt a missziót.

586 vagón burgonyát tároltak a főváros téli szükségletére

Budapest burgonyaellátása az újburgonya megjelenése óta zavartalan. Nagybudapest területén, főleg a vásárcsarnokok pincéiben október óta 586 vagón burgonyát tároltak, hogy télen, mikor a felhozatal szünetel, se legyen hiány. Tárolásra az idén csak a legjobb minőségű burgonyát használták fel. A Hold-utcai csarnok pincéjében kéthetenként átforgatják és válogatják a raktározott burgonyát, hogy a hibásakat kidobálják belőle, a Hunyadi-téren szalmával takarják le mikor hideg van. A legrendesebb, legtisztább a Vámházkörúti csarnok pincéje. A burgonya gulákon lila hagymából feliratot készítettek: „a dolgozókért".

Szomorú szívvel tudatjuk, hogy drága édesapánk,

Gold Sámuel

MABI tisztviselő,

f. hó 18-án 58 éves korában elhúnyt.

Temetése f. hó 22-én, fél 1 órakor a rákoskeresztúri izr. temetőben lesz.

Gyászolják: gyermekei, Hédi és Gyuri, testvérei, veje, rokonai és jóbarátai.

Egyre magasabb fokot ér el a Szovjetunióban a munkaverseny

Napról-napra érkeznek a jelentések a szovjet dolgozóktól Sztálinhoz az évi terv teljesítéséről, a termelésben és a költségmegtakarításban elért nagyszabású eredményekről. Ezek a jelentések — írja a Pravda vezércikke — a szovjet embereknek a háború utáni években elért munkasikereiről rajzolnak képet.

A levelek és jelentések elénk tárják, hogy a szocialista verseny a háború utáni években mind magasabb fokot ér el és egyre jobban átfogja a városi és falusi dolgozók legszélesebb tömegeit.

A szocialista versenynek ez a hatalmas lendülete és eredményei legjobban mutatják a szocialista gazdálkodási rendnek a kapitalista rendszer feletti fölényét.

Tanműhelyeket létesítenek a konzervipar tanoncainak oktatására

A konzervipar a közelmultban nagy fejlődésnek indult egyre több szakemberre van szüksége. A kislétszámú tanoncccsoportokat foglalkoztató üzemekben viszont nehézségeket okozott a szakmai képzés. A Konzervipari Igazgatóság kezdeményezésére most úgy oldják meg a problémát, hogy egyes kevésbé kihasznált üzemeket tanműhelyekké alakítanak át.

Pályázat írók, művészek számára

A kultuszminisztérium művészeti főosztálya írók és művészek számára az 1949. évben havi 400 forintos díjakat akar juttalni. Aki a juttatásban részesülni kíván, december 28-ig nyujtsa be nevét, lakcímét és munkásságának rövid jellemzését tartalmazó pályázatát a művészeti főosztályon (V, Báthory-utca 4, III. em.). Évközben a művészektől vásárolt művekért kifizetett összeget a főosztály az ösztöndíjból levonja. Azoknak a művészeknek számára, akik a munkás- és paraszti életet tanulmányozni akarják, a megismerést a művészeti főosztály biztosítja és erre lehetőséget nyujt. Díjakra csak azok pályázhatnak, akiknek állandó jellegű havi jövedelme nem haladja meg az 500 forintot.

— **A fodrászüzletek** a karácsony előtti és az újév előtti héten a szokásos délutáni zárvatartás alól felmentést kapnak és a fodrászüzletek mindkét héten délután is nyitva lesznek.

A FELÜLVIZSGÁLAT *napi kérdése*

„A burzsoázia konokul igyekszik azon, hogy megölje a proletáriátus politikai önállóságát — nekünk rendkívül ébereknek kell lennünk és nem szabad elfelednünk, hogy pártunk erőd, melynek kapui csak a kipróbáltak előtt nyílnak meg." (Sztálin)

★

A felülvizsgálattal egyidejüleg már folyik *az új tagsági könyvek kiadásának előkészítése.* A megyék és a nagybudapesti kerületek begyűjtik a névjegyzékek egyik példányát és minden tagnak a névjegyzék szerint elökeresik a nyilvántartó lapját. Ennek során az is kitünik, hogy a névjegyzékeken szereplők közül kik azok, akik nincsenek felvéve a központi nyilvántartásban.

Ebben a fontos munkában *az élen jár Esztergom—Komárom megye,* amely valamennyi alapszervezetől beszedte a névjegyzéket és már az egyeztetés munkáját is befejezte.

Ezzel szemben igen gyengén megy ez a munka Baranya megyében, ahol a szervezeteknek több, mint a felétől még nem jöttek be a névjegyzékek. Ebben a megyében a névjegyzékeket egyébként a tagságnak egy negyede egyáltalán nem tekintette meg.

Pályázati felhívás

A dolgozó osztályok áldozatkészsége, a hároméves terv sikeres végrehajtása lehetővé teszi a rászorult főiskolás hallgatók eddiginél fokozottabb támogatását az 1949-es évben. Ezért a munkások és szegényparasztok, valamint a dolgozó értelmiség jó munkát végző gyermekei számára a vallás- és közoktatásügyi miniszter pályázatot hirdet 1948/49. tanév második felére, 1949 január 1-től 1949 június 30-ig tartó hatállyal az *állami szociális ösztöndíjakra.* A pályázatok az egyetemi és főiskolás-kari MEFESZ-csoportok szociális osztályán adandók be. Az 52.598. sz. rendeletben meghatározott segélylap és jelen rendelet mellékletében szabályozott kérvényűrlap mellé életrajz csatolandó, mely tartalmazza a hallgató szakmai, társadalmi munkáját és egyéni fejlődését. A pályázatok beadási határideje: december 28.

SZAKSZERVEZETI HIR

A vegyipari szakszervezet felhívja a kávetitőjében nyilvántartott tagsági könyvvel rendelkező tagjait, hogy karácsonyi segélyükért csütörtökön délelőtt 8 órától jelentkezzenek.

KIS- ÉS APRÓHIRDETÉSEK

APRÓHIRDETÉS sürű szedéssel (első és minden vastagon szedett szó két szónak számít) szavankint köznap —.60, vasárnap 1.20 Ft. **KISHIRDETÉS** millimétersoronkint hétköznap 1.50 forint, vasárnap 2.50 Ft. Vidékiek a hirdetési díjat bélyegekben is beküldhetik.

RUHAZAT

Hozza be férfiruháját, szőnyegét, szmokingját, fehérneműjét, zálogtárgyait üzletem részére megveszem. Telefonáljon 137—625. Népszínház-u. 20. Ruhaüzlet. 7900

Férfiruháért, szőnyegért legtöbbet fizetek. Hívásra jövök. Báthory-utca 22. **„Sasi" T.129-613**

Menyasszonyi, vőlegényi ruhák, fátylak, kosztümök, csokrok kölcsönzése vidékre is. **Mimóza-szalon,** Népszínház-utca 16, I. 3. 5393

Használt férfiruháért bárkinél magasabb összeget fizet **Tóth** a Belvárosban, **Bp., IV. Egyetem-utca 2.** Telefon: 186—732

NŐI BUNDÁK

850.— forinttól hitelképes egyéneknek 3 havi részletre kaphatók. Király-u. 77. szűcsüzlet. Telefon: 427—860

Menyasszonyi ruhák, felszereléssel belépők és szmokingok **KÖLCSÖNZÉSE Myrtusz Szalon** VII, Nagydiófa u. 18. Telefon: 421—216

Férfiruhák, átmeneti kabátok hitelképes egyéneknek 3 havi részletre kaphatók. Kapitány, Király-u. 77. T.: 427-860

Férfiruháit jól eladhatja Szabónénak. Dob-utca harminchét. Telefon: 220—356. — Hívásra jövök! 5637

Solfőrbundák

950.— Ft-ért sötétszürke huzat, panofix bőrbélés. Kapitány, Király-u. 77. T.: 427-860

Műstoppolást kiégett lyukas ruháit művészien beszövi Várnainé Népszínház-utca **29. II. 5.**

SZŐNYEG

Gyönyörű **keleti és magyar** perzsák karácsonyra rendkívül olcsón eladók. Akácfa-utca 13. I 12.

Perzsaszőnyegek vétele, eladása. Ungár, Király-utca tizennégy, Rákóczi-út negyvenkettő. 7220

Karácsonyi **szőnyegvásár** Markovits, Rózsa-utca nyolc, fsz. 23 **Fizetési kedvezmény!**

2x3-as magyar perzsa és néhány összekötő olcsón eladó. Rózsa-utca hatvannégy, II. kettő. 8115

Mindenfajta szőnyeget magas árban veszek. Markovits, Rózsa-utca nyolc. Tel.: 424—942. 8107

Perzsaszőnyegek sürgősen nagyon olcsón eladók. Erzsébet-körút 50. Wilhelm. 2849

Keleti és magyar perzsák üzlet megszűnése miatt minden elfogadható árért eladók. Vörösmarty-tér 6. 9503

EGYÉB BERENDEZÉS

Babakocsi 62-től

Gyermekautó, tricikli és egyéb játékok legolcsóbban. **Játéküzlet** Szent István-körút 13. **Honvéd-utcai oldalon**

Gyermekágy 78.—tól minden méretben, gyermekbútor, bicikli, játékáru, vendég- és nyugágy **„VICANÁL"**, VII., Nagyatádi Szabó-utca 50.

Gyermekkocsi, gyermekágy vagságyak olcsón **Prohaszka gyárból, VI, Zichy J.-u. 46 (Jókai-utca sarok)**

Hirdetmény

A magyar közlekedésügyi miniszter az 1948. évi november hó 6-án hozott 81.448/1948/I. 2. számú rendeletével a IV. ker. Március 15-tér 6. számú, 23 860 hrszámú ingatlanra a Budapest Székesfőváros Közlekedési R. T. javára az 1881:XLI. tc. 32. §-a alapján a kisajátítási eljárást elrendelte.

A magyar közlekedésügyi miniszter az 1948. évi nov. hó 5-én hozott 80.115/1948. V. fő. számú rendeletével az V. ker. Szabadság-tér 15. számú 24 720 hrszámú ingatlanra az Országos Árhivatal javára az 1881. évi XLI. tc. 32. §-a alapján a kisajátítási eljárást elrendelte.

A székesfőváros közigazgatási bizottságának kisajátítási albizottsága az 1881. évi XLI. tc. 38. §-ában előírt tárgyalás megtartása iránt intézkedett egyúttal a barátságos egyezségnek az említett tárgyaláson megkísérlendő létrehozás céljából a 7890/1930. M. E. számú rendelet 5. §-ának (3) bekezdése szerint közreműködő küldöttséget jelölt ki s a küldöttség tárgyalását az 1949. évi január hó 4 napjának d. e. 8 órájára kitűzte.

A kisajátítási albizottság küldöttsége ezt a tárgyalást a Törvényhatósági Elnöki Hivatal IV. ker. Váci-utca 62. I. e. 14. ajtószám alatt lévő üléstermében tartja meg.

A szóbanlévő tárgyalást megelőzően a vonatkozó tervrajzból és összefrásból álló kisajátítási tervet 15 napon át, mégpedig az 1948. évi december hó 15. napjától december hó 29. napjáig bezárólag a IV. és az V. ker. előljáró hivatalában a hivatalos órák alatt közszemlére teszi.

Az előbb említett tárgyaláson jogában áll az érdekelt ingatlantulajdonosoknak a kisajátítási terv ellen felszólalni.

A kisajátítási albizottság a kisajátítási terv megállapítása és a küldöttség jelentésének tudomásulvétele ügyében az 1949. évi január hó 4. napján d. e. 8 órakor a Törvényhatósági Elnöki Hivatal IV. ker. Váci-utca 62. I. em. 14. ajtószám alatt lévő üléstermében tartandó ülésén akkor is érdemben fog határozni, ha a tárgyaláson az érdekeltek nem jelennek meg.

Budapest 1948 december hó 13.

DÉDES, s. k.,
a kisajátítási albizottság elnöke.

BUTORT Wesselényi u. 41
Rekamier ágyneműtartós, 2 személyes **1.636**
Kombináltszekrény, tömör **1.240**
Fizetési kedvezmény — Bútorcsere

LINOLEUM SZAKÜZLET V, Katona József-u 2 E. Telefon: 127—140 (Nyugati mellett)

KARÁCSONYRA
Bridge-öngyujtót Bruyere-pipát Dohányzó cikket
Keveházitól szaküzlet VII, Király-u. 1

Gíróra is
JÁTÉK MARS
babakocsi, babaágy, kis autó, roller, 3 kerekű bicikli, gyermekszék, gyermekágy, járóka, szánkó, tanulópad, elismerten első rendű kivitelben.
VI., Andrássy-út 36. Párisival szemben

Kombinált szoba kétszemélyes szövethuzattal **2600**
Hálószoba 2300.—
Fazon háló hármas tükörrel **3400**
Hosszú részletre.
BUTORPINCE VII, DOB-UTCA 58. (Körútnál.)

Dolgozók!
Gyári új **rádiót** ismét 12 hónapos részletre vidékre is **„RADAR"-tól**
Király-utca 27. Telefon: 423—951

„ORIENT" BUTOR „ORIENT"
Kanapérekamiék óriási választékban a készítőnél. Kombinált szobák, hálók, stb. hihetetlen olcsón, kis előleggel részletre.
ORIENT VII, Csengery-u. 12 Dob-utcai posta mellett.

Halószoba 1000 forint előlegge
Rekamiér, 2 szem. 970-től. Fizetési kedvezmény „Barcsay" Bútor, Barcsay-utca 6. sz. Erzsébet-körút saroknál

BÚTOR

Bútorvevők figyelem! Vételkényszer nélkül minden dolgozó tekintse meg jóminőségű kisipari bútorainkat. **12 havi részletre előlegge!** **Liszt Ferenc-tér 5.** Bútorüzlet.

Kevesett használt rekamiér, fotelok, fotelágy; szezlonok, székek, matracok eladók, Marosán, Aradi-uca kettő. 8070

Bútort legjobban az évtizedek óta közismert **BOG-MIL** bútorüzletben vásárolhat. Olcsó árak! Nagy választék. **VI, Bajcsy Zsilinszky-út 43, sz.**

Irósasztal, síma, kormszerű, sötét, fényezett, eladó. Tel.: 121—338. 8105

Rekamiék 666 forintitól
Komb. szobák, hálók, konyhák olcsón!
Használt bútorcsere!
Podmaniczky-utca 6

Modern, intarziás műbútor ebédlő minden elfogadható árért, hálók, kombinált szobák, egyes rekamiérek, új és használtban konyhák fizetési kedvezménnyel Lászlónál, Eötvös-u. 17. 8101

HANGSZER

Zongora, hangszer legjobb, olcsón **REMÉNYI** KIRÁLY-UTCA 58

RADIÓ

Rádióját hibásan is, jó áron **megvesszük** RÁDIÓEXPRESS TERÉZ-KÖRÚT Tel.: 122—355. **32**

Rádiók 9 havi részletre is. Bánréti Zoltán, Kecskeméti-u 15 Tel.: 381—012 6385

EGYÉB JÁRMŰ

Vásároljon készülőnél. Gyermekkerékpár kétkerekű 350 forinttól, 3 kerekű 65 forinttól, Deutsch, Wesselényi-utca 71. 8013

ÉPITÉSI ANYAG

MOZAIKLAP, csempe, betoncső RADÓ ISTVÁN. Bpest, XIV. Thököly út 124. Telefon: 296—678

IRÓGÉP

Irógép, számológép vétel, eladás, javítás. Funk József, V. Csáky utca 4. Tel.: 129—220 4121

ADÁS-VÉTEL

IVORY töltőtoll
Javítások azonnal
Király utca 44 Telefon: 224—804

SAKK kövektől **FRIED** Király-utca 44.

CSEMPE PORTA KFT V. József Attila-u. 1. Telefon: 386—147

Porszívók ALKATRÉSZEK részletre is VÉTEL — CSERE **SZENCZER** Vörösmarty-utca 31. Telefon: 228—486

SZOBA-ELLATÁS

Karácsonyi vikendjét töltse a ragyogó kilátású Rózsa-penzióban II, Tapolcsányi-u. 6 Telefon: 268—767 Autobuszmegállónál. Olcsó árak! Fűtött szoba! Kitűnő konyha!

ÜZLET-HELYISÉG

Félemeleti üzlethelyiség utcai bejárattal kiadó. Lana Rt., IV. Váci-utca huszonöt. 5400

Nagy üzlethelyiség bornak, espressónak, bútornak kiválóan alkalmas, átadó. Első bér. Vörösmarty-tér 6. 9504

KÜLÖNFÉLE

Eltünt Szuszi névre hallgató magyar vadász vizsla, fark hosszú 16—18 cm. A becsületes megtaláló 100 Ft jutalomban részesül. **Farkas György, Somogyvár** 8110

JANDA magánnyomozó, 123-999 Teréz-körút harmincnégy. Megfigyel, informál, nyomoz. 7922

Rossz a nadrágtartója? Ujjáalakítom! Weiseberg, Wesselényi-u 18. félem. 6663

Négertekete bergshire befedezett süldők eladók. VI. Szabolcs-utca 16/B. 2837

Hirdessen a **Szabad Nép**-ben

SZABAD NÉP
A Magyar Dolgozók Pártja központi lapja
Főszerkesztő: REVAI JÓZSEF
Felelős szerkesztő: HORVÁTH MÁRTON
Felelős kiadó: ZSIGMONDI ENDRE
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VIII. József-körút 5. T. 138—378 és 138—382 Hird. oszt. 135—725. Előfizetési osztályok: Egyéni előfizetés: József-krt 3 220—003 és 220—004. Üzemi előfizetés József-krt 5 II. 139—150 és 139—151. Előfiz. díj havi 12 Ft.

Az x jelű közlemények fizetett hirdetések.

Nyomatott a SZIKRA lapvállalatok körforgógépein Bpest VIII. Rökk Szilárd utca 4. Felelős nyomdavezető: RADNÓTI KÁROLY

Marxistának lenni annyi, mint alkotónak lenni!

Fegyelem, rend, lelkesedés a MINSz tatai táborában

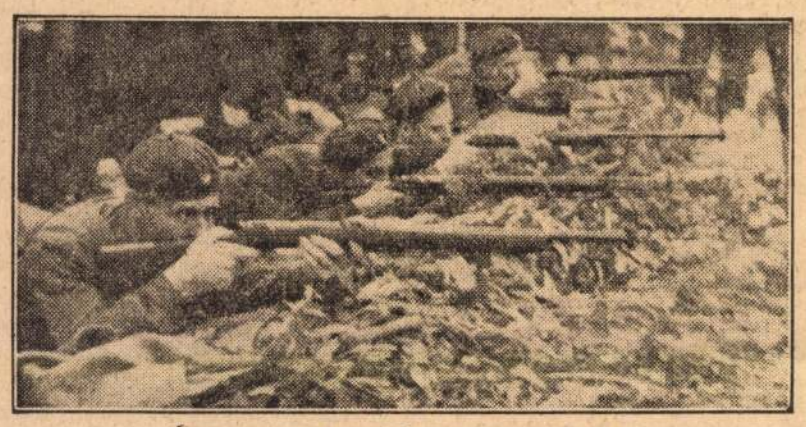

Lőgyakorlat. Léggömböket vesznek célba

Vékony, de tartós hóréteg fedi a remetéségi erdőt. A délutáni szürkületben kihaltnak látszik a táj. A hideg fokozódik.

Tábortűz parázslik az egyik tisztáson. Néhány lépéssel odébb hatnyolc fiatalember hajol egy apró asztalon kiterített térképre. Kék munkáskabátok feszülnek rajtuk, olyanok, mintha a gyár műhelyében valamelyik gép szerkezetét tanulmányoznák:

— Tegyük fel, hogy itt állsz, ezen a ponton — bök a térképre az egyik fiú. — Mondd el, hogy mit látsz a terepen.

A kérdezett még jobban előrehajol — percről-percre sötétedik, száll a köd —, aztán tagoltan, nagy komolyan sorolja fel: déli irányban egy erdővágást látok, fölöttem a Gerecse-hegy csúcsa, alattam egy vadászkastély.

A csoportból valaki közbeszól:

— Milyen távolság választ el az erdővágástól?

— Négyszáz méter lehet — mondja a térképet tanulmányozó ifjúmunkás és hozzáteszi: — ez a hely azonban, ahol a feltevés szerint állok, meredek, nem alkalmas táborozásra.

Egységemmel áthúzódnék ide, erre a másik részre . .

Ujjával megmutatja, hol üne tábort és a körülötte állók helyeselnek.

★

A gyorsfolyású patak hídján őrség jár fel-alá. Néha megáll és a távolba figyel. A fák közül kiáltások hallatszanak, majd kúszó alakok tűnnek fel egy pillanatra és fejek bukkannak fel a havas buckák között.

Az őrségen álló szőke fiú éberen figyel. A gondjaira bízott hidat őrzi. Sapkáján ötágú csillag: a SzIT jelvénye díszeleg.

Egyszerre mintha a földből nőtt volna ki, harsány hurrákiáltásokkal és képletesen kézigránátokat hajigálva egy csapat tör elő. Alcázva közelítette meg a hidat. Az őr jelére sereglik, de egyre újabb kötelékek indulnak rohamra az erdő sűrűjéből. Erősödik a harci zaj, miközben elterelődik a figyelem a hídról. Ezalatt két vállalkozó harcos kuszva eléri és — ismét csak képletesen — a levegőbe röpíti.

★

Már jócskán besötétedett, amikor a MINSz ifjumunkásainak táborozó csapata zárt kötelékben, feszes tartással, dübörgő léptekkel elindul a tatai öregvár felé. Az Öregvár, Esterházy grófék egykor büszke, kőfalakkal körülvett középkori jellegű kastélya kivilágítva várja a hazatérőket.

A MINSz első sportoktató előkészítő tanfolyamának növendékei laktak öt héten át a friss fa- és festékszagot árasztó, csinosan rendbehozott öregvárban Budapest, Ózd, Diósgyőr és a bányavidék üzemi ifjumunkásai közül mintegy százan vettek részt a ma befejeződő tanfolyamon. Ujtipusú iskola volt ez az ifjumunkások számára. Az öntudatos tekintetek, a fegyelem, a rend, a harci szellem és a lelkesedés: mind erről tanuskodnak.

Csikorogva tárul ki a nehéz várkapu, amikor a bevonulók éneke már közelről hallatszik:

...Hát zúgjon most a harci kürt
és forrjon, mint a vér
a nép csatára, harcba megy -
szent háborúra kél...

★

Néhány perc és az ódon várfalakat vidám zaj veri fel.

A tágas, ragyogóan tiszta kultúrterem falán feliratok: „Marxistának lenni annyi, mint alkotónak lenni!" „Élj, tanulj dolgozz, s ha kell, tudj meghalni is a népért!" Ez a jelmondat híven tükrözi a tanfolyam szellemét. Mert komoly, nagy munka, tanulás és nevelés, új szocialista harcos embertipus kialakítása folyt itt öt héten át.

Most a honvédelmi minisztérium képviseletében Ilku Pál ezredes üdvözli az ifjúmunkásokat.

— Örömmel látjuk — mondja —, hogy foglalkozásaitok között helyet biztosítottatok a hadijátékoknak. Ez azt bizonyítja, hogy köztetek hatástalan maradt az a kispolgári pacifizmus, mely a dolgozók éberségét akarja elaltatni és az a célja, hogy leszerelje harci készségüket. A béke védelmére kész szabadságharcos szellemet kell kiterjesztenetek a dolgozó ifjúság tömegeiben — fejezi be nagy lelkesedés mellett.

A lelkesedés egyre nagyobb. A tanfolyam hallgatói helyükről felállva, hosszan ünnepelték a szabadságszerető emberiség útmutatóját és vezérét: Sztálint, azután Rákosi elvtársat, aki biztos kézzel vezeti népünket a szocializmus útján majd Farkas Mihály honvédelmi miniszter elvtársat.

Ilku Pál ezredes üdvözli a SzIT ifjúmunkásait

Véget ért az ünnepség. Kürtszó harsan a sötét várudvaron és a zászló lassan ereszkedik árbócán lefelé.

A fiúk holnap csomagolnak és visszamennek az üzemekbe. Itt a táborban átadják helyüket az új tanfolyam hallgatóinak.

(vadász)

Terepton. A hadijátékokhoz ismerni kell a térképet is

Novemberi újítási mérleg a nehéziparban:

160 javaslat, több mint hárommillió megtakarítás

Az elmult hónapban a nehéziparban benyujtott 160 újítási javaslat hasznositása 3,196.900 forint megtakarítást eredményez. A javaslattevők összesen 80.310 forintot kaptak jutalomképpen. Közülük lényeges újításával kitünik *Horváth* József MAVAG hegesztő, *Bárdos* László, *Francia* Árpád, *Loy* Árpád ózdi lakatosok, *Csurgai* Ferenc WM üzemvezető és *Harnos* Ambrus WM csoportvezető.

Az újitási és észszerüsitési mozgalom mindinkább tömegmozgalommá válik és — mint a példa mutatja — segit feltárni rejtett tartalékainkat.

cikkek üzleteiben, az V. kerületben: Bosnyák és Braun és Fiúmei üzletek, a Szt. István-körúton, Pauncz-üzlet, a József Attila-utcában, Rosenberg-üzlet, a Bécsi-utcában.

A haladó világ ünnepelte a 69 éves Sztálin elvtársat

Az egész világon megünnepelték Sztálin elvtárs hatvankilencedik születésnapját.

A Lengyel Egyesült Munkáspárt kongresszusán hétfőn Zawadski, a volt Lengyel Munkáspárt Politikai Bizottságának tagja mondott ünnepi beszédet Sztálin hatvankilencedik születésnapja alkalmából.

Az egyesült lengyel munkásosztály — mondta — ma különös ünnepélyességgel és hálával emlékezik meg a nemzetközi proletarjátus nagy vezetője, Sztálin születésnapjáról. A lengyel nép tudja, hogy a Sztálin-irányította önfeláldozó harcnak,

a baráti szovjet politikának köszönheti nemcsak Lengyelország felszabadulását, hanem oderai és neissei határainak sérthetetlenségét is.

A román rádió a román köztársaság összes dolgozói nevében köszöntötte Sztálint. A román lapok vezető helyen üdvözlik Sztálint születésnapja alkalmából, oldalakat szentelnek életének és munkásságának. A Román Köztársaság Tudományos Akadémiája díszülést tartott.

Csehszlovákiában országszerte ünneplik Sztálin születésnapját. A Csehszlovák Szovjet Művelődési Társaság ünnepi hangversenyeket rendez.

A cseh- és szlovák lapok vezető helyen méltatják Sztálint s hangsúlyozzák azt a szerepet, amelyet Sztálin Csehszlovákia felszabadításában játszott.

Gottwald köztársasági elnök és Zapotocky miniszterelnök üdvözlő táviratot intézett Sztálinhoz.

„Jó egészséget és hosszú életet Sztálin elvtársnak hatvankilencedik születésnapja alkalmából" — ezzel a címmel közöl nagy cikket a l'Humanité keddi száma az első oldal három hasábján. A cikk, — amely a párt főtitkárának, Thorez elvtársnak és a párt négy titkárának, Duclos, Marty, Mauvais és Cachin elvtársnak aláírásával jelent meg, — a Francia Kommunista Párt és a *nemzeti függetlenségéhez és szabadságához ragaszkodó francia nép nevében* üdvözli Sztálint.

Az értelmiségi párttagok felülvizsgálatáról

nyilatkozott a rádióban Szőnyi Tibor elvtárs

Szönyi Tibor elvtárs, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségi tagja a felülvizsgálat kérdéseiről nyilatkozott a Rádió Hangos Ujságjának. Megállapította, hogy a felülvizsgálat hatalmas munkájában a bizottságok tagjai nehéz és áldozatkész munkát végeznek, de a legfontosabb, a legnehezebb rész: a párttagság zömének felülvizsgálása még hátra van.

— A felülvizsgáló bizottságok azt az útmutatást kapták — mondotta Szönyi elvtárs —, hogy

a munkásosztályhoz és a dolgozó parasztsághoz tartozó egyszerű párttagokkal szemben ne állítsanak tulzott követelményeket elméleti kérdésekben.

Külön útmutatásokat kaptak az értelmiségi párttagok, nevezetesen a müszaki értelmiség, a gazdasági szakemberek és a tanítók elbirálásához.

— A szocializmus épitésében nagy szükség van a müszaki értelmiségre és gazdasági szakemberekre. Az ilyen párttag felülvizsgálásánál a legfontosabb szempont annak megitélése, hogy milyen munkát végeztek az elmult években és végeznek jelenleg a termelésben.

Kiváló munkateljesitmény a termelő munkában, a nép ügyének odaadó szolgálata, müszaki tudással párosulva: sokszor ellensúlyozhatja a pártszervezet munkájában való részvételnél tanusitott lanyhaságot.

— *A tanitókat, a pedagógusokat is megkülönböztetett mértékkel kell vizsgálni,* — folytatta *Szönyi* elvtárs. — A döntő szempont ennél a rétegnél, amelyből ma már igen sokan őszintén és becsületesen álltak a népi demokrácia és pártunk oldalára, hogy *milyen álláspontot foglal el a falusi osztályharc kérdéseiben, a szövetkezeti kérdésben, a klerikális reakcióval szemben és milyen volt a magatartása az iskolák államositásánál.* A felülvizsgálat esetleges hibáit, megakadályozandó, a felülvizsgáló bizottságok javaslatait a megyei és járási bizottságok megegyszer ellenőrzik.

Szönyi elvtárs nyilatkozata végén kijelentette, hogy a felülvizsgálat erősiti pártunkat, mert az oda nem való elemeket eltávoljtjuk, ugyanakkor *a bizottságok rengeteg fiatal, friss, tehetséges munkás- és parasztkádert fedeznek fel.*

Gerő elvtárs a Tudományos Tanács elnöke

Kinevezték a Tudományos Tanács elnökségét és tagjait

A hivatalos lap keddi számában jelent meg a Magyar Tudományos Tanács elnökségének és tagjainak kinevezéséről szóló kormányrendelet. A köztársasági elnök a kormány előterjesztésére a Tudományos Tanács elnökévé *Gerő* Ernő közlekedésügyi minisztert, társelnökévé *Ortutay* Gyula kultuszminisztert nevezte ki. Az elnökség tagjai: *Vajda* Imre, a Tervhivatal elnöke, dr. *Rusznyák* István és dr. *Zemplény* Géza egyetemi tanárok. A Tanács tagjai: *Lukács* György, *Rudas* László, *Andics* Erzsébet, *Fogarasi* Béla, *Zsirai* Miklós, *Szalay* Sándor, *Erdei* Ferenc, *Szabó* Imre, *Mérei* Ferenc, *Straub* Brunó, *Petényi* Géza, *Alexits* György, *Buzágh* Aladár, *Gombás* Pál, *Sántha* Kálmán, *Fejér* Lipót, *Somos* András, *Komondi* Zoltán, *Mihailich* Győző, *Gillemot* László, *Major* Máté, *Bognár* Rezső, *Hevesi* Gyula, *Eszt*ó Péter és *Jáki* József. A kinevezések három évre szólnak.

A dolgozó nőnek
izléses, jóminőségű kötöttárut!
NOR-COC svájci sapka
OPALIN és BTB } kötöttáru
EXCELLENT-HABSELYEM fehérnemű
NOR-COC harisnya és
VAC jégzokni!
Gyártják a Kötő- és Szövőipari Központhoz tartozó vállalatok

OLCSÓ BÚTOR
Kiárusítjuk az Államosított Bútorgyárak államosítás előtti raktárkészletét értéken aluli
TÖREDÉK ÁRON
folyó hó 22-től január 31-ig
Kaphatók:
TELJES BERENDEZÉSEK, EGYES DARABOK
Eladási helyek: Erzsébet-körút 33. (Garcon-Névai)
Wesselényi-utca 8. (Universal)

~~Detre Pál~~

Céd és Major Máté
épitészek

Budapesti bérház

Repr.

Kozma Lajos: A mai bérházépítés irányai és kritikája. Perspektiva 1935, 87. l. (Képekkel.)

Wlassics Gyula elnöki megnyitó-beszéde
Nagygyűlésen, a Múzeumok és Könyvtárak
Országos Szövetsége közgyűlésén III. 181–187.

< Major Máté >

cikke

< > A harmadik év végén. Új Építész. 1948. 11–12. sz

U. a: Lakótelep Várpalotán. Új Építészet. 1948. 11–12. sz

Nm.

Vall

A N

letben 82

prépostsa

állitási

román-ko

~~xxxxxxxx~~

tozatát

Az eddig

hogy az

tei kerül

is, amit

a szakir

pengő szü

ségvetése

(Major Máté)

cikke

( ) Az ötéves terv és a magyar építészet.
Építés - Építészet
1949. I. évf. 1-2. sz.
9 - 10. l.

Major Maté

nem díjazott terv.

l.

Halászvárosháza kibőv

71. l.

Tárgy: M.O.B.: Balatonmelléki müemlékek megvizsgálására utiátalány engedélyezése Genthon István és Dercsényi Dezső részére.

V.sz.: 643./1943.

ztésére értesitem Méltóságodat, hogy
részére az érvényben lévő jogszabályok
ténő egyes kiküldetésekre utiátalány

ogy Genthon István dr. 520 P, Dercsényi
1.000 P. utielőleget vehessenek fel,
jesitése után szabályszerü utiszámlával

lő tudományos munka különleges nehézsé-
elől, hogy Méltóságodnak nevezettek be-

Major Máté

építész

a X. ker. Külső Jászberényi-úti elemi iskola tervpályázatán 1941-ben II. díj.

Halászkörép 1941

136. l.

Homlokzat alaprajz

~~Fischer József~~ K

elnök

~~Hübner Tibor~~

Major Máté

alelnökök

Vince Pál

titkár

fenti építészeket a szakszervezet Tervező-építészi Szakosztálya 1946. nov. 18-án a fenti tisztségekre megválasztotta.

Uj Építészet
1947. 1. sz. 16. l.
(Uj tisztikar a tervező-építési Szakosztály élén)

<Major Máté>

cikke

<> Az új építé-
wet elemi kérdései.
(Szocialista real-
izmus az építé-
wetben.) Magyar
Technika. 1948.
120-124. l.

Lapszám:

Méltóságos
Nagyságos
Főtisztelendő
Tekintetes Műemlékek Orsz. Bi

Katholikus theológia, szépirodalom, remekírók és díszművek. Mindennemű iskolakönyvek, szótárak stb. □ □ Imakönyvek minden nyel-

STEPHANEUM NYOM
A SZENT ISTV
EGYESÍTETT ÜZEMEI
FOLYÓSZÁML
Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 30.

Bélyegmentes a m. kir. pénzügyminisztérium 1881 máj
kelt és a budapesti m. kir. pénzügyigazgatósághoz 20.0
érkezett rendelete értelmében.

1 Flemming: Textilwerk
1 Köster: Dekorative Schülp
1 Der Stil Louis XVI.
1 Rom die ewige Stadt
1 Hamann: Gesch. d. Kü

< Major Máté >

cikke

< > A formalizmus
az építészetben.
Építés – Építészet
1949. I. évf. 4. sz.
19 – 22. l.
Képekkel

< Major Máté >

1949 – 50. megjelent
az Építés – Építészet c.
folyóirat

Cikkei:

< > Néhány megjegyzés
a Rossi cikkhez.
Építés – Építészet. 1949. 3. sz.
10. l.

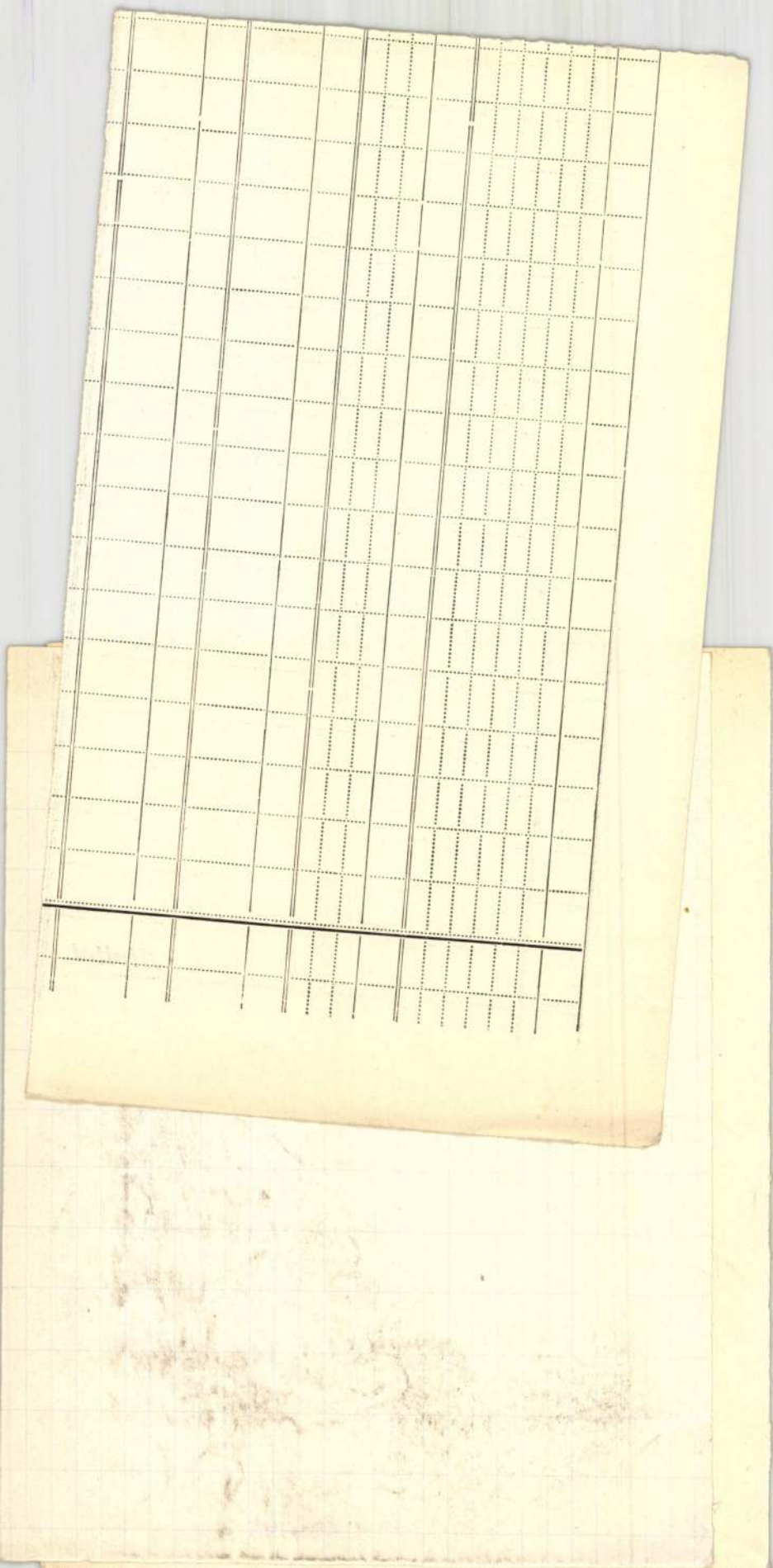

〈Major Máté〉

cikke

〈 〉 Építészetünk útja.

Építés — Építészet

1949 I. évf. 6-7 sz.

Azon reményben, h

ben sem fogja tőlem a fényképek

legmélyebb tiszteletem kifejezés

szen a tekintetes Elnökségnek

cs.

<Major Máté>

cikke

< > A közlekedési kiállítás ismertetése - Forum, 1947. máj. sz.

t, Möller István müépitésznek 130 K 40
40 fillért, Szamovolszky Ödön szobrász
yszázhetvenhét korona 60 fillért, Ben -
festészeti mester iskola tanárának 66
-80 fillért, Hauszmann Alaljos müegye-
Hatvanhat korona 60 fillért és végül
nárnak 66 K. 60 f. azaz Hatvanhat koro-
bélyegzett és az elnöki osztályom
yugtákra fizessen ki és ezeket az ösz-
tárczanaplóban a fent megjelölt módon

szeptember hó 16-án.

A ministerelnök helyett:

Jeszenszky s.k.

államtitkár.

igyministeri számvevőségnél az illető

〈Major Máté〉

címke

( ) Képzőművészet
és építészet Körösége -
Szabad Művészet

1949. 1. 27.

62./ Taine : Az eszmény a művészetbe

63./ Szana Tamás : Olasz földről. I

64./ Réső Ensel Sándor : Csörsz-[illegible]

65./ Ybl: Das Schloss des Prinzen

66./ Henszelmann : Uti jegyzetek. Ba

67./ Honvédségünk. Barna félvászon.

68./ Arányi Lajos : Vajdahunyad vá

69./ Harrer Ferenc : Városfejlesztés

70./ Uránia vetithető képek. Barna

71./ Némethy Lajos : Budai felhévvi

72./ Knauz Nándor : A budai király

73./ Philippi : Kronsadt's Vergan

74./ Hültl Dezső : Bernini. Piros

75./ Töry Emil : Marcus Vitruvius

76./ Emlékkönyv a Székely Nemzeti

Méltóságos Elnök[illegible]

Hivatkozással Mélt
zám intézett nagybecsü iratára
egyetemi tanár /Marburg/ orszá

S.E.

On. Alberto Asquini

Camera dei Deputati

Roma

< Major Máté >

cikke

< > A nyolcadik
Triennale Milanó-
ban. Új Építészet
1947. 275-281. l.

Major Máté

Szabad Művészet
1951. 478. l.

~~Detre Pál és~~

Major Máté

Attila utca 89. n.
alatti bérház,
tervezték jentsch
Repr.

Tér és Forma

1935. 1. 4. 15. h

e-

r

e-

c

-

sz-

ʒ-

fiz.

-

sz-

Major Máté

Szabad Művészet

1952. 2. sz. 78. l.

72
1928.

/1929

Műemlékek Orszá
méltóságos

Vonatkozással a m
az ósai ref. műemlékte
oklaszárkányok felállítás

A MAGASÉPITÉSI TUDOMÁNYOS EGYESÜLET HÍREI.

Az MTE 1950. április 14-én tartott taggyűlés-beszámolóját adjuk az alábbiakban. A taggyűlés napirendjén ez a beszámoló, hozzászólások és vita, küldöttek választása a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének közgyűlésére és műszaki filmbemutató szerepelt. Meg kell állapítani, hogy a taggyűlés sikere mélyen alatta maradt a várakozásoknak. A tagságnak mindössze talán 15—20%-a jelent meg, meghívott vezetői közül az építésügynek csak Fodor Gyula államtitkár elvtárs jött el, míg a MÉMOSZ vezetői, az építőipar élmunkásai, sztahánovistái, legjobb munkásai és Kossuth-díjasai teljesen távolmaradtak. A mérsékelt siker, a részvétel hiánya kétségtelenül az egyesület eddigi működésének, vezetésének — ilyen negatív formájú — kritikáját is jelenti, de jelenti a még súlyos nehézségekkel küzdő ipar jelenlegi túlterheltségét is. Hozzájárult a taggyűlés dátumának és időpontjának helytelen megállapítása is, mert — bár a vezetőségben az ipar, a tervezés és kivitel aktív irányítója is résztvesz — az időpont (d. u. ½6 óra) ütközött a tervezőirodák egy részének (este ½8 órai) munka-zárórájával s éppen megelőzte azok tervteljesítési határnapját (április 15). Meg kell állapítani azonban azt is, hogy a jelenlevők aktívan hozzászóltak a beszámolóhoz s az Egyesület vezetésére, valamint az ÉPÍTÉS-ÉPÍTÉSZET szerkesztésére vonatkozólag pozitív — jelentős javulást ígérő — határozatok is születtek.

Azok, akik nem vehettek részt a taggyűlésen s talán a szétküldött beszámolót sem olvashatták, az alábbiakban teljes egészében kapják az Egyesület vezetőségének referátumát.

Beszámoló a Magasépítési Tudományos Egyesület 1949/50. évi munkájáról.

A Magasépítési Tudományos Egyesület alig valamivel több, mint egy esztendejéről számolunk be az alábbiakban. A beszámoló elején röviden ismertetjük az Egyesület létrehívásának célját, az Egyesület feladatait, a feladatok eddigi végrehajtásának hibáit, hiányosságait s ezek okait; a tényleg elvégzett munka adatait, s végül felvázoljuk a közeljövő legfontosabb teendőit.

A Magasépítési Tudományos Egyesület az építés és építészet tudományos és szakmai (mesterségbeli és művészi) kérdéseivel foglalkozó szellemi és fizikai dolgozók társadalmi egyesülése.

Az egyesülés célja, hogy a tervgazdálkodás, konkréten az első ötéves tervünk sikeres megvalósításának érdekében minden erőt a társadalomban szétszórt és gazdaságosan fel nem használtakat is összefogjon és mozgósítson, s az elmélet (a tudomány) és a gyakorlat (ipar) egységét — annak a tőkés munkamegosztásban teljes szétválását megszüntetve — tervszerű munkájával fokozatosan megteremtse.

Az Egyesület a kitűzött cél irányában kétfelől törhet előre. Egyrészt felülről, a kormányzattól kiinduló, a kormányzat által megadott döntő jelentőségű, súlyponti kérdéseknek, az építőipari tervgazdálkodás vezérgondolatainak — ezek tudományos, mesterségbeli és művészeti vonatkozásainak — a szakma széles társadalmi, sőt a magyar dolgozók nyilvánosságának legszélesebb keretei közti alapos megvitatásával, részletfeladatokra bontásával, kidolgozásával; másrészt alulról, a társadalomban bárhol felvetődő, akár a legkisebb hasznos gondolat felkutatásával, megragadásával, kiérlelésével, formábaöntésével és népgazdaságunk illetékes szerveihez juttatásával. E két lehetőség megfelelő kihasználása lehetővé teszi, hogy az építőipar minden egyes, kis és nagy problémája a társadalom sokszemszögű bírálatán tisztulva, erősödve, gazdagodva érkezzék el a tökéletesebb megvalósuláshoz.

Az elmondottak értelmében a Magasépítési Tudományos Egyesületnek igen sokoldalú, igen sokrétű tevékenységet kell kifejtenie, mindenekelőtt pedig e tevékenységhez szükséges előfeltételeket megteremtenie.

A Magasépítési Tudományos Egyesület alig több mint egyéves tevékenysége — céljai és feladatai teljesítése — a kétségtelen eredmények ellenére hiányokkal és hibákkal volt terhes. E hiányok és hibák okai tárgyiak és személyiek, az Egyesületen kívüliek és belüliek, az egész magyar építőipar állapotában és az Egyesület működésében rejlők.

A tárgyi okok közé tartozik a megfelelő egyesületi helyiségek hiánya, illetőleg a meglevők kis száma és mérete, a hosszú ideig fennállt berendezetlenség, a többszöri költözés (mégpedig jobb adottságokból rosszabbak közé), ami mind érezhetően visszahatott az egyesületi élet intenzívebb kialakulására, az összejövetelek látogatottságára. Egy másik tárgyi ok költségvetési keretének szűkös volta, ami nehézzé tette a munka anyagi feltételeinek kellő mértékű megteremtését, az Egyesület munkatervének hiánytalan megvalósítását. Egy harmadik tárgyi ok, hogy — noha az Egyesületben az építőipar vezető pozícióiban dolgozók kellő számban vesznek részt — nem sikerült az ipar állami szerveivel elég szoros és gyümölcsöző kapcsolatokat kiépíteni.

A személyi okok közé tartozik, hogy az Egyesület vezetőségének eredeti összeállítása s azután a vezetőségnek személyi politikája helytelen volt, mert az építőipar kádereinek csak szűk körére terjedt ki. Így azután az Egyesület vezetése olyanok kezébe került, akik felelős állami helyen működésük s ezért erős lekötöttségük és egyéb feladataik következtében a vállalt társadalmi munka kötelezettségeinek megfelelően eleget tenni nem tudtak.

E tárgyi és személyi, külső és belső okok miatt a munka megszervezése, irányítása, számontartása — és eredményei — nagyrészt mögötte maradtak a joggal megkívánhatónak.

Ugyanez áll az Egyesület — és a MÉMOSZ — kiadásában megjelenő »ÉPÍTÉS-ÉPÍTÉSZET« c. szaklapra, helyesebben annak szerkesztőbizottságára, aminek következtében a lap helyes szakmai profilja mai napig nem alakult ki teljesen s szakma-politikai vonalvezetése is eléggé egyenetlen. Ez különösen abban nyilvánul meg, hogy az építőipar döntő kérdéseivel nem elég alaposan — nem mindig idejében — s nem eléggé harcosan foglalkozott.

Amikor tehát az alábbiakban adatszerűen felsoroljuk az Egyesület kereken tizennégyhónapos működésének eredményeit, ezek kiértékelésénél az elmondott hiányokat és hibákat is erősen figyelembe kell venni, hogy a tanulságok alapján a helyes irányt meghatározhassuk. Tárgyilagosan megállapítható azonban az is, hogy az Egyesület munkájában a fennálló hiányok és hibák ellenére is az utolsó hónapban határozott javulás, emelkedés érezhető, az élet elevenebb, a munka erőteljesebb és reálisabb lett.

AZ EGYESÜLET MŰKÖDÉSE ADATOKBAN.

A taglétszám jelenleg 266 fő.

Az Egyesület működésének főbb tényei négy csoportra oszthatók:

1. *előadások tartása*, azaz problémák felvetése és megvitatása, előadások, vagy ankétok keretében. Ezek az előadások a szakmai műszaki értelmiség és az ipari munkásság összefogását célozzák, egyben elősegítik a gyakorlati munka tudományos alátámasztását;

2. *munkabizottságok alakítása*, amelyeknek célja, hogy a különböző területeken felmerülő problémákat társadalmi úton megoldja és segítségére legyen a gyakorlati munkának;

3. *szakfolyóirat kiadása*, amely szellemében és szerkesztési elveiben alkalmas a tervgazdálkodás műszaki problémáinak megvitatására, a Szovjetunió építőipari eredményeinek, építési elveinek, módszereinek és technikájának megismertetésére;

4. *oktatótevékenység kifejtése* a szakmai műveltség terjesztésére, tanfolyamok, előadássorozatok anyagának megállapítására.

ad 1. Az Egyesület fennállása óta 21 előadást, 4 szakosztályi előadást, 2 szovjet klubnapot, 2 épületlátogatást, és 2 ankétot rendezett. Ezek a következők voltak:

Előadások: Hat választási előadás. Ezekben ismertettük a hároméves terv eredményeit, valamint rávilágítottunk az ötéves tervben az építőiparra háruló feladatokra. Az előadások közül az egyiket Darvas József miniszter tartotta.

Major Máté: A Magyar Tudományos Tanács 1949. évi magasépítőipari tudományos terve.

Dr. Kiss Tibor: Az építészoktatás reformja.

André Lurcat: A korszerű építészet.

André Lurcat: Maubeuge város újjáépítése.

Szendrői Jenő: Tapasztalatcsere az építészetben. (Fehérvári-úti OTI-építkezés.)

Bachmann Alfréd: Szigetelőszerkezetek vizsgálata bitumentakarékosság szempontjából.

Karcev: Az ipari építkezés módszerei a Szovjetunióban.

Fodor Gyula: Lengyelország újjáépítése.

Dr. Fekete Ede: A Weiss Manfréd tanműhely tervezése.

Ulff Bjuggren: Az előfeszített vasbeton szerkezetek Svédországban.

Weiner Tibor: A szovjet építészet formanyelve.

Lőrinc Gáspár: Az építőipar gépesítése a Szovjetunióban és nálunk.

Szijártó Lajos: Az építésügy megszervezése a Szovjetunióban.

Fekete István: Kórházak tervezése.

Építés - Építészet
1950. 5. sz.

Szakosztályi előadások :

Dötsch Károly : Javaslat a központi fűtések szerelvényeinek és tartozékainak egységesítéséről, különös tekintettel a fémekkel való takarékosságra.

Kovács Lajos : Javaslat a vízvezeték berendezési tárgyaknál alkalmazandó anyagokra.

Macskássy Árpád : Melegvíz fűtési berendezéseknél a csővezeték lehűlésének és a lehűlés folytán előálló nyomástöbbletnek egyszerű számítása.

Ujj Gyula : Számítási egyszerűsítések a központi fűtési berendezések tervezésénél.

Épületlátogatások :

A Belügyminisztérium és a MÉMOSZ-székház építkezésének megtekintése.

Klubnapok :

Izsák Sándor : Szemelvények a szovjet magasépítés irodalmából.

Boghen György : A Kreml építéstörténete.

Ankétok :

Stiller Róbert : A tervfelbontás irányelvei.

Graeff Gyula : Hogyan történik a tervfelbontás?

Szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy előadásaink látogatottságában, különösen az utóbbi időben örvendetes javulás mutatkozott. 1950. március hónapban 6 előadást rendeztünk, amelyeken több, mint 1200-an vettek részt.

ad 2. Az elmult évben az Egyesület 20 munkabizottságot állított fel, ezek közül 5 befejezte működését, a többi jelenleg is működik.

Befejezték működésüket :

Szigetelőszerkezetekkel foglalkozó munkabizottság.

Felelős : Bachmann Alfréd.

Tagjai : Gál Éva, Rados Kornél, Rétfalusi Lajos, Szilágyi István.

A munkabizottság a szigetelőszerkezeteket bitumentakarékosság szempontjából vizsgálta, és javaslatot tett nyers fedéllemez megtakarításra. A kész javaslatot szakosztályi ülésen ismertette. A munkabizottság sikeres munkája hozzájárult egy idevonatkozó kormányrendelet készítéséhez.

Fában takarékos, nem teherhordó szerkezetek.

Felelős : Gerle György.

Tagjai : Farkas László, Funk János, Osvai Gyula, Szilágyi István, Schütz Mihály, Rőhringer Károly.

A munkabizottság javaslatokat dolgozott ki a kettős fix üvegezésű ablakszárnyakra, műgyanta-anyagú ajtó- és ablakszerkezetekre, alumínium, vagy alumíniumötvözetű nyílászáró szerkezetekre, tipizálás útján elérhető takarékosságra, műpala ereszcsatorna, vasbeton ereszcsatorna, erkély- és lépcsőkorlátok tipizálása, hulladékfaanyagból készült táblás parkettára, fémállványozásra stb. A munkabizottság igen hasznos munkát végzett építőiparunk legsürgősebb megoldásra váró problémáinak felszínre hozásával. Munkájáért az Építéstudományi Intézet elismerését fejezte ki.

Központi és munkahelyszervezési munkabizottság.

Felelős : Taussig Miklós.

Tagjai : Stiller Róbert, Kádár Vilmos, Óriás Zoltán, Várkonyi Mihály, Lukács László, Bérczi Márton, Vámos Ödön, Tamási László, Jakó Sándor, dr. Danczkay Béla, Latin György, dr. Rajty Tivadar, Bessenyei András, Soltay Sándor.

A bizottság a munkahelyi szervezettel, és a nemzeti vállalatok központi szervezetével foglalkozott. A munkahelyi szervezettel kapcsolatban a bizottság kidolgozta az építésvezetők mellett dolgozó adminisztrációs szervnek, továbbá a műszaki szervezetnek és a munkahelynek a nemzeti vállalatok központjával tartandó kapcsolatát. A nemzeti vállalat központi szervezetével kapcsolatban a bizottság kidolgozta a gazdasági, műszaki és üzemgazdasági feladatokat ellátó osztályok munkáját és az ezeken belül kialakítandó külön csoportokat. A bizottság jelentését az Egyesület továbbította az Építésügyi Minisztérium elvi osztálya felé, majd ezentúl az Építési Kollégiumnak, mely a javaslatot elvi hibák miatt nem fogadta el.

Vastakarékosság az installációs munkáknál.

Felelős : Egyedi László.

Tagjai : Karap Jenő, Macskássy Árpád, Modrovich Károly, Egyedi László, Baller Konrád, Kovács Lajos, Marosán Ede, Milc Viktor, Nemerkényi János, Mike Géza, Fazekas József, Jakab Árpád, Hanzély Nándor, Vittay Győző, Benkő János, Garas Pál, dr. Weiszburg Pál, Kauert Károly, Boschán István, Egri Sándor, Völgyes Sándor, Lach Béla és Medgyesi Nándor.

A bizottság foglalkozott az ötéves terv magasépítkezéseivel kapcsolatosan az öntöttvascső szükséglettel, javaslatot tett a röpbetoncsőgyártás megindítására és a röpbetongyártással készült csövek elhelyezési technológiájának kidolgozására, öntöttvascsövek centrifugális eljárással való készítésére, kazánházak kiszolgáló berendezéseire, tűzivezetékek fogyasztási vezetékekről való leágaztatására, használati melegvizet szolgáltató berendezések cirkulációs vezetékeire, cserépkályhák fokozottabb felhasználására, installációs vezetékek típusterveire és számításokat végzett a sugárzófűtéssel kapcsolatban.

A mnukabizottság zárójelentését az Egyesület eljuttatta az Építésügyi Minisztérium II. főosztályához, az Országos Tervhivatalhoz és a Népgazdasági Tanácshoz.

A munkabizottság munkájának eredményeképpen a röpbetongyár a megvalósulás útján van. A tervező irodákban is történt intézkedés a vasanyag takarékos tervezésről.

Tervfelbontási munkabizottság.

Felelős : Stiller Róbert.

Tagjai : Marjalaky Sándor, Kelen Tibor, Graeff Gyula, Gaál Lajos, Jakó Sándor, Basch Andor, Meitner Lipót.

A munkabizottság kidolgozta a tervfelbontás irányelveit a magasépítőiparban. A munkabizottság munkájának megvitatása jelenleg folyamatban van. Ebből a tárgykörből eddig két ankétot tartott az Egyesületünk, amelyeknek eredményeit kiértékelve, a zárójelentéssel együtt eljuttatja az Építésügyi Minisztérium Munkaügyi, valamint IV. és V. főosztályához, a MÉMOSZ Termelési Osztályához és az Építéstudományi Intézet Üzemgazdasági Osztályához.

Jelenleg is működő munkabizottságok :

Területrendezési elméleti módszerkutató munkabizottság.

Felelős : Benkhard Ágost.

Tagjai : Granasztói Pál, Hönsch László, Heim Ernő, Lux Kálmán, Wagner Ottó, Baross Miklós, Gebhardt Béla, Schőmer Ervin, Valentiny Károly, Zsitva Tibor, Majorossy Gyula, Szimély Károly, Papp Imre, dr. Korompay György, Schmiedl Frigyes, Baross Miklós.

A munkabizottság elkészítette az általános terület és városrendezési terveknek 1 : 200.000, 1 : 50.000, és 1 : 10.000 méretarányra vonatkoztatott egységes színes jelkulcsát. A bizottság munkájának eredményeit már a gyakorlatban hasznosítják. A jelkulcsok grafikai elkészítése jelenleg van folyamatban. A zárójelentést, annak elkészülte után, az illetékes szerveknek továbbítja az Egyesület.

Területrendezési önköltségcsökkentő munkabizottság.

Felelős : Visontai Miklós.

Tagjai : Granasztói Pál, Faragó Kálmán, Baross Aurél, Borsos Károly, Sós Aladár, Szimély Károly, Hergár Viktor, dr. Aujeszky László, Takács Lajos, Dabis László, dr. Schulhof Ödön, dr. Korompay György.

A munkabizottság, meteorológiai és egészségügyi szakértők bevonásával megállapította a tájolással összefüggő optimális és egyben gazdaságos épülettávolságokat, továbbá megvizsgálta a különböző légtérarány mellett elérhető laksűrűséget, illetőleg az egy személyre eső területszükségletet, végül tanulmányozta a különféle beépítési módokkal és sűrűséggel arányos közművesítési költségeket. A bizottság jelenleg a zárójelentésen dolgozik, amelyet az Egyesület az illetékes szerveknek fog továbbítani.

A kőművesmunka új módszerei.

Felelős : Messinger Géza.

Tagjai : Tomán János, Zurmühl Emil, Tompai Ferenc, Tóth Elemér, Ambrus Márton, Aradi György.

A munkabizottság a földmunkák ducolására vonatkozóan újítást dolgoz ki, tárgyalja az alapozások módozatait, illetve az ezekben rejlő kihasználatlan lehetőségeket. Javaslatot készít elő a földbeton alkalmazására. A bizottság kritizálja a meglévő munkamódszereket, azokat korszerűen módosítja és teljesen új munkamódszerek elvi és gyakorlati kérdéseit tárgyalja.

A modulusrendszer bevezetése az építőiparban.

Felelős : Kertész Pál.

Tagjai : Hoch István, Hámor István, Sámsondi Kiss Béla, Egyed Zoltán, Popper Ferenc, Pelikán József, Halász Imre, Vági Oszkár, Juhász Jenő, Kiss Ferenc.

A bizottság feladata feltárni a jelenleg gyártott építőanyagok méreteit és javaslatot tenni ezeknek a méreteknek az

összehangolására az épület szerkezeteivel és alaprajzával.

A korszerű építésvezetés irányelvei:

Felelős: Mérey-Kádár Lóránd.

Tagjai: Egyedi László, Lázár György, Sachmann Alfréd, Somorjai Károly, dr. Tóth Pál, Pozsonyi Zoltán, Pálinkás László, Csaják Kálmán, Mester István.

A bizottság feladatául tűzte ki az anyag- és munkaerő takarékos építésvezetés szervezésének módozatait. Ennek keretén belül tanulmányozni fogja a tervek, költségvetés és munkaprogramm kapcsolatát, a felvonulási programm kidolgozását, energiaforrások kihasználásának módjait. Munkaprogrammjában van továbbá: útviszonyok vizsgálata és a folyamatos szállítás lehetőségének biztosítása, munkamódszer megválasztása, építésvezetőség kiépítése, munkáslétszám meghatározása, brigádok felosztása, illetve megszervezése, munkahelyek anyagellátása, munkagépek igénylése, helyszínre szállítása, üzembehelyezése, szükséges szerszám és állványanyag igénylése, szállítása és raktározása, a munka folyamán előforduló hibák elhárítása, védelmi intézkedések, munkafegyelem és kollektív szellem kiépítése.

A magasépítőipar gépesítése.

Felelős: Kelen Tibor.

Tagjai: Emőri József, Gazda Mihály, Liska Jenő, Mester István, Páris Emil, Román Andor, Szathmáry József, Taussig Miklós, Wolff Johanna.

A bizottság feladata a gépesítés problémáinak vizsgálata. A bizottság javaslatot tett a függőleges és vízszintes szállítás megoldására, betonkeverőgépek, felvonók, közúti tehergépjárművek, földmunka-gépek, rakodó, előregyártott elemeket szállító gépek, vibrátorok, valamint egyéb, — a magasépítőiparban szükséges gépek és elektromos szerszámok bevezetésére. Ez a javaslat a bizottság munkájának részletjelentése volt. A bizottság munkáját tovább folytatja. További témái: a falazás, vakolás gépesítése, téli építkezés és a szakipari vállalatok gépei. A bizottság munkájának első részéről összefoglaló jelentést bocsájtott ki, amelyet az Egyesület továbbított az Építésügyi Minisztérium három illetékes főosztályához, a Nehézipari Minisztérium Gépipari Főosztálya Gyártmánykorszerűsítési és Újítási Osztályához.

A gazdaságos zsaluzás módozatai.

Felelős: Marjalaky Sándor.

Tagjai: Major Sándor, Jakó Sándor, Kiss Béla, dr. Székely Hugó, Gábory Pál, Folly Róbert, Emőri József, Stiller Róbert.

A bizottság feladata olyan zsaluzási módszer és zsaluzási elem kialakítása, melyeknek alkalmazása lehetővé tenné a zsaluzóanyag 20—30, sőt 40-szeres felhasználását és ezáltal elérné a zsaluzóanyag gyorsabb forgását; olyan mozgóállvány megteremtése, mely vas- vagy alumínium-csőből univerzális elemekből volna összeépíthető és így bármilyen méretű csarnok zsaluzó állványozására volna felhasználható; vasbeton-szerkezetek zsaluzásának táblás rendszerben való megoldása; kisebb magasságú szerkezetek alátámasztására szolgáló szabályozható csőoszlopok kialakítása.

Gazdaságos ipari tervezés.

Felelős: Verő Imre.

Tagjai: Maetz Ervin, Gáthy Zoltán, Gábory Pál, dr. Gyengő Tibor, Schőmer Ervin, Egyedi László, Major Sándor, Molnár Sándor, dr. Frohner József, Vajda Pál.

A bizottság feladata az ipari építmények tervezésével kapcsolatosan azoknak a szempontoknak kimunkálása, amelyek alapján az ipari építkezések gazdaságossá tehetők; ennek megfelelően a gépészeti adottságoknak legalkalmasabb épületkialakítás (épülettípus) a terhelésnek megfelelő kontrolja és ezáltal a konstruktív részek gazdaságossá tétele; az építmény szerkezeteire és kiképzésére megfelelő javaslatok tétele.

Építőipari üzemgazdasági munkabizottság.

Felelős: Óriás Zoltán.

Tagjai: Dr. Tarnóy László, dr. Tanczik Lajos, Komáromi Miklós, dr. Rippner István, Perjés Dénes.

A munkabizottság foglalkozott az előárvetés egységességének kérdésével, az építőipari számlakeret reformjával, általános költségnemek rezsinormáival, a magasépítőipari vállalati szakmai számlakeret magyarázatával. Jelenleg folyamatban van a bizottság újjászervezése. A bizottság jövőbeni munkájának programmján szerepel a vállalaton belüli gazdasági önelszámolás a magasépítőiparban, a Szovjetunió árrendszerének tanulmányozása, a termelékenység mérőszámának kérdése, az építésvezető, munkavezető és más műszaki, valamint adminisztrációs személyzet mutatószámos többletjuttatásának kérdése, valamint az építőipari selejt elvi meghatározása.

Nyílászáró faszerkezetek munkabizottsága.

Felelős: dr. Széll László.

Tagjai: Halaman János, Pálinkás László, Kozma Mihály, Hámor István, Popper Ferenc.

A bizottság foglalkozott a rétegelt falemezek kérdésével, az ablakok és bejárati ajtók tokjainak tömítésével, bizonyos fáraknak a kereskedelembe való beállításával, a Halaman-féle »gerincbetétes« váz és táblázatos ajtószerkezettel, a jelenleg kívánatos ajtólapszerkezetek megállapításával, a Halaman-féle »körszegletvas« elnevezésű szerkezettel, a korszerű és gazdaságos lemezelt szerkezetű ajtólap kérdésével, a nyílászáró szerkezetek méretmegjelölésével, az ajtó- és ablakméretek megállapításával.

A fentiek tárgyában összefoglaló jelentést, illetve javaslatot dolgoztak ki, amelyet az Építéstudományi Intézetben a hasonló szerkezetek tipizálásával foglalkozó bizottság minden tekintetben magáévá tett.

Nyílászáró fémszerkezetekkel foglalkozó munkabizottság.

Felelős: dr. Széll László.

Tagjai: Hegyi István, Korompay László, Fodor József, Egyed Zoltán, Szőke Andor.

A bizottság foglalkozik a fémanyagú válaszfaltokok problémájával, el akarja érni, hogy tervezés és gyártásszervezés révén a faltokok árát lényegesen megközelítő áru acéllemeztokok legyenek előállíthatók.

A korszerű acél- és könnyűfémanyagú ablakok előállítására alkalmas gazdaságos tok- és szárnyszelvények megtervezésével is foglalkozik a bizottság.

Építészet-elméleti és történeti bizottság.

Felelős: Major Máté.

Tagjai: Weiner Tibor, dr. Csemegi József, Preisich Gábor, dr. Kardos György, Pogány Frigyes, Almár György, dr. Borbíró Virgil, Popper Ferenc, dr. Gerő László.

A bizottság foglalkozott az építészeti formalizmus kérdésével és munkájának eredményét számos cikk formájában az Építés-Építészet c. folyóiratban nyilvánosságra is hozta. A bizottság újabban az építészet gazdagítását célzó hagyomány kérdésének tárgyalását tűzte napirendre.

Normafelülvizsgáló munkabizottság.

Felelős: Fischer József.

Tagjai: Benjámin Károly, Reischl Antal, Fodor Jenő, Králik László, Schőmer Ervin, Vajda György, Berecz Károly, Hrauda Ottó, Trattner Béla.

A bizottság az Építésügyi Minisztérium Tervezési főosztály által készített és az Egyesülethez eljuttatott normatervezeteket munkabizottság keretében megvitatja, kiértékeli, és írásba foglalt megjegyzéseit visszajuttatja az Építésügyi Minisztériumnak, ezzel elősegítve az esetleges hibák kiküszöbölését.

ad 4. Oktatótevékenység kifejtésének elősegítésére két bizottságot állított fel az Egyesület. Ezek a következők:

Felsőfokú oktatásszervezéssel foglalkozó bizottság.

Felelős: dr. Kiss Tibor.

Tagjai: dr. Csemegi József, Rados Kornél, Reischl Antal, Juhász Jenő, dr. Gerő László, Popper Ferenc, Macskássy Árpád, Weiner Tibor, dr. Rados Jenő, Tomory László, Aczél Viktor, Preisich Gábor.

A bizottság elkészítette a Mérnöki Továbbképző Intézet építésztagozatának 1950. évi programmját, átvizsgálta a Műszaki Főiskola építészmérnöki tagozatának órarendjét, ezenkívül javaslatot tett az Építésügyi Minisztérium oktatási osztálya részére a háromhónapos referensképző tanfolyam órarendjére és sillabuszára, valamint a másféléves építészképző tanfolyam órarendjére és címszavaira. Ezeket a javaslatokat a bizottság eljuttatta az Építésügyi Minisztérium oktatási osztályának, a Mérnöki Továbbképző Intézet 1950. évi programmját pedig a Műegyetem oktatási bizottságának.

Középfokú oktatásszervezéssel foglalkozó bizottság.

Felelős: Karsay Sándor.

Tagjai: Messinger Rezső, Weiner Tibor, Aczél Viktor, Weichinger Károly, Tessik János, Dölle László, Lantos Zoltán, Vámos Ödön, Fennesz László, Bálint Sándor, Egyedi László, Erős György, Kun János, Molnár Géza, Schuhbauer Kálmán.

A bizottság kidolgozta az 500 pallér képzéséhez szükséges tantervet, elkészítette a szakmunkásátképző — szakmunkás továbbképző — és brigádvezetőképző tanfolyam órarendjét és sillabuszait. Jelenleg a bizottság javaslatot

tesz élmunkástanfolyamok anyagára, továbbá újító — és élmunkáskörök részére előadássorozat programját dolgozza ki. Ugyancsak a bizottság feladatai közé tartozik központi élmunkástanfolyam programjának kidolgozása és előadók javaslatba hozása, valamint szakkönyvek kérdése.

*

A megtett út áttekintésével, a hiányok, hibák — és az eredmények feltárásával — feladatunk most már az előretekintés: az Egyesület jövendő teendőinek és munkatervének felvázolása.

A Magasépítési Tudományos Egyesület egész mai és eljövendő munkásságának, átfogó és vezérlő gondolatának az építőipari ötéves terv sikere, minél tökéletesebb teljesítése, sőt túlszárnyalása felé kell irányulnia.

Ezért első feladatául a hiányok pótlását és a hibák felszámolását kell kitűznie. Az Egyesület vezetőségét — és az ÉPÍTÉS-ÉPÍTÉSZET szerkesztőbizottságát — új, fiatal, friss, nem leterhelt, de harcos, munkára kész káderekkel kell kicserélni, kiegészíteni, megerősíteni. Az adminisztratív titkári teendők ellátására máris függetlenített, fiatal szaktársat állítottunk be, s folyamatban van a szakmai politikai ügyvezetést társadalmi munkában ellátó titkár-szaktárs kijelölése s munkába állítása is. A szaklap irányításának átszervezésére — és profiljának kialakítására — is megtörténtek a szükséges lépések.

Az Egyesület megfelelő és végleges elhelyezése érdekében tárgyalások folynak, hogy a MÉMOSZ új székházában kellő számú adminisztrációs, klub- és előadóhelyiség álljon az egyesületi tagság rendelkezésére. Az Egyesület elhelyezésének ez a megoldása az építőipari munkásság és műszaki értelmiség bensőségesebb együttműködése szempontjából is kívánatos.

Az Egyesület 1950. évi költségvetési keretének szükséges kibővítésére, mivel azokat nem egészen az építőipar súlyának megfelelően szabták ki, az intézkedések folyamatban vannak. Így megvan a remény arra, hogy a fokozottabb egyesületi tevékenység alátámasztására az anyagi feltételek is megteremtődnek.

Az eddigi tevékenység adatai szerint még folyamatban lévő munkák továbbépítésén kívül az Egyesület 1950. évi tevékenységét az ötéves terv konkrét feladatai, az építőiparra vonatkozó minisztertanácsi határozat és az MDP Politikai Bizottságának a MÉMOSZ-ra vonatkozó, illetőleg a MÉMOSZ konferencia határozatai szabják meg.

Mindenek felett áll az élenjáró szovjet építőtechnika, a szovjet tervezés és városépítés megismerése és megismertetése, átvétele és hazai alkalmazása. Erre külön bizottságot alakít az Egyesület. A szovjet technika elsajátítása lehetővé teszi az elmaradt magyar építőipar újjáteremtését, új anyagok, új szerkezetek, új munkamódszerek kikísérletezését és bevezetését. Az új munkamódszerekhez kapcsolódik az építőipari munka termelékenységének eddig ismeretlen magasságokba emelése, az itt meglevő óriási rejtett tartalékok feltárása és felhasználása, az egyéni munkaverseny, a brigád- és a sztahánovista mozgalom óriási mértékű kifejlesztése. Az Egyesületben dolgozó műszaki értelmiségieknek a sztahánovmozgalom élére kell állni! A termelékenység fokozása szorosan kapcsolódik az eddig drága építés gazdaságosságának kérdéséhez. De az egyéni mennyiségi és minőségi termelés fokozásán kívül az építőmunka minden területe számos lehetőséget nyujt az építés gazdaságosabb, olcsóbbá tételére, az önköltségcsökkentésre. Egyik legdöntőbb probléma az elmaradt magyar építőipar tervszerű komplex gépesítésének megoldása, de igen fontos a tervezés, a munkaszervezés, stb. gazdaságossági problémáinak megoldása is.

Az Egyesület e munkáit csak a marxista-leninista ideológia alkalmazásával, az építőgyakorlat alapjául szolgáló új tudomány, az építéstudomány marxista-leninista értelmezésével, az önmagáért való áltudományosság elvetésével lehet megoldani, hogy szakmánk művelése valóban a dolgozókat, az egész magyar népet szolgáló, érthető s igazán alkotó tudománnyá váljék.

Mind e feladatok társadalmi munkával alátámasztására az Egyesület az 1950. esztendőben meglevő munkabizottságait személyeiben, összetételében megerősíti, feladataiban tovább gazdagítja. A még munkába nem vett témák kidolgozására új munkabizottságokat szervez, hogy az Egyesület munkája lehetőleg az építőipar feladatainak teljes területét átfedhesse. E munka sikere érdekében az Egyesület május első felében — a legdöntőbb problémák megbeszélésére — műszaki konferenciát rendez s rendszeressé teszi filmekkel, ankétokkal, épületlátogatásokkal összekapcsolt előadássorozatait. Kézikönyvtárat, folyóiratgyüjteményt szervez, hogy a munkabizottságok működését elősegítse, s — amennyiben a költségvetés lehetővé teszi — pályázatokat hirdet stb., stb.

Mindezeket a feladatokat sikeresen csak akkor képes az Egyesület végrehajtani, ha vezetősége és minden egyes tagja leküzdi az eddigi hiányosságokat és gyengeségeket és észszerűen összefogva s ezzel megsokszorozva erőit — a szakma társadalmának segítségét nyujtja a szakma irányításának és gyakorlatának ötéves tervünk sikeres megvalósítása, a magyar dolgozó nép továbbemelkedése, a szocializmus győzelme érdekében.

Irányt a cél felé, erőt a tettekhez és példát a teljesítésben Egyesületünk számára is a Magyar Dolgozók Pártja, s nagy vezetője Rákosi Mátyás mutat. Az Egyesületnek ehhez a példamutatáshoz méltónak kell lennie és munkáját ehhez kell szabnia.

Major Máté elnök s. k.

Gábor László főtitkár s. k.

A Magasépítési Tudományos Egyesület hírei

A Folyóirat- és Könyvolvasó május első felében a következő szovjet építészeti könyveket szerezte be:

Dihovicsnij: Sztrojityelnaja mehanyika. (Építészeti Mechanika.)

Lagunov G.: Szvojesztva i tyehnoligija slakovih sztrojmaty. (A salak építőanyagok technológiája és tulajdonsága.)

— Szpravocsnyik arhitektora. (Az építész zsebkönyve.)

— Tyehnicseszkoje ukazanyija po posztrojke. (Technikai utasítások az építkezésben.)

A Folyóirat- és Könyvolvasó az Egyesület tagjainak állandóan rendelkezésére áll.

Major Máté építész

A Szocialista Képzőművészek

Csoportja Tagja volt

Vigilia, 1964, 6 sz, 379 old.

(Major Máté)

címke

L) Családi lakóházak. Kiadta az Építéstudományi Központ. ~~Tt~~
(Könyvism.)
Új Építészet
1948. 6. sz. 238-240. l. közölve

osztálytanácsos.

A hivata

m

Major Máté építész

a CIAM magyarországi szekciójának tagja volt. A csoporthoz tartozása idején építette a Sasfiók utcai négylakásos villát.

Új építészet Magyarországon.

1974. IX. 7. 18.00 | 23 | V.

Major Máté, építész

Pier Luigi Nervi-ről és Brener Marcelről
ist könyve az Architektúra-sorozatban
jelent meg.

Szij Rezső: Népi hagyományok az építészetben
364-366.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1972. jún.

XXII
6.

Major Móté

1944 őszén a magyar CIRPAC csoport tagja.

Mezényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

1057

Major Móré

A nemzetközi építészet pervezet /CIRPAC/ tagja.

Mekényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

81 l

Major Máté

Művei: a bp-i Attila utcai b. órhóz, és a sashegyi villa.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

821

Major Máté

1938 után a Fischer József köré csoportosult építészek körébez tartozott.

Mezényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

821

Major Máté, építész

Tagja volt az 1928-tól 1938-ig Budapesten is működő CIAM-társaságnak.

—:o Építőművének

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. március 11

Major Máté, építész

A Walter Gropius műveit ismertető kiállítást fogja megnyitni az Építőművének Szövetségének székházában.

— :o Kiállítás 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. márc. 29.

Major Máté, építén

Márc. 29-én nyitotta meg a Magy. Építőművének hövetségének siékházában a Bauhaus archívanyagától összeállított kiállítást. ↓

– Kiállítás Walter Gropius életművétől

10.

Népszabadság, Bn. 1972. márc. 30.

dr. Major Máté, építész

Plakettet kapott.

—: A műemlékvédelem centenáriumi ünnepsége az Akadémián 7.

Népszabadság, Bp. 1972. ápr. 12.

Major Máté

Megnyitotta a Magyar Építőművészek Szövetségében az április első felében rendezett Gropius-kiállitást.

Hirek; Ipari Művészet, 1972/2, 29. l.

Major Máté

Molnar Forkas munkatársa a CIAM-CIRPAC-ban.

Körner Éva: Ungarische avant garde, München, 1971.

Oldalszám nélkül

Major Máté, építész

A MTA képviseletében megjelent a megnyitón.

—: Múzeumi és műemléki hónap országos megnyitója Siklós várában 9.

Népszabadság, Bp. 1971. okt. 5.

Major Máté

„A szép könyvről" volt.

Magyar Grafika, 1970. 3. sz. 22. l.

Major Máté

építés prof

Cikke: Építészetünk helyzetéről és feladatairól

(M. Ép. művészek Szöv. II. konfer.-n elmondott elnöki beszámoló)

SzN, 1956 máj. 7

(Major Máté)

könyve

(7) Az új építészet el-
méleti kérdései.
Bp. 1948. Az Új Épí-
tészet Köre kiadása.

fd.

Der Unterzeichnete bestellt hiermit ein Exemplar des

durch die Buchhandlung von .....

Datum: .....

Name des Bestelle

Wohnort und Straß

Major Máté, építész

Megjelent Amerigo Totról
írt könyve.

— : o A Corvina ....

8.

ESTI HIRLAP, Bn. 1971. jún. 23.

Major Máté, építész

Major Máté kötete Amerigo Tot
grafikusművészetét mutatja be.

F. R.: Könyvemle

7.

Népszabadság, Bp. 1971. júl. 23.

MDK

Major Máté, építész

Breuer Marcelről, a Pécsről 1920-ban elszármazott építészről írt könyvének ismertetése.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika
Major Máté: Breuer Marcel 51-52.

JELENKOR, Pécs. 1971. január XIV/1.

Major Máté, épílén

Megem Cítae. (A Lajta-innertelésben.)

Bodrè Ferenc: Képzőművészeti könyvnem le
162-165.

JELENKOR, Pécs, 1971. Február

XIV/2.

Major Máté, építész

Az Architektúra - sorozatban
könyve jelent meg Goldfinger
Ernő építőművészéről.

— : Építész és építőművészet

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972 aug. 10.

Major Máté, építész

Az egyetemi tanács (Bp. Műszaki Egyet.)
emlékérem mel tüntette ki.

— : Tanév nyitó négy egyetemen 5.

Népszabadság, Bp. 1972. szept. 10.

Major Máté

Major Máté: Haraszty István mobilokat csinál. - Ismertetés. /Idázi Haraszty önéletrajzát: a Dési-Huber Körben Laborcz Ferenc volt tanára/. - fotók: Vattay Elemér.

56-57.l.

Magyar Építőművészet, 1971.6.sz.

Major Máté

cikk: Építészeti szemle pályázatok, 1966-1971.
(Ismertetés, értékelés, statisztikai adatokkal.)

Magyar Építőművészet, 1972.1.sz.

52.l.

Magyar Nyelv

Cikke: Egy lényeti kommunista gyűrgyőrtől, 1966-1971.
(Tanulmány, kézirat, statisztikai adatokkal)

Magyar Építőművészet, 1972.1.sz.

52.1.

Major Máté

megyéi beszédét idézve említi.

dr. VámossyFerenc: belsőépitész kiállitás - belsőépitész hivatás. - Magyar Epitőművészet, 1971.4.sz.

58-63.l.

58.l.

Major Máté

cikk

Major Máté: Gádor István eddigi életműve. /kiállítási megnyitó, Műcsarnok, 1971.V.29./ - Magyar Építőművészet, 1971.5.sz. 62-63.l.

Major Máté, építész

Az Akadémia nékhárában sajtópogadáson tájékoztatót tartott a Művészeti Kislexikonról.

—: Megjelent a Művészeti Kislexikon 6.

Népszabadság, Bp 1973. szept. 15.

Major Máté, építész

Cikkét közli a

↓

— : Múzsák

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. szept. 28.

Major Máté
épitész

Major Máté nyilatkozik hogyan vált a magyar könyvgyártás a könyv művészetévé.

Szántó Tibor: Hogyan vált a magyar...
Művészet, 1974. július – 4 lap.

MAJOR MÁTÉ, építész

A Tér és Forma 1945-ben megjelent számában: "Az építészet háború utáni feladatai Magyarországon c. deklaráció mely az építészetnek inkább a társadalomformáló szándékát, mint a képzőművészethez való csapódást deklarálja. Ezt Fischer József, Kismarty Lechner Lajos, Major, Weltzl János és Granasztói Pál irták alá. Szöveg: 11.old. 3. jegyz. 20.old

GRANASZTÓI PÁL: Művészet-e ma az építészet ? 9.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 6.sz. Bp.

MAJOR MÁTÉ, építész

Az ötvenes évek építészetének problémáival és hatásaival foglalkozott: Major Máténak főleg: Az építészet új világa című tanulmánya/Magvető, 1960/. Szöveg: 12.old. 4.jegyz. 20.old

GRANASZTÓI PÁL: Művészet-e ma az építészet ? 9.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 6.sz. Bp.

MAJOR MATÉ, műépitész

Granasztói Pál, Major, Kismarty Lechner Jenő Fischer József szerkesztő köré csoportosultak a háború után. A Bauhaus, itthon a Cirpac épitészcsoport eszméinek a hatása alá kerültek, előbb csak közelitett hozzá. A hatás 2 dologban nyilvánult. Egyik a meglevőnek teljes elvetése. sokaknál egyenesen gyülölete. 45.old

GRANASZTÓI PÁL: Műhely, Tervek és valóság 39.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1974. 10.sz. Bp.

MAJOR MÁTÉ, műépitész

ő és Granasztói Pál, Kismarty Lechner Jéno Fischer Jó-
zsef szerkesztő köré csoportosultak a háboru után. A
Bauhaus, itthon a Sirpin épitészcsoport eszméinek a ha-
tása alá kerültek. A hatás két dologban nyilvánult. Egyik
elvetni minden régit. A másik, hogy a városépitést, mint
tervezést egynek vették az épületek tervezésével, hogy
egy-egy épületet mindig nagyobb, megtervezett városépi
tési koncepció keretében gondoltak el. 46.old

GRANASZTÓI PÁL: Műhely, Tervek és valóság 39.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1974. 10.sz. Bp.

/szalagváltás/

- A történelem folyamán annyira meggyorsult a fejlődés az építészetben, az építészet technikai feltételeiben, s annyira rövidül egy építészeti korszaknak az idő-kerete, hogy a kettő , a tágulló anyagi feltételek, szaporodó anyagi feltételek és a rövidülő időben lehetetlen egy stilusnak kialakulnia.

Minden építészeti alkotást ma már ugy kell megvalósitani,hogy az adott időpont, az adott társadalom, az adott kelet, körülmények, környezet figyelembe vételével abban a pillanatban érvényes építésztet produkáljon. Ez viszont nem különbözik a történelmiépitészet helyes szemléletétől sem. Mert azok is, abban az időpontban az érvényes építészetet hordozták, csak, azoknak sokkal nagyobb idejük volt az egzisztálásra.

Tehát , ha valami épület a gótika virágzásával megszületett, az legalább egy-két évszázadik érvényes építészet vol.t.

- Ha jól értem arról van szó, hogy napjainkban az építőművészetet meghatározza a technika, a technológia?

- Alapvetően. Igen. Minden időben meghatározta, de most egyre inkább uralkodik rajta, kvázi..

- Ilyen értelemben beszélhetünk változatlanul művészetről ?

- A művészetnek egyre nehezebb a helyzete és problémája az építészettel kapcsolatban. De mindig meg van az a plusz, többletlehetőség, amely az egyszerü technikai feltételekből kinőtt épületet a művészet szintjére emeli.

Egy tehetséges építész, az anyagilag erősen determinált épületből is olyan formákat tud alkotni, amely formák már a művészet szintjére emelik a produkciót.

jutott az, hogy a szobrászat egyik irányzata, modern
a egyre inkább a-felé tendál, hogy nem figurákat készi-
a művészek, hanem a teret kitöltő alapzatokat. Ezt ugy
zik, hogy tér-plasztika.

Igen.

- Na, most az épitészetben van-e hasonló törekvés, hogy a teret olyan formán töltse ki az épület,hogy az ne csupán a funkcióját töltse be, hanem azonkivül valamiféle esztétikai pluszt is adjon a közönségnek?

- Ez egy lényeges és fontos törekvése az épitészetnek. Az, hogy nem tudja, ma , valóra váltani, az abból is származik, hogy tulajdonképpen ma nem élünk azokkal a technikai lehetőségekkel, amik már adva vannak számunkra. Egy példát akarok mondani. Epitünk nagy-paneles , előregyártott elemekből épületeket. Ezek annyira kötöttek, a technológia következtében, hogy tulajdonképpen alig-alig tudnak valami változtatást,változatosságot produkálni.

- Századunk nagy épitőművészeinek megadatott az, hogy ilyenfajta épületeket emeljenek, ha Corbusiere-re gondolok, vagy Oscar Niemaier-re, aki egy egész fővárost tervezett..

- Igen,

- tervezett meg, Braziliát. A többségnek, hiszen több-száz épitészt nevelnek itt az egyetemen olyan feladatok jutnak,amelyek szürkék. Ilyen körülmények között van-e valamiféle előre vivő erő, ami arra ösztönzi a mi épitészeinket, hogy olyasmit is tervezzenek, az adott anyagi körülmények között, ami elüt ettől a szürkeségtől?

melyzében vannak a mai épitészek. Ebben bizonyos része - ak, hogy a mi tervezési szisztémánk, ez a nagy.. nagy jellegü tervezési szisztémánk nem mindenben támasztja alá valitások ribontakozását.

Hát vannak ugye az irodák, nagy mütermekkel, ahol..ahol beosztottak a fiatalabb és idősebb épitészek és minden irodának kell valamit kapnia és hol tehetségesebb, hol kevésbé tehetséges épitész kapja me a feladatot.

Számos gátol momentum van a tervek megvalósulása felé vezető uton. Hát elsősorban a terveket különböző ilyen ~~felül~~ terv-biráló bizottságok felülvizsgálják és nagyon gyakran lehyirják azokat a róbálkozásokat, amelyek esetleg egy kicsit látványosabb épitészetet produkálnának. Mondjuk ugy, hogy ők kezdik az elszütést és akkor elérkezik a feladat megoldása az ipar szi re. S az ipar az adott körülmények között, nagyon szükre a a megvalósitási lehetőségeket. Tehát ragaszkodik a lévő anyagokhoz, szerkezetekhez, amik a birtokában vannak, s egyáltalán nem nagyon hajlandók valamiféle ujabb dolog megvalósitásának kockázatát vállalni. Elsősorban anyagi kérdés, másodsorban bizonyos kényelmi szempont is érvényesül benne, Nagyon nehezen áll át egy nagyipari egy másfajta előre-gyártási módra.

Itt nem azt értem, hogy most drága dolgokkal tervezzen, mert nagyon egyszerü anyagokból, nagyon egyszerü szerkezetekből is lehet az uj épitészet elvei szerint való épületet csinálni. Az van, hogy az épitészetet általában kiiktatták a müvészetek

...azok, akik, akiknek befolyása van az épitészet ala-
...a. Valahogy megfeledkeztek arról a funkciójáról az épi-
...etnek, hogy alapvetően, hogy igen erősen befolyásolja az
...berek közérzetét az épitészet. Tehát ha valahol, valamikor
a régi nyomornegyedekben éltek az emberek, akkor..akkor az le-
züllesztette magát az embert is..

- A szürkeség, az szürkiti az embert is.

- Szürkiti, nagyon elszürkiti az embert.

- Major Mátét egyébként láthattuk is a Televizió Vallomások a XX.századról c. műsorában. Diákkoráról, mozgalmi tevékenységéről, munkájáról beszélt. Akik látták a műsort, nyilván emlékeznek arra a részletre , amikor a Professzor megmutatta a fényyképét,annak a háznak, amelyet a 30-as években tervezett, s amely 80-egynéhány nap alatt épült fel. És aztán megemlitette, azt a társasházat, amelybe a tv-film forgatásának időpontjában még nem tudott beköltözni, holott a tervek már 5 évvel azelőtt készen voltak és azóta tartott az épitkezés, illetve a huza-vona.

Azért idézem fel éppen ezt a részletet a tegnap esti műsorból, mert összefüggésben van következő témánkkal, amely arra a kérdésre igyekszik választ adni, mikor lesz Budapest ismét fürdőváros ?

Hogy- hogy jön ez ide? Hát ugy, hogy a Gellért fürdő épitése a század elején alig tartott tovább, mint a mostani rekonstrukció. Igaz, amikor életveszély miatt elrendelték a fürdő bezárását mégsem tudták,hogy miből fogják fedezni az ujjáépités

költségeit. Pedig nem csekély összegről, 90 millió forintról van szó.

Na, de nemcsak a Gellért szorul ujjáépitésre, más fürdőket is be kell zárni a rekonstrukció idejére. Igy egyre nagyobb lesz a zsufoltság, amelyre jellemző, hogy a Fővárosi fürdők, gyógyfürdők 2500 helyére napi 10.000 vendég jut. Szóval , mikor lesz Budapest ismét fürdő-város ? - ezt kérdezi a Fővárosi Fürdőigazgatóságon Földváry Géza.

- Ez a zaj, amit Dr. Vitéz Andrásnak, a Budapesti Fürdő Igazgatóság vezetőjének lejátszottam, egy kicsit szokatlan itt ebben az épületben, a Gellért Fürdő épitkezésén vettem fel.

- Mi nagyon örülünk már ennek a zajnak, mert ez azt jelenti, hogy a Gellért Pezsgőfürdőnek és Hullámfürdőnek az ujjáépitési munkái megkezdődtek. Mindent elkövetünk azért, nemcsak, mi,beruházók, de elsősorban a Fővárosi 1. Epitőipari Vállalat, akik a munkát, a kiviteleszési munkát végzik, a Budapesti Városterv ező Intézetnek a tervei alapján, hogy a Pezsgőfürdő jövő év végére ujból megnyilhasson.

- Nagyon nagy szükség lenne rá, mert hisz Budapestre régen mondjuk, hogy fürdő-város. Egy kicsit erről híres a világban. is, ha ugy jobban megnézzük , kevés a fürdőnk. Szóval nem használjuk ki ezt a hallatlan természeti értéket, amelyet a budapesti hőforrások, thermal-vizek jelentenek.

- Meg kell mondanunk, hogy Budapest 1 milliós lakosságának annak idején több fürdője volt, mint ma a 2 milliós lakosságnak.

És../szalaghiba/ hogy a mi, mai két-milliós lakosságunknak ezen a téren is sokkal nagyobb a jogos igénye,mert mindenki biztositott. Joga van az SZTK-ba elmenni, fürdőjegyet kérni és különböző vizgyógyászati szolgáltatásokra beutalást kapni.

Itt vannak a szociális intézkedések, a 44 órás munkaidő,Ez mind azt jelenti, hogy az embereknek több ideje van, több igénye van a szabad-idő kulturált eltöltésére.

- Még egy dologról ne feledkezzünk meg, hogy bevezették az iskolásoknak, azt a bizonyos harmadik tornaórát.Itt is azt hiszem nagyon kellene az úszás-oktatás. Ha volna hol.

- Ilyenkor nyáron még csak, csak, a strandok nyitvatartása idején valamivel kedvezőbb helyzetben vagyunk, de, amikor a strandok bezárnak és amikor l.tulajdonképpen az iskolai, az oktatási idény megkezdődik, akkor bizony nagyon nagy probléma. Hát Budapesten van a Rudas Fürdő, van a Lukács Fürdő..ha télen ideveszem a Széchenyi Fürdőt, Csillaghegyen a téliesitett uszodát..

- Ez egy medence..

- A fedett uszodát, a Császárt majd..

- Majd, ha kész lesz..

-És azt hiszem be is fejezhetem.

- Nem is beszélve arról, hogy van ugyan egy-két iskolában..

- Tanmedence..

- Tanmedence, de ..

- Tizen-egynéhány iskola rendelkezik ezzel.

- Elég kevés.

- Ez még mind kevés.

Reméljük, hogy a következő évtizedekben lakótelepek épitésénél ugyanugy, ahogy az óvodákról és bölcsődékről, áruházakról és egyéb szükséges létesitményekről gondoskodnak, az uszodákat is együtt fogják a lakótelepekkel épiteni.

- Ez ugyan kicsit drágább, de azt hiszem, hogy megérné.

- Nem jelent olyan borzalmas nagy költséget. Orvosok hivják fel a lakosság figyelmét, hogy usszon, mert egy fél óra uszás négy órai sétának megfelelő mozgást pótol.

- Jár uszni ?

- Kevesebbet, mint kellene, de azért járok, mert azért én is védem az egészségemet.

- Hány uj fürdője van Budapestnek?

- Strandokkal együtt 34. Ebből 21 a mi kezelésünkben áll.

- S ezen a 34 strandon, ebben a 34 fürdőben hány ember fürdik, uszik naponta? Mondjuk egy ilyen.. ilyen vakmeleg nyári napon?

- Az elmult..például a legjobb vasárnapon 130.000.

- Es mennyi férne el kényelmesen?

- A melegvizü strandok tul-zsúfoltak. Ezért van az, hogy a Palatinus-on 20-24.000-25.000. A dagályon egy kiugró, nagy vasárnapon nagyon meleg vasárnapon 24-26.000 ember van. Ez már túl zsúfolt. Ugyanakkor egy rákoscsabai, cinkotai strand 3000-4000 embert fogad. Tehát van.. lenne hely, de én megértem,magamból kiindulva is, hogy mindenki inkább megy a langyos, illetve a melegvizü fürdőkbe, strandokra és kevésbé kultiválják az ugynevezett hidegvizü strandokat. Hozzá kell tenni, hogy ezt mi mondjuk, magyarok, hogy hideg, mert ugyanakkor a külföldiek ezeket is keresik. Szivesebben fürdenek a 22-23 fokos vizben, mint mi.

- Sokan és sokszor mondják, hogy vajjon mi lesz ezekkel a patinás, kedvelt, nagyon szeretett fürdőkkel? Gondolok én a Széchényeire, gondolok én a Lukácsra?

- Ezek a fürdők tönkrementek a háboru alatt. A háboru után nem lettek, ujjáépitve, csak üzembe lettek helyezve.

- Toldozgattak, foltozgattak azóta ?

- Pontosan igy van. Most már ezek valóban olyan állapotban vannak, hogy meg kell menteni. Reménykedünk abban, hogy a következő 5tévestervben, legalább erre a két fürdőre sor kerül és ujjá fogjuk épiteni. Minden bizonnyal átmeneti nehézséget és kellemetlenséget fog jelenteni, amikor egyes részei az épités folyamán kiesnek a forgalomból.

- Nem egyszerre zárják be az egészet ?

- Nem. Nem.. hanem lépésről-lépésre, hogy minél kevesebb veszteség érje Budapest lakosságát..

- És Önöket. Mert, hisz belépő-dijak is vannak.

- Most csodálkozik talán. Minden jegyhez 80 % dotációt ad az állam és azonkivül, amikor még ez sem elég, akkor további kiegészitést biztosit , nemcsak a Fürdő Igazgatóság, de a fürdő vállalatok részére.

- Ezeket a hőforrásokat már a rómaiak is ismerték. A törökök is használták, a magyarok is. Vajjon mikor kaphatná vissza világhirü fürdő-város rangját Budapest? Milyen eszközökkel, mennyi pénzzel?

- Nem is számolnám igy ki. Ez csak egy hosszutávú, több évtizedes fejlesztési program lehet. Előbb emlitettem, hogy 30 év eltelt és

most kezdünk nekifogni a megmentésére a fürdőknek, rekonstrukciókra, fejlesztésre, a következő 30 évre biztos vagyok , hogy Budapest előre tud lépni a vizek segitségével, hogy Budapest ismét fürdőváros legyen.

- A nyári téma után leforgatjuk Önöknek az idei nyár ~~egy~~ uj slágerét, amelynek jól csengő nyári cime /fon/ Szen tán tájn.. Nyáridő ./Zene/

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 AUG 6
Északmagyarország

Major Máté, Kossuth-díjas
102 | írótollon

ÉSZAK-MAGYARORS.

A képernyő előtt

Játékok és vallomások

Az elmúlt műsorhéten ismét széles volt a választék. A folytatásos sorozatokon kívül több egyedi játékfilm is pergett a képernyőn. A szombat este óráit például egymást követően *négy film* töltötte ki. De akadt vetélkedő fiataloknak és felnőtteknek, portréfilm, sportközvetítés, ismeretterjesztő film, riport, szórakoztató szándékú összeállítás, sok egyéb. A gazdag programból ez alkalommal két játékot, meg két vallomást emelünk ki.

*

Déry Tibor nagy sikerű kisregénye, a *Kedves bópeer..!* nem tv-játék, vagy tv-film megjelöléssel jelentkezett a képernyőn, hanem a *Nyitott könyv* sorozatban. Ez pedig látszólag némi felmentést ad az adaptálóknak, hiszen nem egy más műfaj talajába kerül át a mű, hanem valamilyen formában, *figyelemfelhívóként* ismertetik a könyvben található művet.

Ez alkalommal *Kabay Barna* rendező fordította le képi nyelvre Déry Tibor hősének gondolatait, illetve ragadta meg azt a szálat, amely *lefordítható*, hiszen a kevés cselekményesség is az öregedő író *emlékezéseként* jelenik meg a kisregényben. A rendező tulajdonképpen *monodrámát* teremtett, amelyben a központi hős mellett három másik szereplő valamiféle *untermanként* jelenik meg pillanatokra, hogy megjelenésével, szavaival alkalmat adjon *a történetté változtatott gondolati szál továbbgombolyításához.*

A Nyitott könyv hagyományaihoz tartozik a mű értékelése is. Ennek megfelelően jelent meg a képernyőn a dramatizált mű sugárzása után *Abody Béla*, hogy néhány perces lelkes méltatással elhelyezze Déry életművében a Kedves bópeer..!-t. Maga *Déry nem ült kamera elé*, ennek hiányában zárómotívumként *fényképét* láthattuk, ami az adaptációnak ugyancsak állóképpel történt befejezése után furcsa *ráduplázásnak* érződött. Ez a kisregény egyébként előbb folyóiratban, majd önálló kötetben, később antológiában is megjelent. Ami magát a képernyőre átültetést illeti: a dramatizált részletekben a rendező igyekezett *a legfontosabb csomópontokat megragadni*, igen sok elsötétülő átmenettel érzékeltette is, hogy egy részlet befejeződött. Nem tudhatom, hogy *aki nem ismeri a kisregényt, ebből a töredezett előadásból minden mozzanatot, kapcsolatot megértett-e.* De mert nem tv-játék, vagy tv-film megjelöléssel mutatták be, *számon sem kérhető* minden. Az viszont megjegyzendő, hogy a játék elején a szereplők nyakába akasztott, ruhájára tűzött apró mikrofon zavarólag hatott. *Páger Antal* tökéletes illúziót keltett az önmagát erőszakoltan rigolyásnak, elviselhetetlennek mutató, s vénségére egy *valamiféle különös szerelemmel megérintett* író szerepében.

*

Sarkadi Imre nem tudta befejezni a *Hannibál utolsó útját*. Töredékekben fennmaradt írásából *Siklósi Olga* állította össze a tv-játékot, s *Hajdufy Miklós* rendezett belőle feszült, izgalmas művet. Hannibál mindnyájunk ismerőse. Nemcsak azért, mert tanultunk róla, mert neve az örökéletű diáktréfákban generációkról generációkra szállt, meg az utóbbi évtizedben a tananyagcsökkentésről szólva is mindig a pun háborúk kerültek szóba, hanem azért, mert *olyan világtörténelmi alak ő, mint Julius Caesar, vagy Attila*, akiről nem tudni lehetetlen, s akit *kemény katonaként*, rendíthetetlen hősként tartunk számon, már-már inkább legendás alakként, mintsem valóságos emberként. Ez a játék *egy másik Hannibált* mutat be, illetve ugyanazt a Hannibált egy más oldaláról. Megismerjük a nagy hadvezért, aki — szemben más vezérekkel — *nem akar már háborúzni, hanem békét kívánna maga körül*, akár okos megalkuvások árán is, akinek elege van a világhódításból. Békét akar magának, békét Karthagónak, ha kell, vereség útján is. Szellemesen érvelő ember a most látott Hannibál, messze más, mint eddig ismertük. *A játék nem deheroizálta, hanem az emberfeletti hőst gondolkodó emberré változtatta. Gábor Miklós* játéka meg hihetővé tette ezt a Hannibált is.

*

Major Máté Kossuth-díjas akadémikust ismerhettük meg a *Vallomások a XX. századról* című sorozat legutóbbi adásában. A hetvenéves építész, egyetemi tanár, tudós és forradalmár úgy beszélt életéről, eddigi pályájáról, hogy nemcsak a forradalmár képzőművészek felszabadulás előtti mozgalmairól kaptunk érdekes adalékokat, nemcsak egy gazdag, eredményes életút vázolódott fel előttünk, hanem *századunknak több mint ötven esztendejéről* szerezhettünk érdekes, hasznos ismereteket, sajátos megközelítésű képet.

Schaár Erzsébet szobrászművész Terek és emberek című bemutatását különös érdeklődéssel vártuk. Schaár Erzsébetnek ez év elején volt kiállítása Miskolcon, s a *Zsigmondi Boris* rendezte kisfilmben látott művek jelentős részével már itt találkoztunk. Nagyméretű emlékmű-tervei, hungarocell kompozíciói és házakat idéző, kis méretű fémplasztikái, *a világot kizárni, egyben beengedni is képes ajtó-ablak munkái* újra elgondolkoztattak, *továbbgondolkodásra késztető műveknek* bizonyultak.

Benedek Miklós

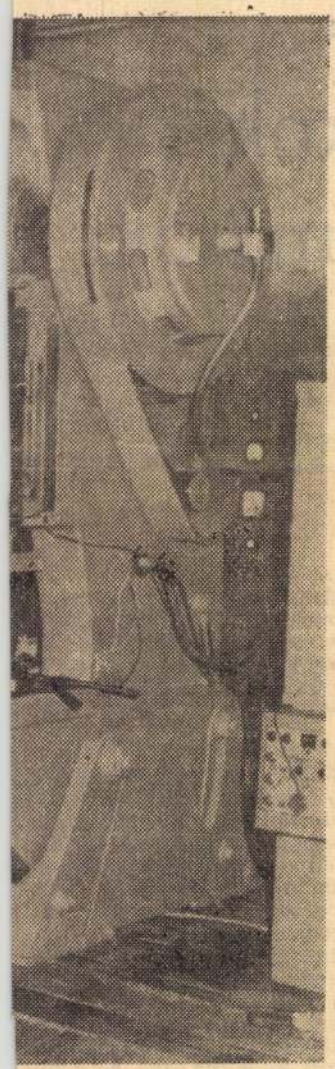

ra készül a Diósgyőri Gép-
)KS—100 típusú sajtológép.
ás dolgozik a Moszkvába

Újdonságok, új technológiák

A Szovjetunió Csimkenti ólomgyárának kénsavüzemében olyan óriási hűtőberendezés működik, amelynek csövei a hagyományos fémek helyett különleges üvegből készültek. Ezek nem befolyásolják a hűtőberendezés üzemi tulajdonságait. Az üvegcsövek átlátszóak, kitűnően ellenállnak a korrózió-nak, élettartamuk hosszú. és jól bírják a hőmérséklet-ingadozást.

Elkészült a Péti Nitrogénműveknél a műkomposzt kísérleti üzeme, amelyben naponta egy tonnányi mennyiséget állítanak elő a nagy érdeklődést keltő új termékből. A szomszédos bányákban található lignitből, valamint a kettős műtrágyagyár melléktermékeiből új technológiával állítják elő a magas hatóanyagtartalmú, humuszban gazdag új talajtáplálékot. Elsősorban a kertészetekben jósolnak nagy jövőt az újdonságnak.

Dohánygyári mozaik

Termelés, tanulás, üdülés

A Magyar Dohányipar Sátoraljaújhelyi Gyárában elégedettek az első félév eredményével. A kongresszusi és felszabadulási verseny, a lelkes felajánlások lendületet adtak a 22 szocialista brigád munkájának. Vállalásaik esedékes részét, s a tervet minden vonatkozásban teljesítették.

Az év első felében 2 milliárd 285 millió cigarettát gyártottak, 175 millióval többet a tervezettnél. A legfontosabb eredménye az volt a jó versenyszellemnek, hogy a feszített termelékenységi tervet az előző évhez viszonyítva 104,1 százalékra sikerült túlszárnyalniuk.

*

Gondos laboratóriumi vizsgálatok bizonyítják, hogy javult a Sátoraljaújhelyen gyártott, „hagyományos" Symphónia minősége is. És nem véletlen, hogy az idén, az előző évhez viszonyítva mintegy 10 százalékkal növekedett az itt készült cigaretták iránti igény, pedig a dohányzás káros szenvedélyének hódolói körében nálunk is a tokos cigaretták „divatja" hódít. A jó minőségű. „hagyományos" Symphónia most mégis kelendőbb volt, mint

A gyár szakképzett, hozzáértőbb dolgozókkal gyarapodott, s azok is jól jártak, akik vállalták a két évi tanulást, mert keresetük 15 százalékkal növekedett az eredményesen letett vizsga után.

*

A dohányipari szakmunkásgárdát is évről évre továbbképzik a gyárban. E mintegy 150 órás továbbképző-tanfolyamok iránt is igen nagy az érdeklődés. Most szervezik az újabb szakmunkás továbbképző-tanfolyamot, amelyre máris harmincan jelentkeztek.

*

Sátoraljaújhelyen sem könnyű lakáshoz jutni. A Dohányvgyár is igyekszik ezért lakásra váró dolgozóinak, főleg a fiataloknak megadni minden segítséget az új otthonok megteremtéséhez. Az idén a gyár segítségével már négy fiatal dohánygyári család jutott munkás szövetkezeti lakáshoz. Jövőre a gyár arra érdemes öt dolgozója számíthat rá, hogy 40—40 ezer forintot kap lakása felépítéséhez.

Major Máté

Kovács Diana faliszőhnyeg kiállitása,Bp, - Ism: Major Máté. Ipari Művészet,1968.4.sz.38-39.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért.1971.2.sz.149-182.l.

169.l.

Major Máté

cikke: Az építéneti kritikáról a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem épületegyüttesének ürügyén. - Magyar Építőművészet, 1968. 2. sz. 18-23. l.

Az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfi ája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz. 149-162. l.

155. l.

Major Máté

cikkei: A „nagy"-ok és a mi „nagy"-jaink.
Magyar Építőművészet, 1968. ~~4.n.9-13.l.~~
6.n. 54-55.l.
Az építészet fogalma és fogalomköre.
Valóság, 1968. 11. évf. 12.n. 48-54. l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz. 149-182. l.

153.l.

Tárgy: Iroda!

Major Máté

Granasztói Pál: Levél Major Mátéhoz. - Valóság, 1968. 12.sz. 55-56. l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.ért. 1971.4.sz. 149-182. l./

152. l.

Major Máté

Major Máté: Kassák Lajos, az architektus. - Magyar Építőművészet, 1968.5.sz.58-59.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért.1971.2.sz.149-182.l.

160. l.

Major Máté

Major Máté: Laborcz Ferenc szobrairól. -Magyar Építő-művészet, 1968.2.sz.54-55.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Írt. 1971.2.szá 149-182.l.

158.l.

Major Máté

Tervezte a Bp-i Sas hegyi villát 1934.

181. sz. képpel illusztrálva.

Merényi Ferenc: A magyar építészet

1867-1967. Budapest 1970.

811

Major Máté

Tervezte a bp-i Attila utcai bérházat
1934. 180. sz. repr. oldalon.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867–1967. Budapest 1970.

818

Major Iván dr.

akadémikus, a Tit építőművészeti elnöke
vett Orvosházán a Magyar Építőművé-
szek Szövetségének és a Tit építőművészeti
Országos Választmányának háromnapos országos
konferenciáján.

A nap hírei.

Magyar Hírlap, 1969 május 30. 9. l.

Major Máté

Kossuth-díjas és Jbl díjas építéssel, a „Szocialista hazáért" érdemrend birtokosával interjút készített Fodor Gábor. Rövid pályaképét is ismerteti: Eddig 360 publikációja jelent meg. A 30-as években néhány épülettervét sikerült megvalósítania, 1948-ban pedig egy kisebb hatótelep tervét.

A társművészetek szintézisét kell megteremteni (Négyszemközt Major Mátéval) Fodor Gábor

Magyar Hírlap, 1969. [redacted] június 1. 6. l.

Major Máté
építén

Építészettörténet III. kötet. Bp. 1960.

Gábor Ester: A CIAM magyar csoportja
40.
Akadémiai Kiadó 1972.

Major Máté
építén

Társasház a Sasfiók utcában.

Bp. 1934/. Alaprajzok, bomlokrat.

Repr.

Gábor Ester: A CIAM magyar bizottja
25-26. kép.
Akadémiai Kiadó 1972.

Major Máté
építén

~ – Detre Pál: Bérház az Attila utcában. Bp. /1934/ Repr.

Gábor Ester: A CIAM magyar csoportja 24. hép.
Akadémiai Kiadó 1972.

Major Máté

építén

Hosszú időn át vért vett a CIAM magyar csoportjának munkájában.

Gábor Eszter: A CIAM magyar csoportja 1928-1938. 8.
Akadémiai Kiad. 1972.

Major Máté

építész

1935-ben részt vett a XXX. Budapesti Nemzetközi Vásár Ruházati, Textil és Olasz csarnokai nak terveziseben.

Gábor Ender: A CIAM magyar csoportja. A hadémia Kiadó 1972. 20.

Major Máté
építén

Sashegyi, Sasfiók utcai villája.

Gábor Ester: A CIAM magyar csoportja
24.
Akadémiai Kiadó 1972.

Major Máté

életútja

A CIRPAK műhelyben 2 alkotását publikálták.

Sdfor Ernő: A CIAM magyar képviselői

Akadémiai Kiadó 1972. 23.

Magos hátó

egyben

A CIPAK nemzetben 2 alkotását publikáltak

Sófár Ernst: A CIAM magyar csoportja

Akadémia Kiadó 1972. 23.

Major Máté
égyetén

~ a Bp.-i Műszaki Egyetem professzora

Gábor Eszter: A CIAM magyar csoportja
1928-1938.
Akadémiai Kiad. 1972.

Major Máté
épitén

Major Máté Sevchenysége a haladó
elveket tartja szem előtt.

Láncz Sándor: Van-e modern realista. . .
Müvészet, 1971. december - 6.oldal

Major Máté

könyve: Az épitészet sajátszerüsége. - Bp,1967. -
Ism: Bodri Ferenc,Jelenkor, 1968.7-8.sz.697-699.l.
- Dankó Imre, Etnographia, 1968.1.sz.135-136.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz.149-182.l.

Major Máté

Az Építés- és Közlekedéstudományi Közlemények 1969-től új névvel /Építés- Építészettudomány/ és részben változott profillal jelenik meg. A szerk.biz. tagjai: dr.Gábor László, dr.Kaliszky Sándor,dr.Kézdi Árpád,dr. Major Máté és dr. Perényi Imre. Techn.szerkesztők: dr. Vámossy Ferenc és Horváth Tibornné /Sipos Edit/. - A szerkesztő /Major Máté/ előszava:

Építés-Építészettudomány, 1969.1-2.sz.3-4.l.

~~Major Máté~~

~~reskerti a 1969-ben indult~~

Major Máté

megállapítására („Az építéselmélet az építészet filozófiája") hivatkozik

Bonta János: Az épités és az épitészet tudományai.
Épités- Épitészettudomány, 1969.1-2.sz. 5-47.1.

41.l.

Boris Vian: Le Dégoût de la Philosophie et autres textes.
Philo- Philosophie, 1993. 1-2. 3-47.

Major Máté

munkásságában az ellentmondások különböző
fajtáinak elemzése által

Pogány Frigyes: Az építészeti kritikáról.
Építés-Építészettudomány, 1969.1-2.sz.49-61.l.

57,60,1

Major Máté

hozzászólása a Valóság épitészeti vitájához /Valóság. 1968. ~~május~~ december/. Irodalomjegyzékben hivatkozik rá:

Vidor Ferenc: Az épitészet "teljességéről". Epitéstudomány, 1969.1-2.sz. 63-74.l.

74.l.

Major Máté

periodizációs javaslatát idézi

Kubinszky Mihály: A XIX. és XX. század magyar építészetének periodizációja. - Építés- Építészettudomány, 1969.1-2.sz.119-130.l.

Major Máté

háromkötetes építészettörténetét említi.

Török László: Magyar építészet a historizmus korában.
Építés-Építészettudomány, 1969.1-2.sz.131-180.l.

134. l.

Major Máté építész

a Szocialista Képzőművészek

Csoportjának tagja – emlitve

Nápszava

1972 július 29

10. old.

Kampis Antal

A magyar Képzőművészet története

Major Máté

A CIRPAC magyar tagjaként
emlétve a 30. oldalon

Kritika 1972 gulius

Major Máté
épitész

Major Máté 1937 őszétől hiányban volt feladni mind a csoportbeli, mind a kerületi pártfunkcióját mert vidékre mint építkezésekre vezetni.

Major Máté: A "Forráskiadvány a szocialista.....
Művészet, 1973.szeptember - 10.oldal

Major Máté
épített

1934-ben a XI. kerületi Fehérvári
úti „szociáldemokrata" pártszer-
vezetben dolgozott.

Major Máté: A "Forráskiadvány a szocialista.....
Művészet, 1973.szeptember - 10.oldal

Major Máté
épitész

1933-ban javaslatot tett a Szocial-
demokrata Párt akkori főtitkárá-
nak egy szocialdemokrata művész-
csoport létrehozására.

Major Máté: A "Forráskiadvány a szocialista.....
Művészet, 1973.szeptember - 10.oldal

Major Máté
építész

1933 szeptemberében lépett a
Párt Gépgyár utcai pártszervezetébe
a művész.

Major Máté: A Forráskiadvány a szocialista.....
Művészet, 1973.szeptember - 10.oldal

Major Máté, építész

A XI. ker. első tanácstagjai
között szerepel.

Kékesdi Gyula: Vallomás a kerületről

4-5. o.

Népszabadság, Bp. 1943. ápr. 1.

Major Máté, építész

A Nemzeti Galériában megnyitotta a kiállítást ápr. 27-én

↓

— Megnyílt Sugár Andor emlékkiállítása 8.

Népszabadság, Bp. 1973. ápr. 28.

Major Máté, építész

Tanulmánya jelent meg

↓

– : Júniusi Látóhatár 2.

ESTI HIRLAP, Bn 1973. jun. 22.

Major Máté, epitéz

Tízt a modern epitézetről

↓

—: Múzeumi Magazin 2.

ESTI HIRLAP, Br. 1973. jun. 26.

Major Máté, epítész

Beszédével nyitják meg a Sugár Andor emlékkiállítást.

—: Hallottuk 2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. ápr. 25.

Major Máté, építész

Az Ernst Múzeum ban megnyitja

Bohmányi Gerenc festőművész tárlatát.

— : Hallottuk 2.

ESTI HIRLAP, Bn 1973. März. 2.

Major Máté, építész

Az Konst Múzeumban megnyitotta Bolmányi ferenc festőművész kiállitását.

—: Robin úr és társulata 2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. márc. 3.

Major Máté építészmérnök

Gábor Eszter: „A CIAM magyar csoportja /1928-1938/"c. könyvét ismerteti Frank János: "Építész-őskutatás" cimmel.
"A CIAM: "Congrés Internationaux d'Architecture Moderne" haladó építészek nemzetközi szervezete 1928-ban alakult meg Svájcban, prominensei Le Corbusier és Gropius voltak több klasszikus között"-a magyar CIAM építészmérnökei között emliti meg Molnár Farkas, Fischer József és Major Máté építészmérnököket.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. juni. 10.
XVI. évf. 24. sz. 13. lap.

Major Máté

1931-ben rendezett kiállitásuk /a magyar CIAM tagjai rendezték/ botrányt keltett és a Horthy rendőrség "osztályellenes izgatás"-ként jelentette a felettes hatóságoknak. A harmincas években kezdték meg uttörő munkájukat és épitették meg az u.n. "skatulya házak"-at, amelyek ugyancsak erős visszatetszést keltettek.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. juni. lo.
XVI. évf. 24. sz. 13. lap.

Major Máté

Frank János: "A Pasaréttől a Muzeum kávéházig" cimmel számol be arról az utról, melyen végig vezette Urs Graf épitőművészt, bemutatva a Bauhaus, a huszas és harmincas évek modern épitészetét, mely a CIAM /Congres Internationaux d'Architecture Moderne/ magyar csoportja tagjainak nevéhez füződik.
Utikalauzként Gábor Eszter-ezekről szóló könyve szolgált. A svájci épitész a WERK c. épitészeti és müvészeti folyóirat neves munkatársa, kutatóterülete a Bauhaus épitészete.
Élet és Irodalom, Bp. 1972. juli. 15.
XVI. évf. 29. sz. 12. lap.

Major Máté, építész

Székesfehérvárott megnyitotta
a Népi építkezés c. tárlatot.

— : Kulturális hírek 7.

Népszabadság, Bp. 1972. jún. 13.

Major Máté, építész

Megnyitja Kádár György kiállítását.
(Műcsarnok.)

— : □ „Belső terek művészete" címmel ....

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. május 12.

MAJOR MÁTÉ

PÁLYÁM EMLÉKEZETE

MAJOR MÁTÉ

Életem — években

1866 Ifjabb Mayer Károly megszületik Zomborban, idősb Mayer Károly, pékmester tucatnyi gyereke közt másodikként; ő lesz az apám.

1867 Megszületik Thum Júlia is, ugyancsak Zomborban, ifjabb Thum Vince, gazdálkodó – olyan középkulák féle – negyedik és utolsó gyerekeként; ő lesz az anyám.

1890 Ők ketten – gyerekkori szerelem okán – összeházasodnak. S mivel mindketten bácskai német családok leszármazottai, svábokból jött magyar leszek én is.

1890 és 1903 között hat gyerekük születik, a hetedik én magam vagyok.

1900 Apámat kinevezik Bajára a m. kir. bajai járásbíróság elnökévé (emiatt leszek majd osztályidegen). A magas pozícióhoz méltó otthon kell, kibérli a legszebb utca – a Szent Antal (ma Szamuely Tibor) utca – legszebb s -nagyobb házát – a 67. számút – sok szobával, óriási kerttel, gyümölcsössel – szülőházamat.

1904 Megszületek, nem minden bonyodalmak nélkül. Noha hat gyerekéből hármat csecsemő korában eltemetett, mégsem örül anyám az én kései jelentkezésemnek. Maga mesélte, hogy – minden vallásossága ellenére – forró fürdőkkel akarta útját szegni jövetelemnek. Én azonban makacsul ragaszkodtam az életre már megszerzett jogomhoz (vagy a víz nem volt elég forró) és – augusztus 3-án megérkeztem. Aztán persze nagyon megszerettük egymást, legkisebbként is én voltam anyám kedvence.

1905 Apám Majorra magyarosítja a család nevét, ezzel minden gyanút elhárít fejünk felől. (Amikor a 40-es évek első felében az igazi hazafi magyar építészek támadtak bennünket kozmopolitákat, csak Fischert, Rihmert, Lechnert és Weltzlt bélyegezhették svábnak, az én nevemmel nem tudtak mit kezdeni.)

1905 és 1910 között a szülőház hatalmas birodalmában élek, a világ felfedezésével, jórészt természettudományos kutatásokkal foglalkozom. Ezek során különösen híressé lett az a kísérletem, mellyel egy kislányt csupaszra vetkőztettem az érdekes különbségeket feltárandó.

1910 Iskolaköteles korom elérkezvén, apám jónak látja, ha az új Szent Antal utcai emeletes iskola közelébe, a 25. számú házba hurcolkodunk. A szülőházzal szemben ugyan ott van az alsóvárosi fiú- és leányiskola, de oda szutykos, mezítlábas parasztgyerekek járnak, erkölcseim szempontjából is előnyösebbnek látszik, ha jobb emberek gyerekei közt végzem tanulmányaimat.

1912 Első – s eddig szerencsére utolsó – találkozásom a halálfélelemmel. Diftériás leszek, magasra ugrik a lázam, ég a torkom és Beczássy bácsi kegyetlenül lapockámba döfi életem első injekcióját. „Nem akarok ilyen fiatalon meghalni" – zokogom és nagyon sajnálom magam. Ha én nem is, meghal Béla bácsi, apám nagybátyja, Mayer Béla szatmári megyés püspök, aki számos unokaöccsét támogatta, taníttatta, apámat is. A temetésre engem is elvisznek, de csak nagyapám házának ablakából nézhetem, amint a

Uj Irás 1978 augusztus

négylovas gyászhintó, mint valami fekete hajó, elúszik a gyászoló tömeg hullámain. Másnap aztán elmehetek a gyászmisére, s ez marokra fogja gyerekszívemet. Micsoda fekete pompa, latin-gajd, tömjén és virágszag, mindezek betetőzéseként az először hallott *dies irae* borzongató dübörgése. Béla bácsi a Mayer család büszkesége volt.

Az anyai ág büszkeségét is megemlítem itt. Ő nem más, mint a híres-neves Türr tábornok. A vele való rokonságunk igen kézenfekvő: anyám egyik nagyanyjának nővére a tábornok unokaöccséhez megy feleségül. S mivel Pista bácsi – akit személyesen nem ismerhettem, mert 1908-ban meghalt – benősül egy jónevű francia családba, a rokonság szálai egészen III. Napóleonig vezetnek.

1913 Találkozás az első – igazi és örök – szerelemmel. A szerelem tárgya öt-hat éves kislány, Kiss Gyöngyinek hívják. S mivel egy „titkos" szerelmet elmondani senkinek sem lehet, elmondom hát mindenkinek: megírom első szerelmi költeményemet. Sajnos elveszett, s csak négy szavára emlékszem: „ha meghalok vagy megfagyok" vagyis – s nyilván – akkor is szeretni foglak, ha ez a szörnyű alternatíva bekövetkezik. Nem hiszem, hogy kételyt támaszthatna a szerelem komolyságát illetően az a tény, hogy a költeményt bilin ülve írom, de télvíz ideje lévén, nem engednek ki az árnyak székére.

1914 Befejezem elemi iskolai tanulmányaimat, Szélig Ferenc tanító úr a végbizonyítványba általános minősítésül „dicséretes-dicséretes-kitűnő"-t ad (apám az iskolaszék tagja), s ezzel felsőbb iskolába léphetek. Beiratkozom hát a ciszterci rend bajai gimnáziumába, melyet nemsokára III. Béla királyunkról neveznek el. Még ebben az esztendőben új házba költözünk, a Szent Antal utcában a 49. sz. házat vesszük birtokunkba. A gimnázium sajnos nincs már az utcán belül, s így naponta, olykor többször is, jóval messzebbre kell járnom. Nyolc esztendeig teszem ezt, mígnem Budapestre, az egyetemre kell indulnom, de addig még sok minden történik.

Első igazi gyászom éve is ez. Tizenhárom évvel idősebb Laci bátyám, szigorló jogász, akit legjobban szerettem testvéreim közül, s akire mint ideálomra néztem fel, „1914. október 19-én Chyrow mellett Galíciában, midőn szakaszát gyilkos tűzben rohamra vezette, ifjú élete virágjában, 23 éves korában hősi halált halt". Nagyon megsírattam.

Ifjabb Mayer Károly, apám, bátyjával, Pista bácsival. Zombor, 1870 körül.

1917 Dr. Böröcz Marcel ciszterci rendi áldozár, latin–magyar tanár, hét esztendőn át osztályfőnököm, magyar dolgozatot irat. A textus: „Mi szeretnék lenni?" Az előző órán bemelegítőt tart, s mindenkit megkérdez szándéka felől. Én a századelő romantikus technika-csodálatának megfelelően azt felelem: gépészmérnök szeretnék lenni. Szép pálya a gépészmérnöki pálya – mondja ő –, de még szebb az építészmérnöké. Az építész művei ott állnak úton-útfelen, mindenki bámulja őket, dicséri alkotójukat. A dolgozatot – jelesre – megírtam, s azóta építész szeretnék lenni. (Még ma is.)

1918 Említett Böröcz tanár úr felfedezi íráskészségemet. „Toldi a nádasban" című dolgozatomat a szokatlan „igen jeles"-sel klasszifikálja. Alighanem ezért adja aztán – szerzetes létére – kezembe a Nyugat teljes 10. évfolyamát, Adyt, Babitsot, Kosztolányit, Karinthyt, Móriczot és a többieket. Konfliktus és reveláció! Indítás az igazi irodalom és művészet felé, és balra is. És indítás az aktív költői pálya felé: kezdem hinni, hogy nemcsak építész, költő is leszek.

1919 Megismerkedem Fenyő Bözsivel a tánc-

Ifjabb Thum Vince, anyai nagyapám, családjával. Elől a legkisebb gyereke, anyám. Zombor, 1870 körül.

iskolában. Mindössze tizenkét és fél éves. Amint hamarosan kiderül, eme esemény mellett eltörpül, hogy elvesztettük a háborút, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia összeomlott, hogy Baját megszállják a szerbek, Magyarországon kitör és elbukik a forradalom.

1920 Böröcz bácsi elszerez instruktornak a legkisebb Fenyő fiúkhoz. Ezzel – akarva-akaratlan – a kerítő szerepét is vállalja. Napról napra találkozom ugyanis az előbb említett Fenyő Bözsivel. A kislány – apja, Fenyő Zsigmond, malomigazgató révén – unokahúga Fenyő Miksának, a Nyugat egyik alapítójának és szerkesztőjének, s a Nyugatot Böröcz bácsi tőle közvetítette részemre. A szerelem elkerülhetetlen.

1921 Baja felszabadul a szerb „rabiga" alól. Bevonulnak snájdig tisztjeik vezetésével darutollas vitézeink, s engem, ha rövid időre is, ismét visszaránt a „keresztény nemzeti gondolat". Tollas sapkát hordok, és – Nyugat ide, zsidó kislány oda – előadást tartok a gimnáziumban a magyar irodalom elzsidósodásáról.

1922 Levelet írok Babits Mihálynak, egykori bajai gimnáziumi tanárnak, egy csomó versemet küldöm benne és véleményét kérem. Biztonság kedvéért mellékelek

Thum Júlia, anyám, asszonykorának kezdetén. Zombor, 1890.

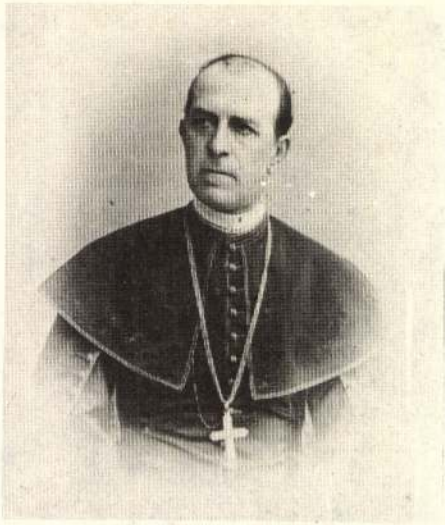

Mayer Béla, szatmári megyés-püspök, apám nagybátyja, kanonok korában. Bécs, 1880 körül.

hozzá egy levelezőlapot nekem címezve és felbélyegezve, hogy a választ feltétlenül megkapjam. Babits postafordultával válaszol és azt írja, hogy rokonszenves fiatalember vagyok, akiről azonban még nem tudni, hogy tehetségét miben fogja értékesíteni. Írjak továbbra is, ha kedvem tartja, de főleg sokat olvassak. Én persze Babits válaszát biztatásnak veszem és tovább írom verseimet, csak Adytól hamarosan átpártolok Kassákhoz.

Leérettségizem: „praeclare prematurus" leszek. (Apám igen jó barátságban van a ciszterekkel.) Felvesznek egyetemi hallgatónak.

Beiratkozom a kir. József Műegyetem mérnök és építész osztályára és beköltözöm a bírák és ügyészek gyerekeinek budai otthonába, a Grecsák kollégiumba. Budapest lesz a második városom. Milyen csodálatos ez a nagyváros! A Margitszigeten még ülök az utolsó lóvasúton, de már az első emeletes autóbuszon is, mely az Apponyi térről a Városligetig csörömpöl oda-vissza. Az utcákon, tereken keresztül-kasul lehet közlekedni, még nincsenek zebrák, de vannak lovak, akik fiakkereket és konflisokat húznak. Sőt akad már egynéhány magaskarosszériájú géperejű gépkocsi is, ahogy a taxikat akkor hivatalosan nevezik. Azon az útvonalon, melyen az egyetemre járok, még áll a Krisztinában a Karácsonyi palota, a Horváth-kertben a nyári színház, a Gellérthegy oldalában a Kioszk, stb. stb.

1922–1927-ig terjedő négy és fél év a szakmára való felkészülés ideje. Az egyetemen sok mindent meg lehet tanulni, az alapozó tárgyakat (matematikát, kémiát, fizikát), a megjelenítő tárgyakat (az ábrázoló geometriát, perspektívát, rajzot) a konstruálás közvetlen tárgyait (az épület- és tartószerkezeteket) és az építészettörténetet, a stílusokat – hiszen az építésznek bármely stílusban tudnia kell tervezni – de azt, hogy mindebből miként lesz építészet, nem nagyon. Az eklektika szelleme kísért. Az anekdota szerint Giergl Alajos, mikor megkapta a Klotild paloták tervezési megbízását, az irodájára hagyja, hogy csinálják az alaprajzokat, a homlokzatokat ő majd Spanyolországból hozza.

1924 Fenyő Bözsi jelesen leérettségizik, s mivel itt nem veszik fel az orvosi egyetemre, Rómába utazik, hogy bölcsész legyen. Többek közt a kereszténység történetét hallgatja egy csinos, fiatal, később antifasiszta volta miatt exkommunikált pap, egyetemi tanár szájából, s ez nagy hatással van rá.

De még ezelőtt „szakítunk"! Egy ellenállhatatlan férfiú jelenik meg Baján és

Türr István tábornok, a „rokon". 1860-as évek.

Mayer Máté, (vagyis én) öt hónapos korában. Baja, 1905.

A Major-család, anyám testvéreivel, szülőházam kertjében, a gang előtt. Áll: Thum Dolfi bácsi, Imre bátyám, apám, ül: Margit nővérem, Thum Berta néni, anyám, Laci bátyám, a kispadon én, a földön legifjabb Thum Vince, unokabátyám. Baja, 1908.

minden összeomlik. Rettenetes elkeseredésemben megsértem az illetőt, s a tetejébe párbajra akarom hívni, de szakértők megmagyarázzák, hogy csak a sértett hívhat ki, én legfeljebb diszkvalifikáló jegyzőkönyvet írathatok a segédeimmel.

1925 Meghal az apám. Az első halott, akit életemben közelről látok. Az 1912-ben felfedezett agyérelmeszesedése egy év előtt már annyira elhatalmasodott rajta, hogy nyugdíjba kellett vonulnia. A szörnyű finis ezután következik be. Amikor vakációra hazaérkezem Pestről, a saját apám nem ismer meg. A váratlan esemény valósággal sokkol – zokogok; s így mire a halál bekövetkezik, nincsenek könnyeim, csak állok és bámulok megdöbbenten: ez hát a halál! Aztán, a temetés után a továbbélők megkönnyebbülésével látom: a nap tovább süt.

1926 A „szakítás" idején már 1925 elejétől megindul a diplomáciai érintkezés Róma és Budapest között, a két fél egyre hosszabb levelekben számol be életéről és gondolatairól. Én főleg új szerelmeimmel dicsekszem, elküldöm költeményeimet. (Ezek egy része most már, 1923-tól megjelenik a Magyar Írás című folyóiratban.) Még ebben az évben megszakad azonban a levelezés. Anyagi okokból abba kell hagyni a római tanulmá-

A Baja-belvárosi fiúiskola III. osztályos tanulói. Középen: Szélig Ferenc tanító úr, mellette balról én. Baja, 1913.

Böröcz Marcel tanár úr, irodalmi tájékozódásom, pályám, balrafordulásom elindítója. Baja(?), az 1910-es évek derekán.

nyokat és Fenyő Bözsi váratlanul visszatér, nemcsak Bajára, Pestre, hanem hozzám is. S ekkor újra kezdődik minden.

1928 Elhatározzuk, hogy összeházasodunk, csak néhány kisebb nehézséget kell még leküzdeni. Mindenekelőtt nekem kell egzisztenciát teremtenem: Miksa bácsi segítségével egy építési vállalkozóhoz, a Katona–Székely–Molnár céghez kerülök, 300 pengő kezdő fizetéssel. Aztán lakást kell szerezni. Ez is sikerül, csak pénz kell hozzá, a várközeli Mátray utcában találunk éppen emelet-ráépülő 3 szobás lakást. Végül csupán anyám – és Imre bátyám – ellenállását kell legyőzni: még nem fordult elő családunk történetében, hogy tiszta árja fajunkba-vérünkbe zsidó vér keveredjék. Aztán ez is elsimul: Bözsi kikeresztelkedik, s a meglévő Erzsébethez a Mária, Júlia nevet kapja a szent keresztségben. Anyám a keresztanyja. Persze ez a fajkeveredési, sőt fajgyalázási problémát nem oldja meg, amint később kiderül.

Anyámnak kedvében járva, november 10-én egyházi esküvőt is tartunk a bajai belvárosi plébániatemplomban. Maga dr. Gonczlik Kálmán, apátplébános úr ad össze minket. Bözsi tanúja dr. Vojnics Ferenc, Baja polgármestere, az enyém Imre bátyám. Esküvői lakoma Fenyőéknél, anyám az asztalfőn, kétoldalt a keresztény-zsidó násznép.

1929 Szeptember 27-én megszületik egyetlen gyerekünk. Ha lány lett volna, az Anna

keresztnevet kapja, mivel fiú lesz, s feleségem eláll a Zebulon névtől, Ádámnak nevezzük el. Fenyő Iván – Miksa fia –, amikor meglátja a kis vörös, ráncos pólyást, azt kérdezi: „Megtartjátok?" Megtartottuk.

1931 Balratolódásom az egyetemen lendületesen folytatódik. Barátaim, az irodalom, a napi sajtó – a Világ, majd a Népszava olvasása – megteszik a magukét. Ádám születésekor már 400 pengős állásom egyik napról a másikra megszűnik, következik az alkalmi foglalkozások és a munkanélküliség váltakozásának kora, miközben Bözsi édesapjának terhére élünk. Radikalizálódásom természetesen folytatódik.

Fiatal művészeket – festőket, szobrászokat, építészeket és zenészeket – hívnak össze a Simplon kávéházba, azért, hogy valami baloldali művészcsoportot hozzanak létre. Engem Vilt Tibor visz el, akivel 1929 óta barátkozunk. Itt ismerkedem össze Goldmann Jánossal, az építésszel, öccsével, Györggyel, a szobrásszal, Fenyő A. Endrével, a festővel és Szabó Ferenccel, a zenésszel. Amint később kiderül, az akció kezdeményezője Madzsar József és köre – azaz az illegális kommunista párt.

1932 A kezdeményezés első megvalósítása a Vasvári Pál utcai kollektív műterem. Itt tűnik fel Vértes György, a Madzsar-kör tagja, hamarosan a Gondolat szerkesztője, ő egyben a szakszervezeti ellenzék képviselője köztünk, míg Blau (később Bán) Béla az illegális párthoz kapcsol bennünket. Itt ismerkedünk össze Dési-Huber Istvánnal, Sugár Andorral, Nagy-Fekete Bélával, festőkkel, később nagyon jó barátaimmal. Mészáros Lászlóval, a szobrásszal már korábban, Vilt révén kötünk barátságot.

Csatlakozom a CIAM (az új építészet nemzetközi kongresszusai) magyarországi szekciójához. Vezetői Molnár Farkas és Fischer József építészek, akiknek – és a Bauhausnak, Le Corbusiernek – köszönhetem, hogy ami eddig az egyetemi oktatás és az aktuális építészet jóvoltából homályban volt előttem, megvilágosodik: megértem, hogy az építészet anyagi és szellemi feltételei, milyen – dialektikus – módon függnek össze, s miként lesz belőlük korszerű, mai, új építészet.

1933 Megkapom az első bérház-tervezési megbízást, Hatvany Violától. Rokoni alapon, mert Viola felesége Fenyő Gyu-

Fenyő Bözsi – feleségem – megismerkedésünk idején. Baja, az 1910-es évek második felében.

Én. Budapest, az 1930-as évek derekán.

Feleségem. Budapest, az 1930-as évek derekán.

rinak, Bözsi festő unokabátyjának, Miksa bácsi másik fiának – 1924 körül riválisomnak a szerelemben. Ez az Attila utcai bérház, mely ma is ott áll a Vérmezőnél, de nem sokan bámulják.

Akik még nem voltunk a szociáldemokrata párt tagjai, belépünk, hogy ennek fedésében legalizáljuk és aktívvá tehessük csoportunkat. Ennek megtörténte után – illegális kommunista sejtünk megbízásából – Goldmann Györggyel felkeressük Mónus Illést, a párt ideológusát és Büchler Józsefet, a párt főtitkárát, hogy előterjesszük javaslatunkat egy művész szervezet létrehívásáról.

1934 Az év legelején megalakul a szocialista képzőművészek csoportja, melynek – a sejt határozatából – én leszek a titkára.

Látógatóban Lucien Hervé-nél, Szigligeten. Én, Z. Gács Ági, Barta Éva, Szabolcsi Miklós, feleségem, Szabolcsi Hédi, Lucien Hervé, Z. Gács György. Szigliget, az 1950-es évek végén, a 60-asok elején.

Fiam, Ádám. Budapest, az 1930-as évek derekán.

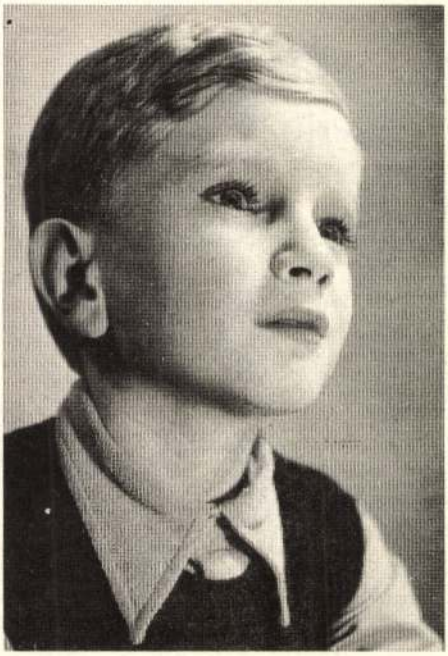

A csoport – már eléggé ismert – tevékenységének első szakasza 1938-ig tart. Én egy évvel korábban lemondok titkári tisztemről, mert vidékre kell mennem.

A csoport – illetőleg a sejt – tagjainak a mozgalom más legális és illegális területein is kell dolgoznia. Így kerülök a XI. kerületi szoc. dem. szervezetbe, ahol hamarosan a vezetőség tagja leszek, majd az itt dolgozó kommunisták összefogásával meghódítjuk a vezetés csaknem minden pozícióját. Én elnöke leszek a szervezetnek.

Legfontosabb illegális kapcsolatom ez időben Kalapos elvtárs, aki lakásomon illegális sajtót szerkeszt. Még az év nyarán, hozzám jövet, nem messze a lakásomtól, lebukik. Csak a felszabadulás után derül ki, hogy Horváth Imrének hívják, mint magyar külügyminiszter hal meg 1958-ban.

1936 Csaknem hat évi „szabad"-egzisztenciaságom és kitartottságom után, Fischer József szociáldemokrata összeköttetései révén felvesznek az Országos Társadalombiztosító Intézet műszaki osztályára díjnoknak 116 pengő fizetéssel. Itt dolgozom aztán 1945 karácsonyáig. Közbül viszonylag rövid időn belül felviszem a magas főmérnöki rangig és elérem a havi 800 pengő jövedelmet.
Illegális küldetésben – feleségestül – Ausztriába, Linzbe utazom. Ez egyébként első külföldi utam. Linzben találkoznom kell egy külföldön élő elvtárssal, akitől pénzt hoznék be a párt részére. A randevú nem sikerül, mert mikor már úton vagyok Linz felé, lemondják. Bizonyos jelekből úgy sejtem, hogy Révai Józseffel kellett volna találkoznom.

1937 Amint említettem, ekkor kell megválnom a XI. ker. Szoc. dem. pártszervezet elnöki és a művész csoport titkári teendőitől, mert az OTI vidékre küld építést vezetni.

1939 Besorolnak ádáz katonának, de az OTI egyelőre mentesít a katonai szolgálattól.

1942 Borbíró Virgiltől Fischer József vezetésével, Granasztói-Rihmer Pál, Kismarty-

Uitz Béla látogatása a Magyar Építőművészek Szövetségében. Perczel Károly, én, Janáky István, Szabó Árpád, Uitz Béla. Budapest, 1960-as évek eleje (?).

Richard Neutra előadást tart a Városházán. Mellette Brenner János. Budapest, 1962. (Gárdos Zoltán felvétele.)

A magyar–kínai akadémiai egyezmény aláírása. Az asztalnál én és a kínai akadémia alelnöke. Mögöttünk, balra a magyar küldöttség, Nógrádi Sándor nagykövettel, jobbra a kínai küldöttség, Kuo-Mo-Zso-val, a kínai akadémia elnökével. Peking, 1959.

Lechner Jenő, én és Weltzl János átveszszük a Tér és Forma szerkesztését. Hamarosan társulunk a Gresham kör művészeivel, Bernáth Auréllal és Pátzay Pállal és megosztozunk a lap gyér terjedelmén velük. Bár az új építészet hívei és a greshamisták között művészetszemléletben van némi differencia, a közös front a reakció és fasizálódás ellen összekapcsol bennünket. A lap még 1944 októberében is megjelenik. Ebben a két évben írom első építészetpolitikai cikkemet.

1944 Most már be kell nekem is vonulnom, éspedig fegyver nélküli mérnöki szolgálatra a repülőkhöz, az óbudai Esplanade szállodába. Engem és egy társamat kihelyeznek a budaörsi és a mátyásföldi repülőtérre, s így, ha itt keresnek ott vagyunk és megfordítva. Engem aztán egy hónapra kölcsönadnak a Todt szervezetnek, a Rákóczi-úti Metropol szállodába, de itt se dolgozom sokat, hiszen munkaidőnk jó részét óvóhelyen töltjük. Szálasi hatalomátvételekor is még „katona" vagyok, de a fölesketés idejét a W. C.-ben töltöm. Ezután rövidesen, ismét az OTI jóvoltából, szabadlábra kerülök. A nyilasok ugyan mindenféle mentesítést törölnek, de többé nem jelentkezem.

A németek bejövetelétől főfoglalkozásunk családunk, barátaink mentése. Nagy Fekete Béla a Henger utcában csodálatos okmányokat alkot, és Fischer József is a Madách téren. Én inkább csak közvetítek. Családom minden tagját ellátom árjaságát bizonyító papírokkal. (Imre bátyámét is, mert 1933-ban, mindenek ellenére, ő is zsidó lányt vett feleségül). Nekem is van egy kitűnő írásom, melynek csak a papírja és pecsétje eredeti – az OTI-tól loptam –, a szöveget Fischer komponálja rá és írja alá OTI-főnököm nevével. Az okmány – mely megbíz engem, hogy az OTI sérült ingatlanait ellenőrizzem, s ha kell, mint hatóság, a lakosság segítségét is igénybe vegyem – annyira jó, hogy sikerül a nyilasokkal is láttamoztatnom. Zöld tintával rajta áll, hogy kijárási tilalom idején is oda mehetek, ahová akarok: „Kitartás, éljen Szálasi! Kovarcz Emil".
Feleségemnek, munkahelyén, a Községi Élelmiszerüzemnél, ahol 1936 óta mint gyárgondozónő igen jó munkát végez, azonnali hatállyal felmondanak. Háztartási alkalmazottunkat, mivel keresztény létére fertőzött családban nem dolgozhat, el kell bocsátanunk. De ez éppen így jó ebben az időben. A család minden tagja bújik már ekkor, apósom, anyósom például előbb Reisch Arnold építési vállalkozónál, aztán Fischer Józsefnél, nálunk viszont Fischer sógornői és mások lelnek menedéket. Emiatt a Margit-híd felrobbanása után mi is kiköltözünk Sas-hegy-i otthonunkból, bátyám lakására, a Kálvária (ma Kulich) térre, s vár-

juk a fejleményeket. Közbül decemberben egy hónapra beköltözünk a Rákóczi út 4. sz. házba, hogy mint főbérlők, fedezzük Vértes György – alias Török Gáspár – bújását.

1945 Január 13-án – ismét a Kálvária téren – felszabadulunk, s még aznap hadifogságba esem. A fogság tíz és fél hónapig tart. Azért csak eddig, mert feleségem nem hagyja élni a pártvezetés és a kormány egyes tagjait, hogy engem hozassanak haza. Ez – amint kiderül, hogy hol vagyok – sikerül is, egy tiszt kíséretével még ez év novemberében hazakerülök. A hadifogság nem árt nekem. Először találkozom az éhezéssel, a fizikai munkával, a koszossággal és tetvességgel. De ez főleg csak az első pár hónapban van így, később a körülményekhez képest jó dolgom lesz, mérnöki munkát végzek és becsülnek, sőt még azt is felajánlják, ha ott maradok, családomat is kihozatják és aranyban fizetnek.

1946 Az Országos Építésügyi Kormánybiztosság főosztályvezetője leszek, Fischer József a főnököm. „Építésracionalizálás"-sal és „nagy"-politikával foglalkozom. Ez a koalíció, a négy párt – a kommunista, a szocdem., a paraszt- és a kisgazda párt – együtt és egymás ellen működésének hallatlanul izgalmas ideje. A „szociáldemokrata" Tér és Forma ellenében létrehozzuk az Új építészet c. „kommunista" folyóiratot, és vívjuk az ezzel járó, nem szakmai, politikai harcokat.

1947 Átkerülök az Építés- és Közmunkaügyi Minisztériumba, ahol az építéspolitikai, majd a tervfőosztályt vezetem. Előbb Veress Péter, aztán Darvas József a miniszterem. Amikor egy pártközponti szakmai rapporton említem az „építéspolitiká"-t, Gerő Ernő azt kérdezi „Hát ez meg micsoda?" – belémfagy a szó. Hogy mi is? Darvassal felkerestük – például – Rajk Lászlót, s előadtam egyik zseniális elképzelésemet: a legutóbbi választási eredmények alapján megyénként, járásonként úgy osszuk el az építendő lakások kontingensét, hogy elsősorban a kommunista többségű városok és falvak kapjanak belőle. Rajk László rendelkezésünkre bocsátott adatai alapján gyönyörű színes térképeket készítünk erről és – ebben is maradunk. A történelem gyorsabban mozog.

1948 Darvas megbízásából én hajtom végre – nagyszombaton – a száznál több munkást foglalkoztató építőipari vállalatok államosítását. Mélyen meg vagyok hatva s amikor felesketem az új, munkás vállalatvezetőket: „Tegye mindenki – mondom – jobb kezét a bal szívére".

Schéner Mihálynál. Barcsay Jenő, László Gyula, Baránszky-Jób László, én, Schéner és Juhász Ferenc. Budapest, 1967. (Vattay Elemér felvétele)

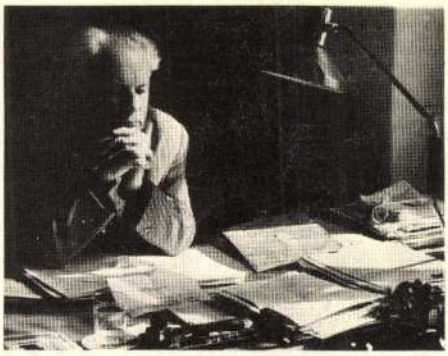

Intézeti asztalomnál. Budapest, 1976. Révész Tamás felvétele.

Miután kiderül, hogy bürokrata képességeim igen mérsékeltek, és az is, hogy a Műegyetem Műszaki és Építészeti Osztályán egyetlen kommunista tanár sincs, az általam kreált „Bevezetés az építészetbe" című tárgy előadójaként bevonulok az Egyetemre. Mivel sosem készültem erre a pályára, rengeteg tanulnivalóm akad, de hogy ezt csak negyvennégy éves koromban kezdem, már nem bizonyul elégségesnek.

1949 Egyetemi tanárrá neveznek ki az Általános Építészeti Tanszékre, melyből hamarosan Építészettörténeti Tanszék lesz. Most már ókori, majd középkori építészettörténetet kell előadnom. Tanszékem egyesítése a másik két építészettörténeti tanszékkel (1957) témakörömet is megváltoztatja, építészetelmélettel és a legújabbkor építészetével kezdek foglalkozni. (Később – 1972-ben – az egyesített tanszékekből lesz az Építészettörténeti és Elméleti Intézet, melyet ugyanúgy én vezetek 1975-ig.)

1950 Az önállóvá lett építészkar első dékánjává választanak. Ezt a pozíciót azonban nem sokáig töltöm be.

1951 Ebben az évben zajlik le ugyanis a híres építészeti vita. Kiderül, hogy az új építészet, melyet – másokkal – képviselek, kozmopolita, dekadens jelenség, s nekünk is haladó hagyományainkra, a klasszicizmusra stb. kell alapoznunk új szocialista-realista építészetünket. Én persze kiállok az új építészet igazának védelmében, de elbukom. Egy munkatársam szavai szerint „a reakció zászlóvivője" lettem az egyetemen, s ezért lemondok a dékánságról, a lapszerkesztésről, és – kissé megrökönyödötten – várok.

1952 Meghal Baján drága jó anyám, nyolcvannégy éves korában. Az orvosi jelentés végelgyengülésre hivatkozik. Temetésén rövid sírógörcsben mondom el mindazt, aki és ami ő volt nekem.

1954 Moszkvában Hruscsov elvtárs egy monstre építőipari konferencián nekem ad igazat. Persze nem az én álláspontom ismeretében és nem is ideológiai okokból – pedig ez volt nagyobb bűne azoknak, akik a szocialista-realizmust az építészetben ilyen furcsa módon képzelték el – hanem azért, mert felismerte, hogy ez a végső fokon archaizáló építészet útját állja az új technika alkalmazásának és kifejlődésének, ezzel a tömegtermelésnek.

1955 A Magyar Építőművészek Szövetségének megbízott, majd választott elnöke leszek, s ezt a szerepkörömet jól-rosszul csaknem tíz esztendőn át (1964-ig) töltöm be. Megbízásom az építészeti vitában szenvedett vereségemért nyújt elégtételt.

1956 A katasztrófa mélyen megrendít. A Rákosi-éra megbocsáthatatlan tettei kételyeket ébresztenek bennem, nem a szocializmust, hanem a megvalósítás módját, eszközeit illetően. Tagja leszek a Magyar Értelmiség Forradalmi Tanácsa vezetőségének, melynek Kodály a – jelképes – elnöke és Markos György a főtitkára. Eleinte azt hiszem, hogy ami történik az forradalom, forradalom a rossz vezetés ellen, hitemet azonban nem méltányolják.

1962 A Valóság közli cikkemet, melyben megkísérlem bizonyítani a szürrealizmus és az absztraktizmus létjogosultságát. Ismét olyan vita robban ki, melyben csak a rövidebbet húzhatom. De azóta csaknem másfél évtized telt el...

1973 Megjelenik emlékezéseim első kötete: Egy gyerekkor és egy kisváros emléke. Ha a sajtó alig is veszi észre, barátaim több mint száz levele tanúsítja, hogy nem írtam hiába. (A második kötet: Férfikor – Budapesten, ez évben fog megjelenni.)

1976 Január elsején nyugdíjba megyek. Jó dolog ez az állapot. Nem kell tovább adminisztrálnom – amit sosem szerettem – és másokért felelősséget vállalnom. Azt csinálom, amit akarok, vagyis dolgozom. Magas vérnyomásom gyógyszerekkel már négy esztendeje normális szinten álldogál.

1978 Most hetvenhárom éves vagyok, talán még lesz annyi időm, hogy életem igazi mérlegét felállítsam.

Lajos 1978 augusztus

Major Máté, építész

L: Gerő László

Bodri Ferenc: Művészeti könyvnemle 739-746

Jelenkor, Pécs, 1979. júl. – aug. XXII/7-8

Major Máté

Kiss Tibor
Kozma Lajos
Kaesz Gyula
Borbíró Virgil
Fischer József
Granasztói Pál

voltak az 1945-ben alakult Magyar Művészeti Tanács építőművészeti szaktanácsának tagjai 1946-ban.

Major Máté: A Szabadság-híd díszei

Budapest 1980/6

f.o.

MAJOR MÁTÉ

"Major Máté 70 éves" c. Gerő László
megemlékező cikke

Müemlékvédelem, 1974. 2. sz. 109-110. 1.

Major Máté

Gerő László: Major Máté hetven éves.

109-110.l.

Műemlékvédelem, 1974.2.sz.

Major Máté, építész

Beszélgetés a Herder-díjas akadémikussal. [Sok fénykép].

—: Kifejezi-e korát az építészet? 975-978.

Élet és Tudomány, Bp. 1979 aug. 3. XXXIV/31.

Major Máté, építész

Kasitzky Ilona négy évtizeddel ezelőtt a Szocialista Képzőművészek Csoportjához tartozott, 1942-ben Major Máté, Bán Béla, Sugár Andor s mások műveibel együtt állították ki munkáit a Vasasok Központi Székházában. A tárlatot a megnyitás után betiltották.

(papp): Kasitzky Ilona kiállítása Gödön. Népművelés, 1978. okt.

MAJOR MÁTÉ

Ember és könyve

NÁDOR TAMÁS

Ex libris Major Máté

Könyv könyv hátára lép, mondatok lökdösik egymást, betű betűt szorongat. A gazda, aki a ius primae noctis erőszakosságával s a szűzi szerelmes gyámoltalanságával kívánná birtokolni őket – tanácstalan. Folyik a pörlekedés; megpezsdült tőle már a bajai Szent Antal utca, álmatlan most is a budai Márton-hegyi út. Pátriárkaként rázzák botjukat a klasszikusok; a tegnapi modernek klasszicizálódva is erőteljesen hasítják koponyájukkal a kripta-borítót, mintha csak átfúrnák magukat a kávéházi márvány asztallapon; átlátszó felületek mögül fenyegetően lépnek elő a kortársak. Mind követeli a helyét, idejét. És még nem is említettem a legagresszívabb támadót: a gyorstüzelésű folyóiratokat... Betűterrorra panaszkodik egy ember, de voltaképp boldog, hogy kiszolgáltatott. 78 éves, mindennap ír, olvas, el tud számolni az életével. Vágja a fölvágatlan lapokat; fogyjon a fogyhatatlan: ma is, holnap is kezébe tessékel egy-egy elégedetlenkedőt.

– Látszólag csupán könyvekről, valójában persze, kinek-kinek a szellemi cseperedéséről, növekedéséről, épüléséről beszélgetünk e hasábokon. Önnek is gondolkodásrajzát szeretném fölvázolni. Tehát – gyönge szójátékkal élve –: visszagondolva gyermekkori környezetére, lát-e valami elgondolkodtatót?

– Sok mindent megírtam már erről Egy gyermekkor és egy kisváros emléke című önéletrajzi könyvemben. Igaz, ott – az írás természetéből adódott így – mindent szinte mikroszkopikus részleteiben szemléltem. Próbájaként mintegy az idősek múltat vizsgáló emlékezetének: városunk, Baja egykori embereit, utcáit, otthonainkat, elszállt szavainkat csakugyan érzékletes és aprólékos pontossággal rögzítettem. Mert magamon is tapasztalom a biológiai törvényt: a távolit karnyújtásnyira, kézfogásnyira, a közelit – tegnapit, tegnapelőttit – pedig mintha csak messzelátóval látnám. Nem árt tehát, ha a kezdet kezdetére elnagyolva, helyesebben: a lényegre figyelve is visszatekintek. Így talán jobban kitetszik: ki volt s mivé lett az én vén napjaira is mindennapi újságjaival, félbehagyott könyveivel, papírjaival bíbelődő ember... Baján születtem, 1904-ben, jellegzetes középpolgári, vagy így is mondhatom: bürokrata családba. Apai nagyapám, idősebb Mayer Károly (apám 1905-ben magyarosított) ugyan csak pékmester volt, de Béla bátyját pappá szentelték, s ő – családunk egyetlen híres embere – egészen a megyés püspökségig vitte. Apám bíró lett, s idővel a bajai járásbíróság elnöke, a város törvényhatóságának tagja. Édesanyám Zomborban született, gazdálkodó család lányaként. Egyik anyai dédanyám révén – hadd büszkélkedjem – szegről-végről Türr Istvánnak is rokona vagyok. Tudomásom szerint mind apai, mind anyai ágon külföldről származunk. Eleink feltehetőleg a XVIII. században, Mária Terézia vagy II. József telepítési akciója során kerültek a Rajna-vidékről (anyám családja esetleg Bajorországból) a Bácskába, s szorgalmasan, a mindenkori hatóságok és hivatalok kívánalmai szerint végezték ilyen-olyan dolgukat. Apám is efféle ember volt: elegáns, fegyelmezett, hivatalára büszke, keresztény középosztálybeli férfiú,

Kritika 1982/8.

ehhez illő életrenddel, bajusszal, szokásokkal. Senki sem mert volna például az otthoni asztali ülésrenden változtatni. Mint ahogy az is az íratlan törvények közé tartozott, hogy apánk egy-két „Mi újság az iskolában?"-ja, „Hogy feleltél?"-je után tüstént a Budapesti Hírlapba, Rákosi Jenő lapjába mélyedt. S az volt a szentírás, amit ott olvasott. Elképzelhető, miféléket, hisz köztudomású: Tisza Istvánt támogatva, épp ez a lap támadta a hazafiság és az erkölcs nevében a legdühödtebben Ady Endrét és a Nyugatot. Vitathatatlanná nyilvánított igazságok fenyegetésében eszmélkedtem tehát, a család legkisebb, hetedik sarjaként. (Három testvérem azonban hamar meghalt. Egyiküket sem ismertem. László bátyám pedig, szinte gyerekemberként, a fronton halt „hősi" halált.) Szabály volt az is nálunk, hogy nem volt szabad úgynevezett rossz – vagyis rongyos, szegény ruházatú – gyerekekkel barátkoznom. Én azonban már hatévesen ellenszegültem: egy nap vendégségbe hoztam az egész osztályt. A fogadtatás barátságos volt, mert „társadalmi pozíciónk" még a gyerekekkel szemben is udvariasságra kötelezett, ám utána igazi haddelhadd jött: fejmosás, feketeleves. Egyszóval apánk csakugyan úr volt a háznál. Anyánk mindenben a kedvére tett, de azért a büntetést is a mély vallásosságához illő szelídséggel hajtotta végre. Természetes volt hát, hogy – miután a Magyar Királyi Állami Elemi Nép- és Polgári Fiúiskola négy osztályát elvégeztem, a bajai ciszterek gimnáziumába írattak. . . S hogy gyermek- és ifjúkorom legfőbb színhelyéről se feledkezzem meg: 21 esztendős koromig (az utolsó három évet már Pestről hazajáró egyetemi hallgatóként) a Szent Antal utcában, Bajának akkor legszebb, akác és platán szegélyezte utcájában éltem, nevelkedtem. Az úgynevezett Szuszics-házban születtem, egy ideig a Prigly-, majd pedig a sötétbarna olajfestékkel fedett „csokoládéházban" laktunk. E világról, hozzá fűződő emlékeimről, az ott élt emberekről szinte mindent megírtam említett könyvemben. Ez az otthon, ez a kisváros eszméltetett s indított útnak, igyekvő, ám meglehetősen gátlásos férfijelöltként. Igazán önállósodnom már csak a fővárosban kellett s lehetett.

– Mindez így azért túl szűkszavúan hangzik. Valóban derék magyar ifjúként, a kor kötelező hivatalos leckéit elsajátítva, s minden ellentmondó szellemi érintéstől elzárva jutott az érettségiig?

– Ezt azért nem állítottam. Olvasni, írni hamar megtanultam. De már azelőtt követeltem szinte, hogy felolvassanak kedvenc mesekönyvemből, melynek főhőse, Gagyi gazda, varázsgyűrűje révén, bármit kívánhatott. Ilyen varázsgyűrűm lett a könyv: csak fölütöttem valahol, s képzeletem máris magával ragadott, bármit kívántam, ott a mesében megtörténhetett. Szabadon bántam az elhangzott történetekkel. Csakhamar – nővérem kíséretében – állandó vendége lettem a Katholikus Legényegyletnek: kölcsönkönyvtárából hordtam ugyanis haza az új meg új, rendszerint kegyes tartalmú mesekönyveket. (Ilyet például: A huron törzsfő esküje. Történet a vademberről, aki a szent keresztség fölvétele után szelíd ember lett.) Olvastam aztán a Sebők Zsigmond és Benedek Elek szerkesztette Jó Pajtás című gyermek-folyóiratot, Dörmögő Dömötör, Dorka, Zebulon, Hörpentő sógor és Róka Miska történetével. Itt találkoztam először Móricz Zsigmond gyerekverseivel, s más, csakugyan kitűnő írók műveivel. Ám egy idő után ez a lap „szabadkőművesszidó" sajtóterméknek találtatott, s ezért helyette a feddhetetlen – ám jellegtelen – Kis Pajtást fizették elő nekem. . . Verne, May Károly, s kivált Jókai később következett. . . Otthon is találtam egyébként olvasnivalót: apám könyvtára igazán megfelelt a társasági kívánalmaknak, a hozzá hasonló városi notabilitásoknak bizonyára hasonló házikönyvtáruk volt. Máig is pontosan látom magam előtt a Szuszics-házban az üvegezett szekrényt, a mindig egyformán elrendezett, mindig azonos kötetekkel. Kék vászonkötésben a törvénygyűjtemények, döntvénytárak, Jókai műveinek „nemzeti", más néven: jubileumi 100 kötetes kiadása; Vörösmarty, Arany, Tompa és a bajai Tóth Kálmán díszkiadásban; a Magyar Remekírók szecessziós, kék vászonkötésű sorozata; A magyar nemzet története 10, díszesen

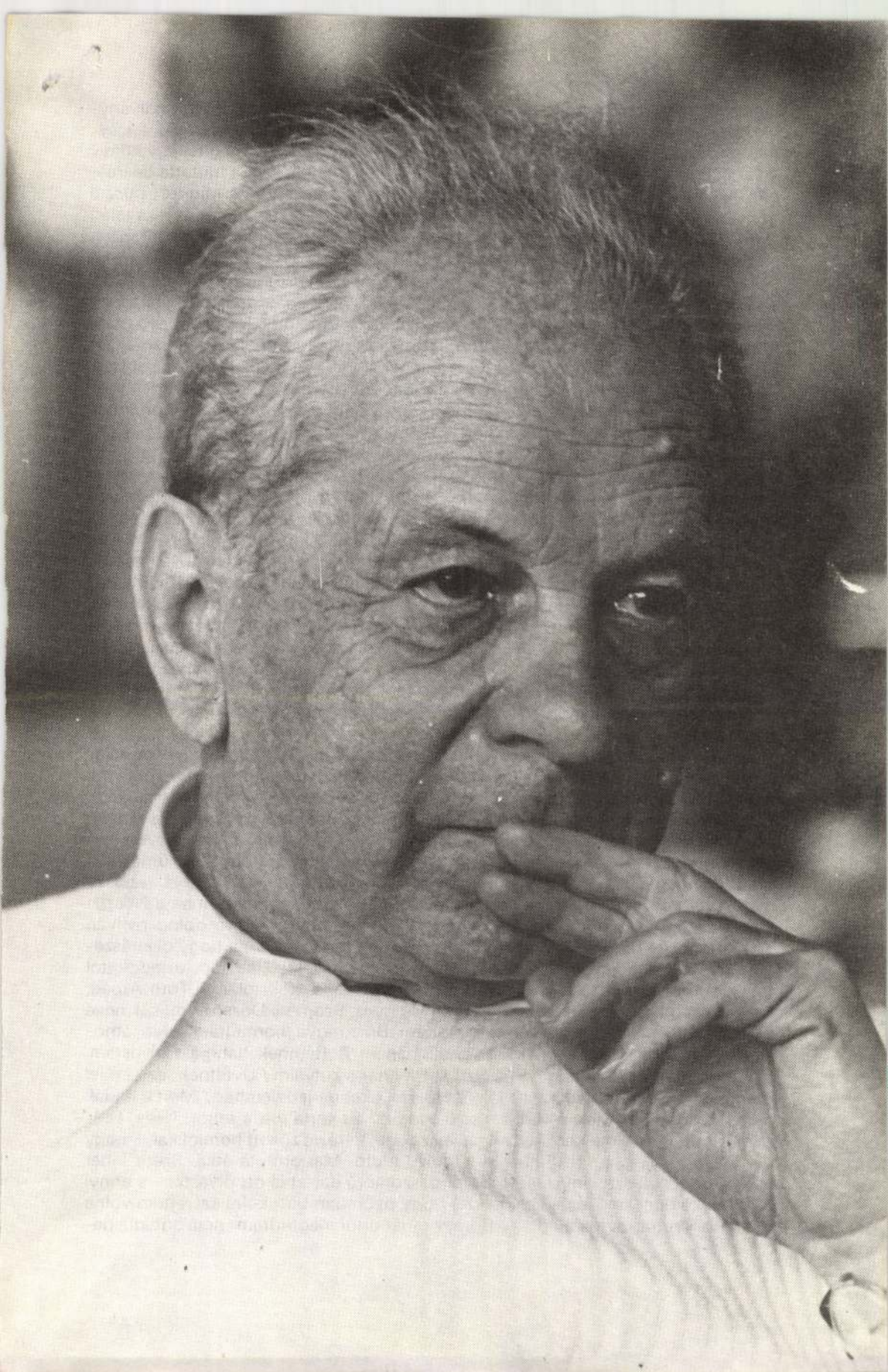

illusztrált kötetben. A szoba közepén asztal állt, azon mindig ott feküdt halványkék selyembe kötve, plakettal ékesítve Petőfi két díszalbuma, s egy Munkácsy-mappa, hasonló barna díszben. S hogy el ne feledjem: az asztalon még egy könyv volt található: Bács-Bodrog vármegye prominens személyiségeit mutatta be írásban-képben, köztük a szüleimet... Úgy hangzik talán, mintha mindezt puszta iróniával mondanám. Pedig e sajátos pedantériával a család „rangjához" – s talán kissé a bútorzatához is –, inkább illesztett, mint válogatott bibliotéka végül mégiscsak szellemi indulásom egyik fő forrása lett. Mert – tartva ugyan a rám dördülő „Már megint nem tanulsz!"-októl – mindig megtaláltam magamnak az olvasáshoz szükséges időt, helyet. Tanulást mímelve, kihasználva apám más elfoglaltságát, gyakran a reterátra bújva – lopva elolvastam mind a száz kötet Jókait, lapozgattam a költőket (később, verselgető koromban persze, alaposabban is megismertem őket), s a remekírók közül is behabzsoltam néhányat. Volt némi lázadás is abban, hogy az üvegszekrényből, szinte tilalom ellenére kicsempészem a kedvemre való „élvezeti cikket". Mert akkoriban természetesen nem az erkölcs- vagy gondolatnemesítő eszményeket kerestem könyveimben, hanem a cselekményt, az izgalmas, szórakoztató vagy megható fordulatokat. Mindehhez pedig Jókai oly nagyon értett! (Sokszor azóta is elgondolkoztam ezen: vajon a cselekménytelen, sőt, valljuk be: az unalmas regénynek áldozva, nem felejtettük-e el, hogy milyen az igazi regény? Nem a filozófusokra tartozik-e inkább a filozófia, a pszichológusokra a pszichológia, a szociológusokra a szociológia, s az író talán jobban tenné, ha filozofálás, pszichologizálás, szociologizálás helyett egyszerűen a mesterségét művelné, s jó, igaz, érdekes regényt írna?) Az apám könyvtárával való ismerkedésem azért is fontos, mert eleinte eléggé silány sajtótermékeken is nevelkedtem. A Zászlónk című diákújság jó katolikussá, „tiszta férfiú"-vá, sőt – átlátszó didaktikával – tisztes üzletemberré kívánt formálni. Iskolánk egyik tanára pedig Tóth Tihamér Tiszta férfiúság-át adta a kezembe... Ám a bajai ciszterek gimnáziumában többnyire eléggé liberális gondolkodású szerzetesek oktattak. (Apám jezsuitákhoz járt, tőle mindig hallhattam az ottani, sokkal keményebb kötelmeket.) Kivált a magyar és latin nyelv tanára – hét éven át osztályfőnökünk –, dr. Böröcz Marcel (világi nevén: Vendel) volt felvilágosult. Ez a fiatal pap a rend valamelyik franciaországi kolostorában is élt egy ideig, s úgy látszik, a francia kultúra s az „esprit" őrá is maradandóan hatott. Nem „előadást" tartott az órán, hanem mesélt nekünk. A téma kínálta minden zeg-zugba bekukkantott, mindahány színes kis ösvényen elkalandozott, de azért el sose tévedtünk. Élettel telt meg az irodalom, eleven sorsokat láttunk, nemcsak szigorú, elsajátítandó szövegeket. Böröcz tanár úrnak köszönhetem egyébként nemcsak irodalmi ízlésem fordulását, de pályaválasztásomat, sőt – közvetve – a feleségemet... Böröcz Marcel adta kezembe a Nyugat teljes, tizedik évfolyamát. Minthogy ez 1917-ben jelent meg, a dolog nyilván 1918-ban, 14–15 éves koromban történt. Oly hirtelen váltás volt, hogy belerészegültem. Csupa addig ismeretlen hanggal, arccal, témával találkoztam, az addigitól gyökeresen különböző világba kerültem. Ady, Babits, Kosztolányi, Tóth Árpád, Kaffka Margit, Móricz Zsigmond, Karinthy Frigyes, Szomory Dezső és mások neve s művészete most fénylett fel először előttem. Borzongva mormoltam Adyt, látnoki erejét meg kellett éreznem. Elsőül alighanem A Rémnek hangjá-t olvastam, mindjárt a januári számban: „Bús gőzösök nyínak s kutyáim / Üvöltnek: ez az éjjel rendje, / Sokasodott hadak és vadak / Hozzák őket gerjedelembe: / Mert a hadak megsokasodtak, / Mert a vadak elsokasodtak." És sorra jött a többi: Nézz, Drágám, kincseimre, Emlékezés egy nyár-éjszakára, Véresre zúzott homlokkal, E nagy tivornyán, A megcsúfolt Ember, Az utolsó hídfő, Mai próféta átka, Szent Liber atyám stb. És Kosztolányi Dezső Boldog, szomorú dal-át is ott olvastam, s annyi más szerző remekművét is... Persze, hogy nyomban birtokolni szerettem volna az egész Nyugat-évfolyamot, de Böröcz tanár úrtól megtudtam: nem adhatja ne-

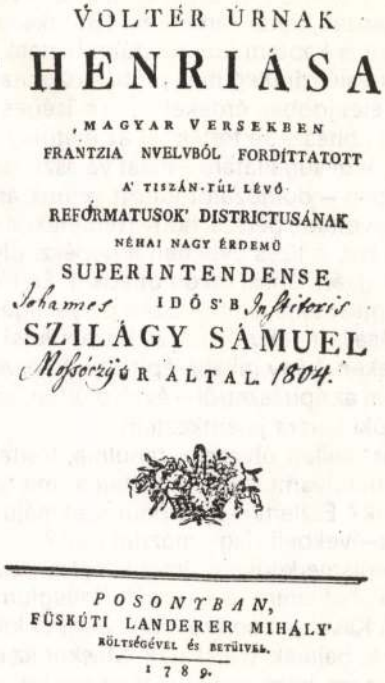

VOLTÉR ÚRNAK

HENRIÁSA

MAGYAR VERSEKBEN

FRANTZIA NVELVBÓL FORDÍTTATOTT

A' TISZÁN-TÚL LÉVŐ

REFORMATUSOK' DISTRICTUSÁNAK

NÉHAI NAGY ÉRDEMŰ

SUPERINTENDENSE

Johannes IDŐS'B Institoris

SZILÁGY SÁMUEL

Mossóczy ÚR ÁLTAL. 1804.

POSONYBAN,

FÜSKÚTI LANDERER MIHÁLY'

KÖLTSÉGÉVEL ÉS BETÜIVEL.

1789.

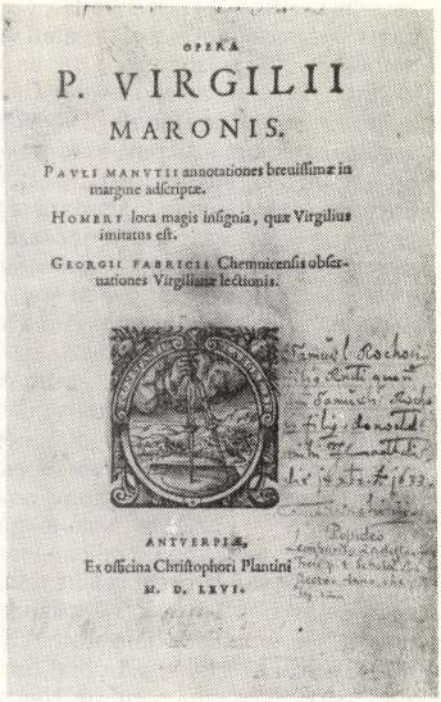

OPERA

P. VIRGILII

MARONIS.

PAVLI MANVTII annotationes breuissimæ in margine adscriptæ.

HOMERI loca magis insignia, quæ Virgilius imitatus est.

GEORGII FABRICII Chemnicensis obseruationes Virgilianæ lectionis.

ANTVERPIÆ,

Ex officina Christophori Plantini

M. D. LXVI.

kem, mert az Fenyőéké. Ő szerzett el aztán a két legkisebb Fenyő gyerekhez, instruktornak. Ott ismertem meg Fenyő Erzsébetet, azaz Bözsit, a feleségemet. Fenyő Miksa, a Nyugat alapítója, szerkesztője, az ő édesapjának bátyja volt. A nevezetes évfolyamnak így csak akkor lehettem társtulajdonosa, amikor tíz évvel később feleségül vettem gyermekkori lánypajtásomat. A hozománynak ez is része volt... A Nyugat, Fenyő Bözsi és Rajk István nevű barátom hatására kezdtem el aztán magamnak is olvasmányt keresni, vásárolni. Az Eötvös utcai Kollár Ágoston-féle könyvkereskedésbe jártam, ahol Bözsinek már saját folyószámlája volt. (Értékes könyvtárukból sok jó kötetet kölcsönözhettem.) Kollár Ágoston szép, fehér szakállas úr volt, gimnazista fia, s két lánya is segédkezett a boltban. Fontos helyszíne ez az életemnek, habár megvallom, először Nick Cartert s hasonlókat vásároltam ott. De most már Ady-, Kosztolányi- és Babits-köteteket; rövidesen Kassákot és Balázs Bélát is... Romain Rolland Jean Christophe-jához Rajk Pista barátom révén jutottam. Súlyos, sok kötetes „lecke" volt, de átrágtam rajta magamat. Sok mindent föl se fogtam, de a mű nagysága mégis megrázott. Igazi hatását csak jó néhány év után éreztem, fölszínre tört belőlem, amiről szinte nem is tudtam. Mert így, búvópatak módján is élhet bennünk a talán csak érzékelt, de arányaival, világa teljességével, hangulata elevenségével hullámzó remekmű... Hamarosan az iskolai önképzőkörnek is tagja lettem, melyet szintén Böröcz tanár úr vezetett. Liberálisan, hisz megengedte még azt is, hogy Ady-verseket mondhassunk, noha sok iskolában a nevét sem ejthették ki a diákok, s a szerzetes gimnáziumokban az „istengyalázó" költőt szavalni igazán nem volt szokás. Még lapot is szerkesztettünk. Leány címmel az elsőt (ez afféle, tanárok kezébe nem való, humoros diáklap volt, s mindössze néhány számot ért meg); Év címmel a második, komolyabbat, ennek egyes számai a megfelelő hónap nevét viselték. Ebben már nekrológot is írtunk Ady halálára, üdvözöltük a szabad májust (1919-et írtunk), és sok egyéb mellett, közreadtuk zsengéimet. Mert talán mondanom sem kell, a sok új élmény hatására

verselni kezdtem. Ez a szenvedély vagy tíz évig tartott, s itt-ott közöltek is. Hivatásom és házasságom realitása vetett véget a képzelt költő-karriernek. (Büszkélkedhetnék, hogy egy ízben még Babits Mihálytól is kaptam jóindulatúan biztató, de jóslásba nem bocsátkozó levelet. De hát ilyet valószínűleg más próbálkozóknak is küldött.) Engem úgy látszik, a versírásnál az élet jobban érdekelt. Ám hűséges olvasója maradtam azoknak, akik csakugyan a költészetre tették fel az életüket. . . Én – amint említettem, ismét csak Böröcz tanár úr sugallatára – mást választottam. Egyszer – még harmadik gimnazista korunkban – dolgozatot íratott velünk arról, hogy ki mi szeretne lenni. Mindössze 13 éves voltam, persze, hogy romantikus vágyaimat vetettem papírra. Csodalény volt akkor, a tízes években a gépész, olyan ember, aki mindent tud: gyárat épít, gépeket gyárt, óriási lokomotívokat. Én tehát gépészmérnök akartam lenni. Ám a tanár úr mást tanácsolt: – Szép pálya a gépészé, de sokkal szebb az építészé. Az ő alkotásaiban lakunk, házai, középületei ország-világ láttára kinn állnak az utcákon, tereken. Légy inkább építész! Az érvelés annyira megfogott, hogy – noha mit se tudtam az építészetről – évek múltán, szinte improvizálva, a Műegyetem építészmérnöki karára jelentkeztem.

– Az egyetemen, gondolom, egészen mást kellett olvasnia, tanulnia. Voltak-e úgynevezett „nagy" professzorai, nevezetes évfolyamtársai? Egyáltalán: mit tanítottak akkoriban az építészjelölteknek nálunk? Észlelték-e például szakmájuk, s általában is: az európai szellemi élet húszas-évekbeli nagy mozdulásait?

– Először a fővárossal kellett sebtiben megismerkednem. Imre bátyám Pesten tisztviselősködött már, így ő kalauzolt új lakóhelyemre, a Grecsák Kollégiumba, majd a „társaságba" is beavatott. A Központi Kávéházban (később: Centrál kávéház, ma: az ELTE Eötvös Klubja) találkoztunk, bajaiak, bácskaiak. Máskor az előkelő Astoriába is átruccantunk. Nem mondhatom, hogy irodalmi társaság lett volna, de kedves, bohém fiúkból állott, s könnyed, barátságos viselkedésük a beilleszkedés nehézségein gyorsan átsegített. Az akkori Budapest, a mainál persze, összehasonlíthatatlanul lassúbb, ám számomra mégis lüktető ritmusával, igen-igen tetszett. Ha idő adódott rá – s mire nincs ideje az életkezdő embernek – órákig sétáltam, nézelődtem. Hogy témánkba vágó mozzanatot is említsek: gyakran meg-megálltam a Múzeum körúti könyvkereskedések és antikváriumok kirakata előtt. Kivált Lantosék kínálata vonzhatott (a mai Pedagógusok könyvesboltja helyén volt az üzletük), hiszen e nevet megjegyeztem. . . Pesten rövidesen nagy újságolvasó lettem. Olvastam a Világot (később a helyébe lépett Magyar Hírlapot), és bele-belenézegettem – kis lelkifurdalással – egyik barátom lapjába, a Népszavába. Ezt akkor még túl radikálisnak találtam, csak a húszas évek végén kaptam rá rendszeresen. 1922-től előfizettem a Nyugatot. Olvasója lettem a Pesti Naplónak s az Az Újságnak is. (Ekkoriban alapozódott meg mindmáig tartó folyóirat-olvasó szenvedélyem. Elég talán felsorolnom a birtokomban maradt lapokat, ezek önmagukban is jelzik érdeklődésem irányát, szellemi alakulásomat. Tehát: Periszkóp – 1925, Arad, Szerk.: Szántó György, Szélpál Árpád, Fábry Zoltán; Dokumentum – 1926–27., szerk.: Kassák Lajos; 100% – 1927–30., szerk.: Tamás Aladár; Munka – 1928–39., szerk.: Kassák Lajos; Korunk – 1929–, Kolozsvár, szerk.: Dienes László és Gaál Gábor; Toll – 1929–32., szerk.: Zsolt Béla; Forrás – 1929–30., szerk.: Gereblyés László; Társadalmi Szemle – 1931–33., szerk.: Madzsar József és Sándor Pál; a többi csak cím szerint: A Másik Út, Szabadon, Fiatal Magyarország, Valóság, Új Harcos, Szelektor, Munkás Kórus, Független Szemle, Mi utunk, Natura. Hosszú felsorolás, de talán nem érdektelen. Számomra legalábbis e sokféle lap igazi szellemi-politikai szabadegyetem volt. A Korunk szinte úgy hatott rám, mint egykor a Nyugat, e hasábokon fedeztem föl például I. Gy., vagyis Illyés Gyula Hősökről beszélek című művét, ennek hatására kezdtem el őt is olvasni. A Társadalmi Szemle világnézetem formálásában játszott szerepet. A Szelektor, illetve – mivel a lapot e címmel a rendőrség elkobozta – az Univerzum hasábjain talál-

koztam Le Corbusier A jövő városa című cikkével. A József Attila szerkesztette Valóságban a szerkesztő cikke, Eső című verse mellett egy Radnóti-vers is olvasható.) . . . Egyetemi baráti társaságunk kritikus szellemű, minden iránt érdeklődő fiúkból állt egybe. Az abszolutórium idején Ney József barátom, meg én elhatároztuk, hogy amint diplomáztunk, belépünk a Magyarországi Szocialista Munkáspártba. Ám annak elnökét letartóztatták, s a párt feloszlott. Így más módon folytatódott politikai balratolódásom . . . Szellemi alakulásomhoz hozzátartozik Karvaly Imrével kötött barátságunk. Évfolyamtársam volt, jóban-rosszban össztartottunk. Böröcz Marcel és persze, a feleségem mellett, a legnagyobb hatást kétségtelenül ő gyakorolta rám. Nyelveket tudott, kitűnően rajzolt, rengeteget olvasott, és – ami akkor sokat nyomott a latban – elismerésével mindig ösztönzött a versírásra. Morgenstern-verseket, más szerzőktől próza-részleteket fordított – pusztán az én épülésemre. Színházba, hangversenyre, kiállításokra hurcolt, hogy sokfelé figyeljek. Egy ilyen alkalommal, 1929-es, Tamás-galériabeli kiállításán ismertem meg későbbi jóbarátomat, Vilt Tibort, aki aztán a mozgalomba is elvitt. (Ez utóbbi 1931-ben történt: a Szimplon kávéházban találkoztunk: művészek, építészek. Aznap, összehívónktól, Frankfurter Rezsőtől megvásároltam József Attila Döntsd a tőkét című kötetét. A szerveződő és szétágazó közösségnek nemsokára kialakult a kommunista magva, egyszersmind baráti köröm.) . . . Az életemet meghatározó dolgok – barátságok, kapcsolatok, elhatározások, eszmék, s a szerelem persze – mind akkor csíráztak, sarjadtak bennem, s ezek, úgy látszik, jobban érdekeltek, mint az egyetemi stúdiumok . . . S az egyetem? Mit lehetett ott megtanulni? Tisztes professzorok az építészet stílusait magyarázták például. Akkor ugyanis még mindig az archaizálás és az eklektizálás korát éltük, s az építésznek az volt a feladata, hogy bármilyen stílusban tudjon tervezni. Ez a fölfogás lehetőséget adott arra, hogy – különböző műszaki-technikai ismeretek elsajátításával – csakugyan megtanuljunk építeni. De az összefüggésekről alig tudtunk meg valamit. Nem tanultuk meg, hogy mi az építészet, s azt sem, hogy alakításába miképpen lehetne, kellene belefolynunk. Minderről csak az elkövetkező években kezdtem sejteni valamit.

– Három felhívás az építész urakhoz című kiáltványában Le Corbusier ilyeneket írt: „Szemünk arra való, hogy észrevegye a fényben úszó formákat. Az elemi formák a legszebb formák, mert világosan értelmezhetők. A mai építészek már nem hoznak létre egyszerű formákat. A számításokat felhasználó mérnökök geometriai formákat alkalmaznak . . . " Hogyan fogadta az építészet forradalmát kezdő mérnökként?

– Szerencsés és mélyen ellentmondásos időszakban kezdtem a pályát. Akkortájt alakultak Moszkvában és Párizsban, Németországban, Hollandiában és másutt az új építészet szellemi műhelyei, melyek aztán, néhány kiváló személyiség révén iskolát teremtettek. Le Corbusier, Walter Gropius, Frank L. Wright, Alvar Aalto és mások rájöttek arra, hogy az építészet nem csupán formaalkotás, a formák mögött sem csak a történelmi múlt áll, hanem a történeti jelen is, a maga anyagi és szellemi feltételeivel. S elérkezett az idő, amikor már nem lehet stílust csinálni, mert a stílusok alól egyszerűen kifutott az idő. Le Corbusier is, a Bauhaus olyan nagyjai is, mint az alapító Gropius, vagy éppen a magyar Breuer Marcel – tagadták a stílusépítészet lehetőségét. A történeti stílusok évszázadaiban – egészen a tizenkilencedik század derekáig – volt ugyanis idő arra, hogy a stílusok kifejlődjenek, beérjenek, beteljesedjenek, s a szokásos hanyatlás után természetesen kimúljanak. Az új építészet indulásának idejére minden annyira felgyorsult, oly mértékben megváltoztak a föntebb említett anyagi és szellemi feltételek, hogy most már minden egyes építésznek és minden egyes épületnek meg kell találnia a maga anyagát, kifejezésmódját, összhangját, ha úgy tetszik: a stílusát. De korstílus nincsen. Ezt persze, csak ma látom ilyen pontosan, ám azt már kezdő építész-

ként is tudtam, hiába kívánnak valamit külsődlegesen „humanizálni" . . . Ezért is olvastuk oly lelkesen például Le Corbusier nevezetes öt pontját – az épület lábakra állítása, tetőkert, szabad alaprajz, szabad homlokzat, szalagablak – hiszen nyitást, ösztönző útmutatást adott . . . A Bauhaus egyik legjobb hazai alkotójával, Molnár Farkassal hamar megismerkedtem – az egyetemen. Bauhaus-oklevelét ugyanis nálunk nem ismerték el, ezért be kellett fejeznie négy évvel korábban félbehagyott egyetemi tanulmányait . . . Magam is csakhamar a Bauhaus híve lettem, s kezdő mérnökként terveztem is néhány épületet az iskola elvei és módszere alapján. (Hogy vonzalmamban mennyire nem álltam egyedül, annak szemléltetésére felsorolok néhány magyar hírességet a Bauhaus tanári karából: Breuer Marcel, Forbát Alfréd, Kállai Ernő, Moholy-Nagy László, Molnár Farkas, Weininger Andor stb. Az ő jelenlétük az iskolának sajátos színt adott.) Csatlakozásomat én kezdettől úgy értelmeztem, hogy olyan építészeti törekvés jegyében dolgozom, melynek lehetősége éppen abban rejlik, hogy nem statikus, hanem folyamatosan, a feltételekhez igazodva teremti az új építészetet. S minden megmerevedés csak tönkreteheti. A Bauhaus egyik-másik elméleti megállapítása gondolkodóba ejtett. Néhányan internacionalista építészetről kezdtek beszélni. Ezt én képtelenségnek tartottam. S pár évvel később maga Walter Gropius mutatott rá arra, hogy ilyen építészet egyszerűen – nincsen. Mert a házakat egyének tervezik, akik bizonyos nációkhoz tartoznak, s ez kétségbevonhatatlanul meglátszik munkásságukon. S amit valamennyien produkálnak, abból áll egybe a világ építészete, amelyet azonban egyáltalán nem lehet internacionalistának nevezni . . . Nem voltam egyébként ellene a nemzetközi tapasztalatcserének. Idővel magam is tagja lettem a CIAM (Congrès Internationaux d'Architecture Moderne), a modern építészek nemzetközi kongresszusa magyar csoportjának, a CIRPAC-nak. A modern ház-, lakás- és városépítészet kérdéseivel foglalkozó szervezet is segített szemléletem alakításában. (S jöttek sorra persze, a nevezetes Bauhaus-könyvek is.) Az idő tájt eljutottam első, kissé tán mechanikus, de lényegében azt hiszem, helytálló felismerésemig is: ami funkcionálisan és felépítésében, tehát tartalmában jó, az közvetlenül e tartalomból, szervesen nőtt formáiban szép is. (Később persze, rájöttem, hogy a jó és szép összefüggése nem ilyen közvetlen. Valamit az alkotó tehetségnek is hozzá kell adnia, hogy a forma csakugyan kifejezze a tartalmat.) . . . Rövidesen azonban egészen másfajta gondjaim lettek: kitört a háború. S valahogy túl kellett élni. Bennünket – feleségem származása és mozgalmi munkám miatt – a közös veszélyen túl, külön veszély is fenyegetett . . . Mindemellett a legutolsó lehetséges pillanatig részt vettem a Tér és Forma című folyóirat szerkesztésében. Az 1944. novemberi számban deklarációt kívántam közreadni. A szövege elkészült, ám Az építészet háború utáni feladatai Magyarországon című írás csak 1945-ben, a felszabadulás után jelenhetett meg.

– Professzor úr, úgy vélem, Ön mindenekelőtt saját magára szabott munkaként értelmezte a deklarációt. Aki 1945 utáni munkásságát meg szeretné ismerni, több száz cikkét, tucatnyi könyvét lapozgathatja. S nyomon kísérhető: egész azóta eltelt idejét viták kereszttüzében élte át. És szó sincs arról, hogy föladta, vagy befejezte volna: memoárköteteiben például az egykor eltemetett szépírót élesztgeti . . .

– Az építészet históriája is, kivált az új építészeté, csupa vita. S nem is csak tollal: magával az anyaggal folyik . . . Jómagam, amint a hadifogságból hazajöhettem, belevetettem magam a dologba, s nem számoltam, hogy egy napnak hány órája van. Társadalmi, hivatali, szakmai teendők sokasága zúdult rám – fontos is, fölösleges is –, fel kellett tehát hagynom a tervezéssel, csak építészetelméleti, -történeti és -kritikai munkára maradt időm. Én lettem a műszaki egyetem első kommunista professzora, s ez bizony akkor nem rangot, inkább kötelességeket adott. Csakugyan számos cikket írtam (s nemcsak az építészet tárgyában, hanem

például a képzőművészetről is), s ma már úgy ítélem meg: váltakozó színvonalon. Van bennük üres ágálás is, naivitás is, olyanok, mint a kor, mely őket létrehozta, s tükrözik botladozásaimat. De mindegyikükben a tisztázás igénye mozgatott. Mindig az érdekelt: megtaláljuk-e a korunk emberéhez, társadalmunkhoz illő, azt méltón kifejező és szolgáló építészetet. A történelem sajnos, úgy alakult, hogy – bár hajlottam az ésszerű kompromisszumokra – óhatatlanul polémiákba kellett sodródnom, s ütköznöm a hivatalos állásponttal. 1951-ben az MDP Előadói Munkaközössége a magyar építészet további útjának meghatározására vitát rendezett. Ekkor terjesztettem elő Zűrzavar mai építészetünkben című dolgozatomat, melyet egyértelműen elítéltek. Révai József volt a fő opponensem, aki a kor szigorával „tette helyre" eltévelyedéseimet. (Meg kell hagyni: becsületes ellenfél volt, nem vonta kétségbe jóhiszeműségemet.) Körömszakadtáig védtem az új építészet elveit, lehetőségeit, s bíráltam a Szovjetunióban akkor dívó gazdag, barokkos, archaizáló építkezési mód kopírozását, meggondolatlan átvételét. Természetesen el kellett buknom: meghátrálásra, sőt, fegyverletételre kényszerültem. (Úgy gondoltam, a párt érdeke az első.) Négy esztendő múltán aztán elhangzott Hruscsov Az építés nagyipari módszereinek széles körű alkalmazásáról, az építkezések minőségének javításáról és költségeinek csökkentéséről című beszéde a moszkvai építészeti kongresszuson. Ez alaposan leszedte a keresztvizet a korábbi drága, az új technika s a tömegtermelés kifejlődését akadályozó építészetről. Nálunk is fordult a kocka: vissza lehetett térni arra az útra, amelyet nem valami kitűnően, de mégis csak tapostunk. Azóta a magyar építészet sok jót is produkált már, de létrehozta sajnos, a nagypaneles építészetet. Ez utóbbi nagyon a begyemben van, mert már eddig is sok kárt okozott, s meggyőződésem, ezután még több kárt fog okozni. Nem kívánok most ellene érvelni, bár vannak érveim, de hát ez nem ide tartozik. Csupán a tényt mondom el: ez a könyörtelenül merev konstrukció hosszú időre rögzít egy, már ma is túlhaladott állapotot. S képtelen követni azt a dinamikát, mely minden családi élet természetes velejárója. E házak, lakások használhatóságán, sőt: esztétikáján nem segít semmiféle színezés, pingálás, mert az efféle csak külsődleges megközelítés, dekoráció... Mindezek az ellentmondások abból adódnak, hogy az építészet igazi funkciója, mibenléte még ma is tisztázatlan. Az új építészet legkiválóbbjai mertek önállóan gondolkodni, pontos terveket és értékeléseket készítettek, dolgoztatták a képzeletüket, de elkerülték a fantazmagóriákat. És sosem a ma, mindig a jövő építészetét akarták megalkotni. (Nyilvánvaló: ha csak mára tervezünk, a munkánk már holnapra elavul.) A világhíres ronchamp-i kápolna talán a legnemesebb példája annak, hogy ennek az épületnek is megvan a funkciója. Ez az íves, héj-elvű falakkal a Vogézek kövei közé telepített istenháza racionális kapcsolatban van a közvetlen környezettel, ettől oly emberszabású. És távlatot is nyit a végtelen, szinte irracionális térbe. Az épület tehát az istenét tisztelő embert szolgálja, vagyis pontosan megfelel céljának. Érdemes idézni Le Corbusiernak a kápolna átadásakor mondott szavaiból: „E kápolnát építve a csendnek, az áhítatnak, a békének, a belső örömnek akartam helyet teremteni. A szent ügy átérzése fokozta erőnket. Vannak dolgok, amelyek szentek, s vannak, amelyek nem azok, függetlenül attól, hogy vallásosak vagy sem. Munkásaink és Bona, a művezető; Sevres utca 35. alatti műtermemből Maisonnier; mérnökök és statikusok, más munkások és vállalatok, ügyintézők és Savina voltak a megvalósítói ennek a nehéz, aprólékos, kemény és verejtékes munkát igénylő, de ugyanakkor érzéssel telített műnek, melyet átlelkesít a szavakba nem foglalható tér teremtő erejű matematikája." Szaggatott, pontos, visszafogottságukban is áhítatos szavak. Akár egy modern vers. Akár egy korszerű épület. Olvasható és lakható. Kötött és eloldozó. A ronchamp-i kápolna átadásakor mondta ezt Le Corbusier. Kívánhat-e [illegible] a magamféle, mint ilyen tisztázó élességű szándékot, hasonlóan emberséges

megvalósulást: céljuknak megfelelő, vagyis használható épületeket? . . . Emlékezéseimben sincs más szándékom, mint följegyezni, amit átéltem, láttam, s elszámolni azzal, ami keveset tehettem az új építészetért. Mert csak ezért olvastam, írtam egész életemben.

Major Máté, építész

Az *Akadémiai Kiadó* külföldre szánt természettudományos kötetei mellett jövőre a többi között kiadói kooperációban készül el *Borsa Gedeon* kétkötetes, latin, olasz és angol szövegű nyomdászattörténeti munkája, a Pannonia régészetével foglalkozó mű angol nyelvű és *Major Máté Építészettörténetének* német nyelvű változata.

– Könyvek közös kiadásban

Népszabadság, Bp. 1979. dec. 30.

7.

Major Máté, építész

pek közötti békés kapcsolatok...

A Herder-díjat eddig többek között *Kodály Zoltán, Németh László, Illyés Gyula, Szabolcsi Bence, Ortutay Gyula, Harmatta János, Keresztury Dezső* és *Major Máté* kapta meg.

– Herder-díjat kapott Balassa Iván. 4.

Népszabadság, Bp. 1979. dec. 13.

Major Máté, építész

megemlítve.

E. Fehér Pál: A hidatos költő 7.

Népszabadság, Bp. 1979 jún. 8

Major Máté, építész

L.: Lechner Ödön

Tamás Erzsi: Város és építése 5.

Nepszabadság, Bp. 1979 jul. 25

Major Máté

Major Máté kiademém jezésére
Fekete Nagy Béla bekapcsolódott
a terv pályázatok kidolgozásá-
ba.

Horváth Béla: Beszélgetés Fekete Nagy Bélával
Művészet, 1980. március – 10. lap.

Major Máté

A művész a szélső baloldalt képzisette és nem ismerte el, hogy ami átmeneti-leg – ideiglenesen megfelel, alkalmasarra, hogy arval a jövő művészetét építik.

Horváth Béla: Beszélgetés Fehete Nagy Bélával
Művészet 1980. március – 10. lap.

Major Máté

Vértes György kezdeményezésére 1933 telén megalakult Kommunista Képzőművészek Frakció tagja volt a művész is.

Horváth Béla: Beszélgetés Fekete Nagy Bélával a Szocialista Képzőművészek Csoportjáról.
Művészet, 1980. március - 10. lap.

Major Máté, építész

L. Schenker Mihály

Major Máté: Schenker Mihály csabai kiállításáról 49-50

Uj Auróra, Békéscsaba, 1980. ápr. 1.

Major Máté

A Szocialista Képzőművészek Csoportjának

tagja, tagjai a szociáldemokrata párt

székházának nagytermében gyűlekezhettek.

a csoport első titkára volt

Magyar Hirlap 1979/12/21/1o

CS:Non omnis moriar

Major Máté

Az 1934-es első csoportszerveződés titkárának, Major Máténak, európai formátumu müveltsége van.

Aradi Nóra: A Szocialista Képzőművészek Csoportja és az egyetemes művészet.
MŰVÉSZET, 1980. március - 3. lap.

Major Máté

Major Máté egy visszaemlékezésében irja: a pártosság mint egyetlen lehetséges müvészi magatartás mellett mindenki szónokolt, de mindenki másképpen,-saját, nem egészen kiérlelt gondolataival kétségtelenül őszinte érzéseivel és saját félreértéseivel, tévedéseivel ugy, hogy valami óriási zür kerekedettki belőle.

Láncz Sándor: Szocialista müvészetelmélet 1930 körül. MŰVÉSZET, 1980. március - 7.lap.

MAJOR MÁTÉ

MAJOR MÁTÉ

Az építész helye az építészetben — ma

A Magyar Építőművészek Szövetsége 1976 végén ünnepelte fennállásának negyedszázados jubileumát, s elnöksége engem kért fel — mint kezdettől fogva működő tagját —, hogy mondjam el az ünnepi beszédet. Én ezt vállaltam és gondolataimat le is rögzítettem. Kiderült azonban, hogy ezek a gondolatok nem illenek a jubileumi alkalomhoz, s ezért lemondtam előadásukról.

Azóta több mint egy esztendő telt el, de úgy éreztem, hogy a téma aktualitása nem veszett el, s ezért — íme — megkísérlem publikálását. Annyit azonban hozzá kell tennem ehhez az írásomhoz, hogy a most márciusban megtartott szövetségi közgyűlésen elhangzottak — nem utolsósorban új miniszterünk felszólalása — olyan reményeket ébresztett bennem — s alighanem másokban is —, hogy az építész helye az építészetben — és a társadalomban — talán javulni fog. Ennek pedig azért lehet igazán örülni, mert a jobb építészetnek ez az egyik feltétele.[1]

Huszonöt esztendeje — 1951. október 28-án — a jeles építészelőd, Pollack Mihály, Nemzeti Múzeumának dísztermében gyűlt össze a Magyar Építőművészek Első Országos Kongresszusa, hogy bejelentse a magyar építészet „új korszaká"-nak kezdetét és létrehozza az építészet ügyének társadalmi szolgálatára a Magyar Építőművészek Szövetségét.[2] A hely — az épület, a terem — kiválasztása nem volt minden tendencia híján: utalt építészetünk „haladó hagyományai"-ra, melyeket — a kongresszus szerinti értelmezésben — folytatnunk, „fejlesztenünk" kell; s talán a névválasztás sem volt véletlen: utalt az első Magyar Építőművészek Szövetségére, melynek — 1902-ben — egy másik jeles előd, Lechner Ödön, volt az alapítója.

Az első kongresszuson részt vett építészek, a szövetség alapítótagjai közül azok, akik még élnek, bizonyára jól emlékeznek ennek a kongresszusnak előzményeire, lefolyására, tartalmára és reprezentatív formájára, egész — különös — atmoszférájára. Ebben az atmoszférában ugyanis — roppant feszültséggel — együtt- és ellenérzések, reménységek és kétségek, tiszta és jóhiszemű pro- és kontrameggyőződések és a mindenkor jelenlevő opportunista magatartások bonyolultan keveredtek. S ez nem is lehetett másképpen.

Mert milyen elképzelésekkel és szándékokkal, milyen perspektívákkal indult is útnak, mindjárt 1945-ben, a magyar építészek jelentős többsége?

Ez a többség azt a hitet vallotta és azt a tudatot hordozta magában, hogy most már természetszerűen megvalósul a gondolat, melyet Fischer József és társai 1944. októberi, többször idézett deklarációjukban így fogalmaztak meg:

„Építészeti ideáljaink maradéktalan megvalósítására csak egy haladottabb társadalmi és gazdasági rendben kerülhet sor, amikor is ez az új társadalom fogja megszabni az új építészet feladatait."[3]

Mik voltak ezek az építészeti ideálok?

Nem mások, mint a század második évtizedétől Oroszországban, illetőleg a Szovjetunióban, Hollandiában, Németországban, Franciaországban kialakult és a CIAM (Congrès Internationaux d'Architecture Moderne) által egységesített és megfogalmazott *új építészet* elveinek és módszerének akadálytalan és hiánytalan valóra váltása a gyakorlatban.

És mik voltak ezek az elvek, mi ez a módszer?

Nem mások, mint az építészetben — az építészet anyagi-szellemi feltételeinek együttműködésében — érvényesülő dialektika felismeréséből leszűrt igazságok, s ezek tudatos és következetes alkalmazása. Eme igazságok közé tartozik — s erről sosem szabad megfeledkezni —, hogy egy valóban építőművészi alkotás létrehozásához bár elengedhetetlen, sosem elégséges a tudatosság megléte, az ösztönös tehetség, az alkotóképesség jelenlétére is elengedhetetlenül szükség van.

Valóság 1978/5

5. sz. 1—8. l.; *e)* a mezőgazdaság területi fejlődéséről: Enyedi Gy.: A magyar mezőgazdaság földrajzi típusai. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1965.; Bernát T.—Enyedi Gy.: A magyar mezőgazdaság területi problémái. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977.; Kulcsár V.: A magyar mezőgazdaság területi kérdései. Kossuth, Budapest, 1969.

9 A Földrajzi Értesítő 1975. évi 3. füzete (17 ív) hat tanulmányban számol be az elmaradott területek hazai kutatásáról.

10 Jelenleg folyik ez a vizsgálat az MTA Földrajztudományi Kutató Intézet Területfejlesztési Osztályán, dr. Barta Györgyi irányításával.

11 Széchenyi István válogatott írásai. Gondolat, Budapest, 1959. 340 l. Idézi: Romány P. a *Területfejlesztés a szocialista országokban* című kötet (Kossuth—Közgazdasági, Budapest, 1975.) előszavában.

12 Romány P.: A területfejlesztési politika időszerű kérdései. Gazdaság, 1974. 3. sz.

13 Bartke I.: Az Alföld-fejlesztés koncepciója, eredményei és távlati feladatai az ország gazdasági-társadalmi fejlődésének folyamatában. Területi Statisztika, 1976. 6. sz. 581—591. l.

14 Berend T. I.: Fordulópont és ellentmondások az urbanizációban. Valóság, 1971. 12. sz. Szelényi I.—Konrád Gy.: A késleltetett városfejlődés társadalmi konfliktusai, uo. Enyedi Gy.: Urbanizációnk kérdőjelei. Valóság, 1972. 3. sz. 37—41. l.

15 Részletesebben lásd Enyedi Gy.: A magyar falu átalakulása. Földrajzi Közlemények, 1975. 2. sz. 109—124. l.

Stefanovits Péter rajza

A deklarációban aposztrofált haladottabb gazdasági-társadalmi rend kialakulása 1945-ben, várakozásunk szerint, megkezdődött, tehát elérkezett építészeti ideáljaink megvalósításának ideje. A háborús pusztítások helyreállításának gondjai azonban néhány esztendeig háttérbe szorították és ritkává tették a ténylegesen új építészet alkotásainak megteremtését. De ami kevés létrejött, elkerülhetetlenné tette, hogy új társadalmunk irányítói előbb-utóbb észre ne vegyék azt az alapvető különbséget, mely ennek és az akkori szovjet építészetnek termékei között éles ellentmondásként létezett. A több mint három évtizede szocializmust építő Szovjetunióban ugyanis akkor már másfél évtizede valami egészen mást csinálnak, mint a forradalom utáni időkben, a harmincas évek első felére: a „szocialista realizmus" gondolatának építészetben való érvényesítésére az építészeti „haladó hagyományok" — a reneszánsz, a klasszicizmus, sőt a barokk — „formakincs"-eihez nyúlnak vissza, hogy azok „felhasználás"-ával, sőt „továbbfejlesztés"-ével alakítsák ki a „szocialista tartalom nemzeti formája"-t.

Ez az ellentmondás építészetünk és az akkori szovjet építészet között valóban feloldhatatlannak látszik. Az éles fordulat végrehajtása a magyar építészetben — szinte egyik napról a másikra — elkerülhetetlen. És, íme, a társadalmi vezetés szintjén is egyszerre világossá válik, hogy az építészet — mint művészet — egyik legjelentősebb megnyilatkozása a társadalomnak, mely képes ezt a társadalmat képviselni és kifejezni, s mely ezzel hozzájárul az embernek a közösség érdekében való neveléséhez, formálásához.

És, íme, összehívják a *Magyar Építőművészek* Első Országos Kongresszusát,[4] megalapítják a *Magyar Építőművészek Szövetségét*,[5] az addig egzisztáló szaklapot pedig *Magyar Építőművészet* néven rendelik a szövetség lapjává.[6] Rövidesen létrehívják az Építészeti Tanácsot[7] mint a minisztertanács szervét — mely a nagyobb, fontosabb építészeti alkotások kérdésében a szakminisztérium *felett* dönt —, s ennek első elnökévé a szövetség első elnökét (Kardos Györgyöt), tagjaivá pedig a szövetség vezetőit nevezik ki. Megalapítják az Ybl-díjat,[8] melyet azzal emelnek a többi művészeti díj fölé, hogy az Építészeti Tanács javaslata alapján a minisztertanácsra bízzák adományozását. Mindezzel az építészetet a talán legjelentősebb művészetnek ismerik el és az építészek a legjelentősebb művészek sorába emelkednek.

A Magyar Építőművészek Szövetsége ezen a szilárdnak látszó elismerés-bázison kezdi meg az első kongresszus határozatainak végrehajtását, vagyis az „imperialista burzsoá" építészetelmélet és építészet a magyar építészetre gyakorolt befolyásának „felszámolás"-át, a magyar építészet „haladó hagyományai"-nak feltárását és a magyar építőművészek számára annak biztosítását, hogy „megismerhessék a Szovjetunió példamutató építőművészetének és városépítészetének elméleti és gyakorlati módszereit". S ezzel meg is kezdődik a magyar építészet új „korszaka".

Ez a „korszak" azonban (szerencsére) csak néhány év. Már a szövetség 1954. évi első konferenciáján az akkori elnök (Tabéry Iván) bizonyos, óvatos kritikát mond a határozatok végrehajtásának gyakorlatáról:

„... kongresszusunk a magyar klasszicizmust jelölte meg mint a haladó hagyományoknak olyan tárházát, mely a reformkor idején minden társadalmi rétegben egyaránt visszhangra talált." Ez tette szükségessé „a klasszicizmus hagyatékának feltárását és e feltárás keretén belül vetődtek fel elsősorban a kompozíció, a formaképzés, a műgond alapvető kérdései. Ez a körülmény azonban alkalmat adott arra is, hogy építőművészeinknek jelentős része a legkisebb ellenállás útján haladva, a klasszicizmus kompozíciós rendjét, formaképzését és saját korára érvényes sajátosságait kritika nélkül ültesse át építészeti gyakorlatunkba..."[9]

De hát mit tehetett mást — kérdezzük ma joggal —, mit tehetett, amikor legalábbis érezte, ha nem tudta, hogy egy elmúlt kor építészetének anyagi és szellemi feltételei jóval alacsonyabb szinten határozzák meg az építészet létrejöttét, mint a mindenkori ma építészetének anyagi és szellemi feltételei. Ettől a klasszicizmus még valóban nagy, a maga idején haladó művészet, mely nagyszerűen képviseli és fejezi ki korát, társadalmát, de — noha nélküle az építészet történelmi alakulása és a máihoz érkezése elképzelhetetlen — sem kompozícióban, sem formaképzésben, sem egyéb

vonatkozásban nem ismételhető, nem utánozható, nem követhető. A klasszicizmus, miként a többi elődépítészet, minden rendű tapasztalataival és tudásával kizárhatatlanul benne van a ma építészetének tapasztalataiban és tudásában, de az első kongresszus idézett határozatai és értelmezése alapján „haladó hagyomány"-ként tekintése csak retrográd gyakorlathoz vezethet.

Erre mutat rá még ugyanez év (1954) végén az SZKP akkori első titkára, Hruscsov is a Szovjetunió összes építészeti és építőipari szervezeteinek konferenciáján elmondott kemény bírálatában. Ennek leglényegesebb részét csupán tartalma szerint idézem:

Az építészet termékei „az egész társadalom állandóan növekvő anyagi és kulturális szükségletei maximális kielégítésének" biztosításában óriási fontosságúak, s ezért a legfejlettebb technika és módszer segítségével kell a termelést — egyre gazdaságosabban — folyton szélesíteni. A szükséges kibontakozást azonban erősen akadályozza, hogy a tervezők — az építőművészek — idegenkednek a tömeges építés alapvető feltételeitől, a típustervezéstől és főleg a nagyipari termelés eszközeinek — szerkezeteinek — módszereinek figyelembevételétől a tervezésben. Az építőművészek elszakadtak az építészet korszerű gazdasági-műszaki követelményeitől, s a konstruktivizmus elleni harc ürügyén a formalizmus másik végletébe tévedtek: egyénieskedő, művészkedő túlzásokra ragadtatták magukat és olyan építészeti formákat, „fölösleges díszítéseket", alkalmaztak, melyek az épületeket „múzeumhoz vagy templomhoz" tették hasonlatossá. Ezzel azonban nagymértékben megdrágították az építést, erősen lefékezték a korszerű nagyipari építőtechnika kifejlődését, s megakadályozták a növekvő épületigények maximális kielégítését. Mindezek konzekvenciáit le kell vonni: a továbbfejlődés döntő feltétele, hogy az építészetben a „művészeti oldal" szorosabb kapcsolatban legyen a korszerű technikával, a „gazdasági-műszaki oldal"-lal.[10]

Igaz és fontos megállapítások ezek, csupán két, igazán lényeges észrevételt lehet tenni velük kapcsolatban. Az egyik: Hruscsov egyedül a tervezőket — az építőművészeket — teszi felelőssé az archaizálásért-eklektizálásért, holott a felelősség egy részének és éppen a kezdeményezés felelősségének szálai messzibb és magasabbra vezetnek. A másik észrevétel: kritikáját csupán gyakorlati tényekre — a gazdaságtalanságnak, a műszaki fejlődés, a korszerű technika alkalmazása akadályozásának, az építészeti igények ily módon való kielégíthetetlenségének — ugyancsak retrográd — tényeire alapozza, s egyáltalán nem ennek az építészetnek ideológiai, esztétikai szempontból is retrográd voltára. Kétségtelen azonban, hogy így is, úgy is az új építészet győzelmével végződik az ott húsz-, nálunk ötesztendős letérés a fejlődés helyes útjáról.

Eljött tehát az ideje, hogy a Magyar Építőművészek Szövetsége, a részére alapításakor biztosított, említett, jelentős társadalmi bázison, most már a helyes úton fejtse ki, teljesítse azokat a funkcióit, amiket, az első kongresszus nyomán, alapszabályában rögzített, feladatául és céljául tűzött ki. Ezt az alapszabályt, ezeket a feladatokat és célokat a szövetség tagjai ismerik, de még ők sem ismerik eléggé azokat a körülményeket, melyek az új építészet győzelme óta a jó szövetségi munka kibontakozását nehezítik és akadályozzák. Ezekről a nehézségekről és akadályokról szeretnék beszélni a következőkben.

Amilyen különös dolog volt, hogy az építészetnek — mint művészetnek — és az építészeknek — mint e művészet művelőinek — a felsorolt tényekben megnyilatkozó társadalmi megbecsülése akkor következett be, amikor az említett ideológiai-esztétikai tévedések következtében építészetünkben archaizálni-eklektizálni kellett, olyan különös, hogy amikor ismét a helyes útra tértünk, a megbecsülés tényei halványodni, eltűnni kezdtek, az építészetnek mint művészetnek elismerése egyre inkább háttérbe szorult.

Először is megszüntették az Építészeti Tanácsot.[11] Funkciója az érthetően monopóliumra törekvő szakminisztérium funkciója lett, azé a minisztériumé, mely elsődlegesen gazdasági, ipari főhatóság. A művelődési, majd a kulturális minisztérium pedig mint minden művészeti ág gazdája csak a műemlékvédelemben lett társa a

szakminisztériumnak — a műemlékjegyzékbe való felvétel, illetőleg az onnan való törlés felelősségében —, de még ez a kapcsolat is eléggé formálissá vált. Az Ybl-díjat a többi művészeti díj rangjára szállították le,[12] ami persze egyáltalán nem lenne kifogásolható, ha az építészetet mint művészetet is legalább egyenrangúnak tekintenék a többi művészeti ággal. Mióta megalapították az Állami-díjat[13] s a Kossuth-díjat csak művészek kapják, egyetlen építész sem részesült a Kossuth-díj kitüntetésében. Az építészek nem lehetnek sem érdemes, sem kiváló művészek. A külföldön is jól ismert és megbecsült folyóirat, a *Magyar Építőművészet* semmi anyagi támogatásban nem részesül, a Lapkiadó Vállalat tartja el, eléggé vékony pénzen. Emiatt a szerzők egészen nevetséges honoráriumot kapnak, ami nyilván visszahat a lap tartalmi minőségére is. És még folytathatnám e hanyatlási tünetek felsorolását.

Valóban felmerül tehát a kérdés, amit kitűnő költőnk így tett fel: „Hol az építőművészet?"[14], s amit még szélsőségesebben így lehetne megfogalmazni: művészet-e az építészet?

Mi tudjuk a választ: az építészet *is* művészet, és ma is *van*, jó néhány magyar alkotásban jelen van az építőművészet. A mi kérdésünk inkább az, mi vezetett odáig, hogy ezek a kérdések feltehetők lettek?

Aligha tévedek, ha azt állítom, hogy az ok elsősorban az építészetet létrehozó három tényező viszonyában bekövetkezett lényeges változás.

Az elődtársadalomban, már a XIX. század derekától kialakult az az — egyáltalán nem szent — háromság, melynek együttműködése és harca egymással „jó" és „szép" építészet, „építőművészet" létrehozását tette lehetővé. Ez a háromság: az „építtető", a „tervező" — az építőművész — és az „építési vállalkozó" háromsága, mely történeti folyamat eredményeképpen alakult ki, s melynek meghatározó vonása, hogy mindhárom tényező, általában, *személyes* jellegű volt (kivéve talán, ha az építtető tényezőjét a „közület" képviselte). Ez a személyes jelleg az egyén saját, és a másik „fél"-lel kölcsönös, érdekeltségén alapult és általában igen jól funkcionált.

Az építtető egyéni érdeke volt, hogy számára még elfogadható költségek ellenében minél „jobb" és minél „szebb" — „művészi" — épületet kapjon, s ezért tervező-építészhez — építőművészhez — fordult, olyanhoz, akinek „jó híre" van, s akiben ezért megbízhat.

Az építész egyéni érdeke volt, hogy — saját szakterületének versenyében — tervezőmunkát kapjon, melyben építészi elképzeléseit valóra válthatja, művészi hírét öregbítheti, művészetét keresetté, elismertté teheti és — persze — hogy megfelelő honoráriumban részesüljön. Ezért szoros kapcsolatba lépett az építtetővel, igyekezett tervét elfogadtatni vele, s ennek megtörténtével mindent megtett, hogy a mű megvalósításánál az építtető minden vonatkozású érdekeit képviselje, ha kell, védje az építési vállalkozó érdekeivel szemben.

Mert a vállalkozónak is megvolt a maga külön egyéni érdeke. Mindenekelőtt az, hogy a szerződésben rögzített vállalati feltételeket kifogástalanul, az előírt mennyiségben és minőségben, határidőn belül teljesítse, s ezzel — a szakterületén folyó ádáz konkurrenciaharcban — számíthasson az építtető további megbízásaira s ebben az építész támogatására.

E három egyéni — személyes — érdek viszonyának — ütközésének és harmóniájának — vázolt képlete persze csak az esetek egy — bár jelentős — részében közelítette meg a tiszta teljességet, a többiben, megfelelően a kapitalizmus tendenciáinak, kisebb-nagyobb anomáliák rontották, torzították e viszony tisztaságát. Ez anomáliák egyik formája volt, melyben az építész és az építési vállalkozó érdekei fonódtak össze az építtetőével szemben vagy éppen az építész egyben a vállalkozó is volt. Olyan eset azonban nemigen volt, hogy az építtető érdeke fonódott volna össze a vállalkozóéval (legfeljebb a „közület"-i építtetőt képviselők esetében).

A szocializmus alapjainak lerakásánál, a közösségi formák kialakításával az építészet létrehozásának ez a három tényezője is lényegében változott meg. Éspedig elsősorban abban — kivéve a magánépítészet területét —, hogy mindhárom tényezőnek megszűnt személyes jellege, egyéni érdekeltsége a harmonikus együttműködésben.

Az „építtető"-ből *személytelen* közösségi szerv lesz, a „beruházó" szerve, amelynek inkább érdeke, hogy az építési tervében előirányzott épület egyáltalán — legalább mennyiségileg — elkészüljön (és a „terv"-ből kipipálható legyen), mint hogy az építészeti mű alkotás legyen, annál is inkább, mert szakszerv lévén úgy érzi, nincs annyira rászorulva a tervezővállalat építészének szaktudására és művészi tehetségére, mint egy laikus magánépíttető annak idején volt. Innen van az is, hogy — nem is ritkán — a beruházót érdekei — a tervteljesítés kategorikus parancsára — az építővállalathoz sodorják és ez, a tervező megkerülésével, engedmények tételére készteti akár a vitatható önkényes minőségi változtatásoknak, akár, az épület-átvételkor, az építés hibáinak tudomásulvételében.

De a „tervező"-ből is *személytelen* közösségi szerv lesz, a „tervezővállalat" szerve.[15] A tervezővállalatot a magánépítész egy- vagy többszemélyes tervező irodájától mindenekelőtt a tervezői és adminisztrációs kapacitásnak a termeléssel aránytalan felduzzasztása jellemzi, s ez bizonyos negatív következményekkel jár. A tervezővállalatnak is az építészeti mű kifogástalan, magas színvonalú megtervezése és megalkotása a legfőbb rendeltetése, tehát érdeke is, de a magántervezés ismert esetlegessége, hogy jó vagy kevésbé jó építész kezébe kerül-e a feladat, itt még felfokozódik, hiszen a nagy apparátus nehezen elkerülhető bürokráciájában jobban elmosódnak a kvalitások, ezek értékesítése egyenetlen és alig van lehetősége annak, hogy az igazán jeles építésztehetségek „kiugorjanak". A tervezés viszonya az építővállalathoz — miként láttuk ezt a beruházó esetében is — erősen megváltozik.

Az építővállalat is személytelen közösségi szerv,[16] s mint ilyen, akárcsak említett két társa, hajlamos arra, hogy — a felelősség erős megoszlásával, elhalványodásával és a verseny megszűnésével — csak a maga partikuláris érdekeit tekintse és fölébe helyezze az építészetet, mint alkotások termelőjét, a társadalmi összérdekeknek. Elősegíti ezt, hogy az építészeti tervezés és az építőipar irányítása egy szakminisztériumhoz tartozik és az ipar — gazdasági, kapacitásbeli, felkészültségi, szervezési és egyéb — gondjai miatt a kisebb ellenállás irányába, az építészet, saját érdekei szerinti, egyoldalú szemléletére és „kezelés"-ére kényszerül.

Az építészetnek — mint művészetnek — vázolt, megértésben, becsülésben érezhető háttérbe szorítása túlnyomórészt az elmondottakra vezethető vissza. Mindenképpen azonban arra a már érintett tényre — aminek hatása az előbb említettek mögött is működik —, hogy a társadalom nagy része — még az építészek egy része sem — nem ismeri az építészet roppant társadalmi jelentőségét. Azt, hogy bár az építészet funkciója elsősorban anyagi, használati funkció, szellemi funkciója — az, hogy művészet (is) —, az előbbivel kölcsönhatásban, minden más művészeti ágnál jobban befolyásolja az ember, a társadalom közérzetét, hangulatát, formálja ízlését, teszi egyre érzékenyebbé a magasabb rendű gondolatok — a mi esetünkben magának a szocializmus gondolatának — befogadására, járul hozzá az ember, a társadalom egyre magasabb szintre emelkedéséhez. Ezt nem valami építészi elfogultság mondatja velem, hanem az a felismert és vitathatatlan tény, hogy — mivel az építészet említett befolyását senki sem kerülheti meg, senki sem iktathatja ki az életéből — az építészetnek, minden nehézség ellenére, méltónak kell lennie társadalmához.

Ez a felismerés vezethet egyedül oda, hogy az építészet létrejöttének megnevezett három tényezője között — éppen a szocializmust építő társadalomban eddig kialakult közösségi, szervezeti formák mellett — alakuljon ki az az ideális harmónia, melyet megkövetel az építészeti alkotómunka. Éppen a szocialista körülmények hassanak abban az irányban, melyben az egyes tényezők képviselőinek magatartása úgy változik, hogy a partikuláris érdekek alárendelődnek az összérdeknek, mindegyik a maga helyén, az összfolyamat dialektikája szerint érvényesül.

Ha ez bekövetkezik, az építészet ismét művészet lesz, egyik legnagyszerűbb teljesítménye a szocialista társadalomnak, mely magas színvonalon képes képviselni és kifejezni társadalmát, betöltve minden idők építészetének rendeltetését.

Meg vagyok győződve arról, hogy amit az előbbiekben elmondtam, senkire sem hatott az „ünneprontás" benyomásával. Hiszen semmiféle ünnep, semmiféle ünneplés nem lehet ürügye annak, hogy elleplezzük vele a tényeket, sőt egy jubileumi

ünnepléshez méltóbb, ha nemcsak a jót, a kevésbé jót is feltárni igyekszünk. Egyedül ily módon válhatik ismertté és tudatossá bennünk, mindnyájunkban, a való helyzet, s ez teszi egyedül lehetővé, hogy e helyzeten minél előbb, minél eredményesebben javítani, változtatni tudjunk.

A Magyar Építőművészek Szövetsége eddigi huszonöt esztendeje során igyekezett alapszabályban rögzített feladatainak megfelelni, célját szüntelenül közelíteni. Az érvényben levő alapszabály ezeket a feladatokat s ezt a célt így fogalmazza meg:

„1. A szövetség célja az építészet ügyének társadalmi szolgálata, s ezzel a szocializmus építésének előbbre vitele.

2. E célnak megfelelően a szövetség feladata:

a) elősegíti a marxista—leninista építészetelmélet művelését, mert az építészet helyes gyakorlata csak az elmélettel szoros kölcsönhatásban valósulhat meg;

b) ezen az alapon — az építészetelmélet egysége érdekében — építészeten mindazt az alkotómunkát érti, mely a társadalom építőigényeit a lehetséges legkorszerűbb anyagi feltételek érvényesítésével, a lehetséges legmagasabb színvonalon úgy elégíti ki, hogy a mű (tárgy, építmény, épület, együttes, település) művészi értékeivel is méltón képviselje, kifejezze korát;

c) sokoldalú tevékenységet folytat, mely az építészet előző értelmezésének széles körű elfogadtatásához és a gyakorlatban általános megvalósításához szükséges, így egyrészt a kormányzati és más szervekkel, a rokon szervezetekkel és munkaterületekkel való együttműködést szervezi és ápolja; másrészt a kialakított építészetszemléletet folyamatosan terjeszti, érvényesítése érdekében tájékoztat, propagál, javasol és bírál;

d) segíti tagjait ideológiai és szakmai fejlődésükben, támogatja őket az építészeti alkotás sajátos tervezési és megvalósítási feltételeinek megteremtésében, szerzői jogai, szakma-etikai sérelmei elhárításában, valamint egyéb szakmai érdekei védelmében;

e) a szövetség feladatait tagjai összességére támaszkodva oldja meg, ezért a szövetségi munkát ennek megfelelően szervezi."[17]

Az alapszabály ezután tovább részletezi a feladatokat, de nekünk ennyi is elég annak érzékeltetésére, hogy ha az alapszabály idézett soraival összevetjük az eddigi szövetségi munka és az eddigi építészeti gyakorlat valóságát, bizony nagyon nagy különbségek mutatkoznak.

A szövetségi közgyűlések feladata, hogy ezeket a különbségeket a tényleges eredmények és eredménytelenségek felsorolásával, elemzésével és megvitatásával felszínre hozza s ennek megfelelően fejlessze a szövetség munkáját feladatainak egyre jobb teljesítése érdekében. Ezért itt most — kellő önkritikával — csupán summázva is megállapíthatjuk, hogy a szövetség csak részben és nem kellő mértékben tudott eleget tenni alapszabály szerinti feladatainak és céljának. Ennek okai közül elmondtam a legfontosabbakat — az építészet társadalmi jelentőségének egyoldalú, csak anyagi vonatkozású értékeléséről, az építészet mint művészet korábbi becsülésének megfogyatkozásáról beszéltem —, melyek a szövetség munkájának nehezítésével, a munka hatásfokának csökkentésével jártak és járnak.

De van más — bár az előbbivel összefüggő — oka is ennek, éspedig a szövetségen belüli oka. Bár a magyar építészek többsége törekszik arra, hogy a szövetség tagjává legyen, hiszen jórészt az elkészült művek értékelése alapján való kiválasztás — bármily szerény legyen is a mérce — a kiválasztottság illúzióját adja. De amint taggá lesz — tisztelet a kevés kivételnek — egész tagsági tevékenységét a tagdíj fizetésével befejezettnek érzi, azon a címen, hogy jelenlegi körülményei között a szövetség úgysem tud eleget tenni kötelezettségeinek. Nem gondolnak arra, hogy egy társadalmi szerv működésének hatékonysága tagjainak összefogásán, anyagi és szellemi erején és harci készségén is múlik. A győzelembe vetett hit, sőt meggyőződés, ezzel áthatott „hadsereg" és harc nélkül pedig nincs győzelem.

A szövetség fennállásának huszonöt éves jubileumán nem kívánhatunk többet, jobbat magunknak és az egész magyar társadalomnak, mint hogy egy ilyen hadsereg

kialakításával, hittel és meggyőződéssel folytatott harcban, mindent megtegyen a szövetség alapszabálybeli feladatai és célja megvalósítása érdekében. Persze a másik két tényező szerveinek és képviselőinek is meg kell tanulniok a magukét, mert csak e három alapvető tényező között kialakuló dialektikus egyensúly és kölcsönhatás viheti előbbre a szocializmus építése egyik legfontosabb feltételének, a „jó" és a „szép" — tehát művészi — magyar építészet megteremtésének nagy ügyét.

JEGYZETEK

1 Az eredeti cím: Negyedszázados a Magyar Építőművészek Szövetsége.
2 A Magyar Építőművészek Első Országos Kongresszusa, 1951. október 26—28. Építőipari Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 1952. (Kézirat).
3 Fischer József, Granasztói Pál, Kismarty-Lechner Jenő, Major Máté, Weltzl János: Az építészet háború utáni feladatai Magyarországon. 1944. október. Tér és Forma, 1944—1945. 11. sz. 158—159. l.
4 1951. október 26—28.
5 1951. október 28.
6 1952.
7 1952.
8 1953.
9 A Magyar Építőművészek Szövetségének konferenciája és közgyűlése. 1954. Építésügyi Kiadó, Budapest, 1954. (Kézirat).
10 N. Sz. Hruscsov: Az építés nagyipari módszereinek széles körű alkalmazásáról, az építkezések minőségének javításáról és költségeinek csökkentéséről. Anyag- és Adatszolgáltatás, 1955. 1. sz. 16—27. l., 2. sz. 17—24 l.
11 1956.
12 1956.
13 1963.
14 Nagy László: Hol az építőművészet? Élet és Irodalom, 1975. október 11. 5. l.
15 A tervezés államosítása: 1948.
16 Az építőipar államosítása: 1948.
17 A Magyar Építőművészek Szövetségének alapszabályai. Módosítás: 1969.

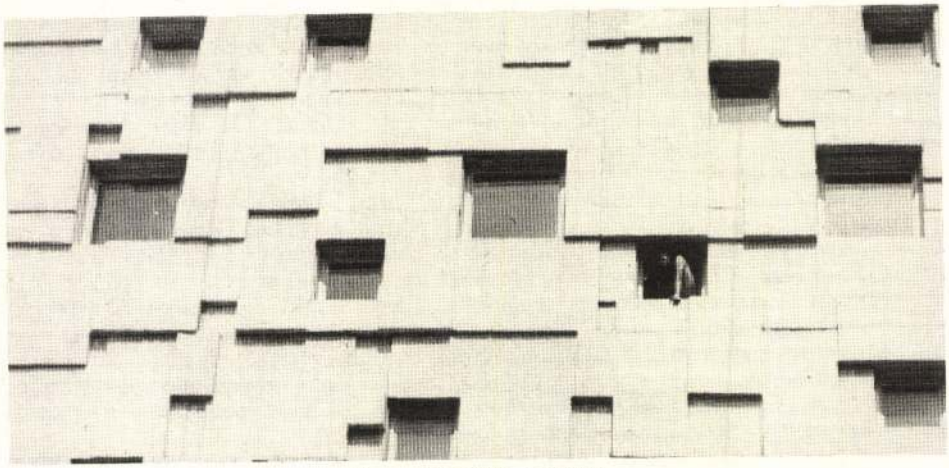

Barnaföldi Gábor: Fotó

Szomorú történet – reménytelen véggel

MAJOR MÁTÉ

Egy kérdés jól összeállított dokumentumai megrajzolhatják annak történetét, és a válogatás esetleges hiányai még külön információval is szolgálhatnak a probléma utóéletéről. Az *Új építészet — új társadalom 1945—1978* című kötet harminchárom év magyar építészetéről és társadalmi valóságáról tudósít a korszak építészeti vitáiból adott körülbelül 500 oldalnyi válogatással úgy, hogy a recenzensnek állandóan fegyelmeznie kell önmagát, hogy a könyvről is, ne csak a szövegek mögött rejlő problémákról beszéljen. (A kötetet *Major Máté* és *Osskó Judit* szerkesztette; *Corvina*.)

A Magyar Nemzet március 13-i számában Megay László megtévesztőnek és fellengzősnek bélyegezte a címet — én telitalálatnak érzem. Erről szól a könyv!

Az *új építészet* kifejezés két értelmet is takar. Jelenti általában a régivel szemben a mait, de jelenti konkrétan az európai építészetben az 1920-as évektől megjelenő és elterjedő stílust, amelyet másként konstruktivista és funkcionalista építészetnek szokás nevezni. (A német szakirodalom például „neues Bauen"-ként említi az 1919 és 1933 közötti építészet progresszív szárnyát.) A fogalom magyarul 1928-ban Forgó Pál azonos című könyvében tűnt fel. Molnár Farkas — ennek az irányzatnak legszínvonalasabb magyarországi képviselője — a munkáit ismertető füzetben, 1933-ban, a német terminus pontosabb fordításával „új építés"-ként használta.

Mit is fedett voltaképpen ez a fogalom? Egy önmaga művészet voltát tagadó építészetet, amely a rációt (racionalizmus), a funkciót (funkcionalizmus), a konstrukciót (konstruktivizmus) és mindenekelőtt az építészet szociális feladatait állította előtérbe. Ez az esztétika valójában nem volt művészetellenes, csak a l'art pour l'art-ral szemben a *mindennapi* élethez szervesen kötődő „tárgyalkotást" hirdette. A művészetet a mindennapok valóságában akarta feloldani, és ily módon *mindenkihez* eljuttatni. Egy sorozatban gyártható, jól tervezett csésze vagy világítótest ebben az esztétikában magasabb értéket képviselt, mint a mégoly kvalitásos táblakép, és a legmagasabb rendű építészeti alkotásnak a jól tájolt munkáslakótelep számított, napos, jól szellőztethető, könnyen tisztán tartható lakásokkal. Az új építészet nem volt azonos a Bauhausszal. Noha elvei ott fogalmazódtak meg legpregnánsabban s kerültek legközelebb a gyakorlati megvalósításhoz is, ezeket az elveket sok, a Bauhaushoz nem kapcsolódó német és nem német építész és más művész is magáénak vallotta. Magyarországon az új építészet hívei 1928 és 1938 között a CIAM magyar csoportjában szerveződtek, majd a csoport felbomlása után a legkövetkezetesebbek a *Tér és Forma* hasábjain hirdették tovább az új építészet szociális tartalmú eszméit.

1945-ben úgy tűnhetett, hogy eljött az új építészet hívei által régen várt idő — az a társadalom, amelyben már semmi sem akadályozza, hogy ez a nagy tömegeket szolgálni akaró építészet diadalra jusson. Az új építészet hirdetői mind fontos szakmai beosztásokba kerültek, de az új építészet és az új társadalom sehogy sem tudott egymásra találni.

A kötetben szereplő első írás, amely 1944 novemberében született és 1945 novemberében jelent meg a Tér és Formában, tiszta hangú és bizakodó: „Építészeti ideáljaink maradéktalan megvalósítására csak egy haladottabb társadalmi és gazdasági rendben kerülhet sor, amikor is ez a társadalom fogja megszabni az új építészet feladatait. A ma építészetének azonban egyik jellemző vonása, hogy ezt az átalakulást be sem várva, a kísérletezés és cselekvés útjára lépett, és ma már képes kielégíteni és kifejezni a társadalomban még tudat alatt lappangó életideálokat. Ezért az új társadalmi és gazdasági rend megteremtésében a szellemi élet egyéb munkásaival a legszorosabban együttműködve, minden erőnkkel részt kívánunk venni" — írták a többi között a manifesztum aláírói: Fischer József, Granasztói Pál, Kismaty Lechner Jenő, Major Máté és Weltzl János. A manifesztumban megnyilatkozó egység rövid egy év alatt a múlté lett; a kötet *Politika és építészet (1946—1947)* címet viselő második fejezetének három írása már azt az éles polémiát mutatja, amelyet két egykori aláíró, Granasztói Pál és Major Máté folytatott az egymással fokozatosan szembefordított két építészeti lap, a *Tér és Forma* és az *Új építészet* hasábjain. A polémiában a két munkáspárt nézetkülönbségei is jelen voltak. Hogy a vita merre dőlt el — ismeretes mindnyájunk előtt, de *szemlélteti* a kötet harmadik fejezete — *Az első fordulat, 1949—1951 —, és érzékelteti* az is, hogy a ma is élő Fischer József a két háború közötti időszakban legkövetkezetesebben baloldalian politizáló kiváló építész, a jelentős szociáldemokrata vezető, a CIAM-csoport egykori másoddelegátusa (helyettes vezetője), a *Tér és Forma*nak 1942-től betiltásáig (1948) szerkesztője, a volt újjáépítési kormánybiztos, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának utolsó elnöke a kötetben többé nem szerepel — mint ahogy 1949-től eltűnt a magyar építészeti „közéletből" is.

Amikor az 1949 végi kis előcsatározás után 1951-ben sor került az új építészettel való leszámolásra, annak hívei közül Major Máté már egyedül maradt a porondon, egyedül állta a több irányból érkező csapásokat. Minden bajnak az új építészet és az „építészeti reakció zászlajának" kikiáltott „Major elvtárs" lett az oka. Őt támadták a hivatalos álláspont képviselői (Perényi Imre, Lukács György és Révai József) és azok is, akikkel a megelőző évtizedekben is szemben állt, csak azok akkor tőle jobbra foglaltak helyet. A vitát olvasva óhatatlanul az eszünkbe jut: „nem az a legény, aki adja, hanem aki állja." Major Máté állta az ütéseket, nem egykönnyen adta meg magát. Feladott bizonyos állásokat, hogy védhesse a többit — az új építészet védelmében pl. nyílt színen megtagadta annak rokonságát a konstruktivista képzőművészettel, könnyű támadási felületet nyújtva ezáltal Lukácsnak és Révainak. A vita kimenetele azonban nem a küzdő felek érveinek erősségén vagy helytállóságán múlott. Ezt 1951 őszére már Major Máténak is be kellett látnia: a Magyar Építőművészek Első Országos Kongresszusán nagy önkritikában adott számot az előző félévben elért ideológiai fejlődésről. (Arról, hogy az „első fordulat" vitáit még nem kezelhetjük történelemként, mindennél jobban figyelmeztet az, hogy e viták ban a párt hivatalos álláspontját szakmai síkon képviselő Perényi Imre professzor írásai „szerzői hozzájárulás hiányában" nem szerepelnek a kötetben, és az olvasó így csak bicegő információhoz juthat.)

Az első menetben az új építészet öv alatti ütések által legyőzetett. Néhány évre az építészet fő feladata a monumentális propaganda lett, és ehhez módszerként a „haladó hagyományok ápolását", a felújítandó neoklasszicizmust és az „élenjáró szovjet építészet" példáját kapta fentről. A jelentőségéből vesztett lakásépítést is új módszerek határozták meg. A funkcionális szempontok háttérbe szorultak az önköltségcsökkentéssel kombinált eszmei-esztétikaiakkal szemben. Erről a kötetben nem sok szó esik, hiszen a viták nem ekörül, hanem a modern művészet denunciálása körül folytak, időnként oly hatalmas lendületet véve, hogy ügyet sem vethettek a tényekre; olyannyira, hogy egy ízben pl. a konstruktivizmust — a korai szovjet művészetet — „a modernista front legreakciósabb szárnyá"-nak bélyegezték (127. o.)

Az ötvenes évek első felének vitáiban az esztétikai szempontok voltak előtérben, a későbbiekben ezek teljesen háttérbe szorultak és az építés mint termelés, mint társadalmi produktum jelent csak meg. Az ideológiai irányítás szorítása 1956 után megszűnt, de maradt, illetve termelődött annyi probléma, hogy a magyar építészet a mai napig fuldoklik. A hatvanas-hetvenes évek vitái elsősorban az építészet által megszabott életmódról, a ketrecbe szorított lakók és a szintén ketrecbe szorított építészek keserveiről szólnak. S — legyen szó a családi házról, a szalagházról vagy a „paksi tulipánról" — egyaránt azt mutatják, hogy az új építészet elvei és gyakorlata születésük után fél évszázaddal már felülvizsgálatra szorulnak, mert eljárt felettük az idő. Az igények sokkal differenciáltabbak, mint egykor voltak.

Hogy miért nem sikerült és sikerül az építészetnek kielégítő emberi környezetet teremtenie, ekörül folynak a kötet második felének különböző aspektusú viták. Azt elemzik, bár nem szó szerint kimondva, hogy az új építészet — a szónak most mind a két értelmében — tudott-e megfelelő megoldást nyújtani az új társadalom igényeire. Írók, szociológusok és építészek vitatkoznak arról, hogy mik is a valóságos igények és hogy a megvalósult építkezéseknek mennyi közük van ezekhez, illetve, hogy milyen meghatározók szerint jöttek létre. Szóba kerül az is, hogy az építészek az épületekkel az életmódot is befolyásolni kívánják, és hogy ily módon valóban a közösségi lét felé irányítják-e a lakókat, vagy egyszerűen csak kielégítetlenül hagyják igényeiket és rossz közérzetet okoznak.

Az eltelt évtizedek alatt a gyakorlat azt bizonyította, hogy az emberek nehezen tudják elviselni a monotóniát — egyéniségüket érzik elveszni benne. A falanszter a munkában és a lakásban is megtámadja az érintetteket, az építész és a lakó is sérül. Ez az „igazság" nemcsak Magyarországra érvényes, hanem az optimális helyzetűnek mondható Svédországra is, ahol a funkcionalizmus háború vagy más megszakítás nélkül akadálytalanul fejlődhetett odáig, hogy a hetvenes évek végére bevallhatták válságát. Svédországban jobbak a lakótelepek, jobbak bennük a lakások, könnyebb lakáshoz jutni — de ugyanúgy nehezen elviselhető bennük az élet, akárcsak nálunk.

A mai építészet alapvető ellentmondása, hogy az emberhez méltó, komfortos, egészséges lakásra igényt tartók száma az utolsó évszázadban ugrásszerűen megemelkedett, ezt a roppant mennyiségi igényt hagyományos építésű egyedi lakásokkal kielégíteni belátható időn belül sehol sem lehet, a legkézenfekvőbb, a nagyipari módon előállított hatalmas háztömbökből álló lakótelep pedig nem nyújt igazi megoldást.

Az építészet válsága nem magyar specialitás, de a kötet írásai tanúsítják, hogy magyar részválságokkal is lehet tetézni. A kötet súlypontja a késleltetett városfejlődés társadalmi konfliktusait elemző szociológiai tanulmány, amelynek segítségével az olvasó magyarázatot kap sok más írásban felvetett, de megválaszolatlanul maradt kérdésre. A késleltetett városfejlődés következménye egyrészről a más nagyvárosokéhoz viszonyítva is feltűnően szorító budapesti lakáshiány, de a városban lakhatás privilégiummá válása révén összefügg vele a falusi építkezések sok problémája, akárcsak az „új munkásosztály" különösképp hátrányos helyzete. A Szelényi—Konrád-tanulmány a korszak építészettel kapcsolatos társadalmi, történeti kérdései terén ad biztos támpontot. Károlyi Antal 1968-as írása a közvetlenül építészeti problémákat veti fel, pontos hangsúlyokat téve a legégetőbb vagy hamarosan legégetőbbé váló kérdésekre: a tipizálás korlátlan eluralkodásának veszélyessége mellett arra, hogy az építkezéseket könnyítő házgyárak építészeti és lakáskultúrára gyakorolt hatását akkor fogjuk végiggondolni, amikor már késő lesz, és hogy a közműves komfortért idegeinkkel és nyugalmunkkal fogunk drága árat fizetni. Több más probléma mellett határozottan figyelmeztetett az eluralkodó kontraszelekcióra: „Valami fatális véletlen folytán a szakmai tekintélyeknek alig van szerepük a tervezőapparátus irányításában. Viszont az apparátus irányítóinak alig lehetne helyet szorítani a szakmai tekintélyek elitsorában."

A Károlyi Antal által körvonalazott prob-

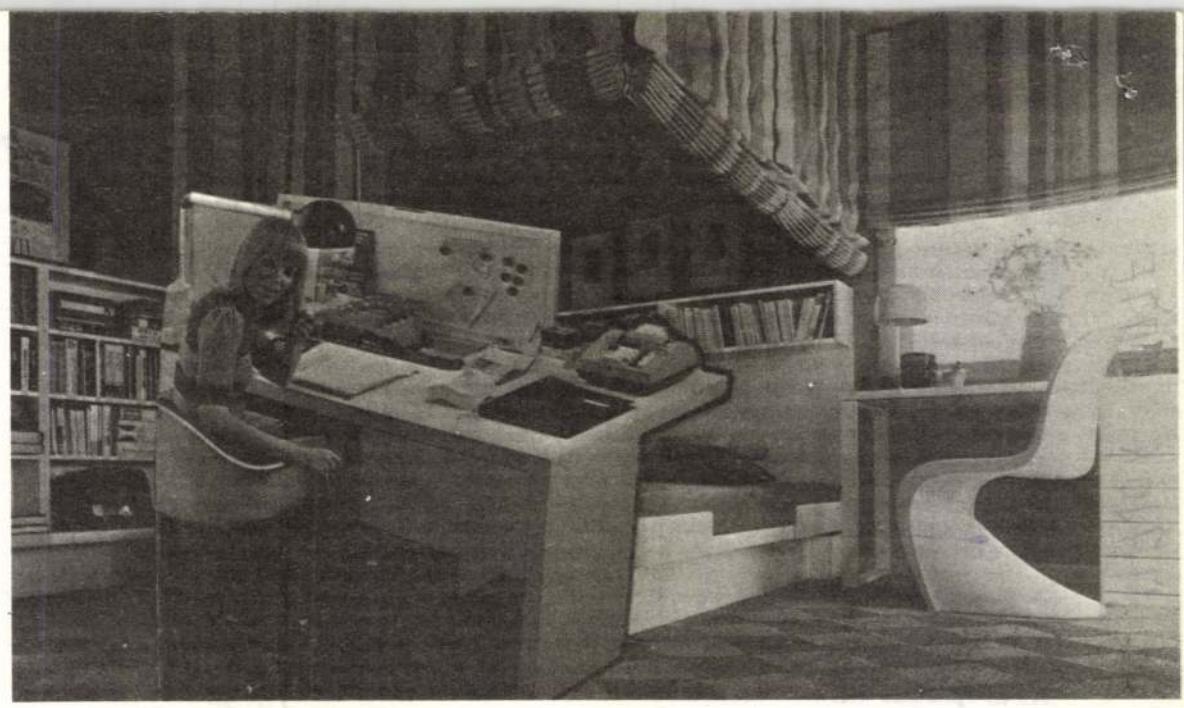

Egy irodai munkahely létesítésére az MGN (Műszaki-Gazdasági Normatívák) kb. 100—250 ezer forintot irányoz elő. Maga a munkahely minimálisan 6 m^2 nettó területet foglal el, a kiegészítő helyiségekkel (W. C., folyosó, raktár stb.) együtt összesen kb. 12—18 m^2 bruttó területet kell megépíteni. Átlagos értékeket számítva egy új, egyszemélyes munkahely létesítése, azaz 15 m^2 bruttó terület megépítése 175 ezer forintba kerül. Ha ezt a munkahelyet egy lakásban alakítjuk ki, csupán egy 6 m^2-es helyiséget kell még a lakáshoz hozzátennünk, mert a lakás tartalmazza a kiszolgáló helyiségeket és berendezést. Ez a 6 m^2-es félszoba, telefonbekötéssel, kisebb átalakításokkal együtt kb. 60 ezer forintba kerülne. Egy új munkahely megépítésével szemben tehát a lakásban létesített egyetlen munkahely 115 ezer forint beruházási megtakarítást eredményezne. (Még nagyobb a fajlagos megtakarítás akkor, ha nemcsak egy, hanem mondjuk három munkahellyel számolunk, ami egy 18 m^2-es nappali szoba nagyságú helyiséget jelent a lakásban.)

A jelenlegi gazdasági helyzetben, amikor kevés új irodaház épül, a megtakarítás elsősorban az *üzemeltetésben* jelentkezik. Ha egy irodaházi munkahelyre csak évi 10 ezer forint üzemeltetési költséget számolunk, a fenti példa szerinti lakásberuházási költség (60 ezer forint) 6 év alatt megtérül.

A munkahely építésének-üzemeltetésének — mint termelési költségnek — a csökkenése a kérdésnek csupán az egyik oldala; a lakások és munkahelyek kettős rendszerének üzemeltetése esetén a munkahely költsége ugyanis csak termelési költségként, a lakás költsége pedig csak fogyasztási költségként jelenik meg. A munkahelyeknek a lakásba való bevonulása esetén a lakás *termelési eszközzé* válik, költségei termelési költségként (is) jelentkeznek, ami mind a családok, mind pedig a vállalatok számára új helyzetet és hatalmas lehetőségeket teremt.

A példa bizonyítja a munkahelyek lakásba való áthelyezésének indokoltságát, ezért véleményem szerint ösztönözni kellene a vállalatokat, hogy éljenek ezzel a lehetőséggel. Meg kellene teremteni a lakásépítés *vállalati fejlesztési alapból* való támogatásának szélesebb kereteit, miközben a részesedési alapból nyújtott támogatások továbbra is megmaradnának.

A fejlesztési alapok felhasználása a már kialakult vállalati támogatás módszereivel történhetne. Fontos, hogy mind a magán-, mind az állami lakásépítés kaphasson ilyen támogatást. Azok a vállalatok, amelyek élni akarnak ezzel a lehetőséggel, a közműfejlesztési hozzájáruláshoz hasonlóan, átvállalnak egy bizonyos, előre meghatározott összeget a tanács lakásépítési alapjára, s ennek fejében az ilyen lakásra pályázó dolgozó a befizetett összeggel arányos nagyságú többletszobával rendelkező lakásba költözne.

A magánépítők hasonlóképpen vállalati támogatással építenék meg a munkahelyként szolgáló műhelyt vagy szobát. Mindkét esetben, a kialakult gyakorlat szerint, a vállalatok a dolgozóval kötött szerződéssel tudnák érdekeik védelmét biztosítani. A szerződés lejárta, ill. a lakás bővítésére nyújtott beruházási költség megtérülése után a dolgozó szabadon dönthetne arról, hogy továbbra is munkahelyként használja-e a szobát (műhelyt), vagy felszabadítja a család számára.

*

A lakás és a munkahely összekapcsolása a bemutatott gazdasági előnyön (beruházási-üzemeltetési megtakarításon) túl, termékeny hatást gyakorolna a társadalmi élet legkülönbözőbb területein. A jelenlegi gazdasági helyzetben, amikor a nemzeti jövedelem lakásépítésre fordítható része nem bővíthető, a kialakult lakásépítési gyakorlat szerint sem az évi lakásszám, sem a lakások alapterülete nem növelhető. Ezért van különleges jelentősége az olyan megoldásoknak, amelyek *új forrásokat* szabadítanak fel a lakásépítés számára. Ilyen kihasználatlan lehetőség a lakás és a munkahely összekapcsolása is, melynek eredményeképpen tömegesen építhetők jobb minőségű, nagyobb alapterületű, telefonnal is felszerelt lakások.

Az otthondolgozás igen jó hatással volna a lakótelepek, az új városrészek életére. Nemcsak a napi utazások abszolút számát csökkentené, hanem egyenletesebbé tenné a tömegközlekedés terhelését, s általában városiasabbá formálná a lakótelepek életét. A gyerekek reggel nyugodtabban indulhatnának az iskolába, délután nem üres lakás várná őket, egyszerűbb volna a szerelők lakásba való bejutása, a postai küldemények átvétele, délben megnövekedne a vendéglők forgalma stb.

Az otthondolgozás, mint a munkavállalás új formája, a család autonómiáját is növelhetné. A lakás keretei között újjáalakulhatna a családi munkavégzés, a *családi gazdasági munkaközösség*, amelyet véleményem szerint nem gátolni, hanem támogatni kellene.

*

A munkafunkciónak a lakás hagyományos (a munkaerőt újratermelő) funkciói közé való beépülése nemcsak a társadalmi kapcsolatokat, hanem a lakások térbeli rendszerét is fejleszti. A jelenlegi lakások nem alkalmasak ennek az új funkciónak a befogadására, de egy munkahelyként is használható szoba vagy műhely kialakítása nem igényel más térbeli struktúrát, mint amilyenre egyébként is szükség volna.

Ha a lakást termelő jellegű munka befogadására tervezzük, legjobb egy garázst vagy ennek bővített változatát használni, ahová az anyagot, szerszámot szállító autó be tud állni, s a rakodás könnyen elvégezhető. A szellemi munka ugyanakkor többemeletes épületekben is elképzelhető, de ebben az esetben is kétszintes lakásokat kellene tervezni. Bár több országban is kísérleteztek többemeletes épületekben kétszintes lakásokkal, a tapasztalat azt mutatja, hogy a kétszintes lakások ideális változata a *csoportos családi házas beépítés*, amelyről minden vizsgálat bizonyítja, hogy az összes funkciót a legrugalmasabban, legjobban befogadó rendszer.

*

A lakás és a munkahely összekapcsolásából származó gazdasági és társadalmi előnyök ismeretében gondoljunk át még két kérdést. *1.* Milyen esélye van ma Magyarországon a munkahelyet is magába foglaló lakások építésének? *2.* Milyen kockázatot vállalunk, ha ilyen típusú lakásokat (is) építünk?

Az *1.* kérdés megválaszolásánál egy tanulmányra kell hivatkoznom. A Tervezésfejlesztési és Típustervező Intézetben (TTI) készült 1980-ban egy prognózis*, amely felmérte a lakásokkal szembeni funkcionális igények 2000-ig várható alakulását. A tanulmány szerint a következő 20 évben Magyarországon otthon végzett szellemi vagy manuális munka csupán jövedelemkiegészítés céljából vagy hobbiként fog jelentkezni. (A tanulmány feltételezi, hogy a jövedelmek hosszabb távon emelkedni fognak, ezért a második gazdaság szerepe csökken.) A szerzők megállapítják, ha a lakások rendelkeznének bizonyos (több funkciójú) tartaléktérrel, akkor itt alkalmanként adódó kisebb munkákat is lehetne végezni. A rendszeres, nem jövedelemkiegészítés céljából végzett munka gondolata a prognózisban nem merült fel, így a szerzők arra a — számukra — megnyugtató megállapításra jutottak, hogy „a jelenleg Európa-szerte elfogadott funkcionális alapkövetelmények átértékelése nem szükséges".

Ez a megállapítás számomra kevésbé megnyugtató. A magyarországi lakásépítés még nem érte el azt a szintet, hogy akár csak a hagyományos lakásigényeket is kielégítette volna, s ha nem következik be valamilyen forradalmi változás lakásépítésünkben, hosszú ideig még az úgynevezett mennyiségi igényt sem tudjuk kielégíteni. Az energiagazdálkodás, a műszaki haladás, a vállalkozási rendszer hazai fejlődése azonban egyre sürgetőbbé teszi az új típusú igények kielégítését is, ehhez pedig *dinamikusabb szemléletre* és *több kísérletre* van szükség. A TTI prognózisában a lakás és munkahely összekapcsolása mint lehetséges megoldás és forrás 1980-ban még nem jelent meg, ma már azonban pontosan látható egy ilyen program megvalósításának időszerűsége és szükségessége.

A lakásépítés vállalati támogatása Magyarországon eddig is eredményes volt, a támogatás fajtáinak javasolt bővítése, a fejlesztési alapoknak a lakásépítésbe való erőteljesebb bevonása, s ezzel a nagyobb lakások számának növelése beilleszkedik eddigi lakáspolitikánkba. Ár- és bérrendszerünk módosítása nélkül elsősorban *a kis és közepes jövedelmű rétegek lakáshelyzetét, a nagyobb lakásokhoz való hozzájutásának társadalmi esélyeit javítaná*. (A magasabb beosztású, magasabb jövedelmű dolgozók, munkakörüknél fogva, jobban hozzá vannak kötve a hivatali munkahelyekhez, így ez a fajta munkahelyváltozás őket nem érintené.)

A *2.* kérdés is általános társadalmi vonatkozású: Mekkora kockázatot vállalnánk, ha tömegesebben állnánk át az otthondolgozásra? A kockázat nagyságát eleve csökkenti, hogy nem teljesen ismeretlen rendszer bevezetéséről van szó. Bár a jelenlegi otthondolgozók száma csak töredéke a keresők számának, az otthondolgozás jelen van a legkülönbözőbb foglalkozásokban, így a már eddig összegyűjtött tapasztalatok is kiindulási alapot nyújtanak a foglalkoztatás reformjához.

Ami pedig az otthondolgozás elterjedésének alapvető feltételét, a nagyobb lakást illeti, munkaügyi, építésügyi, környezetvédelmi, szociológiai és más szakértők bevonásával *kísérletképpen* meg kellene építeni néhány ezer olyan nagyobb lakást, amely alkalmas a munkahely befogadására, így újabb tapasztalatokat lehetne szerezni az otthon végzett munkáról. A munkahellyel bővített lakások építése városiasabb életet teremtene, s egy új életmód körvonalai bontakoznának ki előttünk. A legizgalmasabb ebben a kísérletben talán épp *az életmód változásának lehetősége*, annak a kutatása, hogy az életmódnak a munkafolyamathoz való alkalmazása helyett hogyan lehetne a munkát a családhoz és a személyiséghez jobban hozzáigazítani.

JÓZSEF DÉNES

* A lakásokkal, a lakóépületekkel és az egészséges lakókörnyezettel szembeni funkcionális igények. — Prognózis 1981—2000. Kidolgozta: Gyüre Zsolt és dr. Bitó János, TTI, Budapest, 1980. április.

Szentendre új szolgáltatóháza
(Boriszov Jenő felvétele)

lémák változatlanul, csak az eltelt tíz év által megcsontosodva, tehát nyomasztóbban merülnek fel a kötet szerkesztői által a középnemzedék tagjaihoz intézett körkérdésre kapott válaszokban. Ma is szorító a tervezésben uralkodó elszemélytelenítettség, az építőipar alacsony színvonallal párosult terrorja, az uralkodó kontraszelekció és mindennek tárgyiasulásai a városok „félelmet sugárzó" új telepei.

Az építészet fuldoklik — és ebben a küzdelemben valóban nem jelent sokat az, ha az épületek külső falát díszítik (tulipán), de annyit talán mégis, hogy azok kevésbé sugározzák a személytelenséget és a félelmet. Jelentenek változtatási készséget és ez fontosabb, mint az, hogy az új építészet elveivel összeférnek-e vagy sem. ***Az élet mára már túllépett az új építészet megmerevedett dogmáin és az új építészet képviselői akkor maradnak hűségesek elveikhez, ha ezt belátva, az új igényeket kielégíteni kívánó új kísérletek támogatóivá tudnak válni.***

Gúzsba kötött kézzel-lábbal kellene az építészeknek a válságból kivezetni bennünket. A feladat így majdnem kilátástalan. Természetes tehát, hogy egyre többen kerülnek szembe az új építészet merev dogmáival; a mechanikus formák felől az organikusak felé fordulva hadat üzennek a monotóniának és az egyéni arculatnak követelnek jogot. A Fővárosi Tanács Óbuda Galériájában az év elején rendezett *Építészeti tendenciák Magyarországon 1968—1981* című kiállítás anyaga mutatta, hogy az építészek sem mind fásultak még bele a típustervezésbe, a tervmódosításba és a kivitelezőkkel folytatott egyenlőtlen és reménytelen küzdelembe — ha a megvalósítás lehetőségétől távol is, mégis van alternatív javaslatuk.

GÁBOR ESZTER

Szervező voltam

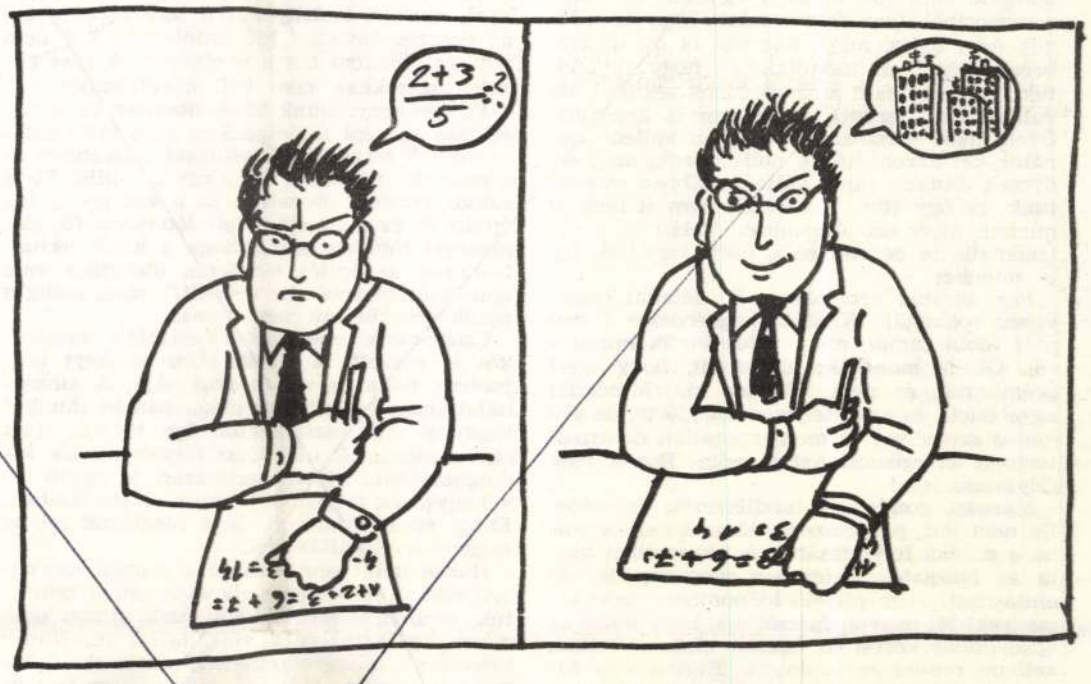

... Már megint nem csinálunk semmit, csak várjuk a tablókat a számítóközpontból. Most beszélgetni sincs kedvünk, pedig máskor akkora dumák folynak tévéről, sportról, autóról, politikáról, hogy az sem tud dolgozni, akinek éppen van mit. Ezt az utolsó nagy munkát — több lakótelep hálós ütemtervét — már három hete leadtuk, de számítógépes kapcsolatunk, Károly — azért a havi ezerkétszáz forintért — két hétig hozzá sem nyúlt. Mi csak vártunk, vártunk, akinek még akadt felmérési munkája, az ezzel az ürüggyel annyit lógott, amennyit nem szégyellt. Nekem ez a két hét az utóbbi félév legaktívabb időszaka volt: beadtam az autópálya pályázatot, és amint kialudtam utána magam, otthon fúrtam-faragtam, szereltem mindenfélét, amihez korábban nem volt — inkább lelkierőm, mint időm. Olykor betelefonáltam a számítóközpontba, van-e valami, és háromnaponként bementem aláírni a jelenléti ívet meg a távozási naplót. A főnökkel alig találkoztam. Közben a felméréseket is végeztem, amit lehetett.

Az utóbbi napokat tehát aktívan és jó hangulatban töltöttem, távol a munkahelytől. Ma viszont be kellett jönni, mert ennek a félmilliós szerződésnek tegnap volt a határideje, és ma igazán össze kell dobni, hogy holnap szállítani lehessen. Végre beállít Jóska egy nagy doboz tablóval. Nekilátunk a dokumentálásnak, tartalmilag nem nagyon nézzük át, ez már javított változat, lényeges hiba nem maradhatott benne. Ha a megrendelő egy kicsit is belenézne, mi is alaposabban egyeztetnénk a tablókat, de így minek? Mikor az előző változatot szállítottuk, a megbízó vállalat két vezetője azon vitatkozott, melyikük helyezze el, hol van kevésbé útban? Nálunk minden munkának ennyi a gyakorlati haszna, néha az egész szervezési tevékenységet szélhámosságnak érzem — legalábbis, ahogy itt csináljuk.

Tízkor beállít a főnök — ennek a munkának ő a témavezetője is — és megkérdezi, mit segíthet? Hogy eddig hol volt, nem mondta, ugyanis ő az szb-titkár, és úgy tesz, mintha kötetlen munkaideje lenne. Nincs már mit tenni — feleltük, nemsokára mehet az anyag a kötészetre. Eddig sem csinált semmit, most már ne dolgozzon. Tényleges szervezői vagy mérnöki munkát végezni még nem láttam, csak a szakszervezeti papírjait rakosgatni.

Hogy is kerültem én ide? Mikor már nem bírtam előző helyemen a semmittevéssel vegyes terrort, újsághirdetést adtam fel. Ennek az intézetnek a főmérnöke jelentkezett, az ő levele révén jöttem össze a főnökkel, aki, átnézve eddigi szervezési munkáim anyagát, sok szépet, jót ígért: van itt elektromérnök, mélyépítő (mint magam), ő gépészmérnök, már csak építész hiányzik és teljes a szakmai team. Egy matematikus és egy közgazdász is dolgozik a csoportnak, másodállásban. Rengeteg szép szervezési feladat áll előttünk, amelyeket mind közösen vagy egymással konzultálva fogunk megoldani. — Lakva ismerjük meg egymást — gondoltam.

Mikor beléptem, a főnök szabadságra ment. Nagy csomagot hagyott nekem, mely öt évre visszamenően tartalmazta a nyilvántartási rendszer dokumentumait. Feladatom ennek bevezetése lesz az M.-i beruházási vállalatnál. Az anyagot egy hét alatt átnéztem — és már megint semmi dolgom nem volt! Akkor is futott egy autópálya-pályázat, azt rajzolgattam.

A többiek sem dolgoztak többet. Aztán megjött a főnök és bemutatott M.-ben. Ennél a vállalatnál az én kísérletem volt a harmadik a rendszer bevezetésére, amely önmagában alapos, jó konstrukció volt. Mit tagadjam, nekem sem sikerült. Minden héten két-három napot ott töltöttem, és birkóztam a közönnyel. Ahol eddig is vezettek valamilyen nyilvántartást, ott könnyen ment a dolog. Másutt felvezettük a kartonokra az adatokat, de amint kitettem a lábam, megállt az egész, és volt olyan csoport is, ahol alig valósult meg valami, részben a munka természete miatt, részben talán főnököm korábbi közreműködése okozta az ellenállást. Egy szerződéskötő meg is mondta nekem: ők kitöltik a kartonokat, mert ez utasítás, de úgysem fogják folyamatosan vezetni. Munkám végén összefoglaló jelentésben az anyagi ösztönzés és a témafelelős hiányával magyaráztam a kudarcot. Egy év múlva megbíztak valakit a rendszer összefogásával, de az érdekeltség hiánya miatt végül is azt várták tőle: egymaga vezesse valamennyi építkezés kartonjait. (Amire nyilván nem lehetett képes.) Hat év és sok százezer forint elköltése után még mindig itt tartott a rendszer.

Történet a bírálatról

Míg én M.-ben jártam, odahaza nagy botrányok voltak. Az egyik főszereplőt faggattam ki az eseményekről.

— Beszélgetést terveztek a pályakezdőkkel — mesélte —, és előzetesen a KISZ-titkár megkérdezett minket, hogy mik a problémák. Mi elmondtuk neki, hogy semmi értelme annak, amit csinálunk, mert ha elkészül, el sem olvassák. Elmondtuk, hogy rossz a vezetés a csoportunkban, hogy a vezetőnk nem ért a szakmájához, és nem tud az emberekkel bánni. Megígér valamit, és nem teljesíti, sőt letagadja.

A KISZ-titkár mindezt továbbította, és erre azonnal megtartották a megbeszélést. Mi ketten voltunk ott a csoportból, aztán a csoportvezető, az igazgató, a főmérnök, a személyzetis és a KISZ-titkár. Megkérdezték, hogy mi a helyzet, de úgy tettek, mintha nem tudnák, hogy bármi baj lenne. Itt is azzal kezdtük: a munkánknak nem sok értelme van, ha a megbízó semmire sem használja. Ezzel egyetértettek, és megígérték, hogy a dolgon változtatni fognak. Elmondták: a következő évben

a szabályozók érdekeltté tesznek majd minket, hogy a munkáinkat fel is használják. Ezután megkérdezték, milyen a vezető és a beosztottak közötti kapcsolat. Mi csak annyit mondtunk, hogy vannak néha súrlódások, de ez mindenütt előfordul, egyszóval körtönfalaztunk. Ekkor a KISZ-titkár elmondta, hogy mindkettőnk szerint nagyon gyenge a szakmai vezetés, és rossz a hangulat, nincs egyetértés a vezető és a beosztottak között. Ez teljesen kiborította a csoportvezetőt, hogy ez hogyan lehet, amikor ő ebből semmit nem vett észre. Ott sem értette meg: azt szeretnénk, hogy következetes legyen, és ne feledkezzen el mindenről. Azt is megmondtuk, jó lenne, ha elolvasná a munkáinkat, és nyilatkozna róla. Itt nem tagadott, tudta, hogy ebben igazunk van. Azt felelte, mindennek jobban utána fog nézni. Igyekezett félreérteni a dolgokat, mondván, azt gondolta, hogy élni tudunk az önállósággal. Nem az a baj — válaszoltuk —, hogy önállóan hagy dolgozni, hanem hogy teljesen határozatlanok az elképzelései. A vezetőségnek, úgy látszott, mindez nem volt újság, az igazgató említette is, hogy egyesek elmentek a csoportból ilyen dolgok miatt. Egyedül a főnök nem tudta, miért hagyták őt ott az emberek. Végül azt mondták: jó, hogy elmondtuk mindezt, majd megpróbálnak segíteni. Ha valami van, forduljunk máskor is hozzájuk. Övele most megbeszélik, hogyan kellene csinálni, két-három hónap múlva pedig megkérdeznek minket, van-e változás. Ebben maradtunk, és úgy tűnt, a vezetők nem ítélnek el minket, mert ezt elmondtuk. Talán az ő véleményük is ez volt róla, ezért fogadták így a miénket.

Egy darabig nem láttuk őt, délelőtt összevissza rohangált. Később megkérdezte a csoport többi tagját, mi a véleményük minderről. Ők is mondták: előfordult, hogy ígért prémiumot, és nem fizette ki. Mindenki egyetértett, és ez őt teljesen letaglózta, de akkor is személyes és megalapozatlan dolognak tartotta az egészet. Azt mondta: Ennek még folytatása lesz!

Másnap, gondoltuk, lecsillapszik, és bejön. De nem jött, pedig aznap dönteni kellett volna a munka folytatásáról. A központban várta az igazgatót. Telefonon megkerestük, de elutasított: A megfelelő időpontban majd kimegyek! Mi nagyon furcsálltuk, hogy miért az igazgatónál keresi az igazát, amikor velünk kellene rendeznie a dolgot. Harmadnap kijött az igazgató, és kért, mondjuk el, mi a baj, a főnökünk ugyanis lemondott, de ő tudni szeretné, lehet-e változtatni ezen. Elmondtuk, mit kérünk: hogy a prémiumot időben tűzze ki; tényleg adjon, ha megígéri; csak akkor mondjon valamit, ha az már biztos; amit mond, azt ne másítsa meg, ne tagadja le. Az igazgató azt mondta, ezeket teljesíteni lehet, emiatt nem kell lemondania. Megkérdezte, akarunk-e együtt dolgozni vele? Mondtuk, persze, csak szeretnénk, ha jobb lenne a légkör.

Az igazgató visszament, és arról beszélhetett vele, hogy mit kellene tenni. Akkor ő rosszul lett, bevitték a mentők, és egy hétig kórházban volt. A munka vezetését az igazgató vette át, a végén összecsaptuk, már túl akartunk esni rajta. A főnök meg, miután kijött a kórházból, otthon volt két hétig, utána vidékre utazott, mindenhová ment, csak be nem jött. Egyszer telefonált: jöjjünk ki a lakására, beszélni akar velünk. Nagy meló volt akkor, túlóráztunk is, mondtuk, hogy nem tudunk kimenni. Ezt úgy könyvelte el, hogy nem akarunk vele értekezni. Végül másfél hónap után bejött, de egy szót sem szólt az egészről, minden úgy ment, mint korábban. Egyszer, a bizalmiválasztás előtt azt mondta, ha valami problémánk van, azt először neki mondjuk el. De hát úgysem fog megérteni.

— Tehát a vállalat vezetősége is ad acta tette a kérdést?

— Igen. Úgy érzik, minden meg van oldva azzal, hogy ő végül vállalta a vezetést, és nem kellett a csoportot feloszlatni. Sajnos, semmi változás nincs. Nekünk kell jobban vigyázni, hogy ne tudjon semmibe belekötni, mert sem az eltávozások, sem a leleplezés nem volt elég a megváltozásához.

— Ez igaz, de nem biztos, hogy ő ezt érzi. Ezt a csatát megnyerte, mert a helyén maradt, a vállalat is, a beosztottjai is elfogadták olyannak, amilyen — ezért még egy konfliktus nem lesz.

— Részünkről biztos nem, mert látjuk, hogy nincs értelme. De esetleg mások ugyanezt megteszik. Biztos lesz, aki meri, mert az a látszat, hogy lehet vele beszélni. Azt szokta mondani, el is várja, hogy elmondjuk a véleményünket. Aztán egyáltalán nem úgy reagál, ahogy kellene.

A történet előadója az események után fél évvel otthagyta a vállalatot, pedig új állása sem volt. Mikor közel két hónap után először bejött a főnök, egy régi kollégája ezzel fogadta: Megint kiderült, hogy semmi bajod?

Hétköznapok

Napjaink később is hasonlóan, kevés munkával, sok idegeskedéssel teltek. Ha ott volt a főnök, azért nem lehetett dolgozni, mert vagy mesélt, vagy veszekedett velünk, vagy csak amolyan „véres kés a levegőben" hangulat volt. Szigorúan vette a késéseket, a jelenléti ív és a távozási napló vezetését. Ha valami nem stimmelt, őrmesteri hangon igyekezett rendre szoktatni minket. Nem sok eredménnyel, mert a szabályokat ő sem tartotta be, az érkezési-távozási időpontokat csak ő nem írta, és időnként maga is elkésett. A késéseknek, lógásoknak nem volt következménye.

Fő tevékenységünk hálós ütemtervek összeállítása és gépi feldolgozásra való előkészítése volt. E tervek hasznosulását legszebben az a munkám példázza, mely egy 23 millió Ft-os raktár építését ütemezte. Ez a viszonylag kis épület öt év alatt épült fel! Munkánk fölöslegességét mutatja az is, hogy a hálók aktualizálását, az építés tényleges üteméhez való igazítását sem mindig rendelték meg, pedig a hálók enélkül mit sem érnek.

Csoportunk energiaracionalizálási munkákat is végzett. A főnök ebbe se folyt bele jobban, noha ez volt a szakmája. A kihasználatlanság enyhítésére ekkoriban bérmunkát kaptunk más osztályoktól. Így vettem részt egyes vállalatok működési folyamatainak kidolgozásában, illetve beruházási és egyéb tevékenységek folyamatábráinak elkészítésében. Ebből sokat tanultam, de a megbízók ezt se nagyon használták fel.

Házon belül sem volt jó a munka szervezettsége. A feldolgozás zömét magunk csináltuk, rajzoló, gépíró inkább csak otthon dolgozott, így egyszerűbb volt, ha mi gépeltünk, rajzoltunk. A szervezetlenség másik oka a kiszolgáltatottság volt a számítóközpontnak. Egy-egy futásra néha napokat kellett várni, és ha egy tervet többször kellett futtatni, elképzelhető, meddig tartott egy munka.

Rontottak a hangulaton a csoportvezető főnöki allűrjei. A „Hajtsa szét kérem ezt a rajzot!" jellegű utasítások, a gépkocsi-átalányos kolléga autójának saját céljaira való igénybevétele az átalánydíjon felül is. Az ilyen s hasonló dolgok miatt mindenki hangot váltott, ha bejött a főnök. Szinte soha nem szóltunk hozzá őszintén. Időnként elbeszélgettünk, de csak távoli vagy helyben meg nem oldható kérdésekről. A prémium volt az egyetlen, ami miatt egyesek tengelyt akasztottak vele. Én nem szerettem ezeket a vitákat, itt a fizetésünket sem érdemeltük meg. Azért igazat adtam a többieknek, ha az a pénz megvan, jó, ha időben, és a munkával arányosan tűzik ki. Az arányokat persze nehéz megállapítani, hiszen akár napi két órát, akár hármat dolgoztunk, csak ellógtuk az idő zömét. Én például az első másfél évben egy napot sem tudtam végigdolgozni, sőt az első hetek után bent sem töltöttem a nyolc órát, akár a többiek. Prémiumot azért kaptunk.

Csoportunk bizalmija fiatal szervezési szakember, a pályakezdők beszélgetésének másik, passzívabb résztvevője volt. Tájékoztatási funkcióját is halványan látta el. Mégis újraválasztottuk, nem volt más, aki a tisztséget vállalta volna. Ő is mondta időnként, hogy el akar menni, de ez csak szokás volt itt. A fent megszólaltatott üzemmérnök és magam kivételével mindenki így-úgy beletörődött a rosszba, állandó helynek tekintette a csoportot. Volt, akit nyelvtanulási szerződés kötött ide, volt, aki a kevés munkát vagy a lógási lehetőségeket értékelte. Az egyik kollégát elengedték külföldi versenyeire, a másiknak engedélyezték a másodállást, egy pedig, a nyugdíj közelében, nem vállalta a változtatás rizikóját. Azt azért képtelenségnek tartom, hogy fiatal szakemberek így tengődjenek.

Vitáink

Itt egyéves szerződéses munkaviszonyom volt. Lejárta előtt a főnök megkérdezte, akarok-e maradni. Én hirdetés útján már más állást kerestem, de minthogy megfelelő nem akadt, igennel feleltem, hozzátéve, hogy kevésnek és nem elég hasznosnak találom a munkánkat. Szerződésemet, határozatlan időre meghosszabbították. Két hét múlva befutott a hirdetésem nyomán egy utánam érdeklődő személyzetis telefonja. Mikor ezt a főnök megtudta, vérig sértve kérdezte, miért nem mondtam, hogy el akarok menni? Hiszen csak a munkát keveselltem, és a megvalósulást hiányoltam! — Csak, válaszoltam, s ez nem elég? Három gyerekem van, nem szeretnék két szék közé esni, ezért nem szóltam. — Ők azon vannak, hogy ezeket a problémákat megoldják. Túl igényes vagyok, mondta. — Az magas igény, hogy végig szeretném dolgozni, és értelmesen, a nyolc órát? Amit itt nyolcan csináltunk, harmadmagammal el tudnám végezni.

Ezt végre belátta. Ekkor elmondtam, hogy a vezetés nemcsak a feladatok végrehajtása; a munkaidő kihasználása, a szakmai fejlődés, a jó munkahelyi légkör is célja kell hogy legyen. — Ő azt várta tőlem, ment át ellentámadásba, hogy segítek a társaságot megfogni, és példát mutatok. — Elmondtam, hogy munka nélkül nehéz példát mutatni, a kevés feladat mindenkit demoralizál. Elcsodálkozott, hogy egy-két heti munkahiány hogyan hathat így valakire. — Szakirodalmat kell olvasni, ha nincs munka. A jobb időkihasználás miatt szerveztük a tanfolyamokat is. — Olvasni szoktam, mindig van nálam egy-két folyóirat, de munka nélküli emberek között nem lehet soká egy nehezebb olvasmányra összpontosítani. Az irodalom tanulmányozása csak adott feladathoz várható el, nem lehet kötelező. Az előadásokról annyit mondtam, hogy gyönge előadók beszélnek olyasmiről, amit talán soha nem használunk.

— Amint kész ez a nagy munka, kezdjük a következőket, folytatta a főnök. Helytelen, mondtam, hogy négy-öt ember egy munkán dolgozik, ha nincsenek kisebbek, amelyekkel ki lehet tölteni a partnerre vagy a gépre való várakozás idejét.

(A következő három hónapban nem kezdtünk új munkába, csak a lakótelepi hálók végleges változatain dolgoztunk. Karácsonykor sem tudtuk, mit fogunk jövőre csinálni. Az alacsony leterhelés oka az volt, hogy a munkák költségeit a ráfordítandó szervezői napok száma alapján számoltuk. Ezt a főnök állapította meg, jó bőven, a saját napjait is beleszámítva, bár csak egy-egy megbeszélés erejéig vett részt a munkákban. A bevételi tervet így kevés munkával is teljesíteni lehetett. Így lett a gazdasági biztonságra törekvés eredménye a megszervezett semmittevés.)

Ezután megkérdezte a főnök, miért nem keresem meg a felmérési témafelelősömet? — Úgy vélem, inkább neki kellene minket megkeresni — válaszoltam.

(Erről a munkáról csak annyit tudtunk meg, hogy minden vállalatot öten mérnek fel, négy-négy napig. Ez éppúgy túlméretezettnek bizonyult, mint a többi munka ideje. Minden vállalat felmérését egy témafelelősnek kellett irányítani. Én hat cégnél voltam, de csak két témavezetőt láttam.)

A főnök végül elmagyarázta, hogy az üres idők, a várakozás a szervezői munka sajátossága, majd megköszönte az őszinteséget, az építő kritikát.

Ezután különösen görbén nézett rám. Gyorsan kihagyott a fizetésemelésből, és alig várta, mikor megyek már el, pedig fontos volt számára, hogy minél több beosztottja legyen. Ez volt számára élete igazolása.

Nem várt nálam türelmetlenebbül, de egy ideig még mindketten hiába vártunk. Egyszer ismét áthívott a tárgyalóba, és megmosta a fejemet, mert újságot olvastam. Megtudtam, hogy napközben csak folyóiratot lehet olvasni, napilapot csak reggel, délben és a munka vége előtt. Magam is meglepődtem, mennyire felidegesített ezzel a szamársággal. A rég elfojtott feszültség kirobbant, és kiabálva mondtam el a véleményemet a csoport munkájáról. Két nap múlva megint rám akadt, igaz, hogy én provokáltam. Nem tudtam már komolyan venni a formális szabályok tartalom nélküli betartását. Később mindketten lecsillapodtunk, és komédiáztunk tovább.

MAJOR MÁTÉ

De meg így is hiányos a felsorolás. A közismertség ilyenformán nem elsőrendűen építészeti működésének következménye. Jól ismervén ezt a problémát, Major Máté máig is küzd a mai magyar építészet – és az építészek! – jobb megismeréséért és elismeréséért. Ez a törekvése persze ez ideig nem járhatott teljes sikerrel. De hiszen még csak 75 esztendős.

B. J.

UJ TÜKÖR 1979/32/43

B.j.

MAJOR MÁTÉ }

nem szóltunk több évtizedes tevékenységéről az építészek szakmai, társadalmi életében – ahol minden időben keményen helyt-állt nézeteiért –, professzori működéséről az egyetemen, tudósi közreműködéséről az Akadémián, folyóirat- és könyvszerkesztői megbízatásairól, nem említettük a szókimondó cikkírót és az igazságért vitába szállni bármikor kész közéleti embert minden rendelkezésére álló fórumon. Visszaemlékezéseinek második kötete nemrég jelent meg . . .

UJ TÜKÖR 1979/32/43

B. j.

MAJOR MÁTÉ 2

tervező munkáit a modern magyar építés egy korai szakaszából. Mások a haladó építészeti mozgalom egyik hazai úttörőjét tisztelik benne. Honfitársaink közül senki sem tett le monumentálisabb művet az építészettörténet tárgykörében, mint ő, az építészetelméletben pedig jóval messzibbre jutott pályatársainál. Ami ennél is közismertebb, hogy korántsem határolta be figyelmét az építészet – a művészet és főleg a mai, élő művészet egész birodalma érdekli, izgatja, készteti állásfoglalásra. És akkor még

UJ TÜKÖR 1979/32/43

B. j.

MAJOR MÁTÉ 1

A 75 ÉVES MAJOR MÁTÉRÓL

Hogy, hogy nem, nálunk alig ismerik az építészeket. Még a legkitűnőbbeket sem. Major Máté a kevés kivételek egyike. Alighanem legelsőbbje.

Most, hogy 75-ik születésnapjáról emlékezünk meg, az olvasó magától értetődően bólint rá a nevére, hiszen legalább valamit csaknem mindenki ismer életművéből. Némelyek jegyzik a fiatal

UJ TÜKÖR 1979/32/43

B.j.

Major Makk, építész

a B.N.V.-n kiállítást nyitott meg.

–. A zombori nap eseményeiről 5.

Népszabadság, Bp. 1977. május 22.

Major Máté

Emlékezés Deri Huber Istvánnak

Magyar Nemzet 1984. III. 23.

Major Máté építész

L: Breuer Marcel

Major Máté: Az építészet szolgálatában 1047–1051

Tekintet, Pécs, 1982. nov. XXV/10

Major Máté, építész

L. Breuer Marcel

Major Máté: Az építészet nyelvében 829-837

Jelenkor, Pécs. 1982. szept.

XXV/9

Major Máté építész

l: Nagy László

Tüskés Tibor: Nagy László (7) 737-744

Jelenkor, Pécs, 1982. jú-aug XXV/7-8

Major Máté, építén

L: Alpár Ignác

Pusztai L. A magyar építészeti múzeum 35

Magyar
Építőművészet Bp. 1983 83/2

Major Máté; építén

L. Antal Dezső

Timon Kálmán. Az ONCSA. házépítési akció és tanulságai 23-24

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/2

Major Máté, építész

L. Borbíró Virgil

Korompay Gy: Az 1930- as és 40-es évek
városépítése hazánkban 10-12

Magyar
Építőművészet Bp. 1983 83/2

Major Máté építész

L: Feszl Frigyes

dr Vámossy I: Az építészeti kritika hazai Történetéből
16-19
Magyar
Építőművészet, Bp. 1983 83/1

Major Máté, építész

L: Tesze Frigyes

Moravánszky Á.: Nemzeti és népies törekvések. 20-23

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/2

Major Máté, építész

L: Fischer József

—: Vélemények az építészeti kritikáról

2-3.

Magyar
Építőművészet 8 n. 1983. 83/1

Major Máté, építész

L: Kozma Lajos

–: A harmincas évek építészetének kronológiai táblázata 6-8

Magyar Építőművészet Nr. 1983 83/2

Major Máté építész

→ Goldman György

82

Művészet 1985/4/41

Major Mátéról

Nehéz feladat róla bármit is írni. Összetett és gazdag, nehezen beskatulyázható egyéniség volt, olyan személyiség, akiben eltérő, sőt ellentétes tulajdonságok éltek egymás mellett. Fokozza személyes nehézségemet, hogy több mint harminc évig közeli barátság élt köztünk, ami gátol engem és elfogódottá is tesz. Nehezen érthető, hogy alakulhatott kettőnk között ilyen tartós és mély barátság: eltérő származás és nevelteté, másféle diploma és másféle világnézet ellenére. Az egymás iránt érzett szimpátián és megbecsülésen túl az építészet iránti elkötelezettség volt az, ami — mindegyikünknél a maga módján — összefűzött minket.

Nem tudom, hol és mikor találkoztunk először. Ez nem is fontos. Érdekes talán megemlíteni, hogy korábban soha nem hallottam róla, létezéséről se tudtam. Ez annál különösebb, mert a harmincas évek az ő építészi és mozgalmi tevékenységének élénk korszaka volt. Ez idő tájt én könyvkiadónál dolgoztam, nemigen foglalkozhattam az élő építészettel, de több vezető egyéniséget elég jól ismertem, beleértve a *Tér és forma* körét. Borbíró (Bierbauer) Virgil bejárt a Hekler szemináriumba, Kozma Lajos és Kaesz Gyula gyakori vendégei voltak annak a színes, főleg muzsikusokból álló társaságnak, ahová sokat jártam.

Mindez talán érzékelteti, mennyire részekre szakadozott volt még a közös érdeklődésű emberek köre is. Milyen nagy volt a távolság építészek és művészettörténészek között.

Talán 1949 táján hallottam először Major Mátét valami vitán, ami művészeti kérdésekkel, intézményekkel foglalkozott. Már itt feltűnt határozott és bátor kiállása az irányok sokfélesége érdekében. Még jobban hatott rám az a magatartás, amit a híressé vált 1950-ben rendezett vitán mutatott. A szoc-reál felívelő korszaka volt ez, a nagyszámú közönség vésztjósló hangulatban figyelhette, hogyan tépik egymást korábbi barátok, hogyan csepülnek le szinte minden új és jó épületet. Főleg az egésznek a vészbíróság jellegű hangulata maradt meg emlékezetemben. Major bátran kiállt elvei mellett, és ez a magatartás ekkor igen ritka és feltűnő volt. Később is minden alkalmat megragadott, hogy az úgynevezett szoc-reál építészet merevsége és egyedül megtűrt volta ellen harcoljon, az általa értelmezett funkcionalizmus talaján.

Ettől kezdve barátságunk állandóvá vált, ami tetente, később 2—4 hetente előre megbeszélt, relative rövid idejű találkozásokból állt. Ezeken a találkozásokon az aktuális szakmai kérdéseket beszéltük meg, miközben nem győztem csodálkozni tágkörű műveltségén, rengeteg hazai- és külföldi építészhez fűződő kapcsolatán. Eltérő álláspontjaink miatt sokat vitáztunk is, mégis — gondolom — sokat segítettünk egymás munkájában, különösen a gyakorlati vagy személyi kérdések nehézségeinek elhárításában.

Ekkortájt sok ember került nehéz helyzetbe, számos szakmai ügy szinte érthetetlen akadályokba ütközött. Ilyenkor elegendő volt Major figyelmét az akadály elhárítására vagy valamiféle közbelépésre megkérni, és ő mindig habozás nélkül vállalta a feladatot, még úgynevezett kényes, sőt „veszélyes" esetekben is. Személyes tapasztalatai és az építészet területén elfoglalt szerepe révén közbelépése többnyire sikerre vezetett. Ha olykor megkérdeztem, mért nem jutott magától eszébe, mért kellett valami kézzel fogható akadályra külön felhívni a figyelmét: úgy elcsodálkozott, mintha valami lehetetlent említettem volna.

Ilyen és ehhez hasonló tapasztalatok formálták bennem azt a nézetet, hogy minden látszólagos racionalizmusa ellenére nem áll két lábbal a földön. Inkább egy maga által kialakított, képzelt világban él. Művészlélek volt inkább, semmint taktikus politikus. Talán ez az oka annak, hogy nem volt igazán jó emberismerő. Ezért érték nagy csalódások, váltottak ki belőle az átlagemberek egyre fokozódó érdeklődéshiányt, ami lassanként elszigeteltséghez vezetett.

Főfoglalkozása ekkor a műegyetemi tanárság volt. Nagyon komoly és felelősségteljes feladatnak tekintette. Sajnos egyetlen egyetemi előadását sem hallottam, így nincs fogalmam arról, hogy milyen tanár volt. Nem hiszem, hogy ez volt a legerősebb oldala. De hogy itt is érvényesült széles körű műveltségének, hihetetlen szellemi készenlétének vonzereje, azt a következőkből szűrhetem le. Az egyetemek ekkor kötelezték oktatóikat fogadóórák tartására, illetve ezek meghirdetésére. A Műegyetemen mindig nagyszámú hallgató tartozott egy-egy évfolyamhoz, ezért komolyan vették. Mivel én kisszámú évfolyamokkal dolgoztam, megengedhettem magamnak azt a szabadságot, hogy semmit sem írtam ki, hiszen tudtam, hogy ami kötelező, az ellenszenves. Így is minden félévben több Majortól érkező diák jelentkezett nálam valami kérdés vagy együttműködés ügyében. Ilyenkor kitűnt, mennyire szeretik professzoruk konzultációit — persze csak azok, akik ilyen kérdések iránt fogékonyak voltak — mennyit profitálnak abból a nagy műveltségből, amit tanáruk ilyenkor elébük tárt. Mindez gazdagította a fiatalok műveltségét, fejlesztette más művészetek iránti fogékonyságukat.

Alapjában az oktatás támogatására vállalta a háromkötetes egyetemes építészettörténet megírását. Hevesen lebeszéltem e tervről, megoldhatatlannak tartottam ezt a feladatot, főleg annak a módszernek hallatán, amellyel élni kívánt. Nemcsak minden korszak és minden földrajzi terület építészetét akarta bevonni, fő törekvése az volt, hogy az építészetet beágyazza a történelem és a kultúra egészébe, és az egyidejűség kimutatásával érzékeltesse a párhuzamokat és az ellentéteket. Félő volt, hogy számok és nevek telefonkönyvszerű felsorolása lesz az eredmény. Barátként is, felkért lektorként is hevesen küzdöttem e módszer ellen: természetesen eredménytelenül. Végül is Majornak volt igaza. Nem azért, mert a magyar kiadás is, a német is többször megjelent és elfogyott, hanem azért, mert akarva-akaratlanul kísérletet tett az építészet és a teljes társadalmi és kultúrtörténet együttes tárgyalására, ami — ha másként is — ma már elengedhetetlen követelmény. Persze Major még nem a társadalmi mozgás és az eszmék harca érdekelte, hanem a jellegzetes tények és adatok felvonultatása.

Párhuzamosan e hosszantartó művel sok kisebb-nagyobb tanulmányt írt. Ezek a tanulmányok a funkció és a megjelenítés, az igény és annak teljesítése kérdéseit tárgyalták, számos oldalról közelítve a problémákhoz. Minden megjelent műve alkalmával szinte gyerekes örömmel közölte, mit és hogyan sikerült megoldani — hogy rövid idő után újabb változat merüljön fel benne, hiszen e kérdések állandóan lázban tartották. Azt hiszem, ez az életszakasz és ez a tevékenység tartozott legbeteljesültebb éveihez.

Tanári működéséhez tartozik egy dédelgetett emlékem, amit azért említek, hogy ne hulljon ki az emlékezetből.

Hallgatói közé tartozott Latinovits Zoltán, akinek kiemelkedő képességeit korán észrevette és szerette volna, ha Latinovits a tanszékén marad munkatársként. A művész — szinte a kinevezéssel zsebében — szökött Miskolcra segédszínésznek — mint ismeretes: igaza volt. De a kapcsolat tanár és egykori tanítványa, valamint Ruttkay Éva közt továbbra is fennállt. Ennek volt köszönhető, hogy valamilyen alkalommal Major Máté az ELTE színháztermében több számból álló programot szervezett, és egyik attrakcióként felkérte Latinovits Zoltánt Raffael híres levelének előadására Róma műemlékei tárgyában. A program láttán még szemrehányást is tettem, hogy mért ilyen tananyag-szöveget választott. Feszült várakozással ültünk be a zsúfolt terembe. Amit Latinovits a híres szöveg előadásával művelt, arra ma is csak ámulva tudok emlékezni. Mennydörgött és hízelgett, drámai volt és ugyanakkor lírai. A hallgatóságnak borzongás futott végig a hátán, mert úgy tűnt: aki a műemlékhez romboló szándékkal mer nyúlni, arra lesújt az ég haragja. Ennek hangoztatása ekkortájt nem kis bátorságot igényelt.

Közös területünk volt az akadémiai bizottságban való működés. Major e bizottságnak alakulásától elnöke volt egészen haláláig. Kezdettől fogva bevonta a művészettörténészeket és régészeket, a műemlékvédelem kérdését és a könyvkiadást. Minden lépése arra irányult, hogy a társadalmi és a műszaki tudományok közti távolság, mondhatnám szakadék, áthidalható legyen és lehetőleg megszűnjön. Hogy ez milyen nagy változás a korábbihoz képest, arra egész életem szolgálhat tanúbizonyságul: sokat szenvedtem ettől a sokszor ellenszenvvel mélyített távolságtól. Ez az akadémiai bizottság — számos személyi és elvi ellentét ellenére — mindig a legjobb hangulatban és tettvággyal telve működött, sok tekintetben hatékonyan képviselhette a maga nézetét. Ő — hála presztizsének és tág ismeretségi körének — többször elérte, hogy a maga, illetve a bizottság véleményét a magasabb fórumokon elfogadtassa.

Bizonyos, hogy az akadémiai bizottság eleinte utópisztikus gigantomániába esett, mint ekkortájt szinte minden intézmény. Elhatároztuk például, hogy 5 év alatt elkészítjük a magyar építészet teljes bibliográfiáját, tíz év alatt megjelentetjük a magyar építészet több kötetes történetét. Ezekből az álmokból igen kevés valósult meg, de vágyként ma is élnek bennünk.

Bár az építészet volt Major számára a legfontosabb, erősen foglalkoztatta őt a képzőművészetek minden megnyilvánulása. Jól kiismerte magát e területen és nemcsak hazai tekintetben. Érzékenyen reagált azokra a művészekre, illetve művekre, ahol valami értékes újnak a jelent-

Völgyhíd keresztmetszete, Csomay Kálmán terve, 1948 — Cross section of the a viaduct, design by Kálmán Csomay, 1948

kezését észlelte. Mindenkit ismert, minden kiállítást megnézett és meglepő emlékezőtehetséggel emlékezett mindenre évek múltával is. Nyitottsága és bátorsága abban is megmutatkozott, hogy vállalta minden olyan kiállítás megnyitását, katalógus előszavát, amit ilyképp tudott a realizáláshoz segíteni. Mindent pártolt, ami szemben állt a sokáig merev hivatalos álláspontal, és nem „félt", mint annyian akkor, hogy magatartásának mi lehet a következménye. Barátai, partnerei is leginkább ezekből a „félretett" művészekből kerültek ki, a skála az új törekvések mindegyikére kiterjedt. A hivatalosan elismert és pártolt művészek egyikével sem tartott fenn barátságot, noha közülük nem egynek elismerte művészi jelentőségét.

Ugyanilyen széles érdeklődéssel fordult az irodalom felé. A klasszikusoktól a legvadabb avantgarde-ig, hazait és egyetemest beleértve, minden elolvasott, mindenre emlékezett. Képzőművészet és irodalom ilyen döntő szerepével, ismeretével építésznél még nem találkoztam, és ezt szerencsés adottságának tekintem. A képzőművészet új törekvéseivel való szoros kapcsolata 1970 táján oda vezetett, hogy a kultúrpolitika hivatalos irányítói komolyan felléptek ellene. Szabad pártnap keretében rendezték meg azt a „kivégzésnek" induló szertartást, ami veszélyesebbnek látszott a múlt nagy építészeti vitájánál, mert nem egy szakma, illetve irány, hanem egyetlen ember ellen irányult. Olyan izgatottak voltunk mi, néhány barátja, hogy vagy féltucatnyian elmentünk meghallgatni. Az elhangzott szövegek élesek, szinte félelmetesek voltak, minden rossz volt, amit Major képviselt. Major rezzenetlenül hallgatta végig, befejezéseként csak annyit mondott: lehet, hogy ellenfeleinek igaza van, ő mégsem tehet mást, minthogy fenntartsa álláspontját. Feszülten vártuk folytatásként az „égbolt" rászakadását. Szerencsére csak az történt, hogy felkérték Majort: tartózkodjék egy ideig minden, a képzőművészettel kapcsolatos tevékenységtől, amit nehezen ugyan, de be is tartott. Amikor 1974-ben hetvenedik születésnapját ünnepelték, nagyjában minden korábbi támadója megbékélt vele.

Fokozatosan egyre fontosabbá vált számára az írás, mégpedig mindinkább a szépirodalmi és nem a szakmai írás. Memoárján nagy kedvvel, szinte feszült izgalommal dolgozott, két kötet megjelenését meg is érte. A harmadik — befejezetlenül — kéziratban maradt hátra. Ezek az írások egy sajátos életút dokumentumai, mindazokkal az előnyökkel és hátrányokkal, amelyek egy alapjában nem szépírói alkatot jellemeznek. Ma is érthetetlen számomra, hogy mért tartották olyan veszélyesnek ennek a műnek a megjelentetését? Az első kötet több mint három évig vándorolt egyre felsőbb szintű lektorokhoz, míg végül engedélyezték: Major mindezt türelemmel kivárta. Árgus szemekkel olvasva sem jöttem rá, miért volt ez indokolt. A második kötet útja sem volt lényegesen rövidebb, noha ez kevésbé izgalmas olvasmány.

Lassan rájöttem arra is, hogy Major Máté alapjában írónak és szerkesztőnek vallja magát, úgy érezte: ez az ő igazi területe, sőt bizonyos fokig hivatása. Ezért volt fontos számára minden szerkesztői tevékenység. Az a lendület, ami főleg az első években fűtötte, lehetővé tette, hogy legyőzze a folyton felmerülő nehézségeket. Szinguláris eset nálunk, hogy működése alatt az Architektúra sorozat majd 30 kötete jelenhetett meg. Ez a sorozat a magyar és az egyetemes építészet nagyjait ismerteti kevés szöveggel, jó képekkel és szerény bolti áron. Különös súlyt fektetett arra (néhányat maga megírt), hogy több külföldön élő magyar származású építész szerepeljen a sorozatban: ilyképp bekapcsolta őket a hazai társadalom ismeretkörébe. Nem állítható, hogy ezek a kötetek megoldanak minden kérdést, az sem, hogy egyenlő minőségűek, még kevésbé, hogy a válogatás — ami miatt Majort sok bírálat érte — minden tekintetben kifogástalan. Aki már szerkesztett, tudja, hogy csak azt az építészt lehet besorolni, akiről van írás, és csak azt az írást lehet megjelentetni, amihez erre alkalmas kézirat van. Minden fenntartás ellenére azt hiszem, hogy ezt a sorozatot főleg Major Máté türelme tudta a sok akadály közt a maga lelkesedésével fenntartani.

Érthetően nagyon örült a Herder-díjnak, és a mögötte levő nemzetközi elismerésnek. Örömét tetézte az a körülmény, hogy az alapítvány első jelöltjei közt volt, de akkor a díjat nem kaphatta meg, mert íratlan törvény volt, hogy párttag nem kaphatja. Csak később részesült benne, amikor ez az álláspont már nem érvényesült.

Ez a sok irányban nyitott és mindig toleráns egyéniség megváltozott akkor, amikor — nagyjában élete utolsó évtizedében — az építészet terén beálló nagy változásokról volt szó. Makacsul elzárkózott az úgynevezett posztmodern törekvések elismerése elől, jogosultságát nem fogadta el és támadólag lépett fel képviselőivel szemben. Úgy vélte, hogy minden, ami a funkcionalizmus bauhausi értelmezésétől eltér, építészet ellenes és művészietlen. Hűen az általa értékelt irányhoz, jottányit sem engedett. Valahogyan személyes sérelemnek, hátbatámadásnak tekintett mindent és mindenkit, aki nem harcolt a posztmodern ellen. Ez nemcsak fokozódó elszigetelődéséhez vezetett, hanem sok ellenséget szerzett neki. Nekem is sok gondot, mondhatnám bánatot szerzett, mert utolsó művének — eredetileg a *Mindennapok építészete* volt a címe — lektora voltam, és természetesen nem fogadhattam el számos nézetét, apodiktikus magatartását. Nagyon zokon vette, ívnél hosszabb írással reagált és semmit sem fogadott meg tanácsaimból, sőt bizonyos fokig soha nem bocsátotta meg ezt az „eretnekségemet". Azt kell feltételeznem, hogy az építészethez való viszonya nem volt valójában racionális meggyőződés, hanem valamiféle hit és szenvedély. Ettől eltérni nem tudott, de nem is akart.

Minden erejével küzdött az öregség ellen. Csak örülni lehet, hogy a vég hirtelen s fájdalommentesen érte.

Nem szerez népszerűséget magának az, aki ma Major Máté mellett kiáll. Mégis büszkén vállalom ezt a szerepet, nem csak mert a barátom volt, hanem mert meggyőződésem, hogy a jövő engem fog igazolni.

Major Máté emberi értékeit és történeti szerepét a jövő fogja kimutatni.

Zádor Anna

Mintegy három esztendeje, 1984. június 3-án levelet kaptam dr. Bardon Alfréd ny. egyetemi tanártól, a Műegyetem Rajzi Tanszékének egykori vezetőjétől. Megírta, hogy tudomása szerint a Tanszéken személyéről nincsen semmiféle életrajzi adat s ezért, „tekintve, hogy talán jó, ha van", mellékelten megküld összeállításából egy példányt. Aligha kétséges, hogy ekkoriban nyolcvanadik életévét betöltvén már készülődött a csend időszakának az eljövetelére. Ám ekörben fáradhatatlanul tovább dolgozott, hogy az utókor számára minél gazdagabb életművet hagyhasson hátra.

1904. május 22-én Érsekújvárott született. Gyermekként átélve az első világháború országhatárokat is átformáló megpróbáltatásait, tizenhat esztendősen 1920-ban Budapestre került. 1927-ben már elvégezte a Műegyetem Építészmérnöki Karán tanulmányait és megszerezte oklevelét. Tudását tovább mélyítette, midőn 1928–1930 között Rómában, a Collegium Hungaricum ösztöndíjasaként építészettörténeti és régészeti tanulmányokat végzett. Munkája során különös figyelmet fordított a magyar vonatkozású itáliai emlékekre: részletesen felmérte és ismertette a Palazzo Falconieri, valamint a Santo Stephano Rotondo templom épületét. Még arra is maradt ideje, hogy megtervezze a Szent István király alapította hajdan magyar zarándokház emléktábláját, amely a S. Pietro bazilika oldalfalára került. Ekkor, mint fiatal építész, széles látókörű érdeklődéssel fedezte fel az építészet és a társművészetek kapcsolatának értékes lehetőségeit is Itália pompás műemlékein. Nem meglepő, hogy körülvéve művészbarátokkal, őt is alkotó tevékenységre ösztönözte a környezet: még nem sejtette, hogy áradó bőséggel megteremtett vázlatai, tusrajzai, aquarelljei később majd nagy számban lesznek sokszorosított mintalapokká mindazok számára, akik az Építészmérnöki Kar stúdiumait választják.

Festői kompozíciójú, biztos rajztudással előadott, dinamikus erejű munkáiból azonban már érzékletesen kitűnt mind határozottabban kiformálódó életcélja, hogy képzőművészeti tehetséggel és tudással jelenítse meg az építészeti alkotásokat. Egyre határozottabban kirajzolódott átfogó szintézisre to-

MAJOR Math

Major Máté épitész

→ Balint Endre f.

Münsort 1985/4/14

Major Máté, építén

L: Vágó József

Gábor Eszter:

~~Moravánszky~~ A: A CIAM magyar csoportja 18-22

Magyar

Építőművészet Bp. 1983 - 83/2

Emlékeim a Magyar Művészeti Tanácsról

Kerek – tízzel, legfeljebb öttel osztható – esztendőkből összegyűlt jubileumokon illik visszanézni – meg is tesszük –: mi történt ez idő kezdetén-során életünkben, szakmánkban, ami említésre méltó, ami újat hozott, új irányt adott az örök mozgás-változás-fejlődés e rövidebb-hosszabb ciklusában, s amiből bizonyos következtetéseket vonhatunk le a folytatáshoz. Ennek megfelelően a visszaemlékező vagy a teljes ciklust próbálja felvázolni vagy éppen a kezdő esztendők olyan eseményeit, melyek elhatározók voltak a továbbjutás, a jövő szempontjából.

Én az utóbbit választom emlékezéseim e részletének megírásához, de történetem – természetesen – nem kezdődhet és nem végződhet 1945-tel, az életünk legdöntőbb fordulatát hozó esztendővel. Régebben kell kezdenem, és valamivel későbbel kell zárnom.

Építészdiplomámat 1927-ben kaptam, de – be kell vallanom – ekkor még semmit sem tudtam az építészet lényegéről, arról, hogy milyen elvi alapokon, milyen módszerrel lehet – kell – építészetet csinálni, még kevesebbet arról, hogy az építészet és a művészet egyéb ágai miként illeszkednek a kor, a társadalom művészetének egészébe, az egyes művészeti ágak miként kapcsolódnak egymáshoz és miben különböznek egymástól. Ezek a kérdések akkor, persze, még megválaszolhatatlanok voltak, és csak az elkövetkező évek során – lassan, lassan – világosodtak meg számomra.

A megvilágosodás folyamata az egyetem elvégzése után egy-két esztendővel kezdődött, amikor megismerkedtem az orosz-szovjet avantgarde-dal, a holland de *Stijl*lel, a német *Bauhaus*zal, a francia *Le Corbusier*-vel és az általuk felvetett gondolatokkal és megvalósult műveikkel. S ezzel mindjárt azt is elárultam, hogy nemcsak építészetükkel, hanem a művészet általuk művelt egyéb ágaival is. Kezdtem sejteni, hogy egy korban, egy társadalomban valamiképpen egy ideológiának, egy szemléletnek kell áthatnia, inspirálnia a művészet mindegyik ágát (átmeneti korban persze nemcsak az uralkodó osztály, hanem, egyre erősebben, az ösztönösen-tudatosan feltörő, ellene feszülő osztály művészetének ágait is). Természetesen arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy az egyenetlen fejlődés következtében, az egyes művészeti ágak kisebb-nagyobb fáziseltolódással követik egymást a progresszióban, s hogy ebből az ellentmondások sora keletkezik, melyek feloldása nem könnyű dolog. (Példa erre mai művészetünk bonyolult állapota is.)

Három év késéssel – 1932-ben – én is csatlakoztam a CIAM (a Nemzetközi Kongresszusok a Modern Építészetért) magyar szekciójához, és hat év múlva – 1938-ban – én is megszavaztam a csoport feloszlatását. A feloszlás a kiélezett politikai helyzetben, jelentős részben az egyik vezető, *Molnár Farkas* – és a tagok többségének – opportunizmusa következtében elkerülhetetlen volt. A csoportból csupán ketten maradtunk hívek az új építészet elveihez és módszeréhez, *Fischer József*, a másik vezető és én, de hamar kiegészültünk *Granasztói Pál*lal, *ifj. Kismarty-Lechner Jenő*vel és *Weltzl János*sal, nagyjából egységes szakmaszemlélet mellett a baloldali politika különböző árnyalatait képviselőkkel, valóságos népfrontot alkotva. 1942-ben *Bierbauer* (Borbíró) *Virgil* katonai szolgálatra történt behívása miatt, Fischer József vette át a *Tér és Forma* szerkesztését, és minket is bevont a szerkesztés munkájába. Így, különös esetként, még 1944 októberében is megjelenhetett a lap, elveink szilárd fenntartása ellenére. A Tér és Forma terjedelme akkor mindössze 16 oldal volt, de rövidesen még ezt is megosztottuk a *Gresham Kör* művészeivel, *Berháth Aurél*lal, *Pátzay Pál*lal és *Szőnyi István*nal meg társaikkal, annak ellenére, hogy művészetszemléletünk nem volt azonos. Ez is valami népfronttünet volt, talán segítette is a lap fennmaradását a nyilas világ bekövetkeztéig.

Én 1945. január 13-án szabadultam fel, és rögtön hadifogságba is estem, noha soha nem voltam katona. Innen, a messzi Ukrajnából, ugyanez év november 25-én az MKP segítségével, soron kívül érkeztem haza. Ez alatt a tíz és fél hónap alatt, miként mindenben, a művészetben is „világforgató" változások lehetősége kezdődött és folytatódott nálunk is.

E változások közül, most utólag, az egyik legjelentősebbnek tartom a *Magyar Művészeti Tanács* létrehozását, 1945 februárjában. Az egyik legjelentősebbnek, nem eredményeiben – hiszen már 1949-ben megszüntették –, hanem a létrehozás gondolataiban, melyek roppant lehetőségeket hordoztak magukban. A Tanács céljául, a vonatkozó (10210/1945. ME. sz.) rendelet, *a magyar művészeti élet és tevékenység figyelemmel kísérését és fejlődésének előmozdítását, valamint az egyes művészeti ágak közötti együttműködés szolgálatát tűzte ki.* Ezt a célt ma is min-

1

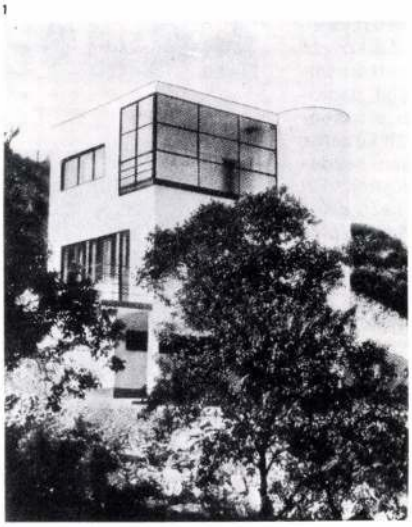

2

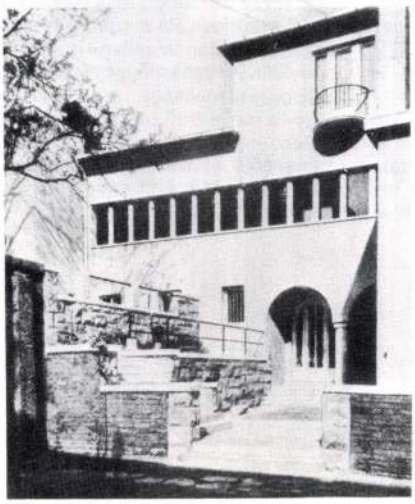

3

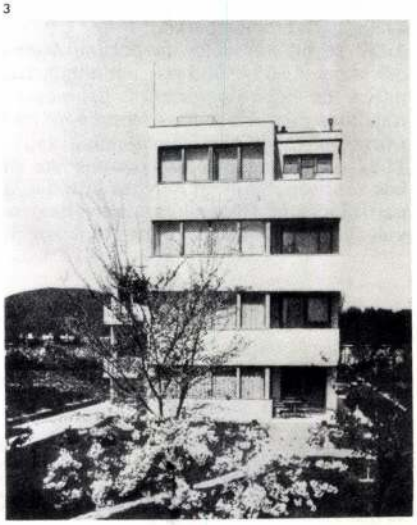

nyegető árnyék, amely már a háborús képeken is feltűnt, még nagyobb képi szerephez jutott az emlékezésekben.

Az átéltek felidézése mindig átszűri az élményt, olyan művésznél is, aki megjárta a haláltábort. *Kádár György* 1945–1946-os lágerrajzain átírásra, absztrahálásra sem volt szükség, a létező mozzanatok közvetlen rögzítése jelképi tömörségű vádirattá lett. 1975-ben befejezett, *Auschwitz* című faliszőnyegén már nem a közvetlen élményt, nem a horrort fogalmazza meg. Himnikus temetői nyugalom szövi át a hullatömeget, emberhamut sejtető salakhegyeket, a lágerszámok s a szögesdrót éppen csak felvillantja azt, amire mindenkinek emlékeznie kell, s egy apró piros virág a fekete-fehér halmok között éppen csak jelzi, hogy mindezt túlélni is lehetett.

A fasizmus elleni tiltakozás és az állandó emlékeztetés sajátos képzőművészeti műfaja az emlékmű. A szovjet művészettörténetírás dolgozta fel a leginkább a saját anyagát, amely volumenében is a legnagyobb, és megoldásaiban is igen változatos. A szovjet kutatás figyelemmel kísérte a többi szocialista ország emlékműszobrászatát is, s ez már kiindulópontja lehet az egyetemes összehasonlításnak. A nem szocialista országokban felállított emlékművek száma nyilvánvalóan kisebb, és ezek többnyire közvetlenül a második világháború után vagy nem sokkal később születtek, amikor a hidegháborús hullámok még nem fojthatták el a háborús áldozatokra, a nemzeti ellenállás hőseire való emlékezést. Szocialista országokban a téma, a művészi feladat mindmáig élő, és különösen az a fasizmustól legtöbbet szenvedett Szovjetunióban. És maga a téma is többféle lehet: a háborús pusztításokra emlékező, mint Zadkine rotterdami alkotása, a partizánokra, mint *Kerényi Jenő* 1948-as sátoraljaujhelyi vagy *Vida Géza* 1972-es majszéni monumentuma, a hadifogoly- és haláltáborokra, mint *Bukovszkij–Zariny–Szkarajnisz* 1960–1967 között alkotott szalaszpilszi emlékparkja, *Fritz Cremer* 1952–1958-as buchenwaldi csoportjai, *Makrisz Agamemnon* 1961–1963-as mauthauseni emlékműve. És háborús történeti csomópontokat is rögzíthet mint *Afaganov–Jermilin–Mihe* 1966-os *Moszkvai csata* című emlékműve vagy *Szimun* 1967-es leningrádi *Áttört gyűrűje*. Az emlékművek többsége konkrét helyhez kötődik, a csaták, partizáncsaták, lágerek színhelyéhez; ez is involválja a többféle összetartó témakör megoldásának változatosságát, de ezen túl is lehetséges többféle tartalmú megközelítés.

Cremer buchenwaldi főcsoportjának témája: a lágerfelkelés; az élretörő, az agitáló, az óvatos, a töprengő, a gyáva, az áruló alakjainak egymásutánjából bontakozik ki egy pszichikai folyamat. Makrisz lágeremlékművének témája a mindenfajta fasizmus elleni egységes, egyöntetű tiltakozás. A kilenc azonos módon absztrahált alak egyetlen egynemű kiáltássá forr össze. És Makrisz több mint másfél méteres átmérőjű feje, az 1978-ban alkotott *Az áldozatok tiszteletére,* az újfasizmus elleni tiltakozást is kifejezi ott, ahol felállították, az athéni Műegyetem udvarán, a diákok ellen rendezett vérfürdő színhelyén.

Az igen nagyszámú és sokféle szovjet emlékmű közül az említett moszkvai és leningrádi alkotás azért is különösen figyelemreméltó, mert a legkorszerűbb absztrahálási, fogalomalkotási eszközökkel él. A *Moszkvai csata* a fővároshoz vezető útnak azon a pontján áll, ameddig 1941-ben a náci seregek eljutottak. A motívum: hatalmasra növelt, mélyvörös színű tankakadályelemek. A nagyítás az, amely e tárgyakat kiemeli tárgyi összefüggéseikből, és mementóvá általánosítja csoportjukat. A repülőtérről a városba vivő gyorsforgalmi úttal párhuzamosan helyezkedik el a tankakadálysor, éppen hogy felvillan az utas előtt, nem kell megállni, nézni, hogy megértsük, mit jelent. Az *Áttört gyűrű* a Ladoga-tó partján áll, azon a ponton, ahol először törték át a sokéves náci blokádot. A hozzá vezető utat az „élet útjának" nevezi a köznyelv, mert ezen keresztül tudtak a blokád idején menekülni vagy segítséget kapni. Az út merőlegesen visz a tó partjához, az embert szinte kapuként vonzza a két egymás felé tartó, de egymást nem érintő körívrészlet, az „áttört gyűrű". Tárgyiassága áttételesebb, formaalkotása elvontabb, mint a moszkvai emlékműé, de ugyanolyan egyértelmű és világosan érthető.

Több mint fél százada annak, hogy a képzőművészet először lépett fel a nemzetközi fasizmus ellen. Az antifasiszta magatartás az egymást követő történelmi etapok jellege szerint fejezett ki imperializmusellenességet, antimilitarizmust, nacionalizmusellenességet is. Az eszköztár, a formanyelv a művészeti progresszió vonulatait követte, s nem egy súlyos konfliktushelyzetben kezdeményezője is volt a művészeti haladásnak. Ezt bizonyítják az antifasiszta harcra emlékező alkotások legjobbjai.

Aradi Nóra

22

23

24

25

22 Ámos Imre: Egy lap a Szolnoki vázlatkönyvből, 1944
23 Makrisz Agamemnon: Mauthauseni emlékmű, részlet, 1963
24 Bronislav Linke: Visszatérés, 1946
25 Alekszandr Dejneeka: Berlin, 1945

dennél fontosabbnak érzem és tartom. Az egységes ideológia, az egységes művészetszemlélet hiányzik még ma is művészetünk ágainak alkotásaiból, a korral, a társadalommal való azonosulás, és – ezen belül – az egymástól való sajátos különbözés vonatkozásában. Ez persze valami egyszínűség, egyhangúság eluralkodását is jelenthetné a művészetben, de nem!, éppen a sajátszerűségükben adott polikrómia és polifónia teheti az egyes ágakat páratlanul gazdaggá.

A Tanács szervezeti felépítése igen jól szolgálhatta volna a rendeletben megfogalmazott célt. A szervezet hét szaktanácsra tagolódott, ezzel átfogta a művészet egész világát. Minden szaktanácsnak hét tagja volt, összesen tehát negyvenkilencen alkották a Tanácsot, mely létszám rövidesen, az elnök kiemelésével saját szaktanácsából, kerek ötven főre emelkedett. Név szerint is felsorolom a tagokat – amennyire jegyzeteim és emlékezetem engedik –, hogy megvilágítsam, mennyire volt – lehetett volna – képes a rendelet céljának megközelítésére.

Az Irodalmi Szaktanácsnak indulásakor *Darvas József, Illyés Gyula, Kassák Lajos* (egyben a Tanács egyik alelnöke), *Márai Sándor, Tamási Áron, Veres Péter* és *Zilahy Lajos* lett tagja, de valószínűleg még 1946 folyamán öten is kiváltak közülük – Darvas, Illyés, Márai, Veres Péter és Zilahy –, helyükbe pedig *Fodor József, Gyergyai Albert, Illés Endre, Heltai Jenő* és *Nagy Lajos* került.

A Zeneművészeti Szaktanácsnak eredetileg *Basilides Mária, Kadosa Pál, Kodály Zoltán* (egyben a Tanács elnöke), *Nádasdy Kálmán, Tóth Aladár, Veress Sándor* és *Zathureczky Ede* volt a tagja. Közülük Basilides Mária már 1946-ban meghalt, Kodály mint elnök, függetlenült, helyükre *Somogyi László* és *Szabó Ferenc* léptek.

A Képzőművészeti Szaktanács tagja *Beck András*, Bernáth Aurél, *Ferenczy Béni, Kállai Ernő, Kmetty János*, Pátzay Pál és Szőnyi István (egyben a Tanács másik alelnöke) lett.

Az Építőművészeti Szaktanács tagjául *Borbíró* (Bierbauer) *Virgil*, Fischer József, *Granasztói Pál, Kaesz Gyula, Kozma Lajos, Wanner János* neveztetett ki és én. Amikor 1946 vége felé Wanner János szülőhazájába, Svájcba tért vissza, helyét *Kiss Tibor* foglalta el.

Az Iparművészeti Szaktanács tagja volt (ez 1947-es adat) *Bortnyik Sándor, Borsos Miklós, Ferenczy Noémi, Gádor István, Gádoros Lajos, Mihályfi Ernő, Schubert Ernő.*

A Színművészeti Szaktanács első tagjai: *Bajor Gizi, Both Béla, Gobbi Hilda, Kárpáti Aurél, Major Tamás, Somlay Artúr* és *Várkonyi Zoltán.* Közülük ketten váltak ki: Bajor Gizi és Várkonyi, helyükbe *Abonyi Géza* és *Hont Ferenc* került.

S végül a Filmművészeti Szaktanács eredetileg *Gertler Viktor, Hamza D. Ákos, Jeney Rudolf, Polgár Tibor, Ráthonyi Ákos, Staud Géza, Szűcs László* tagságával. Itt Hamzát és Ráthonyit *Márkus László* és *Radványi Géza* váltotta.

Utaltam már arra, hogy a Tanács elnöke Kodály Zoltán, és két alelnöke Kassák és Szőnyi volt. A Tanács főtitkári teendőit (bisztrai) *Farkas Ferenc* látta el, egyéb funkcióit pedig *Zakariás G. Sándor, Szőnyi Kálmán* (titkár) és *Vidor Miklós* (titkár), az apparátus többi tagjaira már nem emlékszem. (Negyven év nagy idő, a Tanács megnevezett hatvanegy rendes tagja közül negyvenhárom ma már nem él.)

A Tanács két olyan vallás- és közoktatásügyi miniszter idején és felügyeletével egzisztált, mint *Keresztury Dezső* (1945–1947) és *Ortutay Gyula* (1947–1950), akiknek személye is jelzi azt a sajátos kulturális intézményt. Az építészet mint művészet kérdésében az Építés- és Közmunkaügyi Minisztérium is jogot formált a beleszólásra, de az akkori két miniszter, *Veres Péter* és *Darvas József* is tagja volt minisztersége előtt a Tanácsnak.

A Tanács folyóirata, az *Alkotás* 1947 januárjától 1948 áprilisáig dupla számokban jelent meg. Felelős szerkesztője Kassák Lajos. A művészet minden ágának együttműködése jegyében azóta sem jelent meg ilyen orgánum és ilyen kitűnően szerkesztett és ilyen ragyogóan – színesekkel is – illusztrált, szépen tipografizált lap, mely mondhatni, egyesítette Kassák korábbi folyóiratainak ilyen kvalitásait. Az Alkotás számainak egy részét az egyes szaktanácsok állították össze, így az egyiket (47. IX. 10.) az Építőművészeti Szaktanács. A folyóiratot a tagok mintegy illetményként kapták, azt hiszem, könyv- és újságboltokban nem is volt kapható.

Az eddig elmondottak alapján felmerülhet az a gondolat, hogy egy ilyen, viszonylag kis létszámú társaságot a rendeletben rögzített „hatalom" révén nem fenyegeti-e valamiféle „elarisztokratásodás" veszélye. A Tanács rövid élete következtében ez sem pro, sem kontra nem bizonyítható. De talán az, hogy a Művészeti Tanács elnökét a Tanács teljes ülése által javasolt három személy közül az államfő nevezte ki, meg az, hogy minden tag mandátuma csak hat évre szólt, elegendő biztosítékot jelenthetett volna e veszedelem ellen.

Egyébként a Tanács különböző szintű együttesei révén működött. Az egyes szaktanácsok hétfőnyi csoportja volt az

4

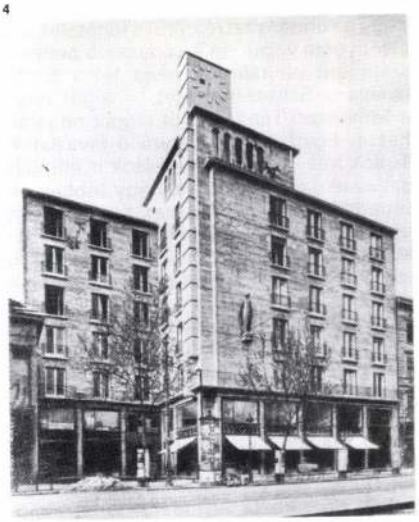

5

6

1 Családi ház a Csatárka utcában, Budapest, Fischer József műve (1932)
2 Családi ház, Budapest, Vágó József műve
3 Bérvilla, Budapest, Molnár Fraka műve (1933)
4 Georgia ház (Rákóczi út 4.) Baráth Béla, Novák Endre műve (1935–1936)
5 Volt Pénztárintézeti Központ, Lauber László, Nyíri István műve (1936–38)
6 Az Erzsébet Telefonközpont, ma KPM, Budapest, Rimanóczy Gyula műve (1939)

alapegyüttes, melyet egy, a saját kebeléből két évre választott elnök irányított. A hét szaktanács egy-egy tagja (elnöke) alkotta a „vegyes hetes tanácsot", melynek elnöke maga a Tanács elnöke vagy főtitkára volt. A csúcsegyüttes a Tanács teljes ülése volt, ahol a legfontosabb kérdéseket közösen megtárgyalták, azokra válaszoltak – ha válaszoltak.

A Tanács tagjai mint társadalmi munkások tiszteletdíjat természetesen nem kaptak, ha jól emlékszem, még az Alkotásban megjelent cikkekért sem kaptak honoráriumot, de az akkori nehéz ellátási helyzetben igyekezett a Tanács egy-egy szociális akcióval a tagok ellátási és egyéb gondjain enyhíteni.

Ilyen volt, már hazaérkezésem után, hogy amikor az országból külföldre telepített svábok üresen hagyott házait osztották szét, a Tanács tagjai is kaphattak egy-egy ilyen elhagyott falusi házat. Wanner János, Építészeti Szaktanácsunk tagja levelet írt, mely szerint nem ért egyet a Szaktanácsnak ez ügyben kifejtett álláspontjával. Javasolja tehát, hogy a Tanács kizárólag a minőségi elv alapján állítsa össze a javaslatba hozandók névsorát, hogy a kormányzat részéről a feltételekben bizonyosra vezetően érvényesülő politikai szempont elbírálására hívja fel a Szaktanács a Szakszervezetet, s végül hogy a Művészeti Tanács saját tagjait ne jelölhesse. Egytől egyig helytálló javaslatok. Tudok róla, hogy sokan mások is elítélték ezt az akciót, de arról is, hogy többen elfogadták a felajánlott házat. Kassák is egy ilyen sváb házban húzta ki hamarosan bekövetkezett méltatlan mellőzésének nehéz esztendeit. Én is kaptam ilyen házat, de nem fogadtam el.

A Tanácsról szóló rendelet ugyan csak 1946. november végén jelent meg, de már kezdettől ennek rendelkezései és tételei alapján működtünk. Éspedig abban a reményben, hogy tenni is tudunk valamit a magyar kultúráért. Tele is voltunk tettvággyal és javaslatokkal, tervekkel ostromoltuk az illetékes hatóságokat és szerveket. Ezek közül itt most – illusztrációként – csak az Építőművészeti Szaktanács néhány akcióját említem meg, melyeknek nyoma maradt archívumomban és emlékezetemben.

Ilyen volt a József nádor Műegyetem megsegítéséért indított akció 1946 március-áprilisában. Az egyetem építész osztályának tanárai, alighanem többek közt, a Tanácshoz is fordultak, hogy támogassa őket az építészoktatás feltételeinek megteremtésében. Hogy milyen végletekig leromlott állapotban volt akkor az Egyetem, jellemzi a szükségletlista néhány tétele. Például öt (!) darab tantermi ablak elsötétítésének megoldására kértek eszközöket, egy darab vetítőkészüléket is, az előadóterem megvilágítási berendezésének megjavítását, ötven darab szekrény javítását – és ezekhez két-két darab kulcsot, gépkocsifuvart Budajenőre az odamentett értékek hazaszállítására, mindenféle papírt, színes krétát, szivacsot, harminc darab ceruzát is stb. stb. Persze a Tanácsnak sem volt pénze ilyenek beszerzésére, ezért a kérést átpasszolta, például a moszkvai „Műépítészeti Egyetem"-nek, hogy milyen eredménnyel, nem tudom. Ilyenféle segítségközvetítő levelet írt a Tanács ösztöndíjas építészeihez (ilyenek is voltak), a Fővárosi Közmunkák Tanácsához, hogy nélkülözhető, felesleges vagy duplum könyveikből juttassanak az egyes tanszékeknek valamit. Később, már minisztériumi működésem idején, 1948-ban, az államosított építőipari vállalatoktól kértem néhány ezer forintot a hallgatók tanulmányi költségeinek fedezésére.

A Szaktanács előterjesztései közül megemlítem azt, melyet (46. VIII. 12.) az Országos Építésügyi Kormánybiztoshoz (ez is Fischer volt) intéztek a helyreállítások szakszerűtlen, architektúrarontó gyakorlatát kifogásolva, s azt, hogy nem veszik figyelembe és igénybe az egyes épületek még élő tervezőinek segítségét a helyreállítások megtervezéséhez.

Ugyancsak 1946-ban a Szaktanács előterjesztést tett a lerombolt Duna-hidak helyreállításával kapcsolatban, szintén a siker reménye nélkül. Sőt a Ferenc József- (Szabadság-) híd esetében még szerencse is volt a sikertelenség, hiszen az előterjesztés a híd korabeli díszítéseinek elhagyását javasolta, a helyes történeti szemlélet megcsúfolásával.

A Tanács plenáris ülésein, az együttműködés jegyében egy-egy ág legfontosabb kérdéseit tűzte napirendre. Ilyen volt az 1946-ban (X. 8.) rendezett egyik ülés, mely a *Javaslat a magyar építészeti kultúra megalapozásáról* című témát tárgyalta meg. A javaslatot Borbíró Virgil fogalmazta, és a Szaktanács, vitában, jóváhagyta. A javaslat gondolatai, sajnos, jórészt ma is érvényesek. Most csak egyetlen mondatot idézek a javaslatból ennek illusztrálására: „Hiányzik az építészeti kultúra, és ebből ered az a feltűnő jelenség, hogy" – például azok – „akiknek könyvszekrényeit Vörösmarty, Arany, Petőfi és Ady műveinek kötetei díszítik, amikor építkeznek ... vagy építkezési ügyekben szavukat hallatják, elképesztő tervekkel vagy rosszul épített házakkal is megelégszenek, a közvélemény bántó ízléstelenségeket helyesel és elismer." Bizony ez így van ma is.

Még egy dologról kell megemlékeznem. A Szaktanács az év végén (1946. XI. 16.) javaslatot dolgozott ki az új kultuszminiszterhez benyújtandó „követelések"-

7

7 Az Átrium-ház a Margit körúton (ma Mártírok útja), Budapest, Kozma Lajos műve (1935–1936)
8–9–10 A MÉMOSZ Székház a Dózsa György úton, Budapest, Gádoros Lajos, Preisich Gábor, Perényi Imre és Szrogh György műve (1947–1948) (fotók Somfai I.)

8

9

ről. A kemény követelés kifejezés olyan kívánságokat tartalmaz, mint ez az első is.

„...A József nádor Műegyetem Építész Osztálya tudományos vonatkozásokban a minisztérium tudományos, művészeti vonatkozásokban... művészeti osztályához tartozzék." Akkor ugyanis csak az előbbihez tartozott. „Ennek következtében az építészeti osztály ügyeit" – a Minisztérium – „csupán tudományos és nevelési kérdésnek tekinti, és az építészetnek mint művészetnek problémái a minisztériumban fel sem merülnek. Így történhetett meg az, hogy például tervezési vagy városrendezési tanszékek betöltésénél a miniszter nem kéri ki a Magyar Művészeti Tanács véleményét – holott a Tanács statúma ezt kötelességévé teszi –, éspedig azért nem, mivel a jelenleg illetékes tudományos ügyosztály szerint, a tanszékek betöltése nem művészeti, hanem oktatási kérdés."

Ez a fajta tudathasadás az építészet vonatkozásában ma is eleven, az építészet mint oktatási probléma, a művelődési mint szakmai probléma, beleértve a művészetet is, az építésügyi és városfejlesztési, lényegében tehát egy ipari minisztérium hatáskörébe tartozik, holott az építészet elsőrendűen kulturális kérdés is. Igaz, hogy 1983-ban a Művelődési Minisztérium keretében létrehívtak egy új Művészeti Tanácsot, harminc-egynéhány taggal, és nagyjából a régiéhez hasonló céllal, de már nem mint permanensen és önállóan működő szervet, hanem olyat, mely művészeti kérdésekben tanáccsal, véleménnyel és javaslatokkal segíti a Minisztérium munkáját, ha ilyesmiről megkérdezik. A tagok között három építész is van, de ez az említett tudathasadáson nem sokat segíthet.

A „követelések" második pontja az építésznevelés reformjára vonatkozott, melyet 1948-tól máig, sok nekirugaszkodással sem tudtak helyesen megcsinálni.

A harmadik és negyedik pont „követelése" az anyagiakra irányult, arra, hogy a Minisztérium költségvetésében megfelelő összeg biztosíttassék „az érdemes építőművészek támogatására és a fiatal tehetségek munkájának... elősegítésére", és arra, hogy az építőművészeti kultúra fejlesztésére és terjesztésére is megfelelő összeg álljon a szakterület intézményeinek rendelkezésére. Mondanom sem kell, hogy e „követelésekből" semmi sem teljesítetett.

10

A (első) Magyar Művészeti Tanács működése során, minden kudarc ellenére, mégis bizonyságot szolgáltatott arra, hogy a létrehívó rendelet mennyire helyes elképzelésekből indult ki, hogy mennyire okos volt a művészet különböző ágait képviselő művészek szoros együttműködésén és azoknak a művészetpolitikai elveknek kialakitásán munkálkodni, melyek képesek lehetnek szellemi – nem formai – egységet, harmóniát teremteni a művészet egész világában. Nem sikerült. A „fordulat éve" után, 1949-ben a Tanácsot is megszüntették.

És a művészet egyes ágai kezdték a maguk külön útját járni. Érdemes lenne ezeket az utakat egy térképre felhordani, a hajtóerők feltárásával és összehasonlításával.

Az építészet – például – teljesen az építésügy zsákmánya lett, annak minden következményével, vagyis az ipari érdekek egyoldalú érvényesítésével. Igaz, előbb még egy különös karriert futott be, mielőtt lebukott volna. Az úgynevezett „nagy építészeti vita" (1951) után, a „szocreál" építészet eluralkodásának kezdetével, az építészet egyszeriben magas művészeti rangra emeltetett. Megrendezték a Magyar Építőművészek Első (és utolsó) Országos Kongresszusát, mely életet adott a Magyar Építőművészek Szövetségének, létrehívták az Építészeti Tanácsot, mely nagy építészeti (tervezési) kérdésekben még a Minisztérium felett is hivatott volt dönteni, megalapították az Ybl-díjat, melyet egyéb művészeti díjaktól azzal különböztettek meg, hogy nem az Építésügyi Minisztérium, hanem a Minisztertanács adományozta. Szóval az építészet valóban „nagy" művészet lett. Persze nem sokáig. Addig, amíg bebizonyosodott, hogy a (mai posztmodern törekvésekhez nagyon hasonló) „szocreál" építészet nemcsak drága, hanem akadályozza is a tömeges építkezést lehetővé tevő új technikák kibontakozását. (Más kérdés, hogy ennek ürügyén a nagypaneles lakóházépítést vezették be, ami – kiderült – drágább a hagyományos technikákkal épülteknél, és általában méltatlan életmódot kényszerít az emberek többségére.) Így aztán az építészet mint művészet, visszacsúszott korábbi állapotába. Művelői keresik ugyan a kiutat, de amit csinálnak „elméletben" és „gyakorlatban", az nem kiút, hanem zsákutca.

Major Máté

„Közösségi művészet felé"

Ezzel a címmel nyílt meg 1949. december 3-án a Képzőművészek Szabadszervezete Andrássy út (ma: Népköztársaság útja) 69. szám alatti helyiségében az a kiállítás, melyen – idézem *Rabinovszky Máriuszt – „Tizenhárom művész – hat festő, hét szobrász – alkalmi szövetségre lépett egy kiállítás rendezése céljából. A feladat az volt, amit a kiállítás címe kifejezett: egy lépést tenni a »közösségi művészet felé«. Azaz kísérletet tenni abban az irányban, miként lehet a haladó művészetet a közösségi célokat szolgáló épületek és helyek (szakszervezeti székházak, kórházak, parkok stb.) díszítésére felhasználni. Oly módon felhasználni, hogy a »dísz« értelmes összefüggésben álljon a hely rendeltetésével, összefüggésben a tárgy s az ábrázolásmód szempontjából."* A kiállítást is Rabinovszky Máriusz szervezte, de mielőtt rátérnénk a bemutatott anyag ismertetésére, vizsgáljuk meg előbb, mi vezette őt ebben?

Ezeknek az alkotásoknak – ma azt mondanók, hogy állandó nyilvánosságra szánt alkotások – kitüntetett szerepük van a művészet és a közönség találkozásában, realizálói új módon szervezett kapcsolatuknak. Közülük is különlegesen fontosak az emlékművek – róluk mondja *J. S. Sert, F. Léger* és *S. Giedion* manifesztuma: *„Az emlékművek jelzőkövek, amelyekben az emberek ideáljaik, céljaik és cselekvéseik számára szimbólumokat alkottak. Ezek arra vannak ítélve, hogy túléljék a korszakot, amelyben keletkeztek, és hagyatékul szolgáljanak az eljövendő generációknak. Összekötő kapcsok múlt és jövő között."* Hogy a művész mit tart megörökítésre érdemesnek és hogyan teszi ezt, jellemzi a kort, mely a művekben önmaga világszemléletét, gondolkodását fejezi ki.

Ezeknek az alkotásoknak jelentős tudatformáló szerepük van. Ez volt a helyzet régebben is, amikor a szentek és királyok szobrai, majd később mellettük az I. világháborúban elesett katonák emlékművei töltötték be ezt a funkciót. Az ellenforradalom idején pedig a kor egyházművészetében kaptak fontos szerepet – a kurzus egyik fő ideológiai támaszaként. Ez az igény vezetett a Római Iskola megalapításához: a templomokban elszaporodott giccset a modern művészet alkotásaival kellett felváltani, mint azt *XI. Pius* 1924-es köriratában kívánta, majd pedig az 1928-as *„Divini Cultus"* konstitúció elrendelte a giccsek eltávolítását a templomokból. Ez vezetett ahhoz a kezdeményezéshez, melynek eredményeképpen egy rendkívül heterogén, kiemelkedő képességű és gyengébb tehetségű alkotókat egyaránt magába foglaló csoportosulás jött létre: ők alakították ki azt az *„avantgarde hagyományokat részben felhasználó, részben radikálisan tagadó monumentalizmust" (P. Szűcs Julianna)*, mely arra vállalkozott – az egységes stílus kötelmeinek megtagadásával –, hogy a templomi, a kiállítási és a világi monumentális művészetben szolgálja és kiszolgálja a kurzust. Azt talán már nem is kell külön kiemelni, hogy eközben pillanatnyi, efemer, nemegyszer reakciós propagandaszólamok megjelenítésére is vállalkoztak. Ennek köszönhető, hogy a csoporthoz tartozó művészeket a felszabadulás utáni időszakban – helytelenül, de a sürgető feladatok nem adtak időt a disztinkcióra – szőröstől-bőröstől reakciósnak bélyegezték (e munkájuk közben sokan igen gazdag szakmai tapasztalatra tettek szert – s hogy 1945 után mégsem kívánt rájuk támaszkodni Rabinovszky Máriusz, éppen ez volt az oka; erre céloz a bevezetőben a kitétel: „haladó művészeket" kívánt mozgósítani a kívánt cél érdekében). Tevékenységük ennek ellenére nem szűnt meg 1945 után

1

1 Domanovszky Endre: Bányászok, olaj, vászon, 170x160 cm, 1947
2 Vilt Tibor: Emlékműterv a szabadban
3 Bán Béla: Mozaikterv

dr. Major Máté, Kossuth-díjas építész, akadémikus.

Amerigo Tot élethűre több száz szobor, dombornű, grafika – első katalogizálását dr. Major Máté végezte 1971-ben megjelent Amerigo Tot albumában.

Lasanci Miklós: Amerigo Tot köszöntése.
Népújság (Heves), 1984. szept. 27. 4-old.

Dr. Major Máté, Kossuth-díjas építész, akadémikus (1904–1986).
Amerigo Tot életműve – több ezer szobor, dombormű, grafika – első katalogizálását Major Máté végezte 1971-ben megjelent Amerigo Tot albumában.

Losonci Miklós: Amerigo Tot köszöntése.
Békés Megyei Népújság, 1984. szept. 27. 3-old.

dr. Major Máté, Kossuth-díjas építész, akadémikus.

Amerigo Tot életműve több száz szobor, dombormű, grafika – első katalogizálóját dr. Major Máté vé-gezte 1971-ben megjelent Amerigo Tot albuma-ban.

Szarvas Miklós: Amerigo Tot köszöntése.
Petőfi Népe, 1984. szept. 23. 5-old.

1021

1984. VIII. 3. Kossuth 4.25

Jó reggelt!

Major Máté, Kossuth-díjas építész, akadémikus

- Ma nyolcvan esztendős Major Máté akadémikus, Kossuth-díjas építész. Misorunknak a modern építészet gondjairól is beszélt.

- Nincs lehetőség ma már stilust csinálni. Építészeti stilust. Nincs idő rá. Tudjuk, hogy a történelmi stilusokhoz nagy idő kellett, amig kialakultak. A gótika háromszáz évig egzisztált, amig a kezdettől a virágzáson át a hanyatlásig elérkezett. Ez nekünk nem áll rendelkezésre. Tehát olyan építészeti elveket kellett kreálni, illetőleg kimondani, amelyek lehetővé teszik, hogy a kor és a társadalom minden fejlődési periódusában megteremtsük a magunk építészetét. Ez már nem stilus építészet, ez az, amit nem akarnak megérteni tulajdonképpen. Dialektikusan kell egyesiteni az anyagi és szellemi feltételeket az építészetben. És ez az ami nem megy. Nem beszélve, hogy az építészek maguk sem tudják pontosan, hogy milyen építészetet kellene csinálni. A házgyári házak azok abban a pillanatban ahogy megépülnek megmerevednek, tehát nem lehet építészetet csinálni merev elvekkel. Az elveknek változniuk, fejlődni kell, és nyomon kell követni az emberi igényeket. Mi annak idején, amikor inditottuk ugye ezt az úgynevezett uj építészetet, akkor mi meghatároztuk azt is, hogy legalább annyi szobának kell lennie egy lakásban, ahány felnőtt van a családban. Legalább két gyerekenként, nemenként két gyerekre egy szoba, és azon kivül egy olyan helyiség, amelyben az egész család összejöhet, amelyben nem alszanak. No de ez azt jelenti, hogy egy három vagy négy tagu családnál legalább négy szoba kell.

- Ötvenkét négyzetméter feltétlenül kicsi.

- Kicsi. Hát persze. És addig nem is lesznek jó lakóépületek, amig ezt a gazdasági és szociális kényszert nem szabaditjuk föl a gazdasági kötések alól. Tehát ha meg tudjuk épiteni azt, ami jogos emberi igény, akkor nem lesznek konfliktusok. a lakásépitésben.

- Most hogy nyolcvan esztendős és visszatekint építészi multjára, építész történész módjára, építész irányitó módjára. Hogy értékeli saját helyét?

- Minél öregebb lesz az ember, legalábbis én, annál kevésbé értékelem azt, amit csináltam. Igen, mert nem látom nyomát annak, amit én kimondtam vagy teoretice megfogalmaztam, mert az épitészek nem olvassák el az irány irásokat, még csak nem is vitatkoznak arról, hogy igazat mondok-e vagy sem. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy nem lehet igaza annak, amit én csináltam. Sőt én vallom,hogy igen is igy kell nyomon követni az épitészet problematikáját ezen a nyomon, amit én megfogalmaz tam az épitészet elméletemben.

- Sok könyv jelent meg Major Máté akadémikustól az elmult évtizedekben.

- A fő müvem egy kétszáz oldalas kis füzet, aminek bizony nincs még kiadója mindig. Olyasmi amibe a legtöbbet adtam a köz számára. Ez a cime, hogy Mindennapi épitészet elmélet. Hogy megjelenik-e még életemben vagy sem, azt nem tudom. Amit legtöbbre tartok munkáim közül az az Emlékezéseim eddig megjelent két kötete volt, sőt csak az első, ami a gyerekkoromra emlékeztet.

- 1973-ban jelent meg Egy gyermekkor és egy kisváros emléke cimmel. A második kötet Férfikor Budapesten 1978-ban látott napvilágot. Most a harmadik köteten dolgozik.

- Már az megvan irva kézirásban, részben gépben is van. Ennek a cime Tizenkét nehéz esztendő. Ez szól 1945-től 1956-ig.

- És miért volt nehéz ez a tizenkét esztendő?

- Kellett valamit csinálnom az épitészet ügyében, mert azt hitték, hogy én épitészetet...

- Meg tudja váltani a világot?

- Tudok tanitani és én ezt vállaltam is, mert az ember fiatalabb korában sokkal vállalkozóbb kedvü. Belekezdtem a negyedik kötetbe is. És egyelőre azt a cimet viseli És ami még hátra van. Nem tudom,hogy belefér-e ebbe a negyedik kötetbe, ami még hátra van.

- A ma nyolcvan esztendős Major Mátéval Szatmári Ilona beszélgetett.

———ooo———

Major Máté, Kossuth-díjas építész, akadémikus

Amerigo Tot életműve több ház, szobor, dombormű, grafika, – első katalogizálását Major Máté végezte 1971-ben megjelent Amerigo Tot albumában.

L. M.: Amerigo Tot köszöntése.
Dolgozók Lapja, 1984. szept. 29.

Major Máté, Kossuth-díjas építész (1904-1986.)

Amreğigo Tot szobrászművész életműve több száz szobor, dombormű, grafika – ~~ki~~ katalogizálását Major Máté végezte, 1971-ben megjelent Amerigo Tot albumában.

Losonci Miklós: Amerigo Tot köszöntése.
Vas Népe, 1984. szept. 22.

MAJOR MÁTÉ

említve ld. Schöffer Miklós

Székely András: A jövő század legénye
~~Székely~~

UJ TÜKÖR 1980/XVII/21.sz.30.o.

Anima vegetativa constituitur plan
tur brutus, anima intellectiva constitu

4. Quid sit anima humana?

Anima humana est forma substantial
substantia incompleta, quae cum corpore
tiam completam - hominem - coalescit, e
vegetativae, sensitivae et intellectiva

Anima humana ergo est principium v
vegetativae.

5. Qualis sit anima humana?

a/ Anima humana est substantia spi
teria independens. Simplex: non componi
extensis, sicut materia. A materia indep

1984.VIII.2. P. 10,45 /Kerekes/

Láttuk, hallottuk

- Holnap, augusztus 3-án tölti be a 80.évét Major Máté, a Müegyetem nyugalmazott épitész professzora, sok-sok épitész nemzedék szellemi nevelője. Major Máté 80.születésnapján a Láttuk, hallottuk müsora egy rövid beszélgetéssel tiszteleg a magyar épitész társadalom kimagasló egyénisége előtt. A következő riportot Mihály Éva készitette.

- Mire a legbüszkébb?

- Minél öregebb leszek, annál inkább kétségbe vonom, hogy valami értelmeset produkáltam. Illetőleg annál inkább kételkedem abban, hogy jó az, amit produkáltam. De ennek ellenére van olyan, amire nem hogy büszke vagyok, hanem szeretném, hogyha büszke lehetnék. Én 932-ben csatlakoztam az uj épitészet mozgalmához, a magyar szilpak csoporthoz, és attól kezdve tulajdonképpen azzal foglalkozom, hogy nyomozzak azután, miként lesz az épitészet, miként kellene az épitészetnek megszületnie, vagy ujra születnie, vagy továbblépnie.

- Öten aláirták azt a deklarációt, amelyet aztán a Tér és forma 45-ös novemberi számában meg is jelenttettek. Lényegében azt hiszem, hogy nemcsak az az után következő 4-5

Dr. Major Máté, épitész professzor Kossuth-díjas

évnek az épitészetét, hanem mindmáig az épitészetünket meghatározta az a deklaráció.

- Bizonyos mértékig igen. Az volt az álláspontunk, hogy azt az épitészetet, melyet mi helyesnek véltünk vagy vallottunk, azt csak egy uj társadalomban, egy olyan társadalomban lehet megvalósitani, amely - hogy mondjam - alkalmas rá.

- És most, 40 év után ugy érzi, hogy ez sikeresen valósult meg?

- Nem érzem, hogy sikeresen valósult meg, elsősorban azért, mert az első négy vagy öt év után jött a ... visszahatás. Ez érthető volt, mert a Szovjetunióban 932 óta már ezt csinálták, tehát azt az elvet vallották, hogy a hagyományokat kell követni, mégpedig a haladó hagyományokat, és ezta követést tisztára ugy értelmezték, hogy formailag kell követni. Igy történt meg az, hogy ők a reneszánszot tartották haladó irányzatnak meg a klasszicizmust, és ezeknek a - hogy mondjam - utánzásával, vagy továbbfejlesztésével vagy nem tudom, átalakitásával vagy továbbvitelével akartak az uj épitészetet, a szocializmus épitészetét rekonstruálni. Ez egy zsákutca volt, egy teljesen hamis ideológián alapult, mert a hagyománykövetés az nem formai követés. A mi épitészetünkben ami az után következett, az visszatért ugyan az 51 előtti idők épitészeti próbálkozásaihoz, tehát ahhoz a modern felfogáshoz, amit mi képviseltünk, mi öten, akik a deklarációt irtuk, de nem alakult ki egy olyan épitészet, amely meggyőző lett volna a társadalom számára. Tudniillik mindjárt egy uj technikához nyultak, egy ilyen uj technika volt az előregyártás. Az előregyártás nagyon modern technika. Ellenben a nagy panel az egy olyan merev szisztémát eredményezett, egy olyan változtathatatlan szisztémát, ami ellene mondott annak a fejlődésnek, ami az épitészetben érvényesült mint tendencia. Annak a fejlődésnek tudniillik, hogy állandóan könnyebbedjen az épitészet, hogy állandóan táguljon, áttetszőbb legyen, világosabb legyen, mozgatható legyen, változtatható legyen, ez ezzel pontosan ellenkező dolgot eredményezett, eg csőd volt. Csőd ma is.

- Véleménye szerint hogy lehet visszatérni valami helyesebb utra?

- Szerintem nem kell visszatérni. Tulajdonképpen minden az épitész kezében van, hogy olyan épitészetet csináljon, csak épitésznek kell lenni. Szóval tehetséges épitésznek kell lenni. És az olyan ritka, olyan kevés!

dr. Major Máté, Kossuth-díjas építész, akadémikus.

Amerigo Tot életműve több száz szobor, dombormű, grafika – első katalogizálását dr. Major Máté végezte 1971-ben megjelent Amerigo Tot albumában.

Losonci Miklós: Amerigo Tot köszöntése.
Napló (Veszprém). 1984. szept. 29.

Major Máté

emlitve ld.Füzesi Ferenc

Füzesi Ferenc: Vendéglő Wallbachban.Svájci hozzászólás egy magyar vitához

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.51.sz.36-37.o.

mely létrejött egyrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri u. 62.), másrészről

név:

főállásu munkahelye:

állandó lakcime:

szem.ig.száma:

megbizott között az alábbi feltételekkel:

1. Az elvégzendő feladat részletesen: . . . . . .

2. A dijazás összege: Ft.
A dijazásnál alapulvett munkaköri besorolás

Major Máté, Kossuth-díjas építész
a MÉSZ Mesteriskola előadásai.

I. ciklus 1970-72.

Major Máté: A magyar lakóépítészet kérdései és mai állapota.

II. ciklus 1972-74. Szemléletünk alakulásáról.

IV. ciklus 1976-78. Építészeti viták 1945-1975.

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2 szám, 3-old.,
4-"-

MAJOR Máté

PRAKFALVI Endre: Tornyok és ideologiák : Elmélet és gyakorlat építészetünkben 1945-1956. = Valóság, XXXV.évf.4.sz.1992 102.

A Magyar Tudományos Akadémia, a Budapesti Műszaki Egyetem és a Magyar Építőművészek Szövetsége mély fájdalommal tudatja, hogy

DR. MAJOR MÁTÉ

A Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Budapesti Műszaki Egyetem Építészettörténeti és Elméleti Intézetének nyugalmazott tanszékvezető egyetemi tanára és igazgatója, az MTA Építészettörténeti és Elméleti Bizottságának elnöke, a Magyar Építőművészek Szövetsége alapító tagja és volt elnöke, a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia külföldi tagja, a Francia Építészeti Akadémia külföldi levelező tagja, az Acta Technica és az Építés- Építészettudomány felelős szerkesztője, az MTA Könyvtári Bizottság és az Akadémiai Kiadói Tanács tagja, Kossuth- és Ybl díjas, a Magyar Népköztársasági Érdemrend IV. fokozata, a Munka Érdemrend arany fokozata, a Szocialista Hazáért Érdemrend, a Felszabadulási Jubileumi Emlékérem, a Munka Vörös Zászló Érdemrendje, az Akadémiai Aranyérem, a Herder-díj, a Magyar Népköztársaság babérkoszorúval ékesített Zászlórendje kitüntetések tulajdonosa

1986. április 12-én életének 82. évében elhunyt.

Temetése 1986. április 30-án 14 órakor lesz a Farkasréti temetőben.

Dr. Major Máté halálával a magyar építészettudomány és felsőoktatás kiváló képviselőjét vesztette el.

Emlékét kegyelettel megőrizzük!

Major Matěj

A november 19-i Chopin-esten két negyedéves szerepelt. *Legíndi Gábor* a 24 prelűdöt adta elő. E rövid lélegzetű etűdök ciklusként megszólaltatása biztos karakterizáló készséget igényel. Ezúttal az *egész* összeállt, noha az egyes részek közelebbről néha elnagyoltnak tűntek. Van még ideje a fiatal előadónak a kidolgozásra, s az apró technikai pongyolaságok felszámolására (pedálozásban, s a billentés kontrollálása terén). Az egyes prelűdök rövid terjedelme megnehezíti a pódiumon való alkalmi módosítást. Legíndi megformálásában elsősorban a technikailag igényes gyors tételek hatottak meggyőzően. A lassúkban az egyszerű faktúra mögött néha elveszett a kifejeznivaló, máskor egy-egy pillanatra az átélőkészség fogyott ki (a c-moll prelűd már-már összhangzattani diktálásnak hatott). Bizonnyal a felnőtt művész repertoárjába is beletartozik majd ez az opusz, melyet Legíndi akkor tudhat *kész*nek, ha a Fisz-dúr *Lentó*val sikerül „elvarázsolnia" közönségét.

Nem tudom, hogyan okozott volna nagyobb csalódást *Csoba Tünde:* most első hallásra, vagy így, több kurzusról ismerve. Virtuóz, briliáns játék helyett zeneileg ingerszegény száguldozást produkált (ebből nem derült ki különben meglevő technikai biztonsága sem!). Ha elengedhetetlen, ám énekeljen a zongorázáshoz – de tudhatná: ez a *kényszer* annak a jele, hogy saját fülét sem elégíti ki a megszólaló hangzás. Márpedig korrigálásra a klaviatúrán is lenne mód, ha a száguldás nem akadályozná! Így, sajnos, nem ért rá zenélni. A közönséget sokféleképp *lehet*, kevesebb módon *szabad* semmibe venni: azt elvárni viszont gyermetegség, hogy a művész kedvenc ujjtornái kedvéért jöjjön el bárki a hangversenyre. És igazán önmagával szemben felelőtlen Csoba: az *enfant terrible* többé-kevésbé életkorhoz kötött létezés- és viselkedésmód. Lehetne inkább romantikus-virtuóz zongoraművész... Övé a választás joga.

Valami gonosz varázslat kényszeríthette csak *Hauser Adrienne*-t, hogy 26-án közönség előtt zongorázzon. Száműzött tündérként toppant a kisterembe, s vette végig Schubert–Chopin–Liszt-műsorát, várva, hogy törjön meg az „átok" vagy varázs. Jutott abból az érdeklődőknek is, zenében feloldódó és zenén kívüli, egymástól erősen különböző „oldalai" nézőinek-hallgatóinak, akiket viselkedésével akadályozott abban, hogy oda figyeljenek zongorázására. Ez sem a közönség semmibevevésének megengedett módja!

Annál több örömre adott okot a Rádió zongoraversenyének győztese, *Király Csaba*. Bellini–Liszt Norma parafrázisa után olyan Petruska-szvitet (Stravinsky) játszott, ami hangfelvételen való rögzítésért kiált!

Az eredeti funkciójukat rég elvesztett növendékhangversenyeknél reprezentatívabb szereplések mindenképp gyümölcsözőek, mindenki számára. A zongorazene kedvelője csak egyet tehet: várja a folytatást.

FITTLER KATALIN

Schubert C-dúr vonóskvintettjéről

Lehet, hogy a tárgyaknak lelkük van? Mindenesetre, én kevés megértéssel fogadtam a rakoncátlan hanglemezkorongok jókedvét, mellyel úgy dobálták a lemezjátszó-kart, hogy akadályozták a rögzített zene jó megszólalását. Amikor néhány csere után végre egy kevésbé hullámzó (kedélyű s alakú) korong került hozzám, képes voltam igazinak elfogadni a hangzó anyagot, noha nemcsak hallottam, hanem kontrolláltam is: hangvillámhoz képest (a=440) szinte fél hanggal magasabban szól a C-dúr kvintett. De végre eljutott hozzám a mű, az előadók által tolmácsolt szerzői üzenet. Nem problémázok tehát azon, hogy valamivel lassabban (egy kicsit mélyebben) újabb szépségeket fedezhetnék-e fel benne, hiszen nem áll módomban a fordulatszám ilyetén módosítása.

Schubert kései remekében (D. 956) a vonósnégyeshez ötödikként egy második csellószólam járul. Ez az összeállítás önmagában is kedvez a különleges hanghatások létrehozásának. További sajátos hangszíneket eredményez a két-két instrumentum által oktávpárhuzamban megszólaltatott dallam és a „szólamcsere", amikor a mélyhangú hangszer magas fekvésben a magasabbnak a mély-járású (párhuzamosan mozgó) dallama fölé kerül.

A felvétel szereposztása patinás: a Bartók-vonósnégyes (vagyis *Komlós Péter, Bánfalvi Béla, Németh Géza,* és *Mező László*), továbbá *Perényi Miklós*. A technikai és zenei perfekció szinte általános. A legszebb élményt a Scherzo triójának, az Andante sostenutónak a megszólaltatásával szerzik a hallgatóknak: itt szinte „beszélnek" a hangszerek, s a tolmácsolás *közvetlensége* ritka meghitt pillanatokat eredményez.

Csak a lassú tételben (Adagio) érzek végiggondolatlanságot. Nem döntötték el: mekkora teret adjon az első hegedű deklamálásához a négy kísérő szólam. Néha a hegedű túlzott agogikája és a többi hangszer „tartott" kerete veszélyezteti a 12/8-os ütem metrikus lüktetését. Ám ezért az apróságért bőven kárpótolnak a varázsos színek. A kiváló felvétel nem szorul különösebb népszerűsítő propagandára, de időigényes tapasztalataim legyenek figyelmeztetőek: aki teheti, vásárlás előtt hallgasson bele mindkét oldal elejébe, nehogy hibás példány vegye el kedvét a zenehallgatástól! (SLPD 12686)

– f –

A hazai zenei „folk" útjai

Az elmúlt két évtizedben nemcsak a népdalt éneklő kórusok hagyománya folytatódott, hanem a százával alakuló pávakörök mellett számos énekes szólista vált népszerűvé és jó néhány hangszeres együttes formálódott, utóbbiak többnyire valamely táncház tevékenységéhez kapcsolódva. Az elmúlt évtizedben e szólisták és hangszeres együttesek a hanglemezkiadásban is „szóhoz jutottak", így ma már egy-egy újabb album megjelenésekor mód van bizonyos összehasonlításokat elvégezni: kitapogatni a törekvéseket, irányzatokat, feltárni az egyoldalúságokat.

E cikkben öt olyan új hanglemezt szeretnék bemutatni, amely a szólisták vagy a kisegyüttesek művészi teljesítményeiben megjelenő különféle utakat tárja elénk.

Ferencz Éváról (Virágok vetélkedése, Hungaroton, 1982. SLPX 18081) mindmáig érződik a Repülj páva mozgalom indulásakor meghatározónak számító törekvés: az eredeti előadásmód minél teljesebb újraalkotása. Jól tükrözi ezt az is, hogy az album anyagába felvett népdalcsokrok zömükben kíséret nélkül hangzanak el. Kétségkívül igaz, amit Széll Jenő ír a lemez ismertetőjében: „Ő *(Ferencz Éva – B. Sz.)* valóban száműzte énekéből a Kodály szerint mindenkiben dolgozó »érdekesítési hajlamot«: előadása nemesen tartózkodó, egyszerű és nagyvonalú." Nem jelenti azonban ez azt, hogy Ferencz Éva nem él tudatos előadói eszközökkel. A dalok igen eredetinek tűnő hangütésében, átélt „életrehívásá"-ban, a tréfás szövegű énekek zeneileg gunyoros-fanyar megszólaltatásában érhető ez a tudatosság tetten. Az album erényei között sorolhatjuk fel a dramaturgiai szempontból is átgondolt szerkesztésmódot, a dalciklusok kontraszthatásokkal is élő kialakítását. Kár, hogy a lemezt átható originalitásra törekvés az – egyébként nem túl jelentős szerepet betöltő, mindössze három alkalommal jelentkező – hangszeres kíséret esetében kevésbé érzékelhető.

A *Zsarátnok együttes* azok közül való, amelyek táncházi tevékenység útján keletkeztek. Így érthetően a népzene eredeti világához közel álló utakon járnak. A balkáni népek – albán, bolgár, délszláv, görög, makedón, török – anyagából merítő összeállításuk *(Balkáni népek zenéje, Hungaroton, 1984, SLPX 18105)* nemcsak a megfelelő források alkalmazása, vagy az élethű megszólaltatás okán mutatkoznak hitelesnek. Az énekes részek, hangszerszólók és hangszeres részek értelemszerű váltogatása az eredeti előadáshoz hű szerkesztésmódot valósítja meg (ebben oroszlánrésze van a feltehetően bolgár származású Nikola Parovnak, aki az összeállítás nagyobbik részét gondozta). Tegyük hozzá, a Zsarátnok tagjainak (Várhelyi Lilla, Nikola Parov, Sebestyén Márta, Kelemen Ferenc, Kaibinger Pál, Ivan Barvich) kitűnő zenei képességét éppen az jelzi leginkább, hogy a bolgár, török, görög, albán vagy makedón énekek, táncok – még ha a borítón olvasható ismertető szöveg a balkáni népek népzenéjének egymásra hatását állítja is a középpontba – nem mosódnak össze a hangszeres figurák egyformaságában, hanem önálló életre kelnek. Érdemes lett volna igényesebb ismertető szöveggel ellátni az albumot, és feltüntetni, hogy az egyes darabokban milyen hangszerek szólalnak meg. Ezek az ismeretek ugyanis fontos kiegészítő eszközei lehetnek az olyan regionális jellegű kulturális horizonttágításnak, mint amelyet a szomszéd népek népzenéjével való találkozás jelent.

Míg a Zsarátnok együttes többek között az élő török népzene világába enged bepillantást, az *L. Kecskés András* vezette hangszeregyüttesek hanglemeze a régi magyar és európai művelődéstörténet egy-egy ismeretlen mozaikdarabját hozza napfényre. Napjainkban Európa-szerte szorgalmas és lelkes muzsikusok igyekeznek a régi kulturális kincs újabb és újabb rétegeit előásni porosodó archívumokból. Az L. Kecskés András által szerkesztett album *(Régi török zene a XVI–XVIII. században Európában, Hungaroton, 1984. SLPX 12560)* ilyen régi évszázadokból előásott üzeneteket közvetít: a Kecskés együttes (Gáblik Zoltán, Gryllus Dániel, Kálmán Péter, Kertész István, Mártha Judit, Tóth István) és a Bakfark Bálint lanttrió (L. Kecskés András, Kiss Tamás, Szabó István) különféle közreműködőkkel (Esmail Vasseghi – pengetős hangszerek; René Clemencic – nei; Szabó András – versmondó) kiegészülve ugyanakkor igyekszik akusztikailag is feleleveníteni a történelmileg régen a mélységekbe merült világot.

A történelmi atmoszférát már önmagában érzékelteti, hogy pl. Husrew Asikinek a Linus-féle kéziratban két nyelven is fennmaradt szerelmes verse, vagy Esmail Vasseghi iráni muzsikus tombak improvizációja mellett megszólal a beglerbég katonáinak Belgrád ostromakor (1608) elhangzott indulója vagy az Estergon kalesi (Esztergom vára) c. Törökország-szerte ismert vitézi ének. Utóbbi feltehetően a XVII. században keletkezett, megszólaltatását autentikus török népzene jelenléte teszi hitelessé.

A hanglemezen megszólaló zenedarabok rekonstrukciók, vagy másként, az eredeti minta híján, írott források alapján megkísérelt újraélesztések. Az ilyen vállalkozásokhoz legfeljebb annyi segítség adódik, hogy azoknak a daraboknak vagy műfajoknak az esetében, amelyek a hagyományozás nyomán ma is élnek, van valamilyen hangzási minta. Ebben a helyzetben az archaizáló, régies ízeket feltámasztani képes művészi és műveltségi invenciónak különösen nagy a szerepe. L. Kecskés András és zenei együttesei az invenciózus újraélesztésekben mindig élen jártak.

A régi zene világát igyekszik megidézni egy másik új hanglemez is. A *Kertész István* vezette Budapesti Barokk Vonósok (Székely Ágnes, Pertovini Rezső, Kálmán Péter, Péteri Judit) más művészekkel kiegészülve (Éri Péter, Ökrös Oszkár, Magyari Imre, Brünner Albert) Domokos

Pál Péter „kottáskönyvét" próbálják szólásra bírni.

„Mindig vonzott az olyan feladat, amelynek hosszú ideig nem volt gazdája... Így vállalkoztam valamikor a csángómagyar zene feltárására... Egy másik elvégzendő feladat, amelynek csábítása nem hagyott nyugodni, a XVIII. század magyar tánczenéjének felkutatása volt..." – írja Domokos Pál Péter a *Hangszeres magyar tánczene a XVIII. században* című könyvében, amelyben a szerző 11 forrás mintegy 200 dallamát nyújtja át a magyar kultúra „régiségeire" szomjazó muzsikusoknak és közönségnek.

A Kertész együttes által készített hanglemezen *(Saltus Hungaricus, XVIII. századi magyar tánczene, Hungaroton Antiqua, 1984, SLPD 12445)* a „megszólaltatások" megoldása a hangszerek alkalmazását illetően változatos: két esetben hegedűszóló, három esetben csembalószóló, egy esetben töröksíp és dob, négy esetben különféle felállású hangszeres csoport igyekszik közvetíteni a 200–300 év előtti magyar zene üzenetét.

Az anyagválasztásból, a hangszerösszeállításból, az előadási stílusok megválasztásából áradó önfegyelem kétségkívül tiszteletre méltó az új Hungaroton sorozat e darabja esetében. Az élményt adó zenei megszólalás azonban megsínyli ezt a puritán egyszerűséget. Különösen Kertész István hegedűszólói esetében, ahol a kíséret hiánya ráadásul az életre keltéshez olyannyira szükséges agogikus előadásmód kerülésével párosul. Meggyőzőbbek a csembalón megszólaló táncok (Péteri Judit), bár ez feltehetően a hangszer zenekarszerűbb, „összhangzatosabb" jellegéből fakad. A „magyarosabb" hangulatot kétségkívül a szabadabb előadásmód teremtheti meg.

Úgy érezzük, a leghitelesebbre azok a példák sikeredtek, amelyek feldolgozások. L. Kecskés András átiratai, amelyek mellesleg a rendelkezésre álló anyag két szélső stílusbeli pólusát (a városias *pesti táncok* és a régies erdélyi népi *sepsiszentgyörgyi táncok)* képviselik, jól érzékeltetik, hogy a pusztán dallamaiban ránk maradt régi zene önmagában csak a zenetudós laboratóriumát gazdagíthatja. Az életre keltés eszköze a különféle feldolgozásmódokkal való kísérletezés, amelyet a lehetséges előadási megoldások, a különféle játékmódok kipróbálása követhet. A stílusérzék és a zenei leleményesség tehet itt a legtöbbet.

Az eddigi lemezektől eltérő, másféle világ bomlik ki a *Makám & Kolinda* hanglemezén *(Szélcsend után, Hungaroton, 1984, SLPX 19089)*. Az együttes lényegében csak két esetben vállalja (Trák dallam, Gusla) a „népzene-közeliséget". A Két népdal (Csík megye, Moldva) c. kompozíció esetében az énekes stílus és az alkalmazott hangszeres kíséret erősen műzenei irányba tolja el a megvalósítást. Az albumon többnyire szerzővel szignált darabokat találunk, amelyek matériájában persze felfedezhetünk népzenei hatásokat, sőt a rögtönzéses megoldások jelenlétét is. Úgynevezett folk stílusról van szó, amelyben az előbbiek mellé az európai populáris műfajok mintái és természetesen műzenei megoldások sorakoznak fel.

Meggyőzőnek érzem az együttes (Dabasi Péter, Juhász Endre, Kőszegi Péter, Krulik Zoltán, Matolcsy Eszter, Szőke Szabolcs) játékmódját. Mégis meg kell említenem, hogy a szerzői darabokban megnyilvánuló magas szintű hangszerjáték, a pasztellszínekben gazdag romantikus hangvétel ellenére az album anyaga a folyamatos meghallgatás során egyhangúvá válik, összemosódik. Annál meglepőbb ez, mivel a szerzői darabokat különféle nevekkel (Dabasi Péter, Krulik Zoltán, Szőke Szabolcs) jegyzik. Az együttes ugyan elkerüli az elmúlt évtized túlzásba vitt feldolgozási megoldásait (egyetlen figura állandó ismétlése vagyis *ostinato*, széki hangszeres stílus, aszimmetrikus ritmusokkal, bővített szekundos dallamfordulatokkal teli balkáni hangvétel), de a hangszeres figurációk, akkordfelbontások, ritmikai megoldások vég nélkül egyformán ismétlődnek, és ezt csak erősíti a szólisztikus megoldások kerülése. E játékstílus „generál" jellege különösen akkor tűnik elő, amikor az még a két erdélyi népdal alá is „betüremkedik".

A bemutatott hanglemezek a mai magyar zenei folklorizmus többféle irányát, stílusformáját képviselik. Mindemellett néhány közös tanulság is adódik a különféle megoldások számbavétele során.

Első helyen a források kérdését feszegetném. Minden bizonnyal példamutató Ferencz Éva megoldása. A dalciklusok kialakításakor érdemes a szinte műzenei szigorúságú kompozíciós szempontokra ügyelni, másrészt tájegységi jelleggel összeállítani a csokrokat. Ami az anyag kiválogatását illeti, igen nagy kulturális értéket képvisel a régi elfeledett zenei kincsek feltárása. Itt várható a műzene felől érkező hangszeres csoportok és a pop világából kiszakadó folk együttesek próbálkozásainak, törekvéseinek egymásra hatása. A folklórcsoportok műsorában fel-felbukkannak régi zenei példák, míg a régi zenei együttesek repertoárjában óhatatlanul nagy helyet foglalnak el a régi népi vagy népies (populáris) műfajú darabok, sőt alkalomadtán – stílusrekonstrukciók okán – a mai népzenei stílusok is felbukkannak programjukban.

Ami a hangszerelési, illetve kompozíciós munkát illeti, hadd figyelmeztessük mindazokat, akik ilyen feladatot tűznek ki célul, és esetleg „szerzői kísérletekbe" is belefognak: a népzenei vagy régi zenei források keresése mellett érdemes volna új feldolgozási technikák, stílusok, melodikai, ritmikai, akkord-fűzési vagy formai = szerkesztési megoldások felderítésére is vállalkozni.

BIERNACZKY SZILÁRD

ÉPÍTÉSZET

Major Máté: A mindig megújuló építészet

Lapunk nyomdai munkálatai közben érkezett a szomorú hír, hogy Major Máté, a magyar építészet nagy öregje, 82 éves korában elhunyt. Elsősorban építész volt. De a magyar szocialista művészet szervezőjeként, a modern építészet propagátoraként, teoretikusként és építészgenerációk sorát nevelő pedagógusként is jelentőset alkotott. Két memoárkötete pedig arra bizonyíték, hogy íróként is remekül megállta a helyét. Tanulmánykötetének méltatásával búcsúzunk az új építészet és a korszerű képzőművészet meggyőződéses harcosától.

Az építészettörténész Major Máté mindig szükségét érezte annak, hogy az építészeti jelenségek mögött építészetteoretikusként keresse a jelenségek okát, s az *anyagi* folyamatok mellett megmagyarázza a jelenséget létrehozó *szellemi-tudati* folyamatokat is. Magyar és német nyelven megjelent összefoglaló történeti munkái alapján hatalmas áttekintése van az építészet folyamatáról, így az általános elméleti problémákat a történeti változások mély ismeretében mutatja be.

Legújabb könyve is abból a szándékból született, hogy történeti–elméleti alapvetéssel segítse a modern építészet válságából való kibontakozást. Olyan építészetelméletet akart az építészek és nem építészek kezébe adni, amely alkalmas arra, hogy az építészeti jelenségeket és az új alkotásokat *elvi alapon* értékelhessük. Írása egy korábban megjelent, hasonló felépítésű tanulmányára támaszkodik (Az építészet sajátszerűsége, 1967). Az új szövegben megtartotta a korábbi könyv felépítését, fontosabb gondolatait, de a történeti példákat kibővítette. Az építészeti szerkezetek és térformák történeti változásának logikáját bemutató részek rendkívül izgalmasak, valósággal regényhez hasonlítható élményt nyujtanak.

Major az építészet fejlődésének hajtóerőit az építészet külső és belső *ellentmondásaiban*, a szükséglet és az igény, az igény és a megvalósult funkció, illetve – egészen általánosan – az anyagi-szellemi tartalom és a forma között keresi.

Az ellentmondások dialektikus feloldásából vezeti le a stílusok változását, a stíluskorszakok rövidülését, majd a stílus teljes megszűnését. Major az építészeti tartószerkezeteknek az egész építészettörténetben különleges jelentőséget tulajdonít. Azokat a stílusokat, amelyek a tartószerkezeteket is továbbfejlesztik, *konstruktív* stílusoknak, míg a tartószerkezetek viszonylagos stagnálásával változó stílusokat (amelyek rendre a múlt elemeinek felhasználásával próbálnak új információkat szállítani), *historizáló* stílusoknak nevezi. A modern építészet – Major szóhasználatával: az új építészet – szabad fejlődését semmilyen stílusbeli kötöttség nem akadályozza, ezért folyamatosan a felfelé ívelés állapotában lehetne.

Ha ez még sincs így, annak – Major véleménye szerint – az az oka, hogy az építészet természetes fejlődését időnként *hamis* társadalmi (szellemi) eredetű igények vetik vissza. Ilyen visszaesés volt a „szocialista realistá"-nak nevezett rövid intermezzo, amelyben az alapvető ellentmondás az építészet anyagi feltételei és az elmaradott szellemi feltételek között jelentkezett. Az ellentmondást fel kellett oldani, mert a túlhaladott szerkezetek erőltetése akadályozta az építészet műszaki fejlődését, a gazdaságosabb megoldások kifejlesztését, másrészt ez a stílusirányzat olyan szellemi tartalmakat konzervált volna, amelyek szembekerültek a társadalom fejlődéséből származó szellemi tartalmakkal.

Major nem tér ki részletesebben a legújabb historizáló építészeti mozgalom, a *posztmodern* törekvések megítélésére, de rövid utalásaiból megállapítható, illetve gondolatmenetének logikájából következik, hogy szemben áll nemcsak a kifejezett posztmodernnel, hanem a fát, nádat újra alkalmazó építészeti kommunikációval is.

Major építészetelmélete megvilágítja az építészet fejlődésének általános tendenciáját. Olyan *elméleti váz*, amelyet tovább is lehet fejleszteni. A továbbfejlesztésnek – véleményem szerint – elsősorban az anyagi és szellemi funkciók fogalmát kell részleteznie és finomítania. A tapasztalat azt mutatja, hogy mind az anyagi, mind a szellemi funkciók összetettebbek, differenciáltabbak, mint ahogy eddig feltételeztük, s a rétegezettség feltárásához igénybe kell venni a pszichológia, szociológia és más társadalomtudományok segítségét is.

Major Máté tanulmányát Harcos Ilona utószava egészíti ki, aki érdemesnek tartja, hogy összevessük Major elméletét más elméletekkel, de csak Lukács György építészetesztétikáját tár-

gyalja. Észreveszi, hogy Lukács építészeti elmélete alapvetően ugyanabba az irányba mutat, mint Major elmélete, noha a modern építészet megítélésében homlokegyenest ellenkező véleményen vannak. Amikor Harcos adós marad a más elméletekkel való összehasonlítással, mintegy kijelöli a magyar építészetelmélet és kiadója feladatát: Szükség van olyan összefoglaló *kritikai–elméleti* körképre, amelyből más megközelítéseket is megismerhetnénk, s amelyek fényében Major Máté elméletét is jobban megítélhetnénk.

Befejezésül két megjegyzés magáról a könyvről: Az ÉTK igen gyorsan adta ki Major könyvét. Bár a szerző írását széles olvasótábornak szánta, a könyv túlságosan drága ahhoz, hogy valóban el is jusson az olvasóhoz (118 Ft). A rövid átfutási idő ugyanakkor mintha megoldhatatlan feladat elé állította volna a szöveg gondozóit, mert feltűnően sok helyesírási és értelemzavaró szedési hiba csúszott a nyomtatásba. *(Építésügyi Tájékoztatási Központ. Budapest, 1985.)*

JÓZSEF DÉNES

FOTÓMŰVÉSZET

Montvai Attila: Fotográfia és kultúra

Elismert tény, hogy az *Esztétikai kiskönyvtár* igényes, jó sorozat. De igényessége mellett tükrözni is kénytelen esztétikai gondolkodásunk elágazásainak fejlettségi állapotát. Az ún. „igényesség" tehát nem lehet azonos valamiféle elvont–objektív sablonnal. Lehet-e, szabad-e ugyanazzal a mércével megítélni egy produkciót a vizuális művészetek esztétikájának köréből, mint egy irodalomesztétikai teljesítményt? Elvileg igen – gyakorlatilag nem. Azokon a területeken, ahol több a fehér folt, a próbálkozás is eredménynek számíthat.

Az *Esztétikai kiskönyvtár*nak a *Fotográfia és kultúra* az első „fotóesztétikai" kötete. Az idézőjel egy problémát jelez: fotóesztétika ez valójában? A szerző egyik elöljáró megjegyzése szerint még az a kérdés is értelmetlen, hogy „művészet-e a fotográfia". Értelmes és szükséges dolog viszont arról beszélni, hogy a *fényképezés, a fénykép funkcionálása* korunk kultúrájának jellegzetes, árulkodó, esetleges hirtelen eltűnése esetén nagy űrt maga után hagyó szindrómája. (*Daguerre* neve a közlési technikák történetében joggal – ma még csak kevéssé tudatosítva – kerül *Gutenberg*, általában a technika történetében pedig *Stephenson* neve mellé.) *Montvai Attila* a fényképet nem az esztétikai kategóriák szférájából, hanem a mindennapi életből kívánja levezetni; s a vizuális tömegkultúra terén el is jut számos szellemes fölismerésig és – mutatis mutandis – újrafelismerésig. A szerző nem látja meg a kínálkozó korrespondenciákat; de aki valamennyire is ismeri a művészeti tömegkultúrának, a mindennapi élet esztétikai megjelenésének irodalmát, annak nyilvánvaló, hogy *a mindennapi fotókultúra termelésének és befogadásának* tanulságai éppen hogy nem függetlenek – például – a zenével való együttéléstől.

A probléma inkább az, hogy az összefüggések a vizuális kultúra vonatkozásában sem válnak nyilvánvalóvá. Még akkor sem, amikor a könyv gondolatmenete át-átcsap egynéhány fejezet erejéig a par excellence fotóesztétikai kérdések területére. Félreérthetetlenül kiderül, hogy nem „feledékenységről", hanem tudatos izolációról van szó. Lehetséges, hogy az én beállítódásomban van a hiba, de például *a kép belső idejének sajátosságáról, a külső és belső idő összetartozásáról, az időbeliség befogadás-feltételezettségéről* szóló fejtegetéseket nem értettem volna meg, ha nem ismerem Lessing *Laokoón*ját. S azt már Montvai maga bizonyítja idézeteivel, hogy a fotóművészet elméleti irodalmában a képzőművészeti irányzatok esztétikái hatnak (Weston, Laughlin). A képzőművészeti és fotóesztétika közötti *fogalmi hídverés* persze nem kötelező. Ám akkor a szerzőnek következetesen ki kellett volna tartania a fényképészeti tömegkultúra programjánál – ez esetben viszont jobban odafigyelve a tömegkultúra elméleteinek nyomvonalára.

Hogyan fényképezünk? Hogyan nézünk fényképet? Hogyan tároljuk lakásunkban a fényképeket, s egyáltalán hogyan viszonyulunk magunk s mások egyre halmozódó fényképgyűjteményeihez? Ezek a kérdések motiválják elsősorban Montvai válaszait, s ez határozza meg anyagának tagolását is. Éles szemmel veszi észre mindennapi fotókultúránk komikus, tragikomikus vagy öntudatlanul tragikus jelenségeit. Kár, hogy leírásait, analíziseit csak gyéren tűzdeli meg példákkal, illusztrációkkal, fotótípusok jellemzésével. (Egyébként is mi indokolja, hogy legkonkrétabb képelemzései a főszövegtől külön, függelékként jelennek meg?) A fényképekhez való átlagos viszonyunktól csak egy lépés lenne közízlésünk, életmódunk visszás, anakronisztikus pontjainak kritikája. De ne ugorjunk ilyen nagyot: *a vizuális analfabetizmus felszámolása a mai Magyarországon még nem általános és rendszeres oktatási és közművelődési program.* Történtek előrelépések, de visszalépések is ezen a téren.

A szerző búcsúzó önértékelése szerint „ebben a könyvben nem a dolgok tisztázására történt kísérlet, hanem csak a problémák felvetését tűztük ki célul". A problémafelvetések önmagukban valóban olvasásra ingerlőek is. Ám a nehézkes, körülményes, az esztétikától óvakodó, de az esztétika titokzatos, fetisizált vonzásában itt-ott a tudálékosságtól sem mentes fogalmazás lohasztja az olvasási kedvet. Szegényes, hiányos, nem igazán eredeti kutatásokat tükröz az „apparátus". Ahogyan a szerző fotóit más felvételekkel, ugyanúgy az elméleti bázist is szélesíteni kell. Csak ezen az úton haladva lehet eljutni az olyan megállapításokig, mint ez is: „A fotografálás tehát megismerés és ítélet, nem pedig másolás és még kevésbé teremtés." *(Kossuth)*

ÉLES CSABA

Révész Tamás: A Parlament

Fenségesen csillog a Parlament kupolája a sötét háttérben Révész Tamás új albumának címlapján.

Nehéz feladatra vállalkozott a Balázs Béladíjas fotóművész, amikor az Országház bemutatására vállalkozott, hiszen ezernyi felvétel készült már a környezetbe harmonikusan illeszkedő impozáns épületről. Ezt az albumot forgatva mégis meggyőződhetünk arról, hogy lehet képileg újat mondani a szinte hétköznapi életünkhöz tartozó, megszokott látványról.

Szépen megkomponált riport ez – olyan apró részleteket is bemutat, melyek mellett tán elmegyünk, észre sem véve azokat.

A fotók először tágabb perspektívából, külső megközelítésben mintegy körüljárják az Országházat, a környező épületek szépségét és hiányosságait is megmutatva. Fokozatosan közelít a részletekre: történelmi alakokat ábrázoló szobrokra, Jungfer Gyula vasvirágos, vasmadaras alakokat ábrázoló kovácsolt kapujára, tetődíszekre, címerekre.

A Ház tulajdonképpeni funkcióját a kilencven

képből egyötödnyi képanyag foglalja össze s így lesz arányaiban kiegyensúlyozott.

Az impozáns épület bemutatása nincs híjával a humornak sem: VESZÉLYES MUNKAHELY! – hirdeti az állványzatokon függő tábla, mely a felújítások tartozéka. Vagy a kezdő képsorok jelképes felvétele: a háttérben a Parlament homlokzata teljes pompájában, előtte utcaseprő végzi a dolgát: tisztán tartja a Kossuth teret.

A líraian szép és látványos képek önmagukban is megállnak; sorozatban olyan egészet nyújtanak, amely nemcsak gyönyörködtet, hanem inspirál a mindennapjainkhoz szinte észrevétlenül hozzátartozó Országház még alaposabb megismeréséhez.

Az album sikeres előállításához hozzájárult *Rappai Zsuzsa* koncepciózus szerkesztése is.

G. M. I.

TELEVÍZIÓ

Camus: A bukás

Vajon kinek meséli el a magát Amszterdamba száműző párizsi ügyvéd, Jean-Baptiste Clamence, akinek a neve sem valódi, élete történetét? Egy újdonsült barátjának, aki merő unalomból hallgatja végig? Egy átutazó idegennek, aki pusztán időtöltésből tér be esténként a kikötői Mexico City bárba? Vagy talán mégis, irracionális kényszernek engedve, az olyannyira tagadott, hogy már szinte elképzelhető Istennek gyónik? Vagy talán az Ördöggel számol el könnyű halálért cserébe? Ez a nagy kérdés. A válasz a regény kulcsa, a talány megoldása. Esztergályos Károly szerint az ügyvéd önnönmagának vall, a mindig udvariasan hallgató másik énjének, néma alteregójának. Felméri a teljes életét, faggatja sorsát az elmúlás küszöbén, még tiszta tudatának birtokában összegezi múltjának történéseit. Mindenesetre nem a lelkiismeretéhez szól, mely sújtaná vagy felmentené önbíráskodása során, csak a hideg észnek, a csupasz rációnak tárja föl magát, mely nem rezonál semmire, nem ítél s nem hív sem bűnbánatra, sem bocsánatra.

Az 1956-ban megjelent *A bukás* Camus utolsó regénye. Az ateista egzisztencializmusnak, mely túljut mindenfajta korláton és koordinátán, tökéletes megfogalmazása. Hőse a homo absurdus, a végzetesen materializálódott ember, ki tézist és antitézist egyaránt elutasít, számára eszme és cselekvés egyformán vétkes, ezért egyformán felesleges és értelmetlen. Jean-Baptiste Clamence, ha hinni lehet szavának, túl van Istenen és túl az ateizmuson, lélektelenné és emberhiányúvá vált, a pucér ráció és a pucér negáció megtestesítője. Ez az a gondolkodási modell – s Camus nem hagy kétséget efelől –, mely prototípusa a legtöbb totális diktatúra igazolásának, az úgynevezett kulturális forradalmaknak – Kína, Kambodzsa – éppúgy, mint a gőzös és gázos fasizmusoknak – Franco Spanyolországa, a Harmadik Birodalom, Chile, Haiti –: ezeket eredetileg mind elkopott, kiégett, a létezéssel szemben tehetetlen értelmiségiek tervezték meg, akik a szabadsággal és a demokráciával nem tudtak mit kezdeni. Az intellektuális kiüresedés állapotában magasztalták a szolgaságot, a tömegek rabszolgaságát, többre becsülték a zsarnokságot, mint a demokráciát, ahol a szabadság nevében s fe-

gyelmében újra és újra dönteni, választani, remélni kell. A börtönlét elviselhetőbb a lét börtönénél, az elnyomás biztonságosabb a lehetőségek kiaknázásánál, az amoralitás épületesebb a moralitásnál.

Irodalomtörténészeink *A bukás*t is – hasonlóan az író többi munkájához, a *Közöny*höz, a *Caligulá*hoz vagy *A fellázadt ember*hez – a bűntudat, a kollektív lelkiismeret-furdalás rajzának tekintik, a modern ember szorongásos, félelemérzettel küszködő téblábolása ábrázolásának fogják fel. Alighanem tévednek. A párizsi ügyvéd nem „vezeklő bíró", mert fogalma sincs, miért kellene vezekelnie; szó sincs itt a sokat emlegetett „angoisse"-ról, hiszen Clamence úr azt sem tudja, mi a bűn, azt sem tudja, mi az erény. Vegetál az élet peremén, semmit nem kérdez, semmit nem állít, csak egymás után mindent kipipál értelme listáján. Szemében semminek sincs jelentősége, alternatívája, értéke, azt hiszi, már meghaladta embervoltát, pedig amit képvisel, az az emberalattiság.

A rendező, *Esztergályos Károly*, legjobb tévéművészeink egyike, megérezte a téma aktualitását. Mert vajon egy atomkatasztrófa árnyékában, egy csillagháború fenyegetettségében nem süllyedhet-e az ember ilyen alacsonyra? S a szinte egyetemes méretű ijedelem mögül nem leselkedhet rá egy univerzális diktatúra réme? A parancsuralmak földfelettisége és rakétasokkja? És ha az egyes ember mindebbe belegondol, nem sodorhatja-e őt ez a kétségbeesés és pesszimizmus előbb szelleme, erkölcse, embersége feladásába, hogy utóbb emberléte várt bukásához vezesse? Esztergályos Károly, *Szávai Nándor* kitűnő fordítását felhasználva, egy monodrámát hatásosan felépítő, gondosan átelmélkedett koncepcióval dolgozott. Régen láttunk tőle ennyire egységes, hangulatában harmonikus, részleteiben is alaposan kimunkált előadást. A nagymonológ feszültségét és tragikumát mindvégig emelni és fokozni tudja, előidézve a lehető legnagyobb varázslatot: az írót, Camus-t látjuk-halljuk a képernyőn, amint szavakba, gesztusokba önt egy filozofikus történetet. Hibájául szoktuk felróni a rendezőnek, hogy néha megrészegedik saját ötleteitől, s túlzásokra ragadtatja magát. Eklatáns példa erre Kocsis István drámájának, a *Caligulá*-nak tévérendezése, melynek színvonalát sajnálatosan lerontották, megbontva a mű hangulatát s gyöngítve erejét, a bevágott, oda nem illő iszapbirkózási jelenetek. *A bukás*-ban egyetlen dilettáns sugallatnak engedett: az öngyilkos prostituált kombinéja alatt a címadó Camus-regényt találjuk meg. Nyilván ez volt reggeliesti olvasmánya.

Márk Iván ismét rangos bizonyságát szolgáltatta a klasszikus iskolán nevelődött, hagyományos eszközöket kedvelő operatőri kultúrájának. Főként az intim helyzetek, a testközeli felvételek, a kamarajáték képi megoldásához ért. A premier plánnál nem mondhat semmi többet a televízióban. Érzékeny kamerájával az arc minden rezdülését, ráncát, pórusát letapogatja, azt a rejtett imágót is feltérképezi, mely oly ritkán rajzolódik ki az ember vonásainak keresztrejtvényében. *Kozák András* színészi remeklése pályájának újabb csúcsát jelenti. A szöveg mély ismeretében, az ügyvéd személyiségének értelmi offenzívájára koncentrálva, úgy játssza el a sűrített belső történéseket az arcával, mint egy világhírű pianista Beethoven Appassionatáját a Steinway-zongoráján.

A tévéjáték nemcsak ábrázol, ítél is. A hitelesen talmi környezettel, a tompa zajokkal, a színek hol harsogó, hol pasztell ingereivel, a tárgyak játékával, a kísérőzenével – Mozart *Don Giovanni*-jának részletei hangzanak fel –, a ködös kikötővel, az éjszaka árnyaival, a világítótestek csábításával, az Erósz-centerek kirakati gyönyörkínálatával stb. Óh, milyen elegáns a szellem, s íme, milyen dekadens a valóság!

HEGYI BÉLA

Egészen normális őrület

Hát nem az? Az emberek a hajukat tépik a fő „sorozatidőben" vetített unalmas és blőd angol krimin, közben a csütörtöki kettes műsorban ott lapul egy remek NSZK filmsorozat. Vagy a jót, igényeset kevesebben néznék?! Hát nem őrület? Hát nem egészen normális?

Csupán ezt a két kérdést kellett föltenniük a film alkotóinak (említsük meg az író-rendező *Helmut Dietl* nevét) – és körülnézniük. Hiszen megvolt a varázsszemüvegük, amely valahogy minden igazi alkotáshoz hozzátartozik. Ez biztosította számukra a humor aránytévesztéses mechanizmusát, a „jelenséget" vizsgáló módszert. Mert nem objektív-e az a kamera, amelyik „normális" egyéni és társadalmi szokásainkat, gyakorlatunkat a különösség fényébe állítja? Nem ott derül ki róluk az igazság? És nem igazságos az a kamera, amelyik őrült bakugrásainkat az életben, társaink bántásának, sorsunk rontásának okát érzékenyen keresi, megtalálja, megérti?

Tehát ezekkel a kamerákkal – vagy inkább ezzel az eggyel! – felszerelve talált rá a stáb Maximilian Glanzra, a frissen elvált szellemi bérmunkásra. A levelező rovat Hertha nénije egy magazinnál és könyvet ír. Elege van a házaséletből és már újra szerelmes. Csak annyit akar, hogy békén hagyják, mégis újabb és újabb bonyodalmakba keveredik. Alaphelyzetek. Vágyaink és vergődéseink ellentétének pontos megjelenései. No, hát ezért is rokonszenves annyira ez a figura – tudjuk, hogy hasonlóak vagyunk hozzá. Az oly sok alakban megjelenő csetlő-botló hős újabb (de nem hamisított) kiadása ő. Tökéletes német Woody Allen (*Towje Kleiner* játssza remekül), de nem utánérzés – Chaplin óta ők a legigazabb hősök, akik egyként szenvednek az emberiség sorscsapásaitól, kedvesük pillantásától, a társadalmi mechanizmusok működésétől és a szoros inggallértól. Őrületük egy része épp ebből az állandó üzöttségből származik. Más része viszont védekezés, *szembeszegülés*. Glanz az *őszinteséget* szegezi szembe az élet igazságtalanságaival (ennyire általánosan és egyszerűen is lehet mondani). Azért képes rá, mert őszinte magával szemben is: ha dühös, dühkitörése van, ha szomorú, elbotlik az orrában, ha félti a pénzét, a párnája alá dugja és új-fundlandi kutyát tart az előszobában. Nem mérlegel. Ebből persze következnek a komikus helyzetek sorozatai. Ám az egymásba érő, csudásan szórakoztató szituációkban nemcsak az derül ki minden kisebb-nagyobb szereplőről, hogy egy kicsit „flúgos" (mennyire így van – és milyen jót is lehet ezen nevetni), hanem szinte mindenki kilép abból a funkcióból, amit a vele hivatalosan, vagy annál még mélyebben is érintkező embertársai számára „jelenteni hivatott", és sajnos legtöbbször jelent is. A bankigazgató saját versét játssza le magnóról Glanznak, a végrehajtó leül vele sakkozni, kiadója szaval neki, és így tovább. Ezek az „őrültségek" váltak az emberi vonásokká világunkban, mert a kölcsönös funkció-elvárás gúzsba kötött minket. A funkció lett a normális. Őrültség.

És ez az aránytévesztés már nem fakaszt mosolyt.

A sorozat egyik szervező témája a „nemek közötti harc" is – ragyogó, ironikus szociológiai tanulmány. Glanz és kedvese (Gloria) a tradicionális kapcsolat hívei (bár néha titkolják) – Gloria barátnője ultrafeminista, Glanz barátja, a gazdag szépfiú (*Helmut Fischer* magával ragadó alakítása) csak arra tartja jónak a nőket. El lehet képzelni, mikor tanácsot adnak a másiknak. Persze a dolgok azért többé-kevésbé jól végződnek. Be kell látnunk, hogy azért, mert ezek az emberek *szeretik egymást*. Semmi happy end, semmi szirup. Amúgy szégyenlősen, Woody Allen-esen azonosultunk velük.

(Egyébként, most látom, hogy csak férfit *emeltem ki*. Ha már benne vagyok, még egy őrült ötlet: mi lenne, ha a Televízió egyszer kedden 20 órától *ismételne meg* egy sorozatot?)

M. NAGY PÉTER

OLVASÓNAPLÓ

Juhász Ferenc: A Halott feketerigó

Nem eposz ez a mintegy 25 000 sornyi egymű; nem önéletírás ez az élettel szertegazó költemény; irodalmunk legosztatlanabb, legvisszafogottabb *robbanása* – vagy mindenesetre: ezeknek ritka társaságában mindig ott lesz – *Juhász Ferenc* egyetlen lélegzésnyi, egy év lélegzeteire írt verse, meg nem szakadó ének, mely a kezdet és a vég fogalmait a gondolkodásból és a műfajelméletből a maga benső ideje szerint a maga számára kiiktatta, így „kezdődik" és így „végződik", nem nyit és nem zár és nem ismétel semmit; a legszükségesebb eszközökkel él csak, mindvégig-indokoltságának, az evidenciának sugárforrásában, akárha az anyag részecske- és hullámtermészetére adna eleven művészeti példát. Dal ez a hosszú-vers, vagy dal-állapotvonulás, s persze, a megidézett Dante jegyében kell értenünk e határozó-szót, szférás szólalások egymásbaáradása, a legjózanabb földi valóságszerelem sem-vég-sem-kezdet szava; ha így akarjuk: egyetlen szó, pont nélkül mindkét felől, a költő-lét egyetlen-szóvá-bírása... és felszámlálhatatlan részlet és jelleg, részlet olyképp, ahogyan Juhász, emeljük ki elsőül ezt, a Goethe-szívet láttatja, benne „az elpusztult szervezetek / millióija, a gyöngéd és bánatos szervezet-tömeghalál... / alászáll ...szerves törmelék a szívben", és jelleg, ahogy a madarak, sorjázva, például ők, mint a virágok, növények régen és most is, „iszonyatos szárnyukat szétlobbantva szétterítik/ ...a szétlegyezett szárnytollak legyező-esőivel, a büdös / palatető-félboltozatokkal...felvíjjognak, sírnak,/ hörögnek, ugatva kiabálnak, sárga mirigyrózsakoszorú szemkeretű ősüveg / ragadozás-szemgolyójuk.../...mint ősi fehér kőlapokból egymásra hajtogatott kúpos templomtoronytető", olyan a fehér nyakuk, ily jellegű valami látomány a világról, ős-eredetű, s közben ez ott van „Mosztárban, a Neretva zöld izomköteg-rángatódzásá-

MAJOR Máté

H. Gy.

Major Máté halálára

Magyar Hírlap, 1986. ápr. 15. 8.

absztrakció, a kubizmus, s annak zeneinek, orfikusnak nevezett ága (Delaunay) kitűnő alkotásokkal képviselte magát a tárlaton. Mégis a legtöbb egykori néző legerősebben Berény Róbert Bartók-portréjára emlékezett. Ennek az élménynek a hatására írt elismerő kritikát *Bálint Aladár* a festményről a Nyugatban; helyezte el a modern művészet élvonalába a festményt később *Bölöni György, Kassák Lajos, Hevesy Iván, Kállai Ernő.* Kassák 1917-ben a MA Bartók-számában közölte fényképét, s ez a reprodukció ismételten megjelenik Hevesy és Kállai könyveiben.

1914-ben Bécsben a Brüko szalonban szerepelt a festmény, nincs tudomásunk arról, hogy kritikus felismerte volna jelentőségét, jóllehet az intellektuális-expresszionista-pszichikai portré nagy bécsi mestereinek, különösen *Oskar Kokoschká*nak az alkotásaihoz igen közel állt.

1915-ben nagyszabású, de kicsit kapkodó vállalkozásra — a *Panama Pacific* San Franciscó-i tárlatára — gyűjtöttek össze mintegy háromszázötven műalkotást Ma-

biedermeiertől az akad
Nyolcakig, a szecesszió
sig mindenki képviselv
rösfői-Kriesch, Nagy S
hanyi, Galimberti, Uitz
Brodszky Sándornak,
nak, Ferenczy Valérnak
zatban, egy köznapi és
Az utóbbi terjedelmes
zül igen jelentős *Umbe*
álló futurista anyagot
György kitűnő tanulmá
fő vonalaiban kíséri a k
súlyokkal tárgyalja Mu
jelentőségét, részletese
akkor forrósodik fel a
élményként Rippl-Rón
mutatja a Nyolcakat:
Márffyt és Czigányt. S
eklektikával — melyet

MAJOR Máté

Borvendég Béla

Búcsú Major Mátétől

Élet és Irodalom, 1986. máj. 2. 7.

tokra alapozott véleményét: "A népi
t nem élő. Bartóknak, Kodálynak, s
adatott, hogy élőnek ismerjék; ma már
t. S a tegnap annyi, mint ezer év,
ami nem él, nem támasztható föl...
neg, akik nem ismerik."

l szinte teljessé vált Fülep magánya.
rópai antifasiszta hullám idején,
rletezett Fülep mozgósitásával - amint

Major Máté

Elhunyt Major Máté akadémikus

Népszabadság, 1986. ápr. 15. 7.

gum alakú bronztábla dombos-völgyes felületé-

Csiky Tibor: Mozgás VIII, 1969–70, polírozott bronz, 21,5×17,5 cm.

Ennek
pontos
Az *Azo*
ben ali
de ha
hasáb
elbesz
alkot a
soroza
ma. Ol
oldaluk
egymá
hajlat
tes), s a
gó nyo
ket a n
donság

A ki
mondo
– roko
kestől
ket. Az
centime
emelte;
hatjuk,
Csikyne
mei egy

MAJOR Máté

Cs. J.

Meghalt Major Máté

Magyar Nemzet, 1986. ápr. 14. 5.

A transznacionalitás alternatívá

Petrányi Zsolt

Az 50-es évek időszaka a japán történelemben a további fejlődés szempontjából meghatározó korszak volt. A II. világháború után a világhoz való felzárkózás problémájával kerültek szembe. Így volt ez a Meiji-restauráció után is 1868-ban, mikor az volt a cél, hogy az ország egyenrangú partnere legyen a világ vezető államainak. 1945 után újból a gazdaság átszervezése jelentette a kiindulási pontot. Az újjáépítés politikai kereteit az amerikai megszállás adta demokratikus alkotmány jelentette. Függetlenségüket 1953 áprilisában nyerték vissza, s a gazdaság talpraállásának első eredményei is ebben az időszakban jelentkeztek.

A képzőművészetet tekintve az imént említett Meiji-korszak (1868—1912) idején került szembe először a művészeti élet az európai kultúrát és művészetet meghatározó fogalmakkal, technikákkal. Sajátos stílusbeli szakadást eredményezett ez, melynek során a hagyományos technikával dolgozó művészek elkülönültek a nyugati hagyományt követőktől. Így a II. világháborúig sorra jelentek meg Japánban az izmusok, de emellett folyamatos a „japán kép" (Nihon-ga) története is. A békekötés után hamar újjáéledtek a művészeti lapok, a csoportok munkája is töretlen volt, de természetesen új egyesületek is alakultak. Anélkül, hogy ebben túlságosan elmélyednénk, meg kell állapítsuk, hogy az „európai festészet" (Yōga) stílusában az École de Paris hatása volt a döntő, a tokyoi képzőművészeti kiállítások szellemét is ez uralta.[1]

A nyugati neoavantgárd művészetről kevés informá-

Megalakulásuk n
találásának példája,
giai struktúráé, ame
sokkal nagyobb sz
rakt festőként már
vágyó fiatalok gyűl
absztrakció egyik
háború előtt már t
nagy vonzerővel re
„mester"-szerep ne
puló csoport létrej
vészek egyenrangú
lisnak nevezhető s
nyító koncepciója

Yoshihara tanítás
is meghatározta. A
hogy olyan képeke
muk keretei közt p
volt kritériuma a m
s az, hogy a kész m
tatnia.' Művészetre
tehát a műtárgy, am
tett, és ennek sorá
tag kifejezésével él
médiumává" válhat
nem ragaszkodott a
jához, hanem kész v
értelmezni vagy ler
A fő gátat ebben a

MAJOR Máté

Szakmai tevékenységének értékelése

15 év tudományos kutatásai.
Bp. : BME Éptört. és Elm.Int., 1988
9,20,37-43.p.

MŰVÉSZEK ÉS M

a 16–17–18–19. s

a mai Szlovákia t

Szlovák kutatók (Pavel Horváth, Viera
Anna Petrová–Pleskotová) publikált
összeállította: Bard

MTA Művészettörténeti I
Budapest

MAJOR MÁTÉ

H.SIPOS Edith: Major Máté ás az uj épitészet Magyarországon. = 15 év tudományos kutatásai. Bp. : BME Éptört. és Elm.Int., 1988 67 - 74.p.

ESTEREK
zázadból
erületéről

Luxová, Mária Maliková és
levéltári gyűjtése alapján
ly István

Kutató Csoport

ISTRI

MAJOR Máté

Vámossy Ferenc: Major Máté ~~újra itthon~~.
nyolcvan éves. = MN 181.sz. 1984. aug. 3. 7.

XII.31-ig 5.153 e Ft
-megbizási dij-
ra lekötve 14o e Ft

5.734 e Ft

Éves b

Felh.+

Leköte

Üres álláshelyek bére

Bibó	8.8oo.- Ft/hó
Rátz	9.6oo.- Ft/hó
Entz	11.85o.- Ft/hó
Supala	3.ooo.- Ft/hó
	33.25o.- Ft/hó

Az üres álláshelyek bére a lekö

A költségvetésben megbizási dija
Szerződéseket felül kell vizsgá

Budapest, 199o. junius 21.

MAJOR MÁTÉ

B. J.

Major Máté nyolcvanéves

Új Tükör 1984 aug. 12. XXI. évf. 33. sz. 43.

ri vélemény" Hajdú István
metlen magyarázatpróbák című írásáról

t Majovszky Pál?/Who was Pál Majovszky?

metlen tárgyak" Velencében/"Unpleasant
" in Venice
ay 1890–1990
1990–1962

eg barokk felé"? Beszélgetés Néray
nnal/"Towards the cold Baroque"? Interview
atalin Néray

élkül nem megy...
ei Biennálé 1990-ben

beszélgetés Anish Kapoorral

genheim Múzeum terve Velencében

rság, 1900–1930
pad művészete

yar üveg 1990-ben

lasztikák Tihanyban/Glass Sculptures in

rvú szillogizmus avagy: egyszarvú enklitika

MAJOR MÁTÉ

Hegyi Gyula

Major Máté ugolcvanentendős

17/181

Magyar Szinlap, 1984. aug. 3. 6.

nkról
vedő
llítás,
művé-
akció-
kere-
nyagi
sznek
és a
Ezért
akik
ellemi
sike-
k. De
kben,
alkád-
művük
nélem,
elfog-
ztette

ót állít
em *a*
e azt
– és
zőmű-
ással
rültek

be most a Műcsarnok termeibe. Néha úgy érzem, mintha a felejthetetlen 1957-es Tavaszi Szalon szelleme éledne valamiként újjá. Mint emlékezetes, az 1956-os forradalom utószele volt az 57-es tavaszi tárlat, mikor is a különféle szemléletű művészi csoportok, saját zsűri válogatása alapján, egymás mellett állítottak ki – követvén a kortárs magyar képzőművészet valóságos erővonalait, erőterének jegecesedési pontjait. A téves, egységesítő és mindent egybemosó ideológiai szempont elleni tiltakozás volt ez – a valós helyzet kendőzetlen bemutatása. Hogy valamiként e kiállítás emlékeztet arra az 1957-es, a magyar képzőművészet sorsszerű bemutatkozására – az elsősorban a kiállítás rendezőjének, Havas Valériának köszönhető, aki megtette azt, amit festőink elfelejtettek megtenni: a szellemi rokonság szerinti csoportosulást. Mert Magyarországon van egy kezelhetetlen tömegű képző- és iparművészeti szövetség, amelyben régi dogmák – szakosztályok – szerint osztódik és csoportosul a tagság, olyan szakosztályok szerint, amelyek műfaji legitimációját is megkérdőjelezte már a valóság, és amelyekbe egymással homlokegyenest ellentétes szemléletű, szellemű művészek kerülnek egymás mellé. Van egy még heterogénebb Művészeti Alap és vannak „alkotóközösségek", amelyek a címkéül választott névtől függetlenül, egyszerűen anyagi vállalkozások. Szellemi műhelyek azonban nincse-

nek. Ped

MAJOR MÁTÉ

Major Máté nyolcvanéves

XCII. 181.

Népszabadság, 1984. aug. 3. 7.

melletti
otthont
. A mú-
Grinten-
nemcsak
a magá-
val kap-
ózötte a
velezést
glalkozó
.

MAJOR Máté

MORAVÁNSZKY Ákos: Major Máté nyolcvan éves . = MÉpitőművészet, 1984.5.sz. VII.p.

MAJOR Máté

Szerdahelyi István

„Ebben azért megtettem a maga mét"

Beszélgetés Major Mátéval

– ejtőnek ált

Kritika, 1984. juli. évf. 7. sz. 24-25.

ll

Jeff Koons: Jeff és Ilona a mennyországban, 1990, festett fa, 127×272×

rakra emlékeztetnek inkább, mint kiállítótermekre. Itt állítottak ki azok a harmincöt év alatti fiatal művészek, akiket a kurátorok velencei rendezvényükre meghívtak. Itt az új irányzatok csíráit még a szervezők sem tudták felismerni, de munkáikban *Renato Barilli* – a szekció igazgatója – a „hideg barokk" szemléleti közösségét vélte felfedezni. A barokk az összetett, természetes formák, elemek gazdagságának, a szellem és az érzelem túlburjánzásának művészete, amelyet Barilli másodlagos jelentésben a „meleggel", „forróval" azonosít, majd ennek ellentétpárjaként kívánja bevezetni a „hideg barokk" fogalmát, amelynek tárgyait urbánus világunk mesterséges, technológiai folyamatai hozták létre, így szembenállnak a természet formáival. Ehhez a neogeometria fémvázas szerkezetei éppúgy hozzátartoznak, mint a műanyag festékek vagy öntvények. Képeket, installációkat, tárgyegyütteseket láthattunk a kiállítási fülkében, a legnagyobb feltűnést *Jeff Koons Ilona a csúcson* című, Cicciolina szeretkezését megörökítő plasztikájával és képeivel aratta. Koons magát *Andy Warhol* örökösének tartja, magabiztos véleményét nyíltan hirdeti. E híresz-

MAJOR MATÉ

Vadas József

Építész a történelemben

[Major Máté]

Élet és Irodalom, 1984. aug. 3. (31.) 13.

ben több hónapig dolgozhatott Wolfsburg városkában – olaj, olajpasztell és a mindvégig szeretett pasztelltechnikával, később elhatalmasodó gerincbaja idején ceruzával, tollal, akvarellel rajzolta, festett rétegezte egymás fölé a szentendrei házakat, előttük a kopár görbe fákat, sőt olykor megformálta a házban a régebbi ház emlékét, és az elkövetkező kis álom-ház formációkat is.

Kósza Sipos meglátogatta és tisztelte Európa metropolisait: Párizst, Londont, Madridot, Amszterdamot –

MAJOR Máté: A magyar épitészek első „szövetsége" a felszabadulás után. I.rész. - Magyar Épitőművészet, 1984.5.sz. 2 - 3.p. ill.

MAJOR Máté: A magyar építészek első „szövetsége" a felszabadulás után. II.rész. = MÉpitőművészet, 1984.6.sz. 2 - 3.p.ill res

MAJOR Máté

Mészáros Tamás

Milyen lesz (legyen) az új Nemzeti Színház? [Beszélgető Hafra M., Major M. Vajda Ferenc]

17/53.

Magyar Ifjúság, 1984. márc. 3. 7

ill

2-13.lev TORD.> GYULA

cm

MAJOR Máté: Az ötvenes évek társadalmi „robbanása" és az építészek. - Magyar Építőművészek, 1984.3.sz. 22 - 23.p. ill. - Res.

MAJOR Máté:

Építészet és társadalom,
Bp. 1964. Építőipari Kiadó
72 l. 25 cm.
(Mérnöki Továbbképző kiadványok.
Építőművészek kézikönyvei)

Major Máté

műveinek bibliográfiája és Gábor Lázló
üdvözlő írása
Periodica Polytechnica / Architecture /
Vol. 18. /1974/ No 1-2. 171-187 old. ill 5-6 old.

MAJOR MÁté:

Vidéki lakásproblémák;
T. és F. 1944. 129.old.

MAJOR M été:

Fejlõdés és hagyomány
T. és F. 1943. 99.old.

MAJOR Máté:

Uj épitészet - régi anyaggal
T. és F. 1942. 188.old.

Major Máté

Az építészet új világa
(Tanul mánor)
Bp 1969 Gondolat
Magvető, 665 l., ill.
19 cm

B 61.965

MAJOR Máté:

Attila u.-i bérház	T.és F. 1935.	14.old
Bérvilla a Sashegyen*	T.és F. 1936.	2o.old.

Major Máté

KAESZ Gyula belsőépitész /1897-1967/ n ekrológ
Major Máté, Ipari Müvészet, 1972 4.sz. 23-24.

MAJOR Máté:

Adatok a munkáslakás kérdéshez,
T. és F. 1944. loo.old.

MAJOR Máté:

A budapesti munkáslakások szociológiája
T. és F. 1943. 123.old.

Major Ildikó:
A „nagy"-ok és a mi „nagy"-jaink
Magyar Építőművészet
1968. 6sz. 54-55.

Major Máté

Magyar építészettörténet ⊗

Építészettörténet I. Bp. 1954.
Építésügyi kiadó, 306 l. 226 k. 29 cm

II. Bp. 1955. Muzaki kiadó
511 l. 375 k. 28 cm

III Bp 1960. Muzaki kiadó
589 l. 388 k. 29 cm

x M. orsz. muv. tört. szerint!

MAJOR Máté:

Fejlődés és hagyomány,
T. és F. 1943. 99.old.

Major Máté

Építénet és - erózió

[vita Csete györgyel]

Csete M.N, 1985.09.9.

erőált.

Élet és Irodalom 1985. ápr. 19. 9.

-zb- Elégikus tájlép: Duna-Tájaur [beszélgetések]

ztének a' királyi felség'
ogy a' törvényhozás egy
önben honnan magyaráz-
nyek, vágyak' ébresztő-
hinsulta után olly rögtön.
ez a' nemzetben, mellyet
zarlás, e' hosszu kiéhez-
.
em helyeselhetjük e' si-
r az utasitás-készitésben.
tését, megvitatását, mire
tását a' sajtótól kell várni
lás' hasznos és szükséges
s választmányi tanácsko-
erjedő utasitások iratnak
mellyek a' törvényhozás'
dályozzák, ha már a' fő-
uktatják alkalmazásban

k a' következő tartalmu

beri közgyülésünk az or-
nyadással megbizott, f. h.

készpénzzel történni még a' nem pénztár, addig, míg az igen helyesen szóbahozott rendszerinti levélhordók létrejöhetendnek. — Tiszti fuvarozásoknál az állomás egy forinttal fogadtatik el a' beszámitásba; minden magányutazók az állomást egy forint és husz krajczárjával fizetik. Végül az összeirandó munkanapoknál közbejöhető napnegyednél csekélyebb illetőség, zavar' megelőzéseül fel nem jegyeztetik; negyedet meghaladó töredék pedig félnapinak vétetik.

Megyénk' nem nemes lakosságát és annak birtokát utaink' hálójával 's egyéb közmunkabeli szükségeinkkel közelitőleg egybevetvén, elég furcsán ezen 1844-iki 9-ik törvényt, az 1840-ki 15-ik, vagyis a' váltótörvénynyel bizonyos tekintetben össze lehet hasonlitani; hogyan? — megmondom:

Épen nem tudhatni előre, micsoda, vagyis milly csudaalakot öltend magára honunk' állapotja, a' szakadozva életbe jövő pot-pouri törvényeink által? Midőn a' váltótörvény áldását kezdette árasztani reánk, és egynémelyek, uszásban nem mesterek, árjaiba elmerültek, akkor a' jól értesültek közül sokan azt állíták: hogy ezen váltótörvény az ősiség' százados igényei alatt lebilincsezve fekvő birtoknak felszabadítását következtetni fogja maga után ok-

MAJOR Máté

Kenessei András

Organikus építénet
Major Máté vitacikkéhez

Magyar Hírlap 1985. márc. 30 10

falusi életnek ugyancsak mindennapi mozzanata: lo
az alkonyi óra sápadt derengésbe vonja a lovakat é
gondozó férfit, és ez a mézszínű fény sárgán lobban
kalapján, majd rávetül a talaj vörhenyes homokjára
szik a fák törzsei között, és aranyló ködével bevo
mögül kirajzolódó ház falát, hogy végül beljebb és
ahol az alkonyt már elményíti a lombok sűrű
sápadozva kihunyjon végre. A képet misztikus félh
varázslatos hangulata triviális témája ellenére is a *I*
lyok szellemi rokonává avatja.

Vagy vegyünk egy másik példát, az *Ábrahám á*
a profán „párját", *A festő és modell az erdőben* ci
A két kép készülési ideje megegyezik: 1901. A tár
beleillik az impresszionizmus témakörébe, és első
úgy látszik, hogy ami a megjelenítés módját illeti
átengedi magát Ferenczy az egyszerű téma, ponto
látvány sugallatának. A fák sűrű lombjai között
napfény fellazítja a kontúrokat, puhává, oldo
formákat, megszámlálhatatlanul sok árnyalatra
színeket, és mindezzel a festő megteremti egy e
fényekkel és színes reflexekkel átitatott képet. (
fényben az atmoszféra-festés szabályának ellent
alakok – a hosszú, piros ruhát viselő nő és a
tő – megőrzik testiségüket, beleértve elsősorban
bőrük anyagának nagyon is valóságos tapinth
testük formáinak sziluettszerű körülhatároltságát.
lésük nem külső hatásra megy végbe, azaz ner
felszínén zajlik, hanem belülről hat kifelé. Súlyta

Major Máté: Francia templomok.
= Új T. 1985. márc. 10. 12-13. ll

ép. alt.

MAJOR Máté: A kor épitészete. In: Müvészeti élet Magyarországon az 1930-as években. Szerk. Herbai Ágnes. Bp. : TIT, 1985 88 - 96.

ÚJ MŰVÉSZET 92/11 november

ART TODAY 92

TEXTILMŰVÉSZET — Kovalovszky Márta: Hata
ban nem igazán kelendő. Arman New Yorkbar
Attila: A Kepes Vizuális Központ • Kellner Be
Bak Imre: Neoavantgárd ▪s (vagy) politika .....

Major Máté

Rév Ilona

Építénet és exkommunikáció
[vita Major Mátével]

Élet és Irodalom 1985. máj. 3. 2.

...onytól 13, a bányavárosoktól 12, ...földnyi távolságra, és az egyfelől ...án 's illetőleg a' hasonnevü fürdőn ...'s Lengyelországba, másfelől Thu...ánya-városokba 's felső Magyaror...országuttól fél mértföldnyire fekvő ...gén egy nagyobbszerü posztógyárt ...évi aug. 1-től szászhoni gépekkel ...lajdonos gróf szemei előtt tartván ...elének az ország' kebelében, vala...inkábbi gyarapodását, gyárának jó ...den kitelhető módon törekedendik, ..., legtartósb színü és aránylag leg...ü posztót előállithasson, — mi vi...önnyebben elérhető, minthogy sem ...élni, sem mások' külön nézeteinek ...endelni nem kénytelenittetik. En...z megyei, városi 's katonai hatósá...eskedőket, magánosokat, kik az ...izodalmukkal szerencsésiteni szán...gatósága bátor felszólitani, misze...olcsán, Nyitra Zsámbokrét és Bán ...endő leveleikben, ezen czím alatt: ...gyár' igazgatóságának, nyilvánitani

Ezennél tehát a' fennforgó ügynek minden baráti és pártfogói, törvényhatóságok és közönségek, magánosok ugy, mint testületek, a' közös czél' érdekében szíves tisztelettel kéretnek, hogy e' jótékony vállalathoz minél számosban és tehetségeikhez mérve, minél több részletekkel járulván, annak életbeléptetését a' dolog' sürgőségéhez képest mielőbb elősegiteni 's eszközölni méltóztassanak. —

Aláirási ivek nem küldetnek szét az országba; ennek más vállalatoknál sem mutatkozott eddig jelentékeny sikere. Ki hazafiui indulat' sugallatának engedni kész, 's a' fennforgó ügynek fontosságát elismeri, ahhoz személyes felszólitás nélkül is járulni fog. E' tárgyat érdeklő nyilatkozások és ajánlatok az alólirthoz, mint az első vállalkozók' megbizottjához intézendők, ki is kimondhatlan boldognak érzendi magát, időnk nt a' nagy közönséget a' szokottnál és remélettnél tán ezuttal bővebben nyilvánuló pártolásról és eredményről értesiteni. — Pesten, martius 1-jén 1845.—Török János, mint a' M. Gazd. Egyesület' titoknoka.

UTASITÁS a' pesti czukorgyár-egyesület' f. e. mart. 16-ik napján d. e. 11 órakor a' gyárépületben tartandó közgyülése iránt: A' szavazattal biró részvényes urak vagy meghatalmazottjaik — csak belépti jegyekkel ellátva vehetvén részt ezen közgyülési tanácskozásokban — méltóztassansk a' gyülést közvetlen megelőző napig belépti jegyeiket, egyleti elnök gróf Batthyány Lajos ur' lakában, első 25 percentes részletbefizetésük-

MAJOR Máté: Emlékeim a Magyar Művészeti Tanácsról. = Művészet, 26, 1985, 4. 8 - 11., ill.

Ergebnis aus den Archivalien:
Der früheste Akt ist vom 4.Juli 1[illegible]. Darin erfahren wir, dass ein Epitaphium entworfen und der Entwurf vom Probst zu Seckau an den Erzherzog übersandt wurde. Im besonderen Vertrauen meinte der Probst, man solle die in Stein gehauene Historie verändern. Ausserdem solle Se.Durchlaucht den Stein aus Hallein beziehen, da die hiesigen Steine nicht dazu angetan wären, ein ewiges und fürstliches Gedächtnis kunstvoll daraus zu machen. Aus diesem Hallein-Stein könne man dann wohl eine Aufstehungsgeschichte meisseln. Diese Geschichte möge Se. Durchlaucht wählen, ihm persönlich sei eine aber wie von Ezechiele wegen des Ausbrechens nicht ~~so~~ ün-
[illegible]lich. Der Pro~~bst~~phet Ezechiele sehe auf Befehl Gottes zu, wie aus den Gebeinen wieder Menschen würden und man könnte diesen Menschen wie er Antlitze der begrabenen Erzherzöge geben ....

Major, Máté: Geschichte der Architektur
Vol. 3. Bp. Akad. 1984.

ism. Kubinszky, Mihály - Acta Technica, Vol. 98.
1985, 3-4. 400-401.

19-20.

MAJOR Máté: Mindig megújuló épitészet. Bp. : ÉTK, 1985
144 p. ill.

tert. Bevezető. 5-9. Néhány épitészettörténeti példa az elméleti következtetésekhez. 11-69. - Az épitészet feltételei és ezek összefüggései. 71-96. - Az épitészet mozgása, változása, fejlődése. 97 - 112. - Az épitészet fejlődésének hajtóerői: ellentmondásai. 113 - 125. - Az épitészet sajátszerüsége. 127-142.

llowed by work for the Directory of
ling editor of the Guide to the Major
oluntary sector funding. Also
Funding Guide, the Environmental
Europe. Now, my time is divided
ditorial work, and training programmes
welfare organisations, cultural bodies
servation and heritage groups, such as
onservation.

es effective voluntary action. It has
now employs about 35 people and has a

over forty books and magazines on the

minars and conferences on similar

luntary activity, such as the relations
he school or health sectors. Current
Vestern European non-statutory bodies

of its products and services.

MAJOR Máté

Major Máté

„Organikus építészet"?

Népszabadság, 1985. márc. 9. 13.

1522 84 cikk ze. Népszab. évvel cserny

they portrayed, had nothing
literariness, genre-type
tendentiousness, or "paint-
ere was nothing narrative in
ent, dramatic scene or special
n. Only an analysis of the
behind it could lead Lukács
the revolutionary signifi-
ns seemingly involving only
e technique of painting, to
as a gesture, of this long-

MAJOR Ottóné

Kiállít: Vándortárlat
LÁSD: RÁPI SÁNDOR

Hajdú-Bihari Napló: 1996. aug. 16.

1904. 389. skk. – Hertlin tornyáról: a pozs
káptalan oklevele. 1324. augusztus 9: Mon
III. 90. sz. 49. – Hamboctóról: Ortvay 5. I
283. skk; Deprecht fia Jakab házáról: Ortv
1895. 71. skk: a városházáról: Ortvay 2. 189
és 65. skk.

Buda városképének jelentős 14. sz
változásához: Lócsy E.: Adatok a budai V
gyed XIII. századi beépítéséhez.
XXII(1971) 209–221. különösen 219. sk.

Esztergom: Chukor fia Jakab és az ő fi
házáról. 1312. május 13: MonStrig II. 74
665; Verebélyi Egyed házát megveszi
villicus: 1327. október 6: Dl. 102.745; Ar
dictus tributarius eladja házait István e
alvajdának: 1358. június 15: Dl. 102.783

A zágrábhegyfoki pálosok tornyáról:
január 22: Dl. 34.508 és 1487. január 2
34.532.

*Székesfehérvári házak*ról: Mokch zálog
te. 1339. november 18: Dl. 49.243;
Mihály özvegye, Margit és Kemend
eladja házát a csatkai pálosoknak. 14
gusztus 7: Dl. 18.252; Nyíri Péter esk
Miklós szabó házcseréje. 1406. március
42.874.

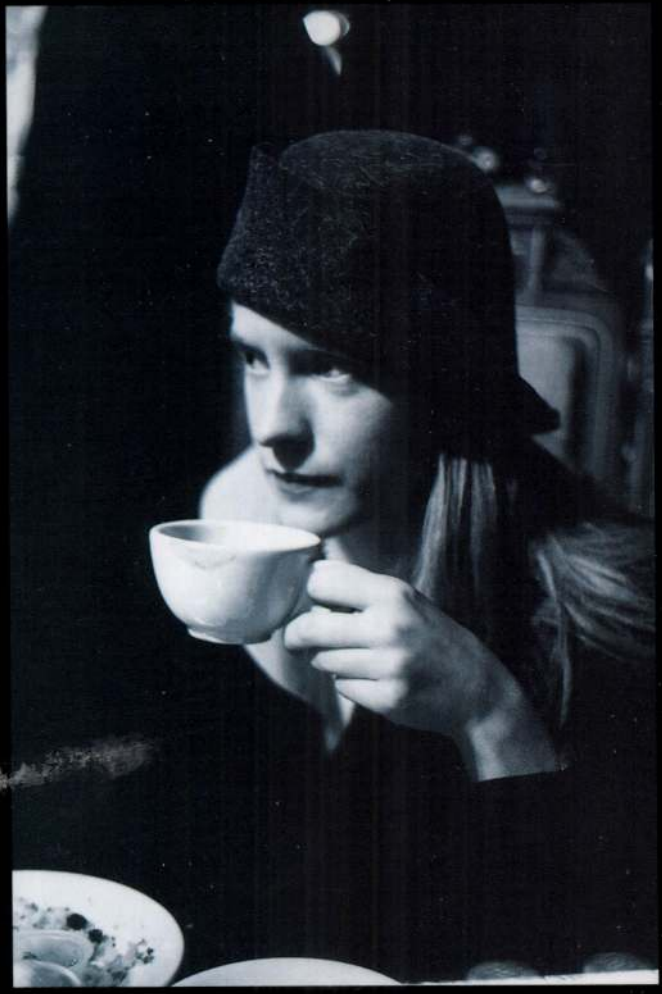

Rebecca Major színházban nőtt fel, és a fényképeire minden bizonnyal nagy hatással volt a színházi gondolkodás. Jeleneteket, figurákat épít fel, szerepeket teremt, mindent egy kézben fog össze: a képen megjelenő díszlet, a jelmez, az arc, a test, a póz mind tudatos munka eredménye, de ez a munka játék inkább, mint úgynevezett komoly dolog.

Ez mind lehetnék én is — mi mind lehetnénk mindenfélék. Egy máshonnan való kép megjelenhet köztünk — és mi is megjelenhetnénk egy máshonnan való képben.

Egy-egy kezdet és vég nélküli történet-töredék minden kép. Idézet, de nincs határozott értelme, sugallat, de nincs határozott iránya. Szédítő egy kicsit az egész, gyereknek kell lennünk, aki szerepeket próbálgat, aztán felnőttnek, aki így próbál különbséget tenni jelmez és test, szerep és ember között, és megint gyereknek. Milyen dokumentumok ezek a képek? Szerepeket, korokat, játékhelyzeteket dokumentálnak? Azt hiszem, inkább az ember átváltozási és átváltoztatási képességét rögzítik — és ha ez furcsán hangzik, az a képek erejét mutatja.

BABARCZY ESZTER

A Magyar Fotográfusok Háza
tisztelettel meghívja Önt és barátait

Major Rebeka

JELLEMEK

CÍMŰ KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA

2001. május 10-én, csütörtökön 18 órára a II. emeleti kiállítótérbe

A kiállítást megnyitja

Babarczy Eszter

ESZMETÖRTÉNÉSZ

A kiállítás megtekinthető május 28-ig

minden hétköznap 14 és 19 óra között
hétvégén és ünnepnap 11 és 19 óra között

Mai Manó Ház 1065 Budapest-Terézváros, Nagymező utca 20.
Telefon: 473-2666 Fax: 473-2662 E-mail: maimano@matavnet.hu

A Magyar Fotográfusok Háza támogatói

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Nemzeti Kulturális Alapprogram • **SIEMENS** • Soros Alapítvány
Fenyő János Alapítvány • Magyar Külkereskedelmi Bank Rt.
Westel Mobil Rt. • Fujifilm Magyarország Kft. • AGFA Hungária Kft.
Budapest Főváros Önkormányzata • Nikon Kft. • Kodak Magyarország Kft.
Fővárosi Idegenforgalmi Alap • Canon Hungaria Kft. • Dr. Ladányi Jenőné örököse
AB-Aegon Általános Biztosító Rt. • Olympus Kft. • Heti Világgazdaság Kiadói Rt.
Reafotó Kft. • Tripont Kft. • Fotex 2000 Fotószolgáltatási Kft.
Zsigmond Vilmos / Cam 35 Kft. • Forte Fotokémia Rt. • Pannonia Hotels
Marriott Budapest Hotel • Jack Klein (Boca Raton, Fl., USA) • Émix Kft. • Tiara Rt.

A ház újjáépítésének támogatói

Terézvárosi Önkormányzat • Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Országos Műemlékvédelmi Hivatal Műemlékfelügyeleti Igazgatóság
Budapest Bank Budapestért Alapítvány • ÁJK-SATEC Gyengeáramú Építő Kft.
Szántó és Mikó Építészek Kft.

Major Sándor

Takács Miklós
építészek

tervezték a Ganz „W"
gyárát.

Építés-Építészet

1949. I. évf. 1-2.
26-27. l.
Képekkel

Ekkepl. mágics 7.

276/1903. Mani.

KÖNYVKERESKEDŐ
ÉS ANTIQUARIUS **KU**

Az

Országos Műemlékek bizott

Tudomásomra jutott, hogy

Major Rebecca

Új Mův. 2003. 9. p. 3.

SZERZŐDÉSBEN RÖGZÍTETT F
JÓVÁHAGYOTT OM-TÁ
szigorú számadási nyom

Kedvezményezett: ..... címe: .... Adóazonosító száma: ..... Pénzintézet: ..... Pénzforgalmi jelzőszáma:	
Teljesítés időpontja: év hó nap	Bizonylat kelte: év

A .....számú szerződés
javaslatában rögzített .....számú fela

Költségnemek	OM-támogatás (Ft)	Saját r
Működési költségek		
Személyi juttatások és járulékai		
dologi költségek ♦ Külső megbízás:		

project room
kis.terem

MAJOR Rebecca

KÁOSZTÓL RENDIG / FROM CHAOS TO ORDER
SZEMÉTTŐL MŰVÉSZETIG / FROM GARBAGE TO ART
SZEMÉLYTELENTŐL INTIMIG / FROM IMPERSONAL TO INTIMATE

Megnyitó: 2003. szeptember 16., kedd, 18 óra
Opening: Tuesday, 16 September 2003, 6 pm

Megnyitja / *Opening speech by*
BABARCZY Eszter

Megtekinthető 2003. október 26-ig
Open until 26 October, 2003

Performansz / *Performance:*
zene és felolvasás / *music and reading*
október 22-én 18 órakor / *on 22 October, 6 pm*
a Budapesti Őszi Fesztivál együttműködésével / *in cooperation with the Budapest Autumn Festival*

Kurátor / *Curator:* dr. BAKSA-SOÓS Vera

LUDWIG MÚZEUM BUDAPEST – KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM
LUDWIG MUSEUM BUDAPEST – MUSEUM OF CONTEMPORARY ART

Budavári Palota „A" épület
Royal Palace, Building 'A'
H-1014 Budapest, Szt. György tér 2.
t.: (+36 1) 375 9175
f.: (+36 1) 212 2534
info@ludwigmuseum.hu

www.ludwigmuseum.hu

nyitva hétfő kivételével 10 – 18 h, csütörtökönként 20 h-ig
open Tue – Sun 10 am – 6 pm, Thurs 10 am – 8 pm

A kiállítás a kis.terem 2003-as évi *A vágy platformjai: A városi terep és lakói* című sorozatának keretében valósul meg, mely a városi terek különféle realitás-szintjeinek képi megjelenítésére fókuszál egy rezidencia-program keretében.
The exhibition is realised as part of the project room's 2003 programme entitled Platforms for Desire: The Urban Scene and its Discontents. *The project room will function as a visual display for different levels of reality of urban spaces in the form of a residency programme.*

A múzeum fenntartója a

LUDWIG MÚZEUM KORTÁRS MŰVÉSZETI BUDAPEST MÚZEUM

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

PESTI ÉST

Budapest Panorama

artotel

Budapesti · Őszi · Fesztivál

MAJOR REBECCA

Major Sándor MDK

Az u jáépitett szegedi közuti Tisza-hid /1948/ vasszerkezetének terveit II.sz. hidépitéstani tanszék munkaközössége Dr. Mihailich Győző és Dr. Schwerner Antal vezetésével készitette. A műhelyterveket Prepeliczay Albert és a Ganz gyár, az alépitményi terveket Major Sándor dolgoztaki.

A régi hid vizsgálatait Dr. Haviár Győző végezte.

92.o.

Repr.: A szegedi hid oldalmetszete /rajz/.

ØØ/ 94.o.23 ábra.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités története. Bp. 1960.

MAJOR Szilvia futó

Képzőművészeti Főiskola hallgatója

4. díj – a Central Wechsel Bank

Au–Mo pályázatosi

MN 1998. junius 18.

FÜRDŐRUHA VÁSÁR

OLASZ FÜRDŐRUHÁK REKLÁMÁRON!

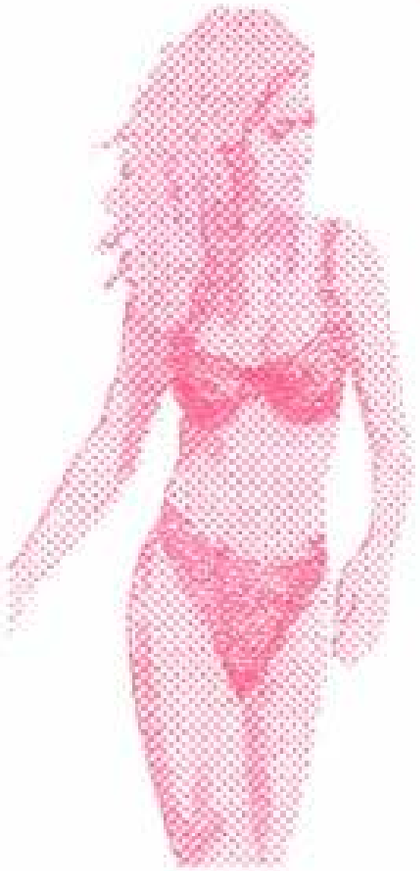

Június 15-19-ig

hétfőtől - péntekig 10^{00}-18^{00}-ig

a CSEREPESHÁZBAN

XIV. ker. Vezér út – Füredi út sarok

(Az Örs vezér tértől 5 percre a 82-es trolival 2 megálló)

Kínálatunkból

Női egyrészes	~~3980.-~~	**1680.-**
Női kétrészes	~~3780.-~~	**1680.-**
Férfi úszó	~~1680.-~~	**880.-**
Gyermek	~~980.-~~	**480.-**

MDK

Major Tamásné Beck Judit festőmüv.

Főv. Népmüvelési Közp. Munkaterv 1945. dec. 3, 18 l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Majorcsik János
BORSODI
VEGYÉSZ

1967 SZEP 7.

1021

BALATONI ALKONY

(Majercsik János linómetszete)

elosztási arányok
céljából elemezni
vállalaton belül
körök tekinthetők
tékűnek.

A hatékony any
érdekében a rész
megfelelő hányad
talmazásra, premi
nálja fel a válla
korábbi évek adatainak elemzése alapján határozzák meg az ilyen célokra fordítható minimális igényt. Ennél figyelembe kell venni, hogy a bérköltségek között is szerepelnek évközi premizálásra fordítható összegek.

Az év végi részesedés differenciálására vonatkozó rendszer kialakításához szükség van annak elemzésére, hogy a csoportra jutó évközi részesedés mekkora hányadát célszerű elosztani a munkabér-keresetek arányában, mekkora hányadot a vállalatnál eltöltött évek, vagy egyéb szempontok figyelembevételével, mekkora hányad az, amely az egyéni

alakításához elemezni ke
hogy az azonos kategóriá
tartozók körében mekko
alapbérkülönbségek indoko
tak, mert ennek segítségév
lehet meghatározni az egy
kategóriákhoz tartozó alsó
felső bérhatárokat.

Meg kell vizsgálni, hogy m
lyek azok a munkaterülete
amelyeken olyan kiemelkec
képességű és kiváló teljesí
ményt nyújtó műszaki, gazd
sági szakemberek dolgozna
akik számára a „Műszaki, ga
dasági szaktanácsadó" besor
lás engedélyezése indokolt.

Feltáró munkát kell vége

MAJOR REBEKA

2001. 05. 11.

NÉPSZABADSÁG

PALETTA

JELLEMEK címmel nyílt kiállítás Major Rebeka munkáiból a Magyar Fotográfusok Házában (VI. kerület, Nagymező utca 20.). A tárlat 28-ig, hétköznap 14 és 19 óra között, hét végén 11-től 19 óráig tekinthető meg.

ásról című darabról

MHB IMMO ART GALÉRIA

és a

KÖRMENDI GALÉRIA BUDAPEST

.meghívja Önt

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA DÍJNYERES HALLGATÓINAK

kiállítására

(1993/94-es tanév)

MEGNYITÓ:

1994.július 18-án hétfőn 17.00-20.00 óráig

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ:

1051 Budapest,V.ker., Deák F. u. 15.

Tel./fax:266-4857

1994.július 18-1994 július 31.

10-18 óra között

MHB IMMO ART GALÉRIA
és a
KÖRMENDI GALÉRIA BUDAPEST
meghívja Önt

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA DÍJNYERES HALLGATÓINAK

kiállítására
(1993/94-es tanév)

MEGNYITÓ:

1994.július 18-án hétfőn 17.00-20.00 óráig

KIÁLLÍTANAK:

Atlasz Gábor festő
Ádám József intermedia
Bakos Gábor intermedia
Balázs Alfréd festő
Balogh István festő
Baranyai Levente festő
Berzsenyi Krisztina d0szlet-jelmez
Borbély Béla festő
Csiszér Zsuzsanna festő
Csomós Zoltán képgrafikus
Dobai Csaba szobrász
Gallusz Gyöngyi képgrafikus
Gyarmathy Éva festő
Kotormán Norbert szobrász
Lévai Ádám képgrafikus
Major Szilvia festő
Miksa Bálint festő
Pap Edina festő
Pintér József Zsolt tervező grafikus
Sellyei Tamás Ottó tervező grafikus
Turcsány Villő szobrász
Varga Zsolt tervező grafikus
Veres Kálmán szobrász

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ:
1051 Budapest,V.ker., Deák F. u. 15.
Tel./fax:266-4857
1994.július 18-1994 július 31.
10-18 óra között

MAJOR SZILVIA

ÚJ MŰVÉSZET

2000/szept.

P - 9765

6.o.

Major Tamásné Beck Judith.

Független Magyarország

Lap: .....

Megjelent: 1951 JUL 9

MAJOR TAMÁSNÉ BECK JUDITH festőművésznő most Rátkai Márton arcképén dolgozik. A Művészeti Dolgozók Szakszervezetének elnöke délelőttönként ül modellt a festőművésznő pozsonyiúti műtermében.

*

Major Tanárné

Beck Judit

László

Beck Judit

alatt

SIPGIRIKOW (orosz festő, XX. sz. eleje.)
A cárevics arcképe
Vászon, olaj, 42×27 cm.

TÁR

lota egyes termeiben és a folyosókon függenek.

KÉPEK

Jelezve jobbra lent, vászon, olaj, 26×16 cm. (42. szoba.)
Maszlaghy II., 384. szám. — Gerevich PA, 254. l.

MAGYAR FESTŐ, XV. század
Mária

Szent János ev.
Nagyobb Kálvária töredékei, fa, tempera, egyenként 57×39 cm. (39. szoba.)
Császka György szepesi püspöktől.
Maszlaghy II., 336—337. szám.

Majorné Major

Zsuzsanna

rovatának

Bánffyhunyad

l.

Rajzoltatás

1943. IV. évf. 1. f.

8. l.

A m. kir. pénzügyminiszternek a m
niszterhez intézett 20076/1928.III
kelt körrendeletének másolata:

Nagyméltóságu Mi
kelt 20250 szám átiratomban volt
tel közölni, hogy a minisztertanác
sében hozott határozatával az 1926
zatának hatályát, amellyel a költs
szerződések kötése megtiltatott, a
1928.évi junius hó 30-ig meghossza
a szállitási szerződések, amelyek
továbbá azok a szállitási szerződé
megkötni, az emlitett tiltó rendel
évnek csupán még a hátralévő pár h

Majersik János

VI. országos tájfestészeti biennálé Hatvanban

Heves Szemle 1985/1

Majori Endre MTK

Szerepelt a szegedi Móra Ferenc Múzeumban megnyílt kiállításon.

A szélesebb simább modor jellemzi.

Szelesi Zoltán: Séta a Tisszántuli Festőművészek Vándorkiállitásán.

DÉLMAGYARORSZÁG, Szeged. 1957. máj. 8.

MAJOR Máté

Moravánszky 1988b 189, 242.

Majorné Beck
Judit
festő
VI. Andrássy út 83.

MKSz 1947

A Merlin Galéria Tisztelettel meghívja Önt

a „HUSZONEGYEDIK SZÁZADI IZMUSOK"

sorozatban,

Major Szilvia
V. éves /festő szakos

kiállításának megnyitójára.

2000. január 19-én 18 órakor

Bevezetőt mond: **Jovián György**
Közreműködik: **Szász Diana** – oboa
Turcsányi Janka - zongora

A kiállítás megtekinthető .....

a Merlin Színház előcsarnokában,
1052 Budapest, Gerlóczy u. 4.
Telefon: 317 9338